

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA
Centrul pentru Studiarea Istoriei Evreilor din România

O ISTORIE A EVREILOR DIN ROMÂNIA ÎN DATE

VOL. I
DE LA ÎNCEPUTURI, PÂNĂ LA 1919

EDITURA HASEFER

<https://biblioteca-digitala.ro>

Federația Comunităților Evreiești din România
Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România

O istorie a evreilor din România în date

Vol. I
De la începuturi, până la 1919

Redactor: S. SINGER
Tehnoredactare computerizată,
traducere parțială din engleză: MARIUS GELLER
Culegere computerizată: CRISTINA BONTAȘ

© Ed. Hasefer a F.C.E.R.
B-dul I. C. Brătianu nr. 35, ap. 9
București, 70478 – România
Tel/fax: 0040.0.3122284

I.S.B.N. 973-8056-30-6
I.S.B.N. 973-8056-31-4

Federația Comunităților Evreiești din România
Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România

O ISTORIE A EVREILOR DIN ROMÂNIA ÎN DATE

Vol. I

DE LA ÎNCEPUTURI, PÂNĂ LA 1919

Studiu introductiv, selectarea datelor și Anexe, de Hary Kuller

EDITURA

HASEFER

București, 2000

**Carte editată cu sprijinul
Departamentului pentru Protecția Minorităților Naționale
și Ministerul Culturii**

Sumar

Cuvânt înainte / 7

Prefață / 9

Studiu introductiv. *Orizontul de cuprindere al reperelor cronologice* / 11

Cap. I. *Istoria universală a evreilor – până la 1944* / 37

Cap. II. *Istoria evreilor din România – până la 1919* / 99

Cuvânt înainte

Când domnul Hary Kuller a propus Centrului pentru studiul istoriei evreilor din România și Editurii Hasefer, editarea unei lucrări intitulată O istorie a evreilor în date (universală și local-românească) gândul m-a purtat la relevanța acestui tip de informații din perspectiva unei triple istorii: a evreilor, în general, a celor din România în special și a situației României în particular. Selectarea interactivă sau juxtapunerea datelor era prima dilemă de biruit. Autorul a optat pentru selectarea și datarea unor evenimente specifice care să acopere sintagma „O istorie a evreilor” - cu o secțiune succintă generală (universală) și una dezvoltată, referitoare la evreii din România.

A doua întrebare pe care mi-am pus-o a fost: cât interes va purta cititorul pentru o istorie a evreilor alcătuită din întâmplări petrecute, aici sau aiurea, unui popor care timp de aproape două milenii n-a avut stat, n-a purtat războaie și nici n-a produs evenimente de felul celor consemnate, de regulă, în scrierile de istorie. De aceea nu e prea lesne de aflat ce ar putea deștepta atenția unuia sau altuia, în materie. Mai ales într-un ev când grație media se răspândesc ceas de ceas mii de informații despre evenimente și actanți de stringentă actualitate.

Parcurgând volumele de față – care cuprind mii de informații date despre evreii din România – și nu numai – mi-am zis, însă, că și acestea își au actualitatea lor.

Evreii din România, care în cvasitotalitatea lor, azi, nu mai trăiesc în țara lor de obârșie își au, însă, povestea lor, pilduitoare în multe privințe. Credința mea este că un atare subiect mai poate reține atenția: nu doar a celor specializați în respectiva ontologie istorică ci și a celor pasionați să cunoască o minoritate etnică despre care se vorbește atât de mult dar se știe, încă, atât de puțin.

Dar, nu toți cei care știu puțin, în materie, sunt destul de cuprinși de adagiul socratic „știu că nu știu”. Or, suficiența face casă bună cu prejudecata iar aceasta operează mai curând cu fantasmă decât cu realități. De unde și concluzia utilității unei asemenea lucrări. Punând sub ochii cititorului un adevărat „Mont-Blanc de fapte” - multe din ele aparent mărunte, „neistorice”, periferice - se poate reconstitui într-o formă (nici

smolită dar nici edulcorată) viața cotidiană a evreilor care pentru a putea conviețui printre popoare s-a cerut organizată ca un tip special de societate civilă și etnică. Urmărind trama instituțiilor, așezămintelor și acțiunilor întreprinse de actanți care s-au dăruit intereselor obștii evreiești - de aici sau din alte locuri - se va putea vedea că nu există nimic enigmatic, „subpământean” sau „extraterestru” în toate acestea - cum pretind cei ostili evreilor. Este vorba doar de o minoritate etnică care nu a fost prea des răsfățată de istorie, care nu a tins „să conducă lumea” și nici să impună altora modul său de viață și credință. De la evreii antici, care au zămislit ideea monoteistă și spiritul profetic și până la evreii de azi care își apără o țară menită să le poarte numele (Ereț Israel) s-au perindat, într-o diasporă milenară și pe întregul mapamond, zeci de „triburi” israelite, printre care se prenumără și cel din România.

Deși împușcată azi la a suta parte din ce a constituit această colectivitate în apogeul ei cantitativ și calitativ (anii din interbelic), evreimea din România există încă și va exista câtă vreme vor mai fi dintre ei care să simtă și să vorbească românește, să-și recunoască „infinitesimalele” unui „inconștient electiv” de sorginte... evreo-română.

Or, pentru toți cei care vor să-și explice un atare „miracol”, lucrarea de față, elaborată prin efortul și competența cunoscută a sociologului-istoric Hary Kuller, dezvăluie mii de fațete prin care oamenii și faptele lor au constituit o rezultată a interacțiunii dintre un „general” evreiesc, un „particular” românesc și o sinteză individualizatoare a ambelor. Iar studiile de filosofie și sociologie a istoriei, ca și prețioasele Anexe, inserate în lucrare de autor, orientează epistemologic și metodologic în acest demers.

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal

Prefață .

Evenimentele importante, ca și figurile (personalitățile) cheie implicate în producerea lor, sunt două dintre căile principale „de atac” pentru circumscrierea, în formă contrasă, a istoriei unui grup sau domeniu dat.

Ca și poporul evreu – în milenara lui devenire – și evreii din România, în seculara lor așezare pe aceste meleaguri, s-au implicat prin evenimente, personalități ș.a. atât în istoria generală, cât și în cea locală, atât în istoria unitară (cu a poporului cu care a conviețuit), cât și în cea „paralelă”. De aceea evenimentele repertoriate cât și personalitățile invocate în lucrarea de față pot fi valorificate sub această dublă a lor calitate. De unde și posibilitatea unei istorii universale a evreilor pe de o parte, a unei istorii a evreilor din România, pe de altă parte.

S-ar putea ca cititorul acestei cărți, prea încrezător în titlul ei, să fie ușor nedumerit de faptul că nici evenimentele și nici personalitățile scoase în vedetă ca „Repere cronologice” nu sunt atât de importante sub raport politic pe cât s-ar cuveni pentru includerea lor într-o Istorie *stricto sensu*. Vom răspunde că întreaga noastră lucrare se vrea a fi o demonstrație *à contrario*, și anume că tocmai din asemenea evenimente cotidiene și personalități „nepolitice” se constituie trama istoriei *specifice*, universale și locale, a unei evreimi care a traversat în locuri diferite peste două milenii de diasporă: precedate și postcedate, ce-i drept, de realități socio-politice și umane de factură statală, militară etc.

Dar dacă în recoltarea unor asemenea date – despre evenimente, fapte, oameni ș.a. – pentru partea de istorie universală a evreilor am putut face recurs la o bibliografie bogată, pentru partea de istorie specifică a evreilor din România dificultățile s-au dovedit sporite de absența unei bogate literaturi specializate. Din fericire, truda a câtorva zeci de colaboratori ai C.S.I.E.R. (Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România), depusă între 1977-1987 pentru despuieria presei evreiești din România, a avut drept rezultat și întocmirea unui repertoriu de date care, clasificate zecimal, au permis întocmirea unui fond documentar de circa 25.000 de fișe signalactice (texte de presă reproduse aidoma, ori excerptări, nu întotdeauna după criterii certe) trmițând la o plajă tematică foarte largă.

În fața acestui „Mont Blanc” de fișe se pune problema selectării și completării lor (decenii întregi nefiind acoperite documentar), dar mai ales a prelucrării lor (ca fapte databile) și verificării (coroborând informațiile de presă cu

documente de arhivă, nici ele pe deplin prelucrate). Acest efort a beneficiat, desigur, și de înlesnirile oferite de datele existente în lucrările produse de C.S.I.E.R. în ultimul deceniu, ca și de o seamă de monografii realizate în timp, pe teme de istoria evreilor din România, atât de istorici locali, cât și de prestigioși cercetători din Israel, Franța, S.U.A. ș.a., care au ivit în ultimii ani lucrări conținând și repere cronologice. Le mulțumim tuturor și regretăm că trimiterile pe care le facem nu pot căpăta decât forma unei bibliografii generale la finele lucrării.

Pentru datele referitoare la istoria universală a evreilor, cuprinse în acest volum, înlesnirile documentare de care am beneficiat au fost mai directe și mai consistente: în primul rând datorită existenței unor lucrări similare de sinteză pe aceeași temă. Menționez, în primul rând, voluminoasa lucrare de sinteză intitulată *The Timetables of Jewish History*, datorată autorilor americani Judah Gribetz, Edward L. Greenstein și Regina S. Stein, apărută la New York în 1993. Lucrări similare au mai apărut în timp – chiar și în România – iar lista compendiilor de istorie universală a evreilor, cuprinzând și cronologii de evenimente sau repertorii de personalități, consultate de noi ad-hoc, va fi regăsită în bibliografia anexă.

Sunt pe deplin conștient că în ciuda efortului de concepție și documentare, lucrarea de față, redusă continuu de la peste 1.000 de pagini până la cele 700 actuale, dependentă de caracterul, oarecum aleatoriu, al stocului de fișe folosit, prezintă știute și neștiute omisiuni și insuficiențe. De aceea, ne alăturăm înșatisfacției unora pentru toate aceste neîmpliniri și vom privi cu interes și recunoștință sugestiile, propunerile și rectificările ce se vor face. Mulțumim deocamdată tuturor celor care ne-au ajutat să colacionăm, să confruntăm, să multiplicăm acest vast text, ca și corectorilor și redactorului de carte care a supervizat materialul de față din partea Editurii „Hasefer”.

În primul rând, gratitudinea noastră pentru conducerea F.C.E.R., personal dlui acad. Nicolae Cajal pentru stăruința și interesul purtat apariției acestei lucrări.

Hary Kuller

Orizontul de cuprindere al reperelor cronologice din lucrarea de față

Complementar tendinței actuale de specializare crescândă, de circumscriere punctuală a obiectului de studiu și de cunoaștere – până la limita „de a ști totul despre nimic” – se afirmă expectația omului modern de a-și extinde fără limite cultura generală. De unde și permanenta cerință pentru informare multilaterală, inevitabil succintă și rapidă. Mijloacele moderne de informare – de la Radio și până la Internet – sunt deja pregătite să difuzeze cât mai mulți „biți” pe arii tot mai întinse. Lumea devine tot mai evident un „sat mondial”, iar cultura ei (în sens etnologic) face ca oricine să poată aspira la un statut de cunoscător a orice.

„Galaxia Guthenberg” nu rămâne în afara acestui „trend”: de unde și strădania ca tipăritura „de masă” – sau chiar cea specializată pe grupuri de „consumatori culturali” – să caute, prin sisteme „digest” ș.a., să ofere cât mai succint informații cât mai variate. Genul de scriere tip *Filosofia în 50 de cuvinte cheie*, *Universul cunoașterii într-o enciclopedie de buzunar*, *Cele 100 de personalități ale lumii contemporane* ș.a.m.d., răspunde unui atare deziderat. Dintre încercările de a „comprima” informația istoriografică, lucrările de felul *Istoria în date* (universală sau locală, națională sau de grup, privind civilizațiile sau culturile ș.a.m.d.) se înscriu și ele în această categorie. Dificultatea unei atari comprimări (reducții) este, însă, direct proporțională cu efectul de esențializare și selectare obținut, care pentru a fi făcute după criterii sigure și riguroase presupun un travaliu științific de nesubestimat. De unde și importanța unor atari lucrări pentru uzul specialiștilor.

Reperele cronologice cuprinse în paginile acestei cărți sperăm să răspundă unui interes real – și oarecum reînnoit – pentru cunoașterea evreilor, în general, pentru cei care au trăit secole în șir pe aceste meleaguri, în special. Interesul e stârnit deopotrivă de vechimea acestui popor și a culturii sale (aflate printre cele de la originile creștinismului și ale culturii europene), cât și de prezența lor milenară – nu de puține ori tensionată și tensionantă – într-o diasporeă trăită printre alte popoare, culturi și civilizații. Istoria evreilor din România nu face nici ea excepție în acest din urmă sens. Drept care și aspectul, oarecum de exemplificare, pe care-l reprezintă cea de a doua parte a lucrării de față consacrată *trecerii, imigrării, așezării, proliferării, integrării* și apoi *ostracizării, reintegrării* și în cele din urmă *emigrării evreilor în și din meleagurile românești*.

Dar atât istoria universală a evreilor cât și cea locală își au fiecare, în parte, o originalitate care nu îngăduie să luăm exemplificarea drept o reducere a generalului la particular. Condițiile de devenire și „globalizare”, specifice, au determinat integrări în ansambluri, cu mărci distinctive în raport cu părțile constitutive. Așa, de pildă, cultura iudaică trăiește concentrată în vremuri de demult în Palestina, apoi în Alexandria, Babilon și mai târziu, rând pe rând, în țările arabe, Peninsula Iberică, Europa de Vest, Europa de Est, America și în cele din urmă pe întreg mapamondul, iar din actualul secol din nou în Palestina, devenită din 1948 Statul Israel.

La rândul său, poporul evreu, care a parcurs, între istorie și legendă, un traseu milenar, cu fapte, evenimente și moduri de trai, subîntinse ca infrastructură a acestei culturi, există.

Cronologia universală pe care o prezentăm în prima parte a lucrării marchează doar „nodurile” acestei ființări în spațiu și timp; indică momentele de vitejie în trecutul depărtat și de vitregie în antichitate și medievalitate; de energii reînnoite în modernitate. Cultura și religia, tradiția, reprezintă însă un „continuum” pe parcursul întregii deveniri. De aceea cronologia consemnează în principal fenomenologia culturală-etnologică fie în ipostaza ei „gândită”, cât și în cea „trăită”, cultă și populară deopotrivă.

În secolele VIII-IX e.n., academiile iudaice din Babilon mai luminau calea unei evreimi împrăștiată deja în numeroase țări ale Orientului. Din secolul X, centrul acestora se va muta, însă, în lumea arabă, în țările Africii septentrionale, dar mai ales în Peninsula Iberică. Contactul reînnoit prin cultura arabă cu cea greacă va face ca evreii să joace un anume rol în redescoperirea elenismului, pentru Europa creștină. Raționalismul unui Maimonide și chiar misticismul cabalei sunt simptomatice în acest sens.

Apoi, în timp ce spiritul iudaic se pătrunde el însuși de spiritul cartezian european, prin Spinoza, iar Wessely și Mendelssohn încorporează, pentru evreii porniți pe drumul emancipării moderne, iluminismul, asistăm la a doua „revoluție iudaică”, modernă, prima fiind cea religioasă, moisidică – sinaitică produsă în vechea istorie a lui Israel. Aparent opuse, cele două revoluții cultural-iudaice nu s-au negat, ipostazele lor majore realizând doar o negare a negației în sensul că ortodoxia nu a fost lăsată să degenereze în formalism, moisidismul în abstractism, talmudismul în arguție, iar „misticismul”, rezidual *Tanahului*, *Talmudului* ori „apocrifelor”, în superstiție. La rândul lor, segmentele „modern” și „contemporan” din devenirea milenară a evreilor și iudaismului, în ciuda „originalității” lor, nu se află cu totul în afara drumului milenar început cu antichitatea străveche, apoi cu ieșirea din Egipt, din Babilon, cu intrarea în zona de influență elenistă, romană, arabă ș.a.m.d.

De aceea, o cronologie privind istoria universală a evreilor, ca un continuum, se situează dincolo de hiatusuri și restructurări, căutând acel „fir neîntrerupt” pe care să poată fi înșirate evenimentele.

Subsumată unei atari retrospective, centrată pe criteriul valorilor spiritualității iudaice și acordată la contextele existențiale generale – o istorie

universală a evreilor în date, redusă inevitabil la un număr infim de sintagme, ar urma să evidențieze:

Pentru secolele	În planul istoriei (biblice sau/și profane)	În planul culturii
XX-XIV î.H.	Patriarhii.	Strat antemoisidic, mitologie, aculturație egipteană.
XIV-XII	Sclavia în Egipt; primii regi: Saul, David, Solomon.	Ieșirea din Egipt. Deșertul. Țara. Revelația sinaitică. Monoteismul. Înflorirea vieții statale.
XI-VIII	Regatele: Iuda (cei 14 regi), Israel (cei 19 regi).	Profeții, morala iudaică.
VII-VI	Primul exil babilonian. Distrugerea Ierusalimului (586). Regatul Iuda (cei șase regi).	Aculturația babiloniană; neomitologia iudaică.
VI-V	Rezidirea Templului (445).	Canonizarea Pentateuhului; Ezra redactează Tora (445).
IV-II	Dominația macedoneană.	Canonizarea textelor profeților. Septuaginta (sec. III).
II-I	Dominația romanilor. Refacerea Templului.	Antiohus interzice practicarea iudaismului (167).
I î.H.	Revolta Hașmoneilor. Recucerirea Ierusalimului.	Fariseii și saduceii.
I d.H.	Revolta împotriva Romei. Distrugerea Templului (70). Căderea Masadei.	Sanhedrinul stabilit la Iavne; primii tanaimi. Josephus Flavius.
II	Căderea Betharului.	Canonizarea chetuvimilor. Sanhedrinul la Usa.
III	Evreii în Babilon.	Academiile din Pumbadita, Nehardea ș.a. Redactarea Mișnei.
IV	Diaspora europeană la începuturile ei.	În Babilonia, începutul perioadei Gaonimilor.
V-VIII	Evreii în Imperiul Roman sub primii împărați creștini. Evreii în Babilonia. Evreii în Imperiul Bizantin.	Talmudul ierusalemitean și Talmudul babilonian.
VIII-XI	Evreii în Arabia, în Spania.	Exilarhii, gaonii.
XII-XVI	În țările creștine. Epoca maranilor (1391-1500). Inchiziția. Izgonirea în masă a evreilor din Spania.	Rași. Tosafişti. Maimoniștii și adversarii lor. Cabala.

Pentru secolele	În planul istoriei (biblice sau/și profane)	În planul culturii
XVI-XVIII	De la Reformă, până la Revoluția franceză; evreii în toate țările Europei.	Curente mesianice, talmudiști celebri. Hasidismul.
XIX	Emanciparea evreilor. Napoleon și evreii. Reacțiunea. A doua emancipare (1848-1881). A doua reacțiune la emanciparea evreilor (1881-1897). Pogromuri în Rusia. Apariția sionismului cultural și politic.	M. Mendelssohn și hascala. Integrarea evreilor în știință, arte și cultura modernă. Curente reformatoare în mozaism Wiissenschaft des Judentums. Comentatori moderni ai Bibliei, fundamentarea iudaismului modern. Sionismul. Th. Herzl.
XX	Marile centre ale iudaismului: evreii ruși, americani, vest și central-europeni, orientali etc. Declarația Balfour. Cele două războaie mondiale. Holocaustul. Mișcarea sionistă. Proclamarea Statului Israel.	Curente în iudaism. Continuarea reformelor în mozaism. Sionismul spiritual, cultural și politic. Contribuția evreiască în cultura națiunilor și în cultura universală; știință, artă, literatură, filosofie, umanistică în general.

În ultimă instanță, itemii databili dintr-o cronologie pe întinderea universală a poporului evreu până la 1944 ar urma să vizeze următoarele secvențe pe care le sintetizăm după diverse izvoare:

I. Locul de obârșie a poporului evreu. Strămoșii săi. Credințele și obiceiurile lor. Cum, venind din deșert, infiltratu-s-au în ținuturile roditoare ale Semilunei (Orientul Mijlociu). Încercările evreilor de a pătrunde în Canaan. Așezarea lor în această țară. Fuga în Egipt și intrarea lor în Istorie.

II. Viața evreilor în Egipt. Asupririle din timpul lui Ramses al II-lea. Exodul. Opera lui Moise. Încheierea alianței cu Iahve. Cele zece porunci. Tabernacolul. Rătăcirile prin pustiu. Începutul luptei pentru cucerirea Canaanului. Moartea lui Moise.

III. Luptele de cucerire a Canaanului. Așezarea lor în această țară. Influențele canaanite asupra noilor veniți. Epoca judecătorilor. Organizarea politică și socială. Amenințările dinăuntru și din afară. Nevoia unirii.

IV. Primejdiile din afară fac să se nască înăuntru instituția regalității. Un țaran din tribul Beniamin este proclamat rege. Domnia lui Saul. Apariția profetilor. Frământările lăuntrice. Înfrângerea și moartea primului rege.

V. David se proclamă rege. Unirea principatelor iudeo-israelitene. Ierusalim devine capitala noului regat și reședința lui Iahve. David construiește palate și clădește o împărăție. Spre sfârșitul domniei, liniștea țării e tulburată de rebeliuni și drame. David moare.

VI. Personalitatea celui de-al treilea rege al evreilor: Solomon cel Înțelept. Un model de monarh oriental, dar luminat. Împărăția se destramă, dar Ierusalimul se îmbogățește cu un palat și un Templu. Politica solomonică pregătește o epocă de tulburări lăuntrice.

VII. Dezmembrarea Regatului Iudeo-Israelitean, după moartea lui Solomon. Istoria celor două regate de la 933, la anul 722 înaintea erei creștine. Două veacuri de vrajbă, de lupte și de regiciduri. Trezirea colosului asirian. Căderea Regatului Israelit. Disparația celor zece triburi.

VIII. Viața Regatului Iudeu sub stăpânirea Asiriei. Reforma regelui Iosia. Moartea regelui reformator. Regatul Iudeu scapă de jugul asirian, trece sub jugul egiptean, pentru a cădea sub jugul babilonian. Rebeliunea lui Yoachim. Răzburarea lui Nabucodonosor. A doua răscoală a iudeilor. Asediul Ierusalimului. Distrugerea Templului. Sfârșitul Regatului Iudeu (586).

IX. O apariție singulară și răsturnătoare în istoria regalității și a civilizației: profeții. Rolul lor la început. Misiunea lor de mai târziu. Activitatea prorocului Ilie. Opera cărturărească a profeților. Evoluția ideii de Dumnezeu și a moralei în ambele regate, sub înrăurirea acestor ciudați revoluționari.

X. Un nou tip de profeți se ivește pe la mijlocul veacului al VIII-lea. Primul „navi” al vremurilor acestora noi este un păstor originar din Iuda: Amos. El prevestește sfârșitul apropiat al Regatului Israelit. O nouă concepție despre Iahve și despre îndatoririle adepților săi.

XI. Ultimul profet al Regatului Israelit: profetul Hoșeea lansează ideea unui Dumnezeu al dragostei și al îndurării. Primul profet al Regatului Iudeu: Ișaiia, scapă țara de la pieire. Contemporanul său, Micheya, provoacă o mare reformă religioasă. Sub domnia păgână a lui Manase, profeții lucrează în ascuns și făuresc legile viitorului. Biruința lor.

XII. Marea reformă din timpul regelui Yoșia (637-607). Pregătirea ei de către profeții Sofonie și Ieremia. Realizarea ei datorită năvalei scite. Rezultatele, bune și rele, ale acestei revoluții ecleziastice de la 622. Reacțiunea profetului Ieremia. Părerile și ideile lui. Tragedia eternului neînțeles. Sfârșitul Statului Iudeu, al ocârmuitorului Ghedaliyahu și al prorocului dus cu sila în Egipt.

XIII. Exilul babilonian. Un fenomen istoric excepțional: poporul iudeu dezrădăcinat și împrăștiat după prăbușirea regatului se menține ca nație, spre deosebire de poporul geamăn, israelit, care pierise puțină vreme după distrugerea regatului de nord. Misterul acestei supraviețuiri. Renașterea Iahvismului, sub forma Iudaismului. O eroică minoritate făurește o nouă istorie și deschide majorității perspectivele unui nou destin.

XIV. Credința nestrămutată a evreilor din exil într-o apropiată restaurare a Statului Iudeu determină pe fruntașii lor să pregătească încă din Babilon bazele de organizare viitoare a obștii evreiești. Profetul, preot Iezehiel, este campionul noii religii, a Iudaismului. Evenimentele istorice internaționale dau nădejdlor exilaților un suport. Un nou profet prevestește iminenta împlinire a dreptății divine. Cyrus cucerește Babilonul și-i eliberează pe evrei din robie.

XV. Întoarcerea în Iudeea a unui grup restrâns de evrei exilați. Dezamăgirile lor. Doi profeți, Agheu și Zaharia, găsesc mijlocul să ridice moralul și să stimuleze energiile iudeilor. Sub impulsul lor, se purcede la reclădirea Templului. După cinci ani, Templul e gata, dar „era mesianică” ce trebuia să urmeze nu vine și în locul ei începe o perioadă de mare deprimare și desfrâu.

XVI. Un paharnic iudeu al marelui rege Artaxerxes I, devine ocârmuitorul Iudeei. Reforma lui Nehemia și a scribului Ezra. Religia iudeilor e îngrădită de o serie de pravile rigide. Profeții dispar. Urmașii lor protestează timid, prin mici poeme scrise cu tâlc împotriva noilor tendințe. Poemul „Ruth” și „Cartea lui Iona”. Se încheie era „Neviimilor” și începe epoca de dominație a preoților.

XVII. Iudeea ca republică teocratică. Rolul Marelui Preot. În disprețul acestei ocârmuiri clericale, viața evreiască continuă a suferi influențe străine. Cea mai puternică este aceea a Elenismului. Meritul lui Alexandru cel Mare în această întrepătrundere dintre Elenism și Iudaism. Un epigon, Antiohus Epifanul, vrea să zorească grecizarea Iudeei și stârnește puternica reacțiune a Macabeilor. Lupta pentru păstrarea religiei. Minoritatea Iudee triumfă împotriva oștilor străine.

XVIII. Biruința prea categorică a Macabeilor îndreaptă Iudeea pe calea pieirii. Ultimul supraviețuitor al „celor cinci” se vede pe neașteptate ajuns rege. Fiul său intenționează să facă din Iudeea o împărăție, dar Iudeea se împarte în partide. Vrajba dintre Saducei și Farisei atrage intervenția legiunilor romane. Țara cade sub stăpânirea Romei și sub cârma Idumeilor. La începutul erei creștine Iudeea nu mai e decât un crâmpei de provincie romană. Cucerirea romană aprinde însă în sufletul iudeu nădejdea în venirea unui Mesia.

XIX. În culmea disperării sale, poporul iudeu se agață de o ultimă nădejde: venirea Mesiei. O seamă de profeți, înduișoși de suferințele neamului, îi întrețin această nădejde. Printre ei: Yochanan și Yoșua. Viața și opera lui Isus Nazariteanul. Cum a ajuns ocârmuirea romană să vadă în el un rebel primejdios ordinii în stat și să-l condamne, răstignindu-l pe cruce. Cum l-au „neglijat” evreii, în majoritatea lor.

XX. Iudeii din Galileea, puțini la număr dar legați de amintirea pe care le-o lăsase Yosua Nazariteanul, întăresc secta Nazaritenilor. Această sectă avea ca trăsătură caracteristică credința că Mesia venise. Pe această credință într-un Mesia (Christos) care asigură adeptilor săi Împărăția Cerurilor, un iudeu din Tars, Apostolul Pavel, întemeiază o nouă religie: Creștinismul.

XXI. Viața tragică a evreilor de sub cârma procuratorilor romani. După decenii de asupriri, în anul 66 iudeii se răzvrătesc. Vespasian și Titus sunt trimiși de împăratul Nero să înăbușe răscoala. Asediul Ierusalimului. Eroica rezistență a apărătorilor cetății. După patru ani de lupte nimicitoare, Ierusalimul cade. Orașul e distrus. Templul e dărâmat, iar supraviețuitorii sunt vânduți ca sclavi.

XXII. Tragica soartă a acelor care se împotriviseră lui Titus nu-i împiedică pe iudei să se răscoale din nou în frunte cu Bar Kochba, și împotriva împăratului Adrian. Revolta este însă înăbușită în sânge, și lupta dintre iudei și romani ia sfârșit

în anul 135. Evreii sunt împrăștiati pe tot întinsul împărăției; începe pentru ei lungul drum al diasporei. Existența lor ca neam este totuși salvată prin acțiunea renovatoare a rabinilor, care între timp luaseră locul preoților.

XXIII. Epoca rabinică. O nouă aristocrație a erudiției ia naștere în rândurile poporului evreu și ea caută să salveze iudaismul prin școală. Școala de la lavne inaugurează o eră nouă în Istoria Evreilor, eră care culminează cu fixarea tradiției orale într-o lucrare monumentală: *Mișna*. Momentul istoric în care apare *Mișna* silește pe evrei să încerce să facă din legea lor un dig care să-i oprească de a mai avea vreun contact cu lumea păgână.

XXIV. Din pricina persecuțiilor la care erau supuși pe tot întinsul Imperiului Roman, evreii se refugiază în Babilon, unde se mai aflau mulți coreligionari de-ai lor. Acolo, perșii care luaseră din nou în stăpânire ținuturile la est de Eufrat, au pornit, la rândul lor, să-i prigonească. Rabinii, ca să întrețină flacăra credinței, compun *Talmudul*. Acesta salvează existența poporului evreu, dar va pune în primejdie viața evreilor ca indivizi confrunțați cu creștinismul în ascensiune.

XXV. Viața evreilor după înălțarea creștinismului la rangul de religie dominantă (313). Politica față de ei a primilor împărați creștini. Cu începutul veacului al V-lea, soarta lor se înăsprește și ei fug care încotro. Evreii refugiați în Arabia propagă acolo ideea Dumnezeuului Unic. În jurul acestei idei, Mahomed creează o nouă religie: Islamismul. Adepții săi pornesc, însă, la început un „război sfânt”, extermină pe evrei și întreprind, în secolul al VIII-lea, cucerirea lumii de atunci.

XXVI. Viața evreilor în vremea cuceririlor arabe începe, însă, să prospere. O eră de belșug și de propășire spirituală. Epoca „Gaon”-ilor. Revolta împotriva apăsării morale exercitată de *Talmud* și încercarea lui Ahan ben David de a readuce poporul evreu la spiritul clasic al *Bibliei*. Mișcarea reformatoare caraită. Insuccesul acestei mișcări, din pricină că vroia să renoveze, fără să poată inova. Ce altceva ar fi fost caraitismul dacă și-ar fi putut urma calea inițială, decât un tradiționalism imobil.

XXVII. Ultima licărire a epocii „Gaon”-ilor. Centrul spiritual evreiesc se strămută din Babilon în Spania arabă. Începe „era de aur” a științei și literaturii ebraice. În poezie se ilustrează Iehuda Halevi. În gramatică, Abraham Ibn Ezra. În filosofie, Salomon Ibn Gabirol și Maimonide. Cu moartea lui Maimonide începe crepusculul unei srălucite perioade din istoria intelectuală a iudaismului.

XXVIII. Viața evreilor din țările europene în timpul cruciadelor. Amurgul libertății pentru ei în Germania, Franța și Spania. Începe perioada „Cabalei” și a intoleranței. Creștinii și maurii pornesc o prigoană crescândă împotriva evreilor. În istoria acestora, se lasă la sfârșitul sec. al XVI-lea, dar începând cu 1-2 secole înainte, o perdea groasă de primejdii.

XXIX. Viața evreilor în Evul Mediu. Înființarea semnelor infamant. Încep să se diversifice formele prigoanei. Evreii sunt alungați din nordul Franței, din orașele germane și din Anglia. În Spania sunt siliți să treacă la creștinism, dar acei care s-au botezat de formă, păstrându-și în taină credința, așa-numiții marani, sunt

supuși unor persecuții. În al treilea pătrar al sec. al XV-lea începe Inchiziția. La 1492, evreii nebotezați sunt alungați din țara unde stăteau deja de sute de ani, Spania. Urmează cei din Portugalia.

XXX. Exodul evreilor „așkenazi” spre Polonia lagelonilor, iar al evreilor „sefarzi” spre Imperiul Otoman. Evreii rămași în Apus, în special în orașele germane și papale, de la 1516 încep să fie siliți a locui în ghetouri. Influența nefastă a vieții de ghetou asupra sănătății fizice și psihice a evreului din veacul al XVI-lea.

XXXI. Viața evreilor în timpul Reformei. Contribuția lor în declanșarea ei. Martin Luther caută prin cuvinte meșteșugite să-i atragă spre protestantism, dar văzând că nu reușește, își schimbă deodată atitudinea și devine campionul unei aprige prigoane împotriva poporului „neconvertibil”. Reforma lui Luther atrage, pe de altă parte, o puternică reacțiune din partea catolicismului, care reia, intolerant, și campania de asupririi împotriva evreilor.

XXXII. Viața culturală a evreilor în timpul Renașterii devine perceptibilă. Contribuția lor la progresul științelor și ideilor din primele veacuri ale celui de-al doilea mileniu al erei noastre. La persecuțiile din afară, evreii răspund printr-o barcadare în *Talmud* și în *Cabala*. Un rabin din secolul al XVI-lea, Iosef Karo, le pune la îndemână codul de legi rigide, care să le slujească de rețea de sarmă izolatoare, dar utilă conservării.

XXXIII. În întunecimea Evului Mediu, mintea evreilor, în căutarea unei raze mângâietoare, descoperă în colțul mistic al sufletului oriental evreiesc o lumină salvatoare, *Cabala*. Combinațiile și socotelile cabalistice creează însă un teren prielnic falșilor Mesia. Pe drumul deschis de Abulafia din Saragoza apar succesiv: David Reubeni, Salomon Molcho, Sabetay Zwi ș.a.m.d. Ei întrețin permanent în ulița evreiască puternicul curent fals-mesianic nutrit de solul persecuțiilor, frustrărilor și neputințelor.

XXXIV. Migrația evreilor după descoperirea Americii. Maranii din Spania și Portugalia pleacă să se așeze în Olanda, Danemarca și Anglia. Alții se duc – în număr relativ redus, însă – să colonizeze cele două Americi. Încercările zadarnice ale maranilor, întorși la iudaism, de a reforma religia strămoșilor lor. Uriel Acosta și Baruh Spinoza vor fi marginalizați în comunitatea evreiască.

XXXV. Viața evreilor din Polonia – prosperă câteva secole – începe, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea să se degradeze. Răscoala lui Hmelnițki și urmările răscoalei asupra evreilor din răsăritul Europei. Ca să-și apere existența națională, evreii se blindează în *Talmud* și se agață de visul mesianic. Apariția în Polonia a falșilor Mesia. Trista experiență cu Iacob Frank și vindecarea evreilor de acest tip de „iluzionism”.

XXXVI. Viața evreilor din Polonia în secolul al XVIII-lea. Apariția lui Baal Șem Tov. Crearea mișcării hasidice. Reacția rabinilor împotriva țadikimilor n-a putut opri influența curentului hasidic în estul și centrul Europei.

XXXVII. Viața evreilor din apus în preajma Revoluției Franceze. Începutul luptei pentru reforma iudaismului. Acțiunea și influența filosofului Moses

Mendelssohn. Evreii capătă, pentru prima oară, drepturi cetățenești în Franța și în Olanda. Începe Istoria modernă a evreimii apusene.

XXXVIII. Viața evreilor în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Prăbușirea Imperiului napoleonic dezlănțuie un puternic val de reacțiune în toată Europa, ale cărei victime sunt în primul rând evreii care, spre a nu se mai întoarce în ulița evreiască, trec în număr mare la creștinism. Se naște un puternic curent asimilist, care este inhibat, însă, de antisemitism. Acest reflux îi împinge pe unii evrei asimiliști în mișcările revoluționare.

XXXIX. Succesul inițial al mișcării reformiste în sânul iudaismului. Modificările aduse ritualului sinagogal. Abandonarea orânduierilor „perimate” din *Talmud*. Revoluționarea întregului orizont tradițional al evreului. Despuieră idealului mesianic de secolul lui caracter patriotic și naționalist. O schimbare radicală de mentalitate la evreii din Occident.

XL. Viața evreilor din răsăritul Europei în veacul al XIX-lea. Regimul „raioanelor”, al recrutării copiilor și al constrângerii la convertire în Rusia țaristă. „Intermezzo”-ul dintre anii 1855-1876. Apariția după războiul franco-german a doctrinei antisemite. Primul „pogrom”. Prigoana dezlănțuită împotriva evreilor din Rusia după asasinarea țarului Alexandru al II-lea. Un sfârșit de secol care pare a aduce pentru evreii din Europa sfârșitul lumii.

XLI. În Franța izbucnește un proces senzațional care zguduie Europa și trezește pe evreii „emancipați” din Apus la realitate. Afacerea Dreyfus. Ea contribuie la nașterea sionismului politic. Precursorii mișcării sioniste: Moses Hess și Leo Pinsker. Influența persecuțiilor din Rusia asupra înființării primelor colonii palestinien. Apare omul vremii: Theodor Herzl. El lansează în 1896 ideea creării unui Stat Iudeu și pune bazele unei vaste și durabile mișcări de redeșteptare națională la primul Congres sionist de la Basel (1897).

XLII. Viața evreilor în preajma secolului al XX-lea. În timp ce în Apus lucrurile se liniștiseră, în Răsărit asupririle continuă mai aprige ca niciodată. Evreii emigrează cu zecile de mii în lumea întreagă, și îndeosebi în America de Nord. Încotro se îndreaptă capătă un rol vizibil, ilustrându-se în toate domeniile de activitate. În țările europene, din Apus mai ales, contribuția lor la cultura universală și la progresul civilizației este, în preajma noului veac, disproporționat de însemnată față de ponderea lor numerică în acele state.

Data fiind bogăția de date, suscitată de fiecare secvență dintre cele enumerate, am optat pentru formula unui prim volum care să prezinte evenimentele doar până după primul război mondial, urmând ca al doilea volum să fie consacrat în întregime anilor 1920-1945, plini de contradicții, din istoria universală și locală a evreilor.

Izvorul tanahic (*Tora* ș.a.), deși călăuzitor în privința istoriei antice a lui Israel, nu ne-a condus, însă, exclusiv, spre o cronologie biblică a evreilor: am preferat, chiar și pentru perioada descrisă în *Biblie*, datele furnizate de scrierile istorice, mai vechi sau mai recente, produse pe baza unei metologii pe cât posibil științifice.

Dar, evident, nu se poate face abstracție de faptul că aproape două milenii din istoria universală a evreilor sunt, de regulă, narate pe baza scrierilor biblice cuprinse în ceea ce lumea mozaică denumește *Tanah*, iar cea neevree, *Vechiul Testament*. Totuși, deși această Carte (*Biblia*) cuprinde numeroase informații de ordin istoric, ea nici nu a fost concepută și nici nu corespunde tuturor exigențelor unui demers pozitiv-științific asupra trecutului îndepărtat al poporului evreu – sau a altor popoare din vecinătatea sa și cu care s-a aflat în relație. Comparat însă cu ceea ce s-a descoperit, în materie, de către diferite discipline auxiliare istoriei, ca și cu scrieri ale istoricilor din antichitate – pentru a măsura indicele de relevanță între cele relatate în *Biblie* și cele posibil de atestat documentar, arheologic etc. – izvorul sacru, *Cartea Cărților* se dovedește a aduce lumini nebănuite. Dar, nu puține sunt „informațiile” biblice care nu au întotdeauna, până acum, „acoperire”. Viitorul rămâne, ca posibilitate, deschis însă unor noi confirmări (in), chiar senzaționale.

Este rațiunea pentru care în breviarul de date ce-l dresăm cu privire la istoria poporului evreu, mai ales pentru perioada *antică*, să folosim deopotrivă date biblice (cu mențiunea de rigoare) – chiar și unele legende biblice – dar, pe cât posibil, informații provenind din izvoare documentare folosite cu precădere de istoriografia modernă a antichității.

Astfel, pentru epoca în care istoriografia relevă:		Biblia relatează:
Perioada Pribegiilor: 2000 î.e.a.-1100 î.e.a.		
- Hammurabi întemeiază Imperiul babilonian (Caldeea). Imperiul egiptean se extinde. Ascensiunea Asiriei. Hiksoșii invadează Egiptul.	2000 până la 1200 î.e.a.	Avram și Sara părăsesc orașul Ur din Caldeea (Babilonia). Timpul Patriarhilor. Pribegia în țara Canaan. Iosif îi atrage pe evrei în Egipt. Faraonii îi transformă pe evrei în sclavi.
- Supremația egipteană este pusă în pericol. Revolte interne și războaie civile în Egipt.	1200 până la 1100 î.e.a.	Moise îi scoate pe evrei din Egipt. Pribegiri în deșertul Sinai. Evreii îi înving pe canaaneni în Palestina.
Perioada de independență: 1100 î.e.a.-900 î.e.a.		
- Tiglath-Pileser I mărește Imperiul Asirian.	1100 până la 1000	Timpul Judecătorilor
- Siria și Fenicia devin puteri mari.	1000 până la 900	Saul devine primul rege al evreilor. Domnia regelui David.
- Răscoale în Egipt. Domnia dinastiilor străine.	900 până la 800	Domnia regelui Solomon. Fărâmițarea Palestinei în regatele Iudeea și Israel.

Dominațiile asiriană și babiloneană: 800 î.e.a.-500 î.e.a.

- Tiglath-Pileser III urcă pe tronul Asiriei. Cucereste Damascul și Samaria, capitala Israelului.	800 până la 700	Israelul cucerit de asirieni; poporul său este luat în captivitate și împrăștiat. Sfârșitul israeliților.
- Dezintegrarea Imperiului Asirian, cucerit de Babilonia răzvrătită.	700 până la 600	Ioșua, rege al Iudeii. Restaurarea „Legii”.
- Nabucodonosor, rege al Babiloniei, invadează Iudeea.	600 până la 500	Cade și regatul Iudeii. Evreii sunt deportați în Babilonia. Distrugerea Ierusalimului.

(Secolul VI î.e.a. a marcat sfârșitul imperiilor și culturilor semite. Începea era civilizațiilor indo-europene)

Dominația persană

- Cyrus, rege al Persiei, îi înfrânge pe babilonieni și pune bazele supremației persane.	500 până la 400	Prima întoarcere a evreilor din Babilonia în Palestina. Reconstruirea Templului.
- Cambise, împăratul Persiei, înfrânge Egiptul.	400 până la 334	A doua întoarcere a evreilor din Babilon, sub conducerea lui Ezra
- Alexandru cel Mare al Greciei îi înfrânge pe perși la Granicus; devine stăpânul Orientului Mijlociu. Anexează Palestina.	334 până la 322	Evreii intră sub influența greacă. Primul contact cu Occidentul. Începe perioada greco-romană

Biblia poate fi, așadar, folosită ca sursă comparativă în cadrul demersului istoriografic propriu-zis. Ea devine însă, în același timp, izvor esențial al unei *istoriosofii iudaice*, constitutivă, în cel mai înalt grad, iudaismului tradițional.

Istoriosofia iudaismului tradițional. Moisdismul concepe istoria umană ca o creație ce se continuă și în care se întretes două libertăți cauzale: cea divină (causa *causarum*) și cea umană (cauzalitatea nemijlocită). De aceea: de răul intervenit în istoria umană, Omul, cu „O” mare, este responsabil: mai întâi Adam prin care se desemnează nediferențiat omenirea, apoi „poporul ales” ca un tot – de la protopărinții primului legământ până la ultimul evreu dinaintea ivirii escatonului („Haolam haba”, lumea viitoare).

Chiar dacă de pe poziția iudaismului modern, sau, mai direct spus, a științei iudaismului, nu admitem – sau tocmai pentru că nu admitem – vreo revelație sau inspirație suprarățională în scrierile biblice (gândirea biblică fiind a evreilor biblici, așa cum erau cea hindusă, cea asiro-babiloniană, cea egipteană ș.a.m.d. a

popoarelor respective), originalitatea acestei gândiri, printre toate celelalte, atât ca formă de expresie cât și în conținut, este și mai de admirat. Căci ea comunică analizele care i-au condus pe evrei la concluzii atât de insolite și universal valabile, chiar dacă, uneori, exprimarea pare naivă. Găsim la profeți, de pildă, o critică, pe care am putea-o numai raționalistă contra fetișismului, idolatriei, superstițiilor de tot felul. Iar concepția monoteistă ebraică este o culme a gândirii religioase antice, fapt probat și prin importanța ce a avut în ivirea celorlalte două religii universale: creștinismul și mahomedanismul.

Fiind produsul unei istorii de aproape un mileniu – după cum apreciază critica științifică – *Biblia* este expresia unei stratificări în timp, și nu fără zigzaguri, a gândirii mozaice cristalizate în *Tora*, *Neviim* și *Ketuvim* (*Tanah*): gândire aptă să marcheze saltul decisiv de la structurile religioase fataliste sau/și magice, de tip cosmic, la cele de tip istoric, bazate pe responsabilitatea speciei umane pentru propriile acte.

După cum atestă cele mai multe lucrări științifice de istorie a *Bibliei*, cel puțin trei mari perioade pot fi puse în acest sens în evidență.

I. Perioada proto-mozaică* – caracterizată prin numeroasele referiri (Levitic, Isaia, Cartea a doua a regilor ș.a.) la animism, demonism, vrăjitorie – iar, în Cartea judecătorilor, Samuel și Facerea, la zeii familiari și naționali.

II. Perioada mozaismului, de până la marele exil babilonian, culminată cu înfruntarea deschisă a tendințelor politeiste, cândva tolerate de regi, dar înfierate de către monoteismul, à outrance, profesat de profeții aflați în veșnic război cu... politeismul (vezi: Isaia, Iezechiel, Micha).

III. Perioada mozaismului târziu, marcată de influențe ale concepției iraniene, apoi elenistice etc., dar care exprimă puncte de vedere relativ noi, în probleme ca: dreptatea divină, răul în lume, nemurierea, mesianismul ș.a.

Pe versantul istoriosofic, în funcție de cele trei perioade disociate, și în nemijlocită legătură cu felul de a privi problemele relației de cauzalitate în cuplul „Dumnezeu – Istoria evreilor”, vom evidenția, pe baza literaturii de specialitate, religiologie, următoarele abordări:

a. Iehovismul național (henoteistic sau familial): Dumnezeul lui Abraham, Isaac și Iacov, cauzează istoria univoc, conferind prin Prima alianță, poporului evreu, o responsabilitate limitată și o putere de cunoaștere și ea limitată, a intențiilor divine – intenții care nu se lăsau dezvăluite, în esența lor, ci, dimpotrivă, erau învăluite în kratofanii. De pildă: valoarea exemplară a kratofaniei „sacrificiul lui Isaac” consistă în impunerea unei logici ascunse, în toate problemele tragice ale istoriei lui Israel, sau, după cum ar spune filosoful evreu Leon Cestov – din păcate

* O excelentă lucrare, *Originile folclorice ale Vechiului Testament*, datorată lui Sir James Frazer (tradusă și comentată de mine în limba română, Ed. Scripta, 1994), aruncă o lumină seducătoare asupra ipostazelor „mitologice” ale statului proto-mozaic, depistabil în *Tora*, precum și în numeroase comentarii necanonizate ale acesteia. Un anumit gust modern pentru neomitologie și cultura populară iudaică face deosebit de actuală tocmai această ipostază a *Vechiului Testament*.

prea puțin cunoscut – kratofaniile indică cum că „adevărata credință implică o singură certitudine: pentru Dumnezeu totul e posibil”.

Într-o atare paradigmă: pedeapsa trebuie suportată, nu gândită. Lamentările Iov devin astfel paradoxale, iar ceea ce va exclama rabi Levi Ițhac din Bardicev într-un moment contemporan nouă de crâncenă prigoană a opresorilor împotriva evreilor – „Doamne, ori conduci această lume după mintea noastră ca să-Ți înțelegem și noi faptele, ori ne dă altă minte, ca să Te putem înțelege” – drept o profundă neînțelegere a esenței moisdismului originar.

b. Etapa în care Dumnezeu nu poartă nici o răspundere pentru deteriorarea capodoperei sale („poporul ales”) și care cunoaște o culminație – mai ales după ce, prin Moise, a fost dăruită Legea, prin Iehoșua, Canaanul, prin judecători, un antidot la sincretismul iudeo-canaanit, iar prin regi, un stat – un punct terminus al unei evoluții în care religia a trebuit să se întrupeze într-o organizare teocratică.

Monoteismul definitivează, în această etapă, transformarea structurilor religioase în evenimente ale istoriei sfinte. Evreii sunt unicul popor care și-a convertit istoria în religie, practicând un cult al istoriei sacralizate și radical deosebită de orice tip de istorie mitizată sau de mitologie istoricizată. Elementele acestui cult: un Dumnezeu sugerând totalitatea ființei și existenței – *causa-causarum*, de ultimă instanță, a toate cele [Eu sunt cel ce sunt – Iahve (*Ehyeh aser Ehyeh*)]; un „popor ales” cu responsabilitatea deplină asupra destinului său istoric – idee derivată din concepția „dublei cauzalități” divin-umane a tramei istorice concrete (și de unde o viziune nouă asupra pedepsei și răsplătii).

Profeții se vor dovedi intoleranți în conștientizarea acestei paradigme istoriosofice ebraice, amenințând de fiecare dată cu judecata lui Dumnezeu contra lui Israel.

Rând pe rând: Amos, Osea, Isaia, dar mai ales Ieremiahu, Ezekiel și toți cei post-exilici vor exprima rechizitoriul divin împotriva lui Israel, împotriva regilor lui care se abat de la Lege. Răspunsul pe care profeții l-au dat crizei istorice ce amenința regatele evreiești este o acută spiritualizare a credinței monoteiste și a istoriosofiei ebraice, prin valorizarea credinței și responsabilității umane.

Dumnezeu judecă faptele „poporului ales *cu și pentru* Legământ”, în vederea realizării exemplarității umane, manifestată în conformitate cu principiile eticii și moralei practice (de excepțională importanță în mozaism); monoteism-etică-politică sunt trei termeni ai unei triade indestructibile.

Rățiunea istoriei este conferită de principiul etic, transgresat în morală practică și realizat ca Politică Sacră sau, cum ar spune istoriosoful idealist Hegel: „Spiritualul la evrei reprimă tot ce nu participă la divinitate. Unicul, spiritul... reprezintă singur adevărul. Gândirea este liberă pentru sine, iar moralitatea și dreptatea în adevăratul sens își pot face apariția. Deoarece: Dumnezeu e venerat pentru dreptate, iar a acționa potrivit dreptății este a merge pe căile Domnului. Aici își află originea fericirea, viața, prosperitatea lumească drept răsplată, căci stă scris «așa să trăiești mult pe pământ»”.

Este ceea ce pare să sugereze, la nivele de profunzime diferite, un Maimonide, un Mendelssohn, un Spinoza și câte alte personalități ale iudaismului medieval și modern. În acest sens, evreul nu poate spune nicicând că libertatea este un jug prea mare pe capul prea mic al omului. De aceea – după spusa unui filosof contemporan – istoria devenirii personalității umane, responsabile la modul sacru, nu poate cunoaște decât două sfâșieri: iudaică, prin Iov, și rusă, prin Dmitri, care raționează în felul următor: „Dacă există Dumnezeu răspunde de ceea ce fac, dacă nu există pot face orice”.

c. Istoriosofia iudaică mai deschide o perspectivă: Dumnezeu există și poate face orice intervenind în istorie și lume după vrerea Sa, fără a fi supus determinismului. Aceasta este a treia și ultima paradigmă a mozaismului; ea apare prefigurată după ce profețiile cuprinse într-o escatologie optimistă au produs o decepție amară prin neîmplinire. Este paradigma în care omul decepționat de crezul că s-ar putea salva el însuși reconferă lui Dumnezeu responsabilitate unică, considerând răscumpărarea drept opera exclusivă a lui Iahve. Reculul mesianic-iraționalist va îmbrăca astfel când forma hasideică antică și hasidistă (în medievalitate) de origine cabalistă, când expresii eudemoniste, în perioada elenismului târziu sau al hedonismului actual post-Șoah. În toate cazurile, însă, sub formă de reacții temporare la mari încercări și condiții limită de existență în lume a „poporului ales”.

Suprasolicitarea morală, implicată în exigențele excesive ale profeților, conform concepției responsabilității depline, primește astfel – am zice – replica unor începuturi de concepție mai atenuată în raport cu datoria evreului față de divinitate și Legile sacre prescrise de *Tora*.

Iudaismul laic, debutat în modernitate ca rod al integrării și emancipării, va excela prin adaptarea moisdismului la condițiile secularizării moderne. Laic vorbind, această nouă paradigmă pare realistă și mai conformă cu „mica istorie” privată a popoarelor în general, a evreilor din diaspora în speță. Căci satisfacerea indivizilor pare a fi actul covârșitor în „mica istorie”: în revanșă însă, filistinismul indivizilor jertfește măreția popoarelor, după cum susține Hegel, de care am mai amintit.

Hegel, creatorul celei mai complete istoriosofii întemeiate pe o Teodică, vede în Stat întruparea supremă a rațiunii dat fiind că doar Statul – și doar într-o anume ipostază a sa – poate subordona egoismele particulare unor esențe superioare ca morala, religia etc.

Ca și în istoriosofia iudaică moisidică, și la Hegel legile moralității nu sunt întâmplătoare ci sunt însăși idea rațiunii istoriei.

În acest spirit, dacă Statul este Necesitatea, atunci pentru evrei diaspora și viața lor nestatală – stihinic damnată la filistinism potrivit lui Hegel – este Întâmplare.

Căci, în istoria universală „nu se poate vorbi de popoare decât de acelea cu existență statală”. Gravitatea acestei teze nu trebuie subestimată. De aceea ne vom

întreba dacă evreii n-au întrupat în diaspora o „societate civilă” și o viață politică comunitar-comunională, realizând în acest fel Binele public, într-o formă poate mai productivă decât în unele manifestări de existență statală: o sumedenie de creații instituționale, de opere de civilizație și cultură o atestă.

Iată-ne, așadar, confrunțați cu o primă întrebare – și provocare în același timp: ce urmează să cuprindem sub denumirea de istorie universală a poporului evreu, în medievalitate, în epoca modernă ș.a.m.d.?!

Întrebarea nu este retorică de vreme ce în compendiile post biblice de istorie a evreilor în diaspora găsim alte „teme preferențiale” decât cele privind statalitatea. Respectiv: prigoana antievreiască în țările în care au afluiri, s-au așezat, au prosperat un timp, pentru ca în cele din urmă bunăstarea lor să alterneze cu ostracizarea; substituirea unei vieți civico-politice și statale, cvasi inexistente pentru ei, cu o viață comunitară „internă”, adeseori enclavată în ghetouri impuse din afară sau chiar din lăuntru; apărarea identității – de-a lungul întregii medievalități – mai cu seama prin păstrarea Tradiției, cultural-culturală cu precădere sau, în tandem, cu realitatea comunității de destin; ridicarea „cotidianului”, adeseori cu reverberație doar individual – familială sau de grup, la semnificațiile care să frizeze... istoria comunitară ș.a.m.d.

În vremuri moderne, mai timpuriu în vestul european, apoi chiar și în est, evreimea se integrează crescând în realitățile țărilor de așezare (de secole, în cele mai multe cazuri) implicându-se nu fără reșuturi și reculuri în unele sfere ale vieții național-statale, depășind astfel, cum ar spune un Hegel, sfera „egoismului individual”.

În măsura în care demersul integraționist (pentru unii chiar asimilaționist) a fost bine primit (și încurajat de mediul neevreiesc înconjurător), istoria comună a neevreilor și evreilor în acea țară evolua până la indistinție: fapt pentru care un istoric al evreilor, pentru aceste perioade și acele locuri unde integrarea atinge cote mari, este pus în situația fie de a nu disocia o istorie specifică (decât „paralelă” pentru „cazul” naționalilor și religioșilor evrei), fie de a cuprinde în această istorie a evreimii locale mai toate evenimentele națiunii de adopție, de la cele economice la cele militare, de pildă.

Situația respectivă este valabilă nu doar pentru etapa modernă și contemporană din diaspora evreiască. Unele chestiuni de acest fel se puneau și pentru diaspora babiloniană și alexandrină, din antichitate, ca și pentru cea arabă, din medievalitate.

Căci, dacă devenirea evreilor în antichitate, când acest mic popor avea stat și relații interstatale, politică externă și internă, purta războaie și câștiga bătălii (sau le pierde), supunea popoare vecine ori era supus de ele sau de marile imperii - participa la acte de agresiune sau de apărare, încheia tratate de pace, promulga legi și se confrunta cu conflicte sociale și mișcări politice, ridica edificii și organiza cultul și cultura etc. - avea deci o istorie cu o urzeală specifică de fapte „naționale” și cu o istoriografie prin care se exprima ideologia iudaică, ulterior, în spațiul

diasporei și în epocile următoare, feudală, modernă și contemporană, acest popor nu mai avea o istorie proprie în sensul statal al cuvântului și nici o istoriografie pur religioasă. De unde un alt tip de inserție a evreilor în istoria universală – de astă dată nu ca stat și popor unitar, ci ca „triburi” răspândite printre popoare, participante la viața social-economică etc. a acestora; dar totodată, cu o istorie relativ paralelă, în măsura în care tradiția, ca ideologie iudaică, viața comunitară sau de grup condiționau înfiriparea unei „istorii a evreilor” în fiecare oraș, stătuleț și stat în care s-au așezat de-a lungul a peste două milenii.

În acest fel s-a continuat, într-un răstimp de câteva secole, și o istorie a evreilor din România ca o suită de evenimente specifice, condiționate de loc și timp, de factori interni și externi.

Elemente pentru o istorie a evreilor din România

Dacă primul volum inventariază evenimentele posibil de datat din întreaga istorie universală a evreilor, precum și datele *unei istorii locale* ce ambiționează să acopere un vast spațiu temporal, începând cu cel ce poate fi dedus din mențiunile sporadice privind existența unor „iudei” în Dacia Romană, sau cele referitoare la trecerea evreilor prin aceste meleaguri în secolele XV-XVII, până la informațiile certe, din documente, despre așezarea evreilor aici în secolele XVIII-XIX, în volumul secund această cronologie cuprinde informații referitoare la perioada 1920-1944.

Ca și în cazul istoriei universale a evreilor, și istoriile lor locale, în acest caz a evreilor din România - pe întinderea de timp aici avută în vedere – se construiesc pornind de la variate informații aflate în izvoare. Ca de pildă:

- mențiuni despre prezențe iudaice pe teritoriul Daciei Romane (sec. II. e.n.)
- relatări indirecte ale lui Beniamin din Tudela despre valahii sud-dunăreni și relațiile lor cu evreii (1165).
- mărturii despre existența unui cartier evreiesc la Cetatea Albă (prima jumătate a sec. al XIV-lea).
- acreditarea medicului evreu Isac Beg la curtea domnitorului Ștefan cel Mare (1473-1474).
- scrisoarea umanistului român Nicolae Olahus către filologul danez Johannes Campensis privind interesul său pentru evrei și însușirea limbii ebraice (1532, februarie 10).
- acordarea unui act de privilegii evreilor din Transilvania de către Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei (1623, iunie 18).
- tipărirea la Iași a primei pravile oficiale a Moldovei: conține prevederi juridice referitoare la evrei. (1646).
- publicarea lucrării intitulate *Îndreptarea legii*, alcătuită în vremea lui Basarab: conține prevederi juridice referitoare la evrei (1652).

- apariția la Veneția a cronicii rabinului Nathan Hannover, în care relatează despre adăpostirea unor evrei în Moldova, refugiați în timpul războaielor conduse de Bogdan Hmelnițki. Lucrarea pune în evidență spiritul de toleranță al moldovenilor (1653).

- trecerea predicatorului suedez, Conrad Iacob Hilderbrandt prin Alba-Iulia, unde constată existența unei sinagogi (1656-1657).

- prima mențiune despre existența unei sinagogi în mahalaua curelarilor din Iași (1686).

- mențiuni despre breasla jidovilor în condica Vistieriei Țării Românești din timpul domniei lui Costantin Brâncoveanu (1694-1701).

- data celei mai vechi inscripții funerare din Capitală și aflată în cimitirul evreiesc din București (din str. Sevastopol), cunoscută până acum (1715).

- *Descrierea Moldovei* de Dimitrie Cantemir conține importante referiri la prezența evreilor în Moldova (1717).

- conscripția populației în unele comitate din nord-vestul Transilvaniei, în care sunt menționați evreii (1720-1721).

- condica domnitorului Constantin Mavrocordat conține importante informații despre existența evreilor în Moldova (1727-1743).

- data primului Hrisov domnesc (cunoscut până acum) de confirmare în funcție a unui Hahambașa - conducător suprem al obștii evreilor din Moldova și Țara Românească (1756, aprilie).

- recensământul populației din Moldova efectuat de administrația militară rusă (1774). Au fost înregistrați în jur de 1.300 capi de familii evreiești.

- data emiterii actului domnesc al lui Constantin Moruzi, domn al Moldovei, prin care aproba întemeierea de către evrei a târgului Șoldănești (1780, august 18).

- apariția *ordonanței* locotenențiale din Bratislava privind reglementarea statutului evreilor din vestul Transilvaniei în baza prevederilor *edictului de toleranță* a împăratului Iosif al II-lea (1783).

- încheierea unei convenții între boierul Costache Mareș și un grup de evrei chemați din alte țări pentru înființarea unei noi așezări pe moșia Vlădeni - Mihăileni de astăzi (1792, mai 30) ș.a.m.d.

Meleagurile românești au constituit așadar secole în șir un loc de imigrare atât pentru evreii sefarzi veniți din sudul Peninsulei Balcanice, cât și pentru cei numiți așkenazi veniți din nord, vest și est. Au imigrat din: Ungaria, după expulzarea lor la 1367; din sudul european, în secolul al XVI-lea, după expulzarea lor din Peninsula Iberică. În număr mai mare au imigrat abia cu începere din sec. al XVII-lea când, spre finele acestuia, la chemarea unor domnitori și boieri au purces la impopularea unor localități din Moldova și la stabilirea în masă în câteva mari centre urbane (Iași, Suceava, Focșani ș.a.).

După anexarea Bucovinei la Austria, în 1775, și a Basarabiei la Rusia, în 1812, mulți evrei ce populau aceste provincii s-au așezat în Țările Române, unde nu existau restricții de imigrare.

În ciuda unor restriști și vexațiuni ulterioare la adresa evreilor, crescând după 1821, Țările Române au rămas, totuși, un loc de atracție pentru imigranți, care, alăturați pământenilor (evrei aflați aici de mai multe decenii, unii chiar de secole) au sporit neîncetat numărul coreligionarilor lor din aceste țări. Dacă pentru începutul veacului acest număr se estimează, în preajma anului 1803, la 11.733 după o apreciere, sau aproximativ 30.000 după alta, la 1848 se consemna o cifră cel puțin dublă, de 60.000 de persoane. La 1859, datele primei statistici oficiale consemnau 124.867 de evrei în Moldova, ceea ce înseamnă 8,3% din populația provinciei.

În Țara Românească, aceeași populație era atestată într-un număr redus, de 3.315 persoane la 1831, peste 7.000 după o altă evaluare, sau 9.301 după statistica din 1859 – aproape toți locuind numai în orașe, cea mai mare parte în București. În total, în Principate, trăiau deci la 1859 peste 134.000 evrei (statistica de la 1859), reprezentând 3% din populația țării.

În 1899, statisticile oficiale consemnau că în România locuiau 269.015 evrei față de peste 218.000 în 1878, ceea ce reprezintă un procent de 4,5 din populația totală a țării de 5.912.520 locuitori.

Primele mențiuni ale unei prezențe evreiești pe teritoriul românesc sunt asociate celor referitoare la armatele romane, cuceritoare ale Daciei în secolul al II-lea e.a. și care cuprindeau așa-zisele unități de „Numeri” (trupe auxiliare de evrei recrutați din spațiul sirian), precum și iudei folosiți în administrație, ca meșteșugari sau chiar ca legionari. Oricum, cercetările arheologice în zonele Clisura Dunării, Sarmisegetuza, Porolissum (Zalău), Orșova, Tomis (Constanța) evidențiază o seamă de antroponime, monede, inscripții votive ș.a. care sugerează prezențe iudaice în teritoriile dacice cucerite de romani – cel puțin pe durata ocupației militare romane.

În legătură cu „continuitatea” evreilor pe aceste meleaguri, ne aflăm, însă, mai curând pe tărâmul legendei decât al unor informații verificabile: chiar și atunci când referințele se fac la așa-zisa dominație – de scurtă durată – în Dacia a legendarului popor al chazarilor iudaizați (poposiți, însă, în cele din urmă, pe meleagurile Câmpiei Panonice).

Indiferent, însă, dacă evreii de aici sunt veniți înainte sau după Legiunile lui Traian, sau dacă sunt chazari, trecuți la mozaism (vezi susținerile lui Iorga și A.I. Cuza), este incontestabil că se găsesc de secole în Europa și România.

Se prefigurează o zonă geografică locuită de evrei, în vecinătatea spațiului medieval românesc, încă din secolele XI-XII. Veacurile XIII-XIV indică prezența certă a evreilor în Voievodatul Transilvaniei și, probabil, o tranzitare chiar și a întregului spațiu românesc de către comercianți evrei.

În 1239, Bela al IV-lea cere Papei Grigore al IX-lea să-i permită „angajarea evreilor la administrarea veniturilor publice la fel cum a acceptat cererea similară a Regelui Portugaliei”; el dobândește îngăduința cu condiția ca evreii să fie dublați de creștini de încredere.

Indicii ale prezenței evreilor pe teritoriul românesc sunt furnizate, pentru secolele XIII-XVI, de o seamă de documente ca: relatarea lui Moșe Tacu din veacul al XIII-lea privind tranzitul economic prin Țările Române; acte ale dinastiei arpadiene, din secolul al XIII-lea, care menționează evrei în Transilvania; scrierea hagiografică a lui Grigore Țamblac despre existența unui cartier evreiesc în cuprinsul Cetății Albe în prima jumătate a secolului al XIV-lea.

La 1360, în Transilvania, suntem deja în prezența unui decret de expulzare a evreilor de către Ludovic I de Anjou.

Secolul al XV-lea și, cu atât mai vârtos, al XVI-lea sunt acelea în care negoțul de tranzit al evreilor prin Țările Române se completează cu cel practicat dintr-un punct fix.

În Moldova, la curtea lui Ștefan cel Mare se afla medicul evreu al lui Mengli Ghirai, iar domnitorul are multiple legături cu trimisul evreu al lui Uzun Hassan, han turcoman.

În Țara Românească, Hacicu din Râmnicu Vâlcea (1459-1508) apare ca debitor al unui evreu, ceea ce atestă caracterul timpuriu al unor prezențe evreiești la nord de Dunăre, pe linia comercială Belgrad-Vidin și Nicopol.

La Cluj (1481), la Sibiu și Brașov (1492), se menționează litigii în legătură cu schimburi comerciale sau bunuri ale evreilor.

La mijlocul secolului al XVI-lea o răspunsă a marelui rabin din Salonic confirmă existența stabilă a unor negustori sefarzi la București (1557, 1559); mai târziu vor fi semnalați evrei sefarzi și la Craiova și Timișoara.

Mențiunile despre o prezență stabilă a evreilor în cele trei Țări Române devin mai pregnante spre mijlocul secolului al XVI-lea. Sunt semnalați evrei: în Transilvania – ca locuitori ai Clujului și Sibiului; deținători de pământ la Mediaș; un trimis evreu la curtea voievodului silvan Ștefan Mailat (1534-1540) ș.a.

Pentru Moldova, mijlocul veacului al XVI-lea este cel al unui maxim al tranzitului de bunuri comerciale pe via moldovenească dintre Imperiul Otoman și Polonia.

Pozițiile dobândite de evrei pe lângă Înalta Poartă se reflectă și în relațiile stabilite de unii financiari cu domnitori ca Petru Rareș (1527-1538), Alexandru Lăpușeanu (1552-1561), Despot Vodă (1561-1563), Petru Șchiopul (1574-1577), Aron Tiranul (1591-1592) și Mihai Viteazul (1593-1601).

Un caracter deosebit îl îmbracă relațiile comerciale dintre evrei și români la sfârșitul secolului al XVI-lea: documentele (response rabinice, relații de călătorie, acte de cancelarie, acte externe, legiuri etc.) prezintă felurite fațete ale multiplelor raporturi dintre evreii ce transportau mărfuri și căraușii lor români (cu care unii evrei vorbeau chiar românește) localnici ai unor localități prin care treceau ș.a.

Dimitrie Cantemir (1710-1711) în *Descriptio Moldaviae* descrie felul în care „raguzanii, grecii, evreii și ceva turci” desfășoară, încă din secolul al XVI-lea, activități comerciale în Moldova.

Secolul al XVII-lea marchează – prin creșterea numerică precum și prin rolul economic și social al populației evreiești în Țările Române – o bornă istorică în devenirea ulterioară, de circa trei secole, a evreimii române. Angajată încă timid în sinuozitățile diacroniei poporului român, în politica sa economică și socială și, de ce nu, cultural-populară, evreimea română capătă trăsături indubitabil locale, derivate din multiplele intercondiționări cu autohtonii.

Chiar de la începutul secolului al XVII-lea (decembrie 1613), domnitorul Ștefan Tomșa (1611-1615) al Moldovei și, peste un deceniu (1623), principele Gabriel Bethlen (1613-1629), în Transilvania, determină o schimbare fundamentală în politica față de evrei, deschizând temporar perspectiva unor raporturi moderne între aceștia și locuitorii autohtoni.

Astfel, în timp ce Ștefan Tomșa acordă evreilor o seamă de înlesniri în practicarea comerțului lor și așezarea în perimetrul Moldovei, Principele Transilvaniei acordă privilegiile evreilor garantându-le „drepturi pentru așezare și îndeletnicire cu negoțul”, cât și dreptul de liberă circulație, practicarea religiei ș.a.; cele de mai sus se refereau deopotrivă la evreii sefarzi cât și la cei veniți din spațiul german (adică askenazimi) via Cehia-Moravia, iar mai apoi proveniți din rezervorul polono-rus.

Ce-a mai veche și persistentă comunitate evreiască din Transilvania este – cum arătam – Alba-Iulia: ea oglindește în mare măsură situația evreilor transilvani în sec. XVII-XVIII.

Evreii transilvani mai sunt amintiți de documentele vremii la Arad, Brașov, Cluj, Oradea ș.a.

Evreii apar sporadic în Maramureș în sec. XVI, dar începând cu secolul XVII ei vin aici în număr mai mare (din Bucovina și Galiția). În 1690, ei sunt însă expulzați din Maramureș, dar revin ulterior, așa încât la recensământul din 1787 numărul bărbaților era de 1214.

Un centru însemnat al evreilor din Maramureș este Sighetul, unde exista o obște organizată încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea (este grăitoare în acest sens o piatră tombală din 1771).

În prima jumătate a secolului XVII, pe lângă evreii din spațiile polone-lituaniene și cel otoman, care continuă să străbată Țările Române, îndeosebi în calitate de negustori de tot felul, creditorii sau medicii, se înmulțesc semnele existenței unor comunități evreiești la Iași și alte centre moldovene.

Începând cu cea de-a doua parte a secolului XVII, în Țările Române, statutul și rolul evreilor în aceste principate poate fi dedus atât din documentele juridice ale vremii, cât și din cele economice, ecleziastice etc. Și, firește, în primul rând din izvoarele evreiești înseși.

În epoca lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653), din al doilea sfert al veacului XVII, situația evreilor a fost reglementată și în Țara Românească și Moldova prin „pravile” adaptate în bună măsură după modelele bizantine, și astfel în parte discriminatorii pentru evrei. Pravila bisericească de la

Govora (1640) interzicea preoților să aibă legături strânse cu evreii. *Cartea românească de învățătură*, tipărită la Iași în 1646, nu accepta jurământul evreului, în schimb botezaților li se iertau toate greșelile din trecut, aceleași prevederi fiind preluate și de *Îndreptarea legii* (1652) redactată spre sfârșitul domniei lui Matei Basarab. Ultimele două reglementări, de orientare judecătorească, indică chiar o preocupare de prozelitism religios.

Interesul unor domnitori și moșieri din Principate pentru valorificarea și introducerea în circuit economic a unor localități a condiționat solicitarea evreilor – în principal în Moldova, dar și în Maramureș – pentru impopularea și reimpopularea unora dintre acestea. În Moldova iau astfel ființă cu începere de la finele sec. XVIII circa 30 noi târgușoare, iar un alt număr de târguri sunt reimpopulate și cu evrei. În Moldova, atragerea străinilor – în primul rând a evreilor – pentru impopularea târgușoarelor și popularea unor târguri „pustiite” reprezintă o politică de stat practică și încurajată în favoarea bisericii și a boierilor. O seamă de documente sunt fără echivoc în acest sens: pilduitor ni se pare hrisovul dat de Constantin Moruzi (1777-1782), în 1780, boierului Ioniță Bașotă pentru impopularea localității Șoldănești (devenită Fălticeni) și în care se arată că pentru dezvoltarea acestui nou târg „sau așezat târgoveți ... volnici a-și face case, dughene, crâșme, velnițe și orice ... pentru venitul moșiei”, specificând chiar că „jidovii să ție o casă pentru închinăciunea lor” și „un loc în afară ... pentru mormânturi”. Se menționează ca fiind scutite de „bezmen” (chirie) doar velnițele, care constituiau, de altfel, una din ocupațiile majore la evrei.

Prin prevederile lor, hrisoavele de impopulare sunt asemănătoare pentru șirul impresionant al târgușoarelor nou ivite, mai ales în prima jumătate a sec. al XIX-lea.

În epoca fanariotă – după cum remarcă un autor – centrul de greutate al colectivității israelite din spațiul carpato-dunărean s-a plasat în Moldova unde se aflau, de altfel, cei mai numeroși evrei din Principate. Aici funcționau ca și aiurea comunități numite „breasla jidovilor”. Conducerea ei era asigurată de un staroste. Cea religioasă de un rabin. Șef rabinul numit „Roș Medina” s-a transformat apoi în „Hahambașa”, adică marele rabin al tuturor evreilor din Moldova, având sub jurisdicția lui și pe coreligionarii din Țara Românească. Obștea evreiască era cuprinsă în complexul breslelor de negustori și meseriași neortodocși, „dar nu străini”. Plătea o dare fixă din venitul taxei pe carnea cașer.

Viața religioasă era organizată de un rabinat care avea și funcții judecătorești. Instituția Hahambașiei a durat aproape un veac. Ea a pornit cu un anume Rabi Naftuli Cohen, neajuns pe aceste meleaguri, dar căruia Poarta i-a acordat la 1719 această funcție, devenită ereditară.

După anexarea Galiției de către austrieci – la împărțirea Poloniei în 1772 – evreii au început să coboare spre Moldova și ulterior spre Muntenia. În momentul anexării Bucovinei la Galiția, în 1790, a pornit și emigrarea evreiască spre Țările Române. Unii din noii emigranți și-au menținut statutul de sudiți până în a doua parte a secolului XIX.

În Principatul muntean – unde se aflau cu precădere sefarzi – prin coborârea aşkenazilor, numărul total al evreilor atinge circa 6.000. În catagrafia incompletă privind oraşul Bucureşti (1810-1811) sunt recenzaţi individual doar 862 evrei de ambele sexe, populând în special mahalalele Colţii, Sf. Gheorghe şi Stelea. În 1820 erau înregistraţi în Bucureşti ca birnici doar 127 evrei, capi de familie, însumând circa 650 de persoane, plus negustori, meşteşugari etc.

Spre sfârşitul perioadei fanariote creşte, aşadar, numărul populaţiei evreieşti, vechilor hrisovelişti adăugându-li-se sudiţii şi alţi nou veniţi. Instituţiile comunitare se cristalizează, hahambaşii şi starostii aflându-se în fruntea piramidei sociale evreieşti.

Restabilirea domniilor pămâtenene, după 1821, războiul ruso-turc de la 1827-1829 şi perioada care a urmat au constituit şi pentru evreii Principatelor un moment cu caracteristici specifice. *Regulamentul organic*, intrat în uz la 1831, a reprezentat o aducere a stării juridice a mozaicilor la o condiţie precară când nu mai puteau beneficia de drepturile civile şi politice ale pămâtenilor. Evreii, în bloc, chiar şi aceia care mai înainte se bucurau de indigenat, intrau de astă dată în categoria străinilor. Articolul 1 al *Regulamentului* referitor la organizarea „comunităţii israelite” introduce interdicţia pentru locuitorii evrei de a posedea şi lucra pământ în Principate.

Ocupaţia rusească din anii 1827-1834, coruptă în întregime şi secondată de o administraţie românească locală, nici ea „literă de lege”, a făcut, însă, ca restricţiile juridice prevăzute de *Regulamentul organic* să nu obstrucţioneze în întregime dinamica social-economică a unei populaţii ca cea evreiască, dornică să contribuie la modernizarea capitalistă a ţării: de aceea, în fapt, numărul evreilor sporeşte, iar ponderea lor în economia Principatelor creşte.

Situaţia de fapt nu este mult diferită nici în Transilvania. Aici, după cum se ştie, Iosif al II-lea liberalizase, cu mult înainte, dar temporar, comportarea unor oficialităţi în raport cu evreii: faimoasa „Systematica” şi dispoziţiile care au urmat (schimbarea numelor, tăierea bărbilor ş.a.) tindeau: să-i „reeduce” pe evrei; să-i asimileze ca cetăţeni utili; să-i adapteze la formele de viaţă socială dominante („Sie zu Christen bilden, oder doch ihrn moralischen Character zu bessern, und sie zu nützlichen Burgen auszubilden”). Iniţiativele lui Iosif al II-lea au început să dea oarecare roade, însă, doar spre sfârşitul secolului al XIX-lea. Imediat după moartea lui Iosif al II-lea şi venirea lui Leopold al II-lea (1790-1792), care a încercat, pentru un scurt timp, o îmbunătăţire reală a situaţiei evreilor, pentru foarte puţină vreme lucrurile s-au ameliorat.

Abia o lege din 1840 deschide, însă, evreilor – dar temporar – accesul spre marile oraşe; le este îngăduită integrarea în activitatea economică urbană – în industrii, meserii, comerţ.

Adversarii integrării evreilor, printre care şi Ludovic Kossuth, admiteau pătrunderea lor în societatea globală doar dacă acceptau să-şi reformeze religia şi să renunţe la identitatea etnică, declarându-se maghiari.

Deşi mulţi evrei au participat în revoluţia din 1848-1849, dând dovadă de un profund patriotism, după înăbuşirea revoluţiei au fost supuşi unor vexaţiuni, mulţi ameninţaţi chiar în existenţa lor.

În răstimpul dintre 1849-1867, problema emancipării evreilor nu s-a mai pus, în consecință.

Parlamentul din 1867 a adoptat, însă, proiectul baronului Iosif Etvos, după care locuitorii israeliți ai țării sunt egal îndreptățiți cu locuitorii creștini în vederea exercitării drepturilor civile și politice. Orice lege, obicei sau dispoziție contrară a fost abrogată. În 1895 a fost acceptată și „receptarea” religiei iudaice, aceasta devenind egală în drepturi cu celelalte confesiuni. Respectivele măsuri au făcut posibilă participarea evreilor la viața țării, la dezvoltarea și înflorirea ei.

În celelalte provincii, dacă la începutul secolului, populația evreiască de circa 120.000 suflete, potrivit unei statistici ruse din 1808, reprezenta în raport cu întreaga populație din Moldova un procent de 7,5%, în Basarabia ea reprezenta circa 7,2%, în Muntenia 4,1%, în raialele Brăila și Giurgiu circa 10%. La sfârșitul secolului numărul absolut al evreilor în aceste provincii era de circa 500.000.

Potrivit recensământului pentru Bucovina și restul teritoriului românesc aflat sub dominație austro-ungară, evreii numărau în Bucovina circa 100.000, în Transilvania peste 50.000, în Crișana și Maramureș peste 60.000, iar în Banat circa 7.000. La 1900 locuiau în Dobrogea circa 4.000 de evrei, iar în Oltenia 5.000. Rata natalității familiilor evreiești din țările române a fost, pe parcursul secolului al XIX-lea – comparată chiar și pe plan european – dintre cele mai ridicate.

Creșterea numerică a evreilor – deveniți astfel, a doua naționalitate conlocuitoare din Țările Române, mai cu seamă în Moldova – se asociază cu o creștere a puterii economice a acestei populații. Câteva exemple, doar: la începutul secolului al XIX-lea un Avram Iosef și un Haim Isac fructificau capitaluri bancare în branșa distilării țiteiului; în 1810, un inginer Predinger prelucra anual 500 vagoane de țitei, iar un Theiler inaugurează la Taslăul Moldovei o întinsă activitate de extracție. În industria alimentară un grup de bancheri ieșeni aduc din Franța, la 1864, o moară sistematică, iar ulterior frații Abramovici pun în funcțiune, la Botoșani, mori și mai moderne. Dezvoltarea orașelor pe parcursul secolului al XIX-lea ridică din rândul evreimii mari comercianți, bancheri, industriași etc. În micile orașe, dar mai ales în târgușoare – a căror impopulare sporește considerabil în prima jumătate a secolului al XIX-lea, încheindu-se până la jumătatea acestuia (Bivolari – 1834, Bucecea – 1838, Buhuși – 1823, Căiuț – 1828, Sulița – 1817, Darabani – 1837, Frumușica – 1845, Nămolosa – 1824, Orăș – 1838, Pașcani – 1848, Podul Turcului – 1830, Săveni – 1816 etc., etc.) – se profilează o mică burghezie evreiască marcată de profesii „tradiționale” (meșteșugurile și micul comerț) dar și „netradiționale” (ca, de pildă, agricultura practică în coloniile basarabene, în Maramureș și chiar în multe din satele și târgușoarele moldovene în care meseriașul sau chiar orândarul se îndeletnicea și cu agricultura sau creșterea animalelor).

Evoluția pozițiilor lor economice, fundamentală pentru dobândirea unui statut social, a determinat lupta evreilor – precum și treptata lor recunoaștere – ca o populație care și-a câștigat dreptul la un statut civil normal.

Dacă până la Regulamentul organic situația civilă a evreilor era condiționată și diferențiată de încadrarea lor fie în categoria *indigenilor* (incluzând și hrisoveliții), fie a *sudișilor* (supuși unor puteri străine), prin acest Regulament se introduc restricții ale drepturilor civice pentru toți evreii, tratându-i și pe *pământeni* ca străini.

Episodul revoluțiilor de la 1848 a prilejuit însă populației evreiești din Principate să trăiască o clipă de reviriment în plan civic-politic, să nutrească unele speranțe de schimbare a statutului ei juridic, în sensul ideilor liberale.

Apoi, împrejurări externe, care au favorizat realizarea de către români, la 1859, a Unirii Principatelor, au încurajat strădaniile și în direcția ameliorării statutului juridic al evreilor. Ecoul Unirii în rândul evreimii moldovene și muntene a fost apreciabil.

Articolul 26 al Legii comunale din 31 mai 1864 este, însă, punctul maxim – atins de etapa deschisă de Unire și simbolizată de Domnitorul Cuza – cu referire la evrei. Se revenea la o reglementare anterioară Regulamentului organic (în sensul că era recunoscută categoria *indigenilor*). Pământenii, cea mai mare parte a populației evreiești, redobândeau, astfel, unele drepturi civico-politice (accesul la procesul electoral local ș.a.). Din păcate, însă, nu pentru multă vreme. Căci anul 1866, anul finalizării primei Constituții moderne a României, a însemnat pentru evrei o revenire la o situație politică nesatisfăcătoare. Articolul 7 al respectivei Constituții prevedea, oarecum în mod paradoxal, că: „Doar străinii de rit creștin pot obține calitatea de român”.

Devenit ulterior faimos prin această prevedere, și prin controversalele ce avea să le nască, articolul 7 reprezenta, practic, abandonarea totală a emancipării treptate a evreilor. Se revenea, de fapt, la formula inaugurată prin Regulamentele organice, la 1830: eliminarea totală de la încetățenire a tuturor evreilor, indigeni sau nu; ambelor categorii li se rezerva statutul de „străini”.

Nemulțumirile împotriva acestei noi-vechi situații au fost numeroase, interne și externe, din partea unor personalități evreiești și neevreiești. Cercuri politice și diplomatice din Franța și Anglia, presa franceză, engleză, belgiană, italiană ș.a. au înfierat articolul 7 al Constituției. Totul în zadar. Statutul juridic stabilit prin acest articol va obstrucționa devenirea civico-politică a evreimii locale multe decenii de acum încolo.

Dar, cum în Vechiul Regat al României, birocrăția nu numai că nu fusese abolită ci sporită considerabil, evreii au fost nevoiți să se folosească de „înclinația funciară a păturii funcționarești pentru profituri ilicite” prin care să-și completeze „remunerația de la buget”.

Coruptibilitatea acestei birocrății atenua rigoarea legii dar contribuia, paradoxal, la „fluidizarea” unor tendințe stihinice ale economiei de piață, concurențiale, în care evreii erau copios implicați. Și, întrucâtva, succesuali. Ceea ce sporea și mai tare antinomia dintre rapida lor dezvoltare economică, demografică – și chiar culturală – pe de o parte, și limitarea drepturilor lor civico-politice, pe de altă parte.

Izbucnirea, în 1875, a unei noi crize orientale, ce prefigura posibilitatea dobândirii Independenței de către Regatul Român, a stârnit, încă din 1876, un curent menit să sensibilizeze și populația evreiască pentru reînnoirea efortului de dobândire a emancipării proprii în contextul unei identificări depline cu destinele țării.

La 1877 – în preajma și timpul ostilităților – se creează comitete evreiești, se lansează apeluri, se cheamă la sprijinirea materială a campaniei militare. Tot mai mulți evrei se înrolează în armata română. Un Comitet Central al Evreilor din București ia inițiativa unei ample acțiuni de sprijinire a efortului de război. Pe fronturi se disting prin bravură soldați și subofițeri evrei.

Războiul pentru cucerirea independenței de stat a României (1877-1878) antrenează pe front sute de combatanți evrei, o ambulanță sanitară proprie ș.a. Deși evreilor nu li se acordaseră încă cetățenia, ei făceau totuși serviciul militar, începând din 1854.

Aceste dovezi de devotament și solidaritate patriotică aveau semnificația lor „în sine”, dar constituiau și o mărturie clară a speranțelor pe care populația evreiască și le punea într-o schimbare a statutului ei civico-politic în România. În așteptarea unei astfel de schimbări se produceau contacte, declarații, promisiuni – dobândite în interior și „din afară”. Ca urmare, la reunirea Congresului de Pace din iunie 1878, la Berlin, problema evreilor din Balcani nu a fost neglijată. Faimosul articol 44 al Tratatului de la Berlin era relevant și decisiv în acest sens.

Doar că în plan intern nu s-a obținut decât o ușoară reformulare a articolului 7 din Constituție, prin care se prevedea pentru evrei posibilitatea de încetățenire, prin naturalizare individuală; ceea ce, în fapt, a însemnat încetățenirea a doar 1.000 de evrei până la finele veacului.

Evreii care au servit în timpul Războiului de Independență urmau să fie încetățeniți în mod colectiv: printr-o singură lege au și fost încetățeniți, în bloc, 888 de participanți la război.

Problema civică a tuturor evreilor era, însă, nu aceea a încetățenirii lor individuale sau de mic grup, ci a unei încetățeniri globale, fără discriminări. Spre acest țel convergeau toate strădaniile lor social-politice și culturale din ultimul veac, reflectând și conexându-se astfel la mișcarea generală a evreilor europeni pentru emancipare politică și autoemancipare cultural-spirituală.

Dar până la încununarea și succesul acestor eforturi (recte după primul război mondial), evreimea din România Veche se va angaja într-un nou și multilateral efort de *integrare* economică, socială, culturală. El a dominat viața comunitar-etnică în cea de a doua parte a secolului XIX – și nu a rămas fără rezultat în planul dezvoltării generale a etniei evreo-române.

Evenimentele date, în materie, ale lucrării de față sperăm să o dovedească. Dar ele pun totodată în evidență și obstacolele ce trebuiau biruite, uneori cu un preț uman și material neobișnuit de ridicat. Căci prin modificarea articolului 7 al Constituției, masa evreilor a rămas fără cetățenie, devenind victima legislației restrictive aplicată străinilor. Evreii au fost excluși de la practicarea anumitor profesii și meserii, au avut – după 1890 – acces limitat la învățământul de stat ș.a.m.d.

Înrăutățirea situației populației evreiești la sfârșitul secolului al XIX-lea a determinat un puternic val de emigrare a zeci de mii de evrei, în special din rândul meseriașilor. Astfel, dacă, conform recensământului din 1899, în România se aflau 299 632 de locuitori evrei, la recensământul din 1912 au fost înregistrate 239 967 de suflete, procentul în ansamblul populației scăzând de la 4,5% la 3,4%.

Dar dacă un anumit curs etnocentrist al țării tindea la reducerea numărului locuitorilor evrei, alți factori de ordinul nevoilor obiective ale dezvoltării social-economice contracara o atare involuție; țara nu s-a putut lipsi de capitalul evreiesc, de experiența profesională a evreilor în domeniul organizării și administrării activității industriale și comerciale, al rețelei bancare ș.a. În acest sens, sunt concludente, printre altele, statisticile care indică ponderea locuitorilor evrei în anul 1913, în diferitele ramuri ale economiei: 12,2% din totalul salariaților din industrie erau evrei, iar dintre proprietarii de întreprinderi 14,2% - deci, cam de peste trei ori ponderea evreilor în populația țării; procentul în activitățile comerciale și de transport a fost de 31,3%, aproape de șapte ori mai mare decât ponderea populației evreiești în totalul populației; în domeniul băncilor și al asigurărilor sociale a fost de 70%, iar în domeniul profesiunilor liberale ponderea lor a fost de 5,3 ori mai mare decât cea în ansamblul populației.

Relevând importanța elementului evreiesc pentru economia românească, economistul Gheorghe Tașcă sublinia contribuția lui calitativă prin puterea sa dinamică, având o pondere importantă în mica și marea burghezie a țării, ca și în viața culturală, de altfel.

Așadar, factor activ în dinamica societății românești – în ciuda tuturor tensiunilor și conflictelor interetnice –, evreii s-au considerat evrei-români și au acționat astfel. Și-au însușit limba și cultura românească, realizând de multe ori o originală simbioză între tradiția și cultura lor iudaică, pe de o parte, și spiritualitatea românească, pe de altă parte. Evreii și-au asumat destinul istoric al poporului român, implicându-se și participând activ la marile evenimente economice, culturale etc. ale acestei țări.

Istoria evreilor nu a fost doar o istorie politică sau o istorie de integrare social-economică în mediul românesc. Ea a fost și o istorie cultural-comunitară și cultural-spirituală.

S-au ridicat zeci și sute de sinagogi în București și Iași, ca și în orașele de provincie, s-au creat sute de instituții culturale, culturale, de asistență și de învățământ; au apărut sute de ziare și reviste evreiești în limbile română, franceză, germană, maghiară, idiș, ebraică; au fost editate cărți ale unor autori evrei care reflectă varietatea curenților și ideologiilor specifice vieții etniei – de la hasidism și ortodoxie la luminism și integraționism, de la asimilism și socialism la autonomism cultural.

Numeroși oameni de știință, scriitori, actori, pictori, compozitori și muzicieni evrei au îmbogățit cu valori esențiale viața științifică, literară, cultural-spirituală și artistică românească.

Cap. I

Istoria universală a evreilor – până la 1944

- 1670 î.e.n.** Hiksoșii, un popor asiatic, probabil canaanit, guvernează Egiptul.
- 1670 î.e.n.** Primii evrei s-ar putea să fi intrat în Egipt în timpul guvernării hiksoșilor.
- 1500 î.e.n.** Imperiul indo-arian Mittani se extinde peste Mesopotamia superioară populată de huriți.
- 1500 î.e.n.** Numeroase orașe-stat canaanite sunt organizate pe modele orientale.
- 1500 î.e.n.** Canaanii se confruntă cu un influx de indo-arieni și huriți (horiți), ceea ce apare în *Geneză* ca tradiție că pământul a fost locuit de diferite popoare.
- 1468 î.e.n.** Faraonul Tutmos III al Egiptului pornește o serie de campanii împotriva orașelor siriene și feniciene.
- 1450 î.e.n.** Faraonul Tutmos III ocupă Canaanul.
- 1410 î.e.n.** Regii Imperiului Mittanni și ai Egiptului se împacă și inaugurează o perioadă de coexistență, întărită de căsătorii regale între cele două puteri.
- 1400 î.e.n.** O parte a scrierii cuneiforme *Povestea lui Ghilgameș* este găsită în Israel la Megiddo, indicând contacte culturale cu Mesopotamia.
- 1400 î.e.n.** În nordul Canaanului se dezvoltă scrierea alfabetică. Un alfabet cuneiform este folosit la Ugarit, iar o scriere liniară în Fenicia. Aceste scrieri, premergătoare scrierii ebraice, vor fi împrumutate de greci.
- 1360 î.e.n.** Faraonul Akhenaten, conducând de la Amarna, unde a construit un nou oraș pe Nilul mijlociu, ridică soarele, Aten, la statutul divin de unic conducător.
- 1350 î.e.n.** Regatul Ugarit, din nordul coastelor Siriei, înflorește ca centru maritim. Trei texte mari sunt scrise într-o limbă și într-un stil care anticipează literatura biblică.
- 1350 î.e.n.** Lamentația lui David către Saul și Jonathan (2 Samuel 1) pare a veni de la blestemul asupra ploii al regelui Daniel din scrierea ugaritică *Povestea lui Aqhat*.
- 1305 î.e.n.** Canaanul recade sub controlul Egiptului. Faraonul Sethos I cucerește Beth Shean în nordul văii Iordanului.
- 1230 î.e.n.** Dacă autenticitatea tradițiilor biblice ale Exodului poate fi asumată, atunci aceasta este data când strămoșii evreilor au părăsit Egiptul, îndreptându-se spre Canaan.

- 1230 î.e.n.** Conform tradiției biblice, evreii care au părăsit Egiptul au primit tablele legii de la Dumnezeu pe muntele Sinai. Ei au fost conduși de profetul Moise.
- 1220 î.e.n.** Distrugerea Turnului Babel (Geneza 11) poate fi legată de biruința lui Tukulti-Ninurta I (Nimrod).
- 1220 î.e.n.** Faraonul Merneptah proclamă victoria asupra mai multor așezări și popoare din Canaan, inclusiv teritoriul lui Israel. Este primul document egiptean care atestă existența Israelului.
- 1220 î.e.n.** În cursul următoarelor două secole, Israelul include unele dintre cele 12 triburi, cu toate că identitatea acestora se schimbă.
- 1150 î.e.n.** Israelul apare ca o rețea de așezări în Galileea și înălțimile centrale.
- 1150 î.e.n.** Triburile din estul Iordanului se unesc cu Israelul; *Biblia* raportează victoria israeliților împotriva regilor Transiordaniei.
- 1125 î.e.n.** Deborah și Barak adună un număr de triburi israelite pentru a învinge forțele canaanite la Muntele Tabor.
- 1100 î.e.n.** Dumnezeu este acceptat ca zeu național, dar în același timp sunt practicate ritualurile canaanite ale fertilității. Figurine ale zeitelor sunt peste tot și profeții Israelului predică împotriva cultului zeului local al ploii, Baal.
- 1100 î.e.n.** Începuturile literaturii evreiești cuprind: „Cântec la mare” (Exodus 15), „Cântecul Deborei” (Judecători 5) testamentul lui Iacob (Geneza 49). Psalmul 29 îl înfățișează pe Dumnezeu ca fiind puterea unei furtuni.
- 1050 î.e.n.** Filistenii, povestește Biblia, înfrâng forțele israelite la Aphek, capturând arca lui Dumnezeu și distrugând altarul din Shiloh.
- 1020 î.e.n.** Saul conduce forțele israelite în lupta împotriva amoniților. Este proclamat rege și uns de profetul Samuel.
- 1005 î.e.n.** Saul și fiul său Ionatan cad în lupta contra filistenilor la Muntele Gilboa.
- 1005 î.e.n.** Biblia atribuie lui David o lamentație în care prezintă Muntele Gilboa ca locul unde „mărețul a căzut”.
- 1004 î.e.n.** David câștigă controlul asupra teritoriului lui Iuda, conducând ca rege din capitala sa, Hebron. Conform cu tradiția biblică, el a fost uns de profetul Samuel. Israelul de Nord este condus de fiul lui Saul, Ishbaal (Ishbosheth).
- 998 î.e.n.** Triburile israelite din nord se unesc cu Iuda, recunoscându-l pe David ca rege.
- 995 î.e.n.** David dejoacă planurile filistenilor împingându-i adânc în teritoriile lor.
- 990 î.e.n.** Folosind armata proprie, David cucerește Ierusalimul de la iebusiți. Aflat central, între nord și sud, Ierusalimul este noua capitală a lui David.
- 985 î.e.n.** David cucerește enclavale canaanite rămase, consolidând Canaanul sub domnia sa. A început o campanie de cuceriri imperiale, câștigând controlul asupra statelor transiordaniene Ammon, Moab și Edom, apoi se întoarce spre nord pentru a cuceri statele arameice din Siria. Imperiul lui David se întinde de la Sinai până la Eufratul superior, marginile promise de patriarhul Abraham în *Geneză*. Iuda și Israel sunt doar o parte din Imperiu.
- 968 î.e.n.** Fiii lui David, Adonijah și Solomon, luptă pentru succesiunea la tron.

- 967 î.e.n.** David, simțindu-se slăbit, pare să-l numească pe Solomon coregent, încercând să asigure stabilitatea casei conducătoare. După moartea lui David, Solomon și-a ucis fratele rival și pe susținătorii acestuia.
- 960 î.e.n.** Solomon încheie tratate cu alte neamuri mai ales încheind căsătorii regale (inclusiv cu fiica faraonului Siamun al Egiptului). În ciuda eforturilor de a întări fortificațiile, Edom și unele state arameice, ca Damascul, au ieșit de sub tutela sa, erodând imperiul.
- 950 î.e.n.** Solomon a dedicat cele mai mărețe clădiri construite în timpul său Templului lui Dumnezeu.
- 950 î.e.n.** Cel mai vechi document israelit existent, care prezintă un mesaj cu înțeles, este scris în acest timp, în ebraică, pe o piatră. Este *Calendarul Gezer*, care indică o serie de activități agricole ce trebuie făcute la fiecare lună sau două, în timpul unui an.
- 930 î.e.n.** În timpul „Anilor de aur” ai lui Solomon, marile teme biblice, povestirile despre patriarhi (etapa așa-numitului Yahvist sau J) și povestirile lui David sunt redată în formă scrisă; psalmii și literatura proverbelor înfloresc.
- 928 î.e.n.** La moartea lui Solomon, triburile nordice, datorită resentimentelor față de regimul David-Solomon, refuză să-l recunoască pe fiul lui Solomon, Rehoboam, ca rege, și-l numesc pe Ieroboam, fiul lui Nebat, inaugurând regatul Israel. Se împarte astfel în două imperiul.
- 926 î.e.n.** Rehoboam al Iudeei ia controlul asupra micului teritoriu al lui Benjamin, din nordul Ierusalimului, folosindu-l ca tampon față de statele din Nord.
- 922 î.e.n.** *Cartea Regilor*, scrisă din perspectiva Iudeei, va înscris actele lui Ieroboam ca idolatrie și va condamna toți regii Israelului de nord pentru aceasta.
- 886 î.e.n.** Regele Asa al Iudeei (908-867 î.e.n.), avându-l de partea sa pe regele Benhaddad I al Damascului, îl previne pe regele Baasha al Israelului (906-883 î.e.n.) să nu ia cu forța teritoriile din nordul Ierusalimului.
- 882 î.e.n.** Elah, fiul lui Baasha, este asasinat de unul din ofițerii săi, Zimri. Acesta este ucis de Omri care devine rege al Israelului.
- 875 î.e.n.** Omri recucerește unele teritorii transiordaniene de la Moab pentru Israel. *Cartea Regilor* omite aceste fapte, dar ele sunt înscrise pe monumentul regelui Mesha al Moabului.
- 875 î.e.n.** Omri începe clădirea unei noi capitale, la Samaria. Palatul fortificat va fi completat de Ahab.
- 860 î.e.n.** Domnia lui Ahab (873-852 î.e.n.) este amintită ca o perioadă de idolatrie a cultului lui Baal, promovat de regina Jezebel. Conform *Bibliei*, profetul Eliahu din Gilead încearcă să readucă israeliții la Dumnezeuul lor.
- 802 î.e.n.** A doua *Carte a Regilor* (13:4-5) are o vedere teologică: Dumnezeu a pedepsit Israelul pentru păcatul idolatriei dându-l în mâinile Aramului, dar, ca răspuns rugăciunilor regelui Iehoahaz, a trimis un salvator (regele Asiriei) pentru a-i scăpa din stăpânirea arameicilor.

- 789 î.e.n.** Ieroboam II accede la tronul Israelului înaintea lui Joash (sau Jehoash). În timpul domniei sale (786-746 î.e.n.) granițele formale ale Israelului, de la Siria la Transiordania, au fost refăcute.
- 788 î.e.n.** Războiul dintre Joash al Israelului (800-784 î.e.n.) și Amaziah al Iudeei (798-785 î.e.n.).
- 785 î.e.n.** Uziah (785-733 î.e.n.), după asasinarea tatălui său Amaziah, guvernează Iuda singur. În timpul domniei sale, teritoriul Edomului și portul sudic Ezion-Geber au fost sub controlul Iudeei.
- 745 î.e.n.** Amos, un profet din Tekoa (Iuda), condamnă altarele păgâne din nordul Israelului.
- 744 î.e.n.** Tiglath-Pileser III, care a uzurpat tronul Asiriei, începe un program agresiv de refacere a teritoriilor nordic, vestic și sudic sub control asirian.
- 734 î.e.n.** Profetul Isaia îl avertizează pe regele Ahaz al Iudeei să nu apeleze la Tiglath-Pileser III pentru ajutor. El prevede o eră de pace generală în care Ierusalimul cu Templul său va deveni centru spiritual. Din documente asiriene se știe că Ahaz plătea tribut regelui asirian.
- 733 î.e.n.** Tiglath-Pileser III invadează Israelul, dinspre Mediterana spre Transiordania.
- 730 î.e.n.** Asimilat culturii asiriene, regele Ahaz introduce ritualuri păgâne în Iuda și în Templul din Ierusalim.
- 724 î.e.n.** Shalmaneser V invadează Israelul, luând controlul asupra nordului, cu excepția capitalei, Samaria.
- 722 î.e.n.** Sargon II ocupă tronul Asiriei după moartea lui Shalmaneser V. Se spune că el cucerește Samaria și deportează 27.290 israeliți nordici.
- 722 î.e.n.** Samaria cade sub armata asiriană. Mulți israeliți sunt deportați în regiunile nordice ale Imperiului Asirian, iar alții sunt așezați în teritoriile nordice ale Israelului. Israelii deportați – cele așa-numite 10 triburi pierdute – se asimilează în noile lor localități de adopție.
- 720 î.e.n.** Profetul Micah reproșează clerului Iudeei venalitatea. Împreună cu Isaia ben Amoz avertizează societatea Iudeei despre creșterea inegalității dintre bogați și săraci.
- 715 î.e.n.** Regele Hezekiah al Iudeei (727-698 î.e.n.) promovează reforme religioase și caută să obțină independența națională.
- 714 î.e.n.** Isaia încearcă să-l convingă pe Hezekiah să se abțină de a participa la rebeliunea împotriva Asiriei condusă de Ashdod.
- 712 î.e.n.** Sargon II înăbușă rebeliunea lui Ashdod. Regatul Iuda, deși implicat, nu este făcut provincie asiriană.
- 704 î.e.n.** Regele Hezekiah al Iudeei unește câteva orașe feniciene, cu regimuri locale, în rebeliunea împotriva Asiriei.
- 704 î.e.n.** Profetul Isaia din Iuda îl îndeamnă pe Hezekiah să nu se alieze cu Egiptul și să evite un război cu Asiria.
- 701 î.e.n.** Profetul Isaia, schimbându-și atitudinea, îl încurajează acum pe Hezekiah să pornească război împotriva Asiriei.

- 700 î.e.n.** Sennacherib înregistrează în analele sale că l-a prins pe Hezekiah în Ierusalim „ca pe o pasăre în colivie”, inclusiv pe multe din fiicele sale.
- 698 î.e.n.** Manase, care i-a succedat tatălui său Hezekiah ca rege al Iudeei, acceptă suveranitatea Asiriei.
- 698 î.e.n.** Manase, ca și bunicul său Ahaz, introduce ritualuri păgâne și simboluri în Iudeea și în Templul din Ierusalim. O inovație este cultul astral, posibil influențat de Asiria.
- 663 î.e.n.** O rebeliune a Egiptului face ca armata asiriană să distrugă Theba și, o dată cu ea, a 25-a dinastie.
- 628 î.e.n.** Văzând Imperiul Asiriei slăbind, regele Iosia începe să afirme cu putere naționalismul Iudeei. El preia controlul Samariei și a altor ținuturi israeliene nordice și îndepărtează elementele rituale asociate de Asiria.
- 628 î.e.n.** În spiritul culturii străvechi, Iosia pare a reînvia trecutul unor valori, cum ar fi steaua lui David.
- 626 î.e.n.** După moartea lui Asurbanipal în 627 î.e.n., Nabopolassar cucerește Babilonul de la Asiria, care trece printr-o perioadă de lupte interne. Nabopolassar fondează noul Imperiu Babilonian.
- 625 î.e.n.** Profetii Zephania și Ieremia amenință cu o catastrofă națională dacă iudeii nu vor abandona ritualurile păgâne și conduita imorală. Ieremia acordă un puternic ajutor reformei lui Iosia.
- 620 î.e.n.** Mitul creării Mesopotamiei, *Enuma elish*, este pus în scenă ca parte a festivalului noului an babilonean. Cu origini în mileniul precedent, mitul relatează că Marduk, zeul șef al Babilonului, este instalat în propriul templu și adorat de ceilalți zei după ce a creat lumea din corpul zeiței Tiawat.
- 620 î.e.n.** *Cartea lui Ruth* pare a fi compusă în acest timp. O poveste idilică despre legătura dintre o femeie iudee, Naomi, și nora sa moabită Ruth, și bunătatea unui nobil din Betleem, Boaz, care a răscumpărat pământul lui Naomi și s-a însurat cu Ruth pentru a păstra numele decedatului ei soț. Povestea mai spune că regele David s-ar trage din ei. Unii cărturari cred că aceasta a fost scrisă pentru a se opune măsurilor împotriva căsătoriilor mixte luate cu mult înainte de Ezra și Nehemia. În tradiția evreiască, Ruth este modelul convertitei care s-a devotat lui Dumnezeu, poporului și pământului lui Israel.
- 620 î.e.n.** *Cartea Proverbelor* este compilată din vechi și noi colecții de proverbe înțelepte ebraice. Caracterul universal al sfatului pragmatic ce este oferit în carte pare să vină în capitolele 1-9 de la fenicieni, iar în capitolele 22-24 din cartea egipteană *Înțelepciunea lui Amenemopet*.
- 612 î.e.n.** O coaliție între Babilon și Media distruge fortăreața Nineveh a Asiriei. Regele Asurbanipal II conduce armata asiriană în retragerea la vest de Haran.
- 609 î.e.n.** Regele Iosia al Iudeei, în aparență prieten al Babilonului, încearcă să contracareze eforturile faraonului Necho III de a ajuta Asiria. Iosia este omorât de Necho la Megiddo.
- 609 î.e.n.** Profetul Nahum vede o răsplată divină în căderea totală a Asiriei. Profeția sa privind căderea lui Nineveh a fost făcută în 612 î.e.n.

- 608 î.e.n.** Ieremia critică decăderea moralității, mulți iudei nefiind pătrunși de reformele lui Iosia.
- 604 î.e.n.** Nabucodonosor II (605-562 î.e.n.), rege al Babilonului după moartea tatălui său, duce campanii de cucerire din Siria până în Israel. Regele Iehoiachim al Iudeei ajunge vasalul Babilonului.
- 600 î.e.n.** O istorie a Israelului este compusă în spiritul *Cărții Deuteronomului*, arătând că de la așezarea lor pe pământul Israelului, evreii au suferit calamități când au neglijat sau violat legământul cu Dumnezeu.
- 595 î.e.n.** Câțiva iudei se alătură unei insurecții, în Babilon.
- 594 î.e.n.** Profetul Ieremia se înhamă la jugul unui bou, simbolizând supunerea sub jugul Babilonului.
- 593 î.e.n.** Ezechiel începe profețiile către iudeii exilați în Babilon. El îl vede pe Dumnezeu vizitându-l din Ierusalim într-o caleașcă cerească; mai târziu, tema va fi obiect al speculațiilor mistice.
- 589 î.e.n.** Regele Zedekiah se consultă cu profetul Ieremia despre o eventuală rebeliune împotriva domniei babiloniene dar, în ciuda sfaturilor acestuia, se alătură rebelilor egipteni.
- 588 î.e.n.** Armata babiloniană atacă Ierusalimul în ianuarie și distruge alte orașe iudee.
- 588 î.e.n.** Mulți conducători iudei afirmă că Dumnezeu nu va permite ca Ierusalimul și Templul său să fie pângărite. Ieremia și Habakuk susțin că Dumnezeu va distruge el însuși orașul pentru nerespectarea legământului de către evrei.
- 587 î.e.n.** În iulie, Ierusalimul este cucerit. Lipsa alimentelor a fost atât de grea, încât s-a spus că unii copii au fost gătiți pentru a fi mâncați. Babilonienii l-au exilat pe regele Zedekiah.
- 587 î.e.n.** În august, Nebuzaradan, comandantul oștilor lui Nabucodonosor II, pune foc Ierusalimului și Templului său. Oficialii iudei au fost executați sau exilați în Babilon, împreună cu mii de alți iudei. Iudeea este făcută provincie a Babilonului.
- 550 î.e.n.** Un persan, pe nume Cyrus sau Kuraș, ocupă Imperiul Medianților.
- 546 î.e.n.** Cyrus cucerește Lydia, în vestul Asiei Minor, de la babilonieni. Își extinde dominația în nord și est.
- 545 î.e.n.** Unii iudei exilați și-au pierdut credința în Dumnezeul care a permis ca țara lor să fie cucerită. Un profet, numit apoi „al doilea Isaia”, arată că Dumnezeu a plănuit exilul ca o pedeapsă, dar acum plănuiește o restaurare. Ca singur creator al lumii, Dumnezeu are puterea de a manipula toată istoria (Isaia 40-48).
- 539 î.e.n.** Armata lui Cyrus înfrânge Babilonul la Opis, pe Tigru. Cyrus spune că Marduk și ceilalți zei babilonieni i-au adus victoria. Fiul său, Cambyzes, a fost numit regent al Babilonului.
- 539 î.e.n.** Isaia II spune că Dumnezeu i-a dat victoria lui Cyrus și că acesta îi va readuce pe evrei în țara lor.

- 538 î.e.n.** Cyrus eliberează iudeii din exil și sprijină reconstrucția Ierusalimului.
- 530 î.e.n.** Administrația iudeilor exilați este făcută de un consiliu sau tribunal al bătrânilor, în conformitate cu practica persană.
- 530 î.e.n.** Cei întorși din Babilon au încercat să nu se amestece cu cei ce nu au fost exilați, crezând că aceștia au rupt legământul cu Dumnezeu.
- 525 î.e.n.** Micile comunități ale celor întorși din exil se confruntă cu greutăți economice și ostilitate din partea samaritenilor care nu au fost exilați. Reconstrucția Templului este întârziată.
- 499 î.e.n.** Ionia începe rebeliunea împotriva dominației persane.
- 495 î.e.n.** Sunt scrise primele dintre cele 100 de pergamente arameice și circa 350 (ostraca) din cele găsite la Elephantine.
- 490 î.e.n.** Armata lui Darius I este respinsă la Maraton de atenieni.
- 490 î.e.n.** Numărul iudeilor crește ca urmare a revenirii multor exilați din Babilon.
- 486 î.e.n.** Xerxes I îi urmează lui Darius pe tron. El suprimă o revoltă din Egipt.
- 486 î.e.n.** Xerxes este probabil regele Ahașveroș (în persană Khshayarsha), amintit în povestea biblică a Esterei.
- 478 î.e.n.** Xerxes distruge capitala Imperiului Babilonian construită de Nabucodonosor.
- 475 î.e.n.** Herodot scrie o istorie a războiului Greciei cu Persia. Se referă și la viața și știința din Orientul Mijlociu.
- 450 î.e.n.** Profetul Malachi condamnă ceea ce consideră materialism și cădere a moralei familiale în Iudeea.
- 449 î.e.n.** Atena și Persia declară armistițiu.
- 445 î.e.n.** Nehemia, un oficial evreu la curtea Persiei, este trimis la Ierusalim pentru a-i reconstrui fortificațiile și a conduce comunitatea. Iudeea este separată de Samaria (provincie a Persiei).
- 431 î.e.n.** Nehemia revine la Ierusalim. Îl expulzează pe Tobiah și impune ținerea Șabatului și interzice căsătoriile mixte.
- 428 î.e.n.** Preotul-scrib Ezra sosește în Iudeea, autorizat de perși pentru a instrui toți evreii să cunoască legile lui Moise și interpretarea acestora.
- 428 î.e.n.** Ezra și Nehemia adună evreii la Festivalul de Sucot pentru a le citi și explica *Tora* lui Moise.
- 428 î.e.n.** Ezra i-a obligat pe evrei să divorțeze de soțiile neevreice, să se supună legilor lui Moise și să slujească în Templu.
- 428 î.e.n.** Exegeza lui Ezra (Midraș) asupra *Torei* poate fi apreciată drept începutul iudaismului clasic.
- 411 î.e.n.** Un atac antievreiesc în Egipt, incitat de preoții zeului local Khnum, distruge templul mozaic din Elephantine.
- 404 î.e.n.** Artaxerxes II îi urmează lui Darius II ca rege al Imperiului Persan.
- 400 î.e.n.** Evreii continuă să locuiască pe pământul Israelului departe de granițele Iudeei, în orașele de coastă ca și în regiunea Tob (Transiordania). Se practică pelerinajul la Ierusalim.

- 400 î.e.n.** Este alcătuită o istorie a evreilor de la începuturile umanității până la Ezra, numită *Cartea Cronicilor*.
- 400 î.e.n.** Arameica, limba Imperiului Persan, pătrunde tot mai mult în Iudeea. Ebraica este scrisă cu litere pătrate arameice.
- 400 î.e.n.** Colecții de cântece religioase, multe folosite la închinările din temple, sunt adunate în ceea ce va deveni *Cartea Psalmilor*; prin tradiție ea era atribuită regelui David.
- 336 î.e.n.** Filip al Macedoniei este ucis înainte de a porni campania împotriva Persiei. Fiul său Alexandru (333-323 î.e.n.) moștenește regatul.
- 332 î.e.n.** În timpul asediului de șapte luni al Tirului, armata lui Alexandru cel Mare cucerește Samaria și Iudeea.
- 331 î.e.n.** În octombrie, cu o armată ce include și mercenari evrei, Alexandru cel Mare îl înfrânge pe Darius al III-lea al Persiei lângă Mosul și ia controlul asupra Babilonului.
- 330 î.e.n.** Când Darius al III-lea este asasinat, Alexandru cel Mare are controlul complet asupra Persiei. El dorește să unească macedonenii și perșii într-un singur popor.
- 330 î.e.n.** În perioada elenistică a Alexandriei, evreii sunt naturalizați și se bucură de depline drepturi politice. În al doilea sfert al secolului următor, noii rezidenți evrei nu mai primesc cetățenia.
- 325 î.e.n.** O mică provincie a Iudeei (Ioudaia) înflorește sub Alexandru. Iudeii capătă statut de cetățeni, nedivizați în clase.
- 323 î.e.n.** Când Alexandru cel Mare moare de malarie în Babilon, generalii săi Ptolemeu, Seleucus, Antigon și alții, cunoscuți ca „succesori”, îi asasează moștenitorii.
- 306 î.e.n.** Filosoful grec Epicur înființează o școală în Atena, unde își învață discipolii să-și diminueze dorințele pentru a-și mări satisfacțiile sau că după moarte corpul se dezintegrează. Ideile sale par a fi înrudite cu cele ale filosofului *Bibliei*, Kohelet (Ecleziast).
- 301 î.e.n.** Seleucus se pretinde conducător asupra Siriei și Palestinei după o victorie împotriva lui Antigon, la Ipsus, în Frigia. În timpul bătăliei dintre cei doi, Ptolemeu pune stăpânire asupra Palestinei.
- 301 î.e.n.** Ptolemeu cucerește Ierusalimul și se pare că exilează mii de iudei în Egipt.
- 270 î.e.n.** Dezvoltarea economică sub Ptolemeu atrage mulți greci în orașe pe căile de comerț din Transiordania și de pe coastele Mediteranei. Ierusalimul și orașele iudee rămân relativ neelenizate.
- 261 î.e.n.** Ptolemeu al II-lea interzice practica amanetării (ipotecării). Deși *Tora* este mai flexibilă în această privință, normele elene în privința garanțiilor ipotecare pentru obținerea de credite personale devin valabile și în legislația evreiască.
- 260 î.e.n.** Regimul Ptolemeic crește taxele, clericii din Ierusalim plătesc tribut, fermierii săraci sunt duși în sclavie.

- 260 î.e.n.** Se alcătuiește *Cartea lui Kohelet* (Ecleziastul).
- 260 î.e.n.** Urmând o tradiție străveche a traducerii legilor, evreii din Alexandria traduc *Tora* (cele 5 cărți ale lui Moise) în greacă.
- 241 î.e.n.** Onias II, marele preot al Ierusalimului, crezând că Ptolemeu al III-lea va pierde al treilea război sirian, oprește plata tributului către Egipt. Ptolemeu însă învinge și transferă puterea politică din Iudeea lui Iosif, fiul lui Tobias, un cetățean al Ierusalimului, admirator al elenismului.
- 220 î.e.n.** Simon II, fiul lui Onias II, va fi ultimul mare preot necontestat din Ierusalim (220-190 î.e.n.). El își câștigă reputația de apărător al credinței evreiești; literatura rabinică îl numește Simon cel Drept al Marii Uniri.
- 210 î.e.n.** Testamentul celor 12 Patriarhi, păstrat ulterior în Grecia de Biserica Bizantină (Ortodoxă), este scris în ebraică.
- 165 î.e.n.** Familia hașmoneană a preoților din orașul iudeu Modein conduce o revoltă împotriva regimului elen din Ierusalim. Unit cu grupurile tradiționale religioase de hasidici, hașmoneii încearcă să îndepărteze elementele elenizate ale religiei naționale și să denunțe taxele grele. În conformitate cu cartea *Macabei*, revolta a început când patriarhul hașmoneu Matatias a omorât un evreu care făcea un sacrificiu păgân ordonat de Antiohus al IV-lea.
- 165 î.e.n.** La moartea lui Matatias, conducerea revoltei hașmoneilor revine unuia dintre cei cinci fii ai săi, Iuda. Numele său mic era Macabi (ciocanul).
- 165 î.e.n.** Iuda Macabeul a dus cu succes un război de gherilă împotriva trupelor seleucide staționate în Iudeea, în timp ce Antiohus al IV-lea lupta cu partii în est.
- 165 î.e.n.** Antiohus al IV-lea trimite trupe siriene conduse de Ptolemeu, Nicanor și Gorgias pentru a suprima revolta macabeilor. Iuda îi învinge lângă Emmaus. Lysias, regentul Siriei, a condus el însuși o armată în Iudeea, unde a făcut pace cu Iuda.
- 164 î.e.n.** Antiohus al IV-lea este urmat la tron de Antiohus al V-lea. El onorează pacea cu macabeii și garantează libertatea religioasă a Iudeei.
- 164 î.e.n.** Macabeii purifică și redeschid Templul din Ierusalim în decembrie. Se celebrează o comemorare în cinstea lor: Hanuca. O menora cu opt brațe, simbolizând Templul, este aprinsă pentru opt nopți reamintind de rolul lui Dumnezeu în triumful macabeilor.
- 150 î.e.n.** Importante secte evreiești din perioada romană pot avea originile în perioada lui Ionatan. Saduceii, care par a se trage din Zadok, marele preot al lui David, cuprind aristocrați ce se opun mesianismului și Apocalipsei. Fariseii sunt din clasa mijlocie; afirmă o străveche tradiție orală și adoptă noțiuni ca viața după moarte și reînvierea. Esenienii aspiră la o înaltă viață religioasă, îmbrățișând pacifismul și viața comunitară. Comunitatea stabilită la Qumran, lângă Marea Moartă, se vede pe sine ca fiind adevăratul Israel, trăind o strictă viață religioasă și folosind un calendar solar. Fondatorul sectei, Învățătorul Dreptății sau Adevăratul (Dreptul) Învățător poate să fi fost un adversar al lui Ionatan.

- 140 î.e.n.** Simon Macabeul construiește un mausoleu pentru părinții și frații săi, copiind practicile recente elenistice evreiești. În timpurile biblice, morții se îngropau direct în pământ. Din 200 î.e.n., erau adunați în osuare. Inovația elenistică respectă personalitatea individului.
- 134 î.e.n.** Simon este ucis într-o lovitură de stat condusă de ginerele său Ptolemeu, comandant al Iericho-ului. Iohanan, zis și Hyrcanus, fiul lui Simon, ia conducerea în Ierusalim suprimând revolta.
- 134 î.e.n.** Antiohus VII atacă Ierusalimul și impune tribut greu lui Iohanan. Roma ordonă ridicarea asediului. Iohanan se aliază cu părții împotriva lui Antiohus VII.
- 104 î.e.n.** Aristobulos I, rege al Iudei (104-103 î.e.n.), îi urmează lui Hyrcanus. El își consolidează puterea închizând-o pe mama sa și omorându-și fratele, Antigonus. A cucerit Galileea și a forțat toată populația să se circumcidă (nu toți erau evrei).
- 103 î.e.n.** Alexandru Ianeus cucerește orașul Acra cu ajutorul reginei Cleopatra III a Egiptului. Întărește controlul pe ambele maluri ale Iordanului și coasta Mediteranei, încearcă dezvoltarea comerțului maritim, imprimă monede.
- 100 î.e.n.** *Cartea 1 Macabei* este redactată în ebraică, deși a supraviețuit doar în greacă. Ea cuprinde istoria revoltei hașmoneilor împotriva lui Antiohus IV.
- 95 î.e.n.** *Cartea 2 Macabei* este redactată în greacă. Ea adună cele cinci volume de istorie de la Iason din Cirenica până la răscoala macabeilor.
- 80 î.e.n.** *Cartea 3 Macabei* este scrisă în greacă.
- 76 î.e.n.** Alexandru Ianeus este ucis într-o campanie în Transiordania. I se face o înmormântare regală la Ierusalim. Văduva sa, Salome Alexandra, preia conducerea și îl numește pe fiul lor, Hyrcanus II, ca mare preot. Salome se arată favorabilă fariseilor.
- 76 î.e.n.** Salome Alexandra (139-67 î.e.n.) devine regina Iudeei. Păstrează strict tradiția religioasă, îi ajută pe farisei, cere ca ei să controleze practicile din Templu și fixează calendarul.
- 75 î.e.n.** Așa-numitul document Damasc este alcătuit în ebraică. O versiune va fi găsită la sfârșitul secolului XIX în Genizah din Cairo ca și, mai apoi, în cunoscutele Suluri de la Marea Moartă.
- 75 î.e.n.** Este alcătuit Regulamentul comunității din Qumran. El descrie mutarea în locuri nepopulate a sectei izolate și ierarhia din societatea lor.
- 64 î.e.n.** Pompei cucerește Siria și elimină regimul seleucid, aducând țara Iudeei sub controlul său.
- 60 î.e.n.** Cezar, guvernator roman al Spaniei, Crasus și Pompei alcătuiesc la Roma un triumvirat al puterii.
- 50 î.e.n.** Numărul evreilor din Roma este apreciat la circa 10.000. Dispun de mai multe sinagogi. Evreii se răspândesc și în alte orașe din Italia, Spania și Africa de Nord.
- 48 î.e.n.** Iulius Cezar își învinge rivalul Pompei și devine conducătorul Imperiului Roman.

- 48 î.e.n.** Cezar o readuce pe Cleopatra pe tronul Egiptului.
- 47 î.e.n.** În schimbul ajutorului dat de Hyrcanus II lui Cezar în timpul campaniei egiptene, Cezar îl numește pe Hyrcanus etnarh al evreilor.
- 40 î.e.n.** Psalmii lui Solomon sunt alcătuiți în ebraică de farisei sau de alții cu vederi similare.
- 35 î.e.n.** Pentru a-și mări sprijinul popular, Herod (Irod) își căsătorește fiica, Miriam, cu un nepot al hașmoneului Iohanan Hyrcanus II. Fratele ei, Aristobulos, devine mare preot.
- 27 î.e.n.** Octavian devine împărat, sub numele de Augustus.
- 6. e.n.** Împăratul Augustus reorganizează Iudeea ca provincie romană, după ce samaritenii și iudeii au protestat puternic împotriva administrației lui Archelaus, fiul lui Irod (Herod). Capitala este mutată de la Ierusalim în orașul elenizat Cesareea. Ceilalți fii ai lui Irod continuă să guverneze Galilea (Antipas) și Transiordania (Philip).
- 10.** În academia sa din Ierusalim, cărturarul babilonian Hilel formulează noi principii de interpretare a *Torei*.
- 22.** Rabi Iohanan ben Zakkai părăsește academia din Ierusalim, a lui Hilel pentru a servi ca judecător în orașul galilean Arav.
- 25.** Trei milioane de evrei, mulți originari din afara granițelor Iudeei, vor popula Imperiul Roman din Italia până în Armenia.
- 26.** Pilat din Pont este numit guvernator al Iudeei de împăratul Tiberius.
- 30.** Pilat din Pont îl crucifică în aprilie pe Isus din Nazaret, un predicator evreu din Galileea. Doar Evanghelia creștină a lui Ioan va implica fariseii în judecată. Isus proclamă iminența regatului lui Dumnezeu mai ales pentru săraci. Discipolii lui Isus se autonumeau nazarineni și l-au văzut pe acesta ca descendent al regelui David sau ca Mesia.
- 30.** Filo din Alexandria, un evreu cu educație clasică greacă, face interpretări alegorice ale *Torei*.
- 40.** Cei mai mulți discipoli ai lui Isus sunt evrei care, ca și Ioan, numit fratele lui Isus, aderă la cele 10 porunci. Saul din Tars, care a studiat cu Rabbi Gamaliel la Ierusalim, începe să predice sub numele de Paul că moartea lui Isus a fost făcută pentru iertarea păcatelor umane și că, deci, credința în divinitatea lui Isus îi răscumpără fără respectarea *Torei*. Noii creștini, în consecință, nu se mai consideră evrei.
- 40.** Iohanan ben Zakkai se întoarce la Ierusalim și conduce fariseii. El și Simon ben Gamaliel trimit scrisori diferitelor comunități sfătuind asupra respectării tradițiilor.
- 50.** Marea comunitate evrească din Egipt este estimată de Filo din Alexandria la 1 milion. Numărul lor crește prin prozeliti.
- 60.** Paul (fost Saul) din Tars (Asia Mică) este închis, pentru propria sa protecție, în Cesareea de autoritățile romane. O misiune a bisericii creștine din Ierusalim predică abrogarea legilor și ritualurilor din *Tora* și pentru credința că Isus era

Mesia. Paul este autorul unor scrisori pentru creștini; ele devin primele documente incluse în *Noul Testament*.

60. Templul din Ierusalim este locul unor tensiuni atât între marele preot și preoții obișnuiți, ceea ce duce la neîndeplinirea obligațiilor lor rituale, cât și între preoți și leviții care cer statute egale. Ierusalimul devine tot mai anarhic.
60. Misticismul evreiesc se concentrează asupra doctrinei celor șapte ceruri ale lui Dumnezeu, pe de o parte, și asupra carului divin, descris în Ezekiel, pe de alta. Când templul este distrus în 70, mulți se vor întreba cum au putut romanii să ardă un templu cu Dumnezeu locuitor al său. Unii mistici vor replica că Dumnezeu abandonase deja templul urcând în trăsura sa.
65. Plinius descrie Ierusalimul ca cel mai cunoscut oraș din Orient. Următorul mare oraș iudeu este Iericho, în Valea Iordanului.
67. În februarie, Roma răspunde revoltei evreiești trimițându-l pe generalul Vespasian cu 60.000 de soldați. Ei cuceresc Jopata din vestul Galileei și-l capturează pe comandant, Iosif ben Mattathias, cunoscut ca istoricul Flavius Iosefus. Într-un an armata lui Vespasian domină restul Galileei.
69. Vespasian, pe care armata romană din est l-a declarat împărat, se întoarce la Roma, în decembrie, și ocupă tronul. Din primăvară, Titus, fiul său, își asumă rolul de a înăbuși revolta evreiască și a distruge Templul.
70. Templul este distrus. Au rămas însă sinagogi în Cesareea, Dor, Tiberias, Capernaum și alte locuri.
70. Tradițiile diferă în a povesti dacă Rabi Iohanan ben Zakkai, vicepreședinte al Sanhedrinului și favorabil păcii cu Roma, a părăsit sau a fost smuls din Ierusalim înainte de căderea acestuia, sau că ar fi fost luat prizonier lângă Iavne în timpul cuceririi lui. În orice caz, el fondează o academie la Iavne de unde Sanhedrinul va continua să anunțe calendarul pentru toți evreii.
70. Rabi Iohanan ben Zakkai, la Iavne, ajută la reconstrucția iudaismului după distrugerea Templului din Ierusalim permițând ritualuri noi. El lasă preoții să binecuvânteze comunitatea lui Israel oriunde s-ar afla ea.
100. Pentru a se îndepărta de evreii creștini, înțelepții din Iavne întăresc unele reguli diferențiatore și introduc o rugăciune împotriva ereticilor în liturgia centrală.
100. Înțelepții din Iavne transformă ritualul de Pesah din Templu într-o masă familială în care jertfa mielului este recunoscută numai simbolic și se recită povestea eliberării din Egipt (Hagada). Masa rituală se numește seder.
110. Înțelepții din Iavne conduc case locale de studii, batei midraș; apar: Rabi Akiba în B'nai Brak, Rabi Eliezer ben Hyrcanus și Rabi Tarfon în Lydda și Rabi Ișmael în sudul Kfar Aziz.
111. Evreii din Alexandria apelează la împăratul Traian pentru a-și extinde drepturile lor civile.
115. Lucius Quietus, un general al lui Traian, înăbușă o revoltă evreiască în Iudeea, unde insurgenții au fost întâlniți la Muntele Templului și în Galileea.

133. Publius Marcellus, guvernatorul Siriei, conduce un contingent de legiuni din Siria, Egipt și Arabia împotriva armatei evreiești. Evreii îi înving și se angajează în luptă cu romanii la Marea Mediterană.
134. Iulius Severus, guvernatorul Britaniei, este trimis cu un număr de legiuni din Europa împotriva evreilor. Cucerind Galileea, romanii îi urmăresc pe evrei în fortăreața lor din sud-vestul Ierusalimului, Betar.
135. Ca urmare a unui lung asediu, în vară rebelii evrei din Betar cad prizonieri. Istoricul roman Dio Casius numără pierderile evreiești la peste 600.000, din care unii sunt înrobiți. Dar cei rămași în țară nu sunt puțini.
135. Hadrian pedepsește revolta transformând Ierusalimul într-un oraș păgân, Aelia Capitolia, și interzicând adunarea evreilor chiar și în școli pe Muntele Templului. Mulți capi ai revoltei, ca Rabi Akiba, au fost executați.
150. Este alcătuit primul extant cronologic evreiesc al lumii, *Seder Olam Rabbah*. Bazat pe ani biblici și calcule, el plasează exodul din Egipt la 2448 ani după creație, 500 de ani după nașterea lui Abraham.
215. Rabi Iuda Nasi publică *Mișna* (învățătura), o aranjare a legilor rabinice, inclusiv colecții scrise și tradiții orale din ultimele generații. Cele șase părți cuprind: Seminte (agricultura), Festivaluri, Femei (căsătorie, divorț), Torți, Materii divine (cultul templului, reguli ale mâncării) și Materii despre puritate. Scrisă într-un stil contemporan evreiesc, *Mișna* formulează opinii legale cu putere asupra comunității evreiești.
219. O academie este fondată la Sura de Rabi Abba Arikha, cunoscut sub numele de Rav. Acesta, care se întorsese la studii în Israel, situează *Mișna* în centrul învățământului. Academia rivală din Nehardea este condusă de Samuel.
220. Înțeleptul conducător evreu babilonian Samuel declară că „legea statului este legea”, subliniind obligația evreilor babilonieni de a plăti taxe și a se supune regulilor economice locale.
226. Regimul zoroastrian al sassanizilor restricționează jurisdicția curților rabinice evreiești, în special în problemele importante.
230. În Israel, Rabi Iudah îi succede ca nasi Rabinului Gamaliel.
240. Profetul persian Mani începe răspândirea unei religii internaționale ce îmbracă elemente ale Zoroastrului, Budismului și Creștinismului.
240. Tatăl bisericii creștine Origen, care a studiat ebraica în Israel, termină o ediție a versiunilor ebraică și greacă ale *Bibliei* evreiești numită *Hexapla*. Origen așează versiunile în șase coloane paralele, inclusiv o transcriere fonetică din litere ebraice în cele grecești. De asemenea indică diferențe între sursa ebraică și traducerea grecească.
245. Evreii, la Dura-Europos, o așezare romană pe Eufrat, termină de construit o sinagogă remarcabilă pentru pereții ei cu picturi. Holul mării sinagogi este orientat spre Ierusalim.
257. Sub conducerea exilarhului Rav Huna (257-297), Academia Sura își exercită autoritatea asupra evreilor babilonieni.

- 330.** Constantin fondează Imperiul Bizantin cu capitala la Constantinopol.
- 337.** Constantinus, fiul lui Constantin, extinde legislația antievreiască, interzicând convertirile femeilor și căsătoriile mixte cu creștini, precum și ca evreii să aibă sclavi. Evreii sunt etichetați ca o „sectă pernicioasă”.
- 350.** Împăratul Bizanțului Constantinus și mama sa Elena, o creștină devotată, care se pare că s-a mutat în Israel, a construit biserici în Betleem și Ierusalim. Un apostat evreu Iosif construiește biserici în Galileea cu ajutor imperial.
- 362.** Împăratul Iulian, pentru a suprima creștinismul și a câștiga favorurile evreiești în perspectiva războiului său împotriva Persiei, anunță intenția de a reconstrui Templul din Ierusalim și numește un reprezentant pentru aceasta. Evreii încep alungarea creștinilor din Ierusalim.
- 363.** Iulian este ucis în Mesopotamia de un creștin arab de sub comanda sa. Persia și Roma fac pace.
- 379.** Noul împărat roman Teodosie I restaurează puterea bisericii creștine. Sub domnia sa, biserica va obține scutiri de taxe și dreptul de a-și menține propriile curți.
- 395.** La moartea împăratului Teodosie I, care și-a făcut un nume din persecutarea păgânilor, imperiul este din nou divizat între est și vest. Sub Alaric cel Curajos vizigoții cresc pretențiile față de ținuturile aflate sub stăpânire romană.
- 400.** O foarte timpurie speculație evreiască asupra creației, *Sefer ha-Yetsirah* (*Cartea Creației*), influențată aparent de gnosticism, consideră creația ca apărută din înțelegerea celor 22 de litere ale alfabetului ebraic în spiritul celor 10 faze (sefirot) ale dezvoltării divinității. Scurtă și opacă, această scriere devine obiectul interpretării cabalistice medievale.
- 410.** Vizigoții, urmând raidurilor vandalilor și ale altor barbari nordici, cuceresc Roma, deschizând calea disoluției vestului Imperiului Roman.
- 415.** Patriarhul Cyril expulzează evreii din Alexandria.
- 418.** Evreii, mulți dintre ei mari proprietari de pământ, în Spania, sunt obligați de episcopul Severus să se convertească la creștinism.
- 438.** Teodosius II decretează că evreii nu pot deține nici un post public și nici să construiască sinagogi.
- 489.** Ostrogoții stăpânesc Italia.
- 495.** Exilarhul Mar Zutra formează un regat autonom evreiesc bazat pe localitatea Mahoza. El percepe taxe și ridică o armată de apărare.
- 499.** Ultimul conducător al Academiei Sura, Rabina, continuă compilarea și editarea *Talmudului babilonian*. Acesta este încă o fluidă compoziție de opinii și contribuții ale înțelepților decedați.
- 502.** Conducătorul sassanian Kovad I cucerește regatul evreiesc și-i execută pe Mar Zutra și pe bunicul acestuia, Rav Haninah. Școlile evreiești și sinagogile sunt închise. Liderii evrei merg spre est și fondează o nouă academie, lângă Apamea.

- 506.** Codul de legi vizigot interzice evreilor din Spania construirea de sinagogi.
- 527.** Iustinian îi succede tatălui său adoptiv Iustin, pe tronul imperial al Bizanțului.
- 527.** Iustinian continuă legislația antievreiască.
- 529.** Iustinian ordonă ca toți păgânii să fie convertiți cu forța la creștinism.
- 537.** Iustinian decretează că evreii bizantini trebuie să întrețină administrația municipală chiar dacă nu sunt reprezentați în ea.
- 560.** Evreii palestinieni se unesc cu samaritenii în lupta împotriva măsurilor imperiale ce le interzic practicarea religiei și duc la distrugerea sinagogilor.
- 576.** Creștinii distrug sinagogi în Clermont-Ferrand. Episcopul Avitus forțează peste 500 de evrei să accepte botezul. Cei care nu au acceptat au fugit în Marsilia.
- 590.** Instituțiile evreiești din Mesopotamia se ridică din nou; funcționează două academii conducătoare.
- 600.** Papa Gregor I stabilește o politică de convertire a evreilor la creștinism restricționând activitatea lor religioasă și acordând avantaje politice și economice convertiților.
- 612.** Noul rege vizigot al Spaniei, Sisebut, decretează că toate datoriile către evrei sunt anulate; pentru a-și păstra terenurile, evreii trebuie să se convertească la creștinism.
- 624.** Crescându-i puterea, Mohamed alungă triburile evreiești în afara Arabiei.
- 633.** Consiliul din Toledo, Spania, adoptă o nouă politică de forțare a convertirilor. Oricum, evreii care se convertiseră deja, chiar cu forța, nu se pot întoarce la iudaism, iar copiii lor trebuie să fie crescuți ca și creștini.
- 638.** Musulmanii cuceresc Ierusalimul și fiind mult mai toleranți decât creștinii permit evreilor să se așeze în el.
- 639.** Evreii babilonieni îi ajută pe arabi în cucerirea Persiei așteptând din partea lor o politică de toleranță.
- 640.** După cucerirea arabă, Bustanai ben Haninai este numit exilarh în Babilon și primește o prințesă persană ca soție.
- 700.** Cuceririle arabe de-a lungul Mediteranei îi fac pe evrei să populeze orașe din jurul acesteia.
- 711.** Evreii sau criptoevreii îi ajută pe cuceritorii musulmani ai Spaniei. Unii refugiați evrei se întorc din nordul Africii.
- 717.** Califul Omar II oprimă toate minoritățile din Babilon, inclusiv pe evrei, excluzându-i din numirile guvernamentale și obligându-i să poarte îmbrăcăminte distinctă.
- 737.** Regatul Caspic al Khazarilor pierde un al doilea lung război împotriva musulmanilor.
- 737.** Înfrângerea chazarilor poate să fi influențat decizia ulterioară de convertire la iudaism.
- 740.** Bulan, unul din conducătorii Imperiului Khazar, care acoperea un segment larg din sudul Rusiei până la Volga inferioară și Crimeea, adoptă iudaismul. Exemplul său este urmat benevol de mulți supuși.

755. Regimul umayyad din Cordoba, Spania, fondat de Abd al-Rahman, permite evreilor să lucreze în toate profesiunile. Regimul tolerant atrage evrei de pretutindeni.
765. Secta evreiască cunoscută sub numele de caraiți sau scripturiști se identifică cu tradițiile descrise de Anan. Descendenții lui Anan se stabilesc în Egipt.
786. După o perioadă de relativă tolerare, evreii babilonieni sunt supuși unor taxe grele și altor restricții de fanaticul calif Harun al-Rashid.
800. Graduala dezintegrare a Imperiului Romano-Bizantin atinge apogeul în timpul domniei lui Carol cel Mare, regele francilor, împărat al vestului. El formează Sfântul Impriu Roman ce cuprindea nord-vestul Europei, Spania de nord și Italia.
800. Evreii se mută în susul Rinului către Flandra și spre est, spre ceea ce va deveni Germania, populând cele mai mari orașe. Evreii numesc aria Franței și Germaniei, Așkenazia.
932. Împăratul bizantin Romanus I (920-944) ordonă convertirea evreilor bizantini la creștinism.
940. Un evreu din Cordoba, Hasdai ibn Shaprut, devine fizicianul califului și se ridică în poziții înalte în serviciile diplomatice. Numit cap al comunității evreiești, Hasdai sponsorizează cărturari evrei și poeți.
1000. O sinagogă este construită în Cologne. Va fi refăcută în 1096 după unele stricăciuni produse de cruciați. Va fi din nou refăcută în 1280 și folosită până în 1349, când evreii vor fi expulzați. Din 1372, după reprimire, va fi folosită până în 1426. A fost excavată (scoasă la iveală) în 1950.
1012. Provocat de convertirea la iudaism a unui preot din Mainz, împăratul Henric II expulzează pentru o scurtă perioadă toți evreii din Mainz.
1070. O importantă academie evreiască este fondată la Troyes, capitala Champagne, de un rabin educat în Mainz și Worms, Solomon ben Isaac, cunoscut ca Rași (1040-1105). Împreună cu cei mai buni elevi (rudele sale), construiește școala franceză de interpretare a textului, lărgind rolul contextului în comentariile lor.
1070. Rași compune comentarii la aproape toată *Biblia*. Comentariile sale asupra *Torei*, studiate și azi, conțin interpretări pline de sensuri legate de exegeze tradiționale rabinice și omiletice. Comentariile asupra *Talmudului* babilonian vor fi completate de nepotul său Rabi Samuel ben Meir (Rașbam) și alții.
1091. Regele Alfonso VI al Castiliei se înclină în fața presiunii politice de a retrage drepturile civile ale evreilor. El numise evrei în posturi diplomatice în ciuda sfaturilor Papei Grigore VII.
1095. Papa Urban II proclamă prima cruciadă. În spiritul Papei Grigore, Urban II încearcă să afirme supremația papală în est ca și în vest.
1095. Gilbert din Crispin (1046-1117), Abbot din Westminster scriu *Discuție între un evreu și un creștin*, o înregistrare a unei dispute amicale între Crispin și un evreu din Mainz cu care făcea afaceri. Evreul vădește cunoștințe adânci în literaturile ebraică și creștină.

- 1096.** În mai, prima Cruciadă atacă și ucide evrei în Speyer și Worms, apoi în Mainz și Cologne unde episcopul local nu poate să-i protejeze. Evreii din Regensburg sunt obligați la convertire. Apar primii martiri. Masacrele se opresc când cruciații se întâlnesc cu ungurii, care nu tolerează violența.
- 1099.** Cruciații, conduși de G. de Bouillon, cuceresc în iulie Ierusalimul. Evreii și caraiții sunt închiși într-o sinagogă și arși. Evreii vor reconstrui și vor continua să se așeze în Ierusalim.
- 1100.** Evreii din Normandia și din vestul Europei se așează în majoritatea orașelor din centrul Angliei. Henry I (1100-1135) le acordă semnificative drepturi.
- 1103.** Henric IV al Germaniei permite evreilor botezați forțat, în timpul primei Cruciade, să revină la iudaism.
- 1120.** Mulți evrei din teritoriile musulmane încep să se așeze în Bizanț, datorită atât bunelor condiții de acolo cât și evitării persecuțiilor religioase suportate din partea califului egiptean al-Hakim.
- 1124.** Mărturii care atestă prezența unei comunități evreiești în Kiev.
- 1135.** Se naște marele filosof Moses Maimonides, la Cordoba.
- 1137.** Conform unei scrisori găsite în Geniza Cairo, evreii din Seleucia, sudul coastei Asiei Mici, încurajează alți evrei egipteni să se mute acolo.
- 1139.** Judah Halevi scrie, în arabă, *Cartea Argumentului și dovada în apărarea credinței disprețuite*. Va deveni cunoscută cu titlul de *Kazarii*, în ebraică (1160). Cartea este scrisă sub forma unor dialoguri între regele chazarilor și un filosof aristotelian, un creștin, un musulman și un evreu, fiecare prezentând virtuțile propriei credințe.
- 1144.** Evreii din Norwich, Anglia, sunt acuzați că ar fi ucis un copil creștin pentru a-i folosi în scopuri rituale sângene. Aceste acuzații, la fel ca și cele din Gloucester (1168) și Winchester (1192) și din alte locuri, au incitat la violență împotriva evreilor.
- 1153.** A doua Cruciadă se termină cu recapturarea Așkelonului, port israelian la Marea Mediterană, din mâinile musulmanilor.
- 1162.** În Spania, regele Alfonso II al Aragonului numește primul evreu ca înalt oficial fiscal. El se numește Yahia ben David din Monzon.
- 1165.** Evreii din Yemen sunt forțați să se convertească la islamism, ca urmare a fanatismului musulmanilor șiiți.
- 1168.** Maimonides termină comentariile, în arabă, asupra *Mișnei*, *Cartea Luminii*. Comentariile servesc ca explicație a *Mișnei* și ca introducere pentru studii avansate talmudice.
- 1171.** Evrei din Rouen sunt supuși unor persecuții deosebite.
- 1171.** Acuzația de omor ritual împotriva evreilor se răspândește pe continentul european, mai întâi la Blois, Franța.
- 1172.** Moses Maimonides adresează o scrisoare importantă comunității evreilor din Yemen, încurajându-i să rămână credincioși tradiției în fața creșterii presiunii musulmanilor șiiți de a-i converti.

- 1172.** Reîntorcându-se la Tudela, Spania, dintr-o călătorie de zece ani prin sudul Europei și Orientul Mijlociu, Benjamin ben Jonah scrie un rezumat al jurnalului său ce se va tipări și va folosi istoricilor moderni. El descrie oamenii și politica din numeroasele locuri ce le-a vizitat, dând o atenție specială comunităților evreiești.
- 1179.** Al treilea Consiliu Luteran, convocat de papa Alexandru III, adoptă un canon referitor la evrei. Evreii nu au dreptul să aibă servitori creștini, mărturia unui creștin are prioritate în fața celei a unui evreu în tribunale; evreii ce se convertesc nu vor fi deposezați de proprietăți.
- 1182.** Evreii sunt expulzați din Franța de regele Filip Augustus și pământurile lor sunt confiscate.
- 1185.** Moses Maimonides termină al 14-lea volum exhaustiv al codului de legi evreiești, *Mișna Tora* (a doua Tora): este una din cele mai strălucite realizări ale iudaismului.
- 1190.** După ce Saladin cucerește Ierusalimul de la cruciați, evreii au permisiunea de a se reazeza aici.
- 1195.** Moses Maimonides termină *Ghid pentru cei nedumeriți*, importantă lucrare a gândirii evreiești. În ea, Maimonides se adresează inițiatorilor în filosofie explicând *Biblia* și iudaismul într-un cadru aristotelian, comun printre gânditorii musulmani ai timpului. Părțile din *Scriptură* care par a contrazice rațiunea și adevărul filosofic trebuie înțelese metaforic sau simbolic.
- 1200.** Rabi David Kimhi (1160-1235) din Provence, cel mai realizat dintr-o familie de lingviști și exegeți evrei, compune comentarii biblice care accentuează analiza științifică filologică în determinarea înțelesului exact al textului.
- 1200.** O carte influentă, *Sefer ha-Bahir* (Cartea Strălucirii), prezintă explicații ezoterice ale poruncilor biblice și ale folosirii numelor lui Dumnezeu. Ea dezvoltă *Sefer ha-Yetsirah* referindu-se la 10 atribute fundamentale și puteri emanate de la Dumnezeu și prin care lumea își ia forma.
- 1204.** Este menționată existența unei sinagogi în Viena.
- 1205.** Este ridicată sinagoga din Toledo, acum cunoscută ca Santa Maria La Blanca.
- 1209.** Papalitatea recunoaște Ordinul Franciscan stabilit de Francisc din Assisi. Acest ordin catolic roman de călugări se alătură instigărilor antievreiești ale dominicanilor.
- 1211.** Un grup de 300 de rabini francezi și englezi se așează în Palestina.
- 1215.** Al patrulea Consiliu Lateran convocat de papa Inocențiu III (1198-1216) adoptă patru canoane în privința evreilor: 1. Evreii trebuie să poarte un semn distinctiv pe îmbrăcăminte pentru a fi deosebiți de creștini; 2. Evreii nu pot lua bani cu camătă de la creștini și creștinii nu au voie să facă afaceri cu evreii care nu se supun instrucțiunilor bisericii; 3. Evreii nu pot avea funcții publice; 4. Convertirea la creștinism trebuie continuată.
- 1230.** Conform unor descoperiri recente, sinagoga Altneuschul (Vechea nouă sinagogă) din Praga, un oraș în care s-au stabilit evreii în Europa medievală,

se crede că este reconstrucția unei sinagogi ridicate în 1230. Este cea mai veche sinagogă în funcțiune din Europa.

1232. Comunitatea evreiască din Marakesh, Maroc, se reface după ce a fost împrăștiată de almohazi.
1239. Papa Gregore IX (1227-1241) ordonă regilor și episcopilor din Franța, Anglia, Spania și Portugalia să confiscă cărțile evreiești. Ca urmare, *Talmudul* este condamnat și ars în Franța și la Roma.
1240. Discuția Marelui Rabin Ihil din Paris cu renegatul Niculai Dunin în fața regelui Ludvic cel Sfânt.
1241. Invazia tătarilor în Polonia aduce suferințe și distrugeri multor orașe în care se află și evrei. Spre deosebire de evreii din Germania și posibil Ungaria, cei din Polonia nu sunt acuzați de conspirații cu invadatorii tătari.
1241. Evreii ajută armatele mongole conduse de Ogdai Han în atacul asupra orașelor Sileziei și Breslau. Evreii și chazarii din Caucaz au luptat probabil de partea mongolilor așteptând ca războiul să vestească era mesianică.
1241. Evrei masacrați în Frankfurt pe Main.
1242. Evrei prizoniți în Brandenburg.
1243. Evreii prizoniți în Germania occidentală vin la Mekelenburg.
1244. Ducele Frederic II acordă libertăți tuturor evreilor din Austria.
1246. Carol al IV-lea protejează evreii din Frankfurt și-i numește „servitorii camerelor noastre”.
1247. Papa Inocențiu al IV-lea ordonă tuturor preoților din Franța și Germania să nu dea crezare acuzei că evreii utilizează sânge de creștin în scopuri rituale. Evreii se stabilesc și în Braunschweig.
1247. Papa Inocențiu IV ordonă încetarea arderilor *Talmudului*. Și-a bazat decizia pe „Constituția evreilor” dată de Papa Inocențiu III.
1255. Bogătașul evreu Techue din Viena, garantează, pentru prințul Friedrich al IV-lea, suma de 2.000 de lire pe care prințul o datora regelui Andries al Ungariei.
1255. Moartea marelui învățat evreu Avraham Maimon (fiul lui Maimonides).
1267. Nahmanides (Rabi Moses ben Nahman, 1194-1270), un rabin și cărturar spaniol, ajunge în Palestina și locuiește la Ierusalim și Acco. El a fost exilat din Spania din cauza disputelor cu biserica. Devine conducătorul vieții evreiești din Palestina.
1267. Papa Clement IV (1265-1268) dă bula *Turbato Corder* care extinde prigoana Inchiziției asupra evreilor care fac prozeliti, asupra convertiților evrei ce au revenit la iudaism sau creștinilor ce s-au convertit la iudaism.
1273. Rudolf I se urcă pe tronul Germaniei și protejează evreii.
1274. Thomas d'Aquino permite suveranilor să trateze bunurile evreiești ca pe propriile lor bunuri, deoarece „ca o consecință a păcatului lor (de a-l respinge și crucifica pe Isus) evreii au fost condamnați la o perpetuă servitute”.
1274. Eduard I, regele Angliei, dă o serie de legi restrictive împotriva evreilor.

- 1275.** Evrei măcelăriți în Fes (Maroc).
- 1276.** Izgonirea evreilor din Bavaria din ordinul lui Louis cel Aspru.
- 1288.** Evreii din Franța sunt supuși unor persecuții deosebite.
- 1289.** Evreii și creștinii servesc în administrația mongolă din Irak, cu un vârf de influență evreiască în timpul domniei lui Arghun Khan (1284-1291). El îl numește pe Sa'd al-Dawla, un cărturar și fizician evreu, ca vizir peste statul Ilkhanis.
- 1290.** Eduard I dă un edict, expulzând toți evreii din Anglia. Aceasta este prima expulzare generală din Evul Mediu. Apoi, peste 4.000 de evrei vor părăsi Franța, Flandra și Germania. Motivele expulzării includ neputința de a restricționa camăta, nesinceritatea converțiilor și creșterea unei noi clase de mijloc autohtone care nu se voia concurată de evrei.
- 1300.** Populația evreiască în Europa de Vest și Centrală este estimată la 450.000 suflete, dintr-un total de 44.000.000.
- 1324.** Marele astronom, rabinul Obadia, scrie comentariul asupra astronomiei lui Maimonides.
- 1326.** Eduard al III-lea urcă pe tronul Angliei și încearcă restrângerea influenței antievreiești a Papei.
- 1327.** Moare Marele Rabin Ușer ben Ichil (n. 1241).
- 1328.** Evreii sunt măcelăriți în Navara (Spania).
- 1329.** Evreii sunt chemați la Pekin pentru a ajuta armata imperială în timpul decăderii puterii dinastiei mongole.
- 1329.** Elevii Marelui Rabin Ușer ben Ichil adună toate scrierile profesorului lor din care formează vestita operă rabinică *Hagada*.
- 1330.** Moare marele poet evreu Emanuel Haromi, amicul lui Dante.
- 1332.** Are loc încoronarea țarului Dușan al Serbiei. El va conferi unele drepturi evreilor.
- 1333.** Cazimir cel Mare (1333-1370) ajunge rege în Polonia și aduce cu sine o simpatie față de evrei: întărește drepturile evreilor printr-o Proclamație în 60 de puncte.
- 1338.** Evreii sunt masacrați în Rigendorf (Bavaria).
- 1342.** Papa Clement al V-lea ordonă traducerea cărții de astronomie a lui Levi sin Gerson în limba latină.
- 1343.** Evreii sunt prigoniți din Hildesheim (Prusia).
- 1344.** Evreii sunt izgoșiți din Ungaria.
- 1344.** Regele Ludvic I permite evreilor veniți în Homel (Prusia) ridicarea unei sinagogi.
- 1348.** Deși ciuma neagră lovește evreii ca și neevreii, primii sunt acuzați de a o fi provocat prin otrăvirea fântânilor.
- 1349.** Se înființează ghetoul evreiesc din Nürnberg.
- 1350.** Don Pedro se urcă pe tronul Castiliei; starea evreilor se îmbunătățește în timpul domniei sale.
- 1351.** Evreii se întorc la Breslau.

- 1354.** Evreii sunt readmiși la Zürich după expulzarea din timpul ciumei negre.
- 1354.** Regele Carol al IV-lea ordonă evreilor din Praga să-și facă un drapel cu un Maghen David (stea în șase colțuri) și un Maghen Sloime (stea cu cinci colțuri).
- 1355.** Are loc masacrarea evreilor din Toledo.
- 1356.** Cazimir cel Mare, regele Poloniei, întâlnește o fată evreică, Estera, cu care-și va petrece toată viața.
- 1357.** Don Samuel Halevi Abulafia (1320-1361) construiește sinagoga El Transito în Toledo, Spania. Ca ministru de finanțe și consilier al regelui Pedro cel Crud (1350-1368) al Castiliei, este responsabil de negocierea unui tratat politic cu Portugalia în 1358. Moare în închisoare în 1360-1361, arestat din motive necunoscute. După expulzarea din 1492, sinagoga este transformată într-o biserică. După 1960 a fost restaurată și acum este muzeu evreiesc.
- 1376.** Ludovic I, regele Ungariei, izgonește evreii; mulți dintre ei așezându-se la Adrianopole, ridică o sinagogă numită Buda, în amintirea capitalei Ungariei. Și azi mai există aici familii evreiești cu numele de Magyar, amintire a venirii din țara maghiară.
- 1400.** 77 evrei sunt arși în Praga pe 22 august și încă 3 pe 11 septembrie.
- 1406.** Izbucnește un mare incendiu la Sinagoga din Viena; populația orașului profită și devastează cartierul evreiesc.
- 1408.** Orașul Verona trece sub administrația Republicii Venețiene; evreii sunt primiți cu condiția de a se ocupa numai de împrumuturi de bani cu dobândă.
- 1412.** Iohan I, regele Portugaliei, agravează pedepsele date evreilor găsiți după orele fixate în afara ghetoului.
- 1415.** La Roma sunt siliți să se boteze 15.000 de evrei.
- 1416.** Delegați ai comunităților evreiești din Italia s-au întâlnit la Bologna și Forlì (1418) pentru a răspunde predicilor antievreiești ale franciscanilor. Aceste întâlniri au ca rezultat o bulă favorabilă evreilor dată de Papa Martin V (1417-1431).
- 1420.** De la începutul anului, revolta husiților în Boemia și Moravia duce la mărirea suspiciunii credincioșilor împotriva evreilor din Europa Centrală.
- 1420.** Evreii sunt izgoniți din Austria de Jos.
- 1421.** Evreii din Viena sunt masacrați și alungați din oraș. Proprietățile lor sunt confiscate de ducele Albert V, care era în mare criză financiară. Evreii mai sunt expulzați din Linz (1421), Cologne (1424), Augsburg (1439), Bavaria (1442 și 1450) și din orașele coroanei din Moravia (1454).
- 1426.** 200 de evrei izgoniți din Colonia ajung la Bonn, unde plătesc 500 de florini pentru dreptul de ședere.
- 1428.** Evreii din Portugalia sunt siliți să poarte o anumită îmbrăcăminte pentru a putea fi recunoscuți.
- 1429.** Regina Iohana a II-a (1414-1435) stoarce de la evreii din Neapole o mare sumă de bani sub denumirea de „bir extraordinar”.

1432. Regele Don Juan al II-lea al Castiliei îmbunătățește starea evreilor.
1438. Ducele Albrecht din Austria admite toate drepturile pe care și regele Bela le acordase evreilor.
1439. Sultanul din Egipt hotărăște contribuția evreilor din Ierusalim la 400 ducăți anual.
1441. Comunitatea Evreiască din Troki, Lituania, este singura pusă sub controlul legii Magdeburg. Această lege situează burghezii germani și polonezi în poziții privilegiate și-i ajută să lupte cu concurența evreilor.
1442. Papa Eugeniu IV (1431-1447) dă un edict ce interzice evreilor italieni construirea de noi sinagogi, de a împrumuta bani cu dobândă, de a deține funcții publice, sau de a depune mărturie contra creștinilor.
1451. Sinodul din Augsburg ordonă ca evreii să poarte o pată galbenă pe hainele lor.
1453. Mahomed al II-lea (1451-1481), sultanul Turciei, ce ocupase Constantinopolul pe 29 mai, acordă evreilor toate drepturile precum și libertatea de a exercita prescripțiile religioase.
1453. Cucerirea Constantinopolului de către turci face să crească rolul comercianților evrei din Polonia. Aceștia se ocupă de textile, cereale și vite, legând Imperiul Otoman de vestul și centrul Europei prin căile de comerț. Atitudinea otomanilor față de evrei este liberală (cu excepția unei taxe de vot) dar se va înrăutăți spre sfârșitul secolului.
1453. Cazimir, regele Poloniei, anulează toate privilegiile evreilor și ordonă ca aceștia să poarte o pată galbenă pe haine.
1457. Matei Corvin (1458-1490), regele Ungariei, admite privilegiile evreilor acordate de regele Bela.
1462. Papa Pius al II-lea laudă burghezii din Frankfurt pentru că i-au forțat pe evrei să trăiască într-o arie din jurul zidurilor orașului și la distanță de comunitatea creștină.
1462. Evreii din Frankfurt pe Main sunt forțați să intre în ghetou.
1463. Se naște marele învățat și filosof evreu Elias del Medigo, profesor universitar în Italia.
1464. O catedră de ebraică ia ființă la Universitatea din Bologna. Renașterea studiilor ebraice este motivată nu doar din considerații teologice, ci și de marele interes asupra antichității ce caracterizează Renașterea italiană.
1478. La intervenția reginei Isabela, Papa Sixtus al IV-lea ordonă înființarea Inchiziției în Spania.
1480. Se înființează Inchiziția în Sevilla și în alte orașe din Spania.
1482. Thomas Torquemada devine șeful Inchiziției din Spania.
1483. Evreii sunt expulzați din Andaluzia. Numit inchișitor general pentru Castilia și Aragon, dominicanul Tomas de Torquemada ia măsuri severe împotriva evreilor convertiți, suspecți de aderare în secret la practicile evreiești.
1487. Foamete în Palestina; mulți evrei mor de foame.
1488. Se naște marele rabin Iosef Kara, autorul *Șulhan Aruh*-ului.
1490. Evreii sunt izgoșiți din Lituania.

- 1490.** Evreii sunt expulzați din Geneva (Elveția).
- 1490.** Medicul Birndar din Tartazi (Spania) este silit să se creștineze la Valencia. La cerința reginei Isabela, l-a însoțit, în 1492, pe Cristofor Columb în călătoria sa.
- 1491.** Evreii din Ravena (în nordul Italiei) sunt expulzați și sinagogile distruse în urma instigărilor călugărului franciscan Bernardino, ce s-a inspirat din acuzațiile de omor ritual aduse în 1475 la Trent. Evreii au mai fost expulzați din Perugia în 1485, din Gubbio în 1486, din Campo San Pietro în 1492 și Brescia în 1494. Bernardino a fost beatificat după moarte iar apoi debeatificat, în 1965.
- 1491.** Rabi Elija Delmedigo (1460-1497) termină *Examinarea religiei*, în care arată că *Zoharul* nu putea fi scris de Simeon ben Yohai pentru că citează rabini care au trăit mult după timpul său. Delmedigo, care deținea o catedră de filosofie la Universitatea din Padova, are o mare influență asupra lui Pico della Mirandola.
- 1492.** Cristofor Columb, în drum spre Lumea Nouă, folosește tabele nautice întocmite de Abraham Zacuto, un astronom și istoric spaniol, precum și instrumente create de fizicianul și omul de știință Joseph Vicinho. În timpul acestui an, când evreii sunt expulzați din Spania, Zacuto emigrează la Curtea din Portugalia, unde devine astronomul Curții.
- 1492.** Evreii din Spania sunt expulzați. Exodul a aproape 100.000 de evrei începe în mai și se încheie pe 31 iulie. Majoritatea fug în Portugalia, de unde vor fi expulzați în 1496-1497 în Africa de Nord și Turcia. Turcia este singura țară care-i primește bine.
- 1492.** Ladino (ebraică-spaniolă) apare ca o limbă specifică a evreilor cu origini spaniole.
- 1494.** Evreii sunt expulzați din Florența și alte orașe toscane atunci când familia de Medici pierde puterea. Când, în 1513, de Medici se întorc, vor readuce și evreii cu ei.
- 1495.** Evreii din Lituania sunt expulzați de Marele Duce Alexandru pentru a le lua averile, dar și de frica prozelitilor evrei ce intraseră la Curte, în aristocrație și biserică. Decretul este revocat repede și, în 1503, le acordă privilegiile tradiționale precum și averile confiscate.
- 1495.** Evreii care au fugit din Spania și Portugalia în 1490 sunt bine primiți la Constantinopol. Ei ajută la crearea industriei locale de armament.
- 1496.** În decembrie, regele Emanuel I Victoriosul al Portugaliei ordonă expulzarea tuturor evreilor din țară, ca o condiție pentru unirea cu Spania. Expulzarea se încheie în 1497.
- 1496.** *Cabala* este discutată în *Apologia* lui Pico della Mirandola, un faimos filosof și poet al Renașterii, din Florența. Acesta încearcă să confirme adevărul religiei creștine pe baza cabalei evreiești.
- 1500.** A început perioada de mijloc a idișului. Crește numărul vorbitorilor de idiș, precum și al celor ce scriu în această limbă, în Germania și teritoriile din est.

- Această perioadă se va termina în 1700, când începe perioada modernă, în care idișul își începe declinul lent în vestul Europei.
- 1500.** Rabi Asher Lemlein, un fals Mesia, predică în nordul Italiei căința și venirea lui Mesia. De origine așkenadă, își răspândește ideile și în Germania.
- 1503.** Monarhia poloneză îl numește pe Rabi Jacob Polak „Rabin al Poloniei”. Existența unui șef rabin permite dezvoltarea unei forme de autoguvernare a evreilor.
- 1506.** Limba ebraică și în general iudaismul îi interesează pe cărturarii creștini. Umanistul creștin german Johannes von Reuchlin (1455-1522) scrie o gramatică a ebraicii, *Rudimenta Hebraica*, pentru uzul cărturarilor creștini. El mai scrie *Arte Cabalistica*, în care arată de ce *Cabala* este în totală armonie cu creștinismul.
- 1506.** Evreii sunt persecutați la Lisabona.
- 1507.** Renegatul Pfefferkorn și preoți dominicani îi atacă pe evrei și cărțile lor sfinte. Învățatul creștin Reuchlin, cu mulți adepți printre umaniști, îl combate.
- 1508.** Moare, la Veneția, în vârstă de 71 de ani, marele învățat și financiar evreu Isac Abarbanel.
- 1509.** Sultanul Baiazid II (1481-1512) primește bine evreii refugiați din Spania și Portugalia și așezați în Grecia și Turcia. Ei au voie să practice iudaismul.
- 1509.** Maximilian (1493-1519), împăratul Germaniei, ordonă arderea *Talmudului*; la intervenția învățatului creștin Iohan Reuchlin, ordinul este însă revocat.
- 1510.** Acuzație de „omor ritual” la Berlin, urmată de asasinarea a 30 de evrei.
- 1511.** Tetuan, în Marocul spaniol, devine o importantă comunitate maritimă evreiască și un centru al culturii evreiești. Peste timp, evreii săi vor emigra în America de Sud.
- 1511.** Reformatorul creștin Martin Luther sosește la Roma, unde face cunoștință cu învățatul evreu Elias Bachur care îl învață limba și literatura ebraică.
- 1512.** Marele învățat evreu David ben Zimri este numit Șef Rabin peste toți evreii din Egipt.
- 1514.** Evreul Mihail Iosepovici este numit Șef Rabin peste toți evreii lituanieni din ordinul regelui Zigmund.
- 1515.** Palestina devine parte a Imperiului Otoman. Este încurajată mutarea evreilor din Spania și Portugalia în Țara Sfântă. Se întăresc legăturile comerciale dintre aceste comunități evreiești și cele din Egipt și Siria. Orașul Safed devine un important centru cultural și comercial.
- 1516.** Este înființat, la Veneția (Italia), pe insula Lunga-Spina, primul ghetou evreiesc.
- 1517.** În Italia, Daniel Bomberg (m. 1549), comerciant creștin fondează o tipografie evreiască. Tipărește o ediție a *Bibliei* evreiești cu comentariile lui Rași, Ibn Ezra, David Kimhi și Gersonides. El mai publică, pentru prima dată, talmudurile babilonian și palestinian (1521-1522).

- 1517.** Sultanul Selim cucerește Palestina, ajunge la Ierusalim unde acordă cel mai mare respect tuturor locurilor sfinte evreiești.
- 1520.** Ludovic al II-lea (1521-1526), regele Ungariei, nu admite hotărârea magistratului din Presburg ca evreii să poarte un chipiu de o anumită formă.
- 1521.** Turcii cuceresc Belgradul și transferă mii de evrei și creștini în orașele otomane Izmir, Salonic și Istanbul. Otomanii consideră evreii ca fiind de încredere pe plan politic și benefici pe plan economic.
- 1522.** Se naște marele cabalist, rabin Moise Cordover.
- 1523.** Martin Luther, reformator religios german, scrie *Isus Cristos a fost evreu prin naștere*. El dorește convertirea evreilor nu prin persecuții și cruzimi, ci prin credința că „dacă evreii vor fi tratați într-un mod prietenos și vor fi instruiți în Sfintele Scrieri, mulți vor deveni creștini demni”.
- 1523.** Elijah Capsali (1483-1555), rabinul din Candia, Creta, scrie *Seder Eliyahu Zuta (Mica ordine a lui Elijah)*, în care descrie istoria turcilor otomani până în zilele sale, cu referințe speciale la evrei. Se crede că este prima lucrare despre istoria evreilor în contextul istoriei generale.
- 1523.** Cabalistul Sloime Molcho ajunge la Ierusalim unde găsește mulți adepți ce cred că el este Mesia.
- 1525.** Solomon Molcho (1500-1532), pseudo-Mesia, se convertește la creștinism și se stabilește în Salonic, unde predică și scrie despre înviere.
- 1529.** Se deschide Scuola Grande Tedesca, cea mai veche din cele cinci sinagogi principale din ghetoul Venetiei. Urmează, în 1531 Ashkenazic Scuola Levantina și Scuola Italiana în 1575.
- 1530.** Prima tipografie (presă) evreiască este deschisă la Cracovia (Polonia). Urmează altele la Brisk (1546) și Lublin (1550).
- 1530.** Filantropul evreu Isel Merosheim discută și-l învinge pe renegatul Antonius Margarita, în Augsburg, în prezența împăratului; ca urmare, ultimul va fi expulzat din Augsburg.
- 1531.** În Portugalia este înființată Inchiziția.
- 1534.** Se naște, la Ierusalim, cel ce va deveni celebrul cabalist, rabin Isac Luria Askenasy.
- 1535.** Judah Abrabanel (cunoscut în lumea creștină ca Leone Ebreo, 1460-1523), scrie *Dialoguri despre iubire* (Dialoghi di Amore). Publicată în Roma, cartea este un tratat neoplatonic despre dragoste al unui mare filosof al Renașterii.
- 1536.** Soleiman Magnificul începe construirea zidului înconjurător al vechiului Ierusalim. Este terminat în 1542.
- 1540.** Evreul Saul Wal a fost pentru o singură zi regele Poloniei.
- 1541.** Senatul venețian acordă evreilor levantini permisiunea de a locui temporar în Venetia, ca urmare a creșterii participării evreilor sefarzi în comerțul balcanic.
- 1542.** Evrei izgoniți din mai multe orașe din Boemia sosesc în Polonia și Turcia, unde sunt primiți cu bucurie.
- 1545.** Are loc prima înscenare a „omorului ritual” în Turcia, în orașul Amzwein.

- 1547.** Filantropul evreu Michel este primit cu mare onoruri în Reichstagul din Augsburg.
- 1550.** Conform unor surse, în Mexico City locuiesc mai mulți noi creștini spanioli (marani – evrei creștinați) decât catolici spanioli.
- 1550.** 155 de familii evreiești sunt izgonite din Palatin, principalul stat calvinist din Germania. Deși Calvin (1509-1564), un reformator francez al bisericii, este mult mai moderat decât Luther față de evrei, aceasta nu a influențat consiliul orășenesc, clerul sau populația Genevei în a reprimi evreii izgoșiți în 1490.
- 1553.** Comunitatea evreiască din Salonic numără peste 20.000 de evrei, fiind una din cele mai mari din lume.
- 1553.** Moses Isserles (1525 sau 1530-1572), rabin polonez și codificator, construiește o sinagogă în Cracovia în memoria primei sale soții. Ea va fi folosită și după cel de-al doilea război mondial. El este considerat Maimonide al evreilor polonezi și este autorul lucrării *Mappah* (Fața de masă), un cod suplimentar pentru evreii așkenazi.
- 1554.** Iulian al III-lea hotărăște cu cinism o contribuție a evreilor în folosul societății ce are ca scop botezarea evreilor.
- 1556.** Papa Paul al IV-lea înființează ghetoul din Roma. Evreii trebuie să-și reînnoiască anual cererea de locuire și să plătească bir.
- 1558.** Ferdinand I confirmă privilegiile evreilor din Imperiul German.
- 1559.** Papa Paul IV (1555-1559) pune *Talmudul* în *Index librorum prohibitorum*, o listă a cărților interzise în acel timp. Papa Pius IV (1559-1565) și Papa Gregor XIII (1572-1585) permit tipărirea și folosirea *Talmudului* dar cer ca să fie șterse orice referiri și insulte la adresa creștinismului și să poarte numele de *Ghemara*, *Șișa Sedarim* sau *Limud*.
- 1563.** Ivan IV cel Groaznic cucerește Polotsk și forțează evreii să adopte ortodoxia greacă. Trei sute rezistă și sunt înecați în Dvina. Polonia va recaptura Polotskul în 1579 și cei forțați la creștinism revin la iudaism.
- 1564.** Alexandru Lăpușneanu se urcă pe tronul Țării Românești și prin intervenția evreului Mignes.
- 1565.** La Veneția este tipărit pentru prima dată *Șulhan Aruh* de Joseph Caro (1488-1575).
- 1567.** Listele de taxe turcești înregistrează o populație evreiască a Safedului de 143 familii portugheze, 300 spaniole, 80 italiene și sub 50 germane și ungare. Din 1560, evreii reprezintă aproape jumătate din cei 10.000 de locuitori ai Safedului, care devine un centru religios și intelectual al evreilor în secolul al XVI-lea.
- 1567.** Cardinalul Infant-de-Enrico, trimisul guvernului din Portugalia în Brazilia, nu admite maranilor dreptul de a se stabili în Brasilia.
- 1568.** Districtul evreiesc din Lublin își asumă caracterul unei municipalități cvasi-independente.
- 1569.** Papa Pius V (1566-1572) dă bula *Hebraeorum Gens*, izgonindu-i pe evrei din toate statele papale, cu excepția portului Ancona și a Romei.

- 1570.** Evreul Solomon Askenasy este trimis de sultanul Selim al II-lea în Republica Venețiană pentru încheierea păcii.
- 1571.** Cucerirea Ciprului de către turci este urmată din motive economice de o serie de ordine imperiale de a se așeza evrei în aceste teritorii nou cucerite. Ordine similare apar după cucerirea de către turci a Rodosului, în 1523.
- 1572.** Ducele Emmanuel de Savoia invită evreii levantini și maranii să se așeze în Nisa pentru a dezvolta comerțul și a deschide fabrici de textile. Deși garantează protejarea evreilor de Inchiziție, el va retrage garanțiile în 1574 la presiunea papei.
- 1575.** Moare, la Safed, Marele Rabin Iosef Kara (n. 1486).
- 1576.** O mie de familii evreiești din Safed primesc ordin de strămutare în Famagusta, Cipru.
- 1577.** Împăratul habsburg Rudolf II acordă evreilor din Boemia o carte cu privilegii. Îl numește pe Marcus Meisel (1528-1601) ca finanțist al coroanei.
- 1582.** Un Sinod general al evreilor germani s-a reunit pentru a reface sistemul juridic și financiar în Frankfurt, Worms, Fulda, Friedberg și Guenzburg.
- 1582.** Pașa din Ierusalim, Abu Sifin, se răzbună pe evrei ordonând arderea unicei lor sinagogi.
- 1584.** Papa Gregor al VIII-lea ordonă, la 1 septembrie, ca în fiecare sâmbătă să se predice evreilor religia creștină.
- 1585.** Papa Sixtus al V-lea (1585-1590) admite revenirea evreilor în toate orașele din Imperiul Romei; mulți evrei ajung în Bologna.
- 1586.** Are loc o întâlnire a delegaților evrei din toate comunitățile Italiei. Deși se încearcă centralizarea unei autogovernări în Italia, nu se reușește decât înjgheburile unor organizații evreiești la nivel regional sau supraregional.
- 1586.** În Polonia este înființat Sinodul evreu (adunarea a patru țări).
- 1590.** Maranii din Portugalia și Spania se așează în Amsterdam după ce provinciile din nordul Olandei își declară independența față de Spania catolică.
- 1591.** Domnul Aron Vodă se urcă pe tronul Moldovei și prin intervenția unui medic evreu la Sinan Pașa.
- 1592.** Zigmund al III-lea (1587-1632), regele Poloniei, admite toate drepturile acordate evreilor de regele Cazimir.
- 1593.** Marcus Meisel, finanțist din Praga și primul evreu la Curte, ajunge sub directă protecție a împăratului, câștigând statutul de nobil.
- 1595.** Regele Henric IV (1589-1610) acordă privilegii evreilor din Metz, garantându-le dreptul de a practica liber iudaismul. Astfel Metz ajunge o mare comunitate evreiască în secolul al XVII-lea.
- 1595.** O comunitate marano-evreiască din Portugalia se stabilește la Amsterdam.
- 1610.** Vladislav, un prinț polonez, este ales țar al Rusiei. El stipulează că valorile neortodoxe nu sunt permise în Rusia și că evreii nu au ce căuta în Imperiul Moscovit.
- 1611.** Se înființează ghetoul evreiesc din Mantova (Italia).

- 1624.** Evreii din Viena primesc un district separat unde au dreptul să construiască o sinagogă, drept ce nu l-au mai avut din 1421. Ceilalți cetățeni ai Vienei protestează, dar cartierul evreiesc, aflat sub controlul imperial, prosperă.
- 1624.** La Amsterdam, Uriel da Costa (1585-1640) termină *Examen dos Tradicioens Phariseas Conferidas con a Ley Escrita*. Da Costa este excomunicat și cartea interzisă și arsă de liderii comunității evreiești, deoarece atacă autoritatea rabinică și doctrina nemuririi sufletului așa cum derivă ea din *Biblie*.
- 1626.** Se naște, la Smirna, viitorul fals Mesia, Sabetai Zwi (m. 1676).
- 1626.** Manase ben Israel (1604-1657), un cărturar din Amsterdam, înființează prima tipografie evreiască din oraș. Renunțând la modelul venețian, el are propriul său stil ce va deveni dominant în toată Europa. El preia modelul olandez al desenului cărții și ilustrației, deseori incluzând un portret al autorului pe frontispiciu. El va publica *Vechiul Testament* și cărți de rugăciune în mai multe limbi, inclusiv o carte în idiș despre obiceiurile religioase.
- 1627.** Împăratul Ferdinand II (1619-1637) acordă evreilor dreptul la comerț în toate târgurile din Boemia și Silezia. Acest privilegiu, dat în semn de mulțumire pentru un împrumut acordat împăratului, dezvoltă comerțul evreiesc în Europa Centrală.
- 1629.** Joseph Solomon del Medigo (1591-1655), rabin, matematician, astronom și filosof, scrie *Elim* (o aluzie la Exod 15:27), ca răspuns la întrebarea ce i-a fost pusă de un cărturar carait din Lituania. Este unul din cele mai interesante personalități evreiești ale timpului său, acumulând un mare volum de cunoștințe. Născut în Candia, într-o familie distinsă, el a studiat astronomia și medicina în Padua și a trăit în Egipt, Constantinopole, Polonia, Hamburg și Amsterdam. A trăit un timp și în Țările Române, la Iași.
- 1630.** Ferdinand al II-lea (1619-1637) ordonă evreilor din Praga și Viena să viziteze săptămânal bisericile și să asculte predicile preoților catolici.
- 1631.** Olandezii cuceresc orașul Franambuka (Brazilia). Mulți evrei sosesc în oraș, dar își ascund originea.
- 1632.** Se naște, la Amsterdam, marele filosof Baruch Spinoza (m. 1677).
- 1634.** Olandezii cuceresc insula Kurassa (Apusul Indiei) și, pentru a introduce comerțul, admit stabilirea câtorva familii evreiești.
- 1636.** Manase ben Israel, un cărturar din Amsterdam, scrie *Problema creației* în latină pentru neevrei. Rembrandt van Rijn îi face portretul, fiind vecini și prieteni.
- 1638.** Sute de evrei sunt uciși în măcelurile antievreiești dezlănțuite de cazaci, sub comanda hatmanului Pavluki.
- 1640.** Uriel da Costa, excomunicat în 1624, revine în comunitatea evreiască din Amsterdam, dar este supus ciomăgelilor în sinagogă. Umilirea duce la sinucidere. El devine un exemplu de liber-cugetător ce se opune ortodoxismului religios.

- 1648.** Conduși de Bogdan Hmelnițki, țăranii ucraineni, ajutați de cazacii de pe Nipru și de tătarii din Crimeea, se revoltă împotriva nobililor polonezi și a agenților lor evrei.
- 1648.** Rembrandt van Rijn pictează *Evrei în sinagogă*, o scenă din viața zilnică a evreilor din Amsterdam. Figurile au fost identificate: evrei așkenazi care, în 1648, au primit dreptul de a construi o sinagogă. Alții cred că bărbații reprezintă evrei polonezi fugiți, în 1648, din cauza cazacilor.
- 1648.** Începe revolta cazacilor, aflați sub comanda hatmanului Bogdan Hmelnițki, împotriva guvernului polonez. Mii de evrei sunt măcelăriți între anii 1648-1649 și mai târziu, în anul 1655, când revolta a reizbucnit.
- 1650.** Consiliul celor 4 ținuturi (corpul conducător al evreilor polonezi) proclamă o zi de comemorare ce se va ține în fiecare 20 Sivan în amintirea pogromurilor lui Hmelnițki din 1648.
- 1651.** Beniamin de Akosta, evreu francez, introduce plantarea trestiei de zahăr pe insula Martinica (America).
- 1653.** Nathan Hannover (m. 1683), de origine poloneză, obligat să peregrineze prin Europa din cauza pogromurilor lui Hmelnițki, scrie *Yeven Metsula (Mlaștina adâncă)*. Cartea este o cronică a evenimentelor pogromiste. El încearcă să dovedească că în *Scriptură* regele David prevăzuse pogromurile. Cartea îi va fi tradusă în mai multe limbi și în mai multe ediții, chiar și în secolul XX.
- 1654.** 24 de evrei din Brazilia sosesc la New York și pun bazele comunității evreilor în acest oraș, ce va deveni orașul cu cel mai mare număr de evrei din lume.
- 1655.** Manase ben Israel ajunge în Anglia din Amsterdam pentru a-l ruga pe Oliver Cromwell să readmită evreii în această țară. În ciuda opoziției comercianților englezi, o prezență neoficială a evreilor în Anglia va fi admisă.
- 1656.** Baruh Spinoza este excomunicat din comunitatea evreiască a Amsterdamului sub acuzația că a negat inspirația divină a *Torei*, existența îngerilor și nemurirea sufletului. Este primul evreu cunoscut că și-a respins credința și s-a retras din societatea evreiască fără a adopta o alta. Devine o figură importantă în filosofia universală.
- 1657.** Regele Spaniei refuză evreilor locuitori ai Olandei dreptul de a locui și a face comerț în Spania și Portugalia. Ca răspuns, Statele Generale ale Olandei acordă o Declarație de protejare a intereselor evreilor rezidenți în Olanda.
- 1657.** Evreii sunt reprimiți în Anglia.
- 1657.** Un grup de 15 evrei părăsesc New Yorkul din cauza persecuțiilor și sosesc la New-Port unde în 1684 vor primi și drepturi cetățenești.
- 1658.** Evreii primesc dreptul de a studia medicina la Universitatea din Königsberg, capitala Prusiei de Est.
- 1661.** Olandezii cuceresc Indiile de Est și redau evreilor toate drepturile care le-au fost luate de portughezi.
- 1662.** Englezii colonizează Surinamul (India de Vest) și rezolvă în mod liberal chestiunea evreiască.

- 1665.** În octombrie, zvonuri despre venirea lui Mesia în persoana lui Sabetai Zvi. Viziunile profetice și miracolele sale au ecou în Europa de la un capăt la altul. Febra mesianică cuprinde toate clasele de evrei și unele comunități trimit delegați la Smirna pentru a-i aduce omagii.
- 1666.** În septembrie, Sabetai Zvi este convocat de sultan la Constantinopol. Având de ales între moarte și convertirea la islam, se convertește pe 15 septembrie după ce își declină pretențiile sale mesianice, ceea ce deziluzionează întreaga diasporă evreiască. Mișcarea sabetaiană supraviețuiește și după apostazia și moartea apostolului ei în 1676 și continuă încă un secol.
- 1667.** Olandezii cuceresc Surianul și acordă evreilor toate libertățile confesionale și drepturile cetățenești.
- 1668.** Un mare incendiu izbucnește la Moscova. Ard 15.000 de case și mulți evrei sunt sărăciți.
- 1670.** Baruh Spinoza publică *Tractatus Theologico-Politicus*, al cărui scop este să explice că într-un stat liber oricine poate gândi ce dorește și să declare ce gândește. Este primul cărturar evreu ce propune o abordare științifică asupra *Torei*.
- 1672.** Din cei 200.000 de locuitori ai Amsterdamului, 7.500 sunt evrei (3,75%).
- 1672.** Mulți evrei refugiați în urma măcelurilor hatmanului Hmelnițki se stabilesc la Desau.
- 1673.** Evreii se pot așeza în Danemarca. Decizia este luată în intenția restabilirii comerțului cu Spania și Portugalia, atrăgând evreii sefarzi din Hamburg.
- 1673.** Samuel Oppenheimer (1630-1703) este „evreul-imperial” al monarhiei austriece care va lupta împotriva încercării lui Luis XIV al Franței de a domina continentul.
- 1674.** Din cei 69 investitori importanți în Compania olandeză din vestul Indiei, 11 sunt evrei.
- 1682.** Papa Inocențiu XI (1676-1689) desființează băncile de împrumut evreiești din Roma. În 1683 extinde interdicția în Ferara și alte ghetouri evreiești de sub administrația sa. Neavând voie să aibă prăvălii, să se ocupe de comerț și artă, comunitatea din Roma se micșorează, în timp ce aceea din nordul Italiei prosperă, implicându-se în comerț și în industrie.
- 1683.** Aproximativ 300 de familii evreiești din Salonic se convertesc la islam și se alătură discipolilor lui Sabetai Zvi pentru a forma o sectă crypto-evreiască, numită *Doenmeh*, care supraviețuiește până în secolul XX.
- 1683.** Învățăatul creștin Iohan Heinrich Wolf scrie o operă în care apără *Talmudul*.
- 1686.** Austrieții cuceresc orașul Buda și îi alungă pe turci. Evreii sunt siliți a se refugia în Turcia.
- 1697.** Augustus II este încoronat rege al Poloniei și domnește până în 1733. El acceptă cererea nobilimii ca drepturile economice ale evreilor să fie reduse și le interzice să gestioneze terenurile și veniturile regale.
- 1700.** Primul recensământ al populației Berlinului înregistrează aproximativ 1.000 de evrei.

- 1701.** Evreii sunt izgoniți din Zürich.
- 1702.** Evreii din Breslau sunt supuși unor contribuții oneroase.
- 1708.** August de Saxonia, ales rege al Poloniei, îmbunătățește starea evreilor din țară.
- 1714.** John Toland (1670-1722), filosof politic englez și urmaș al iluminismului, publică anonim *Motive pentru naturalizarea evreilor în Marea Britanie și Anglia*, argumentând că o creștere a imigrării va aduce prosperitate economică.
- 1718.** Pacea de la Pasarowitz dintre Austria și Turcia permite evreilor turci și locuiescă și să trăiască în Austria. În 1736, o comunitate evreo-turcă este fondată la Viena de Diego d'Aguilar (1699-1759).
- 1720.** Se naște viitorul mare Gaon Elias Vilner.
- 1720.** Un nou val de marani vine în Anglia datorită Inchiziției din Spania și Portugalia. Ei dublează ca număr pe cei 1.000 de sefarzi existenți până în 1735. Continuă, până prin 1830, și imigrarea evreilor așkenazi din Germania, Olanda și Polonia.
- 1725.** Rabinii din Germania, Boemia și Moravia se asociază în vederea proclamării unei afurisenii împotriva sectei lui Sabetai Zwi.
- 1730.** O lege specială permite locuirea în Berlin doar pentru 120 de familii evreiești.
- 1733.** Joseph Suess Oppenheimer (Evreul Suss, 1698-1738) este însărcinat cu finanțele ducelui de Württemberg. El are puține legături cu lumea evreiască.
- 1734.** Se interzice evreilor din Moravia să-și căsătorească fiii, cu excepția primului născut.
- 1736.** Israel ben Eliezer (1700-1760), cunoscut mai târziu ca Baal Șem Tov (Beșt), pune bazele mișcării hasidice în estul Europei. El a dezvoltat concepul de țadic, ce desemnează persoana care mediază între lumea din cer și cea de pe pământ, precum și o formă revoluționară de rugăciuni populare bazate pe simțul și devoțiunea religioasă. Hasidismul accentuează voioșia venerării lui Dumnezeu prin rugăciuni.
- 1739.** Evreii sunt expulzați din Ucraina și teritoriile albe ruse anexate de Rusia.
- 1739.** George al II-lea (1727-1760), regele Angliei, acordă evreilor englezi cetățenia.
- 1740.** Parlamentul englez permite naturalizarea imigranților din coloniile americane, inclusiv a evreilor, după șapte ani de rezidență.
- 1740.** Israel Baal Șem Tov, fondatorul hasidismului, se stabilește la Medzibez, Podolia, unde rămâne până la moarte. Camera sa de studii și rugăciuni (bet midraș) este austeră.
- 1740.** Regele Neapolelui și Siciliei recheamă evreii; aceștia fuseseră izgoniți din aceste țări cu 200 de ani înainte.
- 1742.** Împărăteasa Maria Tereza izgonește evreii din Tirol.
- 1744.** Evreii sunt expulzați din Praga de regina (mai târziu împărăteasă) Maria Tereza. Zvonuri privind lipsa de loialitate față de coroană în timpul

cuceririlor franceze și prusace, determină ca evreii să fie făcuți țapi ispășitori pentru pierderile armatei austriece. Expulzarea va fi anulată în 1748.

1745. Pe 2 ianuarie evreii sunt expulzați din Boemia și Bavaria.

1747. Moare, la Acco (Palestina), marele cabalist și poet Moise Chaim Luzato.

1749. Sub împărăteasa Maria Theresa, un edict special încurajează evreii să se angajeze în manufacturi.

1750. Regele Prusiei, Frederick II, dă o carte ce împarte evreii conform bogăției lor. Cei cu privilegii speciale se pot stabili temporar, cei cu privilegii generale, câțiva industriași, au drepturi depline. Se stabilesc condiții și pentru numărul copiilor permiși a-i avea cu ei sau a rămâne în țară după moartea lor.

1750. Apare, în Germania, primul ziar evreiesc.

1753. Parlamentul englez dă legea naturalizării evreilor (Jew Bill) care acordă evreilor născuți în străinătate aceleași drepturi cu cei născuți în țară.

1753. Acuzație de „omor ritual” la Witelshheim; câțiva evrei sunt uciși.

1754. Gotthold Efraim Lessing (1729-1781), dramaturg și filosof protestant german publică *Evreul*, prima piesă din timpurile moderne în care apare portretul unui evreu cinstit și onorabil.

1754. Pe 22 ianuarie, evreii sunt izgoniți din Varșovia.

1755. Acuzații de „omor ritual” la Iampol și Jitomir (Rusia).

1755. Jacob Frank (1726-1791) se întoarce în Podolia, unde s-a născut, după mulți ani de călătorii prin Balcani și prin Turcia și inițiază o nouă mișcare de sorginte sabateană ce se răspândește rapid în Ucraina și Polonia. Frank va fi excomunicat de o curte rabinică în 1756, la Brody. Se va converti la creștinism și va ataca iudaismul rabinic.

1756. Filosoful francez Voltaire (1694-1778) scrie despre evrei: „găsim în ei doar un popor ignorant și barbar, care are cele mai sordide și detestabile superstiții și cea mai de neînvins ură față de persoanele care-i tolerează și de pe urma cărora se îmbogățesc”.

1757. Începe „Războiul de 7 ani” între Anglia și Franța. Evreii Haiman Levy, Simson Simpson și Iehuda Hiz iau parte activă la tratativele de pace.

1758. În urma unui mare cutremur de pământ din Galileea (Palestina), orașul Safed este distrus și mor 140 de evrei.

1759. Clerul catolic din Lvov aranjează o a doua dispută între frankiști și antifrankiști. Disputele se vor termina când evreii tradiționali conving clerul catolic că frankiștii nu au intenții serioase de a se converti la catolicism.

1759. Frankiștii, urmași ai lui Sabetai Zwi, încep să se creștineze.

1760. După moartea lui Baal Șem Tov, predicatorul (Maghid) hasidic Dov Ber din Mezirec (1710-1772) va conduce hasizii și va răspândi învățăturile lui Beșt în toată Europa de est.

1760. Hakham Isaac, fiul lui David Nieto, scrie evreilor din China din partea comunității evreilor din Londra cerându-le informații despre originea lor.

- 1762.** Isaac de Pinto, filosof și economist originar din Portugalia, trăiește în Olanda și scrie *Apologie pentru națiunea evreiască*, împotriva defăimărilor lui Voltaire. El ia apărarea sefarzilor, pe care-i descrie ca fiind culturalizați și iluminați, dar sugerează că diatribele antisemite sunt justificate împotriva așkenazilor.
- 1764.** Seimul polonez anulează Consiliul celor 4 Ținuturi și toate consiliile provinciale evreiești, deoarece ele nu mai reprezintă surse de încredere pentru guvern sau instrumente pentru a supraveghea afacerile evreilor. Taxele vor fi colectate direct de autorități pentru fiecare comunitate. Aceasta pune sfârșit recunoașterii guvernamentale a centralizării instituțiilor evreiești, vechi de 200 de ani.
- 1764.** Stanislau August Panutevsky urcă pe tronul Poloniei și emite legi restrictive împotriva evreilor.
- 1765.** Denis Diderot, filosof și raționalist francez, include un articol despre evrei în volumul 9 al *Enciclopediei* sale. El admiră evreii ca fiind cea mai veche națiune existentă încă, dar mai afirmă că iudaismul conține „defecte ciudate ale unei națiuni ignorante și superstițioase”.
- 1768.** Are loc revolta cazacilor contra Poloniei, sub comanda lui Ganta. Evreii din orașele Bar, Smila, Bala și Uman sunt măcelăriți.
- 1769.** John Caspar Lavater (1741-1801), preot elvețian, îl provoacă public pe Moses Mendelssohn să apere superioritatea iudaismului față de creștinism. În 1770, Mendelssohn publică o replică în care declină politicos invitația lui Lavater din cauză că polemicile pe chestiuni religioase sunt contrare spiritului de toleranță și totodată imprudente pentru un evreu.
- 1769.** Împărăteasa Maria Tereza a Austriei interzice creștinarea copiilor evrei fără consimțământul părinților lor.
- 1770.** Baronul D’Holbach (1723-1789), filosof francez, scrie eseu *Spiritul iudaismului*, în care atacă iudaismul ca fiind „plin de interese proprii și avarie”.
- 1772.** Gustav al III-lea, regele Suediei (1771-1782), permite câtorva evrei să locuiască în Stockholm, Guthenburg și Karlskrona.
- 1775.** Papa Pius VI (m. 1799), dă un edict prin care readuce și consolidează restricțiile medievale împotriva evreilor și interzice ridicarea pietrelor de mormânt pe mormintele evreiești.
- 1777.** Filosoful Moses Mendelssohn vizitează capitala Saxoniei unde e silit la plata unei taxe de intrare în oraș, obligatorie pentru orice evreu.
- 1778.** Evreii din New York primesc egalitatea în fața legii. Constituția statului anulează discriminările religioase.
- 1778.** David Friedlander (1750-1834), lider comunitar și discipol al lui Moses Mendelssohn, fondează o școală modernă în Berlin ce va funcționa până în perioada nazistă. Apar și alte școli cu sprijinul și uneori la cererea guvernelor german și austriac.
- 1779.** Gotthold Efraim Lessing, dramaturg și filosof protestant german, scrie *Înțeleptul Nathan*. Nathan, care vorbește despre toleranță, prietenie și dragoste între popoare, este modelat după Moses Mendelssohn, pe care-l admira.

- 1780.** Guvernul austriac expulzează din Bucovina pe toți evreii, în afară celor bogați, stabiliți după 1769.
- 1781.** Iosif al II-lea (1741-1790), rege al Germaniei (1764-1790) și împărat roman (1765-1790), începe o serie de reforme care să-i facă pe evrei mai folositori statului. El anulează semnul galben și taxele și introduce măsuri de reformă generale. Interzice folosirea idișului și ebraiceii în actele publice și comerciale dintre evrei.
- 1782.** În Suedia se ameliorează starea evreilor.
- 1782.** Naphtali Herz Wessely (1772-1805), poet și educator, scrie *Divrei Șalom ve-Emet (Cuvinte ale păcii și adevărului)*, în care elogiază reformele împăratului Iosif al II-lea.
- 1783.** Johann Gottfried Herder (1744-1803), filosof și teolog protestant german, scrie *Spiritul poeziei evreiești*, în care laudă geniul poemelor evreiești din timpurile biblice până în cele rabinice. El cere completa emancipare a evreilor germani.
- 1783.** Iosif al II-lea admite stabilirea evreilor în Ungaria.
- 1783.** Administrația Rusiei Albe interzice boierilor să arendeze cârciumi evreilor.
- 1785.** Societatea Științifică din Maintz acordă un premiu scriitorului ce va reuși să scrie o operă în care să dea și răspuns întrebării: „Ce este de făcut ca evreii din Franța să fie mai folositori și fericiți?”.
- 1786.** Friedrich Wilhelm al II-lea se urcă pe tronul Prusiei; starea evreilor prusaci se ameliorează.
- 1787.** În ajunul Revoluției Franceze, existau cam 40.000 de evrei în Franța. 30.000 vorbesc germana și trăiesc la marginea Alsaciei și Lorenei. Câteva mii de evrei sefarzi trăiesc în Bordeaux și Bayonne. Marea majoritate este tratată ca populație de rangul al doilea. Cei 800 de evrei parizieni nu aveau statut legal.
- 1787.** Contele de Mirabeau (1749-1791), om de stat al Revoluției Franceze, scrie *Despre Moses Mendelssohn și reformele politice evreiești*, în care afirmă că, pentru a-i face pe evrei buni cetățeni, trebuie să fie înlăturate toate deosebirile dintre ei și restul populației.
- 1789.** În august, Declarația Drepturilor Omului, ce prefața Constituția franceză, este adoptată de Adunarea Națională și statuează că nici un om nu poate fi persecutat datorită religiei sale.
- 1789.** În timpul dezbaterilor asupra problemei evreiești, în fața Adunării Generale Franceze, contele Stanislas de Clermont-Tonnerre (1757-1792), revoluționar francez, pledează pentru drepturi egale pentru evrei: „Evreii trebuie respinși ca națiune dar recunoscuți peste tot ca persoane individuale”.
- 1791.** În ianuarie, evreii din Paris cer grăbirea emancipării tuturor evreilor din Franța.
- 1791.** În septembrie, Adunarea Generală Franceză acordă emanciparea tuturor evreilor (sefarzi și așkenazi).
- 1791.** Țarina Ecaterina cea Mare, ca răspuns la plângerile comercianților moscoviți, decretează că drepturile economice acordate evreilor membri ai unor bresle sunt valabile doar în teritoriile nou ocupate.

- 1791.** Constituția franceză declară evreii ca fiind cetățeni egali cu creștinii.
- 1793.** Johann Gottlieb Fichte (1762-1814), filosof german ce venerază *Biblia* dar respinge religia evreiască, scrie eseu *Asupra Revoluției Franceze*, în care protestează împotriva acordării de drepturi civile evreilor.
- 1794.** Țarina Ecaterina II dă un decret stabilind „Țărușul rus al așezării evreilor” în zona granițelor vechiului regat polonez.
- 1794.** În Vilna, Elijah ben Solomon Zalman, gaonul Vilnei, cheamă la arderea în public a *Testamentului rabinului Israel Baal Șem Tov*, conducătorul hasizilor.
- 1795.** A treia împărțire a Poloniei culminează cu un proces ce va aduce sute de mii de evrei sub dominația rusească. Deși prin lege evreii nu avea dreptul de ședere în Rusia, acum această țară are cea mai mare populație evreiască din lume.
- 1795.** Are loc emanciparea evreilor în Olanda.
- 1796.** Între 1796 și 1798, trupele franceze conduse de Napoleon Bonaparte eliberează multe ghetouri italiene.
- 1796.** Odată cu fondarea Republicii Batave, evreii primesc depline drepturi civile.
- 1796.** Șneur Zalman din Liady (1745-1813), fondator al hasidismului habad, publică *Tanya*, în care evidențiază aspectele intelectuale ale iudaismului. Este studiată și azi de aderenții săi.
- 1798.** Într-un eseu despre Moses Mendelssohn, Isaac Disraeli (1766-1848), scriitor englez și tatăl lui Benjamin Disraeli, atacă iudaismul rabinic și îl roagă pe Mendelssohn să promoveze acceptarea culturii europene de către evrei.
- 1798.** Hasizii se plâng guvernatorului ruso-lituanian că sunt persecutați de șefii kehilei din Vilna. Și hasizii și mitnaghedimii cer implicarea guvernământului în disputele din interiorul comunității evreiești.
- 1799.** Napoleon le promite evreilor din Egipt și Siria că va elibera Ierusalimul și va crea în Palestina un nou regat evreiesc.
- 1800.** În timpul primei decade a secolului al XIX-lea, în Charleston, Carolina de Sud, trăiesc cam 500 de evrei și este cea mai mare, bogată și cultă comunitate evreiască din Statele Unite.
- 1800.** Populația evreiască în lume: 2.500.000 evrei, în raport cu totalul de 720.000.000 suflete.
- 1803.** Aaron Chorin (1766-1844), un rabin ungar din Arad cere reforma iudaismului. Publică *Emek ha-Shaveh* (Valea celor egali), la Praga, în care atacă datinile ce nu crede că ar avea bazele în iudaism.
- 1804.** Țarul Alexandru I promulgă prima Constituție a evreilor. Prin ea nu li se permite evreilor să dețină pământuri în arendă sau hanuri (taverne); ei sunt expulzați din sate și trimiși în marile orașe restrângând Hotarele Așezării. Evreilor li se permite accesul în școli publice, încercându-se grăbirea convertirii. Se oferă scutiri de taxe pentru cei care s-ar muta în sud-estul Rusiei pentru a lucra pământul. Aceste măsuri vor eșua însă.

- 1806.** În mai, Napoleon, întorcându-se după victoria de la Austerlitz, primește plângeri de la cetățenii din Strassbourg despre activitățile cămătarilor evrei din Alsacia și Lorena. El va da un decret convocând o Adunare a notabililor evrei de pe tot cuprinsul Imperiului Francez și din Regatul Italiei pentru a clarifica relațiile dintre stat și evrei.
- 1806.** În iulie, Adunarea notabililor evrei, numărând 112 conducători de comunități care se întâlnesc la Paris și îl alege pe Abraham Furtado (1756-1817) ca președinte. În septembrie, Napoleon cere ca Sanhedrinul să se țină în 1807.
- 1806.** În octombrie, contele Metternich, ambasadorul Austriei la Paris, scrie despre planurile lui Napoleon de a invada centrul Europei: „Nu există nici un dubiu că nu va pregeta să se autopezinte ca fiind eliberatorul... imensei populații evreiești”.
- 1807.** Napoleon convoacă Sinodul evreiesc.
- 1812.** Hannah Adams (1755-1831), considerată prima scriitoare consacrată americană, scrie *Istoria evreilor de la distrugerea Ierusalimului până în secolul 19*, ce include și un capitol despre evreii din Lumea Nouă.
- 1812.** În timpul invaziei lui Napoleon în Rusia, cei mai mulți evrei ruși rămân loiali țarului Nicolae I, ce va nota în jurnalul său în 1816: „Surprinzător... în 1812 ei au fost foarte loiali nouă și ne-au ajutat în orice fel posibil, cu chiar riscul vieții lor”.
- 1812.** „Hotarele Așezării” iau forma finală în Rusia. Evreii limitați la 25 de provincii din vestul Rusiei nu pot călători în afara granițelor impuse fără permisiune oficială.
- 1812.** Începe emanciparea evreilor din Prusia.
- 1813.** În Saxonia este anulată „taxa personală” impusă evreilor.
- 1815.** Congresul din Viena contribuie la formarea Confederației germane. Confederația respinge propunerile Prusiei ca decretul prusac din 1812 pentru evrei să fie aplicat pe tot cuprinsul Confederației.
- 1815.** Congresul de la Viena hotărăște ca evreii să se bucure de toate drepturile căpătate în statele Germaniei.
- 1816.** Populația evreiască din Berlin era de 3.373, sau 1,20% din totalul populației.
- 1817.** Se naște marele istoric evreu Heinrich Gritz.
- 1818.** Regele Frederick Wilhelm III, conducător al Prusiei, exclude evreii din posturile academice și concediază oficialii evrei din funcțiile ce le ocupau în stat. El încurajează convertirile la creștinism și interzice totodată convertirea la iudaism.
- 1818.** Leopold Zunz (1794-1886), unul dintre fondatorii științei iudaismului în Germania, scrie prima sa lucrare, *Studii în literatura rabinică*, o trecere în revistă a literaturii evreiești postbiblice. El crede că literatura evreiască ar trebui să includă științe naturale și umane, nu doar tradițiile religioase și halahice.
- 1818.** Eliezer Liebermann, cărturar talmudic, unul dintre fondatorii Sinagogii Reformate din Hamburg este numit pentru a pregăti apărarea halahică a reformei. A scris *Lumina Dreptății* și *Lumina Splendorii*.

- 1818.** O delegație de trei evrei ajunge la țarul Nicolae I pentru a cere îmbunătățirea stării evreilor din Rusia.
- 1819.** Tulburările antievreiești așa-numite Hep! Hep! apar în Germania și Danemarca. Ele sunt rezultatul acuzațiilor de exploatare economică a creștinilor de către evrei ca urmare a drepturilor civile și comerciale primite de aceștia din urmă.
- 1819.** Societatea de Cultură și Studii Științifice a evreilor este fondată la Berlin de Leopold Zunz și alții. Scopul ei era de a demonstra valorile universale evreiești. Societatea va fi dizolvată în 1824.
- 1819.** Sinagoga Reformată din Hamburg introduce o nouă carte de rugăciuni. Menționarea lui Mesia și întoarcerea în Țara Sfântă sunt omise.
- 1819.** Joseph Perl, conducător al mișcării halahice din Galiția, scrie *Revelarea secretelor*, o polemică satirică împotriva hasidismului.
- 1821.** În timpul revoltei grecești, 500 de evrei sunt masacrați în Pelopones, acuzați de colaborare cu otomanii.
- 1821.** La Odessa are loc un pogrom.
- 1821.** Portughezii își recunosc greșeala de a fi alungat evreii din țară.
- 1822.** Abraham Mendelssohn (1776-1835), bancher german, fiul lui Moses Mendelssohn, și soția sa se convertesc la creștinism „pentru că este religia acceptată de majoritatea oamenilor civilizați”. Își vor crește copiii – Fanny și binecunoscutul compozitor Felix (1809-1847) – ca protestanți, pentru a le oferi oportunități sociale mai bune.
- 1822.** În Prusia se ridică edictul favorabil evreilor dat în 1812, revenindu-se la vechiul lor statut.
- 1823.** Solomon H. Jackson (m. 1847), primul tipograf evreu din New York, editează și publică *Evreul*, primul periodic evreiesc din S.U.A. Principalul scop al periodicului ce va apărea doi ani, este de a respinge atacurile împotriva evreilor.
- 1823.** În Saxonia apare o lege ce impune evreilor să se roage în limba germană.
- 1824.** Karl Marx (1818-1883) este botezat. Tatăl său, Heinrich, deși avocat, nu putea profesa ca evreu în Trier (Prusia) și de aceea și-a botezat întreaga familie.
- 1825.** Heinrich Heine (1797-1856), poet și eseist german trece la creștinism. El se referă la aceasta ca la „un bilet de intrare în societatea europeană”. Convertirea nu-l ajută însă să avanseze în cariera academică și de aceea se mută, în 1831, la Paris de unde nu se va mai întoarce în Germania. Este recunoscut ca unul din cei mai mari scriitori germani.
- 1827.** Țarul Nicolaie I al Rusiei emite „odiosul” Decret Cantonist: la vârsta de 18 ani, evreii sunt încorporați pentru un stagiul de 25 de ani; ei pot fi luați de la 12 ani pentru serviciu pregătitor; ca și alții, pot trimite înlocuitori, dar obligator să fie tot evrei.
- 1827.** Între 1827 și 1839, datorită eforturilor diplomatice ale lordului britanic Palmerston, populația evreiască din Ierusalim crește prin imigrare de la 550 la 5.500.

- 1832.** Mahomed Eli, sultanul Egiptului, cucerește Siria și Palestina.
- 1832.** Leopold Zunz, aflat printre fondatorii Științei Iudaismului din Germania scrie *Istoria prediciei evreiești*. Scrisă ca răspuns la încercarea guvernului prusac de a suprima inovația de a folosi limba națională în sinagogă, Zunz arată că obiceiul de a te ruga în limba țării este vechi ca și sinagoga însăși.
- 1835.** Nicolae I emite o „Polojenie”, un plan de a-i transforma pe evrei în agricultori și a înființa pentru ei colonii în Siberia.
- 1836.** Consiliul deputaților evrei din Anglia este recunoscut printr-un act emis de Parlament. Cu origini în 1760, Consiliul este un corp reprezentativ al congregațiilor sefardă și așkenază și are ca unic scop relațiile cu lumea non-evreiască.
- 1837.** Evreii pot primi grade universitare de la Universitatea din Londra, dar încă nu au voie să studieze la Oxford sau Cambridge.
- 1837.** Charles Dickens (1812-1870) începe seria de nuvele *Oliwer Twist*, unde-l include pe Fagin, ticălosul evreu ce corupea tineri și le lua bunurile furate. Pentru Dickens, criminalii erau invariabil evrei.
- 1837.** Acuzație de „omor ritual” în Olanda Prusacă (lângă Danzig) și în Hochberg (lângă Würzburg).
- 1839.** Întreaga comunitate evreiască din Meshed, Persia, este forțată să se convertească la islamism. Ei vor continua să practice iudaismul pe ascuns.
- 1839.** Evreii constituie majoritatea celor 500 de locuitori ai Adenului.
- 1840.** Acuză de „omor ritual” provoacă la Damasc un pogrom împotriva evreilor.
- 1843.** Are loc prima conferință a rabinilor din Rusia, convocată de guvernul rus la Petersburg.
- 1843.** Un ucaz al țarului Rusiei ordonă izgonirea evreilor la 50 de verste de la granițele prusace și austriece.
- 1843.** Primul ordin fratern evreiesc din S.U.A., Ordinul Independent B'nai B'rith, este fondat de doi evrei germani stabiliți la New York. Primul președinte este Isaac Dittenhoefer, urmat de Henry Jones, cel care este creditat ca fondator șef.
- 1843.** Bruno Bauer (1809-1882), protestant german, teolog și conducător antisemit al tinerilor hegelieni, scrie *Asupra problemei evreiești*, în care cere ca evreii să abandoneze iudaismul și religia lor. Karl Marx îi răspunde într-un eseu descriind viciile iudaismului ca fiind sociale și economice, nu religioase.
- 1844.** Apare la Paris *L'Univers Israelite*, un lunar evreiesc în franceză. Fondat ca rival al *Arhivelor Israelite* (1840), este o publicație religioasă conservatoare ce va sluji expunerii vederilor șefilor rabini din Franța. Își încetează apariția în 1940.
- 1844.** Guvernul rus anulează Kahalul și transferă rolul Comunității Evreiești de colectare a taxelor către municipalitate și poliție.
- 1844.** Conducătorii evrei din Frankfurt, Königsberg, Londra și Paris trimit o petiție țarului Nicolae I cerându-i să permită evreilor să părăsească Rusia fără piedici.

- 1844.** Acuzație de „omor ritual” la Cairo (Egipt).
- 1845.** O conferință a 31 de rabini interesați în reformă (Conferința Rabinică Reformată) are loc la Frankfurt. Obiectivul era de a întări iudaismul adaptându-l cerințelor moderne ale noii generații.
- 1845.** Guvernul rus ordonă evreilor să-și schimbe portul tradițional.
- 1846.** Comunitatea evreiască din Santa, Yemen, este pusă să curețe canalizările orașului. Ordinul rămâne valabil până în 1950.
- 1846.** Filantropul evreu Moses Montefiori este primit în audiență la țarul Nicolae I.
- 1847.** Baronul Lionel de Rothschild este ales în Parlamentul englez, dar nu i se permite să participe la ședințe pentru că nu făcuse jurământul creștin. Aceasta a dus la o dispută parlamentară ce se va încheia în 1858, când jurământul nu mai este considerat obligatoriu.
- 1848.** Apar primele școli evreiești întreținute de statul rus, concepute de contele Serghei S. Uvarov, ministrul educației, pentru a îndepărta populația evreiască de iudaism și a o apropia de creștinism.
- 1849.** Dieta ungară promovează o rezoluție garantând drepturi egale evreilor.
- 1850.** Împăratul Frantz Ioseph ușurează contribuțiile fiscale ale evreilor din Austria.
- 1850.** Richard Wagner (1813-1883), compozitor german, scrie *Iudaismul în muzică*, blamând evreii pentru negarea muzicii sale și pretinzând că Felix Mendelssohn și Giacomo Meyerbeer, compozitori evrei, nu sunt cu adevărat creativi.
- 1853.** Heinrich Graetz (1817-1891) începe publicarea (terminată în 1876) a celor 11 volume ale *Istoriei evreilor*. Graetz, cel mai important istoric evreu al secolului XIX, descrie evreii ca un popor ghidat de providența divină. Lucrarea va fi tradusă din germană în multe alte limbi.
- 1854.** La Breslau, Germania, sub conducerea lui Zacharias Frankel, ia ființă Seminarul Teologic Evreiesc, o instituție tradițională.
- 1856.** Țarul Alexandru II (1855-1881) al Rusiei, anulează sistemul împărțirii în cantoane de recrutare a evreilor pentru serviciul militar și îi face egali cu restul națiunii din punctul de vedere al încorporărilor.
- 1856.** Are loc completa emancipare a evreilor din Elveția.
- 1858.** Isidore Cohen (1826-1902), jurnalist francez și editor al lunarului *Arhive Israelite*, publică un apel pentru crearea unui comitet internațional de apărare a evreilor și propune numele de Alianța Israelită Universală.
- 1858.** Pierre Joseph Proudhon (1809-1865), conducător al socialismului francez din secolul XIX, scrie că evreii sunt o rasă nesociabilă, infernală, ce ar trebui trimisă înapoi în Asia sau exterminată.
- 1858.** Prințul Miloș Obrenovici se urcă pe tronul Serbiei; evreii își recapătă toate drepturile.
- 1860.** Este fondată Alianța Israelită Universală, prima organizație internațională modernă. Are cartierul general la Paris și ca scop apărarea drepturilor civile și religioase ale evreilor din lume. Ea lucrează prin canale diplomatice, ajutând evreii să emigreze, și se ocupă de educația tinerilor evrei.

- 1860.** În colonia „Mikve-Israel” din Palestina este înființată o școală agrară evreiască.
- 1861.** Țarul Alexandru II interzice convertirea la creștinism a copiilor evrei sub 14 ani fără consimțământul părinților lor.
- 1861.** În timpul Războiului Civil, aproximativ 200 milioane dolari în bonuri S.U.A. sunt vândute la Frankfurt pentru cauza Uniunii, datorită efortului lui Joseph Seligman (1819-1880) de la J&W Seligman & Co. Banking House. Aceste vânzări sunt considerate aproape la fel de importante ca Bătălia de la Gettysburg.
- 1861.** Are loc emanciparea evreilor din Austria, Württemberg și Elveția.
- 1862.** Moses Hess (1812-1875), socialist german cu vederi ce influențau două importante mișcări politice, sionismul și socialismul, scrie *Roma și Ierusalim*, o analiză a condițiilor contemporane ale evreilor și un argument pentru stabilirea Statului Israel în Palestina.
- 1862.** Franța plasează consistoriul din Algeria sub autoritatea consistoriului central din Paris. Evreimea algeriană devine o ramură oficială a evreimii franceze.
- 1862.** Își face debutul, la Comedia Franceză, Sarah Bernhardt (1844-1923), actriță franceză, evreică după mamă, mândră de originea ei evreiască.
- 1862.** Prima școală a Alianței Israelite Universale este fondată la Tetouan, Maroc.
- 1863.** Ferdinand Lassalle (1825-1864), lider socialist german, fondează Asociația Muncitorilor Germani, care mai târziu se va numi Partidul Social Democrat. Deși avea pregătire rabinică, el s-a îndepărtat de iudaism și chiar scria: „Pot afirma că nu mai sunt evreu... Nu văd în ei decât fiii foarte degenerați ai unui trecut măreț dar dispărut”.
- 1863.** Judah Leib Gordon, poet evreu și lider haskalist rus, scrie *Deșteaptă-te poporul meu*, un poem ce devine motto pentru o generație de evrei „luminați”.
- 1863.** Ernst Renan (1823-1892), filosof francez, scrie *Viața lui Isus*, în care dezvoltă teoria sa cu privire la inferioritatea rasei semite.
- 1864.** În Tunis au loc mari persecuții împotriva evreilor.
- 1864.** Charles Dickens îl include pe domnul Riah în nuvela *Prietenul nostru comun*, tipul evreului binefăcător al societății și aliat al inocenților.
- 1865.** Țarul Alexandru al II-lea admite stabilirea meseriașilor evrei pe tot cuprinsul Rusiei.
- 1866.** Gerson Bleichroeder (1822-1893), bancher, este consilierul lui Otto von Bismarck și-l ajută pe acesta să colecteze fonduri pentru războiul Prusiei împotriva Austriei.
- 1867.** Evreii din Austria primesc depline drepturi odată cu noua Constituție a Austro-Ungariei ce anulează discriminarea religioasă.
- 1868.** Evreii din Bukhara emigrează din Rusia în Palestina. În 1892, ei vor fonda cartierul Bukhara din Ierusalim, pe care-l numesc Rehovot.
- 1868.** După emanciparea evreilor din Ungaria, guvernul autorizează Congresul General Evreiesc să se ocupe de treburile interne evreiești. Participanții (126

reformați sau neologi, și 94 ortodocși) intră în conflict și guvernul va aproba existența a două organizații.

- 1869.** Jacob Bronfman (1825-1879), antisemit și apostat rus, publică cu ajutorul guvernului, *Cartea Kahalului*, în care reproduce multe fragmente din registrul de procese-verbale al comunității din Minsk și pretinde că acestea relevă dorința evreilor de a exploata populația creștină.
- 1870.** Alianța Israelită Universală fondează o școală agricolă la Mikveh Israel, lângă Jaffa.
- 1870.** Președintele S.U.A., Ulysses S. Grant, îl numește pe Benjamin F. Peixotto (1834-1890), mare maestru al ordinului B'nai B'rith, consul american la București.
- 1870.** Adolphe Crémieux, avocat francez, om de stat și conducător evreu, semnează, ca ministru de justiție al Republicii Franceze, un decret guvernamental ce conferă cetățenia franceză evreilor din Algeria.
- 1870.** Evreii din Italia sunt emancipați odată cu desființarea ghetoului din Roma. Drepturile cucerite în 1790 și pierdute după căderea lui Napoleon I au fost recâștigate în 1848 în Toscana și Sardinia, în 1859 în Modena, Lombardia și Romagna, în 1860 la Umbria, în 1861 în Sicilia și Napoli și în 1866 în Venetia.
- 1873.** Hermann Cohen (1842-1918), filosof german, este numit profesor de filosofie la Universitatea din Marburg. Este fondatorul școlii de filosofie neo-kantiene. Se retrage în 1912 și are o a doua carieră ca filosof evreu, predând la Berlin cursuri de iudaism.
- 1877.** Julius Blum (1843-1919), cunoscut ca Blum Pașa, bancher din Austro-Ungaria, devine secretar de finanțe al Egiptului.
- 1877.** Karl Emil Franzos (1848-1904), scriitor și jurnalist austriac, scrie *Evreii din Barnow*, o ficțiune despre viața hasidică în orașul său natal, la granița Ruso-Galițiană. Este critic la adresa vieții tradiționale din ștetl.
- 1877.** Abraham Goldfaden, scenarist idiș, scrie *Șmendrik*, o comedie satirică al cărui erou devine sinonim cu un anumit tip de evreu din ștetl.
- 1878.** Un grup de conducători comunitari evrei trimite un memorandum Congresului de la Berlin cerând ca evreii din Palestina să aibă voie să stabilească o monarhie evreiască constituțională. Memorandumul nu va fi discutat.
- 1878.** Adolf Stoecker (1835-1909), capelan la curtea imperială germană, fondează Partidul Muncitorilor Social Creștini, la care aderă artizani, mici proprietari de magazine, ce resimt concurența evreilor. El devine primul ce va folosi antisemitismul în scopuri politice.
- 1878.** Alianța Israelită din Paris convoacă o adunare a delegaților din Franța, Anglia, Germania, Belgia, Elveția și Statele Unite pentru a se ocupa de situația evreilor din România.
- 1878.** La Kalisch (Polonia rusească) are loc un pogrom antievreiesc.

- 1879.** William Marr (1818-1904), agitator german antisemit, inventează cuvântul „antisemit” și fondează Liga Antisemită, o primă încercare de a organiza o mișcare populară politică bazată pe antisemitism.
- 1880.** Hermann Cohen, filosof german, apără iudaismul de atacurile antisemite ale istoricului Heinrich von Treitschke.
- 1881.** După asasinarea țarului Alexandru al II-lea, un val de pogromuri răvășește peste 100 de comunități din Rusia.
- 1881.** Evreii yemeniți, cuprinși de o febră mesianică, încep emigrarea în Palestina. Până în 1914, emigrează cam 3.000, adică între 5 și 10% din evreii yemeniți.
- 1881.** Comunitățile evreiești din Germania, Franța și Anglia, ajută victimele pogromurilor din Rusia și încurajează emigrarea lor spre S.U.A.
- 1881.** Richard Wagner, compozitor german, în esul *Cunoașterea de sine*, aplaudă politica antisemită, deplânge garantarea drepturilor civile pentru evrei în 1871 și atacă evreii ca fiind „demoni ce cauzează căderea omenirii”. Scrierile sale politice îl vor influența pe Adolf Hitler (1889-1945).
- 1882.** În ianuarie, un grup de tineri evrei ruși se întâlnesc la Harkov, în casa lui Israel Belkind (1861-1929) și fondează mișcarea Bilu, ce are ca scop emigrarea în Palestina.
- 1882.** Prima Lojă B'nai B'rith din afara S.U.A. este fondată în Germania. Apoi cea din România.
- 1882.** Prima grupare Chowewe Zion (Dragostea Sionului) este organizată la New York. Urmează cea din România.
- 1882.** Prima „Alia” spre Palestina, 1882-1904, numără 25.000 de persoane, veniți singuri sau în grupuri mici din Europa de Est, inspirați de mișcările Hibat Zion, Bilu ș.a.
- 1883.** August Rohling, profesor de „teologie catolică la Universitatea din Praga, „certifică” un „omor ritual” la Tiszaeszlár. Este atacat în presă de Rabi Samuel Joseph Bloch, care-l acuză de sperjur. Rohling îl va da în judecată pe Bloch, dar își retrage acuzațiile spre sfârșitul procesului, când teologii protestanți Franz Delitzsch și Herman L. Strack îl discreditează.
- 1883.** Max Nordau (1849-1923), filozof și medic, scrie în germană *Minciunile convenționale ale civilizației noastre*, un atac asupra ipocriziei și dihotomiei intelectuale din instituțiile societății. La acel timp, Nordau era un intelectual asimilat. Afacerea Dreyfus îl va întoarce, însă, spre iudaism și sionism.
- 1883.** Șalom Alehem (Șalom Rabinovitz, 1859-1916), scriitor idiș, publică prima povestire *Două pietre*, în săptămâna-lul idiș din St. Petersburg, *Dos Yidishe Folksblat*.
- 1884.** Prima conferință a Chowewe Zion (Iubitorii Sionului) este ținută la Katowice, oraș în Silezia germană. 32 de delegați (22 din Rusia și restul din Germania, Anglia, Franța și România) iau hotărârea de a finanța așezările evreiești din Palestina. Pinsker îndeamnă evreii să se întoarcă la agricultură în Palestina, dar nu cere independența și renașterea națională politică a țării.

- 1885.** Oscar S. Straus (1850-1926), avocat, scrie *Originea formei republicane a guvernului în Statele Unite ale Americii*, în care dezvoltă teza conform căreia comunitatea evreiască descrisă în *Biblie* a fost modelul politic al instituțiilor din primele colonii americane ca și pentru primele constituții naționale.
- 1886.** Edouard Drumont (1844-1917), antisemit francez, scrie *Evreitatea franceză*, un studiu în două volume în care descrie Franța ca fiind controlată de evrei în sferele politice, culturale, sociale și economice. Se apreciază că a fost cea mai citită carte din Franța și din multe alte țări, inclusiv România.
- 1889.** Este înființată *Jewish Quaterly Review*, finanțată și coeditată de Claude Montefiore (1858-1938), lider al iudaismului liberal radical din Anglia. Coeditat cu Israel Abrahams (1858-1924), este principalul jurnal evreiesc din Anglia până în 1908. Reapare, în 1910, în S.U.A., editori fiind Cyrus Adler și Solomon Schechter.
- 1891.** Baronul Maurice de Hirsch, finanțist german, înființează Asociația de Colonizare Evreiască (ICA) încurajând emigrarea evreilor din Rusia spre Argentina.
- 1891.** Sergei Alexandrovici, guvernatorul Moscovei, expulzează toți evreii din oraș.
- 1891.** Acuzația de omor ritual împotriva evreilor din insula Corfu a Greciei va avea ca rezultat emigrarea pe scară mare a celor 5.000 de evrei.
- 1895.** În 13 aprilie, Curtea Marțială Franceză îl condamnă pe căpitanul Alfred Dreyfus la izolare pe Insula Dracului, pe coasta Guyanei Franceze.
- 1895.** Theodor Herzl, corespondent al ziarului vienez *Neue Freie Presse*, afectat de accesul de furie antisemită din timpul procesului Dreyfus, ia în considerare „problema evreiască”. În mai se întâlnește cu filantropul Baron Maurice de Hirsch, dar nu-i stărnește interesul pentru un plan de așezare a evreilor din Europa într-o țară a lor.
- 1896.** Suedezul Alfred Nobel (1833-1896) instituie Premiile Nobel ce vor fi acordate pentru medicină, psihologie, chimie, literatură și pace. Zeci de creatori evrei vor primi, în timp, acest premiu.
- 1896.** Cairo Genizah, un depozit de documente literare și istorice, este redescoperit de Solomon Schechter (1847-1915). Ajung la Universitatea din Cambridge circa 100.000 de pagini despre literatura rabinică și talmudică.
- 1896.** Theodor Herzl scrie *Încercarea unei soluții moderne la problema evreiască*, în care afirmă că antisemitismul nu va dispărea niciodată, că evreii sunt o națiune și nu există o altă soluție decât crearea statului iudeu. Cartea stărnește entuziasmul printre sioniștii din Europa și va apărea în 80 de ediții și în 18 limbi.
- 1897.** În august are loc primul Congres Sionist la Basel, sub conducerea lui Th. Herzl. Delegați din 16 țări adoptă Programul Basel cerând emigrarea pe scară largă în Palestina, posibilă doar în cazul unui sprijin politic și al consimțământului națiunilor.
- 1897.** Primul recensământ complet al Rusiei numără 5,2 milioane de evrei în Imperiul Rus. În afara a 300.000, toți trăiesc înăuntrul Hotarelor Așezării.

Între cei 300.000, intră 60.000 de georgieni și evrei munteni din Caucaz și 50.000 din Asia Centrală și Siberia.

- 1897.** Este fondat Bundul, liga generală a muncitorilor evrei din Rusia și Polonia: este o organizație social democrată (marxistă), apărută cu un an înaintea Partidului Rus Social Democrat. Luptă pentru apărarea intereselor și drepturilor specifice evreiești, pentru drepturile muncitorilor evrei și împotriva legilor antievreiești.
- 1898.** Al doilea Congres Sionist se ține la Basel sub conducerea lui Th. Herzl. Se decide încurajarea așezărilor în Palestina, chiar în absența garanțiilor politice, și angajarea în activități culturale. Pe baza raportului lui David Wolffsohn, congresul decide stabilirea Fondului de Colonizare Evreiască pentru asistență financiară în vederea dezvoltării Palestinei.
- 1898.** Solomon Schechter este descurajat de nereligiozitatea liderilor sioniști. Crezând că fără religie națiunea evreiască nu poate supraviețui, el scrie: „Am trăit aproape 50 de ani studiind literatura și istoria evreiască; sunt adânc convins că nu putem separa națiunea evreiască de religia evreiască”.
- 1898.** Prima Conferință a sioniștilor ruși este ținută în secret la Varșovia. Ahad ha-Am discută cu Th. Herzl cererea rabinilor ortodocși de a superviza activitățile culturale sioniste.
- 1899.** Al treilea Congres Sionist de la Basel sub conducerea lui Th. Herzl. Congresul decide ca Herzl să încerce obținerea pentru Palestina a unui statut, din partea guvernului turc. Se decide ca fondurile pentru colonii să fie acordate doar pentru activități din Palestina și Siria.
- 1899.** Pe 19 septembrie, președintele francez Loubet îl amnistiază pe căpitanul Alfred Dreyfus.
- 1899.** Solomon Schechter publică ediția originală în ebraică a *Înțelepciunii lui Ben Sira*, din manuscrisele descoperite la Cairo-Genizah.
- 1899.** Pe 18 octombrie începe o serie de revolte antievreiești în aproape 40 de orașe din Boemia și Moravia.
- 1900.** Al patrulea Congres Sionist se ține la Londra, pentru a face cunoscute publicului britanic țelurile sionismului. Delegația ortodoxă, condusă de Rabi Isaac Jacob Reines din Rusia, cere ca organizația sionistă să înceteze programul cultural, de teamă ca aceste activități să nu aibă un caracter antireligios. Congresul își extinde programul în domeniul economic, pentru îmbunătățirea condițiilor de trai al celor din Diaspora.
- 1900.** Populația evreiască în lume: 10.602.500, dintr-un total de 1.800.000.000 suflete.
- 1901, Basel.** Al V-lea Congres Sionist. Facțiunea democrată, alcătuită din Chaim Weizmann (1874-1952), Martin Buber, Leo Motzkin (1867-1933) și alții, cere ca organizația sionistă să conducă activități culturale, să separe sionismul de religie și să caute căi de așezare în Palestina. Opoziția ortodoxă se împotrivesc de teama laicizării mișcării. Se înființează Fondul Național Evreiesc [K.K.L.].

- 1902, Minsk.** A doua Conferință a sioniștilor ruși. Dezbaterile sunt dominate de Ahad Ha-Am și Nahum Sokolov (1859-1936) care cer axarea pe activități național culturale.
- 1902.** Este publicat romanul *Altneuland*, de Theodor Herzl. Romanul denotă o slabă cunoaștere a tradițiilor și culturii evreiești și ignoră importanța limbii ebraice în mișcarea sionistă.
- 1902.** Giuseppe Ottolenghi (1838-1904) este numit ministru de război în Italia. Ofițer de armată, el este primul evreu care a servit în Statul Major, ajungând până la gradul de general locotenent.
- 1902, martie 12, Londra.** Este înregistrată Banca Anglo-Palestiniană.
- 1903, mai 20, Chișinău.** Are loc un pogrom antievreiesc: 45 de evrei sunt uciși, 86 sunt grav răniți, 500 răniți și 1.500 de magazine și case sunt jefuite sau distruse. Agenți ai Ministerului Rus de Interne și autoritățile locale par a fi fost implicate în pregătirile pogromului.
- 1903, Basel.** Al VI-lea Congres Sionist. Theodor Herzl aduce în fața congresului planul Uganda, accentuând că Palestina rămâne, totuși, obiectivul final al sioniștilor. Herzl este sprijinit de Max Nordau. Sioniștii ruși se opun planului.
- 1903.** Bundul este exclus din Partidul Muncitoresc Rus Social Democrat, la al doilea său congres, datorită pozițiilor sale „etnice”.
- 1903, Danzig.** Este fondat un muzeu evreiesc. În 1939, la începutul celui de-al doilea război mondial, colecțiile vor fi transportate la Muzeul Evreiesc din New York.
- 1903.** Lev Tolstoi, maestru al literaturii ruse, notează că „atrocitățile din Chișinău nu sunt decât rezultatul propagandei minciunilor și violenței pe care guvernul nostru le conduce cu atâta energie”. Maxim Gorki, scriitor rus, scrie că „societatea cultă nu este mai puțin vinovată de faptele condamnabile și oribile comise la Chișinău decât criminalii și violatorii actuali”.
- 1903.** Vladimir Ilici Lenin (1870-1924), revoluționar rus, scrie *Poziția Bundului în partid*, apărut în magazinul ISKRA. El se opune antisemitismului, dar insistă că evreii trebuie să sufere o transformare culturală radicală mai mare decât a rușilor.
- 1904, iulie 3.** Moare Theodor Herzl.
- 1904.** Arthur Ruppin (1876-1943), sociolog german și lider sionist, scrie *Evreii în lumea modernă*, prima lucrare de sociologie evreiască bazată pe studii demografice și statistice.
- 1905, Basel.** Al VII-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Max Nordau. El exclude orice alternativă, deci și planul Uganda, la stabilirea în Palestina. O minoritate, condusă de Israel Zangwill, fondează Organizația Teritorială Evreiască motivând că esența sionismului nu este organic legată de Palestina și că eforturile sioniste pot fi direcționate către oricare țară ce se pretează imigrărilor în masă și autonomiei etnice. David Wolffsohn este ales președinte al organizației sioniste.

- 1905.** Albert Einstein (1879-1955), în timp ce lucra la Oficiul de Invenții din Berna, Elveția, publică *Teoria specială a relativității* ce include celebra ecuație $E=mc^2$, arătând că masa și energia sunt relative față de timp.
- 1905.** Apare prima ediție rusă a *Protocoalelor înțelepților Sionului*. Falsul antisemit încearcă să arate existența unei conspirații internaționale evreiești de dominare mondială.
- 1905.** Ber Borochov (1881-1917), lider sionist socialist din Rusia, scrie *Asupra problemei Sionului și teritoriilor*, un eseu ce argumentează opoziția sa la planul Uganda.
- 1905.** La instigarea autorităților ruse, la Jitomir are loc un pogrom. Grupurile de autoapărare evreiești limitează morții evrei la 15.
- 1905.** Sigmund Freud, psihiatru austriac, scrie *Trei eseuri despre teoria sexualității*, în care dezvoltă importanța sexualității infantile în complexul Oedip.
- 1906, decembrie, Helsinki.** A treia conferință a sioniștilor ruși.
- 1906.** Simon Dubnov, istoric evreu rus și ideolog politic, fondează Partidul Popular (Poporul Evreu). Scopul său este dobândirea unei autonomii evreiești în Rusia. Partidul nu va avea o influență politică prea mare.
- 1906.** Winston Churchill, ca secretar pentru colonii, sprijină public Organizația Teritorială Evreiască Zangwill, al cărei obiectiv este autonomia așezărilor evreiești înăuntrul Imperiului Britanic.
- 1907, Haga.** Al VIII-lea Congres sionist, sub conducerea lui David Wolffsohn. Chaim Weizmann vorbește despre „sionismul sintetic” și unirea dintre sionismul politic și practic într-un întreg organic. Un oficiu palestinian este deschis la Jaffa, condus de Arthur Ruppin, pentru a dirija așezările agricole.
- 1908, St. Petersburg.** Este fondată Societatea Istórico-Etnografică Evreiască.
- 1908, Cernăuți.** Prima conferință internațională care discută rolul idișului în viața evreiască.
- 1909, Hamburg.** Al IX-lea Congres Sionist, sub conducerea lui David Wolffsohn. Se decide fondarea unor așezări, tip cooperativă.
- 1909.** Isaac Leib Peretz, important scriitor idiș, publică două volume de povestiri, *Hasidice* și *Povestiri populare*. Ele sunt considerate cele mai importante din cariera sa.
- 1910.** A 11-a ediție a *Enciclopediei Britanice* conține articolul „antisemitism”, scris de Lucien Wolf, un jurnalist britanic și istoric anglo-evreu.
- 1910.** Eliezer Ben-Yehuda, lexicograf evreu, considerat tatăl ebraicii moderne, începe publicarea *Dicționarului complet al ebraicii vechi și moderne*. Cuprinzând 17 volume, este completat în 1959 de văduva și fiul său.
- 1910.** Luigi Luzzatti devine primul ministru al Italiei. Economist și avocat, a fost ales în Parlament în 1871, unde a stat până în 1921, când a trecut la Senat. A fost ministru de finanțe în trei rânduri și ministru al agriculturii. A sprijinit întreprinderile sioniste din Palestina.

- 1911, Basel.** Al X-lea congres Sionist, numit Congresul Păcii, sub conducerea lui David Wolffsohn. Se discută despre activități practice, cultură evreiască și relațiile cu arabii. Cartierul sionist este mutat la Berlin și Otto Warburg (1859-1938) este ales președinte.
- 1911.** Haim Nahman Bialik, poet de limbă ebraică, coeditează *Sefer ha-Aggadah* (Cartea legendelor), în care organizează legende și folclorul din Talmud și Midraș. Traduce textele arameice în ebraică.
- 1911, Kiev.** Mendel Beilis (1874-1934) este acuzat de omor ritual. Judecat în 1913, după doi ani de investigații va fi achitat.
- 1911.** Werner Sombart (1863-1941), istoric economist german, scrie *Evreii și capitalismul modern*, în care afirmă că, din cauza excluderii evreilor din sistemul medieval de comerț, aceștia au inventat comerțul modern ca o competiție nelimitată. Cartea va fi mai târziu discreditată din cauza folosirii ei de către naziști.
- 1912, Katowice.** În urma unei convenții încheiate de 227 lideri evrei ortodocși din Rusia, Austria, Ungaria, Germania și Palestina, este fondată Agudat Israel (Asociația Israelului). Scopul ei era de a reafirma autoritatea Torei și a halahei și de a se împotrivi asimilării. Se opune sionismului din cauza eforturilor acestuia de a stabili o societate laică în Palestina.
- 1913, Viena.** Al XI-lea congres Sionist, sub conducerea lui Otto Warburg. Se decide crearea unei Universități Ebraice la Ierusalim și acordarea unei atenții mărite așezărilor agricole.
- 1913.** Carl E. Brandes (1847-1931), a funcționat ca ministru de finanțe al Danemarckii.
- 1913.** Iosif Stalin (1879-1953) scrie *Marxismul și problema națională*, în care critică politica naționalistă a Bundului.
- 1913.** Vladimir Lenin, revoluționar rus, liderul facțiunii bolșevice a Partidului Social Democrat al Muncitorilor, scrie *Remarci critice asupra problemei naționale*, în care găsește asimilarea ca soluție la problema evreiască și consideră politica naționalistă a Bundului ca o amenințare politică și ideologică la cauza revoluției. Lenin se opune antisemitismului nu doar din motive morale, ci pentru că antisemitismul stimulează conștiința națională evreiască și împiedică astfel asimilarea.
- 1914.** Cartea *Istoria evreilor din Rusia și Polonia*, de Simon Dubnov, este publicată în Rusia și mai târziu tradusă în mai multe limbi.
- 1914.** Chaim Weizmann, care trăia în Anglia din 1906, membru al Facultății de Științe a Universității din Manchester, devine interesat de cauza sionistă.
- 1914, Berlin.** Marc Chagall (1887-1985), pictor, născut în Rusia, are prima expoziție personală în galeria Der Sturm.
- 1915.** Horace M. Kallen (1882-1974), filosof și educator american, scrie eseu *Democrație versus Creuzet*, în care și-a formulat teoria „pluralismului cultural”. A refuzat să accepte doctrina asimilării (creuzet). Pentru a asigura

oricui drepturi depline, fiecare american ar trebui încurajat să aibă relații directe cu grupuri etnice. Obiectivul este „cooperarea diversităților culturale”.

- 1915.** În septembrie, când marea ofensivă germană împotriva Rusiei se încheie, germanii ocupau importante centre evreiești: Varșovia, Vilnius, Kovno și Grodno.
- 1916, Petrograd (St. Petersburg).** Se deschide Muzeul Etnografic Evreiesc. În timpul anilor '30, majoritatea colecțiilor vor fi transferate la Muzeul de stat din Leningrad.
- 1916.** El Lissitsky (1890-1941) și Issachar Ryback (1897-1935), artiști evrei ruși, studiază și explorează arhitectura și arta populară a sinagogilor din lemn aflate de-a lungul fluviului Dniepr și copiază inclusiv picturile de pe pereții faimoasei sinagogi din Mohilev.
- 1916.** Hermann Cohen, filosof german, publică un articol în care respinge sionismul. Pentru Cohen, această concepție națională a iudaismului este o trădare față de idealul mesianic.
- 1916.** Martin Buber, filosof și gânditor sionist, fondează *Der Jude* (Evreul), care devine cel mai cunoscut magazin lunar din Europa Centrală.
- 1917, Berlin.** Este fondat Muzeul Evreiesc. Va fi confiscat de naziști în noiembrie 1938.
- 1917.** Evreii din Ucraina sunt puternic afectați de războiul civil din Rusia. Mai multe armate luptă pe aria respectivă: armata ucraineană condusă de Simon Petlyura (1879-1926), Armata Albă a contrarevoluționarilor, sub comanda lui Anton Denikin și unități independente comandate de lideri locali, inclusiv hatmanul Ataman Grigoriev. Toate se angajează în pogromuri împotriva evreilor.
- 1917, Moscova.** Se înființează Teatrul de Stat Idiş și Teatrul Habima, în ebraică.
- 1918, ianuarie.** În Rusia ia ființă un Comisariat Evreiesc și Yevseksiya (secțiune evreiască a Partidului Comunist). Ele sunt pentru integrarea maselor vorbitoare de idiș în revoluție: demolează organizațiile tradiționale evreiești și închid ieșivoturile și celelalte instituții de educație. În același timp, pretind să creeze o cultură „comunistă evreiască” ce include edituri, presă idiș, un teatru și instituții de educație. În 1930, toate secțiunile naționale, inclusiv Yevseksiya, vor fi desființate.
- 1918.** Ernst Bloch (1885-1977), filosof marxist german, scrie *Spiritul Utopiei*, o combinație între misticismul evreiesc, erezia creștină, utopia marxistă, literatura expresionistă și politica revoluționară. Include un capitol despre reînnoirea iudaismului.
- 1918.** Jacob Klatzkin (1882-1948), filosof sionist, născut în Rusia, scrie un eseu în care arată că evreii trebuie să-și recucerească pământul și să vorbească din nou ebraica. Toți evreii din Diaspora trebuie să emigreze în Palestina sau vor dispărea în urma căsătoriilor mixte.
- 1918.** Otto Bauer (1881-1938), lider socialist austriac, îi urmează lui Victor Adler la conducerea Partidului Socialist și ajunge în Ministerul de Externe al

- Austriei. Va rămâne liderul socialiștilor austrieci până în 1934, când va fi forțat să părăsească țara. Teoretician important marxist-socialist, a fost cofondator al jurnalului socialist *Lupta*, în 1907. Ca și Adler, a crezut că asimilarea era o necesitate istorică pentru evrei.
- 1918.** Peste 1.172.000 de soldați evrei au servit în forțele aliate și Puterile Centrale în timpul primului război mondial.
- 1919, ianuarie.** La Jitomir are loc un pogrom.
- 1919, iunie, Paris.** Conferința de Pace promulgă principiile drepturilor minorității ca instrument al păcii în statele multinaționale. Evreii sunt menționați special în tratatele cu Polonia, Turcia, România ș.a. Ia ființă Comitetul Delegațiilor Evreiești, cu reprezentanți din S.U.A., Canada, Palestina, Polonia, Rusia, România, Austro-Ungaria, Turcia, Italia, Grecia și Ucraina.
- 1919.** Armata Albă rusă conduce un pogrom în Fastov, ucigând peste 1.500 de evrei. Armata va mai înfăptui pogromuri similare pe tot cuprinsul Rusiei.
- 1919.** Este publicată postum *Religia rațiunii în afara surselor iudaismului*, scrisă de filosoful german Hermann Cohen (1842-1918), care consideră iudaismul o religie a rațiunii.
- 1919.** Franz Rosenzweig (1886-1929), filosof și teolog german, termină *Steaua eliberării*, începută în tranșeele Europei de Est în timpul primului război mondial. Influențat de verișorul său Eugen Rosenstock-Huessy, de Herman Cohen și Martin Buber, a fost cât pe ce să se convertească la creștinism, dar a revenit la iudaism. Cartea cuprinde trei elemente: omul, universul și Dumnezeu, relaționate între ele prin trei procese de creație, revelație și eliberare. Cartea are influență printre intelectualii evrei.
- 1919.** În timpul anului, au loc 685 de pogromuri și 249 de atacuri mai mici împotriva evreilor din Ucraina.
- 1919.** În timpul verii, o bandă de țărani ucraineni, conduși de Grigoriev, ce s-a retras, în mai, din fața Armatei Roșii, conduce pogromuri în 40 de comunități și omoară peste 6.000 de evrei.
- 1919, Ierusalim.** Apare zilnic, în ebraică, ziarul *Haaretz* (Țara), cu orientare liberală independentă.
- 1919, Paris.** Se înființează Arhivele Organizației Mondiale Sioniste. În 1933, vor fi mutate la Ierusalim, sub numele Arhivele Centrale Sioniste.
- 1919.** Soldații ucraineni conduși de liderul naționalist Simon Petlyura, masacrează 1.700 de evrei din orașul Proskurov. A doua zi au mai ucis 600 de evrei din orașul vecin Felshtin.
- 1919.** Șolem Aș (1880-1957) scrie *Kiduş ha-Şem*, o povestire a martiriului evreiesc din secolul XVII din Polonia și Ucraina.
- 1919.** Toate comunitățile evreiești religioase din Uniunea Sovietică sunt dizolvate, proprietățile le sunt confiscate și majoritatea sinagogilor închise.
- 1920, München.** Adolf Hitler vorbește pe tema „De ce suntem împotriva evreilor”. Afirmă că Partidul Nazist îi va elibera pe germani de sub puterea evreilor și cere ca aceștia să fie scoși din mijlocul poporului.

1920. *Dybuk*, scrisă în rusă de Solomon Zainwill Rappaport (S. Anski), este jucată de o trupă din Vilnius, în idiș. Rappaport dezvoltă o temă din legende populare descoperite de expediția etnografică între 1911 și 1914.
- 1920, **Ierusalim**. Este fondată Uniunea Artiștilor Evrei, având ca obiectiv diseminarea artei și esteticii în spiritul evreiesc.
1920. Marc Chagall execută picturi mari pentru Teatrul Evreiesc de Stat din Moscova. Conducător de Alexander Granowsky (1890-1937), teatrul prezintă în general piese de autori evrei.
- 1920, **Londra**. *Times* publică un editorial care pretinde că *Protocoloalele înțelepților Sionului* sunt adevărate.
1920. Winston Churchill scrie în ziarul *Illustrated Sunday Herald* că „nici un om cugetător nu se poate îndoi de faptul că evreii sunt cea mai formidabilă și remarcabilă rasă care a apărut vreodată în lume”.
- 1921, **septembrie, Carlsbad**. Al XII-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Chaim Weizmann. Mișcarea este consolidată sub conducerea acestuia și se întărește speranța unei cooperări politice cu Marea Britanie.
1921. Începând în 1921 și continuând până în 1924, Joint Distribution Committee înființează stații medicale, împrumută cooperative și întreține școli în Rusia, trimite peste 25 milioane dolari pentru a ajuta evreii ruși și polonezi.
1922. Chaim Soutine, pictor francez, este descoperit de colecționarul american de artă Albert C. Barnes, care-i cumpără peste 50 de tablouri, salvându-l pe plan financiar.
- 1923, **august, Carlsbad**. Al XIII-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Chaim Weizmann. Se dezbate în special propunerea de includere a nonsioniștilor în Agenția Evreiască (nou creată de Organizația Sionistă), ca urmare a articolului 4 ce prevede „asigurarea cooperării tuturor evreilor ce doresc să ajute la înființarea Căminului Național Evreiesc”.
- 1923, **Nürnberg**. Primul număr al ziarului antisemit *Der Stürmer*, editat de Julius Streicher (1885-1946). Sloganul-standard al ziarului este „Evreii sunt nenorocirea noastră”.
- 1923, **Riga**. Este fondată mișcarea de tineret sionist Betar (abreviere de la Berit Trumpeldor), o fuziune între ideile naționaliste și de autoapărare ale lui Vladimir (Zeev) Jabotinski și ideile lui Joseph Trumpeldor.
1923. Martin Buber, filosof german, publică *Eu și tu*, în care formulează filosofia dialogului.
- 1924, **Hollywood**. Samuel Goldwin și Louis B. Mayer (1885-1957) fondează compania de film Metro-Goldwin-Mayer. Harry Cohn (1891-1956) fondează Columbia Pictures.
1924. Între 1924 și 1936, aproximativ 14.000 de familii evreiești din Uniunea Sovietică fondează ferme colective în Crimeea și Ucraina, în urma unui efort al Societății Sovietice pentru așezarea muncitorilor evrei (KOMZET) și a Societății Agricole Americane Joint, o filială a Joint Distribution Committee,

care a sponsorizat proiectul. Lucrul va înceta în 1938 când foarte mulți vor părăsi coloniile. Majoritatea celor rămași au fost uciși de nașiști.

- 1925, august, Viena.** Are loc al XIV-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Chaim Weizmann.
- 1925, Moscova.** Teatrul Evreiesc fondat de Alexander Granovsky (1890-1937) în 1918, devine Teatrul Evreiesc de Stat din Uniunea Sovietică. Granovsky prezintă lucrări de autori evrei, inclusiv Șalom Alehem, I. L. Peretz și Șolem Aș. El va părăsi Uniunea Sovietică în 1928 și își va continua cariera la Berlin.
- 1925, Tel Aviv.** Apare *Davar* (Informația), un cotidian în ebraică, editat de Berl Katznelson. Este primul cotidian al întregii mișcări muncitorești.
- 1925, Vilna.** Este fondat Institutul pentru Cercetări Evreiești (YIVO). Își propune studierea istoriei, a limbii și culturii evreiești.
- 1925.** Lion Feuchtwanger (1884-1958), romancier german, scrie *Evreul Süß* (în ediția din 1927, din S.U.A., intitulat *Putere*), un roman despre curteanul evreu Joseph Süß Oppenheimer din secolul XVIII. Eroul atrăsese ura populației și a fost executat. În 1939, nașiștii vor folosi cartea pentru un film antisemit.
- 1925.** Parlamentul estonian confirmă și recunoaște legea autonomiei culturale naționale pentru patru minorități: rusă, germană, suedeză și evreiască. Estonia este singura țară care și-a îndeplinit obligațiile față de minoritățile sale naționale.
- 1925.** Romanul *Procesul*, de Franz Kafka (1883-1924), este publicat postum de prietenul acestuia, Max Brod (1884-1968). Unii critici interpretează romanul ca fiind o parabolă despre așteptarea în zadar a unui evreu ca un arian (ne-evreu) să-i spună care sunt condițiile pentru a fi acceptat de societate.
- 1925.** Sigmund Freud, psihiatru austriac și fondator al psihanalizei, scrie *Un studiu autobiografic* din care cităm: „Părinții mei au fost evrei și eu însumi am rămas evreu”. Deși nu era evreu practicant, era străin de iudaism și indiferent la sionism, el a respins creștinarea și a fost membru loial al comunității evreiești.
- 1925.** Simon Dubnov, istoric, începe publicarea celor 10 volume ale *Istoriei universale a poporului evreu*.
- 1925.** Sunt publicate primele volume ale *Bibliei* traduse în germană de Martin Buber și Franz Rosenzweig.
- 1926.** Isaac Babel (1894-1941), autor evreu rus, scrie *Calvarul roșu*, un volum de povestiri ale experienței sale din timpul Revoluției Ruse și al vieții evreiești din orașul natal, Odessa. În 1939, va fi arestat și acuzat de troțkysm, apoi, în 1941, ucis de regimul stalinist. În 1954, va fi reabilitat.
- 1928.** Apare *Enciclopedia Judaica*, în germană, editată de Jacob Klatzkin, Nahum Goldmann (1895-1982) și Ismar Elbogen (1874-1943). Venirea la putere a nașiștilor oprește terminarea publicării. Apar doar 10 volume, până la litera „L”.

- 1928.** Leon Blum (1872-1950) este printre fondatorii Comitetului socialist Pro-Palestina. În 1936, va deveni premierul socialist al Franței.
- 1928.** Uniunea Sovietică începe proiectul așezării evreilor în regiunea Birobidjan din estul Siberiei.
- 1930.** Karl Landsteiner (1868-1943), medic, om de știință american, primește Premiul Nobel pentru psihologie sau medicină pentru descoperirea celor patru grupe de sânge omenesc. În 1940, împreună cu Alexander S. Wiener, va descoperi factorul RH al sângelui. Moare convertit romano-catolic.
- 1931, Basel.** Are loc al XVII-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Chaim Weizmann. Critica politicii britanice în Palestina precum și încrederea acestuia în promisiunile britanice duce la alegerea lui Nahum Sokolow în fruntea Organizației Sioniste.
- 1931, Danzig.** Are loc prima Conferință mondială a Betar, mișcarea tinerilor sioniști revizionști. Participă 87 de delegați din 21 de țări. Vladimir (Zeev) Jabotinski este ales ca președinte al Betar.
- 1931, Vilna.** Institutul de Cercetări Evreiești (YIVO) începe publicarea lunară a *Yivo Bleter*, un jurnal în idiș. Din 1940 va fi publicat bianual la New York. Din 1931 până în 1950, editor va fi Max Weinreich.
- 1931.** Arthur Ruppin, sociolog și lider sionist, publică *Sociologia evreilor*, în două volume, prima lucrare importantă pe această temă.
- 1932, Londra.** Cecil Roth (1899-1970) și Wilfred S. Samuel (1886-1958) înființează un Muzeu Evreiesc.
- 1932, Tel Aviv.** La inițiativa lui Meir Dizengoff (1861-1937), se deschide Muzeul Artei cu o expoziție personală Reuven Rubin. Lucrările acestuia arată efortul de a crea un stil național în arta israeliană.
- 1932.** Hayyim Isaac Bunin (1875-1943), expert al hasidismului habad, descrie doctrina, sursele și predicile habad. Bunin a fost ucis de naziști la Treblinka.
- 1933, martie.** Albert Einstein, care preda în afara Germaniei când Hitler și-a asumat puterea, renunță la funcția sa de la Academia Regală Prusacă de Științe și acceptă o funcție la Institutul pentru Studii Avansate la Princeton, New Jersey. Nu se va întoarce niciodată în Germania.
- 1933, mai.** Un Comitet al evreilor francezi protestează la Liga Națiunilor împotriva discriminării antievreiești din Germania.
- 1933, august, Praga.** Al XVIII-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Nahum Sokolow. Se intensifică conflictele dintre revizionști și democrați. Moshe Sharett Shertok (1894-1965) este ales președinte al departamentului politic al Agenției Evreiești, înlocuindu-l pe Chaim Arlosoroff.
- 1933, septembrie.** A cincilea val de Alia în Palestina are loc între 1933-1939. Imigrează 215.222 de persoane venite în principal din țările Europei Centrale și datorită persecuțiilor naziste și a altor guverne antisemite. Au venit: 44.420 din Germania, peste 90.000 din Polonia; 15.000 au fost evrei sefarzi sau orientali veniți din Yemen – 7.000, Turcia, Bulgaria ș.a.

- 1933.** Aproximativ 503.000 de evrei trăiau în Germania în timpul venirii la putere a lui Adolf Hitler, deci mai puțin de 1% din totalul populației Germaniei (65 milioane). Aproximativ 99.000 (19,8%) din evreii germani provin din Europa de Est. Căsătoriile mixte ajung la 60% în 1932. Populația evreiască a Berlinului este de 160.564.
- 1933.** Bruno Walter (1876-1962), dirijor la Berlin și Leipzig, este forțat de națiști să părăsească Germania. În 1939 va rămâne în S.U.A.
- 1933.** După venirea lui Adolf Hitler la putere, Max Liebermann este dat afară de la președinția Academiei de Artă din Berlin, iar picturile sale sunt scoase din muzeele germane.
- 1933.** Gershom Scholem este numit profesor de misticism ebraic și Cabala la Universitatea Ebraică din Ierusalim. A părăsit Germania pentru Palestina în 1923. A demonstrat că există un constant curent mistic în tradițiile evreiești. În 1941, publică în S.U.A. *Tendințe majore în misticismul evreiesc* și, în 1973, studiul *Sabatai Zvi: Misticul Mesia (1626-1676)*.
- 1933.** Între aprilie 1933 și mai 1939: 304.500 evrei emigrează din Germania (inclusiv din teritoriile ocupate de Germania în mai 1939). Aceștia au plecat: spre S.U.A., 63.000; Palestina, 55.000; Marea Britanie, 40.000; Franța, 30.000; Argentina, 25.000; Brazilia, 13.000; Africa de Sud, 5.500; Italia, 5.000; alte țări europene, 25.000; alte țări sud-americane, 15.000; alte țări, 8.000.
- 1933.** Leo Baeck, rabinul reformat al Berlinului, anunță sfârșitul istoriei de 1000 de ani a evreilor în Germania. Ca președinte al corpului reprezentativ al evreilor germani, refuză invitația de a părăsi țara și declară că va rămâne până la ultimul grup de evrei. A fost deportat în lagărul de concentrare de la Theresienstadt, în 1943 și a supraviețuit războiului.
- 1934, mai.** Regiunea Birobidjan din Uniunea Sovietică primește statutul de regiune autonomă evreiască în ciuda faptului că populația evreiască nu reprezenta decât mai puțin de 20% din totalul populației ei. Evreii sunt aproximativ 8.200, deși se spera ca până la această dată ei să fie 50.000.
- 1934, mai.** Ziarul nazist *Der Sturmer* dedică o ediție specială, cu 130.000 de exemplare vândute, acuzațiilor de omor ritual împotriva evreilor, utilizând desene medievale cu titlul „evreii folosind sânge uman în cadrul tradițiilor religioase”.
- 1934, decembrie.** Sioniștii revizionisti încep să se înroleze în Școala Italiană de Marină. Această colaborare dintre fasciștii italieni și sioniștii revizionisti este bazată pe diferențele lor ideologice cu Marea Britanie. În 1938, relațiile sioniștilor cu școala încetează.
- 1935, august, Lucerna.** Al XIX-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Nahum Sokolow. Revizionistii nu participă. Congresul aprobă „un accept de transfer” cu Germania. Chaim Weizmann este reales președinte iar David Ben-Gurion ca președinte executiv al Agenției Evreiești.

- 1935, septembrie.** Naziștii germani adoptă legile de la Nürnberg, privând de drepturi evreii și clasificându-i ca necetățeni. Populația este împărțită în două clase: cetățenii Reichului, de origine ariană și evrei. Evreii nu pot avea funcții guvernamentale, nu pot intra în armată, nu pot vota, nu se pot căsători cu neevrei, nu pot întreține relații sexuale cu arieni sau să angajeze femei neevreice ca servitoare.
- 1935, Cracovia.** A doua conferință mondială a Betar. Vladimir (Zeev) Jabotinski va spune: „Îmi dedic viața renașterii Statului Evreiesc, cu o majoritate evreiască, pe ambele maluri ale Iordanului”.
- 1935, Viena.** Revizionistii țin o conferință și înființează Noua Organizație Sionistă.
- 1936, februarie.** David Frankfurter, un student la medicină de 25 de ani din Iugoslavia, îl asasinează pe Wilhelm Gustloff, reprezentantul personal al lui Adolf Hitler în Elveția, ca protest împotriva persecutării evreilor din Germania. Este condamnat la 18 ani închisoare, dar va fi eliberat în 1945, la terminarea războiului și va emigra în Palestina, unde moare în 1982.
- 1936, iunie, Paris.** Leon Blum este primul evreu și primul socialist care devine premier al Franței (până la 21 iunie 1937).
- 1936.** Barney Balaban este ales președinte al casei de filme Paramount Pictures din S.U.A.
- 1936.** Meir Balaban (1877-1942) devine profesor asociat de istorie evreiască la Universitatea din Varșovia. Cunoscut ca fondator al istoriografiei evreilor polonezi, el scrie istoria evreilor din Lemberg (1906), Lublin (1919), Cracovia (1931-1936), ca și istoria mișcării frankiste (1934-1935). Moare la Varșovia înainte de lichidarea ghetoului.
- 1936.** Orchestra Simfonică Palestiniană este înființată de binecunoscutul violonist european Bronislaw Huberman (1882-1947). Arturo Toscanini dirijează concertele de deschidere. Orchestra devine cunoscută imediat pe plan internațional.
- 1937, octombrie.** În orașul liber Danzig, naziștii provoacă măceluri antievreiești. Într-un an, peste jumătate din evrei părăsesc localitatea.
- 1937, München.** Naziștii organizează expoziția „Artă degenerată”, unde includ și lucrările unor faimoși artiști evrei ai secolului XX.
- 1937.** În Polonia există 136 ieșive cu 12.000 de studenți.
- 1938, ianuarie.** România adoptă o lege prin care se abrogă drepturile minorității evreiești stabilite în 1918. Este retrasă cetățenia multor evrei.
- 1938, aprilie.** Cotidianul Partidului Nazist, *Völkischer Beobachter*, începe o nouă campanie antisemită. În timpul unei singure luni de ocupație nazistă, peste 500 de evrei se sinucid în Austria.
- 1938, august.** Ofițerul SS Adolf Eichmann (1906-1962) înființează, la Viena (Austria), un Centru pentru Emigrarea Evreilor.
- 1938, noiembrie.** Hermann Goering, lider nazist, într-o întâlnire la nivel înalt, afirmă: „Dacă Reich-ul va fi implicat într-un conflict internațional în viitorul

previzibil, noi în Germania va trebui să ne gândim la rezolvarea conturilor cu evreii”.

- 1938, noiembrie.** Herschel Grynszpan (n. 1921) îl asasinează pe Ernst von Rath, consilier la Ambasada germană din Paris. Declară că a răzbunat in justiția făcută de naziști părinților săi expulzați în Polonia.
- 1938, noiembrie.** Sub pretextul represaliilor la asasinarea lui Von Rath are loc *Kristallnacht* (Noaptea de Cristal). Pe teritoriul Germaniei și Austriei au loc revolte împotriva evreilor. Naziștii dau foc la 191 de sinagogi, 91 de evrei sunt uciși și peste 30.000, adică mai mult decât unul din zece evrei rămași în Germania, sunt arestați și trimiși în tabere de concentrare. Sunt sparte și jefuite mii de case și magazine. Evreilor germani li se impune plata a 1 miliard de mărci, despăgubiri pentru devastările suferite de ei înșiși.
- 1938, decembrie.** Cabinetul britanic decide permiterea intrării a 10.000 de copii evrei germani în Anglia cu condiția ca organizațiile refugiaților să-i întrețină. Un apel al Agenției Evreiești de a mai permite intrarea a încă 21.000 de copii este respins.
- 1938, decembrie.** Cei 6.000 de evrei rămași în orașul liber Danzig se înțeleg cu guvernul nazist să părăsească orașul până în mai 1939 (înțelegere extinsă apoi până în toamna lui 1939). Într-o altă înțelegere cu naziștii, se negociază vânzarea proprietăților comunitare evreiești, inclusiv istorica Mare Sinagogă (demolată în 1939) și cimitirul. Joint Distribution Committee va cumpăra și trimite la Seminarul Teologic Evreiesc din S.U.A. obiectele de cult din această sinagogă.
- 1938, decembrie.** Lise Meitner (1878-1968), fizician german, plecată în Suedia la începutul anului, și nepotul ei, Otto Robert Frisch, fizician german, plecat în Danemarca, se întâlnesc pentru a discuta cercetările foștilor lor colegi Otto Hahn și Fritz Strassmann. Ei realizează că Hahn și Strassmann au ajuns la fisiunea atomică prin divizarea atomului de uraniu, proces din care se degajă o imensă cantitate de căldură.
- 1938.** La sfârșitul lunii octombrie, 15.000 de evrei polonezi rezidenți în Germania sunt forțați să treacă granița în Polonia. La început, Polonia nu le permite intrarea în țară, apoi, după proteste internaționale, unii sunt primiți în Polonia, alții întorși în Germania, iar alții trimiși în tabere de concentrare.
- 1939, ianuarie, Berlin.** Adolf Hitler afirmă: „Dacă finanța internațională evreiască din Europa și din afara ei va reuși încă o dată să arunce națiunile într-un război mondial, consecințele nu vor fi bolșevizarea pământului și deci victoria evreilor, ci anihilarea rasei evreiești în Europa”.
- 1939, martie.** Se estimează că între 20.000 și 50.000 de străini au luptat de partea monarhiei în timpul războiului civil din Spania. Dintre aceștia, între 6.000 și 7.000 au fost evrei, plus cei 40% evrei din Brigada Lincoln.
- 1939, mai.** Peste 900 de refugiați evrei germani ajung în Cuba la bordul vasului SS St. Louis, unde li se refuză intrarea pe motiv că permisele de intrare erau

nevalide. De asemenea, S.U.A. le refuză intrarea, așa că se întorc în Europa, unde au fost primiți în Anglia, Belgia, Olanda și Franța.

- 1939, mai.** Totalul populației mondiale: 2.296.000.000. Totalul populației evreiești pe glob: 16.648.000
- 1939, mai.** Ungaria adoptă a doua lege antiievreiască, prin care reduce numărul evreilor implicați în activități economice la 5% și restrânge drepturile lor politice.
- 1939, august, Geneva.** Al XXI-lea Congres Sionist, sub conducerea lui Chaim Weizmann. Ca urmare a Cărții Albe, David Ben Gurion propune un program de necooperare cu Marea Britanie. Agenția Evreiască preconizează imigrări ilegale.
- 1939, septembrie.** După începerea celui de-al doilea război mondial, naștii își mai mențin politica de permitere a emigrărilor evreiești din Marele Reich până în 1941. În acea perioadă, 71.500 de evrei au reușit astfel să se salveze.
- 1939, octombrie.** Hans Frank (1900-1946) este numit guvernator general al teritoriilor Poloniei ocupate de germani și, ca atare, responsabil de persecuțiile și jafurile populației poloneze și de exterminarea evreilor.
- 1939, octombrie.** Naștii înființează primul ghetou la Piotrkow (Polonia) pentru a închide evreii.
- 1939, decembrie 19.** Hans Frank scrie: „Avem acum aproximativ 2.500.000 evrei în Guvernământul General și încă, probabil, 3.500.000 pe jumătate evrei. Nu putem împușca 2.500.000 de evrei și nici nu-i putem otrăvi. Va trebui să facem pași, oricum, însemnați pentru a-i extirpa într-un fel – și aceasta va fi făcut”.
- 1939, Tel Aviv.** Apare publicația de după-amiază, în ebraică, *Yediot Aharonot*. Tabloidul este o inovație în jurnalismul ebraic din Palestina.
- 1939.** În perioada de șase săptămâni dintre sfârșitul lunii septembrie și mijlocul lunii noiembrie, peste 250.000 de evrei polonezi fug spre est în zona sovietică a Poloniei și în Uniunea Sovietică.
- 1939.** Până în septembrie, 109.000 de evrei au reușit să emigreze din Austria nazistă, 66.000 au rămas până la începutul războiului.
- 1939.** Sigmund Freud scrie ultima sa carte, *Moses și monoteismul*, în care încearcă să arate că evreii de azi ar trebui să abandoneze separatismul lor etnic și să se asimileze. Atât evreii, cât și ne-evreii vor reacționa negativ la apariția cărții.
- 1940, ianuarie.** Germanii înființează un lagăr de muncă pentru evrei la Belzec.
- 1940, februarie.** A șasea Alia în Palestina, 1939-1945, numără 62.531 persoane, refugiate din Europa nazistă, inclusiv peste 12.000 ilegali. 15.000 sunt sefarzi și 4.700 evrei orientali din Yemen, 4.200 din Turcia și Bulgaria. 5 vapoare cu refugiați au fost scufundate, rezultând 2.869 morți: 1939, *Danube*, la Kladovo, cu 1.160 morți; 1940, *Salvador*, pe coasta turcă, 250; 1940, *Patria*, lângă Haifa, 280; 1942, *Sturma*, lângă Istanbul, 769; 1944, *Mefkure*, lângă Istanbul, 430 (ultimele două cu emigranți din România).

- 1940, aprilie.** Heinrich Himmler ordonă înființarea lagărului de concentrare de la Auschwitz, Polonia. Cunoscut ca Auschwitz I, el nu va cuprinde niciodată un mare număr de evrei.
- 1940, august.** Naziștii încep expulzarea a 80.000 de evrei din Cracovia, Varșovia și alte orașe poloneze. Până la sfârșitul lui octombrie, 50.000 au fost deportați.
- 1940, august.** România promulgă legi antievreiești.
- 1940, septembrie.** Cabinetul britanic acceptă formarea unei divizii evreiești după modelul armatelor cehe și poloneze din exil.
- 1940, septembrie.** *Evreul Süß*, un film de propagandă nazist plin de ură la adresa evreilor, rulează pe tot cuprinsul Germaniei și a teritoriilor ocupate de nemți.
- 1940, septembrie.** Ocupanții germani extind legile de la Nürnberg asupra celor 4.300 de evrei din Luxemburg, confiscă cele 355 de societăți de afaceri ale acestora și le dau unor arieni.
- 1940.** Între septembrie și noiembrie, 3.600 de refugiați evrei din Polonia în Lituania, pleacă spre Palestina (1.200) și Japonia (2.400). Transferul este aranjat prin eforturile Jointului.
- 1940, octombrie.** Mareșalul Philippe Pétain, șeful statului francez de la Vichy, promulgă legile antievreiești din Franța neocupată. Străinii evrei pot fi internați în lagăre speciale iar evreii algerieni și-au pierdut cetățenia franceză.
- 1940, octombrie.** Naziștii înființează ghetoul din Varșovia, cerând tuturor evreilor să se mute în el în șase săptămâni.
- 1940, noiembrie.** Ghetoul din Varșovia este declarat oficial și cei 400.000 de evrei din el nu au voie să-l părăsească.
- 1940.** Al doilea film nazist antisemit de propagandă, *Evreul etern*, începe să ruleze pe tot cuprinsul Germaniei și al teritoriilor ocupate de aceștia. Evreii sunt comparați cu șobolanii, purtători de boli, ca venalii lumii.
- 1940.** Arthur Koestler (1905-1983), scriitor născut în Ungaria, ce a părăsit Partidul Comunist în timpul campaniei lui Stalin de purificare etnică, scrie *Întunerice la amiază*, un roman ce acuză Rusia stalinistă.
- 1940.** Institutul Științific Idiș (YIVO) se mută de la Vilna, unde fusese fondat în 1925, la New York și își schimbă numele în Institutul Evreiesc pentru Cercetări.
- 1941, ianuarie.** Abraham Asscher (1880-1955) și David Cohen (1883-1967), lideri ai evreilor din Olanda, sunt împuterniciți de naziști să creeze un Consiliu Evreiesc la Amsterdam. Consiliul speră să atenueze suferințele evreilor cooperând cu naziștii. În cele din urmă, Asscher va fi închis, iar la întoarcerea din război denunțat de supraviețuitori.
- 1941, martie.** Adolf Eichmann este numit șeful secției IV B 4 pentru afacerile evreiești și expulzarea populației evreiești.
- 1941, mai.** Conducătorii Haganei decid înființarea unei forțe de atac (Palmah) evreo-israeliene pentru executarea de misiuni speciale.

- 1941, mai.** Toate consulatele germane sunt informate că Hermann Goering, lider nazist, oprește emigrarea evreilor din teritoriile ocupate, inclusiv din Franța, în vederea „îminentei soluții finale”. Este prima mențiune a „soluției finale”.
- 1941, iunie.** Pogromul de la Iași.
- 1941, iunie.** Trupele Palmah conduse de Yigal Allon (1918-1980) și Moshe Dayan participă la invazia britanică în Siria și Liban pentru a elimina germanii și forțele Guvernului de la Vichy. Dayan își pierde un ochi în urma acțiunii.
- 1941, iulie.** Germanii încep executarea evreilor la gropile miniere de lângă Vilna. Sunt împușcați, în 12 zile, 5.000 de evrei din Vilna și până la sfârșitul lui decembrie, 48.000.
- 1941, iulie.** Trupele germane și române încep executarea evreilor din Chișinău. În timpul celor 14 zile de masacre, sunt uciși 10.000 de evrei.
- 1941, august.** Reinhard Heydrich îi scrie lui Heinrich Himmler: „Putem să ne asumăm în viitor certitudinea că nu vor mai exista evrei în teritoriile anexate din est”.
- 1941, noiembrie.** Haj Amin al-Husseini, muftiul Ierusalimului, se întâlnește cu Adolf Hitler la Berlin. El oferă cooperarea arabilor cu Germania, inclusiv crearea unei legiuni arabe.
- 1941, decembrie.** Germanii încep gazarea evreilor la Chelmno, Polonia, în camioane ce aveau țeava de eșapament în interior.
- 1941.** Kurt Lewin (1890-1947), psiholog american, ce părăsise Germania în 1932, scrie eseu *Dușmănia evreilor față de evrei*, în care explică teoria, aplicată atât persoanelor individuale, cât și pentru grupuri, conform căreia, de exemplu, evreii din Germania sunt ostili evreilor din tot estul Europei.
- 1942, ianuarie.** La Wansee, o suburbie a Berlinului, are loc o conferință a oficialilor națiști. Reinhard Heydrich vorbește despre însărcinarea primită de el din partea lui Hermann Goering pentru pregătirea „soluției finale a problemei evreiești”. Adolf Eichmann, șeful Departamentului de rezolvare a „problemei evreiești” explică faptul că nu doar evreii aflați sub dominație nazistă, ci și alte 11 milioane de evrei din toată Europa, vor suferi „soluția finală”.
- 1942, martie.** Miklos Kallay, primul-ministru ungar, previne implementarea „soluției finale” pentru evreii maghiari până la ocupația nazistă a Ungariei din martie 1944.
- 1942, mai.** Liderii sioniști din lume se întâlnesc la New York (hotelul Biltmor). David Ben Gurion, președintele Agenției Evreiești, arată că evreii nu mai pot depinde ca Marea Britanie să faciliteze crearea unui cămin național în Palestina. Conferința cere emigrarea în masă în Palestina și înființarea unui stat evreiesc.
- 1942, iulie, Berlin.** La o întâlnire prezidată de Heinrich Himmler, se decide efectuarea de experiențe medicale secrete asupra femeilor evreice de la Auschwitz.

- 1942, iulie.** Heinrich Himmler scrie: „Teritoriile ocupate din est sunt pe cale să devină libere de evrei. Executarea acestui foarte grav ordin mi-a fost acordată de fűhrer”.
- 1942, septembrie.** Planul german de deportare a 200.000 de evrei románi la Belzec nu se materializează datorită unui protest susținut de S.U.A., acțiunii unor fruntași evrei ca și dezacordurilor interne ale administrației românești în această chestiune.
- 1942, noiembrie.** Presa evreiască din Palestina raportează programul nazist de crimă în masă, inclusiv construirea camerelor de gazare din Europa de Est și crematoriile din Auschwitz. Știrile proveneau de la evreii polonezi care soseau în Palestina în urma schimburilor cu cetățeni germani din teritoriile controlate de britanici.
- 1942, noiembrie.** Secretarul de stat Sumner Welles îi confirmă lui Stephen S. Wise existența planurilor naziste de exterminare. Wise ține o conferință de presă la Washington D.C. unde afirmă că 2 milioane de evrei au fost uciși într-o campanie de exterminare și că restul evreilor sunt transportați spre Polonia pentru a fi, la rândul lor, uciși.
- 1942, decembrie.** Enrico Fermi și Leo Szilard (n. în Ungaria), fizicieni ce au părăsit Germania în 1933, descoperă fisiunea atomului și provoacă prima reacție nucleară controlată, aceasta deschizând calea spre bomba atomică.
- 1942.** David Oistrach (1908-1974), violonist rus, primește Premiul Stalin, cea mai înaltă distincție sovietică.
- 1942.** Irving Berlin, compozitor american, scrie „Crăciunul alb”, un popular cântec de sărbători, pentru filmul *Holiday Inn*.
- 1942.** Judah L. Magnes, Martin Buber, Ernst Simon (1899-1988) și alți intelectuali evrei înființează, în Palestina, societatea Ihud (Unitatea). Ca succesoare a organizației Berit Șalom, obiectivele ei sunt cooperarea arabo-evreiască în Palestina și crearea unui stat binațional.
- 1942.** Leon Blum, fost premier francez, este trimis în judecată de Guvernul de la Vichy. În 1943 procesul va fi suspendat iar el trimis la Buchenwald, de unde va fi eliberat în mai 1945.
- 1942.** Rabinii reformați antisioniști înființează Consiliul American pentru Iudaism ca protest la o rezoluție a Conferinței Centrale a Rabinilor Americani ce prevedea crearea unei armate evreiești în Palestina.
- 1943, ianuarie.** Selman A. Waksman (1888-1973), microbiolog american, descoperă streptomicina, primul antibiotic ce tratează cu succes tuberculoza.
- 1943, februarie.** Bulgaria acceptă ca naziștii să deporteze 11.000 de evrei din Macedonia iugoslavă și din Tracia (Grecia), teritorii ocupate de Bulgaria în 1941.
- 1943, martie.** Lagărele de concentrare naziste existente: Natzweiler, Bergen-Belsen, Neuengamme, Ravensbrűck, Sachsenhausen, Mittelbau-Dora, Buchenwald, Gross-Rosen, Flossenbug, Dachau, Theresienstadt,

Mauthausen, Gaspic, Jasenovac, Auschwitz-Birkenau, Belzec, Maidanek, Sobibor, Chelmno, Treblinka, Stuthof, Klooga, Varvara, Varșovia.

- 1943, aprilie.** Adolf Hitler îi cere personal amiralului Miklos Horthy al Ungariei să permită „reșezarea” evreilor unguri. Horthy refuză și insistă că „evreii nu pot fi exterminați sau bătuți până la moarte”.
- 1943, aprilie.** Până la sfârșitul lunii aprilie naziștii incinerează în crematorii peste 600.000 de evrei la Belzec, apoi sunt șterse toate semnele de existență a lagărului.
- 1943, mai.** Josef Mengele, doctor SS, sosește la Auschwitz. El conduce experimentele medicale pe evrei.
- 1943, mai.** Mordecai Anielewicz, conducătorul ghetoului din Varșovia, este ucis.
- 1943, iulie.** Martin Bormann (n. 1900), șeful secretariatului Partidului Nazist, dă o circulară asupra „soluției finale”, ordonate de Adolf Hitler.
- 1943, septembrie.** În lagărul de la Babi Yar, 325 de evrei și prizonieri ruși se revoltă. În urma represiei supraviețuiesc doar 14.
- 1943, octombrie.** Grupul Bergson organizează vizita a 400 de rabini ortodocși la Washington D.C. pentru a cere ajutorul american pentru evreii europeni. Ei se întâlnesc cu vicepreședintele Henry A. Wallace, în timp ce președintele Franklin D. Roosevelt refuză să-i primească.
- 1943, octombrie.** O evreică ce trebuia gazată la Auschwitz reușește să împuște un ofițer SS și să rănească pe alții, fapt ce a dus ca și alte femei să atace forțele SS. Rudolf Hoess, comandantul lagărului, și alți membri SS vor uide personal acele femei.
- 1943, noiembrie.** Dictatorul român Ion Antonescu, de teama unor reacții dure din partea Aliatilor, cere cabinetului să reziste în fața planurilor naziste de deportare a evreilor din Transnistria. Mulți evrei sunt salvați de la moarte, iar în aprilie 1944 peste 1.200 de copii orfani se vor întoarce în România pentru a putea pleca în Palestina.
- 1943.** Menachem Begin devine comandantul organizației teroriste evreiești Irgun Zeva'i Le'ummi din Palestina.
- 1944, aprilie.** Are loc prima deportare a evreilor din Ungaria spre Auschwitz.
- 1944, martie.** Adolf Eichmann și asistenții săi s-au întâlnit în lagărul de concentrare de la Mauthausen, unde au pus la punct planul de deportare a celor 750.000 de evrei unguri.
- 1944, mai.** Joel Brand (1906-1964), evreu ungur, este trimis de naziști la Istanbul (Turcia) pentru a negocia cu Agenția Evreiască cererea lui Adolf Eichmann de a elibera 1 milion de evrei în schimbul a 10.000 de camioane care să fie folosite numai pe frontul de est.
- 1944, august.** Familia Anei Frank este descoperită în timpul căutării evreilor ascunși din Amsterdam. După o lună va fi deportată la Auschwitz.
- 1944, august.** Grupul Stern, aripa extremistă a Irgunului, are o tentativă eșuată de a-l asasina pe Sir Harold MacMichael, înaltul comisar britanic din Palestina.

- 1944, septembrie.** Primul ministru britanic, Winston Churchill, anunță formarea unei brigăzi evreiești palestinienne în armata britanică.
- 1944, octombrie.** La Auschwitz naștiții ard documentele ce dovedeau uciderile în masă.
- 1944, octombrie.** Președintele Franklin D. Roosevelt anunță, într-o scrisoare către senatorul Robert F. Wagner, aprobarea sa pentru platforma Partidului Democratic, ce includea crearea unui stat evreu.
- 1944, noiembrie.** Începe, la ordinul lui Heinrich Himmler, distrugerea crematoriilor și a camerelor de gazare de la Auschwitz. Pe 26 noiembrie, ultimii 204 membri ai Sonderkommando (evrei care curățau crematoriile) sunt uciși.
- 1944.** Amiralul Horthy, conducătorul Ungariei, oprește deportarea evreilor la Auschwitz după protestele întregii lumi civilizate. El permite emigrarea tuturor copiilor evrei sub 10 ani ce aveau vize pentru alte țări cât și a tuturor celor ce aveau vize pentru Palestina.
- 1944.** Aproximativ 437.000 de evrei unguri au fost deportați la Auschwitz. Peste 170.000 au rămas în Budapesta.
- 1944.** Raoul Wallenberg, om de afaceri suedez și diplomat, începe salvarea evreilor de la deportare. Este sprijinit de Joint și de propriul guvern.
- 1944.** Winston Churchill, primul ministru britanic, îi descrie ministrului de externe Anthony Eden „soluția finală” ca fiind „probabil cea mai mare și mai oribilă crimă comisă vreodată în întreaga istorie a lumii”.

Pe parcursul secolului XX au primit Premiul Nobel: Adolf von Baeyer (1835-1917) – chimie (1905); Albert Abraham Micheson – fizică (1907); Paul Ehrlich (1854-1915) – medicină (1908); Gabriel Lippman (1845-1921) – fizică (1908); Otto Wallach (1847-1931) – chimie (1910); Paul Johann Ludwig Heyse (1830-1914) – literatură (1910); Alfred Fried (1864-1921) și Tobias Michael Carel Asser (1838-1913) – pace (1911); Robert Barany (1876-1935) – medicină (1914); Richard Willstaetter (1872-1942) – chimie (1915); Albert Einstein – fizică (1921); Niels Bohr (1885-1962) – fizică (1922); Henri Louis Bergson (1859-1941) – literatură (1927); Karl Landsteiner (1868-1943) – medicină (1930); Otto Heinrich Warburg (1883-1970) – medicină (1931); Otto Loewi (1873-1961) – medicină (1936); Otto Stern (1888-1969) – fizică (1943); Joseph Erlanger (1874-1965) – medicină (1944); Isidor Isaac Rabi – fizică (1944); Herbert Spencer Gasser (1883-1963) – medicină (1944); Ernst Boris Chain (1906-1979) – medicină (1945); Herman Joseph Muller (1890-1967) – medicină (1946); Fritz Albert Lipmann și Sir Hans Krebs – medicină (1953); Max Born (1882-1970) – fizică (1954); Joshua Lederberg (n. 1925) – medicină (1958); Max Ferdinand Perutz – chimie (1962); Lev Davidovich Landau (1908-1968) – fizică (1962); Shmuel Yosef Agnon (1888-1970) și Nelly Sachs (1891-1970) – literatură (1966); Marshall W. Nirenberg – medicină (1968); Salvador Luria (1912-1991) – medicină (1969); Paul Anthony

Samuelson – economie (1970); Sir Bernard Katz și Julius Axelrod – medicină (1970); Kenneth Joseph Arrow – economie (1972); William Howard Stein – chimie (1972); Gerald Maurice Edelman – medicină (1972); David Baltimore (n. 1938) și Howard Martin Temin (n. 1925) – medicină (1975); Leonid Kantorovich – economie (1975); Benjamin R. Motteson și Aage Bohr – fizică (1975); Milton Friedman (n. 1912) – economie (1976); Baruch S. Blumberg – medicină (1976); Burton Richter – fizică (1970); Rosalyn Sussman Yelow și Andrew Schally – medicină (1977); Daniel Nathan – medicină (1978); Peter Kapitza (1894-1984) – fizică (1978); Sheldon Glashow și Steven Weinberg – fizică (1979); Herbert Berg – chimie (1980); Lawrence R. Klein – economie (1980); Ronald Hoffman – chimie (1981); Elias Canetti (n. 1905) – literatură (1981); Elie Wiesel – pace (1986); Joseph Brodsky (n. 1940) – literatură (1987); Jerome I. Friedman – fizică (1990); Harry A. Markowitz și Merton H. Muller – economie (1990); Nadine Gordimer (n. 1923) – literatură (1991).

Cap. II

Istoria evreilor din România – până la 1919

133-134 (?) e.n. O monedă iudaică de bronz, emisă de Simon Bar-Kohba, este descoperită în apropierea castrului de la Pojejena.

157 (?), Dacia Superior. Diplomă militară acordată veteranului Barsimsus Calisthensis din Caesareea, fost pedestraș în trupele romane din Dacia, foarte probabil evreu.

Sec. II, Sarmizegetusa. Piatră de inel cu inscripție iudaică.

Sec. II, Sarmizegetusa. Altar cu inscripție votivă dedicată zeului Theos Hypsistos de către Aelia Cassia, persoană, probabil, de origine iudaică.

Sec. II. Inscripție votivă descoperită la Zalău (Porolissum) pusă de un decurion roman purtând un cognomen de origine iudaică.

Sec. II. Placă de ardezie cu simboluri iudaice incizate și inscripție descoperită în secolul al XIX-lea în Transilvania.

Sec. III (a doua jumătate). Plăcuță de aur cu inscripție bilingvă, probabil de invocare a divinității ebraice Iao-Iahve, descoperită într-un sarcofag de cărămidă, în municipiul roman Dierna (Orșova).

Sec. III-IV. Plăcuță de aur cu semne și litere incizate pe o foiță rulată inițial, cu simboluri legate de divinitățile ebraice iudeo-gnostice, descoperită în municipiul roman Dierna (Orșova).

Sfârșitul secolului IV, Tomis (Constanța). Fragment de inscripție cu caractere grecești în memoria unui negustor din Alexandria, de origine, probabil, iudaică.

Circa 1165. *Itinerarul* lui Beniamin din Tudela se referă la valahii sud-dunăreni și relațiile lor cu evreii.

1222 și 1234. Sunt statuate pentru evreii din Ungaria și Transilvania restricții, în consens cu măsurile preconizate de papalitate în urma Conciliului al IV-lea de la Laterna, din 1215.

1222. *Bula de aur* dată de Andrei al II-lea, regele Ungariei, pentru confirmarea privilegiilor nobilimii, stabilește restricții de slujbe pentru evrei, implicit în comitatele din voievodatul Transilvaniei.

1233, septembrie. Andrei al II-lea, regele Ungariei, se angajează în fața lui Iacob de Preneste, legatul papal, să respecte înțelegerea încheiată privitoare, între altele, la evrei.

- 1234, februarie 23, Esztergom.** Bela, fiul și coregentul lui Andrei al II-lea, regele Ungariei, face cunoscut jurământul său în fața legatului papal, Iacob de Preneste, cu privire la politica de catolicizare pe care o va urma, între obiectivele ei fiind persecutarea celor care trec la credința iudaică.
- 1239.** Bela al IV-lea, regele Ungariei (cuprinzând și Ardealul), cere Papei Grigorie al IX-lea să-i permită angajarea evreilor pentru administrarea veniturilor publice.
- 1251, decembrie 5.** Privilegii acordate evreilor de către Bela al IV-lea, regele Ungariei, prin care se stabilesc și raporturile dintre ei și creștini.
- 1251, decembrie 7.** Bela al IV-lea adoptă măsuri cu caracter umanitar în raport cu evreii. Publicarea, după mulți ani, a documentului cuprinzând aceste măsuri, stimulează așezarea evreilor în Ungaria și Transilvania.
- Sec. XIII.** Mențione într-o scriere a rabinului Moșe Țaku, fiul lui Chizkia, despre caraiții care „domină deoarece numai ei practică comerțul între Bizanț, Rusia și Polonia, traversând Bulgaria și țările dunărene”.
- Sec. XIV, prima jumătate, Cetatea Albă.** Scrierea hagiografică *Viața Sf. Ioan cel Nou*, întocmită de Grigore Țamblac, amintește prezența evreilor la Cetatea Albă.
- 1352-1361.** Pe timpul lui Ludovic I, în Ungaria, evreii sunt supuși unor presiuni de catolicizare. Emigrează în Muntenia unde sunt bine primiți de domnul român Vladislav Basarab.
- Circa 1355.** Grafită în biserica domnească de la Curtea de Argeș amintind un personaj feminin evreiesc dintr-o familie domnitoare.
- 1357, august 20, Sibiu.** Autoritățile scaunului Sibiu adevăresc împăcarea intervenită între locuitorii din Cislădie și Cislădioara, între martorii actului aflându-se Petru Evreul.
- Circa 1360.** Cronica lui Ioan Thuróczi amintește măsura lui Ludovic I, regele Ungariei, privitoare la alungarea evreilor care refuzau convertirea la catolicism.
- 1397, octombrie, Timișoara.** Decret al lui Sigismund I de Luxemburg, regele Ungariei, care, între alte prevederi, reînnoiește restricțiile referitoare la slujbele ce pot fi ocupate de evrei.
- 1421, iunie 29, Bratislava.** Sigismund I de Luxemburg se adresează juzilor și juraților orașului Cenad în legătură cu datoriile a doi locuitori de acolo față de Mussel evreul.
- 1444, aprilie 19.** Într-un decret emis de Vladislav I, regele Ungariei, ce anunța hotărârile congregației generale a regatului, sunt amintite dările plătite de evrei.
- 1473-1474.** Scrisoarea de acreditare a medicului evreu Isac-Beg, trimisul sultanului Uzun Hassan la Ștefan cel Mare, domnul Moldovei.
- 1473-1476.** *Cronica Turciei* alcătuită de Elia ben Elkana Capsali, în 1523, relatează între altele despre războiul antiotoman purtat de Ștefan cel Mare, domnul Moldovei și al cărui preludiu ar fi fost persecutarea unor evrei, supuși otomani.

- 1481, august 26.** Mărturie a lui Nicolae Grecul din Târgoviște și a lui Jannassathar din Sibiu, în fața Conventului de la Cluj-Mănăstur, în legătură cu un sibian închis la Cluj – în dispută fiind bunuri aparținând evreilor clujeni.
- 1492, septembrie 14, Buda.** Vladislav al II-lea, regele Ungariei, adresează o scrisoare Sfatului orașenesc din Sibiu poruncind să se facă dreptate atât evreilor în procesele ce le au cu debitorii lor, cât și creditorilor creștini în raport cu evreii datornici.
- 1492, septembrie 14, Buda.** Vladislav al II-lea, regele Ungariei, răspunde printr-o scrisoare Sfatului orașului Brașov, în legătură cu plângerea depusă împotriva unor evrei care au venit în oraș pentru a-și rezolva procesele de datorii și alte afaceri, dar refuză să compară în fața juzilor; faptul ducând la păgubirea unor creditori brașoveni, regele dispune să li se facă dreptate acestora din urmă.
- 1495-1508.** Radu cel Mare, domnul Țării Românești, cere autorităților din Brașov să-i oblige pe urmașii lui Bliume Hanăș să plătească datoria avută la Hăcicu din Râmnicu Vâlcea, ultimul fiind dator pentru marfă cumpărată de la un evreu.
- 1499, martie 14, Buda.** Regele Vladislav al II-lea al Ungariei răspunde mai multor scrisori ale voievodului Transilvaniei dându-i dispoziții pentru rezolvarea unor probleme; între ele, să ia măsuri pentru judecarea procesului dintre Izrael, negustor din Polonia, și orașul Sibiu.
- 1499.** Ștefan cel Mare răspunde prin diacul său Costea soliei lui Alexandru, marele duce al Lituaniei, cerându-i, între altele, să intervină pe lângă fostul sol Boguș ca să-i restituie lui Fedor, starostele de Hotin, suma de 120 zloți împrumutați pentru răscumpărarea unei femei scăpate din robie tătărească de un evreu din Moldova.
- Sec. XV.** Codex evreiesc păstrat la Biblioteca Bathyaneum din Alba Iulia.
- Sec. XV.** Jurământ medieval pentru evrei, păstrat într-un manuscris la Biblioteca Bathyaneum din Alba Iulia.
- Sec. XVI.** Absența unor date sigure despre întregi comunități evreiești existente în Țările Române nu exclude numeroasele mențiuni privitoare la evrei, parte negustori din Polonia sau Imperiul Otoman, implicați în comerțul de pe aceste meleaguri sau aflați doar în trecere pe aici.
- Sec. XVI.** Evreii din Imperiul Otoman, creditori domnești, sunt în relații importante cu: Mircea Ciobanul (1545-1554, 1558-1559), Pătrașcu cel Bun (1554-1557), Petru cel Tânăr (1559-1568), Petru Cercel (1583-1585), Mihai Viteazul (1593-1601).
- 1502, decembrie 7, Suceava.** Raportul medicului Matteo Muriano către Signoria Venetiei include informații culese la Suceava de la un evreu venit din Constantinopol.
- 1504, iulie 26.** Scrisoarea trimisă de la Buda, de medicul Leonardo de Massari, relatează despre moartea voievodului Ștefan cel Mare și activitatea medicilor acestuia, între care se afla și un evreu, doctor al hanului tătar.

- 1511, iunie 6, Buda.** Gabriel Csáki se angajează la restituirea unui împrumut de două sute de florini, în termen de douăzeci de zile, în fața doamnei Melamen, evreică, sub clauza cedării unor proprietăți din Bihor în cazul nerestituirii datoriei.
- 1512.** Negustori evrei din Polonia au relații de afaceri la Brașov.
- 1521, februarie 23, Buda.** Plângere a juraților orașului Caransebeș depusă în fața lui Ludovic al II-lea, regele Ungariei, împotriva banului de Severin, în legătură cu răpirea unui evreu din cetatea Peeth.
- 1523, ianuarie 5, Cluj.** Judele și jurații orașului Cluj adevăresc actul încheiat între Fabian Blănarul și evreul Emeric Szerencses prin care primul își zălogește casa pentru suma de 200 de florini.
- 1523.** În *Cronica* lui Elia Capsali din Creta se relatează despre „negustorii evrei care cutreierau cu negoțul lor țara Vlahiei”, încă de pe la 1473-1476.
- 1527-1537.** În timpul domniei lui Petru Rareș sunt semnalați evrei în Moldova, implicați în importul de vite și piei.
- 1530, septembrie 30, Augsburg.** Ferdinand I de Habsburg ordonă juraților orașului Cluj să intervină în favoarea Anei Klein pentru a i se restitui o sumă de bani împrumutată lui Fabian Blănarul.
- Ante 1534, august 29, Oradea.** Fragment din memoriile lui Gheorghe Szerémi relatând despre relațiile trimisului otoman Aloisio Gritti cu evreii din Transilvania.
- 1534.** Dregători poloni se plâng Seimului de la Piotrikov că tot negoțul de vite și piei cu Moldova s-ar afla „în mâinile evreilor”.
- 1535-1544, iulie 4.** Scrisoare a lui Radu Paisie, domnul Țării Românești, adresată sibienilor în legătură cu diferendul privitor la o datorie bănească a unui supus de-al său la evreul Gheorghe din Sibiu.
- 1538.** Lucrarea rabinului Moses Almonsino, *Extremos y Grandezas de Constantinopla*, cu referiri la războiul moldo-otoman din 1538.
- 1539.** O scrisoare trimisă la Ierusalim menționează și „caraiții din orașele Vlahiei”.
- 1539.** Obștile rabanite din Ierusalim și Hebron atestă pelerinajul unor evrei caraiți din Țara Românească la locurile sfinte din Palestina.
- 1542.** Instrucțiunile lui Petru Rareș către solul său, Avram din Bănila, starostele Cernăuților, trimis la Sigismund I, amintesc de datoria unui evreu polon față de domnul Moldovei.
- 1546, ianuarie 16, Cracovia.** Sigismund I, regele Poloniei, răspunde lui Petru Rareș, soliei trimise, prin Ghenghea și Burlă Dietei regatului, amintind, printre altele, de comerțul cu vite între cele două țări, efectuat de evrei.
- 1550, august 21, Constantinopol.** Sultanul Suleiman Magnificul confirmă primirea soliei trimise de Sigismund al II-lea August, regele Poloniei, și amintește uciderea unui slujitor evreu de către tâlhari, în preajma Cetății Albe.
- 1550, Medieș.** Urbariul domenial Medieș (Satu Mare) consemnează 1/2 sesie deținută de văduva unui anume Ștefan evreul.

- Circa 1550, București.** Responsă a marelui rabin al Salonicului, Samuel de Medina, la cererea unor evrei stabiliți în București, în legătură cu moartea unui evreu.
- 1550.** Într-o scrisoare trimisă de Ivan al IV-lea, țarul Moscovei, lui Sigismund August, regele Poloniei, se fac referiri, printre altele, și la expulzări și ucideri de evrei din Moldova.
- 1551, mai 9, Făgăraș.** Soția fostului voievod al Transilvaniei, Ștefan Mailat, dă informații privitoare la moartea voievodului în prizonieratul otoman și intervențiile la Poartă prin intermediul trimisului ei, evreul Abraham.
- 1557, ianuarie 26, Lvov.** Mărturie a unor negustori moldoveni depusă în fața autorităților orașului Lvov, împotriva unor evrei din Polonia care le reținuseră o serie de mărfuri.
- 1557, septembrie 7.** Pătrașcu cel Bun, domnul Țării Românești, întărește lui Ganea, fost mare portar, satul Viianu, amintind uciderea acolo a unui evreu, în vremea domniei lui Mircea Ciobanul.
- 1557-1559.** Sunt semnalati evrei sefarzi la București și ulterior la Craiova și Timișoara.
- 1559, septembrie 8, Nicopol.** Responsa rabinului Iosef Karo în legătură cu un caz de omucidere a unui evreu venit în Țara Românească pentru încasarea unor datorii și ucis în satul Dridov, lângă București.
- 1560, Botoșani, 1628, Neamț, 1627, Piatra ș.a.m.d.** Vechi pietre tombale în cimitire evreiești.
- 1561-1563.** Evreul portughez Iosef Nassi, ridicat de sultanul Selim al II-lea la rangul de duce de Naxos, îl sprijină pe Despot Vodă în Moldova, iar apoi pe Alexandru Lăpușeanu, în obținerea celei de a doua domnii (1564-1568).
- 1562, aprilie 8, Hârlău.** Raport al agenților imperiali Ioan Belsius și Marcus Bergkowicz către Maximilian de Habsburg în care se relatează între altele despre politica tolerantă a lui Despot, voievodul Moldovei, față de evrei.
- 1562, aprilie 13.** Într-un raport adresat lui Ferdinand I, împăratul Austriei, trimisul acestuia menționează, printre altele, despre existența evreilor în Moldova lui Alexandru Lăpușeanu și Despot Vodă.
- 1562, iunie 6, Iași.** Raport al agentului imperial I. Belsius către Maximilian de Habsburg, care amintește între alți sprijinitori ai voievodului moldovean Despot pe Zuan Miques (Ioseph Onazy), evreu portughez, personalitate politică la Curtea otomană.
- 1563, octombrie 29, Constantinopol.** M. de Petremol, ambasadorul regelui Franței, Carol al IX-lea, relatează despre demersurile lui Alexandru Lăpușeanu pentru reobținerea tronului Moldovei; între sprijinitorii săi este amintit evreul Miques, favorit al sultanului Selim II.
- 1564, mai 6.** Intervenția sultanului pe lângă regele Poloniei, prin intermediul interpretului evreu Avram, pentru predarea lui Ștefan Tomșa, domnul Moldovei.

- 1564, mai 27, Nicopol.** Responsă în legătură cu uciderea, de către niște greci, a unui evreu venit de la Adrianopol în Țara Românească.
- 1564, iunie 29, Köln pe Spree.** Joachim, principele elector de Brandenburg, atestă recunoașterea unei obligații bănești aflată la un creditor evreu, în legătură cu un împrumut mai vechi luat de la Petru Rareș, domnul Moldovei.
- 1566, aprilie 29, Brașov.** Decizie judecătorească a Sfatului orașului Brașov referitoare la o pricină între un evreu și o locuitoare a orașului menționat.
- 1564, iulie 15 - august 10.** Pretendentul la tronul Moldovei, Gheorghe Despot, recomandă Signoriei Genovei o personalitate evreiască din Țările Române.
- 1568, martie 20, Constantinopol.** Ordin imperial al sultanului Selim al II-lea adresat amiralului flotei otomane, cadiilor din Constantinopol și comandantului fortăreței Yeni-Hissar, referitor la monopolul comerțului cu vinuri pentru Moldova deținut de evreul Iosef Nassi, duce de Naxos.
- 1568, august 3.** Firman prin care sultanul Selim al II-lea poruncește cadiului din Cirmen (Cernova) să cerceteze cu atenție pe evreul (iahudi) numit Istergun (?), aflat anterior în slujba răposatului Mircea Ciobanul, domnul Țării Românești, care și-ar fi însușit 6 harabale de efecte; după inventarierea amănunțită a efectelor se cere ca evreul să fie trimis la Constantinopol, sub cea mai severă escortă, pentru a fi pedepsit.
- 1568, octombrie 21.** Sultanul Selim al II-lea se adresează lui Alexandru al II-lea, domnul Țării Românești, cerând ocrotirea supușilor săi față de evrei, care, răspunzând nevoilor de numerar ale populației, împrumutau bani cu dobânzi mari, cu porunca să se împiedice asemenea fapte pe viitor.
- 1569, iunie, Lublin.** Instrucțiunile lui Sigismund I, regele Poloniei, către solul său, Ioan Sieniński, trimis la Bogdan Lăpușneanu, domnul Moldovei, amintesc, între altele, de diferendul dintre târgoveții suceveni și negustorii evrei, supuși poloni.
- 1570, noiembrie 9.** Se încheie un contract de căraușie între Frângul din Suceava și negustorii Haim Cohen și Avram Mosso din Constantinopol, pentru transportarea unor mărfuri în Polonia.
- 1570.** La Iași, activează câteva decenii rabinul savant Salomon Arayo, din a cărui învățătură cabalistă s-a adăpat, în chiar acest oraș, marele filosof și astronom Rabi Iosif S. del Medigo, venit în 1618.
- 1571, ianuarie 17, Lvov.** Este înregistrată o mărturie în legătură cu sechestrarea de către Anton Tetul și Mihei, români din Bârlad, a bunurilor evreului Avram Nachman din Olesko pentru neplata unor datorii.
- 1571, iulie 31, Lvov.** Contract încheiat între Chaim Cohen din Constantinopol și căruțași poloni pentru transportul unor mărfuri din Polonia prin Moldova spre Chilia și înapoi, cu obligația respectării repausului de sâmbătă cerut de obiceiul evreilor cărora le erau destinate mărfurile.
- 1571, noiembrie 21.** Evreul David, fiul rabinului Abraham, atestă răscumpărarea unor bunuri ipotecate de Petru Șchiopol, domnul Moldovei.

- 1571.** Se spune că sultanul Selim al II-lea i-a făcut lui Iosef Nassi propunerea de a-i acorda domnia Țării Românești sau a Moldovei.
- 1573, octombrie 16, Lvov.** Contract de căraușie încheiat în fața autorităților orașului Lvov între căraușul Ioan Vartiris din Iași și evreul Nachman Thor, pentru transportul unor mărfuri la Adrianopol.
- 1574.** Evreul Isac ben Iosef este numit secretarul lui Alexandru Mircea, domnul Țării Românești.
- 1574.** Petru Șchiopul (1574-1579, 1582-1591) îl are în slujba sa pe faimosul medic Solomon Askenazi, zis Tedeschi, aflat cândva la curtea regelui Poloniei sau a sultanului.
- 1574-1591.** Intervenție otomană adresată lui Petru Șchiopul, domnul Moldovei, pentru plata datoriilor acestuia către evreul Solomon.
- 1575, august 29, București.** Alexandru Mircea, domnul Țării Românești, întărește fostului episcop Ilarion satul Vernești, proprietate vândută anterior ca urmare a unor datorii la creditorii evrei.
- 1578, octombrie 26, Cluj.** Dieta nobilimii Transilvaniei menționează prezența a numeroși negustori evrei la târgul din ziua Sf. Gal (16 octombrie).
- 1578, decembrie 10.** Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești, întărește lui Lațco ocinele cumpărate în satul Mileștii de Jos și ca urmare a unor datorii contractate de săteni la creditorii evrei.
- 1579, ianuarie 8, Iași.** Petru Șchiopul, domnul Moldovei, specifică negustorilor poloni interdicția pentru evrei de a achiziționa vite pe teritoriul moldovenesc.
- 1579, Brașov.** Din registrele unor maeștrii postăvari din Brașov rezultă că, printre furnizorii de coloranți (indigo) și lână, se aflau și evrei originari din Imperiul Otoman.
- 1579.** Simon Pechi (1575-1642), devenit pentru un timp cancelar al lui Gabriel Bethlen, a fost un bun cunoscător și traducător al psalmilor biblici și a pus bazele credinței iudaice a sectei sabatarienilor. Sabatarianismul, înființat de Andrei Rossi, s-a ivit pe baza religiei unitariene, inițiate de Francisc David și a numărat printre conducătorii săi pe Nicolae Bogăthi Fozokas și Simon Pechi, fiul adoptiv al lui A. Rossi. Sabatarienii au adoptat ca teme al vieții lor *Pentateuhul*, respectau cu sfințenie Șabatul și cele mai multe din prevederile ritual-halahice.
- 1579.** Petru Șchiopul decide expulzarea din Moldova a negustorilor evrei originari din Polonia. Decretul de izgonire a evreilor din Moldova pare însă, după unele informații indirecte, a nu se fi aplicat.
- 1582, septembrie 20, Lvov.** Act polonez privitor la cercetările efectuate din porunca lui Ștefan Bathory, regele Poloniei, în legătură cu datoriile unor negustori evrei față de lancu Sasu, domnul Moldovei.
- 1584, iunie 22.** Badea și Radu din Roșia vând jumătate din satul Bistrița către logofătul Vișul, pentru a-și plăti datoriile contractate la evreul Avram din Ocna.
- 1584.** Franco Sivori consemnează prezența negustorilor evrei în Țara Românească în timpul domniei lui Petru Cercel.

- 1585, septembrie 9, Târgoviște.** Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești, întărește logofătului Vișul partea din satul Bistrița cumpărată de la Badea și Radu din Roșia, ultimii fiind datori evreului Avram din Ocna Mare.
- 1586, februarie-iunie.** Creditorul evreu Moise, fiul lui Eliezer, amprenta plăți făcute de Petru Șchiopul, domnul Moldovei.
- iunie 26, București.** Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești, întărește ocini în Olteni mitropolitului Mihail, care răscumpărase anterior datoriile fostului stăpân al satului, făcute la creditori evrei și otomani.
- iulie 18.** Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești, îi întărește lui Pârvu, mare clucer, satul Bucovățul, amintindu-se datoria contractată de săteni la un creditor evreu.
- 1587, august 31, Lvov.** Căraușii moldoveni Ioniță și Stan, din Iași, depun mărturie împotriva negustorului evreu Avram Gambais din Constantinopol.
- 1588, iulie 28.** Banul Iane Cantacuzino și stolnicul Nicolae fac un împrumut în valoare de 150.000 de aspri la evreul Celebi, creditor al voievodului Moldovei, Petru Șchiopul.
- 1590, iulie 14.** Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești, întărește satul Rădăcinești lui Dumitru, amintindu-se datoriile plătite de acesta unor creditori evrei.
- 1591-1593.** Printre documentele Hurmuzaki se află și unul ce pomenește de numirea unui evreu, Aron Emanuel, „de rasă ebraică”, pe tronul Moldovei. După Xenopol, acest Emanuel ar fi domnit între 1591 și 1593 (Aron Tiranul – „cel cumplit”, fiul lui Alexandru Lăpușneanu).
- 1592.** În cartea lui G. A. Mangini Padovano, apărută la Veneția, sub titlul *Geografia sine descriptione universala della terra*, se scrie: „În Moldova locuiesc mulți armeni, evrei, unguri, sași, raguzani...”.
- 1593, ianuarie 25.** Prevedere legislativă referitor la impozitul care se percepe de la evreii din Transilvania.
- august 12, Cetatea Albă.** Responsă referitoare la uciderea de către tătari a evreului lehuda, fiul lui Iacob, plecat pentru a răscumpăra nobili polonezi căzuți în robie.
- decembrie 7, București.** Mihai Viteazul îi întărește lui Căzan și altora ocine, vii și ogoare la Topliceni și în alte sate, specificând proveniența lor, printre vânzători fiind amintit și evreul Haim.
- decembrie.** Un anume Haim vinde, la Topliceni, în județul Bacău, o vie, sechestrată de el în calitate de creditor evreu sud-đunărean.
- Evreii germani își asumă obligația de plată pentru împrumutul acordat de Petru Rareș markgrafului Joachim de Brandenburg pentru finanțarea campaniei imperiale de eliberare a Budei (1542).
 - Într-un raport al ambasadorului venețian la Constantinopol, adresat dogelui Veneției, se pomenește despre existența evreilor în Țările Române în timpul domniei lui Aron Vodă și Mihai Viteazul.

- 1594, februarie 19, Londra.** Judass Fatim, slujitor al lui Don Solomon, duce de Mitilene, relatează diferendul dintre ambasadorul Angliei la Constantinopol și creditorii locali, în legătură cu împrumutul acordat lui Aron Tiranul, domnul Moldovei.
- aprilie 21.** Sprijin acordat de ambasadorul Edward Barton pentru Aron Tiranul, domnul Moldovei, prin intermediul unor creditori de tradiție ai domnilor moldoveni, între care și evrei.
- august 17, București.** Mihai Viteazul îi întărește marelui stolnic Sârbu și fratelui său jumătate din satul Bistrița, care aparținuse mai întâi lui Badea din Roșia și fusese vândut cu 7.000 de aspri în contul datoriei sale la evreul Avram din Ocna Mare.
- noiembrie 13.** Mihai Viteazul trece prin sabie o seamă de creditori, în majoritate evrei turci, „ca să nu-i mai ceară galbenii” datorati.
- Aron Vodă, în a doua sa domnie, ucide 19 evrei turci, aflați în Moldova în calitate de creditori ai săi.
 - Cronicarul Ștefan Szamosközy arată că înscăunarea lui Mihai Viteazul s-a datorat și unor creditori de la Constantinopol, printre care și evrei.
- 1595, septembrie 26, Lvov.** Mazilirea, de către otomani, a lui Aron Tiranul, domnul Moldovei, s-a datorat și uciderei de către acesta a supușilor turci, printre care și evrei.
- Din ordinul lui Sigismund Bathory, principele Ardealului și suzeran, din vara lui 1595, al domnilor Țării Românești și Moldovei, evreii au fost spânzurați la Alba Iulia. Sigismund proclamă că evreii nu pot rămâne în Țările Române și că „oricine are dreptul să-i omoare oriunde îi găsește”.
 - În timpul domniei lui Ieremia Movilă (1595-1606), negustorii evrei în tranzit prin Moldova continuă să-și practice îndeletnicirile.
 - Negustori evrei sud-dunăreni sunt amintiți ca având relații cu Țările Române, în speță cu orașele Brașov, Târgoviște ș.a.
 - Responsă în legătură cu uciderea unor evrei, în trecerea lor prin Moldova spre Imperiul Otoman, undeva pe valea Lăpușnei.
- 1596, mai 14, Gherghița.** Mihai Viteazul, domnul Țării Românești, îi întărește lui Dumitru ocine în Rădăcinești, pentru plata unor datorii către creditorii evrei Sâmbotin și Isac.
- 1599, octombrie 2.** Relatarea nobilului Toma Kendi, adresată comisarului imperial Mihail Szekely, despre intențiile politice ale lui Mihai Viteazul, inclusiv despre alungarea creditorilor evrei.
- 1600, ianuarie 15, Salonic.** Responsă în legătură cu uciderea unor evrei din Vidin în cursul raidului sud-dunărean întreprins de Mihai Viteazul, voievodul Țării Românești.
- martie 8.** Comisarul imperial Mihail Szekely îl informează pe împăratul Rudolf al II-lea în legătură cu evenimentele din Moldova în preajma alungării lui Ieremia Movilă de către Mihai Viteazul, amintind și persecutarea negustorilor evrei.

- 1600, septembrie 15, Cluj.** Persecuții ordonate de principele Transilvaniei împotriva românilor, sârbilor, grecilor și evreilor transilvăneni care s-au arătat favorabili lui Mihai Viteazul, domnul Țării Românești.
- septembrie 23, Praga.** Informație de epocă, din surse evreiești, referitoare la evenimentele din Moldova și luptele între Mihai Viteazul și poloni.
- septembrie.** H. A. Ortelius, în legătură cu bătălia de la Mirăslău a lui Mihai Viteazul, menționează: „toți valahii, sârbii și evreii care trecuseră de partea voievodului”.
- octombrie 14, Constantinopol.** Franciscanul Eustachio Fontana menționează atitudinea nefavorabilă a evreilor față de voievodul român Mihai Viteazul.
- Începutul sec. XVII.** Responsa lui Iomtov Saalon în legătură cu disputa dintre doi creditori sud-dunăreni evrei, amintindu-se relațiile lor cu Țara Românească.
- 1601, august 20.** În Cronica lui Simon Massa și Mark Fuchs, referitoare la distrugerea Clujului de către trupele lui Basta și Mihai Viteazul, se amintește de prezența evreilor în acel oraș.
- Ante 1605.** Responsă în legătură cu uciderea unui negustor evreu venit din Polonia la Iași pentru a cumpăra mărfuri.
- 1605, ianuarie 16.** Responsă în legătură cu moartea unui evreu în cursul luptelor din Moldova, din 1600, între trupele polone ale lui Ian Zamoyski și cele ale lui Mihai Viteazul.
- iunie 26 - august 3, Praga.** Consiliul secret habsburgic comunică Camerei aulice imperiale hotărârea împăratului Rudolf al II-lea de a onora cererea voievodului român Nicolae Pătrașcu privitoare la un împrumut, sumele urmând a fi achitate prin intermediul unor evrei.
- august.** Responsă în legătură cu moartea unui negustor evreu din Moldova, în timpul unor lupte pe Dunăre.
- 1606, iulie 26, Kosiče.** Ștefan Bocskai, principele Transilvaniei, îi solicită regelui Poloniei trimiterea unui cunoscut medic evreu al vremii, Eleazar, pentru a-l trata.
- 1607, Gromny.** Decizie a Congresului Comunităților Evreiești (Vaad), referitoare la cumpărarea peștelui pescuit în Moldova.
- 1610, martie 22, Vidin.** Responsă în legătură cu uciderea lui Slomo Zenana, secretar al tribunalului rabinic din Oriahovo.
- 1610, Iași.** Este data celei mai vechi pietre funerare, existentă încă și în 1943, când cimitirul Ciurchi a fost distrus.
- 1611, ianuarie 15, Praga.** Evreul Lazăr Henkel amintește răscumpărarea de către el a unor datorii contractate de Nicolae Pătrașcu, fostul domn al Țării Românești.
- 1613, iunie 10, Târgoviște.** Radu Mihnea, domnul Țării Românești (1611-1616), întărește o serie de ocine în Vrancea, amintindu-se datoria unuia dintre săteni la un creditor evreu.

decembrie 10, Iași. Ștefan Tomșa, domnul Moldovei, întărește un privilegiu comercial pentru negustorii din Polonia, între care enumeră și pe evrei, stabilind traseul obligatoriu pe care aceștia urmează să-l parcurgă.

decembrie. Ștefan Tomșa, domnul Moldovei (dec. 1611 - nov. 1615 și oct. 1621 - aug. 1623), acordă evreilor o seamă de înlesniri pentru practicarea comerțului ș.a.

➤ Ștefan Tomșa adresează, la un an după înscăunare, o invitație către toți negustorii din Lemberg, inclusiv evrei, de a veni în Moldova pentru a da avânt negoțului.

Circa 1613. Responsă a lui Meir Ghedalia în legătură cu uciderea unor negustori evrei polonezi, în Moldova.

1614, ianuarie 25, Târgoviște. Radu Mihnea, domnul Țării Românești, întărește mai multor moșneni din satul Mihăiță siliștea satului, amintind totodată datoria unuia dintre ei către un creditor evreu.

1615, septembrie 8, Târgoviște. Radu Mihnea, domnul Țării Românești, întărește Cătălinei Băneasa un sat din Dolj, în hotarul căruia este amintit toponimul „fântâna jidovului”.

septembrie - 1616 august. Responsă a lui Benjamin Slonik în legătură cu uciderea unor negustori evrei polonezi, de către tâlhari, în Moldova.

decembrie - 1616. Responsă în legătură cu uciderea unor evrei polonezi, în Moldova, în perioada luptelor dintre Ștefan Tomșa și Alexandru Movilă.

➤ În lucrarea sa asupra războaielor antiotomane, Hieronimus Augustus Ortelius descrie, în cadrul luptelor din Transilvania dintre Mihai Viteazul și Gheorghe Basta, atitudinea negativă a ultimului față de susținătorii voievodului român, printre care enumeră și evreii.

1618. Gabriel Bethlen acordă o diplomă, cu importante privilegii, evreilor care „voiesc să se așeze în țara noastră, în Transilvania, în vederea propășirii acesteia”.

1620 (începutul anului). Cartea lui Del Medigo, *Sefer Metzaref le-Hohma*, reamintește și despre contactul cu marele spirit al vremii – Rabi Shlomo ben Arayo.

martie 9, Târgoviște. Gavril Movilă, domnul Țării Românești (1618-1620), îi întărește clucerului Stoica o serie de sate, amintind și o ocină deținută de evrei.

1622, martie 5, Constantinopol. Un raport al trimisului olandez la Constantinopol relatează despre apariția unui pretendent la domnia Moldovei, ca fiu al lui Aron Tiranul, sprijinit de evrei.

1623, iunie 18, Cluj. Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei (1613-1629), acordă un act de privilegii evreilor din Transilvania, la cererea medicului său din Constantinopol, evreul Abraham Sarsa. Prin privilegiul acordat, evreilor li se reconfirmă dreptul de stabilire pe teritoriul țării, siguranța îndeletnicirilor, dreptul de a circula, libertatea credinței ș.a.

- 1624, martie-august.** Alexandru Coconul, domnul Țării Românești, îi întărește lui Radu logofăt viile lui Ianache banul Catargiu, amintindu-se datoria ultimului către Hogeia Moise Evreul.
- 1626.** Ghidul de pelerinaj în Țara Sfântă, publicat la Veneția, de către Gelson Segal Ideles, semna la drumul moldovenesc prin Iași și Galați ca cel mai recomandabil pentru evreii din Polonia.
- 1627, aprilie 28, Alba Iulia.** Dieta Transilvaniei aprobă privilegiul acordat negustorilor evrei de principele Gabriel Bethlen în 1618.
- octombrie 10, București.** Alexandru Coconul, domnul Țării Românești, îl împuternicește pe Vlad, fost mare vistier, să ia de la Nacula, fost mare spătar, banii pe care acesta din urmă i-a furat din banii haraciului și pentru care domnul Gavril Movilă a împrumutat o sumă de la creditorii evrei din Constantinopol.
- octombrie 24, Alba Iulia.** Principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen, stabilește liste de prețuri maxime pentru produsele care pot fi introduse în țară de negustorii turci, greci și evrei.
- 1629, februarie-noiembrie.** Cronicarul Georg Kraus face referiri la medicul evreu David Rebir (Riberius) aflat în serviciul lui Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei.
- 1631.** Mențione în registrul tricesimal de la Cluj, potrivit căreia s-a adus din Carei la Cluj fier pentru sabie și spadă, giulgiu polonez și pânză evreiască.
- 1632.** Relatarea călugărului minorit conventual Paolo Bonnicio din Malta amintește prezența negustorilor evrei la Iași.
- 1632-1654.** În timpul domniilor lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653), situația evreilor a fost reglementată în cele două țări românești prin „pravile”, adoptate în bună măsură după modele bizantine și deci în parte discriminatorii pentru evrei (vezi *Pravila bisericească de la Govora*, 1640, și *Îndreptarea Legii*, 1652).
- 1633, februarie 2.** Însemnările căpitanului general de la Satu Mare despre cheltuielile efectuate la Cracovia fac referiri și la evrei.
- 1635, august 2, Alba Iulia.** Însemnare privind achiziționarea unei cărți de către medicul evreu David Valerius.
- 1635-1703.** Samuel Oppenheim este unul dintre primii hofjude, evrei de curte, care se bucură de mari privilegii comerciale. În 1698 el era reprezentantul lui Iosif I de Habsburg în Transilvania.
- 1636.** O piatră tombală, aflată în cimitirul din Timișoara (Calea Lipovei) are înscris numele lui Assael Azriel, medic chirurg și rabin, decedat în 1636, dată la care Banatul ținea de pașalâcul din Buda.
- 1638, iulie.** Are loc „procesul de la Dej” care a pecetluit soarta sabatarienilor. Au fost condamnați la moarte, iar apoi iertați, peste 100. Mulți au fugit din țară îndreptându-se spre Țara Sfântă. Din cei 20-30.000 existenți în Ardeal, au rămas numai cei de la Bezidul Mare, trecuți la iudaism (și care, în cele din

urmă, au împărțit trista soartă a evreilor ardeleni fiind trimiși, în mai-iunie 1944, la Auschwitz).

1640, mai 1. Doctorul evreu Arie Iehuda Sia, aflat în Moldova la curtea lui Vasile Lupu, este chemat în Transilvania de principele Gheorghe Rakoczi I.

septembrie. Călugărul minorit Petru Bogdan Baksic, călătorind prin Țara Românească, face referiri la vameșii evrei care dețineau controlul trecerii Dunării.

➤ *Pravila bisericească de la Govora* a lui Matei Basarab asimilează evreii cu necredincioșii și ereticii; face referiri și la raporturile dintre preoții din Țara Românească și evrei.

1644, octombrie 21, Iași. Relatarea misionarului Marco Bandini privitoare la călătoria sa în Moldova, unde doctorul evreu al voievodului Vasile Lupu se recomandă drept mediator.

1646. Matei Basarab acordă o moșie lui „Tănăsie... de lege evreiască”, dar „scos de la întuneric la lumină de legea creștină”. Înainte de creștinare, Tănăsie fusese haham.

➤ În *Cartea românească de învățătură*, alcătuită în vremea lui Vasile Lupu, sunt cuprinse prevederi juridice referitoare la evrei.

1648, martie, Aiud. Protestul nobilimii transilvănene împotriva negustorilor evrei ce revindeau în Principat mărfuri cumpărate din interior.

➤ După 1648, un mare val de evrei așkenazi din Polonia se refugiază în Moldova, ajungând apoi și în Țara Românească și fugind astfel din calea pogromurilor organizate de cazacii zaporojeți ai hatmanului Bogdan Hmelnițki, răsculați împotriva coroanei polone, a nobililor catolici și a colaboratorilor lor pentru comerț, evreii.

➤ Cazacii și aliații lor, tătarii crimeeni, au distrus cu sălbăticie satele și târgușoarele (ștetl) evreilor de pe Nistru, din Polonia și Galiția, până în Lituania, determinându-i pe evrei la un nou exod de proporție; mulți au ajuns în Moldova și chiar în Țara Românească.

1648-1649. Răscoala lui Bogdan Hmelnițki împotriva moșierimii catolice poloneze și a evreilor s-a soldat cu un pogrom împotriva ultimilor, fiind uciși 150.000. Unii evrei ucraineni s-au salvat fugind în Moldova.

1648-1649. Hanul Crimeei îi cere lui Vasile Lupu să alunge evreii refugiați în Moldova. Domnitorul nu dă curs solicitării, arătând că „în Moldova sunt puțini jidovi negustori”.

1649, noiembrie. Responsă a lui Menachem Mendl Krochmal care relatează, între altele, răscumpărarea de la Constantinopol a unor evrei luați robi de tătari și otomani și întoarcerea lor în Polonia, prin Moldova.

1650. Dieta transilvană reintroduce prevederi restrictive aspre pentru evrei.

➤ Documentele (românești, evreiești etc.) semnalează răzlețe comunități evreiești constituite încă de acum. Iar apoi, la Piatra-Neamț (1677), Câmpulung Moldovenesc (1684), Focșani (1691), Botoșani. Pe teritoriul raialelor otomane: Isaccea (1677), Chilia, Babadag, Căușani, Tighina (Bender) toate în 1700.

- 1650.** Iau naștere comunități evreiești la Iași, Soroca, Ștefănești, Dorohoi ș.a.
- 1651, iunie 27.** Matei Basarab, domnul Țării Românești, i se adresează lui Michael Goldschmidt, judele Brașovului, în legătură cu situația negustorului de mirodenii Avram.
- În relatarea călătoriei prin Țara Românească a germanului Nicoalus Schmidt se amintește una din vămile dunărene deținută de evrei.
- 1652, post februarie 11 - ante noiembrie 22.** Călătorul otoman Evlia Celebi, în trecere prin orașul Mangalia, înregistrează prezența a numeroși evrei.
- august-septembrie.** Relatare anonimă germană descriind persecuțiile suferite de evreii din Iași la intrarea în oraș a oștii cazacilor lui Timuș Hmelnițki, venite să asiste la căsătoria acestuia cu fiica domnului Moldovei, Vasile Lupu.
- Cu prilejul nunții Ruxandrei, fiica lui Vasile Lupu, cu Timuș Hmelnițki, 60 de evrei ieșeni, ce nu reușiseră să se ascundă, au fost torturați până au izbutit să se răscumpere de la cazaci. Folclorul local a reținut că Timuș ar fi ucis „cu sabia și cu mâna lui 7.000 de evrei”.
 - Este atestat cel mai vechi cimitir evreiesc din Dorohoi.
- 1652, 1677, 1691.** Evrei creștinați ocupă funcții importante în administrația Moldovei: Ianache Botez, pârcălab de Roman (1652), Grigore Botez (1677), Pană Botezatu (1691), Solomon Botez șetrarul (1691), alte funcții.
- 1653, aprilie 20-21, Iași.** Relatarea lui Paul de Alep despre atrocitățile comise de cazacii lui Timuș Hmelnițki după înfrângerea domnitorului Moldovei, Gheorghe Ștefan.
- Cronica pogromurilor căzăcești este alcătuită de învățatul Nathan Hanover, viitor rabin ieșean, în vestita sa lucrare *Ever Mecula*, apărută la Veneția.
 - Documente privind relațiile economice dintre evreii localnici și conlocuitori: 1653, Marco Jidovul cumpără heleșteul de la Popricani; 1663, la Iași, evreii comercializează vase cu vin cumpărate în sate; 1657, „Moisă doftorul” cumpără case bisericești la Scheia.
 - Gheorghe Rakoczi al II-lea recunoaște evreilor maghiari unele drepturi în conformitate cu Aprobata Constituție (vezi paragraful 82).
- 1654.** Unii istorici specialiști în Evul Mediu românesc apreciază că, după 1654, evreii din Țările Române nu au mai avut de suferit precum coreligionarii lor din centrul și apusul Europei. În Țările Române nu au existat ghetouri și nici restricții de imigrare ca, de pildă, în Anglia, după 1290.
- 1656.** Este menționată prima sinagogă existentă în Transilvania cu drept de organizare a unei „companii” proprii.
- 1656-1657.** În relatarea de călătorie a predicatorului suedez Conrad Iacob Hildebrandt prin Țările Române este menționată existența comunităților evreiești de la Alba Iulia, Iași, Soroca și Ștefănești.
- 1657, martie 8, Alba Iulia.** Act încheiat în fața autorităților locale în care se specifică și prezența unei străzi a evreilor din oraș.

august. În relatarea lui Paul de Alep despre călătoria sa în Țara Românească se menționează și existența unui dregător domnesc evreu botezat.

decembrie 11, Iași. Gheorghe Ștefan, voievodul Moldovei, îi reîntărește lui Iordache Cantacuzino satul Popricani, amintind de arendarea heleșteului evreului Mosco.

Alba Iulia. Strada Italiană ia numele de Strada Evreiască, deși abia în 1698 comunitatea din acest oraș va număra doar 15 capi de familie.

Iași. Este cumpărat locul pe care se va construi Sinagoga Mare din Tg. Cucului, existentă și azi. Sinagoga va fi inaugurată, în 1670, de celebrul rabin Natan Nata Hanover.

1657, 1682. În Tg. Cucului (Iași), unde se va afla sediul hahambășiei se ridică, pe un loc al mănăstirii Aron Vodă, o sinagogă.

1659-1661, noiembrie 10. Mărturie despre o vânzare de heleșteu de pe Jijia unui evreu.

1660-1664. Călătorul otoman Evlia Celebi dă vagi indicii despre distrugerile, jafurile etc. provocate de tătari și turci în Transilvania, fapt ce explică și puținătatea documentelor rămase din acea vreme.

1662, aprilie 11. Act din vremea lui Grigore Ghica în care se amintește arendarea unor ocne de sare și a veniturilor încasate la trecerea vadurilor unor evrei din Constantinopol.

septembrie 15, Iași. Act referitor la vânzarea unor case ale lui Iorga Karaiane doctorului Moise.

1663, septembrie 27. Domnitorul Moldovei, Eustratie Dabija, interzice vânzarea vinăriciului de către slujitorii domnești evreilor și armenilor.

noiembrie 20, Alba Iulia. Mărturie a evreului Isac, zis Porumbacu, făcută în fața capitelului bisericii din Alba Iulia, în legătură cu un apropiat al său pe care-l răscumpărase din prizonieratul otoman.

1664, iunie 23, Baia Mare. Mențiune asupra unei vânzări de aramă negustorului evreu Adam Nossanovicz.

decembrie 20, Köln pe Spree. Scrisoarea lui Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei, adresată principelui Johann-Ferdinand Portia în legătură cu un zălog al primului, aflat la un creditor evreu.

1665, februarie 6, Stettin. Scrisoarea lui Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei, adresată electorului de Brandenburg, solicitându-i intervenția în privința sumelor de bani zălogite de la creditorii evrei vienezi.

1666. La Iași este semnalată prezența cunoscutului Nathan Hanover, sosit de la Veneția pentru a se adăpa de la învățătura cabalistă a marelui rabin local, Arowy, care este menționat și într-o scrisoare a rabinului de Vilna, Isac ben Abraham, către rabinul de Zamosc, Levi Hirsch Horovitz.

➤ Nathan Nata Hanover descrie, în cartea sa *Even Mekula*, măcelurile lui Hmelnițki, la unele fiind chiar martor ocular.

- 1668, octombrie 8, Alba Iulia.** Principesa Transilvaniei, Ana Bornemisza, le poruncește comitelui curial de la Zlatna, lui Istvan Belenyese și lui Iuda evreul să-i livreze două măști de mercur.
- 1669, august 6, Turda.** Istvan Nagi din Turda și Samuel evreul răscumpără din robia otomană pe soția și copilul lui Andraș Comaroni din Petrinzel-Cluj.
- 1673, februarie 20, Făgăraș.** Act al lui Mihai Apafi I, principele Transilvaniei, prin care sunt întărite privilegiile mai vechi ale evreilor din principat.
- 1673, mai 6, Câmpulung.** Este prinsă banda de hoți, în care și un ardelean, ce jefuise de mai multe ori pe niște evrei din Moldova.
- Mihail Apafi I, confirmă în mai multe rânduri privilegiile acordate evreilor din Alba Iulia (1673, 1678, 1680), inclusiv de a fi judecați de judele lor ce depindea de judele curții.
- 1676-1677, Piatra Neamț.** Cea mai veche piatră tombală cunoscută, cu text ebraic, din cimitirul mozaic local.
- 1676-1678.** Un misionar catolic relatează că la București se află mulți evrei bogați.
- 1677, iunie 26, Iași – iulie 8, Isaccea.** Relatarea lui Michal Floryan Rzewuski, secretarul soliei polone care, în drum spre Constantinopol, a străbătut Moldova, despre audiența la domnul Antonie Ruset și informațiile culese despre evrei.
- 1678, martie 30, Iași.** Inscripție pe o piatră de mormânt comemorându-l pe marele rabin Arie Leib ben Samuel.
- Un evreu închiriaza teren în zona comercială a Lipscanilor, din București, pentru a ridica prăvălii și case.
- 1680, mai, Iași.** În socotelile bisericii catolice din Iași figurează o datorie la un evreu.
- 1682, iunie 12, Iași.** Raportul călugărului minorit Antonio Angelini din Campi despre Moldova și Țara Românească, relatând între altele despre prezența evreilor în capitala Moldovei.
- 1683.** Relatarea cancelarului Transilvaniei, Nicolae Bethlen, despre relațiile de afaceri cu evrei din Transilvania.
- 1684, mai 10, Câmpulung Moldovenesc.** Act de moștenire făcut de Mihail Dodul și soția sa în favoarea fiului lor, încheiat în casa evreului Mer, ca semn de înaltă încredere față de acesta.
- 1685, februarie 7, Iași.** Macarie, egumenul mănăstirii Cetățuia din Iași, menționează existența în oraș a unei „mesernițe” (măcelărie rituală evreiască).
- decembrie 20, Târgu Neamț.** Hotărnicie efectuată de orășenii din Târgu Neamț pentru un loc de moară dat de Gheorghe Duca, domnul Moldovei, fostului episcop al Rădăuților; între semnatarii actului se înregistrează și un evreu (ca martor).
- 1686, februarie 27, Iași.** Mențiune despre o sinagogă existentă în Iași, în „Mahalaua Curelarilor”.

- 1690, mai 2, Făgăraș.** Plângere înaintată Dietei Transilvaniei de către evreica Mirian, din Valea Crișului, originară din Moldova.
- 1690, decembrie 15.** Livrări de armament efectuate prin intermediul evreului Oppenheimer către armata imperială habsburgică din Transilvania, angajată în războiul cu otomanii.
- Evreii sunt expulzați din Maramureș, dar revin, întrucât, în anul 1787, numărul bărbaților recenzați era de 1.214.
 - Mențiune despre Natan Hanover ca rabin al sinagogii din Iași, pe o tipăritură a sa apărută la Wilmersdorf în 1690.
- 1691, aprilie 30, Blaj.** Mențiune despre secta iudaizantă sabatariană din Transilvania.
- iulie 3.** Statutul comitatului Maramureșului prevedea că „evreii sunt pe veci proscrisi”, dar ei s-au putut totuși așeza și dezvolta pe proprietățile nobililor.
- 1694, august 10, Iernut.** Arendarea unei glăjării din Porumbacu de Sus de către evreul Iacob Fincz din Alba Iulia.
- septembrie 6, Sibiu.** Catastiful de vânzări de mărfuri al negustorului sibian Siguli Stratu cuprinde referiri și la evreul Avram.
- 1694-1701, București.** Din condica Vistieriei, în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu rezultă cât se încasează de la „breasla jidovilor”, și cât contribuie aceasta la plata haraciului sau la alte obligații față de domnie.
- 1695, ianuarie 1.** Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, se adresează vameșilor, cerând respectarea plății vămii stabilite de domnie tuturor categoriilor de negustori, între care sunt enumerați și evrei.
- 1697, noiembrie 21, Alba Iulia.** Protest al negustorului Moise Koen din Alba Iulia depus în fața capitelului bisericii transilvănene în legătură cu încercarea unor creditori de a-l face răspunzător pentru datoriile tatălui său.
- 1698, martie 21, (București).** Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, concesionează atelierul de lumânări al domniei lui Hagi Vasile, cu specificarea obligației tuturor producătorilor de seu, între care și evrei, de a-l vinde lumânărilor domnesc.
- octombrie 19, Iași.** Antioh Cantemir, domnul Moldovei, amintește între altele de existența unei școli evreiești (sinagogă) la Focșani.
- octombrie 26, Alba Iulia.** Conscriptia locuitorilor din Alba Iulia îi înregistrează și pe evrei.
- Un evreu cumpără teren la Cernica, lângă București.
- 1698-1703, București.** Condica Vistieriei ținută în timpul lui Constantin Brâncoveanu înregistrează, printre altele, cheltuielile domniei prilejuite de producerea silitrei de către un „silitrar” evreu.
- 1699, februarie 11.** Act al lui Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, referitor la perceperea dării în târguri pentru mărfurile vândute cu cotul, care menționează și evreii.

- 1699, august 21, din tabăra de la Socola.** Scrisoarea voievodului Moldovei, Antioh Cantemir, către voievodul de Kiev menționează datoria unor militari față de o evreică din Iași.
- 1700.** După instaurarea stăpânirii austriece în Transilvania sporește fiscalitatea pentru evrei.
- Sec. XVII.** Listele de dări adevăresc prezența evreilor în următoarele locuri: 1636, Timișoara; 1655, Urișov; 1657, Gluba; 1660, Sighișoara; 1662, Mediaș; 1664, Baia Mare și Ciucu; 1668, Bistrița și Iernut; 1685, Sibiu; 1691, Cluj și Turda; 1693, Tg. Mureș; 1699, Satu Mare.
- Sec. XVII, a doua jumătate.** Evrei se aflau și în secuime (Gheorgheni) și în Maramureș (1668, 1676, 1691), unii ocupându-se de agricultură. În Transilvania se aflau de obicei negustori, arendași, exportatori ce comercializau și mercurul exploatat pe unele domenii princiare.
- 1701, februarie 17, Soroca.** Starețul Leonte, trecând Nistrul la Soroca, constată că vama este ținută în arendă de evrei.
- 1702, ianuarie 17, București.** Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, dispune ca orice negustor venit la târg să fie obligat să cântărească mărfurile pe cântarul domnesc. Sunt menționați – alături de negustorii români, turci și armeni – evreii.
- februarie 23, Cluj.** Maestrul tipograf Tótalusi Kis Miklós toarnă litere pentru biserica și Colegiul reformat din Cluj, inclusiv două garnituri complete de litere ebraice.
- mai 6, Alba Iulia.** Stările convocate în Dietă constată că negustorii greci, armeni, evrei și sârbi, prevalându-se de privilegiile dobândite, refuză să participe, proporțional cu veniturile lor, la cheltuielile publice.
- 1702-1704, București.** La Curtea domnitorului Constantin Brâncoveanu se aflau mai mulți medici, printre care și evreul Avram. Acesta îl însoțește pe domn la Adrianopol.
- 1703, februarie 2, Bârlad.** Din condica pentru înregistrarea „milelor” domnești rezultă că evreul Iacob, din Bârlad, a fost scutit de dările pe care ceilalți evrei le plăteau.
- mai 31, Alba Iulia.** Sluga arendașului evreu György Farkas, din Hunedoara, depune mărturie în fața Consiliului orășenesc despre situația bunurilor stăpânului său.
- mai, Bacău.** Cea mai veche inscripție tombală cunoscută din cimitirul evreiesc local.
- Băcșad.** Este menționat un „baș staroste de jidovi”.
- Bârlad.** Este data celei mai vechi pietre tombale evreiești găsită într-un cimitir bârlădean, ce mai funcționa înaintea primului război mondial.
- 1704-1711.** Francisc Rákóczi al II-lea îi ia pe evrei sub protecția sa, îngăduindu-le practicarea a diverse comerțuri (cu aramă ș.a.). Evreii bogați întrețin, însă, relații direct cu Curtea din Viena.

- 1705, august 20, Nitra.** Principele Francisc Rákóczi al II-lea îi ordonă lui György Bornemisza, tricesimator la Munkács, să-i pună în libertate pe evreii care transportă aramă din Baia Mare în Polonia.
- octombrie 4, Orăștie.** János Pápai, reprezentantul la Poartă al principelui Francisc Rákóczi al II-lea, relatează despre faptul că, la insistențele trimisului turc de la Curtea principelui transilvan, a scos din vamă postavurile unui evreu, rechiziționate de vameși.
- 1706, ianuarie 22, Constantinopol.** Consemnare din jurnalul lui János Pápai, despre venirea unui evreu din Transilvania care aduce o scrisoare ambasadorului habsburgic la Poartă.
- mai 29, Focșani.** Lazor „orândariul” vinde o povarnă lui jupân Kirko.
- Turnu Roșu.** Prevederile vamale ale punctului de frontieră Turnu Roșu pun în evidență rolul armenilor și al evreilor în traficul cu mărfuri levantine.
- 1707, decembrie 11, Iași.** Mihai Racoviță, domnul Moldovei, îi înștiințează pe sătenii din Cuciur că, întrucât nu mai sunt urmăriți pentru uciderea unui evreu, se pot întoarce acasă.
- 1708, după 20 iunie, Sighet.** Vicecomitele de Maramureș, Gabor Horváth, îi acuză, prin procuratorul său János Bergenyei, pe locuitorii din Petrova, Leordina și Ruscova pentru faptul că nu au cooperat la prinderea tâlharului care l-a ucis pe evreul Mójses, din Ruscova.
- Grigore Ioan Calimachi, domnul Moldovei, autorizează, printr-un hrisov, pe un anume Herșel Marcovici din Hârlău să deschidă două barăci în afara orașului.
- 1709, ianuarie 1, Craiova.** Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești, în Cartea de Vamă pe care o dă pentru târgurile Craiovei și Strehaiei, menționează prezența negustorilor evrei.
- iunie 14, Iași.** Episcopul Pahomie cere domnului Moldovei, Mihai Racoviță, să restabilească Episcopiei Romanului privilegiul vechi de a lua câte doi bani de dugheană; iar domnul confirmă. Printre negustorii datori a plăti sunt enumerați și evreii.
- august 30, Borșa (Maramureș).** Daniel Kirmann, care călătorește împreună cu J.A. Mayerfeld, general suedez, consemnează răsplata dată de acesta translatorului evreu care l-a însoțit de la Bender (Tighina) până la Borșa.
- noiembrie 28 – decembrie 2, Bender - Babadag.** Relatarea lui Michael Eneman, cleric, care călătorește de la Bender la Constantinopol.
- Bender.** Relatarea lui Johann Wendel Bardili, care face parte din suita generalului Johann August Mayerfeld, completează informațiile anterioare despre evreii și armenii din localitate.
- 1710, august 27, Iași.** Nicolae Mavrocordat, domnul Moldovei, judecă pricina dintre frații Haidăi și Zialic, un evreu din Sneatin, pentru plata unor vite; „jidovul” plătiese banii cuveniți starostelui de Cernăuți, astfel încât pricina se stinge.

- 1710, octombrie 5, Iași.** Ion Paladi, fost mare vistier, dă satul Berheștii (ț. Cernăuți), cumpărat de la evreul Cerbul, lui Dumitrașcu Calmuțchi, mare căpitan, pentru o datorie.
- Evreii încep a fi acuzați, în Moldova, de omoruri rituale. La Piatra Neamț, un asemenea caz este judecat de însuși Dimitrie Cantemir și soluționat în favoarea evreilor.
 - O altă acuzație de omor ritual este înregistrată la Târgu Neamț. Lazăr Șăineanu consideră în mod eronat că prima acuzație de acest fel ar fi avut loc la Onițcani (Moldova), în 1717. Ultimul caz de acest fel se petrece la Călărași, în 1881.
- 1710-1714, Moldova.** Locotenentul Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel, descriind localitățile prin care a trecut, precum și obiceiurile moldovenilor, relevă prezența și îndeletnicirile evreilor în unele dintre aceste localități.
- 1710-1714.** În acești ani, secretarul de limbă latină al lui Brâncoveanu a fost evreul florentin, botezat, Anton Maria del Chiaro (Davide Tachia), medic și scriitor umanist, ale cărui memorii sunt o sursă importantă pentru istoriografie.
- 1711, aprilie 1, (București).** În *Însemnări în taină*, domnitorul Constantin Brâncoveanu menționează cumpărăturile făcute la o evreică.
- mai 20, Iași.** Dimitrie Cantemir, hotărând să-și camufleze ostirea de sub ochii turcilor, așează tabăra pe Bahlui, lângă cimitirul evreiesc.
- septembrie 8, Chilia.** Relatarea de călătorie a lui A. de la Motraye confirmă existența unei obști evreiești în Chilia.
- 1712, iunie 23, Sighet.** Scaunul de judecată al comitatului Maramureș îl condamnă pe evreul Ghelman pentru ultragiurea nobililor din Sighet.
- august 9, Sighet.** Adunarea comitatului Maramureș cere ca evreii care locuiesc pe proprietățile nobiliare să nu fie supuși la obligații față de fisc.
- 1714, februarie 21, (Sighet).** David Simjon și Mihálljka Mihok sunt învinuiți de asasinarea și jefuirea unor evrei pe muntele Mara, județul Maramureș.
- aprilie 20, București.** Anton Maria del Chiaro relatează despre eforturile depuse de domnitorul Ștefan Cantacuzino pentru a face uitat rolul său în mazilirea lui Constantin Brâncoveanu. În acest scop, noul domn caută să-și facă popularitate scutind de dări poporul și preoții, și dând ordin să fie dărâmată o sinagogă din București, impunându-le evreilor o seamă de restricții de cult, port și obiceiuri.
- septembrie 18, Iași.** Hrisovul prin care Nicolae Mavrocordat, domnul Moldovei, dă câștig de cauză obștii evreilor ieșeni în diferendul cu mănăstirea Aron - Vodă, întărind drepturile de proprietate ale evreilor asupra întregului teren de la curtea Sinagogii și până la podul Chervăsării, „precum s-au aflat scris la catastiful târgului”. Evreii găsiseră în acest catastif că locul a fost cumpărat de precedesorii lor la data de 15 iunie 7178/1670.
- Dimitrie Cantemir menționează că evreii din Moldova sunt prezenți aici încă de la finele veacului al XVII-lea. Ei nu erau, însă, foarte bogați, deci

creditori ai domnilor etc. Abia între 1700-1703 documentele pomenesc de un căpitan domnesc care împrumută bani de la un evreu din Moldova.

1715, februarie, Țara Bârsei. Consemnare despre executarea unui oarecare Henker Simon, acuzat de crimă și de faptul că ar fi vândut evreilor sângele victimei.

ianie 29, (București). Domnitorul Ștefan Cantacuzino emite „Cățile pentru cheltuiala ce se dă beșleagăi când merge pe vremea bălciului la Câmpulung”. În document se amintește și despre prezența negustorilor evrei.

decembrie 6, București. Cea mai veche piatră de mormânt evreiesc cunoscută până acum în București se află în fostul cimitir din str. Sevastopol.

(comitatul Bihor). Conscripția orașului Oradea menționează pe un anume „Georg Zsidó” (Georg Evreul).

➤ Este distrusă o sinagogă la București. Imediat însă se ridică o alta, în „mahalaua Popescului”.

1716, octombrie 13, Timișoara. Actul de capitulare a garnizoanei otomane din Timișoara în fața armatelor austriece prevede pentru evrei dreptul de a opta între rămânerea sau plecarea din oraș.

decembrie 29, (Sighet). Comandantul trupelor imperiale din comitatul Maramureș este înștiințat că în acest comitat nu mai are cine să prepare pălincă, deoarece evreii s-au risipit din cauza epidemiei de ciumă.

➤ Alba Iulia redevenind domeniu episcopal, evreilor din oraș li se fac multe șicane.

➤ În Timișoara trăiesc 144 de evrei. După îndepărtarea stăpânirii otomane, se aflau doar trei case ale evreilor. Se mai găsesc evrei și la Arad, din 1717, Lugoj și Făget, din 1721, Palanca Nouă și Caransebeș, din 1723, Zărand și Petrovardin (Novisad), din 1727 ș.a.

1717, ianuarie 25, (Sighet). Plângeri împotriva unor evrei aflați sub protecția comandantului trupelor imperiale din Maramureș, pe motivul că pricinuesc multe neplăceri consătenilor lor.

februarie 8, Sighet. Adunarea comitatului Maramureș decide să scrie locotenent-colonelului Moltke, din Visk, în privința extrădării evreului din Sindrești pentru a fi judecat.

mai 10, Arad. Baronul Cosa Ștefan, comandantul cetății Aradului, dă o scrisoare de rămânere în Arad pentru doi evrei de casă și de curte ai săi, Elias Isac și Markus Mayer, dar le-a interzis de a mai chema lângă sine alți evrei.

noiembrie 4, (Timișoara). Administrația militară provincială a Banatului Timișan încheie un contract pe șase ani cu frații Jacob și Abraham Köppisch, prin care li se autorizează întemeierea unei fabrici de bere și velnițe în orașul Timișoara.

➤ În *Descrierea Moldovei*, Dimitrie Cantemir, prezentând țara, populația și instituțiile ei, relevă prezența evreilor, consemnând rolul lor social, obligațiile și drepturile lor, precum și aspecte ale relațiilor dintre poporul român și evrei.

- 1717.** Se înființează, în Moldova, corporația (breasla) fabricanților de pălării, printre care se găseau și evrei.
- 1717-1718, Veneția.** Relatările lui A. M. del Chiaro despre viața cotidiană în Țara Românească conțin și referiri privind modul de viață și îndeletnicirile evreilor de pe meleagurile românești.
- 1718, iunie 15, Sighet.** Statutul comitatului Maramureș interzice evreilor să fiarbă pălincă.
- 1719, martie 20, Constantinopol (Pera).** Patenta dată de ambasadorul Franței pe lângă Înalta Poartă, Jean Louis d'Usson, cavaler, marchiz de Bonnac, medicului ambasadei, Daniel de Fonseca, prin care i se permite să intre în serviciul domnitorului Nicolae Mavrocordat, beneficiind și pe mai departe de protecția regelui Franței.
- mai 23, (Sighet).** Hotărârea Scaunului de judecată al comitatului Maramureș cu privire la obligația negustorilor străini, inclusiv a evreilor, de a participa la dările plătite de către comitat.
- august 21, Botoșani.** Cea mai veche piatră sepulcrală evreiască cunoscută din cimitirul orașului.
- noiembrie 8, Constantinopol.** raportul ambasadorului austriac, Virmont, către Consiliul de război din Viena, despre faptul că Daniel de Fonseca a devenit consilierul lui Nicolae Mavrocordat, domnul Țării Românești.
- 1719-1720.** Sunt atestate o comunitate evreiască la Ploiești și una, ceva mai veche, la Bucov (fosta capitală a județului).
- 1719-1740, (Ploiești – Bucov).** În biserica Sf. Nicolae din Valea Orlii s-au găsit vechi pietre tombale provenite dintr-un cimitir evreiesc existent cândva la Bucov sau la Ploiești.
- 1720, mai 13, Cluj.** Guvernul Transilvaniei dispune ca autoritățile să respecte toate privilegiile acordate membrilor comunității evreilor din Alba Iulia, de fapt tuturor evreilor din principat.
- înainte de 14 decembrie, Alba Iulia.** Suplică adresată de Compania evreilor din Alba Iulia Guvernului Transilvaniei, în care sunt arătate samavolniciile judeului și ale consiliului orășenesc, precum și faptul că evreii care locuiesc în alte părți decât în Alba Iulia nu vor să contribuie la taxa impusă Companiei.
- 1720-1721.** Conscriptia populației, inclusiv a celei evreiești, în unele comitate din nord-vestul Transilvaniei.
- 1722, februarie 13, Oradea.** Ordin dat de comandantul cetății Oradea, prin care acesta dispune satisfacerea pretențiilor bănești ale evreului Mayer, față de văduva lui Iacob.
- februarie 14, Dej.** Magistratura orașului interzice stabilirea evreilor în oraș și îngreșește dreptul lor de a comercializa băuturi alcoolice.
- martie 21, Văscăuți (Bucovina) - mai 5, Hotin.** Filip Orlik, hatmanul cazac, relatând despre călătoria sa prin Moldova, amintește de un evreu care i-a schimbat o sumă de bani, în monedă turcească, precum și de un alt evreu care l-a vindecat în timpul călătoriei sale.

- 1723, aprilie 6 și mai 20, Sighet.** Adunarea comitatului Maramureș hotărăște supunerea evreilor la plata dării militare.
- iulie 19, Viena.** Decretul promulgat de împăratul Carol al VI-lea prin care se interzice evreilor din Ungaria și din Partium să dețină în arendă vămile.
- noiembrie 1, Carei.** Contele Sándor Károlyi încheie contract cu clauze reciproce cu chiriașii evrei din casele lui.
- 1724, martie 1, Constantinopol.** Dintr-o scrisoare a lui Daniel de Fonseca adresată lui Jean Leclerc, rezultă cât de strânse erau legăturile sale cu domnitorul Nicolae Mavrocordat.
- aprilie 25, (Sighet).** Locuitorii satului Biserica Albă protestează în fața Scaunului de judecată al comitatului Maramureș împotriva pretențiilor unui evreu din satul lor, căruia, în anul 1723, i s-au furat cazanele de fiert țiucă. Ei arată că l-au predat pe răufăcător autorităților, deci evreul să se răfuiască cu el.
- iunie 14, Iași.** Mihai Racoviță judecă litigiul dintre doi negustori, pentru un teren ce fusese cumpărat de la un evreu; terenul se învecinează cu dughenele altui evreu, „pe podul Hagioaiei”, ceea ce atestă, încă de la acea dată, o concentrare evreiască în zonă.
- noiembrie 4, Silistra.** Evreul Leurnez, din Silistra, cumpărând sare de la Slănic, dă un zapis pentru zece taleri, în vederea stingerii unui litigiu.
- noiembrie 19, Alba Iulia.** Consiliul municipal din Alba –Iulia atestă că familiile evreiești existente în oraș s-au pauperizat datorită comerțului păgubos cu turcii.
- Iași.** Naftali ben Ithac este numit în postul nou creat de hahambașă dar nu și-a exercitat funcția. Primul hahambașă atestat documentar este fiul său, Isaia, urmează Betalel (Bețăl), instalat în noiembrie 1743, fiul acestuia, Isac, mai întâi cu funcția de vechil (locțiitor) al tatălui său pentru Muntenia, iar după moartea tatălui său ca hahambașă deplin; el încheie dinastia de hahambași din familia Naftule. Urmează pentru scurt timp un anume Marco Jidov, după care hahambășia este deținută de Naftali, până în 1808; Avram, fiul lui Naftali, din 1809 până în 1813; Iacov, fiul lui Avram, minor tutelat de unchiul său, Iesaiar, până la majorat (până în 1834), când funcția se desființează prin lege.
- 1725, iulie 13, Sighet.** Decizia Scaunului de judecată al comitatului Maramureș cu privire la expulzarea evreilor de pe teritoriului comitatului, în termen de 15 zile.
- iulie 26, Botoșani.** Printre „oameni buni”, martori la o vânzare de pivniță, figurează și doi evrei: David și Leiba.
- 1726, ianuarie 30, (Sighet).** Scaunul de judecată al comitatului Maramureș hotărăște ca pieile de animale sălbatice, să fie vândute evreilor numai cu aprobarea oficialităților.
- mai 18, București.** Prin dieta sa, Iordache dispune modul de împărțire a banilor depuși la luteșă evreica.

1726, noiembrie 13, Sibiu. Comandantul trupelor austriece de ocupație și, totodată, președinte al organului administrativ, generalul Tige, ordonă lui Pricop, slujbaș cameral, să-i impună pe evrei la o dare anuală.

înainte de 4 decembrie, Alba Iulia. Compania evreilor din Alba Iulia solicită guvernatorului Transilvaniei respectarea libertăților acordate pentru a face comerț, încetarea samavolniciilor administrației și dreptul de a fi judecați fie de instanță proprie, fie de episcopul de Alba Iulia. Dispoziția Guberniului pune din nou Compania evreilor sub jurisdicția episcopului romano-catolic de Alba Iulia.

(Moldova). În urma unei înscenări, evreii din Onițcani sunt învinuiți de omor ritual. Mihai Racoviță, domnul Moldovei, i-a măsuri samavolnice împotriva lor, întemnițându-i; ulterior, este gata să-i elibereze pe cei învinuiți pe nedrept, contra unei sume fabuloase. Evreii găsesc însă ajutor în persoana lui Rafail, furnizor principal al Marelui Vizir. Domnul Moldovei este mazilit.

1727, aprilie 13, Iași. Grigore Ghica, domnul Moldovei, confirmă hahamului Iacob și lui Boroz de la Soroca dreptul de a lua „curupca” de la evreii din Polonia care vin la iarmarocul de la Soroca și de la meseriașii evrei.

august 7, (Sighet). Scaunul de judecată al comitatului Maramureș dispune efectuarea conscripției evreilor din comitat pe baza mandatului primit de la Consiliul Regal Locumtenențial.

septembrie 8, Cluj. Guberniul Transilvaniei reîntărește privilegiile acordate comunității evreiești din Alba –Iulia. Evreii pot locui și pot practica comerțul liber și în alte orașe. Dările publice să fie plătite global. Cei care locuiesc în afara orașului Alba Iulia, pot alege un jude din rândurile lor.

noiembrie 26, Viena. Privilegiul acordat negustorilor „bulgari” de a ține bălciuri în cele trei așezări (adică la Craiova, Râmnic și Brădiceni) în care fuseseră grupați le interzicea să primească în rândurile lor „negustori străini, greci, turci, evrei și alții”, cu dreptul de a vinde cu amănuntul, acordând derogare de la această regula doar pe durata iarmaroacelor.

1728, înainte de ianuarie 22, Carei. Comunitatea evreilor din Carei se adresează familiei contelui Károlyi, cerând reducerea obligațiilor de plată, deoarece clădirile promise pentru sinagogă și școală n-au fost construite, iar evreii înstăriți au plecat din localitate.

aprilie 13, (Sighet). Evreul Lazăr din Cuhea își angajează un avocat în persoana lui Fogarasi Miály, din Sighet, pentru rezolvarea conflictului său cu locuitorii din satul Cuhea.

iunie 1, București. Dintr-un zapis dat de Stoica părintelui egumen de la biserica Sf. Gheorghe, se constată că una dintre prăvăliile mănăstirii a fost ținută de evreul Leul.

1729, iunie 17, Iași. Actul de vânzare-cumpărare între Apostol blănarul și un grup de notabili evrei - „staroști de ciocli jidovești” – atestă existența Confreriei sacre (Havra Kedoșa).

- Suplica adresată de compania comercială a evreilor guberniului Transilvaniei consemnează samavolnicii ale consiliului orășenesc din Alba Iulia.
- 1731, septembrie, Livorno (Italia).** Scrisoarea doctorului Daniel de Fonseca către abatele Bignon, cu privire la copierea manuscriselor din biblioteca domnitorului Nicolae Mavrocordat, manuscrise solicitate de Biblioteca Regală din Paris.
- Oradea.** Statutul Confreriei sacre (Hevra Kedoşa) a evreilor din Oradea, semnat de 68 de persoane, confirmă existenţa unor forme avansate de organizare comunitară.
- 1732, octombrie, Iaşi.** Inscripţia de pe piatra tombală a medicului evreu Iosif Conian, din Iaşi, atestă importanţa acestui notabil.
- 1733, iunie 20, Iaşi.** Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, îi scuteşte de unele dări şi obligaţii pe evreii Ilie şi Iacov, cârciumari ai Mitropoliei în târgul Suceava, urmând ca ei să plătească numai birul ca orândari.
- septembrie 23, Versailles.** Maurepas anunţă ambasadorul Franţei la Constantinopol, contele Villeneuve, despre moartea lui Daniel de Fonseca.
- 1734, iulie 26, Carei.** Comunitatea evreilor din Carei se plânge contelui, stăpânul lor, împotriva abuzurilor comise cu prilejul încasării taxei de toleranţă.
- 1735, ianuarie 30, Iaşi.** Hrisov domnesc ce afirmă că dania primită de episcopia Huşilor la 1676, în târgul Lăpuşnei, se află într-o mahala locuită de evrei.
- 1736, ianuarie 19, Iaşi.** Grigore Ghica, domnul Moldovei, îl scuteşte de dări şi de alte obligaţii fiscale pe un Necula care a fost evreu şi s-a botezat.
- februarie 15, Carei.** Angajamentul lui Lázár Josephovics, prim-jude al evreilor din Carei şi arendaş al măcelarilor, privind obligaţiile comunităţii şi ale sale faţă de contele Sándor Károlyi.
- noiembrie 28, Iaşi.** Grigore Ghica, domnul Moldovei, îl scuteşte de dări pe evreul David, din Iaşi, argintar care lucrează pentru Curtea domnească.
- (Bratislava).** Conscriptia Consiliului Locumtenenţial, cuprinzând datele privitoare la evrei, pe oraşe şi comitate, numele capilor de familie, cu menţiunea dacă se află sub protecţia nobiliară transilvană sau străină.
- 1736-1745, Alba Iulia.** Pinkasul Comunităţii evreilor din Alba Iulia indică unele aspecte din viaţa comunitară internă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.
- 1737, mai 12, Iaşi.** Grigore Ghica, domnul Moldovei, scuteşte de orice dări pe evreul Cerbu din Iaşi, care face vutcă pentru domnie.
- iunie 4, Pesta.** Negustori sârbi şi greci din Pesta adevăresc că Emanuel Nicola şi asociaţii săi nu au putut încă onora contractul pentru livrarea tutunului, încheiat cu evreii Lazar şi Nathan Benedek, din Carei.
- decembrie 21, Viena.** Într-un raport înaintat dogelui Veneţiei, se pomeneste despre răspândirea ciumei în Transilvania. Printre victimele molimei este şi un evreu, împreună cu soţia sa, originari din oraşul Ploieşti.

1738, ianuarie 23, Alba Iulia. Vistieria Transilvaniei ordonă cercetări cu ascultare de martori în privința bunurilor rămase de la evreul cu numele de Abraham Hirscl (Hersel).

februarie 1, Iași. Domnul Grigore Ghica al II-lea decide în litigiul dintre urmașii lui „Lazor orândariul” și egumenul din Mira, în favoarea primilor.

august 6, Viena. Carol al VI-lea, împăratul Austriei, poruncește ca, pentru a se preveni extinderea epidemiei de ciumă în Ungaria și în Banat, să se limiteze circulația mărfurilor și a persoanelor, interzicându-se accesul în Ungaria și în Transilvania al „sârbilor, armenilor, românilor și evreilor” care vin din locurile contaminate de boala epidemică, ori bănuți ca atare, precum și al mărfurilor și lucrurilor ce pot contribui la răspândirea bolii.

➤ Este creată, în Transilvania, funcția de Șef Rabin, cu sediul la Alba Iulia.

1738-1740. Ciuma produce ravagii, inclusiv printre evrei, la Timișoara.

1739, ianuarie 20, Iași. Grigore Ghica, domnul Moldovei, întărește mănăstirii Galata înțelegerea făcută cu târgoveții „creștini și jidovi și armeni” de pe locul mănăstirii numit Buicani de la Chișinău, ca să plătească anual bezmăn.

ianuarie 28, Iași. Grigore Ghica, domnul Moldovei, numește pe Marco, fiul lui Lazăr, ca staroste al breslei jidovilor din târgul Bârlad și poruncește să i se dea ascultarea cuvenită din partea celorlalți evrei.

iulie 22, Iași. Scriitorul Mikes Kelemen, despre viața comercială a orașului Iași.

septembrie 3, Iași. Comandantul forțelor rusești de ocupație impunând Moldovei o mare contribuție bănească, boierii obligă breslele negustorilor străini din Iași - armeni și evrei - să contribuie cu o parte apreciabilă.

1740, Botoșani. Ia ființă, sub patronajul unui comitet, cea mai veche Societate Sacră Hevra Kedoșa filantropică pentru înmormântări, din acest oraș.

1741, ianuarie 1, Carei. Contele Sándor Károlyi încheie un nou contract cu evrei din Carei, pe baza căruia aceștia obțin dreptul să prepare băuturi spirtoase, să practice comerțul liber, să folosească neîngrădit moara și să arendeze vămile domeniului în tovărășie cu creștini.

ianuarie 6, (Iași). Grigore Ghica, domnul Moldovei, scrie lui Anastase vel căpitanul de Soroca, în urma jalbei lui Ilie Buznea, fost vornic de poartă, că a procedat bine oprindu-l să stăpânească împreună cu un polonez podul de peste Nistru de la moșia sa Balinți, dar să-i îngăduie să pună un orândar evreu sau pe altcineva la cârciuma de acolo.

martie 15, (Iași). Grigore Ghica, domnul Moldovei, îl scutește de dări pe Ion Botezatu, fost evreu care a trecut la religia ortodoxă, acesta urmând să plătească numai birul de câte un ughi pe an.

aprilie 2, (Iași). Grigore Ghica, domnul Moldovei, îl scutește de dări pe State Grecu, fost paic domnesc, care s-a căsătorit cu o Smaranda, fostă evreică trecută la creștinism.

mai 21, (Iași). Grigore Ghica, domnul Moldovei, îi împuternicește pe starostii evreilor din Iași să strângă curupca de la toți evreii, după obiceiul vechi, folosind banii adunați în interesele breslei lor.

iunie 10, Carei. Contele Sándor Károlyi a acordat protecția sa evreilor încă din 1723. Având în vedere creșterea ulterioară a comunității, contele Károlyi încheie acum un nou contract, prin care dă dreptul comunității să-și organizeze oficial instituțiile obștești și de cult, să-și poată asigura hrana rituală.

iulie 21, Iași. Grigore Ghica al II-lea, domnul Moldovei, dă carte de încuviințare egumenului de la Râșca să stăpânească moșiile mănăstirii și să ia dijma după obicei, cu excepția celor ce ar fi arendate. Printre eventualii arendași sunt amintiți și evrei.

septembrie 24. Evreii din Iași se plâng lui Constantin Mavrocordat că hahambașa Betalet îi supără mereu cu cereri de bani și alte angarale.

septembrie 24, (Iași). Breasla evreilor încheie legământ să aleagă baștarostele numai pentru un an, lipsindu-l, totodată, de orice privilegiu.

octombrie 15, (Iași). Se trimite om domnesc să aducă pe Marco de la Deleni, din ținutul Hârlău, care a luat-o înapoi pe fiica sa căsătorită cu Ion Botezatu.

octombrie 20, (Iași). Ispravnicul de Curte este înputernicit să cumpere și tot seul de la mesernițele evreiești din Iași, pentru iluminatul Curții domnești.

noiembrie 7, (Iași). Evreul Aron, din Bârlad, este chemat la judecată, în fața Divanului domnesc, în pricina cu evreica Viche, din Iași, pentru averea rămasă de la soțul acesteia.

noiembrie 14, (Iași). Listă de negustori străini ce locuiesc temporar în Iași și care, făcând comerț cu ridicata, sunt scutiți de plata birului. La data respectivă, pe listă nu figurează evrei scutiți.

decembrie 20, (Iași). Boierii judecători din Iași consemnează zapisul prin care Mihail Micu împrumută 260 de lei de la evreii Letman și Lot, din Tulcin, din Polonia, pentru care a pus amanet bijuterii.

decembrie 20 (Iași). Carte de judecată prin care boierii Divanului Moldovei, dau drept lui Iațco, Leiba și Izrail, evrei din Botoșani, să pescuiască în continuare în heleșteul de pe moșia Calafindești, arendat de la marele logofăt Sandu Sturza.

Alba-Iulia. Consiliul orășenesc reglementează statutul evreilor din localitate, stabilind chiria berăriei și a locuințelor, comerțul pe care-l pot practica, vestimentația, impozitele datorate orașelor și problema încartiruirilor.

➤ Hrisovul lui Mavrocordat interzice evreilor din Moldova cumpărările și vânzările de pământ, ca de altfel și angajarea de slugi în vârstă de sub 30 de ani.

1742, ianuarie 18, (Iași). Carte de judecată a boierilor Divanului Moldovei, prin care se hotărăște ca Simion Tăbăcele, din satul Deleni, ținutul Hârlău, să restituie evreiceii Sura, din Botoșani, lucrurile încredințate de ea spre păstrare la „vremea muscalilor”, lucruri despre care el a pretins că i-au fost furate.

februarie 9, (Iași). Domnia înputernicește pe mortasâpii de la ținuturile Putna, Tecuci și Tutuva, să încaseze taxă de la toți cei care vor cumpăra vite, inclusiv de la negustori turci, armeni și evrei.

1942, martie 8, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, trimite pe un slujitor la Orhei să încaseze taxă pentru căldările de rachiu de la niște evrei de acolo care au refuzat să o plătească.

aprilie 1, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, scrie vornicului de Botoșani, în urma plângerii târgoveților de acolo, ca locul unde se vinde făina să rămână unde a fost stabilit din vechime, nu unde a fost mutat în urma insistențelor unor evrei.

aprilie 2, Iași. Constantin Vodă Mavrocordat emite un hrisov pentru chemarea „oamenilor străini” în țară, asigurându-le imunități fiscale; vizează, în principal, evreii. Aceștia se vor stabili în diverse localități moldovene: Herța (înainte de 1746), Hârlău, Ocna și Orhei (1742), Rădăuți (1746), Bălți (1792) ș.a.

aprilie 3, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, trimite un slujitor ca să ia de la evreul Ruvin banii datorăți vornicului Iordache Cantacuzino pentru arenda iarmaroacelor (de la Movilău).

aprilie 9, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, hotărăște ca târgoveții din Chișinău, inclusiv evreii, armenii și oameni boierești, să plătească numai cinci lei birul pe an fiecare, în schimbul obligației de a întreține menzulul de acolo.

ianie 2, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, poruncește dregătorilor ocolului Botoșani și ținutului Dorohoi să cerceteze cine a ucis niște evrei din Polonia.

ianie 6, (Iași). Împuternicire dată unui slujitor domnesc trimis la Botoșani ca să-i aducă la Iași pe hahamul și pe alți evrei de acolo, ca martori la judecata Divanului pentru violarea unei fete de evreu.

ianie 29, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, scrie lui Radu Racoviță, mare spătar, ispravnicul ținutului Bacău, în legătură cu evreii Avram și Boroh, care au venit din raiaua Hotin și vor să se stabilească în târgul Bacău; aceștia sunt scutiți să dea cai și căruțe de olac.

august 22, (Iași). Domnul Moldovei scrie serdarului ținutului Orhei să-l scutească de bir pe Ion, de la Dăngeni, care a fost evreu și s-a botezat.

septembrie 21, (Iași). Boierii Divanului Moldovei cercetează jalba evreului Cerbu, din satul Bădiceni, ținutul Soroca, împotriva lui Constandinache, fost mare căpitan, hotărând ca acesta să-i restituie banii și un cal luați pe nedrept, sub bănuiala că Cerbu ar fi fost tovarăș cu un tâlar.

octombrie 1-9, Moldova. Relatare de călătorie a lui Katsaitis Markos Antonios, care, trecând prin orașele Galați și Iași, întâlnește negustori evrei, atestând astfel prezența lor.

octombrie 5, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, poruncește ispravnicilor, vameșilor, mortasâpilor, bourarilor, cămănarilor, pârclăbilor, de pe la ținuturi să nu mai i-a dări în mod abuziv de la negustorii străini localnici.

octombrie 19, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, răspunde lui Ilieș, vel căpitanul de Soroca, arătând că i se dă împrumut să ia în seamă sa toate podurile de peste Nistru (despre care el scria că le țineau în arendă diferiți evrei), cu obligația de a plăti venitul stăpânilor de moșii.

decembrie 26, (Iași). Constantin Mavrocordat, domnul Moldovei, scutește de bir pe negustorul Avram din Polonia, care aduce la Iași marfă scumpă din Olanda.

1742-1872. Dintre rabinii de seamă ce s-au perindat prin Alba Iulia, oraș în care evreii aveau drept de rezidență cu precădere, enumerăm pe: Iosif Reisz Auerbach (1742-1750 – ani de rabinat), Jonathan Trebitsch (1752), Solom Zeilig, Saul Kohen (1754-1757), Jochanan ben Izsak (1758-1760), Benjamin Zeev Wolff (1764-1777), Mozes ben Samuel Levi Margoloth (1778-1817), Jakob ben Mozes (1818), Menachem ben Ioshua Mendel (1818-1823), Ezekiel ben Josef Paneth (1823-1845), Friedman Abraham (1846-1872).

1743, ianuarie 25, (București). Zapis al unui evreu din Imperiul Otoman, căruia, în Țara Românească, i se răpește fiica și i se pierd diverse bunuri. Pentru pagubele materiale, prin actul amintit, litigiul este închis.

februarie 11, (Iași). Carte de judecată a Divanului Moldovei în pricina lui Pavel cărăușul, care pretinde ca evreul Cerbu, din Roman, să-i plătească un bou înecat în Nistru pe când îi trecea un vas cu vin la Movilău.

Arad. În statisticile de impozitare ale Aradului din acest an, sunt consemnați următorii șase evrei ca fiind taxaliști: Markus Winkler, Elias Isac, Hierschel Gold Schmidt, Franz Markus, Iacob Hircus și Marcus Lebel; patru dintre ei locuiau în case proprii.

(Banat). Evreii din Banat, în apărarea statutului lor, evidențiază contribuția lui Samson Bacherach și a lui Wolff Mänz la activitatea economică a provinciei și faptul că ei au achiziționat din Turcia mari cantități de lână, necesară armatei.

- Administrația imperială încearcă să-i trateze pe sefarzi și așkenazi ca aparținând unei singure comunități, dependentă de ceea ce dicta Casa de Habsburg.
- O conscripție atestă existența, în Timișoara, a unor evrei sefarzi și așkenazi având condiția de tolerați.
- O mărturie păstrată în arhiva comunitară indică acceptul imperial al contelui Georg Oliver Wallis privind transferul populației evreiești din cetatea Belgradului în cetatea Timișoarei.

1745, iunie 22, (Iași). Cartea domnească de statornicire a tuturor târgoveților – printre care și a evreilor – în târgul Botoșani.

iulie 9, Sibiu. Se întocmește inventarul bibliotecii lui Samuel Köleséri de Keresér, teolog calvinist, om se știință și ebraist. Întocmită din dispoziția Guberniului, lista bibliotecii cu peste 4.000 de volume conține și cărți ebraice, de istorie și cultură evreiască.

octombrie 21, (Roman). Cea mai veche piatră tombală din această localitate.

- 1746.** Hrisovul lui Constantin Mavrocordat are câteva puncte referitoare la evreii din Țara Românească.
- 1747, (Sibiu).** Din catastiful Companiei grecilor din Sibiu, se constată că, uneori, evreii comercializează „en détail” mărfurile grecilor.
- Ioan Mavrocordat condamnă la spânzurătoare, la Iași, pe un evreu din Rădăuți acuzat pe nedrept că a uneltit la Poartă împotriva sa.
- 1749, septembrie 2, Maramureș.** Suplica obștii evreilor maramureșeni adresată comisiei speciale a Dietei, prin care se cere să li se precizeze care este impozitul datorat de comunitate.
- septembrie 3, (Oradea).** Suplică a notabililor evrei din Comitatul Bihor înaintată comitetului, prin care se cere să fie scutiți de impuneri speciale, având în vedere scăderea veniturilor lor.
- 1750, decembrie 30 – 1751, ianuarie 8, (Constantinopol).** Din porunca sultanului Mahmud I către înalții slujbași otomani rezultă că negustorii evrei și creștini din „țările dușmane” Porții făceau concurență negustorilor sultanului. Se cere eliminarea acestor negustori de pe piața Țărilor Române.
- 1751, ianuarie, Timișoara.** Piatra tombală a învățatului Daniel Chai Musafia indică prezența unor personalități rabinice în localitate.
- aprilie 24, (Iași).** Domnul Constantin Racoviță întărește ispisoace date mai înainte, prin care târgoveți din Cernăuți, moldoveni și evrei, sunt scutiți de birul pentru sare.
- 1752, martie 16, (Maramureș).** Statutul de organizare și funcționare a comitatului Maramureș interzice evreilor să vândă băuturi pe credit, în valoare mai mare de un florin.
- mai (Yiar) 21, Iași.** Inscripție pe piatra tombală a rabinului ieșean Zalman Hakohen.
- iunie 11, Iași.** Mihăl, haham, dă zapis jupânului Ianache sin Manea, abagier, pentru casa ce i-o vinde, în târgul Iașilor.
- Intervenția castelanului varșovian Benoît, în favoarea unui medic evreu de la Curtea din Iași.
 - Iosif Canion, medic și învățat de origine sefardă, ca și dr. Bursztyn, galițian, se aflau în slujba domnitorului Constantin Vodă Racoviță, pe la 1752.
- 1753, septembrie 29, Viena.** Ordin dat de Maria Tereza generalului comandant și președintelui Administrației Banatului, Franz Engelshofen, ca evreii care locuiesc în zona teritoriilor militare să fie imediat evacuați.
- octombrie 24, București.** Zapis prin care Pilat, „staroste de evrei”, adevărește că și-a vândut povarna din mahalaua Brezoianului.
- 1754, ianuarie 28, Iași.** Din porunca domnitorului, vornicii prețuiesc casa lui Isac hahamul, pe locul mănăstirii Răchitoasa, din Iași.
- octombrie 28, Iași.** Act de vânzare a unui jilt din Sinagoga Mare. Cumpărătorul este lehuda, fiul lui Șmuel Așkenazi. Documentul poartă semnăturile a 21 de notabili ai comunității.

- 1755.** *Catastihul Iașilor* specifică prezența în oraș a 65 de proprietari de case evrei, la care se adaugă trei botezați și doi români căsătoriți cu evreice.
- 1756, ianuarie 9, (Iași).** Matei Ghica, domnul Moldovei, cere ispravnicului și judecătorului ținutului Neamț să-l apere pe orândarul evreu al mănăstirii, împotriva vexațiunilor de orice fel.
- aprilie 29, (Iași).** Carte domnească dată egumenului mănăstirii Neamțului ca să-și poată „pune jidov orândariu la sat la Drăgănești ot Cracău”.
- aprilie, Iași.** Hrisov domnesc de confirmare în funcție a lui Isac hahambașa, căruia i se acordă și privilegii de ordin economic.
- aprilie.** Isac, nepotul lui Naftuli, agreeat de comunitate în calitatea sa de hahambașa, primește scutiri de vamă și impozite de la Constantin Racoviță.
- iunie 7, (Focșani).** Evreul Haim vinde episcopului de Roman două dughene din Focșani.
- 1757, iunie 3, Sibiu.** Raport al Guberniului Transilvaniei adresat Cancelariei Aulice transilvănene, în legătură cu evreul Lazăr Simon, însărcinat cu achiziționarea a 500 de cai pentru armată.
- noiembrie 8, Huși.** Domnitorul Constantin Racoviță dăruiește episcopiei de Huși un loc lângă hotarul Soroca, unde sunt „velnițele jidovești”.
- 1758, Arad.** Moștenitorii căposatului Elias se obligă să respecte drepturile exclusive ale comunității asupra așezămintelor pioase ridicate pe terenul donat de părintele lor.
- 1760, februarie 14, Timișoara.** Reprezentanții evreilor așkenazi și sefarzi din Timișoara încheie un contract cu doi antreprenori, pentru construirea a două sinagogi. S-au inaugurat în anul 1762.
- mai-iunie.** Firman către Ioan Teodor Callimachi, domnitorul Moldovei, dat de sultan în urma plângerii castelanei din Cracovia împotriva a trei vameși moldoveni, care au comis samavolnicii față de negustorii armeni și evrei, supuși ai Poloniei.
- 1761, februarie 1, Suceava.** Solomon, starostele evreilor din Suceava, își vinde casa cu pivniță și alte dependite lui Dosoftei Herescul, episcop al Rădăuților.
- februarie 10, (Botoșani).** Potrivit poruncii domnitorului, s-a delimitat locul domnesc din Botoșani, făcut danie mitropolitului Gavril. Printre „oameni bătrâni de ispravă” care au lucrat la măsurătoare, alături de moldoveni și armeni, au fost și evrei.
- aprilie 10, Botoșani.** Membrii Confreriei Sacre din Botoșani hotărăsc lefurile deservenților de cult, angajându-se să-și plătească cu regularitate contribuția stabilită pentru fondul comunitar (informații din catastiful Confreriei Sacre din Botoșani).
- iunie, București.** Constantin Mavrocordat, domnul Țării Românești, îi înștiințează pe locuitorii din Râmnicu-Sărat despre noua impunere fiscală; printre cei impozabili erau și evrei.

- 1761-1764.** *Sama Vistieriei Moldovei*, alcătuită în vremea domniei lui Grigore Callimachi, nu dă date complete demografice, deoarece sunt înregistrați doar diverși evrei birtași și meseriași.
- 1762, mai 21, București.** Negustorul evreu Solomon ținea casă cu chirie în centrul Bucureștiului, la hanul Șerban Vodă.
- iulie, (Moldova).** R. J. Boscowich, călătorind în suita unui diplomat englez, de la Constantinopol spre Polonia, trece prin Moldova, descriind și unele târguri unde se află și evrei.
- Constantinopol.** Printre creditorii domnitorului Constantin Mavrocordat s-au aflat și zarafi evrei din Constantinopol.
- Viena acceptă ca evreii timișoreni să construiască două lăcașuri de cult.
- 1763, iunie 25, București.** Inscripție funerară de pe mormântul lui Ișaiahû, fiul rabinului Bețalel Hacohen staroste și vechil de hahambașă la București.
- Act dat de Grigore Callimachi pentru repopularea orașului Târgu Frumos. Evreii, ca și toți ceilalți, aduși pe baza hrisovului se numeau hrisoveliți.
- 1764, martie 1, (Iași).** Maria, soția lui Enache bacalul din Iași, vinde lui Solomon o vie din Bucium, împreună cu „teascul cel de vin”.
- martie 22, Tg.-Neamț.** Mănăstirea Neamțului închiriază loc pentru casă și dugheană evreului Iosif.
- mai, (București).** Domnitorul Ștefan Racoviță îl confirmă pe Isac hahamul „feciorul lui Bețal hahamul, el baș-haham peste tot norodul evreiesc ce se află în Țara Românească”.
- mai.** Rabinul Simha din Zolozin despre obștea evreilor din Galați. Aprecieri elogioase.
- 1765, iulie 1 – 1766, martie 31, Moldova.** Catastihul vămilor din Movilău și al celor așezate pe vadurile Nistrului la Iarova și Cremenciuc reflectă varietatea mărfurilor cu care fac comerț evreii din Moldova și Polonia.
- Comunitatea evreilor din Roman este pe nedrept acuzată de prădarea unei biserici.
- 1766, iulie 19, Iași.** Domnul Grigore al III-lea Ghica aprobă cererea comunității din Piatra Neamț, privind ridicarea unei sinagogi noi în locul celei vechi, care nu mai putea fi folosită.
- noiembrie 9, Iași.** Breasla ciubotarilor din Iași adoptă un nou statut, cu prevederi și pentru armeni și evrei.
- (1767, iulie 6?), Iași.** Radu, croitorul, împreună cu nevasta lui, Irina, vinde lui Avram, evreul argintar și soției sale, Isteră, trei dughene cu loc de casă.
- înainte de 11 decembrie, Sighet.** Plângerea evreilor maramureșeni înaintată comitatului Maramureș în legătură cu greutatea pe care le întâmpină în practicarea negoțului. Evreii obțin înlesniri.
- 1768, ianuarie 1, Vințu de Jos.** Decret episcopal privind confirmarea lui Benjamin Jehușua în funcția de rabin al evreilor din Alba Iulia.

martie 30, (Iași). Act de scutire de dări acordată de domnitorul Grigore Callimachi lui Heșel Marcovici din Hârlău, care „va deschide două fabrici cu toată cheltuiala sa, una pentru sticlării și una pentru hârtii”. Ulterior fabrica de sticlă se vinde lui Petre Magi Italianul.

mai 19, Câmpulung Moldovenesc. Zapis dat de evreul Lazor, prin care se obligă, conform deciziei vornicului, să plătească o dare anuală bisericii, pentru locul de casă.

iunie, (Comitatul Maramureș). Conscripția evreilor din comitatul Maramureș. Sunt specificate: numele, ocupația și taxele plătite de evreii din plasele: de Sus (Vișeu), Coău și Sighet.

iulie 6, Suceava. Se cere epitropilor mănăstirii Sf. Dimitrie din Suceava să suporte ei despăgubirea dată evreilor, pentru înlăturarea dughenelor de pe locul bisericii.

1769, ianuarie 14. Din tabelul cu situația numerică și ocupațiile practicate de evreii din comitatele Arad, Bihor, Maramureș și Satu Mare rezultă un început de proliferare a acestora.

(1769-1774), (București?). Cronica rimată anonimă „Istoria Țării Românești dă let 1769”, relatează și despre judecarea unor negustori armeni și evrei, de către Divanul Țării Românești.

1770, mai 2, Viena. Ordin imperial privind interzicerea pentru evrei a importului de mărfuri străine din Ungaria, Transilvania și Banat.

1771, august, Sighet. Inscripție tombală în cimitirul evreiesc al orașului.

decembrie, ținutul Hotinului. *Cronica Cuzeștilor* menționează arendarea unor moșii, cuprinzând sate întregi; printre arendași sunt și evrei.

Piatra Neamț. Prima însemnare în *Catastiful de Hevra Kedoșa* al obștii evreiești din Piatra Neamț.

➤ *Apare Alcătuirea înăurită a lui Samuil Ravoî Jidovul muștrând rătăcirea jidovilor – acum întâi tălmăcită pre limba moldovenească de Thoma Logofăt.* Este o scriere plină de ură și calomnii la adresa evreilor.

1773, martie, Oradea. Inscripție de pe piatra tombală a rabinului Naftali Hirș Lipchowitz.

decembrie 1, (Iași). Zapis dat de sticlărul evreu Leiba preotului Toader, în legătură cu folosirea unei dughene pe locul bisericii Sf. Nicolae.

1774, mai 13, Cernăuți. Evreii din Cernăuți primesc aprobarea Divanului Moldovei pentru reclădirea sinagogii distruse de trupele țariste.

mai-iunie. Primul recensământ al populației Moldovei, efectuat de autoritățile militare de ocupație ruse, indică circa 1.300 evrei capi de familie, din categoria „rufetași”, adică breslași cu unele privilegii care, împreună cu familiile lor, numărau circa 6.500 de persoane.

➤ Ca rezultat al păcii de la Kuciuk-Kainargi, supușii străini, printre care și evrei, se bucură de scutiri de dări și jurisdicție consulară, fiind deci într-o situație privilegiată față de pământeni. Acești evrei sudiți nu se supuneau vreunei discipline comunitare (taxa pe carne cașer ș.a.).

- 1774.** Potrivit statisticii funcționarului imperial J.J. Ehrler, în Banat „numărul evreilor este de 340 suflete”, cifră evident mult redusă față de realitate.
- 1775, februarie, București.** Hrisov dat de domnitorul Alexandru Ipsilanti, prin care îl reconfirmă pe Pilat ca staroste de evrei, recunoscându-i privilegiile anterior dobândite.
- Alexandru Ipsilanti confirmă demnitatea de staroste și vechil de hahambașă lui Pilat (sau Pelet) aflat în București.
 - Este emis un edict princiar al lui Alexandru Ipsilanti ce face referire și la evrei din Țara Românească.
 - Hasidismul devine popular la Iași, mai ales după începerea păstoririi aici a „țadicului” Arie Leibș Volcinsicer, urmat de fiul său, celebrul Iosef Iasce. Alți țadikimi celebri care au păstorit la Iași au fost: între 1805-1813, celebrul Apter Rav (1756-1825); (?-1831), Zvolever Rav; 1837-1853, Litviner Rav.
- 1776, ianuarie 4, București.** Domnitorul Alexandru Ipsilanti acordă evreului botezat Ioniță privilegiile celor ce trec la creștinism.
- aprilie 3.** Epitropia bisericii Sf. Neculai din Suceava îi anunță pe negustorii greci, moldoveni, armeni și evrei că dă în arendă prin licitație fabrica de făclii din localitate.
- mai 26, Cernăuți.** Divanul Moldovei a hotărât ca, drept despăgubire „pentru un furtișag”, Leiba, evreul din Zaliscic, să țină 12 ani o parte a moșiei din Cincău.
- iunie 7, București.** Carte domnească dată de Alexandru Ipsilanti, prin care acordă drept de preemțiune lui Isac evreul, asupra imașului și cășăriei de pe moșiile Lipănescului.
- septembrie 1, Iași.** Domnitorul Grigore Ghica reglementează lefurile și veniturile funcționarilor și slujitorilor țării; cu acest prilej sunt fixate obligațiile bănești ale hahambașei și ale staroștilor de evrei.
- octombrie 18, Iași.** Carte domnească prin care se dă voie breslei evreilor din Iași să scoată la mezat și celelalte bunuri ale lui Zalman Cașcaval, căruia breasla a trebuit să-i acopere toate cheltuielile legate de infracțiunile pe care le-a comis.
- decembrie 28, Timișoara.** Ordonanța (Judenordnung) privitoare la evreii bănățeni, dată de baronul Josif Brigido, guvernator al Banatului Timișoarei.
- Maria Tereza face public faimosul Judenordnung ce reglementa viața evreilor bănățeni. Se reiterea caracterul discriminatoriu față de evrei aplicat de Casa Imperială. Unele decizii prevedeau ca la Timișoara numărul evreilor să nu depășească 45 de familii, deși la acea dată erau deja stabilite 76. Aveau dreptul de rezidență în Banat îndeosebi evreii înstăriți și cu afaceri.
- 1777, ianuarie, Iași.** În condica logofătului Șerban sunt înregistrați meșteșugari și negustori evrei, aflați la curtea boierului Ioan Canta fost mare vistier.
- martie, Iași.** Domnul Moldovei, Grigore Alexandru Ghica, îl confirmă în funcția de hahambașă pe rabi Mordehai, fiul lui Moise Haim. După moartea

hahambașei Isac, comunitatea a încercat să desființeze principiul eredității acestei funcții, alegându-l pe Mordehai ben Moise Haim, rabin de o erudiție și pricepere deosebite. Rabinatul lui Mordehai a durat până în 1790.

martie (Iași). Raport despre veniturile și cheltuielile Vistieriei Moldovei pe anul 1776, cuprinzând și dările plătite de evrei.

august 27, (Blaj). Extras din manifestul imperial adresat locuitorilor Bucovinei, privind obligația de a presta jurământ de fidelitate față de Imperiul Habsburgic. Evreii trebuie să depună și să semneze jurământul la comunitate.

București. Este demolată sinagoga de lângă hanul Sf. Gheorghe Nou, construită în timpul domniei lui Alexandru Scarlat Ghica (1766-1768). Evreii vor ridica o altă sinagogă, dar și aceasta, ca de altfel și cea de-a treia, ridicată în 1793, vor fi dărâmate, ultima din porunca lui Alexandru Vodă Moruzi, pe 4 noiembrie 1794.

- la ființă tipografia Universității Hungariae Budae, care tipărește și cărți de ebraică la cererea comunităților transilvane. Anumite titluri din *Index Librorum Selectorum* reflectă interesul existent pentru cultura ebraico-iudaică, în epocă, chiar și în cercuri neevreiești.
- Printr-un hrisov dat de Grigore Ghica, domnul Moldovei, Marco este numit hahambașă „peste toți jidovii câți se află atât în orașul Iași, cât și pe afară la sate și târguri”.
- Sunt emise zapise ce atestă că întreaga „breaslă jidovească” răspundea solidar de faptele penale ale membrilor săi.

1778, septembrie 1, Cernăuți. *Frăția Evreiască* din Cernăuți dă împrumuturi coreligionarilor.

Transilvania. Istoricul József Benkő susține că majoritatea evreilor s-au stabilit în Transilvania după căderea Constantinopolului (1453); fiind chemați, li s-au acordat anumite privilegii.

1779, septembrie 22, Viena. Cancelaria Aulică a Transilvaniei ordonă Guberniului Transilvaniei să raporteze despre rezultatele aplicării hotărârilor imperiale privind evreii din Ardeal și să înainteze propuneri pentru luarea de măsuri ulterioare.

- După 1779, când Banatul este încorporat Ungariei, evreii bănățeni (din Timișoara, Lugoj, Caransebeș ș.a.) apar consemnați în documente și sub numele de „Spanische Judengemeinde”. În *Conscriptia Judeorum* apar alături de așkenazi, numiți „Deutsche Judengemeinde”.

1780, aprilie 4, Viena. Comisia Imperială, numită de Consiliul Aulic de Război, pentru studierea statutului administrativ al Bucovinei, propune măsuri drastice în vederea reducerii numărului locuitorilor evrei din acest ținut.

aprilie 6, Sibiu. Conform decretului din 22 septembrie 1779, Guberniul Transilvaniei înaintează împărătesei Maria Tereza rezultatul recensământului evreilor, împreună cu concluziile sale.

1780, mai 3, Viena. Rezoluția imperială privind interzicerea așezării evreilor în altă parte decât la Alba Iulia.

august 17, Sibiu. Guberniul Transilvaniei solicită împărătesei Maria Tereza să admită amânarea rezoluției imperiale de concentrare a evreilor la Alba Iulia, până ce aceștia își vor achita datoriile față de locuitorii din Principat.

august 18, Iași. Domnitorul Constantin Moruzi aprobă întemeierea târgului Șoldănești pe moșia boierului Ioniță Bașotă. Cartea domnească precizează că evreii „își pot face casă pentru închinăciune” și pot primi „loc afară pentru mormânturi”.

➤ G. Von Windisch, demnitar, semnalează un număr de 1.200 de evrei în ținutul Sătmăruului (Satu Mare) și 580 în Bihor. După alte surse, în Maramureș locuiau câteva mii de evrei.

1781, aprilie 10, (Iași). Constantin Moruzi, domnul Moldovei, stabilește că veniturile ce le va lua hatmanul Scarlat Sturza de la târgul Soroca vor fi aidoma celor hotărâte pentru târgul Movilău; totodată, se fixează bezmănul pe care îl au de plătit evreii, la fiecare iarmaroc.

1781, mai 31, Viena. Protocolul ședinței Cancelariei aulice a Transilvaniei și raportul ei în chestiunea evreilor din Transilvania.

iunie. Iosif al II-lea publică dispoziția de „a mână la Alba Iulia, în termen de un an, pe toți evreii care se află pe teritoriul Transilvaniei de cel puțin 30 de ani. Ceilalți vor fi expulzați în ținuturile lor de baștină”.

iulie 4, Viena. Cancelaria Aulică a Transilvaniei comunică Guberniului decizia împăratului Iosif al II-lea în privința regimului evreilor din Transilvania: concentrarea la Alba –Iulia a acelor evrei care locuiesc de cel puțin 30 de ani în provincie, moratoriu pentru plata datoriilor până la finele anului 1781 și expulzarea tuturor evreilor care au venit de curând în Transilvania.

octombrie. O petiție adresată lui Iosif al II-lea de puțin numeroasa comunitate evreiască din Alba Iulia, „în numele a o mie de evrei rezidenți în alte localități transilvane”, cere „respectarea privilegiului din 1727 ca aceștia să locuiască oriunde”.

noiembrie 3, Viena. „Bilet de mână” al împăratului Iosif al II-lea adresat Cancelariei Aulice a Transilvaniei, prin care suspendă aplicarea ordinului de strămutare a evreilor din Transilvania.

noiembrie 7, Viena. Cancelaria Aulică a Transilvaniei raportează împăratului Iosif al II-lea în privința evreilor ardeleni, propunând menținerea ordinului referitor la concentrarea lor în Alba Iulia, dar acceptând amânarea termenului fixat inițial.

noiembrie 14, Viena. Cancelaria Aulică a Transilvaniei recomandă împăratului Iosif al II-lea să aprobe cererea sefarzilor din Alba Iulia de a construi o nouă sinagogă proprie, diferită de cea a așkenazilor.

noiembrie 24, Viena. Consiliul aulic de Război cere Cancelariei Aulice a Transilvaniei amânarea strămutării evreilor din districtul Rodnei în Alba

Iulia până în octombrie 1782, când expiră termenul lor de arendare a impozitelor locale.

(Tg. Mureș). Oficialitățile scaunului Mureș raportează Guberniului Transilvaniei decizia lor ca evreei să poată rămâne pe teritoriul scaunului până la terminarea anului militar, adică până în toamnă, după care vor trebui să se întoarcă la Alba-Iulia.

➤ Franz Joseph Sulzer face ample referiri despre evreei din Țările Române.

➤ În *Istoria Moldovei*, J.L. Carra face referiri la evreei din Moldova.

1782, iunie 11 – decembrie 15. Relatări din jurnalul căpitanului Georg Lauterer, care, călătorind pe Dunăre de la Viena spre Constantinopol, a constatat că în numeroase localități românești, alături de creștini trăiesc și evrei.

iunie 20, Sibiu. Circulara Guberniului Transilvaniei către organele locale cu privire la interzicerea așezării de noi familii evreiești în Principat.

noiembrie 22, Viena. Cancelarul Austriei, Kaunitz, transmite lui Raicevici, consulul Austriei în Țările Române, unele informații despre evreul Camondo, apreciat de domnitorul Moldovei Alexandru Mavrocordat; cere ca sudiții să fie apărați de vexațiuni.

noiembrie 24, Iași. Hotărârea domnească și anaforaua boierilor cu privire la interdicția pentru evrei de a mai locui la sate și a lua în arendă moșii și cârciumi.

Cernăuți. Generalul Enzenberg relatează despre alegerea conducătorului comunității evreilor din Cernăuți.

➤ După înființarea Consulatelor străine la Iași și București, s-au așezat în Țările Române și evrei de supușenie străină: austriacă, rusă, franceză ș.a., constituiți în categoria numită a „sudiților” (supuși autorității unor consuli străini).

➤ Renegaților convertiți la creștinism li se asigurau în Țările Române favoruri considerabile, inclusiv iertarea păcatelor.

1782-1788. Consulul austriac I. Raicevici despre comerțul practicat de evrei în Țările Române.

1783, ianuarie 15, București. Hrisov dat de domnitorul Nicolae Caragea, în legătură cu funcționarea prăvăliilor, interzicându-se negustorilor armeni și evrei să-și deschidă dughenele în zile de sărbătoare ortodoxă.

martie 3, Bratislava. Ordonanța Consiliului Locumtenențial privind noua reglementare a statutului evreilor pe baza prevederilor edictului de toleranță al lui Iosif al II-lea. Evreei sunt obligați să redacteze actele lor publice, comunitare și de afaceri în limbile oficiale ale imperiului. Se prevede introducerea învățământului obligatoriu în limbile statului. Sunt specificate meseriile pe care evreei au libertatea să le practice.

iulie 5, (Iași). Cancelarul Agenției comerciale austriece Oechsner informează forurile superioare că domnitorul Moldovei a stabilit să primească corespondența secretă din Viena în limba spaniolă, scrisă cu caractere ebraice.

1783, septembrie, Iași. Domnitorul Alexandru Mavrocordat reglementează drepturile și obligațiile tuturor negustorilor și desăgarilor din Iași; evreii, ca și armenii, nu au voie să deschidă dughene cu marfă „aleasă” fără știrea starostelui și a frunțașilor negustorilor pământeni.

octombrie 7, București. Domnul Mihai Suțu îl confirmă pe Iosif Simon ca staroste al evreilor din Țara Românească și vechil de hahambașa.

➤ Împăratul Austriei, Iosif al II-lea elaborează o „Rezoluție regală în domeniul regulamentului sistematic al neamului iudaic”, promulgată și de Consiliul Locumtenențial Ungar, prin care este liberalizat accesul tineretului evreu spre toate formele de învățământ laic.

(1783-1785), (Timișoara). Călătorul german Johann Lehmann despre evreii din Timișoara.

1784, februarie 3, Cluj. Consiliul municipal interzice evreilor închirierea și cumpărarea de case la Cluj; le îngrădește comerțul limitându-l la zilele de târg.

aprilie 23, Iași. Contract între vistierul Ianachi Cantacuzino și evreul Solomon Moisăi Leib din Bălți, căruia îi dă în arendă venitul a trei sate din ținutul Soroca.

iunie 26, Iași. Oechsner, cancelarul Agenției comerciale austriece din Iași, informează despre comerțul cu chihlimbar, care se află în întregime în mâinile evreilor din Brod; raportează lui Raicevici că acei evrei din Galiția care refuză să plătească Moldovei contribuția sunt arestați, apoi li se dă un termen de 10 zile să părăsească țara.

iulie 17, (Focșani). Locurile din Focșani ale mănăstirii Prorocului Samuil se învecinau cu casele și curțile unor evrei.

1784-1786, (Iași). Informații de ordin economic despre evrei, în „Sama Vistieriei” Moldovei din vremea căimăcămiei domnitorului Alexandru Constantin Mavrocordat și a domnitorului Alexandru Ioan Mavrocordat.

1784-1796. Liste de negustori, în care sunt nominalizați și numeroși evrei, și tabele de mărfuri alcătuite de consulul general al Rusiei din Moldova; ele indică produsele aduse din Rusia în Țările Române și duse și în Turcia și cele exportate din Turcia și Țările Române în Rusia.

1785, ianuarie 17, Iași. E.F. König, consulul general al Prusiei în Moldova, își informează ministerul despre rolul unor evrei în medierea comerțului dintre Moldova și Prusia.

după 16 septembrie, Bratislava (?). Consiliul Locumtenențial introduce noi restricții evreilor după înăbușirea răscoalei condusă de Horea.

noiembrie 23, Viena. Regulament pentru judecătoriile din Transilvania privind luarea depozitiilor de la evrei.

(Moldova). Informații despre evreii din Moldova din jurnalul de călătorie al baronului de Tott.

Suceava. Dintre cele 485 de proprietăți imobiliare înregistrate la Suceava, 25 aparțineau evreilor.

Transilvania. Conscriptia populației evreiești din Marele Principat al Transilvaniei oferă date despre evoluția numerică și pe ocupații.

1786, ianuarie 7, Viena. Kaunitz, ministrul de externe al Austriei, îi cere consulului său de la București, I. Raicevici, să-l împiedice pe Simon Cohani să deschidă o nouă manufactură de „cristale și sticlărie” în Țara Românească, întrucât acesta ar prejudicia exportul austriac al acestor produse.

ianuarie, Iași. În darea de seamă despre veniturile și cheltuielile Vistieriei Moldovei, pentru anul 1785, apare și suma plătită de evreii din Iași în decembrie 1785 în „slujba agiutorinții cheltuielilor țării pe iarnă”.

februarie 25, Cernăuți. Informarea generalului Enzenberg, guvernatorului Bucovinei, despre creșterea numerică a populației evreiești.

noiembrie 18, (Iași). Divanul Moldovei stabilește procedura și formula jurământului pe care trebuiau să-l depună evreii în fața instanțelor de judecată.

➤ Anafora Caimacanului Craiovei menționează existența în localitate a unei „hevra evreiești” de 40 de suflete. Alte atestări importante vor fi înregistrate în 1792, 1806 etc. În 1899, în toată Oltenia, erau semnați circa 5.000 de evrei, dintre care, la Craiova, 2.891, mulți având importante poziții economice.

1787, ianuarie 10, București. Hrisov dat de Nicolae Mavrogheni, domnul Țării Românești, pentru reconfirmarea lui Iosif Simon în funcția de staroste al evreilor din Țara Românească și vechil de hahambașa.

aprilie 22, Fălticeni. Inscripție funerară în vechiul cimitir evreiesc al târgului.

iulie 23, Viena. Ordonanță dată de împăratul Iosif al II-lea cu privire la obligația evreilor de a adopta nume și prenume germane.

august 2, Viena. Cancelaria Aulică a Ungariei semnalează Guberniului Transilvaniei, cererea lui Jakob David din Sighișoara care solicită permisiunea ca să cumpere o casă în acel oraș. Se arată că prin ordonanța imperială din 4 iulie 1781 „evreilor nu li se va permite să cumpere case în oraș”.

august, Sibiu. Ordonanța Guberniului Transilvaniei prin care se interzice moașelor și mamoșilor să boteze copiii evrei fără consimțământul părinților. Se recomandă pregătirea de moașe evreice.

septembrie 7, București. Noul agent al Austriei în Țările Române, baronul Metzburg, raportează cancelarului Kaunitz că domnitorul Moldovei, Alexandru Ipsilanti, a încheiat un contract cu un evreu din Polonia „prusacă”, pentru 1.500 de chintale praf de pușcă.

Cernăuți. Tabelul proprietarilor de case din Cernăuți. Din cele 414 proprietăți înregistrate în anul 1787, circa 90 aparțineau evreilor.

Moldova. Conte de d'Hauterive despre îndeletnicirile, moravurile și portul evreilor moldoveni.

➤ Recensământul populației evreiești din vestul și nordul Transilvaniei. (Date parțiale cu privire la numărul familiilor, bărbaților și femeilor, inclusiv starea civilă).

- 1788, aprilie 7, Viena.** Cancelaria Aulică Transilvăneană ordonă Guberniului Transilvaniei să ia măsurile necesare pentru a se respecta, în privința succesiunilor evreilor, principiile privitoare la testamentele ne-nobililor, cu completarea ca și testamentele redactate înainte de 1783 „să fie traduse în una din limbile obișnuite ale țării de către moștenitorii în viață”.
- septembrie 18, (Iași).** Ordin dat de Ecaterina Alekseevna, împărăteasa Rusiei, trupelor rusești de ocupație, interzicându-le, sub sancțiune, orice act samavolnic împotriva populației evreiești și a rabinului ieșean, Naftuli hahambașa.
- Bezidu Nou (Comitatul Odorhei).** Lista familiilor care fac parte din secta iudaizantilor: câteva zeci.
- 1788-1790.** Călătorul Balthasar Hacquet, în relatările sale despre Moldova, îi menționează și pe locuitorii evrei.
- 1789, februarie 23, Viena.** Decretul Cancelariei Aulice a Ungariei cu privire la înființarea de case particulare de rugăciune și școli elementare evreiești.
- aprilie 30, Viena.** Patentă imperială privind statutul evreilor din Galiția, transmisă de Cancelaria Aulică a Transilvaniei Guberniului Transilvaniei, cu cererea de a se formula opinii în privința extinderii acesteia asupra evreilor din Transilvania.
- mai 17, Iași.** Administrația militară țaristă din Moldova reconfirmă pe Naftuli, fiul lui Isac, în funcția de hahambașa.
- iunie 2, Sibiu.** Guberniul Transilvaniei supune împăratului Iosif al II-lea cererea rabinului Moise Samuel Perl din Alba Iulia pentru menținerea, fără taxe, a casei de rugăciune din această localitate, întrucât comunitatea nu dispune de sinagogă.
- iunie 16, Brăila.** Sublocotenentul austriac Mihanovicz, descriind Brăila, îi menționează și pe evrei printre locuitorii orașului.
- ieulie 7, Sighet.** Obștea evreilor solicită comitatului Maramureș aprobarea ca tinerii evrei având 17 ani împliniți, dacă exercită o meserie sau sunt întreținători de familie, să se poată căsători și fără a avea adeverință de școlarizare.
- septembrie 28, Viena.** Cancelaria Aulică a Ungariei comunică, prin intermediul Locotenentei Regale forurilor comitale din Satu Mare decizia autorităților centrale în privința tratamentului ce urmează a fi aplicat evreilor minori botezați care vor să revină la iudaism ori sunt revendicați ca membri ai comunităților evreiești.
- noiembrie 4, Viena.** Consiliul Aulic de Război cere Cancelariei Aulice a Transilvaniei să dispună recrutarea a 20 de evrei din Transilvania pentru serviciul de transporturi militare.
- 1790, iulie 20, Moldova.** Catastif de datornici ai boierului Constantin Balș, între care sunt enumerați și mulți evrei.
- august 15, București.** Arestarea lui delibaș Nicoli Maioru, ce a omorât șase negustori evrei.

septembrie 18, (Iași). Anaforaua Divanului Moldovei adresată comandantului trupelor rusești de ocupație cu privire la dreptul de jurisdicție al lui hahambașa Naftuli, care trebuie să fie recunoscut atât de evreii localnici, cât și de cei străini.

Viena. Articolul 38 din noua lege promulgată de împăratul Leopold al II-lea se referă și la evreii din Partium și Banat.

1791, iunie 24, Iași. Inscripție pe mormântul rabinului Mordehai ben Moșe Haim.

iulie 14, (Iași). Cartea administrației de ocupație rusească privind reglementarea veniturilor lui Naftuli hahambașa.

august. Articolul 8 al Tratatului de pace de la Șistov conține dispoziții în legătură cu supuși străini austrieci valabile și pentru evreii sudiți din Moldova.

➤ Adunarea Națională din Franța dă drepturi depline evreilor. Evenimentul are ecou și în Țările Române.

1792, ianuarie 3, Lemberg. Guvernul din Lemberg cere administrației districtuale bucovinene noi informații, privind evidența locuitorilor evrei din zonă și a dărilor plătite de aceștia. Autoritățile habsburgice intenționau să introducă și pentru evreii bucovineni plata pe carne cașer.

ianuarie 19, București. Isac, evreul de la Bender, mare negustor de sare, înaintează o jalbă la Divan, într-un diferend cu Hagi Moscu, cămăraș de ocnă. Nemulțumit de hotărârea Divanului, se adresează domnitorului Mihai Suțu, care hotărăște ca I. Hagi Moscu să-și întărească afirmațiile cu jurământ la „Sfânta Mitropolie”.

martie 5, Berlin. Ministerul comerțului din Prusia informează despre comerțul exterior al Țărilor Române, menționând și rolul negustorilor evrei.

mai 30, (Moldova). Convenție încheiată între Costache Mareș și evreii veniți din alte țări, pentru înființarea unui târg pe moșia Vlădeni, numit mai apoi târgul Mihăileni, ț. Suceava.

iulie 24, (Iași). Justificările stolnicului Iordache Panaite în fața boierilor Divanului, la procesul cu evreii din târgul Bălți, care l-au dat în judecată pentru abuzuri la perceperea veniturilor moșiei.

decembrie 2. Revenit în scaunul Țării Românești, Mihai Suțu recunoaște ca staroste și vechil de hahambașă pe învățatul David, care va conduce destinele conaționalilor săi până în 1793. David a numit staroști la Focșani, Craiova și Ploiești.

decembrie 7, Iași. Schilling, consulul Austriei la Iași, raportează ministrului său despre un oarecare Gabriel, starostele evreilor, care aduce servicii importante domnului Moldovei.

(Iași). Liste întocmite de ispravnicii de ținuturi cu taxele încasate pe anul 1792. Sunt specificați și contribuabili evrei.

➤ Domnii chemau la popularea unor noi târguri: Mihăileni, 1792; Telenești, 1796; Pinzăreni, 1805-1806; Podul Iloaiei, 1810 ș.a.

➤ Sunt atestate bresle de meșteșugari numite „poale țedek” (lucrători cinstiți, făcători de bine) la: Iași, în 1792 (a „ciocilor jidovești”); Telenești, 1794; Iași, 1796-1797 (a meșterilor ceaprazari); Iași, 1797 (a meșterilor potcăpări și căciulari) ș.a.m.d. Breslele ridicau sau/și întrețineau sinagogi cu numele lor.

1793, iulie-august, Oradea. Membrii de vază ai comunității evreilor din Oradea adoptă hotărârea pentru contractarea unui împrumut necesar zidirii noii sinagogi. Rezoluția, în care au fost menționați și membrii fondatori, a fost înscrisă în pinkasul comunității.

septembrie 6, București. Raportul vistiernicului și hotărârea domnitorului Alexandru Constantin Moruzi în legătură cu cazul lui Avram evreul, cuiungiu (argintar), învinuit de falsificare de bani.

noiembrie 10, București. Plângerea locuitorilor din cartierul Răzvan aflați în conflict cu evreii care și-au făcut o sinagogă în hanul Nicolescului.

1794, ianuarie 16, București. Domnitorul Alexandru Constantin Moruzi poruncește agiei să ocrotească breasla evreilor împotriva vexațiunilor de orice fel.

februarie 2, Arad. Lista contribuabililor din comunitatea evreiască locală care, fiind săraci, nu au putut achita taxa de toleranță.

martie 22, Huși. Episcopul Hușilor îngăduie evreilor din localitate să-și refacă sinagoga cea veche pe același loc.

aprilie 24, Câmpulung. Comunitatea evreilor din Câmpulung Moldovenesc arată administrației austriece a Bucovinei că nu dispune de fonduri pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere.

iunie 22, Sânnicolau Mare. Contract de vânzare a unui teren pe care obștea evreilor din Sânnicolau Mare își construiește prima casă de rugăciune.

comitatul Bihor. Articolul 6 din statutul comitatului Bihor interzice păstorilor să vândă evreilor sau altor negustori piei și animale fără aprobarea prealabilă.

Telenești-Orhei. la ființă Confreria Sacră a obștii evreiești din Telenești.

1795, iulie 4, București. Porunca domnului Alexandru Moruzi pentru pedepsirea lui Petru Croitoru, care a vrut să creștineze un tânăr evreu, fără voia acestuia.

iulie 5, (Șomuz). Evreii din târgul Șomuz iau în arendă un teren pe care să-și clădească casă de rugăciune.

septembrie 1, Iași. Jean Timoni, agent comercial austriac din Iași, comunică Vienei că multe familii de evrei din Moldova cer protecție austriacă.

1795-1798, Iași. Dările de seamă despre veniturile și cheltuielile Vistieriei Moldovei, în care apar și sumele plătite de negustorii evrei din Iași.

1796, ianuarie 8, Lemberg. Conform deciziei guberniale, rabinul Chaim Tyror din Cernăuți este amendat pentru oficierea, fără autorizație, a unui serviciu divin într-o casă particulară.

mai 8, București. Pitac domnesc prin care Alexandru Moruzi reglementează activitatea zarafilor evrei.

iulie 14, Iași. J. Timoni, consulul Austriei, raportează ministrului său asupra conflictului care s-a ivit între comunitatea evreilor ieșeni și evreii supuși austrieци și ruși, în urma majorării prețului la carne cașer.

octombrie 25. Învoială între postelnicul Gheorghe Roman, reprezentant al domniței Ralu Mavrocordat, și târgoveții creștini și evrei, privind condițiile de stabilire în Telenești.

(1796/1797), **Iași.** Ia ființă breasla ceaprazarilor evrei din Iași.

1797, aprilie 20, București. Testamentul Mariei Bălăceanca pomenește de zarafi evrei în Țara Românească.

(Iași). Actul constitutiv al breslei potcăparilor și căciularilor evrei.

1798, mai 21, Oradea. Samuel Mihaly (Michel), prim jude al evreilor din Subcetate, protestează în numele comunității împotriva îngrădirii drepturilor economice ale evreilor și vexațiunilor la care sunt supuși membrii acestei comunității.

septembrie 6, București. Domnul Constantin Hangerli confirmă în funcție un vechil de staroste pentru evreii din Focșani, întrucât a sporit numărul lor.

septembrie 8, București. Domnul Constantin Hangerli îl reconfirmă pe David drept staroste și vechil de hahambașă.

după 28 octombrie. Lista electorilor și conducătorilor comunității evreiești din Arad.

➤ Este ridicată, la București, o sinagogă de lemn, în mahalaua Schitu Măgureanu, devenită deja cartier evreiesc. Noua sinagogă a ars complet în toamna anului 1813.

1799, martie 10, Iași. Consulul austriac Schilling raportează ministrului său despre comerțul pe care-l fac evreii austrieци cu potasa cumpărată în Moldova.

martie 27, Iași. Idem, despre greutățile întâmpinate de unii negustori evrei care duc mărfuri austriece în Rusia.

➤ Rabinatul este preluat ca hahambașă de vechea „dinastie” Cohen prin Naftuli, fiul lui Isac, care este întărit în funcție de Mihai Suțu și reîntărit, în 1799, de Constantin Ipsilanti.

1800, februarie 10, (București). Raportul spătarului Iancu și al slugerului Dumitrache care cercetează pricina unui furt de odoare bisericești, dezvăluit de Haim, „ovreiu argintar”.

aprilie 20, Focșani. Schimburi de terenuri între egumenul mănăstirilor Mera și Precista și fruntașii obștii evreiești din târgul Focșani.

mai 15, (București). Procedura și formula jurământului pe care trebuiau să-l depună evrei din Țara Românească în fața instanțelor de judecată.

august 1. Document care amintește de fabrica de trăsuri a lui Aron Șuhăr.

➤ La Sighetul Marmăției, încă de la începutul secolului al XIX-lea, există o sinagogă, un rabin și un jude evreu.

1801, ianuarie 3. Decret imperial, publicat de Guberniul Transilvaniei la 6 februarie, privind reglementarea comerțului ambulant practicat de evrei în

toate provinciile Imperiului Austriac. Acesta este permis doar în zilele de târg, iar în afara acestora doar în sate și localități orășenești mai mici unde nu se află negustori înzestrați cu privilegii.

aprilie, București. Circa 130 de evrei sunt uciși și răniți în timpul unui pogrom declanșat de plebea bucureșteană sub influența unui zvon de omor ritual. Domnitorul Alexandru Moruzi a reprimat drastic aceste violențe împotriva evreilor. Pogromul a fost consemnat și de istoricii V.A. Urechia și N. Iorga.

mai 9, București. Raportul marelui aga Caragea către domnitorul Țării Românești, despre noi agitații antievreiești declanșate de un „holtei” amestecat și în zarva de la începutul lunii aprilie. Răspândind calomnia că evreii ar fi comis „noi asasinat în rândul locuitorilor creștini”, a îndemnat populația să iasă cu arme și ciomege împotriva evreilor. Domnitorul dispune ca „agitatorul netrebnic” să fie trimis la ocnă.

1802, martie 11, București. Raportul marelui cămăraș Iancu Suțu, către Mihail Constantin Suțu, domnitorul Țării Românești, despre cererea breslei evreilor pământeni din Capitală pentru majorarea „gabei” (taxă pe carne cașer), venit din care acoperă salariile hahamului și ale dascălului, precum și celelalte cheltuieli necesare vieții comunitare. Aprobarea domnitorului a fost semnată la 14 martie.

noiembrie 8, Arad. Comitatul Arad publică dispoziția normativă privind neadmiterea la căsătorie a tinerilor evrei care nu au absolvit școala națională (elementară). Cei deja căsătoriți să fie obligați la frecventarea școlii indiferent de vârstă. Rabinii care oficiază astfel de cununii interzise vor fi pedepsiți.

1803, Bacău. Între 1803 și 1859 a păstorit aici un anume Isaac din Botoșani, supranumit „făcătorul de minuni”.

(Iași). În ajunul Paștelui evreiesc se pregătea o acțiune antievreiască pe motiv de omor ritual, dar ea a fost potolită de însuși mitropolitul Moldovei.

➤ Apare lucrarea lui Neofit Căvsocalitul, *Înfruntarea jidovilor asupra legii și a obiceiurilor lor, cu dovediri din Sfânta și dumnezeiasca Scriptură atât din cea veche cât și din cea nouă, întâiu s-au fost tipărit în Moldavia în anul 1803 fevr. în 8, în zilele preînălțatului Prinț Constantin Morus, întru a doa domnie. Înainte cuvântare de cel mai mic între monahii Neofit.* Lucrarea a jucat un rol nefast de calomniere a religiei mozaice și a evreilor. A fost tipărită pe cheltuiala mitropolitului Iacob Stamati și instigă plebea la pogrom împotriva evreilor. Se răspândise zvonul că evreii i-ar fi adus mitropolitului moartea, prin vrăji. Noul mitropolit, Veniamin Costache, sare în apărarea evreilor și îi salvează.

➤ *Condica liuzilor* pentru acest an indică un total al populației evreiești din Moldova de 11.732 persoane; în ținutul Iași se aflau 2.972 evrei, în Botoșani 2.608, în Dorohoi 2.136, în Suceava 2.104, în restul principatului variind între 540 în ținutul Neamț și 20 în ținutul Putna.

- 1804, aprilie 19.** Constantin Ipsilanti, domnul Țării Românești, dă un pitac în care combate intoleranța și prejudecata față de evrei pe tema omorului ritual.
- mai 18, Iași.** Ordinul lui Alexandru Constantin Morzui, domnitorul Moldovei, către dregătorii ținuturilor privind interdicția pentru evrei de a lua moșii în arendă. Se admite numai arendarea de cârciumi.
- 1805, Galați.** la naștere Hevra Kedoșa (frăția de înmormântare) ca instituție separată de comunitatea evreiască.
- aprilie 17, București.** Hrisov prin care Constantin Alexandru Ipsilanti, domnitorul Țării Românești, îl numește pe David staroste și hahambașă al evreilor din întreaga țară, căruia trebuie să i se supună deopotrivă evreii pământeni și străini. Sunt reconfirmate privilegiile din vechime ale breslei evreilor și ale conducătorilor lor. „Pricinile cele mici ce vor avea evreii între ei să le judece starostele lor, cele mari și cele pe care nu le-a rezolvat starostele, să le judece marele cămăraș”.
- Raportul aulic privind reglementarea imigrării evreilor în Ungaria. Intrarea evreilor în regat este condiționată de aprobarea prealabilă a Consiliului Locumtenențial și de pașapoarte emise de autoritățile din locul de domiciliu anterior. Comunitățile evreiești sunt obligate să țină evidența evreilor imigrați, iar cei lipsiți de actele necesare vor fi expulzați pe cheltuiala comunităților respective. Cei imigrați după 1790 și lipsiți de actele și mijloacele de trai respective, vor fi expulzați imediat.
- 1805-1815.** Evrei sefarzi, pribegind din cauza tulburărilor provocate în Imperiul Otoman, de rebelul pașă de Vidin, Pazvantoglu, imigrează în Craiova, unde o comunitate evreiască este atestată încă din 1780. Și orașelul Cernei este populat de sefarzi strămutați din Vidin încă din 1797-1807.
- 1806, septembrie 13, Iași.** Scutiri de dări acordate de Veniamin Costache, episcop și mitropolit al Moldovei, unor evrei care au trecut la credința ortodoxă.
- Ploiești.** Sunt semnați imigranți sefarzi veniți de peste Dunăre, care își ridică aici o sinagogă proprie.
- 1806-1812.** În perioada ocupației ruse, din timpul Războiului ruso-turc, conflictul dintre hrisoveliții și sudiții evrei duce la anularea jurisdicției starostelui David asupra sudiților.
- 1808, martie 15, Iași.** *Condica sufletelor și a familiilor stării de jos din Iași.* Sunt luați în evidență și locuitorii evrei, pământeni și sudiți, specificându-se ocupațiile lor, numele membrilor de familie și numărul slugilor ținute în casă.
- mai 18, Cernăuți.** Raport statistic întocmit de autoritățile districtuale din Bucovina despre numărul familiilor evreiești înregistrate în diverse localități cu ocazia conșcripției militare din anul 1807. În tabel sunt cuprinși negustori, meseriași și cei din alte domenii de activitate. Agricultorii sunt înregistrați separat.

1809, Iași. După decesul hahambașei Naftuli, demnitatea este ocupată de fratele lui, pe nume Șaim (Isaia), care comite o sumedenie de greșeli ce vor duce, în final, la compromiterea instituției și la desființarea ei, în 1834.

➤ La Iași iau ființă breslele ciubotarilor și cizmarilor.

1810-1811. Catagrafia, incompletă, efectuată de Administrația militară rusă privind orașul București, indică doar 862 de evrei de ambele sexe, populând, în special, mahalalele Colțea, Sf. Gheorghe și Stelea.

1811, București. Evreii sefarzi care până atunci, dat fiind numărul lor redus, nu-și ridicaseră o sinagogă, înființează o „confrerie sacră” aparte, care pornește ridicarea unei sinagogi în 1818, în mahalaua Popescului, din inițiativa lui Gabriel Cohen și Marcu Alesech.

Cluj. Proiectul articolului de lege adoptat de Dieta Transilvaniei privind reglementarea statutului evreilor în Marele Principat. Sunt stabilite modalitățile de practicare a cârciumăritului, comerțului ambulant și dreptul de lemnărit al evreilor. Celor stabiliți în țară pentru practicarea agriculturii sau înființarea de fabrici li se acordă terenul necesar și scutire de dări pe timp de șase ani. Se permite accesul evreilor la învățarea și practicarea meseriilor și comerțului. Limita stabilirii în zona localităților miniere este redusă la o milă. Se îngăduie înființarea de școli proprii și frecventarea școlilor publice existente. Se desființează jurisdicția rabinică. Evreii vor purta toate sarcinile publice, inclusiv recrutarea și vor fi supuși autorităților administrative locale.

1812, decembrie 22, Buda. Consiliul Locumtenențial se adresează magistrului orașului Timișoara pentru a anula măsurile restrictive privind dreptul de locuire al evreilor în interiorul cetății și interdicția căsătoriei fără aprobarea judeului orașului. Se dispune menținerea statutului lor conform celui deținut în anul 1790, până la reglementarea generală viitoare.

Basarabia. Numărul evreilor din ținut era evaluat la 20.000. Odată cu răpirea de către Rusia a Moldovei dintre Prut și Nistru, un număr important de evrei au venit dincoace de Prut din cauza politicii virulent antievreiești inițiate de țarul Nicolae I.

Galați. Comunitatea hotărăște concesionarea gabelei lui Moise Zalman care este împuternicit „colector al acestei taxii”.

1813, februarie 10, Arad. Petiția comunității evreiești din Arad către vicecomitele comitatului Arad pentru întărirea autorității șef rabinului Aaron Chorin și a curatorilor sinagogali și reinstaurarea ordinii și liniștii în sinagogă și comunitate, în condițiile neînțelegerilor interne tot mai acute.

aprilie, București. Ioan Gheorghe Caragea îi cere lui Nectarie, mitropolitul țării, să interzică evreilor de a angaja slujnice creștine tinere. Pot fi angajate numai persoane vârstnice.

București. Ioan Gheorghe Caragea, domnitorul Țării Românești, îl confirmă ca staroste al întregii obști evreiești din București pe Haim Herș. Totodată, a dat drept de tăiere a cărnii cașer „evreilor pământeni”, drept reconfirmat și în 1817.

- La o nuntă rabinică se întâlnesc la Iași celebrii țadikimi din toată zona moldo-galițiano-ucraineană, într-un gest de recunoaștere a importanței Capitalei moldave pentru curentul hasidic (inclusiv aripa habad), din iudaismul răsăritean.
- 1814.** *Codul Andronache Donici* stabilește că martorii evrei și evreice nu sunt admiși la „mărturie contra creștinilor și nici că au drept să achiziționeze imobile rurale”.
- 1815, martie 27, Timișoara.** Petiția comunității evreiești din Timișoara către magistrul orășenesc, prin care se solicită menținerea numărului de familii evreiești îndreptățite să locuiască în cetate la cifra de 91, înregistrată în 1789; intenția magistrului era de a reduce acest număr la 19.
- Se naște Iehuda Barasch (m. 1863). Are o activitate prodigioasă ca gazetar, profesor, popularizator, medic, traducător, literat ș.a. În 1858 înființează primul spital de copii din țară. Activitatea și opera sa a fost sintetizată într-o amplă monografie *Dr. Iuliu Barasch – Omul – opera – Bucăți alese* (M. Schwarzfeld, București, 1919, 584 p.).
- 1816.** Încă din 1816 funcționau la Chișinău școli confesionale: Talmud Tora, Hedarim, iar ulterior chiar și o leșiva. În aceste școli comunitare elevii învățau gratuit, uneori fiind chiar subvenționată cazarea și hrana lor de către comunitate.
- 1817, iulie, București.** Cartea domnească prin care Ioan Caragea întărește „dreptul de vechime” al evreilor pământeni ca să practice tăierea rituală a animalelor necesare alimentației lor. Evreii supuși străini să fie obligați să cumpere de la ei carnea rituală cu adăugarea unei taxe suplimentare, care va fi folosită la acoperirea cheltuielilor breslei evreilor pământeni.
- Basarabia.** Recensământul oficial al Basarabiei, pe județe. Sunt indicați și locuitorii evrei, specificându-se numărul familiilor, al femeilor și bărbaților.
- *Codul Callimachi* din Moldova disociază pe evrei în: „băștinași” și „străini”. Art. 44 stabilește că „numai prin faptul nașterii sale” pe aceste locuri evreul dobândește dreptul de cetățean autohton. În ce privește, însă, deosebirea de confesiune, ea n-are nici-o influență asupra „drepturilor particulare ale cuiva”.
- 1818, iunie 7, București.** Vornicul Dumitrașcu Racoviță și Iordache Slătineanu se adresează lui Ioan Gheorghe Caragea, în legătură cu cererea comunității evreilor sefarzi de a construi o sinagogă pe locul cumpărat de ei în mahalaua Popescului. Domnitorul aprobă cererea „de vreme ce vreo biserică acolo aproape nu este și în jurul sinagogii se va ridica un zid înalt”.
- după august 18, Sighetu Marmăției.** Procurorul suprem al comitatului Maramureș propune congregației comitatense să intervină la Consiliul Locumtenențial pentru atenuarea interdicției pentru evrei de a zălogi, arenda sau administra domenii nobiliare, întrucât o atare dispoziție pune în pericol capacitatea acestora de a-și plăti taxa de toleranță și celelalte obligații fiscale.

- 1918, București.** Este atestat documentar un anume Herș Finkelstein cu negoț propriu de manufactură.
- București.** În *Codul Caragea* se află și un capitol relativ la naturalizarea străinilor și la drepturile lor civile, fără referiri exprese, însă, la evrei.
- Iași.** O carte injurioasă la adresa evreilor, intitulată *Răsturnarea religiei evreilor*, atâta spiritele unor greci exaltați care, chiar în preajma răscolului Eteriei, dau semnalul unui pogrom antievreiesc.
- Evreii din Cluj aveau o casă de rugăciune, iar cei din Tg. Mureș, cu începere din 1830. Ca deservenți de cult, în conscripțiile din 1813 și 1819, figurează Șef Rabinul de Alba Iulia; în conscripțiile din anii 1835-1845 sunt menționați trei rabini și 10 șohteri (Alba Iulia, Făgăraș, Dobâca). Spre 1848 sunt pomeniți rabini la Tășnad, Vărcădinul de Sus ș.a., precum și o seamă de juzi în diverse localități.
- 1819, februarie 23, București.** Alexandru Nicolae Suțu, domnitorul Țării Românești, confirmă în funcția de staroste și hahambașă a evreilor pe Moise sin David. Sunt precizate atribuțiile sale judecătorești și scutirile de dări acordate, iar ceilalți evrei „numai ruptoarea lor să o dea, cum sunt așezați și mai mult să nu fie supărați”.
- 1820, martie, Iași.** Catagrafia orașului Iași. Sunt specificați contribuabilii evrei pământeni și sudiți, numele și numărul capilor de familie, ocupația și repartitia lor pe cartiere. Au fost înregistrați 1.104 capi de familie evrei.
- ianie 18, Iași.** Mihail Grigore Suțu, domnitorul Moldovei, îl confirmă pe Șaim, fratele lui Naftuli, în funcția de hahambașă „peste toată breasla evreilor atât din Eși cât și de pe la alte locuri de afară, din țară”. Se mențin privilegiile acordate hahambașilor prin hrisoavele domnești „de mai înainte”. Sunt specificate sursele de venit și atribuțiile hahambașei.
- Bacău.** 55 de capi de familie plăteau taxe comerciale. Evreii se stabiliseră aici încă din secolul trecut.
- Conform catagrafiei, populația evreiască a Moldovei atinge cifra de 18.912 suflete.
 - Sunt înregistrați, în București, doar 127 de evrei birnici, capi de familie, deci, aproximativ 635 de persoane. Restul, făceau parte din alte categorii fiscale.
- 1821.** Zavera eteristă pornește o prigoană crescândă asupra comunităților evreiești din cele două țări române. Zavergii lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei, s-au datat la jafuri și omoruri culminate în Moldova la: Fălticeni, Tg. Frumos, Herța, Galați, ș.a.
- Descrierea Țării Românești a lui François Recordon, fost secretar al domnitorului Ioan Vodă Caragea, conține relatări despre viața și obiceiurile unor colectivități evreiești și relațiile lor cu mediul românesc.
- 1822, iunie 17, București.** Cartea dată de Ocârmuirea Țării Românești către ispravnicii județelor. Se acceptă cererea starostelui evreilor pământeni din București ca vechilul său, care merge prin județele țării, să judece pricinile

dintre evrei și să strângă dările, să aibă, conform vechiului obicei, o împuternicire scrisă de la marele cămăraș. Litigiile mai mari, care nu vor putea fi rezolvate de vechil, să fie cercetate de marele cămăraș și dacă nici judecata lui nu va fi mulțumitoare, să se apeleze la Divan.

Timișoara. Familiile evreiești din cetatea Timișoarei cer conducerii comunității să intervină la magistrul orașenesc pentru oprirea așezării în cetate a evreilor imigrați din alte orașe, spre prejudiciul acelor evrei care locuiesc aici de peste 70-80 de ani.

- Încetarea intervenției militare a Porții Otomane, retragerea trupelor și reinstaurarea domnilor pământeni, au readus pacea și în rândul încercatelor comunități evreiești din Moldova și Țara Românească.
- Se naște Benjamin Schwarzfild (m. 1896), inițiator de școli moderne evreiești la Iași.

1824, aprilie 5 – mai 14, Sâncrai. Episcopul romano-catolic al Transilvaniei comunică administrației domeniile din Alba Iulia dispoziția Guberniului Transilvaniei de interzicere a carnavalului și petrecerilor evreiești în zilele de post din Săptămâna Mare.

ianie 25, Lvov. Circulara emisă de Guberniul Imperial din Galiția, referitor la ordinul împăratului ca taxa pe carnea cașer impusă evreilor în Galiția să fie introdusă și în Bucovina. Numai agricultorii sunt exceptați de la taxă.

1825. Apar, la Timișoara, primele școli evreiești. La Arad apar, din 1832, iar la Lugoj din 1833. Școlile confesionale (hederim și chiar ieșive) funcționau și mai înainte. În școlile evreiești limbile de predare erau ebraica, germana, idiș și maghiara.

1826, februarie 27, Iași. Hotărârea Vistieriei Moldovei, emisă la cererea breslei pitarilor creștini, prin care se interzice evreilor să mai facă pâine spre vânzare pentru creștini. Evreii sunt excluși din corporația pitarilor creștini.

aprilie 8, Cernăuți. Conducerea comunității evreiești din localitate se adresează autorităților districtuale bucovinene pentru desființarea taxei de regie de 580 de florini cu care comunitatea a fost impusă după desființarea școlii germano-israelite și după moartea rabinului districtual. În cazul când s-ar angaja un nou rabin, el va fi plătit de comunitate. Taxa de regie, care apasă greu asupra situației financiare a comunității, nu are nici o justificare.

mai 16, Moinești. Contract semnat de locuitorii târgului Moinești, inclusiv evrei, în care sunt stabilite drepturile și obligațiile lor față de proprietarul locului pentru locuințele și afacerile lor în numitul târg. Pentru locurile unde se află sinagoga, locuința rabinului și cimitirul evreii nu vor plăti chirie.

ianie 23, București. Adresa către Grigore al IV-lea Ghica, domnitorul Țării Românești, semnată de marii dregători, în legătură cu jalba fruntașilor obștii evreilor pământeni și sudiți de a-și amenaja o sinagogă într-o clădire din spatele Hanului lui Manuc. Dregătorii recomandă respingerea cererii, considerând că nu se cuvine să funcționeze o sinagogă în mijlocul orașului.

Aceasta să fie reconstruită în afara orașului, pe locul vechii sinagogi care a ars. Sudii nu pot fi siliți să contribuie cu bani la construirea sinagogii.

noiembrie 16, Arad. Memoriul Șef Rabinului de Arad, Aaron Chorin, către scaunul de judecată al comitatului Arad, prin care solicită avertizarea dușmanilor săi din comunitate, Iacob Herschil, fiul acestuia tot Iacob și Iacob Beer, instigați de rabinul din Buda, să înceteze atacurile la adresa sa sub acuzația de liberalism și încălcarea principiilor religioase, acuzații de care a fost absolvit în mod oficial de către Consiliul Locumtenențial în anul 1806.

1827, octombrie 16, București. Carte domnească emisă de Grigorie al IV-lea Ghica, domnitorul Țării Românești, prin care se adeverește că zaraful Hilel Manoah și fratele său, Israel, au fost scutiți de plata dărilor către Vistierie și beneficiază de diferite privilegii ca răsplată pentru serviciile aduse domniei.

➤ **Piatra Neamț.** Pinkasul breslei croitorilor evrei privind obligațiile lor profesionale, obștești și morale. Membrii breslei sunt obligați să vină la sinagogă și să participe la rugăciunile zilnice de dimineață și seară; ei trebuie să respecte riguros toate sărbătorile evreiești. Președintele are puteri depline în cadrul breslei.

1828, ianuarie 3, Iași. Ioan Sandu Sturdza, domnul Moldovei, poruncește hatmanului Alexandru Roset să dispună autorităților din Iași să oprească intrarea familiilor evreiești care vin în Moldova de peste Prut și din Bucovina, așezându-se prin târguri și în Capitală.

ianuarie 18, Iași. Liehmann, consulul austriac în Moldova, informează pe ministrul de externe al Austriei despre venirea unui mare număr de evrei din Rusia în județele Botoșani, Dorohoi și Herța.

noiembrie 10, Alba Iulia. Magistrul orașului se dezvinovățește în fața Guberniului Transilvaniei de acuzațiile ce i s-au adus de comunitatea evreiască și de domeniul episcopal, invocând scutirea evreilor de taxa asupra bunurilor imobiliare drept motiv al încălcării legii de recrutare, privilegiile breslașe ca temei al confiscării pieilor de oaie și negând implicarea autorităților orășenești în judecarea pricinilor dintre evrei. Se solicită pedepsirea membrilor comunității evreiești pentru denunț calomnios și avertizarea mincinoasă a oficialilor domeniului episcopal.

1828-1834. Anii administrației instalate în Principate, sub ocupația rusească, au fost de restricții pentru evrei, surmontate însă, unele, prin mecanismele corupției la scara clasei politice și funcționărești. Prin art. 57 al *Regulamentului Organic*, comunitățile evreiești nu se mai intitulau, ca mai înainte, „breasla jidovilor” sau „breasla ovreilor”, ci „națiunea evreiască”, în acord cu noul ei statut de populație străină. Autonomia fiscală și juridică a vechilor bresle era anulată, iar instituția starostelui – sau hahambașei – era înlocuită cu organe eligibile, care funcționau după prescripții inspirate de decizii guvernamentale.

1828-1834. Rușii ocupă practic Principatele, organizează un fel de guvern provizoriu, iar ca bază legislativă impun *Regulamentele Organice*. Antisemitismul rusesc începe să dea „roade” și în Principate.

Regulamentul Organic al Moldovei cuprinde articole cu referire la evrei:

- art. 92, din cap. 3 – bază a problemei „vagabonzilor” evrei;
- art. 94 – declară pe toți evreii principatului drept „străini”;
- art. adițional ș.a.

Aceste prevederi aduc mari prejudicii civice, economice, administrative ș.a. populației evreiești în totalitatea ei, creând o situație fără precedent în acest sens.

Regulamentul Organic din Țara Românească, asemănător celui din Moldova, prevede și el faptul că evreii sunt străini, iar naturalizarea nu o pot cere decât creștinii. Deosebirea de religie devine un element esențial pentru acordarea drepturilor civile și politice.

1829, ianuarie 29, Cluj. Rezoluția Guberniului Transilvaniei cu privire la acuzațiile de omor ritual aduse evreului Herschel Lebel din Sângeorgiu de Pădure și la plângerea contelui Ladislau Rhedei datorată încălcării domeniului său de către poliția orașului Târgu Mureș. Se dispune mutarea comisarului cercual Moise Tamasi și a directorului de poliție Simon Brandeker pentru depășirea atribuțiilor lor și li se ordonă să ceară scuze contelui Rhedei. Plângerea evreilor, datorată injuriilor suferite, se consideră rezolvată prin eliberarea lor din arest, în urma dovedirii netemeinicii acuzațiilor ce li s-au adus.

septembrie 23, Iași. Contractul încheiat de Divanul Moldovei cu negustorul evreu Hascal Haufman pentru confecționarea a 20.000 de saci. Pentru siguranța respectării contractului, negustorul a dat amanet Divanului documentele a două dughene pe care le are în Târgul de Jos al orașului.

octombrie 8, Viena. Consiliul Aulic de Război se adresează Cancelariei Aulice Transilvănene cu privire la stabilirea stației de carantină Oituz pentru familiile evreiești ce imigrează din Moldova și recomandă favorabil propunerea Comandamentului Militar General al Transilvaniei de a se interzice evreilor imigrați stabilirea în localitățile de graniță, cu deosebire în orașul Brașov, cu excepția celor ce reprezintă case de comerț importante și acreditate.

Iași. Statutul Societății de binefacere „Neir Tamid”, al Sinagogii cizmarilor, stabilește obligațiile membrilor și atribuțiile conducătorului care se alege în fiecare an.

Iași. Primul spital evreiesc, clădit pe locul unui fost azil.

➤ Desființarea monopolului otoman asupra comerțului Țărilor Românești în urma Păcii de la Adrianopol – deschide calea modernizării economiei, progresul așezărilor urbane ș.a. Drept consecință, crește și populația evreiască din mediul urban și chiar din cel rural.

1830, ianuarie 29, Viena. Cancelaria Aulică transilvăneană comunică Consiliului aulic de Război și Guberniului Transilvaniei că aprobă așezarea evreilor refugiați din Principatele Dunărene, din cauza ciumei, însă sub strictă supraveghere polițienească și doar într-una din suburbiile orașului Brașov, dar fără a împiedica exercitarea comerțului reglementat prin tratatele încheiate cu Poarta Otomană.

Brașov. Apare *Cronica lui Aron Löbl despre stabilirea evreilor în Brașov și constituirea comunității evreiești în perioada 1807-1830*.

București. Hotărârea marelui rabin Haim Focșaner din București într-o dispută dintre comunitatea sefardă și așchenadă din Ploiești. Evreii sefarzi au pretins dreptul la o organizație de înmormântare separată de cea așkenadă. Hotărârea este ca sefarzii să nu aibă decât „spălător de morți” separat, să aibă drepturi egale la comunitate, dând gabela în antrepriză printr-o înțelegere comună; să nu aibă dreptul de a forma comunități de sine stătătoare.

1830-1840, Iași. Lista cu stărostiile de meseriași evrei din Iași cuprinde numele starostelui și ale membrilor stărostiei.

1831, iulie 1 - 1832, ianuarie, București-Iași. *Regulamentele Organice* reconfirmă interdicția pentru evrei de a avea în arendă moșii locuite. Se legiferează sistemul de plată a impozitelor. Copiii evrei au dreptul să frecventeze școlile publice ale țării cu condiția să adopte portul localnicilor.

septembrie 27, Iași. Jalba evreilor adresată generalului Pavel Dimitrievici Kiseleff, președintele plenipotențiar al Divanurilor Moldovei și Țării Românești, prin care protestează împotriva abuzurilor comise de hahambașa Șaim. Autorii jalbei cer desființarea hahambășiei și instalarea altor rabini și judecători, care să acționeze spre binele obștii. Taxele strânse de hahambașă să fie împărțite la săraci.

octombrie 12, Iași. Plângerea hahambașei Șaim (Naftulovici) adresată generalului Pavel Kiseleff, în legătură cu cererea evreilor, în majoritate sudiți, privind înlăturarea sa din funcție. Marele rabin al evreilor din Moldova arată dreptul său de a fi șeful obștii evreiești, familia sa fiind investită cu privilegii încă din vechime. Rezoluția pusă pe document prevede cercetarea cazului pentru a putea stabili dacă plângerile evreilor contra rabinului sunt întemeiate.

decembrie, București. Tabel statistic al populației orașului București. Sunt specificați și evreii cu familiile și slugile lor.

➤ Desființarea breslei evreilor din Iași și crearea unei noi forme de organizare comunitară. Bancherul M. Daniel este însărcinat să alcătuiască un comitet de conducere al comunității. Abia în 1849, o seamă de notabili evrei consimt să formeze un atare comitet. Prin *Regulamentele Organice*, prime așezăminte de natură constituțională a Țărilor Române (1831-1832), starea juridică a evreilor din Principate se deteriorează grav.

1831-1838. Surse ale vremii consemnau că dacă în 1831 evreii constituiau majoritatea populației în 21 din târgușoarele Moldovei, în 1838, ei formau aproape în exclusivitate populația a circa 50 asemenea localități.

1832, octombrie 14, București. Scrisoare adresată de obștea evreilor spanioli din București generalului Pavel Kiseleff, prin care se protestează împotriva unui verdict care obliga pe un negustor evreu ca într-un anume caz judiciar să depună jurământul înjositor More Iudaico, impus special evreilor.

Arad. Congregația comitatului Arad răspunde cererii comunității evreiești arădene privind sprijinirea la Dieta Ungariei a petiției pentru dobândirea drepturilor cetățenești. Comitatul Arad și-a înaintat opinia în acest sens cu prilejul dezbaterii proiectului reorganizării administrației publice.

Iași. Evidențele statistice întocmite de autoritățile centrale consemnează numărul locuitorilor în orașele și târgurile Moldovei, inclusiv al evreilor cu familiile și slugile lor, în total de 17.032.

Iași. Propunerile generalului P.D. Kiseleff pentru reglementarea neînțelegerilor iscate între evreii pământeni și cei supuși austrieci și ruși din Iași în problema schimbării hahambașei Șaim Naftulovici. Se propune alegerea hahambașei cu participarea tuturor evreilor pământeni și sudiți; evreii să fie lăsați să decidă dacă sunt de acord cu înființarea unei dări în folosul hahambășiei; cererea obștii evreiești de a alege un alt rabin decât pe Șaim nu poate fi respinsă; evreii supuși ruși și austrieci, fără voia ocârmuirii nu pot avea un alt rabin pe cheltuiala lor; ei să participe la alegere împreună cu evreii pământeni. Se limitează îndatoririle hahambașei numai „întru împlinirea slujbelor duhovnicești a credinței”.

➤ Decretul lui Ioan Alexandru Sturdza relativ la fondarea orașului Podu Iloaiei, locuit în cvasitotalitate de evrei.

1833, mai 8, Iași. Adresă semnată de 149 evrei supuși austrieci din Iași prin care solicită Consulatului Austriei ca în legătură cu taxele ce au de plătit să fie deosebiți de evreii pământeni și să se repartizeze suma de 24.189 lei pe care o au de plată, conform Hrisovului domnesc, fiecăruia după averea și meseria sa; să se desființeze taxa cârnii și prețul ei să se așeze după cum are cumpărătorul căsăpiilor prevăzut în contractul său; afară de aceste obligații, fiecare stăpân de vie să plătească pentru vie, negustorul de vin să plătească taxă pe butoi și cârciumarul pentru litrul de băutură pe care-l vinde.

august 6, București. Întreprinzătorul evreu Moise Moise cere generalului Pavel Kiseleff, încuviințarea pentru deschiderea unei fabrici de mătase ce va fi de mare folos țării; nu are nevoie de nici un sprijin, decât de acordarea terenului viran aflat în spatele casei sale, pentru care se obligă să plătească proprietarului o chirie anuală de 100 lei; solicită o audiență pentru a putea expune personal planurile sale.

după octombrie 25, Iași. Breasla evreilor solicită Departamentului Administrativ al Lucrărilor Dinăuntru o autorizație pentru înființarea unei tipografii evreiești, care va aduce multe foloase atât evreilor, cât și țării.

1833, octombrie 26, Piatra Neamț. Are loc transformarea unei Talmud Tora în școală laică; în 1889, va reveni la statutul ei inițial.

decembrie 31, Iași. Raport prezentat de comisia de supraveghere a cărților tipărite în Moldova către Secretariatul de Stat în problema cererii „nației evreiești” de a deschide, la Iași, o tipografie pentru tipărirea de cărți evreiești. Comisia susține cererea evreilor, arătând că privilegiile obținute de Gheorghe Asachi și de celelalte tipografii nu pot fi un impediment pentru înființarea unei tipografii a evreilor. Se impune angajarea de către evrei a unei persoane specializate și subordonate cenzurii care să controleze activitatea tipografiei. Rezoluția Secretariatului prevede stabilirea unei înțelegeri între evrei și aga Asachi.

Arad. Petiția Șef Rabinului Aron Chorin, înaintată împăratului, prin care solicită menținerea drepturilor și statutului comunității evreiești după declararea Aradului ca oraș liber regesc, respingându-se intenția comunității orășenești de a-i priva pe evrei de dreptul de locuire, de a impune taxe de ședere și de a-i obliga la cedarea caselor la un preț estimat de autoritățile orășenești.

1834, septembrie 4-11, Iași. Anaforaua Sfătului cu rezoluția domnitorului Mihail Sturdza prezentată Departamentului din Lăuntru. Se informează că ocârmuirea a hotărât, pentru aplanarea neînțelegerilor din cadrul comunității evreiești în legătură cu funcția de hahambașă, și pe temeiul prevederilor *Regulamentului Organic*, desființarea hahambășiei și a veniturilor cuvenite ei. Obștea evreiască este îndreptățită să-și aleagă rabinul, îndatoririle lui mărginindu-se „numai întru îndeplinirea slujbelor duhovnicești ale credinței evreilor”. Cercetarea pricinilor de judecăți între evrei revine Tribunalului judecătorești. Rabinul nou ales urmează a fi confirmat de domnitor.

Galați. Este ridicată casa de sănătate numită Hekdoș, transformată apoi în azil de bătrâni.

-1848. În timpul domniei lui Mihail Sturdza, în Moldova apar proiecte de școli comunale la solicitarea expresă din partea evreilor.

1835, martie 3, Dorohoi. Evrei supuși austrieci din orașul Dorohoi cer Consulatului Austriei să intervină la Postelnicia Moldovei să fie menținut sistemul de plată separată a dărilor de către sudiți, fără ca ei să fie obligați să contribuie la sistemul de plată colectivă a taxelor impuse evreilor pământeni, măsură ce aduce mari prejudicii intereselor lor. Secretariatul Statului dispune cercetarea cazului de către „Departamentul Finanțului”.

aprilie 30, București. Ofertă către domnitorul Alexandru Ghica, semnată de suditul austriac lancelul Friedman, în vederea producerii prafului de pușcă al cărui meșteșug îi este binecunoscut. Rezoluția domnitorului prevede ca Departamentul din Lăuntru „să ia în băgare de seamă copriinderea acestei jelbi”.

mai 26, Hârlău. Jalba unor negustori evrei, adresată lui Mihail Sturdza, domnitorul Moldovei, prin care cer să se revină la obiceiul stabilit prin

hrisov domnesc din vechime de a organiza 4 iarmaroace pe an, în afara celor din fiecare zi de marți. Evreii se plâng că de când nu se mai practică acest obicei au sărăcit complet, iar locuitorii mahalalelor nu au cele trebuincioase. Domnitorul aprobă.

1836, iunie, București. Statutele de funcționare a confreriei Sinagogii Meșteșugarilor Evrei, aprobate de David Hallperin, rabinul comunității din București.

iulie 24, Iași. Departamentul din Lăuntru către toate isprăvnicii de ținut prin care se reînnoiește ordinul de interdicție pentru evrei de a-și ține deschise dughenele duminică și în zilele de sărbătoare creștină. Măsura a fost luată cu mult timp înainte, dar evreii nu o respectau.

septembrie 10, Iași. Memoriul adresat lui Mihail Sturdza, domnitorul Moldovei, de fruntașii obștii evreilor ieșeni, prin care cer în numele „nației evreiești din Principatul Moldovei” amnistierea unor evrei din Tg. Ocna condamnați la moarte, fiind acuzați că ar fi batjocorit religia creștină în noaptea Paștelui ortodox. Se demonstrează că faptele comise nu se încadrează în prevederile articolelor de legi care stipulează condamnarea la moarte a vinovatului. Se cere a se considera ca circumstanță atenuantă că făptașii au fost în stare de ebrietate când s-au dedat la astfel de „netrebnicii”.

decembrie 17, Iași. Adresa Marii Logofetii a Dreptății prin care informează Tribunalul Criminalicesc de hotărârea Divanului Moldovei de comutarea pedepsei cu moartea dată evreilor din Tg. Ocna, învinuiți de batjocorirea religiei creștine, în condamnarea la ocnă pe viață, iar cei condamnați la ocnă pe viață să fie trimiși în ocnă pe trei ani, pentru ceilalți făptași să se aplice bătaia cu biciul.

Arad. Dezbaterea Comisiei Aulice Mixte de organizare a orașului liber regesc Arad cu privire la statutul evreilor în oraș. În timp ce comunitatea evreiască solicită menținerea neschimbată a drepturilor deținute, magistrul revendică expulzarea unei părți a populației evreiești, anularea dreptului la proprietate imobiliară, obligația cedării către locuitorii creștini a caselor deținute, organizarea unui cartier special pentru evrei. Cancelaria camerală propune introducerea unei taxe de protecție și a unei taxe speciale pentru cei acceptați pe mai departe spre locuire în oraș. Comisia mixtă respinge pretențiile magistrului privind dreptul de locuire și proprietate, dar restrânge dreptul de cârciumărit al evreilor la arendarea unei cârciumi cașer.

Bacău. Asociația de Credit Reciproc „Ghemilat Hasidim” adoptă, cu consimțământul întregii societăți, cotizațiile obligatorii, sumele care trebuie să fie oferite de membrii, suma ce poate fi dată sub formă de împrumut membrilor asociației. Sunt stabilite și atribuțiile starostelui ales de enoriași.

București. Listă de împrumuturi acordate Vistieriei statului. Printre creditorii menționați cu sume importante se află Hilel Manoah și Solomon Halfon.

1836, Chișinău. După ocuparea Basarabiei de către Rusia, în 1812, populația evreiască s-a concentrat la Chișinău și în alte orașe unde însumau circa 20.000 de suflete. Ea atingea, în 1867, peste 40.000, iar în 1897, circa un sfert de milion, respectiv 11,8% din totalul populației provinciei. Evreii locuiau într-un procent de circa 50% și la sate.

1837

Mai

24, Viena. Cancelaria Aulică Transilvăneană transmite Guberniului Transilvaniei decretul imperial din 16 mai 1837, prin care se urgencează conscripția generală a evreilor, ordonată în 1819. Se dispune jurisdicțiilor din Transilvania să nu mai accepte așezarea de noi imigranți evrei, iar evreii găsiți vinovați de delictes să fie expulzați. În privința evreilor din Brașov, se asigură drept de locuire și comerț celor stabiliți în oraș dinainte de 1835, primirea celor veniți ulterior rămânând la latitudinea magistrului.

Iulie

14, Iași. Raportul Departamentului din Lăuntru către Mihail Sturdza, privind cererea breslei evreilor care au răscumpărat proprietatea spătarului Mihalache Cantacuzino din teritoriul târgului Fălticeni. Întrucât suma de răscumpărare este foarte ridicată, evreii cer „să se așeze, pe alșverșul părții târgului lor, venituri ca să se poată mai cu înlesnire plăti suma datoriiilor”. Aceste venituri ar putea fi în interesul întregului târg. Conform rezoluțiilor, anaforaua, până la noi măsuri, rămâne la dosar.

Decembrie

13, Arad. Instrucțiuni emise de magistrul orașenesc din Arad privind organizarea comunității evreiești, alegerea și atribuțiile conducerii, administrarea veniturilor comunitare, încasarea sarcinilor fiscale, dreptul de judecată, evidența membrilor comunității și a celor nou-veniți în oraș, atribuțiile rabinului.

M-rea Neamțului. Chiriac, ieromonahul, publică pamfletul antisemit intitulat: *Praștie, Care s-au tipărit în zilele credinciosului domn Mihail Grigoriu Sturza Voevod, cu blagoslovenia preosfinției sale kyrio kyr Veniamin Mitropolit Sucevii și Moldovei, prin osărdia prea cuviosului arhimandrit și stareț al sfintelor monastiri Neamțului și Secului kyr Mardarie, în sfânta monastire Neamțului, întru însăși a sa tipografie.*

1837-1853. Păstorește la Iași rabinul Iosef ben Menahem Landa.

1838

Februarie

8-21, Sibiu. Șef Rabinul Ezechiel Paneth, Hersch Löbel și Benedict Baruch solicită sprijinul Guberniului Transilvaniei pentru rezolvarea cererilor de emancipare

înaintate Dietei în numele evreilor din Marele Principat. Guvernul transmite cererea președintelui Dietei.

Iulie

14, Ploiești. Noul contract dat de proprietarul terenului, închiriat de comunitatea evreilor spanioli încă din 1806, pentru a avea unde să-și clădească sinagoga.

Octombrie

24, București. Decret semnat de Alexandru Dimitrie Ghica, domnitorul Țării Românești, în vederea acordării unei gratificații lui Hilel Manoah, zaraful, ca răsplată pentru serviciile aduse Vistieriei.

Decembrie

19, București. Știre apărută în „Cantor de Avis” despre scoaterea la licitație a arendării vâmlor Țării Românești. Arenda a fost câștigată de Solomon Halfon și Dragomanul Serafim pe perioada 1 ianuarie 1839 – 1 ianuarie 1842.

31, Varasdin. Apel adresat de Samuel Mohringer, membru al conducerii comunității evreiești din Varasdin, către Șef Rabinul de Arad, Aaron Chorin, pentru a prelua conducerea unei inițiative de câștigare a opiniei publice pentru cauza emancipării evreilor, pregătindu-se pentru Dieta următoare liste de adeziuni semnate de nobilimea din comitate, propunând adunarea de fonduri din contribuția generală a familiilor evreiești și declanșarea unei campanii de presă.

Brăila. Catagrafia locuitorilor orașului Brăila. Sunt înregistrați locuitori evrei pe cartiere, specificându-se numele, vârsta, ocupația, starea civilă și starea sănătății lor. Circa 50 de familii cu un total de aproape 200 suflete.

București. Catagrafia locuitorilor orașului București, pe cartiere. Sunt incluși și locuitorii evrei, cu menționarea numelui, vârstei, domiciliului, profesiei, statutului juridic de pământean sau sudit, a stării de sănătate.

1839

Martie

11-18, Iași. Anaforaua Obșteștii Adunări către Mihail Sturdza, domnitorul Moldovei, privind unificarea pe fiecare târg într-o singură taxă, a dărilor plătite de evreii din târgurile moldovenești. Se cere totodată oprirea intrării în țară a evreilor de peste hotare care nu au vreo meserie. Înalta rezoluție aprobă propunerile obșteștii adunări.

August

12, Iași. Cererea negustorilor Israel din Ierusalim și a lui Mihail Daniel din Iași către Judecătoria din Iași pentru a se autentifica un zăpis de veșnică vânzare a unor dughene din târgul Fălticeni și altul de donație de câte 50 de galbeni pe an la cutia milei din Ierusalim.

Craiova. În Registrul Comerțului figurează un anume Moisi A. Mendel, giuvaergiu, fabricant, mare exportator de cereale.

1840

Februarie

14, București. Vornicia orașului București comunică epitropilor evreilor pământeni că în urma raportului lor s-au trimis dispozițiile la județele Prahova, Buzău și Râmnicu Sărat privind alcătuirea catagrafiei evreilor de către grămaticul Izdrail Klein, care va pleca în acele județe. Cheltuielile vor fi suportate de epitropia evreiască, căci venitul încasat de la evreii înregistrați este în folosul comunității.

17, Iași. Tabele alcătuite de Isprăvniciile ținuturilor Moldovei privind taxele plătite de evrei pe anul 1839. Tabelele au fost avizate și centralizate de Vistieria statului.

Aprilie

30, Iași. Un hrisov domnesc, stabilind „dările nației evreiești din orașul Iași”, face referire și la taxele speciale pentru întreținerea instituțiilor sale de învățământ și într-ajutorare.

Iași. Statistica locuitorilor din ținuturile Moldovei și orașul Iași consemnează nașterile, căsătoriile și decesele din rândul populației evreiești pe 1840.

➤ O statistică indică existența la Timișoara a 1.200 de evrei. În 1858 numărul acestora se ridică la 2.202, în 1890 la 4.870 (15% din totalul populației), iar în 1910, la 6.728.

1841

Ianuarie

4, București. În jalba obștii evreilor pământeni din București către Vornicia orașului se cere ca, în virtutea prevederilor din așezămintele în vigoare, cât și a jurnalului adoptat pentru reglementarea activității breslei evreiești, ce prevăd alegeri de epitropi de bresle din doi în doi ani, să poată organiza alegeri de noi epitropi, fiind nemulțumiți de cei vechi. Cer ca la alegeri să participe numai evreii pământeni nu și sudiții, iar Vornicia să confirme pe cei aleși de obște.

Mai

17, Timișoara. Petiția comunității evreiești din cartierul Fabric către magistrul orașului Timișoara prin care solicită aprobarea pentru reconstruirea celor două sinagogi – una pentru așkenazi și una pentru sefarzi –, precum și pentru contractarea unui împrumut necesar începerii lucrărilor. Cheltuielile de construcție vor fi acoperite din jumătatea veniturilor provenite din dublarea gabelei pe carne.

29, Iași. Comitetul Sănătății răspunde la adresa Eforiei orașului Iași privind dorința nației evreiești de a cumpăra un teren în capătul uliței Târgului de Jos pentru a-și construi un spital. Comitetul aprobă cererea evreilor.

Iunie

22, Iași. Zapis prin care Mihalache Cantacuzino confirmă că a vândut un teren obștii evreilor pe care să-și construiască un spital. Actul a fost întărit și de Divan.

Noiembrie

27, București. Adresa Comisiei Medicale înștiințează Organizația Profesională a Farmaciștilor că pot fi primite rețetele semnate de doctorul în medicină Iulius Barasch. El a prezentat Comisiei diploma sa, după regulă.

Decembrie

5, București. Într-o scrisoare, dr. Iuliu Barasch își împărtășește impresiile despre București și viața colectivității evreiești din capitala Țării Românești.

1842

Aprilie

7, Viena. Decretul Cancelariei Aulice Transilvănene către Guvernul Transilvaniei prin care se dispune înaintarea anuală a listei evreilor arădeni doritori să emigreze în provinciile turcești.

Iunie

8, Iași. Gheorghe Asachi cere printr-o adresă către Sfatul Administrativ să nu li se aprobe evreilor deschiderea unei tipografii proprii pentru tipărirea cărților lor religioase deoarece, conform legilor în vigoare, până în 1847, în Iași, au autorizație de funcționare doar Tipografia Mitropoliei și aceea a Institutului „Albina” condusă de el. Pe acest temei s-a angajat el la tipărirea cărților evreiești.

Septembrie

21, Iași. Adresă a Institutului „Albina”, semnată de Gheorghe Asachi, către Secretariatul de Stat, prin care solicită numirea unei persoane avizate care să cenzureze cărțile evreiești tipărite la tipografia de limbă ebraică subordonată Institutului „Albina”. Sunt înaintate spre cenzură două cărți aduse din Rusia ce urmează a fi retipărite. A fost numit Mihail Vitlimescu, cunosător al limbii ebraice, care „este dator să slujească intereselor ocârmuirii”. Mihail Vitlimescu, alias Michael-Mihalache Neuman (Naiman), devine cenzorul oficial al cărților în ebraică și idiș din Moldova. El a activat în această calitate până la 21 august 1853, când conducerea comunității evreiești din Iași a reușit să-l îndepărteze pe acest inchișitor (fost rabin, trecut la creștinism și devenit aprig dușman al iudaismului). Prin slujba deținută s-a dovedit nefast culturii evreiești din epocă.

Noiembrie

13, Iași. Jalbă adresată de proprietarii tipografiei evreiești de pe lângă tipografia lui Gheorghe Asachi, lui Mihail Sturdza, domnitorul Moldovei, în care cer numirea unui cenzor nepărtinitor pentru tipografia lor, căci cel în funcție, dacă nu i se dă mită, face referate mincinoase despre cărțile care urmează a fi tipărite și îi denunță Tribunalului Bisericesc. Conform rezoluției puse pe act, Sfatul urmează să cerceteze cazul.

Decembrie

29, Iași. Jalbă a proprietarilor tipografiei evreiești din Iași către Secretariatul de Stat al Principatului Moldovei împotriva cenzorului Mihail Vitlimescu care, neprimind de la evrei mita cerută, a denunțat ocărnuirii cartea religioasă *Saarei Țion*, afirmând că ar conține pasaje defăimătoare la adresa creștinismului. Informația nu corespunde adevărului, cartea circulă și în Rusia, unde cenzura este mult mai severă decât în Moldova. Se cere aprobarea pentru difuzarea cărții.

➤ În ziarul „Cantor de avis și comers” se anunță că „dr. Baraș, sosit recent în oraș (București), este un doftor și hirurg deplin învățat”. În 1843 era medic de carantină la Călărași, în 1845 este transferat medic de județ la Craiova, unde s-a remarcat și prin combaterea epidemiei de holeră din 1848.

1843

Martie

2, Iași. Adresa Secretariatului de Stat prin care este reînnoită interdicția pentru evrei de a avea în posesie vii, introdusă încă din 1817 de *Codul Callimachi*. Legea nu a fost respectată. Departamentul din Lăuntru a comunicat tuturor isprăvniciilor și administrației locale, luarea măsurilor de rigoare pentru aplicarea prevederilor legii.

Iulie

15, București. Secretariatul Statului către Departamentul din Lăuntru comunică rezoluția lui Gheorghe Bibescu, domnitorul Țării Românești, asupra raportului Secretariatului privind adoptarea unui proiect de jurnal pentru reglementarea activității Obștii Evreilor Lehi din București. Domnitorul cere ca adunarea alegătorilor să fie prezidată de vornicul orășenesc pentru încredințarea că se va păzi buna orânduială la alegeri. Domnitorul nu s-a declarat de acord cu dreptul proistoșilor de a înlătura de la sine putere staroștii sau hahamii, „căci cu aceia se ridică orice respect ce se cuvine acestora”. În caz de nevoie, se va solicita aprobarea Departamentului din Lăuntru de a organiza noi alegeri pentru înlocuirea staroștilor și a hahamilor nedorțiți.

Octombrie

14, Iași. Instrucțiunile „îmbunătățite” ale Sfatului Administrativ Extraordinar privind cercetarea situației materiale și profesionale a fiecărui evreu aflat la Iași. Acei ce nu pot dovedi că practică vreo meserie sau negoț, ori că dispun de capital, cad în categoria de vagabonzi. Fiecare evreu care obține încuviințarea de a rămâne în oraș va primi un bilet de identitate valabil pe toată viața. Evreii care vor fi găsiți fără bilet vor fi arestați și expulzați, socotiți vagabonzi. Măsuri similare în legătură cu evreii se aplică în toate târgurile Moldovei.

Iași. Una din edițiile cărții *Saarei Țion*, scrisă de rabinul N.N. Hanover, a apărut în tipografia lui Gh. Asachi.

➤ În București funcționau 13 școli evreiești confesionale cu 13 învățători și 232 elevi, iar în Iași, 12 școli cu 12 dascăli, și 653 elevi. Școlile erau subvenționate de comunități și de breslele de meseriași evrei.

1844

Martie

12 – mai 16, Buda-Sighetu Marmăției. Consiliul Locumtenențial dispune republicarea dispozițiilor din 1786, 1802 și 1843 cu privire la interdicția de a se oficia cununii pentru tinerii evrei care nu prezintă în prealabil un atestat școlar. Comitatul Maramureș însărcinează juzii nobiliari cu republicarea acestui ordin, adăugând că este oprită oficierea căsătoriilor de către alte persoane decât rabinul și locțiitorul său.

Iași. Emisul de Mihail Grigorie Sturdza, domnitorul Moldovei, prin care respinge hotărârea Obșteștii Obicinuitei Adunări de interzicere pentru evrei de a vinde băutură și alimente în târguri, hotărând aplicarea acestei măsuri numai la sate. Activitatea comercială a evreilor în târguri este spre folosul locuitorilor și al țării.

Iulie

18 – august 4, Iași. Referatul Departamentului Trebilor din Lăuntru și hotărârea Sfatului orășenesc privind condițiile în care evreii din Iași își pot zidi sinagogi. Cele 4 sinagogi existente dacă au fost construite pe bază de hrisov domnesc pot rămâne la locurile unde sunt. Pe viitor, evreii n-au voie să-și construiască lăcașe de cult decât cu aprobarea ocârmuirii și la o distanță de 15 stânjeni de bisericile creștine.

Octombrie

8. Învoiala încheiată între negustorii evrei și boierul Alecu Mavrocordat pentru înființarea târgului de pe moșia sa Frumușica. Sunt precizate condițiile de așezare a evreilor, drepturile și obligațiile lor față de boier și obligațiile boierului. Actul a fost semnat de 62 de negustori evrei.

25, Moinești. Învoială între locuitorii târgului Moinești, ținutul Bacău, cu proprietarul moșiei Alexandru Gheorghe Mavrocordat. Sunt precizate obligațiile târgoveților și privilegiile acordate de proprietar evreilor.

- Conferințele rabinice de la Braunschweig (1844), Frankfurt (1845) și Breslau (1846) declanșează un curent reformist religios în comunitățile evreiești din Europa Centrală. Iluminismul evreiesc din sud-estul Europei, inclusiv din Țările Române, se va inspira și el din cele propagate la respectivele congrese.
- Structura socio-ocupațională a evreilor din Moldova, înscrisi în catagrafia întocmită în acest an: 2.072 negustori, 2.219 meșteri, 860 calfe și slugi, 30 dascăli, 5 hahami ș.a.m.d. În anul 1851 activau la Iași: 1.169 negustori, 1.430 meseriași, 606 calfe și slugi ș.a.m.d.

1844-1845. Apare lucrarea *Itinerar în Cracovia, Galiția, Bucovina, Moldova și Muntenia*, de dr. Iuliu Barasch. Descrie viața socială, economică și cultural-culturală a evreilor din Țările Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

1845

Aprilie

18, București. Gheorghe Bibescu, domnitorul Țării Românești, confirmă numirea dr. Iuliu Barasch în funcția de medic al județului Dolj.

- Într-un Manifest apărut în presa maghiară și sâsească din Transilvania, un anume rabin Izrael Grun din Uioara se pronunță împotriva Șefului Rabin din Alba Iulia și în favoarea înlocuirii acestuia cu unul mai „european”, adică modern. Se preconizează ideea unei adunări a reprezentanților comunităților pentru a-și uni „glasul” în acest sens. Dintre adunările ce au urmat, cea din 8-16 martie 1852 de la Alba Iulia, desfășurată sub președinția Șef Rabinului, i-a dat acestuia dreptate de cauză. Dar acțiunea organizării unor noi reuniuni contestatatoare continuă (de pildă la Cluj, în aprilie 1860). După o luptă de două decenii, ideile reformiste se vor impune pentru unele cercuri de adopție. Procesul extinderii și diversificării comunităților evreiești din Transilvania continuă cu constituirea comunității la Reghin și Tg. Mureș (1850), Deva (1851), Valea Lungă (1853), Dej (1855) ș.a.m.d.

Mai

11, Rădăuți. Contractul încheiat pe o perioadă de 30 de ani între logofătul Costache Sturdza, proprietarul moșiei Rădăuți, ținutul Dorohoi, și negustorii evrei veniți pe moșie pentru dezvoltarea târgului. Sunt stabilite drepturile și obligațiile negustorilor evrei. Din partea proprietarului li se asigură teren gratuit pentru construirea unei sinagogi, spital, baie rituală și amenajarea cimitirului. Actul, semnat de șase negustori evrei, este întărit de Aron Moise Taubes, pravilaș de Iași, de agii orășenești și Divanul de Apelație.

înainte de august 27, Alba Iulia. Fruntașii comunității evreiești anunță episcopului romano-catolic moartea Șef Rabinului Ezechiel Paneth și solicită intervenția la Guberniu pentru convocarea, la Alba Iulia, a unei adunări a delegaților comunității evreiești din Transilvania în vederea reglementării salarizării viitorului Șef Rabin, a invitării spre a ocupa această funcție a unei personalități din afara Transilvaniei, înzestrate cu calitățile intelectuale și cunoștințe de limbă ebraică, germană și maghiară necesare, precum și pentru elaborarea proiectului unei școli superioare, în care tinerii evrei să-și însușească cele necesare pentru a deveni utili societății.

Octombrie

6, Iași. Anaforaua Sfatului către Mihail Grigorie Sturdza, domnitorul Moldovei, prin care se propune reintroducerea sistemului ca dările evreilor către Vistieria Statului să fie plătite din taxa încasată de comunitate pe carnea rituală. Este singura cale de asigurare ca aceste dări să fie plătite. Se cere aprobarea pentru a concesiona strângerea taxei prin licitație. Domnitorul aprobă propunerile făcute și cere să se comunice decizia și departamentelor de Finanțe și din Lăuntru.

Decembrie

31, București. Scrisoarea președintelui Comunității Evreilor Spanioli din București, Iancu E. Cohen, către Barbu Știrbei, șeful Departamentului din Lăuntru, în care informează că respectiva comunitate construind o nouă sinagogă în mahalaua Popescului, îl invită pe marele vornic a fi patronul acestui lăcaș numit Sinagoga Păcii. Punerea sinagogii sub auspiciile unei personalități recunoscute este importantă pentru prestigiul și funcționarea ei. Se cere să se anunțe autorităților competente de înființarea sinagogii și de dreptul ei la liberă funcționare.

București. Stărostia condusă de Israel Herș (Baraț) începe construcția Sinagogii Mari, aparținând obștii evreilor lehi.

Iași. Decret dat de domnitorul Mihail Grigore Sturdza relativ la fondarea târgului Frumușica cu prevederi pentru stimularea celor ce vor veni, în primul rând a evreilor comercianți ș.a.

Iași. Listă întocmită de cenzorul Vitlimescu cu cărțile evreiești tipărite la Ierusalim, în Polonia și în alte țări, introduse în Moldova. Vitlimescu, găsind conținutul respectivelor cărți ca fiind neconforme cu prevederile cenzurii, a interzis difuzarea lor.

Șimleul Silvaniei. Rezoluția congregației comitatului Crasna prin care se adoptă măsuri restrictive împotriva imigrației evreilor: expulzarea, în termen de 4 luni, a celor imigrați după 1844; restricții de vârstă și stare materială la căsătoria evreilor; interdicția fierberii rachiului și a vânzării sale cu măsura mică; recomandarea către stăpânii de pământ să nu mai arendeze cârciumile lor evreilor; obligarea evreilor de a purta toate sarcinile publice comitatense.

1846

Ianuarie

26, Braşov. Apel al evreilor din Transilvania către contele Iosif Kemeny în vederea publicării unei istorii a evreilor ardeleni care să dovedească vechimea locuirii lor în Principat şi drepturile de care s-au bucurat în vremurile trecute, ca temei al revendicărilor de emancipare.

Februarie

23. Hrisov emis de Mihail Grigorie Vodă, domn al Țării Moldovei, prin care comunitatea israelită din Galați era autorizată să perceapă taxa (gabela) așa cum solicitase prin petiția din 25 decembrie 1845.

Aprilie

13, Iași. Jalba adresată Vistieriei de către boierul C. Șuțu, proprietarul moșiei Golești, ținutul Iași, pentru a se da poruncă la Isprăvnicie spre a nu supune la dări negustorii evrei așezați de curând pe moșia sa, în vederea alcătuirii unui târgușor. Rezoluția pe document prevede să fie anunțată Isprăvnicia ca cererea cuprinsă în jalbă să fie luată în considerare.

Mai

23, Alba Iulia. Comunitatea Evreiască din Alba Iulia protestează în presă împotriva acuzației de omor ritual care i s-a adus și care s-a dovedit și de această dată o prejudecată lipsită de orice temei real. Copilul dispărut, căutat de locuitorii orașului în casele evreiești, a fost găsit în cele din urmă dormind acasă, în patul său.

Iunie

15, București. Vornicia orașului informează Departamentul Treburilor din Lăuntru despre primirea unei cereri din partea aleșilor Obștii Evreilor Lehi pentru cumpărarea unui teren în mahalaua Sf. Vineri unde să se construiască un spital și o sinagogă mare, și a unei alte cereri din partea rabinilor acestei obști care se opun propunerilor aleșilor obștii. Vornicia susține doleanțele celor aleși căci „ei au dreptul a face orice pentru folosul obștesc”. În consecință, se cere Departamentului din Lăuntru să ia decizia care trebuie urmată.

Craiova. Iosif Samitca Legătorul înființează „Tipografia Samitca”. În răstimpul celor 75 de ani de existență a editat sute de cărți fundamentale pentru cultura română și evreo-română; la Expoziția Universală de la Paris (1900) primește Medalia de aur. Dinastia de editori craioveni Samitca a început cu Iosif, tatăl și a continuat cu fiii acestuia, Ralian, Ignat, Mauriciu și Paul. În Editura „Samitca” apar și principalele lucrări ale filologului Lazăr Șăineanu, ginerele lui Iosif.

1847

Ianuarie

29, București. Jalba aleșilor Obștii Evreilor Lehi Pământeni din București, semnată și de starostele Izrail Herș și Herș Maier, către Gheorghe Bibescu, domnitorul Țării Românești. Se cere permisiunea de a continua lucrările de construire a Sinagogii Mari și a unui spital în cartierul Sf. Vineri, oprite datorită protestelor locuitorilor creștini, care se opun construirii unei sinagogi în apropierea bisericilor Sf. Vineri și Udricani. Rezoluția domnitorului dă în sarcina Sfatului Administrativ cercetarea cazului.

Februarie

16 (28), Sibiu. Profesorul Nicolae Bălășescu îi solicită lui Davicion Bally un împrumut de 500 de florini ce trebuiesc depuși urgent la tipografia unde o carte a sa se află în curs de apariție.

Iulie

3, București. Ioan Heliade Rădulescu adevărește că a primit de la David Abram Bally zece galbeni împărătești, prețul primului abonament la *Biblioteca Universală* ce urmează să apară în 21 de volume.

Noiembrie

Iași. Ofis adresat de Mihai Grigore Sturdza, domnitorul Moldovei, către Departamentul Treburilor din Lăuntru, în legătură cu îndemnarea tineretului evreu de a se îmbrăca în straie europenești.

➤ Haskaliștii ieșeni (Finkelstein ș.a.) își afirmă opțiunea pentru „emanciparea interioară” și modernizare, afișându-se pe străzi în haine „nemțești” și vădind o comportare, considerată de hasizi și ortodocși, ca fiind o sfidare la adresa evreimii tradiționaliste.

1848

Martie

-aprilie, București. Jalba evreilor supuși austrieci către Agenția Consulară Austriacă, pentru a interveni să nu li se închidă sinagoga din mahalaua Stelea, veche de 50 de ani.

Aprilie

6, Iași. Secretariatul de Stat al Moldovei către Departamentul din Lăuntru comunică aprobarea dată etniei evreiești din târgul Bacăului de a-și construi un spital.

Mai

18, București. Solomon Rosenthal anunță Poliția Capitalei că a înființat o cursă de trăsură care circulă între București și moșia de la Băneasa a domnitorului

Gheorghe Bibescu. Costul transportului în zilele de sărbătoare este de un sfanț, iar în zilele de lucru șazeci parale „bune”. Poliția Capitalei prevede informarea locuitorilor despre existența unei astfel de curse prin darabane și gazetă.

Iunie

2, București. Scrisoarea de recomandare dată de medicul evreu Louis Mandl, agent secret al Franței în Țara Românească, lui Ion Ghica – delegat al revoluționarilor – către generalul Aupick, ambasadorul Franței în Turcia, în vederea acordării unui sprijin delegatului român în demersul său de a contracara acțiunea guvernului țarist de împiedicare a măsurilor de reformare a regimului politic în Țara Românească.

7. Marele vornic Manu îi scrie lui Davicion „să-i înștiințeze pe Eliade și Golescu să grăbească cu proclamarea revoluției”, altminteri revoluționarii vor fi în mare primejdie. Revoluția, într-adevăr, a fost declarată cu izbândă la 9-11 iunie curent, dar după trei luni ea a fost înfrântă.

9/21. Prin noua Constituție proclamată de revoluționari la Islaz, art. 2 prepară terenul egalității politice, iar art. 21 expune explicit emanciparea evreilor și dreptul de a obține drepturi politice pentru toți cetățenii fără deosebire de religie. Articolul capătă un început de aplicare prin numirea, pentru prima dată, a unui evreu, Hilel Manoach, în Consiliul Municipal din București.

Iulie

14, București. Decretul Guvernului Provizoriu de numire a Sfatului Orășenesc București. Printre membrii recomandați se află și Hilel Manoah.

iulie 18, București. Adresa Ministerului Trebilor din Lăuntru către Sfatul Orășenesc privind înputernicirea picturului C.D. Rosenthal de a se ocupa de ridicarea unui Arc de Triumf în Capitală, în onoarea comisarilor Înaltei Porți ce sunt așteptați.

August

10, București. Davicion Bally comunică redactorului ziarului „Pruncul Român” suma oferită de el în sprijinul Revoluției din 1848.

19, București. Apel semnat de B.I. Popper către populația evreiască din Capitală pentru sprijinirea Revoluției din 1848.

București. Decret semnat de membrii Locotenenței Domnești privind acordarea dreptului de pământean tuturor străinilor stabiliți în țară care plătesc impozite și nu se află sub protecția străină. Au drept de alegător și de a fi aleși.

Septembrie

27 – octombrie 3-4, București. Adresă a șefului Vorniciei C. Crețulescu către Departamentul din Lăuntru prin care se comunică cererea reprezentanților israeliților de reînființare a gabelei, desființată de guvernul revoluționar, fiindcă altfel nu au fonduri necesare pentru acoperirea cheltuielilor

comunitare. Rezoluția Vorniciei prevede restabilirea ordinii răsturnate de „desființatul guvern”, dar în problema gabelei se va lua o hotărâre după consultarea tuturor „israeliților lehi”.

- C. D. Rosenthal schițează în toiul revoluției tabloul pe care îl va realiza în exil, în care reprezintă România în ziua de 13/25 septembrie 1848 – bătălia pompierilor cu turcii – printr-o femeie țărăncă salvând drapelul națiunii, al libertății și dreptății.
 - Evreul Sanders pătrunde în timpul revoluției în tabăra rusească de la Copou și însărcinat de guvernul provizoriu de la 1848 „împarte mai multe acte prin care să facă pe polonii ce se aflau în tabăra rusească a se asocia cu românii”.
 - Lăzărică Zaraful, evreu, ține ascuns pe D. Brătianu timp de peste două luni pentru ca dușmanii revoluției să nu-l asasineze.
 - Mihail Kogălniceanu, în *Dorințele Partidei Naționale din Moldova*, deși prevede la art. 26 doar „Drepturi politice pentru orice compatrioți de orice credință creștină”, în articolul următor, 27, cere „să se opereze cât mai în grabă fuzia israeliților și prefacerea lor într-o stare de cetățeni folositori statului”.
 - Printre revoluționarii exilați după înfrângerea revoluției, au fost și Daniel Rosenthal, amic al lui C.A. Rosetti, și B. Iscovescu.
 - Revoluția română de la 1848 pare să fi fost primul eveniment de rezonanță istorică națională la care au participat și evrei de pe aceste meleaguri. Nume ca Hillel Manoah, Davicion Bally, Solomon Halfon, frunțași ai Comunității Evreilor sefarzi din București, sunt dintre cele mai cunoscute. Ca participanți nemijlociți la revoluție au devenit celebri pictorii B. Iscovescu și C. D. Rosenthal, acesta din urmă fiind chiar unicul martir al revoluției.
- 1859.** Populația evreiască din Moldova crește în acest deceniu aproximativ la 100.000.
- 1862.** Se nasc câțiva idișiști care ulterior vor activa la Iași: Zeidl Helmon (1848-1938), scriitor popular, compozitor, învățător, gazetar, traducător (în idiș etc.); Israel Ornștein (1862, Iampol – 1905, Iași) polemist anticomunitar; M. N. Litinski (1855-1900), redactor al revistei ieșene „Șabes Obst”.

1849

Alba Iulia. Se naște primul promotor și organizator al sionismului în Transilvania, dr. Ivan Renai (m. 1919). El va lua parte la primul congres Sionist de la Basel.

București. Se constituie comunitatea evreilor sudiiți austrieci și prusaci.

- Potrivit prevederilor convenției de la Balta Liman și după înăbușirea mișcării de la 1848, Barbu Știrbei va ocupa tronul Țării Românești, iar Grigore Ghica pe cel al Moldovei. Domnia celui din urmă a însemnat pentru evrei o relaxare prin revocarea măsurilor restrictive acute privind vagabondajul, exploatarea cârciumilor ș.a.

1850

Iași. Grigore Ghica dă un decret prin care sunt scutiți „de condiția unei meserii și a unui capital”, evreii născuți în țară și stabiliți aici, dar nu și cei care au venit din altă parte.

Transilvania. Alături de tradiționala comunitate evreiască statornicită la Alba Iulia, până în 1850 au mai apărut noi comunități la: Brașov, Cluj, Tg. Mureș sau în târguri ca: Făgăraș, Hida, Tg. Lăpuș (1820), Somența Mare (1828), Beclean (1835), Șimleu (1841). Astfel, în anul 1850 sunt înregistrate în Transilvania 34 de comunități și un însemnat număr de filiale ale acestora.

- După 1850 evreii maramureșeni încep să se ocupe și cu agricultura, păstoritul și alte ocupații conexe, deprinzând oieritul, ridică stâne pe „fonți” ș.a.
- Se înființează primul spital evreiesc din București. Cel din Iași, clădit pe locul unui fost azil, datează din 1829.

-1851. Se deschide, la București, cea dintâi școală publică israelită modernă.

-1891, 1892. Sistemul de căi ferate a fost construit în Transilvania de abia în a doua parte a sec. XIX cu sprijinul financiar al bancherilor Rothschild.

1851

Iunie

25. Jurnalul Eforiei București se referă „la înființarea unei școale regulate pentru învățătura tinerimei israelite”.

1852

București. Într-o *Cuvântare rostită cu prilejul inaugurării școlii israeliților raiale (pământeni)* (ținută probabil de N.C. Popper) este expus un veritabil plan de instrucție și educație luministă a tineretului evreu din Țara Românească.

- Se deschide prima școală evreiască modernă la Iași, condusă de Benjamin Schwarzfeld.
- Tendințe reformiste în plan cultural și cultural încearcă să afirme la București (în școală, sinagogă și comunitatea locală) mai întâi dr. Israel Pick (predicator, un boemian educat în Germania și afirmat ca reformist extremist și nihilist – trecut de altfel, în 1854, la creștinismul evanghelic) și, apoi, dr. Iuliu Barasch care, aflat în opoziție gravă cu acest defăimător al iudaismului, va promova un luminism benign atât cultului cât și tradiției.

1853

București. Se redeschide o școală evreiască modernă.

- La apariția broșurii *Praștia* a așa-zisului rabin botezat Neofit, Davicion, îngrijorat de consecințele ce le-ar putea aduce pentru evrei, se adresează amicului său C. A. Rosetti cerându-i să atace acest pamflet atâțător. C.A.

Rosetti publică în cel mai apropiat număr al ziarului „Românul” (din 8 iulie 1853) o recenzie foarte aspră asupra acestei publicații veninoase. În scurt timp și Căimăcămia, prin Ordonanța nr. 922/26 iulie 1853, interzice difuzarea acestei broșuri atâta-toare contra evreilor.

-1857, Iași. Luministul Finkelstein reușește să înjghebeze o primă școală primară modernă. Între 1864-1866 sunt semnalate trei asemenea școli și în cartierul Podu Roș.

1854

- Comunitățile evreiești sunt declarate responsabile de îndeplinirea obligațiilor militare ale coreligionarilor.
- Se naște David Emmanuel (m. 1941). Matematician de vârf, profesor și inițiator de noi domenii ale matematicii. În 1936 este ales membru de onoare al Academiei Române.

1855

Octombrie

Iași. Apare „Korot Haitim”, primul ziar în idiș din lume. Și-a asumat misiunea răspândirii printre evreii moldoveni a unor idei moderne despre emancipare, învățământ laic, cultură pentru cei mulți.

- *Regulamentul Organic* al Moldovei este pus în aplicare de așa-numitul *Manual administrativ*, conținând dispozițiile și ordonanțele înaltului Consiliu Administrativ, decretate de Mihail Sturdza, principele Moldovei. Partea din *Manual* care se ocupă în special de evrei este cea „despre vagabonzi”.

1856

Februarie

11. Protocolul conferinței de la Constantinopol recunoaște evreilor din Principate (fără a-i numi însă explicit) nu numai drepturile civile, ci și pe cele politice (vezi articolele XIII-XVIII). Dar acest Protocol nu a avut consecințe practice nicidecum.

București. Comunitățile pământenilor și sudiților, separate fiind o vreme, fac o primă tentativă de reunire.

București. Fuzionează cele două școli, ale evreilor pământeni și sudiții (austrieci și prusaci).

Iași. Apare „Edut Haitim”, în ebraică, având drept scop popularizarea culturii iudaice.

- În „Buletinul Oficial” apare o lege cu 20 de articole. Se introduce serviciul militar obligatoriu pentru evrei „la fel ca și pentru ceilalți autohtoni”. La recrutare nu se mai face deosebire între evreii autohtoni și cei străini, toți trebuind să se supună legii recrutării.

- În urma războiului Crimeei (1854) și înfrângerea de la Sevastopol (1855), încetează protectoratul rus asupra celor două țări românești și are loc trecerea acestora sub garanția colectivă a puterilor europene. Se semnează Tratatul de Pace de la Paris cu prezumtive consecințe și asupra evreilor: deplină libertate a cultelor în Principatele Dunărene, dreptul evreilor de a stăpâni imobile, dreptul de a fi primiți în funcții publice, dreptul de proprietate. Divanurile ad-hoc nu le-au admis, însă, pe toate acestea.
- Tratatul de pace, semnat la Paris de marile puteri, prevedea, la articolul 23, asigurarea în Principate a deplinei libertăți a cultelor și a legiferărilor. Divanurilor ad hoc le revenea misiunea revizuirii în acest sens a *Regulamentelor Organice*, potrivit voinței românilor. Dar în aceste divanuri au triumfat vederile celor interesați să obstrucționeze emanciparea evreilor.

1857

Ianuarie

1. Prin firman se convoacă Divanurile ad-hoc, prevăzute de Convenția de la Paris. La Iași se constituie un „Comitet electoral” al Unirii, preconizând: Unirea Principatelor, prinț străin, adunarea reprezentativă, garanția colectivă a puterilor europene.

Februarie

- 6, **București**. Înființarea Societății naționale de asigurare. Printre fondatori: Jacques Elias, I. Neuschatz, Em. Farki, H. Manoh, Frații L. și S. Halfon.
- 6, **București**. Apare ziarul unionist „Concordia”.
- 8, **București**. Întrucât se prezisese apariția unei comete, dr. I. Barasch lămurește mulțimea, explicând, din balconul Școlii de chirurgie, semnificația fenomenului.

Martie

1. Se obține aprobarea stăpânirii, pusă pe petiția evreilor privind construirea Templului Coral.
- 3, **București**. Ia ființă un comitet central al „Unirii” cu un program asemănător celui din Iași.
- 16, **București**. În sinagogile israeliților spanioli și lehi se înalță rugăciuni pentru înfăptuirea Unirii.
20. Apel pentru strângerea fondurilor necesare construirii unui spital de copii, destinat tuturor, fără deosebire de religie.
- 22, **București**. Apare „Israelitul Român” în limbile română și franceză. Programul ziarului susține că israeliți se identifică cu soarta țării, că ei vor milita pentru a obține „egalitatea înaintea legilor fără deosebire de religie, după cum există în țările moderne”. În primul număr sunt inserate, printre altele, și două documente semnificative pentru patriotismul acestei populații și dorința ei de

integrare în țară: 1. Ruga israeliților pentru România; 2. Petiția Israeliților către prințul Caimacam.

22, București. Ziarul unionist „Concordia” reproduce *Ruga Israeliților*, publicată în „Israelitul Român”, subliniind că „Noi suntem fericiți de sentimentele manifestate de israeliți din București către români”.

31, București. „Israelitul Român” deplânge moartea timpurie a poetului Alexandru Sihleanu (1834-1857). În ajunul morții, Sihleanu și-a tipărit volumul *Armonii intime*, oferind totodată ajutorul său „Israelitului Român”.

Aprilie

5, București. Prințul caimacam Alexandru Ghica primește în audiență delegația alcătuită din Avram Halfon, Samuel Hillel, Menachem Cohen și Iacob Cohen (din partea evreimii sefarde) și Avram Löbel, Iulius Barasch, Asriel Gaster și Isaia Sabatay (din partea evreimii așkenazi), care îi prezintă memoriul prin care cer să li se acorde drepturi „ca și celorlalți locuitori ai Țării Românești”. Ulterior, memoriul a fost înaintat și reprezentanților puterilor garante.

12. A. Așer și I. L. Weinberg publică în „Israelitul Român” un apel adresat coreligionarilor din Moldova, intitulat „Să luptăm pentru Unire”.

Iunie

5, București. „Israelitul Român” salută întoarcerea în patrie a revoluționarilor pașoptiști.

Iulie

18, București. „Israelitul Român” publică statistica școlilor din Țara Românească. În București funcționau 6 școli particulare (cu 126 elevi evrei) și una publică (cu 310 elevi evrei). Cei 436 elevi evrei reprezentau peste 10% din populația evreiască.

29, București. Școala de chirurgie devine prin decret domnesc Școala națională de medicină și farmacie; din corpul didactic fac parte și dr. I. Barasch (încă din martie 1856) și dr. M. Wertheimer.

Septembrie

22, Iași. „Telegraful Român” și „Gazeta de Moldova” relatează că israeliții, asemenea partizanilor Unirii, și-au iluminat casele cu ocazia deschiderii Adunării ad-hoc.

Decembrie

14, București. Consiliul administrativ, Ofisul domnesc, admite în principiu înființarea unui spital pentru copii, primul în România, inițiat de dr. I. Barasch.

14, București. Un grup de evrei sefarzi înființează societatea de ajutor reciproc „Gemilath Hassidim”, care dă împrumuturi fără dobândă, garantate de obiectele depuse de solicitant.

București. Dr. I. Barasch tipărește în volum partea generală a cursului de igienă, ale cărei prelegeri le inaugurase în 1854.

➤ Activitatea curentului reformist religios de felul celui „moderat” propovăduit de Barasch, Weinberg ș.a., se intensifică prin întemeierea Comunității cultului israelit modern bazat aproape exclusiv pe Proiectul de construire a unui Templu Coral de tip vest-european. I.L. Weinberg menționa, într-un manifest publicat în „Israelitul Român”: „Templul Coral va funcționa cu aceeași regulă ca cea de la templurile din Dresda, Viena și Paris”.

București. Apar *Statutele Comunității Cultului Israelit modern pentru clădirea și întreținerea Cortemplului*, întocmite de I.L. Weinberg. Autorul intenționa, spre deosebire de Barasch, unele revizuiți ale legislației halahice care să reducă barierele dintre evrei și creștini. Însuși Templul Coral trebuia să sugereze, mai curând, o biserică protestantă decât o sinagogă obișnuită.

Iasi. Evreii cer reînnoirea hrisovului dat de Mihail Sturdza, la 1837, în favoarea Spitalului Israelit.

1858

Aprilie

București. Se retipărește pamfletul antisemit *Praștia* (prima ediție în 1836), prin care se pune din nou în circulație calomnia omorului ritual. În urma campaniei lui C.A. Rosetti și a poziției lui Ion Heliade Rădulescu, la sesizarea lui Davicion, autoritățile interzic, la 28.07.1858, difuzarea pamfletului și confiscă exemplarele rămase.

Mai

10/22 – august 7/19. Conferința reprezentanților celor șapte puteri (Marea Britanie, Franța, Austria, Prusia, Rusia, Turcia, Regatul Sardiniei) de la Paris privind organizarea Principatelor Române. Prin Convenția de la Paris, semnată în ultima zi a lucrărilor conferinței, se stabilește viitorul statut politic, social și administrativ al Principatelor: cele două țări vor purta numele de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, fiecare cu domn, guvern și adunare legiuitoare proprie; se înființează Comisia Centrală pentru alcătuirea legilor de interes comun și Curtea de Casație comune pentru ambele Principate, cu sediul la Focșani; se desființează privilegiile și rangurile boierești; se instituie responsabilitatea ministerială; se reglementează prin lege relațiile dintre proprietari și țărani; se stabilește modalitatea alegerii membrilor Adunării Elective pe baza unui cens foarte ridicat. Domnii urmau să fie reprezentați la Curtea suzerană prin agenți moldoveni sau valahi, nesupuși nici unei jurisdicții străine și agreeați de Poartă. Convenția de la Paris a devenit legea fundamentală a țării, rămânând în vigoare până în 1864.

10/22. Deschiderea Conferinței de la Paris. Evreii din Principate ceruseră evreilor din Franța să intervină pe lângă conferință și în favoarea lor, ceea ce aceștia din urmă au făcut. Ei fuseseră informați că nici divanurile, nici Comisia europeană nu căutaseră să rezolve drepturile civile ale evreilor și mai puțin chestiunea drepturilor politice.

Iunie

15. Walewski, depune – în urma sesizărilor lui Armand Lèvy și a unor petiționari evreo-români, la Conferința de la Paris – un document care conține principiul libertății cultelor și al egalității în drepturile civile și politice. El susține ameliorarea condițiilor evreilor români și într-o scrisoare adresată baronului de Rothschild la 24 iulie 1858.

August

7. Articolul 46 al Convenției de la Paris, semnată în ultima zi a lucrărilor conferinței, statuează: „Moldo - Valahii sunt egali în fața legii... Moldovenii și Valahii de toate riturile creștine se bucură egal de drepturile politice. Bucurarea de aceste drepturi va putea fi extinsă și celorlalte culturi prin dispozițiuni legislative”. Dar, Convenția semnată de Marile Puteri, neincluzând prevederi clare în sensul emancipării evreilor din Principate și dând libertate „factorului intern” de a decide asupra chestiunii israelite, a condus la stabilirea unui cadru legislativ nefavorabil emancipării israelite.

Decembrie

București. Apare „Calendarul românului pentru 1858”. Printre colaboratori Enric Winterhalder, asociatul lui C. A. Rosetti, cu beletristică și traduceri, și dr. I. Barasch cu articole științifice.

București. Se inaugurează spitalul de copii, clădit cu deosebire din economiile personale ale inițiatorului, dr. I. Barasch.

1859

Ianuarie

5/27, Iași. Adunarea Electivă a Moldovei alege în unanimitate ca domn pe Alexandru Ioan Cuza.

17/29. Al. I. Cuza numește ca prim-ministru al Moldovei pe Vasile Sturdza.

24 / februarie 5. Adunarea Electivă a Țării Românești se pronunță pentru alegerea ca domn a lui Alexandru Ioan Cuza, realizând astfel unirea de fapt a celor două Principate.

Februarie

➤ O delegație a Adunării Elective a Moldovei, condusă de C. Negri, și o delegație a Adunării Elective a Țării Românești, în frunte cu I. I. Filipescu, sosesc la

Constantinopol pentru a obține de la Poartă acordarea investiturii pentru Domnitor, iar de la reprezentanții puterilor garante recunoașterea internațională a noilor stări de lucruri din Principate.

Martie

- 8, București.** Rabinul M. L. Malbim, în calitate de rabin șef, rostește la Sinagoga Mare o rugăciune specială cu ocazia zilei de naștere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în care este proslăvită și Unirea Principatelor.
- 12, Iași.** Marcu Feldman scoate „Gazeta Română - Evreiască”, prima gazetă evreiască din Moldova, în limbile idiș și română.

Aprilie

- 12, Galați.** O acuzație de „omor ritual” stârnește agitații soldate cu izbucnirea unor violențe care au luat proporțiile unui început de pogrom, cu distrugeri și incendieri.
- 23, Ploiești.** Se naște filologul Lazăr Șăineanu, decedat la 11 mai 1934.

Mai

- 5.** Scrisoare adresată de A. Wainberg, președintele comunității israelite din București, ministrului de interne M. Kogălniceanu, în care cere readucerea instituției comunitare sub egida guvernului.
- București.** Apare „Timpul” (Die Țait), periodic româno-idiș; îndemn pentru integrarea în cultura țării, împotriva fanatismului ortodox.

Iulie

- 31, Focșani.** M. Kogălniceanu cere, în cadrul lucrărilor Comisiei Centrale pentru elaborarea legilor comune ambelor Principate, să se ia în considerație o „Lege pentru oprirea jidovilor străini și graduala emancipare a celor pământeni”.

August

- 28, Iași.** „Steaua Dunării” publică o știre din Leipzig, unde se jucase – în idiș – un spectacol de orientare unionistă, exprimat prin steaguri reprezentând zimbrul și vulturul, stemele celor două Principate, pe un altul scria: „Două inimi, un singur gând”.

Octombrie

- 5, Iași.** Prin Monitorul Oficial al Moldovei se anulează obligația ca orândarii patentari, dacă se strămută în cursul anului, să-și piardă drepturile; se stabilește astfel valabilitatea anuală a patentei, indiferent unde se află orândarul.

București. Se naște Raoul Günsbourg, compozitor și director de operă. Între 1899 și 1952 a condus opera din Monte Carlo. Decedat 1952.

București. Apare periodicul „Et Ledaber”, în idiș și ivrit, de orientare ortodoxistă, antireformistă, uneori cu accente fanatice.

-1860. Statistică demografică. Se publică date din care rezultă: evrei în mediu rural: 14.273 (1,4%) în Moldova.

1860

Ianuarie

16, Focșani. Prin Mesajul domnesc și adresa Consiliului de Miniștri către Comisia Centrală, aceasta este invitată să elaboreze proiectul de lege propus anterior de M. Kogălniceanu (31.07.1858).

Aprilie

3, Iași. Evreii, mai ales meseriașii, sunt alături de unioniști, întru stăvilirea rebeliunii antiunioniste. Cad victime și evreii Leiba Moise Herșcu (ciubotar), Zalman Șain (croitor), Solomon Lifșiț și Leiba David; alți 17, mai ales meseriași, au fost răniți.

Mai

12, Iași. M. Kogălniceanu, în calitate de ministru de Interne, adresează rabinilor o circulară, precizând că este „departe de noi ideea de a ne atinge cât de puțin de libertatea conștiinței”, amintindu-le că „un număr dintre D-voastră s-au fost rostit cu entuziasm și au lucrat cu energie pentru marea noastră idee, «Unirea», propovăduitoare și a apropierii dintre evrei și celelalte populații; a frecventării școlilor statului, a satisfacerii stagiului militar și părăsirii portului galițian în favoarea celui european de către evrei”.

Noiembrie

15, Iași. Se consemnează crearea în cursul anului a fabricii de cherestea Taller și a celei de bere aparținând lui Haimowitz.

15-16, Iași. Monitorul Oficial al Moldovei arată că 1627 evrei pământeni s-au înscris pentru recrutare.

București. Decret princiar prin care se încuviințează funcționarea de școli confesionale sub egida comunității israelite.

Iași. Ministrul Mihail Kogălniceanu dă o circulară prin care ordonă ca evreii să-și schimbe portul lor specific și să frecventeze școlile publice românești. Chiar în acel an se deschiseseră două școli publice israelito-române, sub conducerea unui Comitet Școlar compus din Ionas Byk, M. Valdborg ș.a. În 1862 se deschide și a treia școală, în mahalaua Păcurari.

Fălticeni. Se înființează una din primele școli israelite din orașele Moldovei. În 1874, în localul școlii va funcționa și o Talmud-Tora. Școala va fi redeschisă abia în 1897, dar din nou închisă la 1 mai 1899 și redeschisă ca școală modernă cu începere din anul următor.

- La Paris este întemeiată Alianța Israelită Universală (A.I.U.), al cărei scop declarat era „a lucra pretutindeni pentru emanciparea și progresul moral al israeliților și a oferi un sprijin eficace acestora care suferă în identitatea lor de israeliți”. Va milita susținut și pentru emanciparea evreimii române.
- Paul Focșaner (Focșăneanu) obține din partea Eforiei Școlilor o bursă pentru a urma cursurile Academiei din Berlin, secția sculptură, cu începere de la

1.V.1860; între 1850-1877 este singura bursă acordată în România pentru sculptură. În 1865, împreună cu David Lempart participă la prima „Expoziție a operelor artiștilor în viață”, deschisă la Paris.

1861

August

4. Autoritățile semnalează prezența unor evrei în districtul Romanăți, veniți de la Craiova; de asemenea și în județul Dolj. Se hotărăște ca alții să nu mai fie îngăduiți.

Octombrie

- 1, **București**. Se naște Lazăr Edeleanu, promotor al metodelor moderne de rafinare a petrolului; decedat la 17.IV.1941.
- 23 – **noiembrie** 4. Se înființează, la Sibiu, Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (Astra).

Decembrie

- 11/23. Proclamația către națiune a lui Al. I. Cuza, prin care se aduce la cunoștință oficial că „Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată. Acest fapt mareț, dorit de generațiile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de Înalta Poartă și de puterile garante și s-a înscris în datinile națiunilor..., Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie”.
- 11/23. Se desființează taxele de export la produsele Principatelor Unite.
12. Din județele Dâmbovița, Prahova, Buzău, diverși negustori evrei cer sprijinul comunității lehe din București, spre a fi lăsați să facă în continuare negoțul; după intervențiile făcute, autoritățile aprobă solicitarea până la Sf. Gheorghe viitor (1862).
- 16, **București**. Monitorul Oficial publică Decretul Princiar din noiembrie, prin care se încuviințează funcționarea de școli confesionale sub egida comunității israelite.
- Brăila**. Michel Hirsch înființează o fabrică de bere, care a funcționat în tot cursul anului.
- Paris**. Apare *L'Emancipation Israélite en Roumanie*; deși neiscălită, autorul ei a fost dr. I. Barasch.
- Circulara Ministerului de Interne muntean, prin care se abrogă ordonanța din 1849 care oprește pe evrei de a se stabili la țară și de a închiria acolo proprietăți.
 - În București existau, după unele relatări, 33 de sinagogi, cele mai multe erau însă simple „căsuțe de locuit”.

1862

Januarie

- 22 – februarie 3.** Formarea primului guvern unitar al României, în frunte cu conservatorul Barbu Catargiu.
- 24 – februarie 5.** Deschiderea, la București, a primului Parlament al României. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza proclamă în mod solemn, în fața Adunărilor Moldovei și Țării Românești reunite în ședință comună, „Unirea definitivă a Principatelor”, iar orașul București este proclamat Capitala țării.
- 24, București și Craiova.** Din tiparnița lui Iosif Samitca și I. Moise iese imprimată pe mătase o *Închinăciune* dedicată de „Comunitatea Israelitilor” Domnului Alexandru Ioan care „conduce... poporul său fără excepție de naționalitate și confesiune”.

Martie

- 30, București.** Monitorul Oficial publică propunerea făcută în Adunarea Deputaților prin care Ministerul de Finanțe să fie autorizat a restitui Comunității Evreilor din Iași sumele cu „care s-au exonerat [inițial comunitatea a depus pentru tinerii evrei taxe, de care ei au fost ulterior exonerati, adică scutiți] în 1860 unii dintre tinerii israeliți”.

Iulie

- 3, București.** Consiliul de Miniștri stabilește ca normă de conduită în raport cu comunitățile israelite încetarea oricărui amestec în problemele de cult, binefacere și învățătură, evreii obligați fiind ca în privința disciplinei și organizării școlilor și spitalelor să respecte prevederile legale. Hotărârea, lipsind comunitățile de temeiul legal și sprijinul autorităților, a stârnit nemulțumire în rândul evreilor pământeni.
- vara.** Adepții curentului reformist au fondat „Societatea de cultură israelită” sub președinția lui I. Barasch.
- Bacău.** Se naște pictorul N. Gropeanu, decedat la Paris în 1936. A urmat școala de Belle Arte din București; în 1898 expunea deja la Paris; o lucrare se afla în colecția Muzeului Simu.
- Cernăuți.** Se naște Eugen Ehrlich, profesor de științe juridice, creatorul sociologiei dreptului. Decedat în 1922.

1863

Martie

- 28.** Dr. Barasch își redactează testamentul prin care lasă pentru Spitalul de copii (ctitorit de el) suma de 10.000 lei, iar pentru Comunitatea Evreiască din București suma de 1.000 lei, 1.000 lei Școlii Israelite și 600 lei cimitirului israelit.

31. Moare dr. Iuliu Barasch, născut în iunie 1815. Este înhumat în Cmitirul Israelit din str. Sevastopol. Peste un sfert de veac va avea loc o impresionantă comemorare a lui Barasch în prezența unor notabilități românești și evreiești de primă importanță.

Septembrie

1, București. Prin decret domnesc sunt numiți inspectori financiari, în ordinea notelor obținute: evreul Adolf Buchner, Ioan Gârleanu și Constantin Mănciulescu. La 4 septembrie, rabinul L.L. Frenchel ia lui Buchner jurământul, depus pe Thora. Prin formula jurământului el se angaja – printre altele – să păzească legile și să respecte „Instituțiile patriei mele România”.

Decembrie

7, București. În mesajul domnesc rostit cu ocazia deschiderii corpurilor legiuitoare, A.I. Cuza promite din nou graduala emancipare a evreilor.

➤ Scrierile lui I. Barasch apar și în presa evreiască transilvană. Rabinul Leopold Low din Seghedin, cunosător al operei acestuia, a scris un vibrant omagiu în ebraică despre dr. Barasch, stins recent din viață, iar Ferdinand Gerber, membru în fruntea Societății Cultura Israelită, din București, a publicat un necrolog asemănător în presa de dincolo de Carpați. Printre altele, Low își termină necrologul cu următoarele propoziții memorabile: „Barasch le-a arătat românilor ce poate deveni evreul, iar evreii au învățat de la el cum trebuie să fie un evreu-român”.

1864

Ianuarie

3, București. „Constituționalul” publică un articol antisemit, semnat de A. D. Holban, intitulat *A patra broșură jidovenească*. Luând atitudine împotriva antisemitismului, guvernul dă un avertisment semnat de M. Kogălniceanu. Cităm:

„Considerând că prin acest articol se încearcă a aduce defăimarea religiei israeliților și a întârâta pasiunile în contra unei clase a populației;

Considerând că Măria Sa Domnul stăpânitor, prin discursul pronunțat cu ocazia deschiderii corpurilor legiuitoare, la 7 decembrie trecut, promite graduala emancipare a românilor de orice rit;

Considerând că nimănui nu-i este învoit a lovi în această mare dreptate cerută de dreptatea și luminile secolului,

Pentru aceste considerente, pe temeiul art. 12, alin. VI, din citata Înalță ordonanță se dă Jurnalului „Constituționalul” întâiul avertisment...”.

Martie

5-6, București. În Cameră se discută proiectul Legii comunale, care admite ca alegători și pe evreii care au numai „împământenirea mică”. Cer să li se

acorde drepturi mai largi B. Boerescu, G. Costaforu, Manolachi Costachi; combat proiectul ca fiind prea liberal M. Văsescu, A. Prijbeanu. Președintele Consiliului de Miniștri își susține proiectul.

Amendamentul aprobat în unanimitate glăsuiește:

„Israeliiții pământeni până ce vor arăta că au simțimentele și moravurile românești și până la modificare legii de față nu vor putea exercita drepturile comunale, decât în condițiile următoare:

a) dacă servind în armata română au dobândit rangul de subofițer;

b) dacă a săvârșit cursul de colegiu sau de facultate în România;

c) dacă după studii regulate au dobândit de la facultate străină diploma de doctor sau de licențiat în orice specialitate, trebuind însă ca aceste diplome să fie recunoscute de guvernul țării;

d) dacă a întemeiat în România o fabrică sau o manufactură folositoare țării și care ocupă cel puțin 50 meseriași”.

Mai

2/14. Al. I. Cuza decretează dizolvarea Adunării Elective a României, care se opunea legiferării reformei agrare, reformei electorale și celorlalte reforme preconizate de domnitor și de guvern („lovitura de stat de la 2 mai”). Proclamația domnitorului are în anexă textul unei Constituții intitulată *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris sau Actul adițional la Convențiunea din 7/19 august 1858*, precum și textul unei noi legi electorale, care împarte corpul electoral în două categorii și fixează vârsta minimă a alegătorilor la 25 de ani.

31. Articolul 25 al Legii comunale recunoaște categoric dreptul „evreilor pământeni” – ceea ce însemna și accesul la procesul electoral local – dar condiționat și el.

Iulie

3. Decizia guvernamentală prin care se reiterează renunțarea la supravegherea de către guvern a organizării interne a comunităților evreiești. Paradoxal, această măsură a constituit începutul unei stări de confuzie și dezagregare comunitară cu efecte nocive de lungă durată pentru unele instituții ale vieții tradiționale evreiești.

4/16. Decret domnesc privind înființarea Universității din București cu facultățile de drept, filosofie (litere) și științe. Primul rector al acesteia, ales la 15/27 septembrie, a fost juristul Gheorghe Costaforu.

21. Sub îndrumarea lui Iacob Löbel a fost pusă piatra fundamentală a Noului Templu. Erau prezenți aproape „toți evreii Capitalei”.

August

14/26. Al. I. Cuza promulgă Legea rurală, prin care elibera pe țărani de sarcinile feudale și îi împroprietărea cu loturile de pământ pe care le foloseau prin răscumpărare. Prin lege au fost împroprietăriți 463.554 de familii de țărani, ceea ce a avut un impact deosebit și asupra populației active evreiești.

Octombrie

2, București. Se publică în Monitorul Oficial Legea pentru înființarea Camerelor de Comerț. Alegători pot fi patentarii care plătesc cel puțin 50 de lei și se bucură de drepturile civile și municipale; eligibili sunt cei născuți sau naturalizați români.

Decembrie

1, București. Se înființează prin decret Casa de depuneri și consemnațiuni, primul ei director fiind Enric Winterhalder.

6, București. La deschiderea Corpurilor Legiuitoare domnitorul declară: „Ținându-se seama de împrejurările locale, Guvernul meu a luat și va lua măsurile cuvenite pentru a grăbi pe cât cu putință, emanciparea Românilor de rit israelit”.

6. Un nou Cod Civil, promulgat de Cuza la 6 decembrie 1864 și pus în aplicare anul următor precizează în articolele 8, 9 și 16 unele condiții speciale care să facă posibilă naturalizarea individuală, dar nu s-au aplicat niciodată. Au intrat în vigoare însă prevederile Legii comunale din 31 mai 1864 (art. 26) și ale codului Civil din același an care ameliorau întrucâtva statutul juridic local pentru unii evrei.

București. Este expulzat rabinul M.L. Malbim.

- Cuza promite unei delegații de evrei reforme largi pentru coreligionarii lor pe care, în anumite privințe le-a și respectat. Prin Legea comunală recunoaște categoria evreilor autohtoni. La dezbaterea acestei legi, M. Kogălniceanu, V. Boerescu, Costache Epureanu, Lascăr Catargiu, Costa-Foru ș.a. se pronunță în favoarea evreilor.
- Dintre primii absolvenți ai unei Universități românești: 1865, Iași – Al. Finkelstein; 1871, Iași – Al. Heizenberg; 1874, Iași – Elias Schwarzfeld (devenit, în anii '90, secretar al Alliance Israélite Universelle).

1865

Ianuarie

1, București. Domnitorul primind o delegație evreiască, care i-a prezentat felicitările de Anul Nou, a repetat promisiunea „că nu va pierde din vedere emanciparea românilor din acel cult, în conformitate cu cerințele reformelor civilizației întreprinse în România”.

Iulie

20. Inaugurarea cimitirului Filantropia. Inscripția ce se poate citi deasupra ușii de intrare în capelă: „Spre comemorarea anului 5625 – 9 an sau 1865, 20 iulie/1 august – când neuitații noștri precedesori au inaugurat acest cimitir”. Inscripția a fost făcută astfel în 1915, deși M. Schweig susține că cimitirul a fost inaugurat în 1864, iar F. Damé (vezi *Bucarest en 1906*) că el a fost inaugurat în 1866.

Octombrie

1, Galați. Apare „L’Echo Danubien”, bilingv, româno-francez, militează pentru liberalism; între august 1867 – martie 1871 el se tipărește la București.

Noiembrie

11, Iași. Se naște dr. S. Stâncă, decedat la 13.I.1897.

București. După oarecare întreruperi, școala israelito-română este din nou pusă în funcțiune, în 1867 având în fruntea ei pe deja reputatul pedagog Moritz Schwartz.

Craiova. Se deschide o modernă școală israelito-română având în fruntea ei pe Emanuel Gross, din Praga.

➤ În broșura lui I. Kălimănescu, *Jidanii din România*, apărută la Iași, ca și în altă broșură, *Evreii și relele lor*, apărută la București, întreținându-se prejudecata „dominației și complotului evreiesc”, se instigă la manifestări antisemite violente.

➤ Articolul 218 din Codul penal decreta formal că nimeni nu poate fi considerat vagabond, decât în virtutea unei sentințe judiciare.

1866**Februarie**

11/23. Al. I. Cuza este silit să abdice ca urmare a conjurației pregătite de conservatori și liberali-radicali. Se formează o locotenență domnească. Statutul stabilit de domnitor la 2 mai 1864, inclusiv cu prevederile acestuia referitoare la evrei, va fi abolit prin adoptarea Constituției la 1866.

Aprilie

2-8. Prin plebiscit este ales domn al României prințul Carol de Hohenzollern - Sigmaringen.

Iunie

16/28, București. În Adunarea Constituantă se discută condițiile obținerii cetățeniei. Proiectul guvernamental afirmă: „Religiunea nu poate fi un obstacol la împământenire”. Comitetul Camerei propune să se adauge: „În cât privește pe israeliți o lege specială va regula admisiunea lor treptată la împământenire”.

17/29. I. C. Brătianu declară în Parlament cu o zi înaintea adoptării articolului 7: „dacă se ridică astăzi chestiunea evreilor, cauza nu este religia lor, este invazia evreilor proletari, care au devenit o plagă pentru țara noastră”.

18, București. Declarația guvernamentală condamnă „agitațiile antisemite” atribuindu-le opoziției; casa regală sprijină materialmente refacerea Templului.

18/30. Exact când se comemora căderea zidurilor Ierusalimului (17 Tamuz), se vota articolul 7 din Constituție, defavorabil emancipării evreilor. În aceeași

zi, o ceată de răufăcători – vreo 50 de indivizi – au sfărâmat geamurile, ușile, ornamentele, stâlpii și bronzurile noului edificiu al Cor-templului.

18/30. Discutarea în Parlament a articolului 6 din Proiectul de Constituție a stârnit vii reacții, dublate de manifestări de stradă simultane organizate de o „oposiție ad-hoc”, fapt pentru care acest articol a „căzut”. La reluarea dezbaterilor, la 21 iunie/3 iulie curent, parlamentul a adoptat un faimos articol 7 privitor la evrei, care prevedea că „doar străini de rit creștin pot obține calitate de român”.

21/iulie 3. Articolul 7 al Constituției reprezenta, practic, abandonarea pentru multă vreme a ideii emancipării evreilor, fapt care a dat deosebită satisfacție extremiștilor, iar unii lideri guvernamentali s-au mulțumit cu situația de fapt creată. Pe baza acestui articol vor fi întemeiate reglementări prevăzând restricții de diverse feluri pentru evrei.

Iulie

1. Este promulgată noua Constituție a României.

Septembrie

6. Din inițiativa lui Ion Ghica, guvernul a luat pentru prima oară măsura expulzării evreilor considerați vinovați de vagabondaj. I.C. Brătianu, devenit ulterior ministru de Interne, va extinde și agrava aceste măsuri care vor lovi atât în cei imigrați relativ recent, cât și în pământeni. Involuția stării civico-politice a evreilor români începe să atragă atenția unor foruri politice, în general, și evreiești în special, din Europa.

Noiembrie

București. Apare „Viitorul”, periodic bilingv româno-francez; informații generale și educație laică.

Decembrie

București. Apare „L’Espérance”, bilingv francez-român; susține dreptul evreilor la prevederile constituționale.

Bacău, Fălticeni, Focșani, Roman. Se înființează școli israelite moderne, unele însă de scurtă durată (Fălticeni, până în 1868). Cea din Botoșani, închisă în 1880, va fi redeschisă abia la 25 septembrie 1888, mulțumită ajutorului dat de A.I.U.. La Bacău școala se redeschide la 1873.

Botoșani. Se deschide o școală israelito-română având în fruntea ei pe savantul ebraist Hilel Kahane.

- Apar scrierile lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Talmudul, ca profesiunea de credință a poporului israelit, și Industria Națională, industria străină și industria evreiască față cu principiul concurenței*.
- Apare scrierea antisemită a lui Marțian Dionisie Pop, *Proprietatea și naționalitatea, o ochire în marea chestiune a jidanilor*.

- În acest an figurau deja 66 de comunități în Transilvania. Proliferează, ca o consecință, și sinagogile cu rabinii proprii și oarecum autonomi față de șef rabinul din Alba Iulia. Între 10-14 mai și 5-8 iunie 1866 are loc la Cluj, conferința împuterniciților comunităților evreiești din Transilvania, menită să pregătească Adunarea Generală și să elaboreze un Proiect de Statut reformat. Ia ființă o primă comunitate reformată la Cluj, care-și inaugurează sinagoga proprie în 1867, păstorită de șef rabinul ei Abraham Friedman.

1867

Februarie

- 5/17. Se încheie acordul austro - ungar privind crearea statului dualist Austro-Ungaria, în cadrul căruia Transilvania rămâne încorporată Ungariei, anulându-i-se autonomia.

Aprilie

21. Prințul Carol observă în memoriile sale că măsurile dictate contra străinilor și „vagabonzilor” îi vizau doar pe evrei. Categorisirea unor evrei ca vagabonzi era cu totul arbitrară.

Iunie

- La un mare proces de „vagabondaj”, implicând numeroși evrei aduși în fața Curții din Iași, vine în apărarea lor Manolache Constantin Epureanu, fost prim ministru, care în pledoaria sa arată marele rol al evreilor în evoluția economică a țării, fie autohtoni fie emigranți.

Iulie

- 6/18. Are loc târnosirea (inaugurarea) Templului Coral, cu o participare și un fast deosebit.

- Galați.** Circa zece evrei, între care și un bătrân bolnav, declarați vagabonzi, sunt izgoniți din oraș și debarcați pe un ostrov inundat. Soldații turci îi aduc înapoi, soldații postului îi maltratează și îi împing în Dunăre. O barcă de pe vasul „Mercur” încearcă să-i salveze, dar doi pier în valuri. Cei aduși înapoi sunt întemnițați; corpul consular ia atitudine. Incidentul a produs un val de critici la adresa României în presa occidentală și chiar din partea unor cabinete străine. I.C. Brătianu, șeful guvernului, este nevoit să demisioneze.

August

22. Vizita întreprinsă la București de Sir Moses Montefiore, nume cunoscut în lumea politică britanică. Primit de principele Carol, acesta îl asigură că va veghea „la protecția israeliților, ca și a tuturor celorlalți români”. Promisiune, de altfel contrazisă de realitățile ce s-au derulat până prin anii 1874.

- Date fiind manevrele politice externe și interne ale noului guvern român, condus de Ștefan Golescu, nici acesta nu răspunde la „presiunile externe” în privința

evreilor, cu măsuri favorabile lor. Pentru un timp intervențiile străine, chiar și ale lui A.I.U. vor slăbi, ideea emancipării complete a evreilor din România fiind oarecum reportată pentru „mai încolo”.

- la ființă Societatea Iacob Löbel care susține „junimea studioasă israelită fără mijloace”.
- la ființă Școala de fete a Societății „Reuniunea femeilor israelite”.
- Ioan Brătianu, ministru de Interne, cere prefectilor executarea riguroasă a dispozițiilor de expulzare a „vagabonzilor” și izgonirea evreilor din comunele rurale.
- Încep să apară *Sidurim* (cărți de rugăciune) cu traducere și în limba română. A. Fels (1867) și ulterior M. Gaster (1882) și J. Marcovici (1883) publică asemenea cărți.
- La Iași, bancherul Iacob Neuschotz întemeiază un templu coral, cu intenții de a moderniza cultul. Ulterior vor fi întemeiate asemenea temple și în alte orașe mari ale României.
- Lèvy Antoine publică *Discours d'inauguration du Temple Choral Israelite de Bucarest, prononce le 18 Juillet, 1867*. (Discurs pentru inaugurarea Templului Coral din București rostit la 18 iulie 1867...). (Text în limba română și f. d. București).
- O primă intenție de organizare a unei colonizări agricole cu evrei români, în Palestina.
- Statutul evreilor bănațeni este cel de tolerat, până la 1867 când emanciparea evreimii de pe tot cuprinsul imperiului devine fapt.

1868

Februarie

3. Legea pentru întreprinderea de lucrări publice stabilește că la licitații pot concura numai cei ce au drepturi politice, străinii pot fi scutiți numai făcând dovada specialității sau a exercitării profesiei corespunzătoare.

Iunie

- II. O lege specială prevede înrolarea militară ca o datorie atât a românilor, cât și a străinilor fără cetățenie, din țară. Ulterior, mai ales după 1880, prin dispoziții speciale s-a încercat excluderea evreilor din armată, dar mai ales oprirea accesului lor la grade militare de orice fel.

Iulie

- 26, *București*. Reapare „Israelitul Român” seria a II-a (până în mai 1869). Din articolul programatic: „Vă rechemăm pe voi oameni de la 1848 la principii de la '48. Atunci ne-ați proclamat liberi și egali și ne-ați recunoscut de frații voștri. Avem conștiința că nu am demeritat”.

București. Încetează din viață sculptorul Paul Focșăneanu (născut 1843); a contribuit la alcătuirea frontispiciului Universității din București.

August

Transilvania. Congresul evreiesc din 1868 provoacă o ruptură instituțională. Emanciparea civilă a evreilor din 1867 marchează și în Transilvania constituirea unui nou sistem organizatoric al Comunităților Ortodoxe (tradiționaliste) și *status quo ante*, de o parte, și celor reformatoare (neologe sau congresiste) de altă parte. Acest sistem s-a menținut apoi și în România Mare până în anii 1940, iar în Ardealul cedat, până la holocaust.

Galați. Se redeschide școala israelito-română având totuși un caracter preponderent de Talmud Tora. Devine iar laică din 1894, când are loc și inaugurarea unei alte școli.

Roman. Școala israelită modernă este închisă; reappare în 1879.

- După congresul general evreiesc din 1868, comunitatea din Timișoara se declară neologă.
- Emanciparea evreilor din Imperiul Austro-ungar, inclusiv din Transilvania deci, este aplicată de imperiali în urma unei îndelungate lupte și motivații juridice aduse de evrei dar și de învățați neevrei.
- Emanciparea evreilor, promulgată de imperiali, valabilă pe tot cuprinsul imperiului, va alerta dinamica economică, socială și culturală a evreimii cu ocupații diverse, lucrative, dar și a celor dedicate culturii și spiritualității. La dezvoltarea principalelor burguri transilvane – Oradea, Cluj, Brașov, Sibiu, Tg. Mureș, Satu Mare, evreii vor juca un rol de nesubestimat.
- Facțiunea liberală independentă a deputaților moldoveni din Parlament propune un Proiect pentru legiferarea situației evreilor din România. Se propun măsuri antievreiești printre care și scoaterea lor în afara dreptului comun. Presiuni externe au stopat însă adoptarea acestui Proiect.
- O lege specială maghiară completată de un Decret-Lege din 1871 – regula funcționarea comunităților din întreaga Ungarie, inclusiv Transilvania.
- Odată cu emanciparea evreilor din Ungaria, câțiva sabbatarieni au hotărât să treacă la iudaism. S-au circumcis și au fost recunoscuți drept „Gera Tzedek”, adică evrei. În anii Holocaustului au fost deportați împreună cu evreii din nordul Transilvaniei. Dintre supraviețuitori, 50 de familii s-au stabilit, între 1960-1968, în Israel.

1869

Iunie

12. Ministrul de Interne M. Kogălniceanu invită autoritățile de peste Milcov să faciliteze studiul de teren (făcut la fața locului) de francezii Armand Lévy și Antoine Lévy, pentru a se edifica asupra nivelului de cultură al israeliților și a temeiniciei plângerilor locuitorilor împotriva lor.

Decembrie

16-24. Adunarea Deputaților discută în patru ședințe interpelarea furibund antisemită a deputatului de Bârlad, I. Codrescu. Acesta protestează împotriva comportamentului evreilor din țară și a sprijinului acordat lor de Alianța Israelită Universală. Guvernul se justifică prin răspunsul ministrului de Interne – M. Kogălniceanu, care confirmă politica discriminatorie și restrictivă.

București. Lévy Armand publică *Lettre a M. Jean Bratiano sur le question israelite en Roumanie* (Scrisoare către domnul Ion Brătianu asupra problemei israelite în România).

Iași. Se naște actorul De Max, decedat în 1924, la Paris, unde, fără a fi cetățean francez, devenise primul român societar al Comediei Franceze.

1870

Ianuarie

31, București. Moare Froim Moise, cunoscut în literatură drept Cilibi Moise (născut la Focșani în 1812), autor de aforisme și snoave.

August

4, Botoșani. Se naște Simion Sanielevici (m. 1963). Profesor de matematici la Universitatea din Iași. În 1948, este ales membru de onoare al Academiei Române.

Decembrie

8. Guvernul american numește drept consul al său la București pe Benjamin Franklin Peixotto, gazetar reputat și președinte al ordinului evreiesc B'nai B'rith. Misiunea sa a durat în România până în 1876 și a fost plină de urmări benefice pentru coreligionarii săi evreo-români. Printre altele, a inițiat și un Plan de emigrare în S.U.A. a câtorva zeci de mii de evrei locali. Deși agreat de guvernul României, nu a fost pus în practică datorită rezistenței evreilor locali ca și a unor organizații evreiești europene (A.I.U. ș.a.) față de acest Plan.

➤ Barnuțiu Simeon publică *Dreptul natural public*, cu referiri și la evrei.

➤ Este inaugurată Sinagoga Mare din Galați.

1871

Martie

25. Monitorul Oficial anunță audiența de prezentare a lui B.F. Peixotto; cu acest prilej el rostește în fața domnitorului cuvântarea protocolară, afirmând, printre altele: „Dacă principiile de dreptate și umanitate de care Alteța Voastră e însoțită către toți locuitorii ei se vor pune în lucrare, speranțele cele mai mari vor fi fără îndoială înfiripate”.

31, București. la ființă Societatea de asigurări „Dacia”; printre fondatori A. Halfon și A. Zissu.

Aprilie

16, București. Apare „Rumänische Post”. Redactori Adolphe și Leopold Stern; bilingv german-român. Din 1872 apare și sub denumirea de „Poșta română”.

Iași. După întreruperea funcționării celor trei școli elementare evreiești, abia că poate fi redeschisă școala din mahalaua Sărăriei, la insistențele lui Antoine Lévy – pe atunci predicator la templu Neuschoitz. Ea a fost închisă în 1876, copiii preferând școlile publice de stat.

Ploiești. Este înființată o primă școală evreiască; prin bugetul lăsat de Luca Moise, din 1875, și-a avut asigurată baza materială pentru o existență de durată.

➤ În cursul verii, B.F. Peixotto, însoțit de S. Marcus și A. Stern, vizitează Moldova pentru a-și da seama de starea materială și morală a populației evreiești.

➤ Se constituie la Timișoara Comunitatea ortodoxă. Va avea sinagogă proprie abia din 1895.

1871-1872. Se creează primele cercuri socialiste din România la Iași, București, Galați și Ploiești, în fruntea cărora se aflau E. Lupu, V. Gh. Marinescu și C. Stăucanu, la care s-au adăugat în 1874-1875 N. Codreanu și C. Dobrogeanu-Gherea, iar după războiul de independență Sofia Nădejde, Ioan Nădejde, Iosif Nădejde și Constantin Mille. Intră în mișcare și un număr de evrei.

1872

Februarie

4, Iași. Apare „Timpul”, bilingv român-ebraic.

Martie

1, Iași. Se naște Iacob Ițhac Niemirower, care avea să devină primul șef-rabin al cultului mozaic din România; decedat în 1939.

Iunie

București. Școala elementară este redeschisă sub numele sponsorilor ei Iacob și Carolina Löbel. Închisă din nou la 1875. Apoi, redeschisă la 11 aprilie 1876. Direcția școlii a fost încredințată lui M. Beck, care i-a asigurat o continuitate îndelungată.

August

18. Într-un Jurnal al Consiliului de Miniștrii și aprobat de domnitorul Carol I, publicat în Monitorul Oficial, se arată că luând în deliberare Planul de emigrare a evreilor, propus de Peixotto, consul general al Americii, atitudinea este favorabilă emigrării israeliților din România, guvernul angajându-se să elibereze israeliților fără mijloace pașapoarte gratuite.

Septembrie

18, Cernăuți. Se naște Mayer Ebner, fruntaș al evreimii din Bucovina.

24, Iași. Apare „Vocea Apărătorului” (până la 20.II.1873); publicația se bucură de colaborarea fraților Brociner, S. Goldenthal, dr. K. Lippe, B. Labin-Botoșani.

Octombrie

29-30. Conferința internațională desfășurată la Bruxelles, consacrată evreilor români, care a reunit 30 de participanți din 8 țări (Germania, Anglia, Austria, Belgia, Statele Unite, Franța, Olanda și România), a fost prezidată de Cremieux, asistat de Goldschmidt, Lazarus, Gompert și Peixotto. B. F. Peixotto a expus Planul său de emigrare în America a unor mase de evrei români. Acest Plan nu a fost, însă, adoptat de Conferință, care a optat pentru noi demersuri emancipaționiste pe lângă parlamentul de la București.

29-30. Ziarul „Patria” informează că la Bruxelles a avut loc o consfătuire internațională, organizată de „Comitetul român” de la Berlin, în scopul sprijinirii emancipării evreilor români. La propunerea delegației române (S. Marcus, rabinul A. Taubes-Bârlad, L. Stern și rabinul A. Lévy-Iași) s-a hotărât ca evreii să petiționeze în țară; s-a mai discutat problema propagandei și a emigrărilor.

Noiembrie

9, Bruxelles. Se naște filologul I. A. Candrea, decedat în 1950.

30, Iași. Se naște poetul Avram Stenerman-Rodion, decedat în 1918.

Decembrie

12, București. „Rumänische Post” începe să publice și patru pagini în limba română, intitulate „Poșta Română”; printre colaboratori și E. Schwarzfeld.

➤ Se naște Moise Goldstein, coautor al primului tratat de endocrinologie; decedat 1955.

București. Apare revista literară „Zimrat Haareț”, în ivrit.

Galați. Școala este redeschisă, cu patru clase și 400 de elevi. Funcționează doar până în 1874, dar este redeschisă în 1876, când funcționează cu 6 clase și 360 elevi. Apoi este desființată în 1879.

➤ Au loc incidente antievreiești la Ismail, Cahul și Vâlcov. Urmează proteste externe și interne.

➤ Presa antisemită discută problema emigrării evreilor, ridiculizând-o și agitând contra evreilor.

1873**Ianuarie**

27, Iași. Se naște dr. Litman Ghelerter, fruntaș al mișcării socialiste; întemeietorul policlinicii și spitalului „Iubirea de oameni”; decedat 1945.

București. Începe organizarea societății „Înfrățirea Zion” care își propune „pe temeiul iubirii frățești... de a perpetua învățămintele veșnice ale iudaismului ca întruparea tuturor virtuților omenești”.

Iunie

26, București. Își încetează apariția „Rumănuce Post”, implicit „Poșta Română”.

Galați. I. B. Brociner devine președintele secției române a organizației „Alianța Israelită Universală”.

București. Apare *Bibliografia cronologică Română sau catalogul general de cărțile române imprimate de la adoptarea imprimeriei, jiumetate secolul XVI și până astăzi. 1550-1873*, ed. II. Despre evrei la paginile: 18, 20, 36, 38-39, 50, 61, 75, 81, 89, 97, 99, 111, 115, 126, 129, 134-135, 137, 144, 146.

București. Cuviosul Neofit publică: *Istoria jidovilor asupra rătăcirii și a întunecării în care se află și cum i-a împrăștiat Dumnezeu în toată lumea să fie risipiți și fără țară și hula ce au asupra credincioșilor. Descoperită întâi de...* (ed. a 2-a). Semnificativă reeditarea acestei scrieri injurioase și false!

Bârlad. O școală deschisă cu ajutorul Lojei B'nai B'rith și apoi redeschisă, după o întrerupere, în 1882.

Transilvania. Literatura responselor, în care se cuprind și „întrebări” (solicitări) de „consultații halahice” (despre diverse: puritatea femeii, litigii ș.a.) venite de la evrei din cele două țări românești, evidențiază numeroși rabini transilvăni în calitate de autori de „consultații”. Așa, de pildă, Rabinul Yehezkel Panet (vezi Responsele sale apărute la Sighet, 1873 ș.a.), Jașutiel Teitelbaum (Sighet, 1906) ș.a. La rândul lor, rabini transilvăneni se adresau și ei colegilor lor din Moldova, Bucovina etc.

- Dr. Meir (Mor) Beck, născut la Papa, Ungaria, în 1845, funcționează ca rabin – predicator, director de școală ș.a., la București, începând cu 1873 și până la moartea sa (1923). Autor a numeroase scrieri și militant împotriva umiltoarei legi antisemite numită „more judaico” instituită în Moldova (de pildă, la Iași încă din 18 noiembrie 1786), M.B. va fi una din figurile importante ale intelectualității iudaice din epocă.
- Este votată Legea licențelor care lovește în evreii cârciumari din comunele rurale.
- Iacob Psantir publică: *Geschichten der Juden in Rumanien vom Jahre 1453 bis im Jahre 1848* (Istoria evreilor din România de la 1453 până la 1848).
- M. Beck publică un prim *Manual de religie mozaică*. Redactat în spiritul „reformei conservator-istoriciste” a cărei doctrină se consideră adept. Manualul se bucură de oarecare succes.

1874

Aprilie

2. În „Monitorul Oficial” se publică legea pentru înaintare în armată; la articolul 5 se precizează că nimeni nu poate fi numit sublocotenent „dacă nu este român s-au nu este naturalizat român”.

Mai

31, Iași. Apare – până la 1.1.1875 – săptămânalul „Revista Israelită”, scoasă de Elias Schwarzfeld. Din editorial rezultă că publicația se consideră „o foaie destinată pentru cultură”.

Focșani. Este reîntemeiată școala elementară, grație lojei B'nai B'rith locale. În 1891 număra circa 400 elevi, dar după numai doi ani școala este închisă.

Iunie

16. În „Monitorul Oficial” se publică condițiile în care se poate exercita profesiunea de farmacist; deși nu anulează drepturile titularilor farmaciilor existente, se stabilește că dreptul de diriginte se acordă și străinilor fără îngrădiri – doar până la 1878; concesionarii trebuind însă să fie români sau naturalizați.

Brăila. Deschiderea unei prime școli israelite moderne. Noul local va fi inaugurat abia la 11 aprilie 1882.

București. Apare „Hajoetz”, ziar în idiș. Din 1895 se va numi „Der Wahre Hajoetz”.

Craiova. Se redeschide școala evreilor de rit așkenaz. În același an se deschide și școala de rit spaniol.

➤ La Sighetul Marmației se înființează primul atelier tipografic evreiesc. Ulterior mai apar astfel de ateliere la Dej (1894), Satu Mare (1903), Șimleul Silvaniei (1904), Seini (1905), Beclean (1908), Cluj (1912), Marghita (1913), Oradea (1927), Deva (1927) ș.a. În toate aceste ateliere au fost tipărite circa 1.000 de cărți în ebraică, inclusiv ale unor autori din celelalte provincii românești. În acest mod s-a stabilit o puternică legătură literară – intelectuală între regiuni, pentru că și cei din Ardeal își tipăreau unele cărți în Regat, la București, Iași, Galați, Bacău, Botoșani, Ploiești, etc. Bibliografia acestor tipăriri ca și a cărților ebraice aflate în Bibliotecile din localitățile tuturor provinciilor românești constituie un important indiciu asupra etapelor și circumstanțelor devenirii literaturii ebraice în România.

➤ Eruditul C.N. Popper publică: *Observații asupra școlilor publice confesionale în România*, București.

1874-1896, Craiova. Tipografia „Filip Lazăr” publică numeroase cărți de literatură română și străină, precum și colecții de „cunoștințe folositoare”. Aci este editată și lucrarea *Palestina*, de C. Liteazek (1882). În familia craioveană Filip Lazăr s-a născut, la 18 mai 1894, cel de-al treilea copil, Filip Lazăr, care avea să devină cel mai cunoscut și prețuit compozitor român în Europa, după George Enescu.

1875**Martie**

14. Consiliul de Miniștri trimite prefectilor o circulară cu ordinul să asigure activitatea nestânjenită a secțiilor locale ale societății „Înfrățirea Zion”.

30. Secția a II-a a Curții de Casație declară neconstituționale prevederile articolului 26 din Legea comunală, adoptată în 1864.

Iași. Aici se stabilește tânărul în vârstă de 20 de ani, ce va avea să se numească Constantin Dobrogeanu-Gherea.

Mai

6, Buzău. Se deschide o școală cu ajutorul dat de loja Sionului. Durează până în 1885 când este închisă temporar.

Iunie

10. Se semnează Convenția comercială româno-austro-ungară, prin care, așa cum va declara ulterior M. Boerescu, „Austro-Ungaria recunoaște toate restricțiunile care sunt admise prin legile existente contra israeliților de la noi, fie străini, fie pământeni”.

Iulie

17, Iași. Se naște Artur Segall, creator, la Berlin, al unui nou curent naturalist în pictură; este profesorul lui M.H. Maxy; a expus și în România. Decedat 1944.

Octombrie

15, Botoșani. Se naște Henric Sanielevici, sociolog și critic literar; decedat 1951.

Iași. Un grup de meseriași din Cartierul Păcurari fondează societatea de asistență medicală „Fraternitatea”.

Vaslui. Se înființează o școală israelită cu programă laică.

Vaslui. Se naște Stan Golestan, cunoscut compozitor; decedat 1956.

Bacău. Apare lucrarea lui Emile Picot *Chestiunea Israelitelor Români din punctul de vedere al Dreptului* (traducere din limba franceză de A. Bujes).

➤ Iași, la Moinești, Societatea Ishub Eretz Israel (Colonizarea țării Israel) care promovează ideea colonizării agricole în Palestina.

➤ Izbucnește noua criză balcanică. România anticipează consecințele implicării ei în conflict. Evreii se gândesc la repunerea problemei emancipării într-o Românie pe deplin independentă și suverană.

1876

Ianuarie

Iași. Iași înființează o Talmud Tora care, în timp, va deveni școala laică „Junimea 2”.

Mai

Botoșani. Iași înființează societatea de asistență mutuală „Or Chadaș”, prin transformarea „Uniunii junimei comerciale”; ea își propune să sprijine copiii membrilor pentru continuarea studiilor.

August

16, București. La deschiderea anului judiciar, în cadrul Curții de Apel, președintele Cantacuzino declară: „Pentru ca libertatea conștiinței să fie privită ca

absolută, nu este destul ca exercițiul tuturor cultelor să fie tolerat; mai trebui ca acei care aparțin unui cult să nu sufere nici o micșorare excepțională în drepturile lor politice și civile”, făcând aluzie la evrei.

19, Iași. M. Eminescu publică în „Timpul” o notiță privitoare la spectacolul de revistă jucat la „Pomul verde” de trupa lui A. Goldfaden, relevând valoarea interpretării; se consemnează, astfel, nașterea primului teatru profesionist evreiesc.

Septembrie

16, Bacău. Apare săptămânal – până la 19.II.1878 – „Presentul”, dedicat în special problemelor evreimii române; director A.L. Löbel.

Octombrie

Giurgiu. Ia ființă o mică școală evreiască pentru copiii de ambele rituri, dar care va începe să funcționeze abia în 1878, după terminarea războiului ruso-turc, care a afectat puternic localitatea, inclusiv pe evrei.

Decembrie

19, București. Sosește o delegație a evreilor vasluieni, județ din ale cărui comune rurale evreii sunt izgoniți. În ciuda promisiunilor regale și guvernamentale, izgonirile continuă în tot cursul lunii, ajungându-se la 200 familii.

Iași. Intră în producție fabrica de hârtie de țigări a lui Mocs Malea.

București. Apare broșura editată de Înfrățirea Zion: *Raportul general despre lucrările „Înfrățirea Zion” pe anul 1876.*

Huși. Cu spijinul Lojei locale se deschide o școală, în mod simptomatic numită „a sioniștilor”. Dar la 1877 ea fu înlocuită de o Talmud Tora. În 1897, Societatea „Cultura” va lua inițiativa creării unei noi școli evreiești, care se va deschide în septembrie curent.

Pitești. Funcționează o școală cu 1+4 clase elementare. Este desființată în 1883 și redeschisă în 1889, cu două clase și 100 elevi.

Pitești. În localitate funcționează o școală israelită de fete; va fi desființată în 1883.

➤ Conferința de la Constantinopol la care i-au parte Marile Puteri. Delegații evreiești, în număr de 63 – din Europa și America – se adună în același timp la Paris, pentru a discuta asigurarea drepturilor evreilor în țările balcanice. Majoritatea ședințelor este consacrată problemei evreiești din România. Cremieux redactează un memoriu pentru Conferința din Constantinopol. Întreagă această Conferință a fost însă fără nici un rezultat concret.

1876-1877. Continuă expulzarea evreilor, pe motiv de... „vagabondaj”. Potrivit unor statistici I.C.R. (Jewish Colonization Association), în anii 1876-1877 numărul copiilor evrei din școlile românești era de 1.999, la un total general de populație școlară de 19.395. În anul școlar 1882-1883, acest raport relevă un procent de 15% școlari evrei. Pondere lor este în drastică descreștere imediat după apariția Legii școlare din 1893. Și acesta după ce timp de

aproape 3 decenii, cu deosebire de la 1866, ponderea școlarilor evrei în învățământul de stat a fost în creștere continuă.

1876-1929. La Craiova Tipografia „Frații Benvenisti” desfășoară o prodigioasă activitate editorială cu un aport esențial la propulsarea unor valori naționale și universale. Aici apar și publicațiile: „Discreționalul” (1896), „Cri d’alarme” (1915), „Secolul” (1890-1892) ș.a.

1877

Ianuarie

8. Casa de editură a operelor muzicale „Thiel și Weiss” anunță în „Monitorul Primăriei” apariția a numeroase lucrări semnate Leopold Stern.

11, Paris. Un grup de studenți români, care recunosc existența și necesitatea rezolvării problemei evreiești, o consideră totuși o chestiune exclusiv de politică internă. Printre semnatarii declarației: David Emanuel.

24, București. Moare la 37 de ani Avram Cohen Bucureșteanu, primul autor evreu care a scris versuri în limba română și care a compus romanțe, apreciate în epocă.

Februarie

București. Micul pianist Rosenthal, în vârstă de 12 ani, după câteva concerte date la Iași, dă două concerte la Ateneu. Este apreciat de Liszt și invitat de regină în loja regală.

Martie

6, Bacău. Săptămânalul local „Presentul” începe publicarea studiului *Starea comunității cultului israelit din București 1852-1877*, în fapt o pledoarie pentru organizarea comunității.

14. „Românul” publică sub semnătura fruntașului liberal D.A. Sturdza, un studiu edificator: *Starea financiară a României*.

30, Ploiești. Cu ocazia înmormântării unui evreu, au loc provocări și excese antisemite, care se prelungesc șapte ore.

București. Apare „Der Politiker”, în idiș, cotidian efemer, cu știri externe.

București. Apare „Dus idische Blat”, în idiș, de informație culturală.

Aprilie

1, București. Iosif Azielescu scoate „Der Jüdische Telegraph”, care își încetează apariția în octombrie 1878.

5. Monitorul Oficial publică Decretul Regal prin care șase medici sunt numiți în Consiliul medical superior, printre ei și dr. Iacob Felix.

6/18. Publicarea decretului de mobilizare generală (terminată la 15/27 aprilie), care aduce sub arme aproximativ 100.000 de oameni, printre care și evrei.

9, Iași. Medicul primar al orașului, dr. G. Fleișlein, înaintează Ministerului de Interne raportul asupra stării sănătății pe anul 1876.

10. Se publică Regulamentul rechizițiilor militare pe timp de război.
- 17, **Bacău.** „Presentul” publică drept editorial apelul directorului său A. L. Löbel, din care extragem: „Datoria noastră este să fim acolo unde va fâlfâi drapelul românesc... Aci s-au născut strămoșii noștri, aici am crescut și noi, aici sunt mormintele părinților și a copiilor noștri, aici avem mult, puțin, averile noastre, aici e țara noastră”.

Mai

- 1, **Iași.** Notabilitățile evreiești alcătuiesc un „Comitet Central”, ce îndeamnă printr-un apel la sprijinirea materială a pregătirilor de război. Semnează președintele Ch. I. Daniel, vicepreședinți I. Neușotz, M. de Valberg și M. Posner.
8. „Presentul” publică în afara apelurilor de la București și Iași, altele provenite de la Botoșani, Bacău, Huși.
9. Sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților proclamă independența de stat a României; ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu, declara: „Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare... suntem o națiune liberă și independentă”.
- 15, **Bacău.** Editorialul ziarului „Presentul” salută din partea evreilor dobândirea independenței de stat a României, considerând-o firească și îndreptătită, urmare a Unirii Principatelor.
- 22-26, **Darabani (jud. Dorohoi).** „Presentul” și „Românul” consemnează maltratarea unor evrei – în total 65 de oameni, dintre care 18 grav – și distrugerea a 158 de case de către simbriașii moșierului Cimara. Autoritățile care au restabilit ordinea au deschis o anchetă. Acțiuni antisemite împotriva unor prăvăliași evrei au avut loc și la Iași.
31. Ziarul „Presa” informează că multe case ale „evreilor din România sunt transformate în ateliere în care femeile și copilele lor lucrează cu cea mai mare ardoare (...) la felurite obiecte necesare bravilor ostași români”.
- iunie.** Numărul total al comunităților evreiești care sprijină apelurile Crucii Roșii se ridică la 20, cunoscute prin apelurile reproduse în presă: București (30.IV.), Iași (1.V.), apoi Bacău, Botoșani, Roman, Bârlad, Huși și al organizației „Zeirei Zion”, toate manifestându-se înainte de declararea războiului. După aceea: Brăila, Galați, tineretul din Bârlad, notabilitățile sefarde din București; alte 8 sunt menționate în „Monitorul Oficial” ca unele ce au expediat diverse sume, respectiv: Ismail, Cahul, Hârlău, Pitești, Ploiești, Săveni, Piatra Neamț și Dorohoi.

Iunie

3. Ministerul de război numește medici recrutori pe lângă Consiliile de revizie, în vederea formării noului contingent; la București, Dorohoi, Iași, Ialomița, Romanți și Suceava, printre medicii numiți sunt și evrei.

23. Crucea Roșie a României comunică dr-ului A. Cocciu, fost combatant al Comunei din Paris, că Inspectoratul General al Serviciului Sanitar a avizat formarea ambulanței Comitetului Central Israelit. Denumirea ei oficială avea să fie: „Ambulanța Româno-Israelită – Zion”.
- 27, **București.** Are loc în fața Universității, în prezența familiei domnitoare, ceremonia prezentării ambulanțelor, printre ele și cea a „Zion” – ului cu steag propriu și național, în total șapte trăsuri bine echipate, ambulanța fiind încadrată cu doi medici, un farmacist și 13 studenți în medicină. Membrii comitetului organizator în frunte cu A. Weinberg și Ch. Focșaner, prezenți la ceremonie, s-au adresat reginei, care le-a mulțumit pentru sprijinul lor umanitar. În aceeași zi, drept răspuns la apelul Crucii Roșii, se anunță că domnul Solomon I. Baly a pus la dispoziția Societății 2.000 lei, alți 2.000 lei fiind destinați ajutorării populației nevoiașе ce ar fi obligată să se refugieze din porturile dunărene.

Iulie

- 3, **București.** Conducerea Comunității sefarde, adresându-se primului ministru, raportează suma depusă pentru ajutorarea frontului: 11.940 lei, din care Societatea Sacră (sefardă) 3.000, bancherii Halfon și Elias câte 1.500, Hilel Manoah 1.000 lei.
- 5, **Brăila.** Donația evreului Braun s-a transformat în „3.000 oca galeți” expediate la Craiova.
11. Prefectul de Cahul raportează despre donatorii evrei de produse alimentare.
15. La Marele Cartier General se semnează, printre altele, decretul de înaintare la gradul de sublocotenent a sergentului Mauriciu Brociner, dintr-un batalion de miliție; astfel acesta devine primul ofițer evreu în armata română.
- 17, **Bacău.** Începând cu numărul din această zi, „Presentul” publică sub forma a zece scrisori semnate E.S. (Elias Schwarzfeld) studiul *Israeliții din România*. Autorul își propune să explice cauzele apariției „problemei evreiești” și găsește factorul economic ca principală cauză.
- 26, **Iasi.** „Monitorul Oficial” anunță că T. Posner, vicepreședinte al comunității israelite, a depus la Serviciul Sanitar al Armatei 8.000 lei pentru un spital ambulatoriu de 30 paturi, plus 2.000 lei pentru instrumentar și pansamente.
29. Ziarele semnalează că doamne evreice din București, Bârlad, depun diverse lucruri pentru răniți.
- Mihail Kogălniceanu promite reprezentanților Alianței Israelite din Austro-Ungaria că în România evreii vor fi emancipați.

August

14. „Telegraful” semnalează ajutoare din partea evreilor pentru ostașii români.
- 14, **septembrie 11, Bacău.** Sub titlul *Încă câteva observații asupra școalelor israelite*, „Presentul” publică opt articole de J. Rosenberg, în care se analizează situația școlilor. Se propun reforme pentru îmbunătățirea

procesului de învățământ, a optimizării metodelor pedagogice, a frecventării școlilor de fete, a asigurării demnității corpului didactic și punerii elevilor săraci la adăpost de umilințe.

15, Corabia. Ambulanța „Zion” trece Dunărea.

30, Plevna. Se hotărăște asaltul general asupra pozițiilor turcești. Din batalionul I al Regimentului 8 de Infanterie face parte subl. M. Brociner, primul ofițer evreu.

Plevna. Are loc a treia bătălie; Brociner este rănit.

Verbița (Bulgaria). Ambulanța „Zion” se instalează pe zonă, pe toată durata asediului Plevnei. Personalul ambulanței „Zion” pansează până la 600 de răniți căzuți la asaltul Plevnei; se distinge sergentul sanitar Leizer Mendel.

Septembrie

6, Verbița. O parte din personalul ambulanței „Zion” este detașat la primul ajutor, pe linia de foc.

8, București. Rabinul dr. M. Beck predică în Templul Coral despre pace, libertate și independență.

9. Marele Cartier General recompensează prin ordin de zi nr. 64 pe subl. Brociner Mauriciu, serg. sanitar Leizer Mendel și sergent Bercovici Florin.

11, Bacău. „Presentul” publică în traducere predica rabinului S. Löbel pentru eroii căzuți la Plevna.

20. „Journal de Bucarest” evidențiază rolul doctorilor Sigmund Steiner și Salomon Halfon în organizarea ajutoarelor pentru front.

25, Bacău. „Presentul” publică un bilanț provizoriu al activității Comitetului Israelit din Iași, constituit pentru ajutorarea soldaților răniți.

➤ La deschiderea anului de învățământ 1877-1878, numărul total al școlilor israelito-române este de 12, din care 11 de băieți: Bacău, Botoșani, Brăila, București, Buzău, Craiova, Focșani, Galați, Pitești, Ploiești, Vaslui și una de fete la Iași.

Octombrie

16, București. Adolf Weinberg donează 2.000 lei pentru înzestrarea armatei, 1.000 pentru orfanii de război și 1.000 lei pentru spitalul Independența.

23. Colonelul Stavrescu, medicul-șef al diviziei a III-a, menționează contribuția ambulanței „Zion” și meritele personale ale dr. A. Cocciu, căruia i s-a decernat „Steaua României”, iar studenților în medicină A. Iaslovici, I. Uziel și A. Turi, medalii. Aceleași laude și din partea comandantului Diviziei a III-a, general Anghelescu.

Noiembrie

28, Plevna. Generalul Osman Pașa se predă și semnează capitularea garnizoanei turcești.

Decembrie

12-13, Bacău. Apare *Calendarul pentru Israeliți* pe anul 1877-1878, în 120 de pagini, editat de A.L. Löbel.

13. Lista membrilor Consiliului General al Societății de Cruce Roșie: N. Krețulescu, C. A. Rosetti, Dimitrie Sturdza, G. C. Cantacuzino, dr. Athanasovici și E. Hilel Manoah.

Tulcea. Localitatea dispunea deja de o școală și o Talmud Tora la alipirea ei de România. La 1883, școala este desființată din lipsă de fonduri.

- În timpul campaniei din 1877-1878 au fost înrolați în armată 883 soldați evrei, dintre care nu puțini se disting în lupte și sunt răsplătiți cu decorații.
- Început cu modestie, sub forma unui *Calendar pentru israeliți pe anul 5648/1877* (o încercare de asemenea Calendar mai făcuse, la 1874, Elias Schwarzfeld, dar publicația și-a încetat apariția după primul ei tom) „Anuarul pentru Israeliți” a apărut regulat între 1878 și 1899 și va însuma 19 tomuri, reprezentând cea mai prestigioasă publicație evreo-română de cultură iudaică și universală. Anuarul a apărut în primul an la Bacău, apoi la București sub redacția lui M. Schwarzfeld.
- Adolphe Stern tipărește prima traducere din engleză în română a piesei *Hamlet* de W. Shakespeare.
- Moses Gaster își ia doctoratul în filologie la Leipzig, cu o teză de fonetică istorică: *Zur rumänischen Lautgeschichte*.
- Ronetti-Roman publică prima sa lucrare literară, pamfletul *Domnul Kanitferstan*, extras din *Jurnalul unui trândav*.

1877-1878. Societatea israelită „Înfrățirea Sion”, din București „Ambulanța româno-israelită Sion”, care, condusă fiind de dr. Cocciu a adus o contribuție importantă în organizarea ajutorului medical în Războiul de Independență. Medicul căpitan Alexandru Cocciu a fost secondat în munca sa pe front de către medicii evrei: Herman Lupu, Adolf Veinberg, Leon Iarchi, Leri Apotecker, Westfried Filip ș.a.

1878

Februarie

19 – martie 3. Tratatul de pace ruso-turc de la San Stefano (fără participarea României) stipula recunoașterea independenței României alături de cea a Serbiei și Muntenegrului și autonomia Bulgariei; totodată, Dobrogea era cedată Rusiei, care își rezeva dreptul de a o schimba „cu partea Basarabiei detașată la 1856”.

Martie

1, Craiova. Ia ființă societatea de tineret „Fraterna”, fără deosebire de religie și naționalitate, având un caracter mutual, social și intelectual.

5, **București.** B. Boerescu apreciază că problema evreiască se poate rezolva în cadrul tratativilor de la Berlin și dă scrisori de recomandare delegației evreilor din țară către A. Cremieux și Bleichröder.

Mai

București. Este adresată Camerelor o petiție a populației evreiești pentru revizuirea Constituției (art. 7).

Iunie

1/13 – **iulie 1/13.** Congresul internațional de la Berlin, convocat în vederea revizuirii Tratatului de la San Stefano. Se recunoaște independența României și drepturile acesteia asupra Dobrogei, străvechi teritoriu românesc, iar județele Bolgrad, Cahul și Ismail din sudul Basarabiei (retrocedate Moldovei prin Tratatul de la Paris din 1856) sunt încorporate din nou în Imperiul Țarist. Art. 44 al Tratatului de la Berlin este semnat, dar nu prevede în mod expres obligația de a se acorda cetățenie evreilor, ci doar, la alineatul 2, libertăți religioase pentru străinii care locuiau în România, ceea ce pune sub semnul întrebării obligația implicită ce decurgea din alineatul 1, în legătură cu situația evreilor.

13, **București.** A. Goldfaden cere și primește autorizație pentru spectacole în grădina „Jignița”.

29. Apare publicația „Fraternitatea”.

Octombrie

8, **București.** Conducerea „Înfrățirii Zion” este invitată la solemnitatea intrării oficiale a trupelor victorioase în Capitală, președintele ei fiind decorat pentru acordarea de sprijin efortului de război.

31, **Galați.** Ohrana îl răpește pe C. Dobrogeanu-Gherea pentru a-l aresta și transporta în Rusia.

Iași. „Prima societate fraternală a junimii israelite pentru fundarea de școli” numără 200 de membri și reușește să înființeze o școală cu primele două clase primare; încearcă, fără succes, să înființeze și un spital, în urma incendiului din 1873.

➤ Rusia și Austro-Ungaria acceptă recunoașterea independenței României și în absența modificării art. 7 din Constituția din 1866, care contravenea art. 44 din Tratatul de Pace de la Berlin.

Noiembrie

– 1879. Se declanșează procedura de modificare a faimosului art. 7 cerută și de unele puteri occidentale.

București. Se naște A. Levy Ivela, compozitor, organist și dirijor al corului Templului sefară; decedat la 19 februarie 1927.

Cernăuți. la ființă „Societatea de muzică (Musik-Verein) care a stimulat drumul spre notorietate al compozitorului Norbert Gingold și al cunoscutului tenor Joseph Schmidt, care și-a început cariera în corul Templului cernăuțean.

Timișoara. Iacob Fischer pune în funcțiune o fabrică de parchet.

Tr. Severin. Se deschide școala evreilor de rit spaniol.

- După Congresul de la Berlin, eforturile pentru asigurarea unei organizații comunitare evreiești, recunoscută de stat, se reintensifică, însă fără succes.
- După încetarea războiului, o uriașă campanie de presă internațională, de memorii și petiții către marile puteri – de către toate forurile evreiești europene – este dusă pentru a se căpăta asigurări ferme din partea guvernului român că toți evreii țării care și-au dovedit patriotismul pe front și în spatele acestuia, vor fi emancipați.
- Apare: *La Question des israelites devant le Congres (de Berlin) et devant la Roumanie, par C.P.V...* (Problema evreilor în fața Congresului de la Berlin și în fața României, de C.P.V...), București.
- Ioan Slavici publică „*Soll*” și „*Haben*”, cestiunea ovreilor din România. *Studiu social*, cu puternic iz antisemit.
- I. C. Brătianu, într-o alocuțiune parlamentară, îl denumesc pe I. Barasch „cărturar de frunte și unic al etniei sale”.

1879

Ianuarie

17. Guvernul depune mesajul de revizuire a articolului 7 din Constituția de la 1886, în ideea acordării cetățeniei evreilor pământeni.

Februarie

20. Opoziția declară în Cameră că este de acord cu revizuirea.

Martie

25. În Cameră și Senat se votează principiul revizuirii art. 7 din Constituție.

Iunie

29, **București.** Apare săptămânalul „*Fraternitatea*”, seria I-a (până la 18.X.1885). Fondatori: Isac Auerbach și A. S. Gold. Programatic se consideră „organ de luptă pentru revendicarea dreptului la existență a evreilor, pentru egalitatea lor de tratament”; își propune să dezvolte conștiința națională, respectul legilor și autorității.

Iulie

București. Apare „*Buletinul Înfrățirea Zion*”, în limba română (pe parcursul apariției, capătă denumiri diferite). Consemnează activitatea lojilor masonice evreiești din Capitală și țară.

Octombrie

7/19. Art. 7, revizuit, al Constituției este adoptat, în final, în Cameră (133 voturi pentru, 9 contra) și Senat (56 pentru, 2 contra) și promulgat două zile mai târziu. Deși el prevedea, la modul general, abolirea discriminării religioase

pentru dobândirea de drepturi civile și politice, punea totuși numeroase condiții restrictive pentru dobândirea cetățeniei. Asemenea condiții restrictive făceau ca practic să nu fie imediat naturalizați decât cei 888 combatanți din Războiul Independenței și alte câteva zeci de evrei. Ulterior, au mai fost naturalizați individual 529 persoane, până în 1913, plus câteva zeci până în 1918. Deci, un procent infim din populația evreiască de câteva sute de mii de suflete trăitoare pe acest pământ.

București. Se publică *Question israelite. Discours prononce par M. B. Boeresco, Ministre des Affaires Etrangeres dans la seance de la Chambre des Deputes.*

Noiembrie

11/28, București. „Monitorul Oficial” publică numele, locul de naștere, gradul, arma, funcția etc. celor 888 de israeliți naturalizați pentru meritul de a fi „servit sub drapel în timpul Războiului pentru Independență”.

18, București. Se deschid cursurile școlii de adulți „Sinai” cu durata de doi ani; obiecte de studiu: româna, lectură și scriere, aritmetică, noțiuni de istorie.

28, Tulcea. Rabinul Taubes propune convocarea rabinilor și notabililor din țară pentru „a se concilia legile noastre (religioase) cu legile statului” și „a se stabili o organizare în cultul și comunitățile noastre”, în speranța lămuririi „chestiunii evreiești”.

Decembrie

25, București. „Înfrățirea Zion” a acordat personalului medical al ambulanței militare, medalii speciale, comemorative.

25. Dr. M. Gaster își începe colaborarea la „Convorbiri literare”.

București. Leopold Stern începe să publice, în „Lyra română”, *Dicționar portativ pentru toate felurile expresiunilor întrebuințate în muzică.*

Focșani. Se înființează o societate de asistență feminină.

Iași. Intră în funcțiune Fabrica de chibrituri „S. Goldenthal”; în 1882 produsele ei vor fi premiate la expoziția de la Livorno.

București. Apare: *Chestiunea israelită înaintea Camerelor de revizuire. Moțiunea nerevizioniștilor și discursurile deputaților N. Blaremburg, V. Conta și D. Rosetti-Teșcanu destinate a o justifica precum și discursul ținut în Senat de marele poet V. Alecsandri tot în acest scop.*

Tr. Severin. Se deschide școala evreilor de rit occidental.

Iași. Apare A.S. Goldenthal (Goldenthal), *Părere asupra chestiunei israelite.*

Iași. K. Lippe publică *Lupta evreilor din România pentru emancipare.*

➤ E. Schwarzfild publică *Chestia școlilor și a progresului israelit.*

➤ I. Heliade-Rădulescu publică *Alianța israelită și modul cum ar trebui să se rezolve darea drepturilor politice jidanilor, fără qua existența națională să fie pusă în pericol, Conferință ținută la sala Atheneului în 27 mai 1879.*

1880

Ianuarie

29. Moare Adolphe Cremieux (n. 1796), de două ori președinte al Alianței Israelite Universale (1863-1866 și 1868-1880).

Februarie

20. Nota comună a reprezentanților Germaniei, Angliei și Franței la București, adresată Ministerului de Externe Român cu prilejul recunoașterii independenței României. Printre altele, se exprimă rezerve față de noul art. 7 al Constituției române, referitor la evrei.

Mai

3. Se naște pictorul Alexandru Ziffer (decedat la Baia Mare, 7.9.1962), creator a 1.500 de pânze, prezent în expoziții pe toate continentele.

Iunie

1. În Cameră se citește rezumatul petiției publicată în primul număr al „Fraternității”, prin care Congregația evreilor sefarzi și Comitetul Templului Coral cer ca evreii să fie declarați cetățeni români.

- 25, *Filipești*. I. Rosenfeld pune în producție o fabrică de sticlărie fină.

- Craiova*. Preotul D. C. Gerota (1843-1906) creează împreună cu notabili evrei societatea de într-ajutorare iudeo-creștină „Egalitatea”, cu scopuri culturale și de asistență. În 1930, la 50 de ani de existență, societatea era condusă de dr. D. Gerota, fiul fondatorului.

- Mozes Schwarzfild în „Fraternitatea” și Elias Schwarzfild în „Anuarul pentru Israeliți” publică studii, pledând pentru o școală evreiască, care, fără a lăsa deoparte cultura religioasă, limba și istoria evreilor, să-i pregătească pe elevi pentru a înfrunta exigențele unei societăți moderne.

- București*. Apare „Die jehudișe presse”, în idiș; argumentează utilitatea învățării limbii idiș.

- București*. Dr. Iacob Felix este ales membru al Academiei Române.

- Nădaș-Arad*. Se înființează Societatea forestieră Nădaș-Arad și cu capital evreiesc.

- Iași*. Apare „Iesrup”, în ebraică. Redactor E. Rokeah. Organ de educație laică în ivrit.

- Iași*. Este dezafectat vechiul cimitir evreiesc aflat în mahalaua Ciurchi.

- Iași*. Iau ființă: o fabrică de hârtie pentru țigarete (proprietari frații Braunstein) și una de clei de oase (proprietar M. Rottenberg), alta de capete de sifoane (proprietar B. Enzavitz).

- L. Kalmar publică *Geografia căilor ferate române* (în A.I.).

- Până la finele anului este încheiată recunoașterea internațională a independenței României de către toate statele europene. Pentru situația evreilor din țară, noul art. 7 revizuit al Constituției statua pentru majoritatea zdrobitoare a

coreligionarilor un *statu quo ante* pentru încă o lungă perioadă de timp, practic până în 1919.

- Rabi Israel Würzburger (n. 1850, la Vișeu de Sus, m. 1929) ajunge la Buzău, unde funcționează ca rabin până la moartea sa. Este autor de response ș.a.

1881

Ianuarie

- 12, București.** Apare săptămânalul de orientare chowewe sionistă „Apărătorul”. Redactor A. S. Gold, colaboratori: dr. K. Lippe, Adolf Steinberg, M. Stăureanu, frații Critzman, Lazăr Șăineanu. Și-a încetat apariție la 21.5.1884.
- 17.** Adunarea Deputaților discută și respinge cererea de indigenat a bancherului și filantropului ieșean Iacob Neuschotz.

Februarie

- Congresul de la Focșani decide coordonarea străduințelor evreiești de emigrare sub conducerea unui comitet central cu sediul la Galați. După înființare, acest comitet va fi susținut de o seamă de organizații evreiești în frunte cu Societatea Zion, devenită ulterior B'nai B'rith.

Martie

- 14/26.** Parlamentul votează transformarea României în regat.

Aprilie

- 6/18.** Legea asupra străinilor înscrie, în fapt, împotriva evreilor: măsuri de expulzare; vexațiuni la adresa celor declarați „vagabonzi” ș.a. Între 1880 și 1894 se estimează că au fost expulzați sub acest pretext 163 de evrei, iar între 1894 și 1904, 117 evrei.

Mai

- 10, Iași.** La 10 mai, I. Neuschotz și I. Leibowitz au pus la dispoziția Casei Regale suma de 14.000 lei pentru ajutorarea orfanilor celor căzuți în Războiul de Independență. Venitul legatului de mai sus a fost destinat educării într-un institut a fiului maiorului Giurescu (căzut în luptele de la Rahova).
- 12/24.** Legea de încurajare a industriei „Măsuri generale pentru a veni în ajutorul industriei naționale”. Avantaje însemnate acordate pentru înființarea de întreprinderi industriale cu un capital de 50.000 de lei și cu un număr de cel puțin 25 de lucrători (scutiri de impozite și de taxe vamale, reduceri pe căile ferate, materii prime etc.); încurajează marea industrie mașinistă, legea constituind un moment important în evoluția economiei românești.
- 21, București.** Se naște pictorul Iosif Iser, decedat la 25.4.1958.
- București.** Apare „Der Kolonist”, în idiș. Încurajează pe cei care vor să se stabilească în Eret Israel ca agricultori.

Iunie

9. Se formează un nou guvern liberal condus de I. C. Brătianu. La Interne C. A. Rosetti, „republicanul de la 1848”, care lovește în evrei prin circulare secrete către prefecți, ordine și măsuri discriminatorii.
- 15/27. Legea pentru alegerea consiliilor comunale, prevede: împărțirea alegătorilor organelor comunale din comunele urbane reședințe în două colegii; primul alegea jumătate plus unul dintre membrii Consiliului Comunal; alegătorii fără cens și neștiutorii de carte din aceste comune votau prin delegați.
24. Se pune în aplicare Legea bursei, modificată astfel încât intermediarii evrei nenaturalizați sunt îndepărtați.
- 29, **București**. „Apărătorul” relatează despre prezența în grădina Jignița, la spectacolul cu piesa lui A. Goldfaden *Învierea morților*, a lui Titu Maiorescu cu familia, împreună cu M. Kremnitz.

Iulie

- 1, **Iasi**. Își începe apariția revista de cultură „Contemporanul”, scoasă de frații Nădejde, la care colaborează C. Dobrogeanu-Gherea.
- 26, **București**. Se tipărește – pentru a sluji drept atâtare antisemită – o traducere falsificată a Șulhan Aruhului (colecție de prescripții ritologice).
- 31, **Focșani**. Delegați ai societăților de orientare „Chowewe Zion” (Prietenii Sionului) proveniți din mai multe orașe pun bazele unui „Comitet Central pentru înlesnirea emigrării evreilor” cu sediul la Galați.

Octombrie

- 5, **Botoșani**. Se naște literatul Barbu Lăzăreanu (decedat 1957).

Decembrie

- 27, **București**. Încetează din viață dr. I. Stern, fruntaș al Comunității Evreilor din București, membru fondator al Societății „Zion”, colaborator al „Israelitului Român” (seria a II-a). Lasă în manuscris traducerea dramei lui G. Lessing, *Nathan înțeleptul*.
- 30-31 – 1882, **ianuarie 1**. La Focșani are loc prima conferință sionistă din țară, la care sunt reprezentate 50 de societăți de colonizare din țară.
- București**. „Anuarul pentru Israeliți” publică studiul demografic al dr. M. Roth, care explică rata scăzută a mortalității la evreii români față de restul populației prin respectarea unor norme de igienă și a vieții familiale stabile; precizează totuși că rata este superioară colectivităților evreiești din țările industrializate.
- București**. Isaac David Bally (Davicion Isaac), publică *Reconstituirea Naționalității Israelite. Cuvântare, ținută la 29 iunie 1881*.
- Focșani**. Apare „Armonia”, în limba română, organ chowewe zionist, de importanță locală.

Iași. Apare „Naie Idișe Țaitung”, în limba idiș. Informații politice generale, popularizarea ișuvului din Eretz Israel.

Iași. Comunitatea evreilor a avut în cursul anului încasări de 162.000 lei, a cheltuit 100.000 lei pentru spital, 62.000 pentru cult, 18.000 pentru întreținerea școlii israelito-române, 6.000 pentru plata pensiilor, 4.000 diverse ajutoare. La Iași funcționează și unica școală de fete israelito-română, susținută de „Reuniunea femeilor israelite”.

Iași. Din raportul „Serviciului de igienă” se constată existența a 17 evrei cadre sanitare cu titlu academic (doctori, dentiști, farmaciști), 2 subchirurghi și 43 moașe. Între profesiunile libere, doi doctori în drept, care profesau avocatura și trei profesori în școlile statului.

Iași. Încep înhumările în noul cimitir din Păcurari, recent deschis.

1881-1908. Arthur Ruppin alcătuiește o statistică a emigrărilor în S.U.A., Canada și Argentina în acest răstimp. Din România au emigrat 96.000, astfel: 75.000 în S.U.A., Canada și Argentina; 20.000 în Anglia; 1.000 în Palestina. De aici rezultă că primele emigrări colective în Palestina, Anatolia și Siria n-au corespuns așteptărilor sub raportul șanselor de așezare și integrare. Atracția americană se exercită și prin siguranța locului de muncă ce se oferea emigranților.

1882

Ianuarie

8, Bacău. Comitetul agricol și industrial acordă lui Solomon Kaufman medalia de argint pentru cultivarea porumbului cicantin.

8, București. „Societatea pentru tipărirea de cărți didactice israelito-română” și-a început activitatea prin publicarea unui vocabular analitic.

8, București. „Fratenitatea” informează că în folosul azilului pentru bătrâni „Elisabetheu” s-au dat mai multe reprezentații cu ajutorul protagoniștilor Teatrului Național: M. Pascaly, M. Millo, St. Iulian și alții.

10, Piatra Neamț. Din inițiativa Societății „Ajutorul” s-a inaugurat o școală pentru adulți.

29, Iași. Apare în presă o dare de seamă privind activitatea orfelinatului „Iacob și Fanny Neuschotz”. Cei 18 copii din orfelinat sunt elevi merituoși; doi dintre cei ieșiți premianți studiază la Viena.

Februarie

11. Ziarul londonez „Times” publică o scrisoare semnată de Sir Lawrence Oliphant; se referă și la Societatea de emigrare din Botoșani care cuprinde circa 1.000 de evrei dornici a pleca în Palestina în calitate de coloniști.

19, Iași. Capitaliști evrei și români au format o societate pentru iluminatul electric al orașului.

- 19, Tulcea.** Ministerul culturii exprimă mulțumiri d-lui D. Elman, consilier comunal și notabil al comunității locale, care a donat Muzeului de Antichități obiecte antice găsite pe proprietatea sa. Astfel de donații a făcut și S. I. Rosanis.
- 26, Botoșani.** Apare periodicul „Haor” (Lumina) în limba ebraică. Redactori H. Teller și D. S. Silberbuch.
- 26.** S-au înaintat Camerelor Legislative proiecte de legi discriminatorii precum cea a licențelor, a tutunului, a vămilor. Prefecții, primarii și alți funcționari de stat au pus în aplicare numeroase instrucțiuni împotriva evreilor.

Martie

- 1, Iași.** Pentru prima dată în lista juraților a fost inclus un evreu – Albert Daniel.
- 5, București.** „Societatea pentru tipărirea de cărți didactice israelito-română” publică o istorie biblică alcătuită de dr. M. Gaster, completată cu o geografie a Palestinei.
- 12.** Informații în presă despre înființarea a 29 de comitete locale (17 în Moldova, 8 în Muntenia, 3 în Dobrogea și unul în Oltenia) menite să sprijine material emigrarea.
- 28, București.** Bilanțul activității spitalului „Caritas”: 509 spitalizați, 2.496 tratați ambulatoriu, indiferent de religie. Medici principali: S. Steiner și M. Wertheimer.
- primăvara.** Sosirea lui Sir Lawrence Oliphant la București. Este primit cu onoruri deosebite. La 26 aprilie, în cadrul unor întâlniri publice, conduse de Moscu Așer, Sir Oliphant își expune programul său umanitar de susținere a emigrației evreimii locale spre Palestina. În țară s-a creat, ulterior, un adevărat curent oliphantist de emigrare.

Aprilie

- 7/19.** Legea asupra străinilor sau Legea pentru expulzarea străinilor (completată cu Legea și regulamentul pentru biletele de liberă petrecere a străinilor în România din 2/15 august 1900).
- 11, Brăila.** Se inaugurează Școala de băieți clădită cu bani donați de Abraham și David Schwartzman.
- 16.** „Revue Politique et Littéraire” publică date statistice orientative. La o populație de cinci milioane, numărul evreilor din România este de 265.000, adică 5%. Printre centrele de maximă concentrație: Iași – 40.000 la o populație de 90.000, Botoșani – 15.000 la 50.000 de locuitori. „Fraternitatea” din 23.4. le contestă, afirmând în concluzie că numărul evreilor este de 143.000 în Moldova și 30.000 în Muntenia.
- 16, București.** Dr. David Emanuel a fost numit profesor de matematici la Școala de agricultură de la Herăstrău, viitorul Institut agronomic „N. Bălcescu”.
- 23, Tulcea.** Zece persoane, din care trei cu familii, au plecat spre Palestina.

Mai

- 10, Fălțiceni.** La Te Deum-ul organizat cu prilejul Zilei Independenței, la Sinagoga Mare, sunt prezente și autoritățile locale în frunte cu prefectul județului.

21. Sergentului gornist David Senfeld, din Batalionul I Vânători i se acordă pentru 12 ani de serviciu „Virtutea militară” de argint și o pensie viageră de 300 lei.
- 28, *com. Răușeni, jud. Botoșani*. Băcăuanul Kaufman Mayer este somat să părăsească comuna deși are serviciul militar îndeplinit, un fiu în armată și este stabilit în comună de o generație.

Iunie

4. Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice numește în comisiile de sfârșit de an al școlilor secundare din București, printre alții pe dr. M. Gaster și dr. M. Farchi la secțiunea literară, pe dr. David Emanuel la matematică și pe M. Cohen la Conservator.
- 11, *București*. L. Halfon, membru al Comitetului Central al Crucii Roșii, intră în Consiliul de administrație al acesteia.
11. Presa evreiască constată și comentează sub titlul „Comedia indigenatelor” modul în care Camera, în dispreț față de Constituție și Legea cetățeniei, amână discutarea proiectelor de lege *sine die*, iar Senatul le respinge sistematic.
18. Criza comercială este cauzată și de restrângerea activității comerciale, meșteșugărești, a arendașilor evrei hăituiți prin măsuri discriminatorii.
- 25, *București*. Aron Isac Feins, care a făcut parte din martie 1880 până în aprilie 1882 din Garda orășenească, culoarea de Negru, a cerut un certificat de atestare a serviciului prestat. A fost refuzat pe motiv că evreilor nu li se pot elibera acte de serviciu în Gardă.
- 29, *București*. Din inițiativa societății „Caritas” se pune piatra fundamentală a unui nou spital. Au luat cuvântul rabinii dr. M. Beck, dr. M. Gaster, medicii S. Steiner și M. Wertheimer.

Iulie

- 2, *Iași*. Samuel și Elias Șaraga anticari, editori și librari, primesc mulțumiri publice din partea Ministerului culturii pentru obiectele donate Muzeului Național din București.
2. Școlile de meserii, agricultură și inginerie sunt inaccesibile pentru evrei.
- 30, *Turnu Severin*. Leon H. Tuvi, colaborator la „El corco de Viena”, ziar sefard, publică o istorie postbelică a poporului evreu. „Fraternitatea” o consideră prima istorie publicată în ladino.
- 30, *Bârlad*. la ființă o nouă societate „Junimea studioasă”.
- 30, *Craiova*. Ziarele antisemite îl atacă pe preotul Gêrota care continuă să prezideze Societatea de asistență „Egalitatea” ce nu face discriminări rasiale.
- Iași*. Apare „Der Rumenișer israelit”. Popularizează sprijinul acordat A.I.U. ș.a. și comunitar-intern emigrării evreilor.

August

1. Sub înrăurirea propagandei desfășurate de Comitetul Central Sionist din Galați ca și de adepții curentului „oliphantist”, un prim vapor (Thetis) cu 228

emigranți din Moinești, Cârja, Galați, Bacău și Focșani, complet echipați pentru o colonie de agricultori, s-a îndreptat spre Palestina. Majoritatea emigranților erau din Moinești. De aici și gluma „drumul spre Palestina trece prin Moinești”, spusă de regulă în idiș. Până la așezarea lor în colonia ce va fi numită „Zichron Iacov”, emigranții au cunoscut peregrinări dureroase prin porturile Siriei, Egiptului etc., nefiind lăsați să debarce la Haifa.

14. Davicion Bally pleacă la Ierusalim unde, după o ședere și reculegere de numai doi ani, moare la 20 aprilie 1884, înmormântat fiind pe Muntele Măslinilor.
- 15, 17. Se publică în „Monitorul Oficial” liste oficiale cu privire la emigranți. Din București: 3 familii cu 15 suflete, plus 21 fără familie; Bacău: 20 familii cu 131 persoane, total 166 persoane. La 20 octombrie, o altă listă cu 50 persoane, majoritatea meseriași (tinichigii, croitori, cizmari), total 475 persoane.
27. Ministerul de Interne dispune acordarea unei reduceri de 50% pe calea ferată celor ce prezintă certificate de emigrant.

Septembrie

- 10, Iași. Produselor fabricii de chibrituri, aparținând lui Samuel Goldenthal, li s-a acordat Marele Premiu al expoziției de la Livorno.
14. Se naște Wilhelm Filderman, figură proeminentă a evreimii române. Decedat 1963.
- 23, Dorohoi. Prefectul Gh. Hasnaș ordonă ca evreii să fie izgoșiți, până la 26 octombrie, din toate localitățile rurale.

Octombrie

- 1, Moinești. „Monitorul Agricol” publică un articol semnat A.C.N. Racotă, reprodus de „Fraternitatea”, privind exploatarea petroliferă Theiler din localitate. Întreprinderea exploatează cu pompe americane peste 50 de puțuri, produce petrol lampant și parafină, utilizează 4.000 de oameni.
- 2, Focșani. În cadrul societății „Oliphant”, conferențiază rabinul dr. I. Taubes, sprijinind ferm emigrarea. Este invitat și în alte localități.
- 10, Iași. Se deschide un congres economic. C. Porumbaru denunță în scopuri demagogice și antisemite „o invazie întreagă de exploatare care au profitat... până a ajunge aproape deplin stăpâni pe terenul economic”.
- 18, Focșani. Apare, până la 15 octombrie 1883, „Stindardul” – organ săptămânal pentru încurajarea emigrării israeliților din România. Publică în primul număr scrisoarea primită de la emigrantul A. Weinstock, care descrie situația coloniei Samarin, de lângă Haifa. S-au expediat coloniei unelte agricole, 100 saci de făină, 40 saci fasole, porumb și altele.
- 22, București. În sala Barașeum se deschide ciclul de conferințe organizat de „Renașterea”. Deschide M. Gaster cu *Importanța culturală a Talmudului*. Au mai conferențiat: L. Schein (Lazăr Șăineanu, despre *Inchiziție*), M. Stăureanu (*Femeia israelită*), E. Schwarzfild (*Libertatea individuală*), M. Schwarzfild (*Evreii și literatura populară*).

22. „Fraternitatea” anunță că evreii emigrați din România și stabiliți în S.U.A. și-au înființat o societate de ajutor reciproc „Înfrățirea româno-americană”.
- 23, **Roman**. Femeile israelite înființează societatea de asistență „Concordia” cu scopul de a ajuta emigrarea spre Palestina.
- 30, **Focșani**. „Stindardul”, sub semnătura lui Adolphe Stern: „Nu poporul român vă gonește, ci dușmanii lui și care sunt dușmanii voștri și a tot ceea ce este fără apărare și drept”.
- Până la sfârșitul anului se creează: a) organizații locale „Oliphant” la: Adjud, București, Buzău, Odobești, Tecuci și Vaslui, Focșani, Râmnicul Sărat, Iași; b) societăți de asistență la Galați, Odobești și Roman, cu scopul emigrării în Palestina.

Noiembrie

- 9, 11, **București**. Societatea „Deșteptarea” prezidată de Polychroniade, înaintează regelui un memoriu cerându-i să nu sancționeze legea recrutării care prevede și încorporarea evreilor.
26. Aprobarea legii recrutării. Doar supușii statelor străine nu pot face parte din armată.
- Un ziar german afirmă că în 1882 au debarcat în Palestina, venind din România, 1.332 persoane.

Decembrie

- 25-26, **Galați**. Are loc conferința pe țară a secțiunilor „Oliphant”. Se stabilesc măsuri concrete de organizare și sprijinire a emigrării în Palestina. Secțiunile din Bacău, Focșani și Râmnicul Sărat fuzionează sub denumirea „B’nai Israel”.
- 25-27, **București**. Adunarea generală a societăților „Zion” hotărăște: I. Fiecare membru va plăti o taxă anuală de 12 lei pentru fondul de emigrare; sumele strânse se vor depune societății care organizează emigrarea. II. Societatea va înființa în Siria sau Palestina o colonie cu numele ei; va fi primit oricine se ocupă cu agricultura.
- I. B. Brociner, care conduce obștea evreiască din Galați, alcătuiește un Proiect de Statut pentru ceea ce el numea „Colonia agricolă Înfrățirea Zion în Palestina”.

Craiova. În editura Filip Lazăr a apărut *Palestina*, o descriere de orientare generală, de G. Litanczek

Galați, apoi București. Apare „Der Emigrant”, în idiș. Organ Chowewe-zionist.

Iași. Se alege primul comitet al „Asociației pentru Eret Israel” care număra atunci peste 3.000 de membri. Președinte dr. K. Lippe.

Piatra Neamț. Apare „Die Hofnung”, în idiș; știri politice, literare, familiale, științifice.

În cursul anului diverși producători evrei au primit distincții din partea comitetelor agricole:

- Roman: Iosif Grinberg pentru fabricarea cărămizilor;
- Iași: Michel Rothberg pentru producția de sodium necesar fabricării zahărului;
- București: - Zisu N. Mărculescu pentru conserve alimentare
- Dr. Costiner pentru extracția unor produse chimice din reziduurile rămase de la distilarea vinului.
- Azuga – D. Grünfeld înființează o fabrică de articole de sticlă

1883

Ianuarie

- 12, Galați.** Circulara comitetului Central pentru înlesnirea emigrării arată că în colonia de lângă Haifa (unde se află 70 de familii) au început lucrările agricole.
- 14, București.** Ia ființă o societate a femeilor israelite „Azilei B'noth Israel” (Fiicele Sionului), având ca scop sprijinirea emigrării. Ulterior se mai constituie și în alte orașe societăți similare.
- 14, București.** Fabrica de cizme, șei și alte echipamente militare, „Mendrea și Manoah”, a primit o comandă de la stat în valoare de 14 milioane lei.
- 14.** În diverse congrese județene ale comercianților români, cei mai mulți fiind de fapt greci, se enunță îndemnuri: „să nu se cumpere decât de la români”.

Februarie

- 17.** Dr. K. Lippe arată că deși în doi ani s-au format 60 de comitete pentru înlesnirea emigrării, cele două colonii „Roș Pina” și „Samarin” au nevoie în continuare de ajutor.
- 18, București.** Universitatea anunță un nou concurs pentru bursa Hilel Manoah. Bursa se acordă pe trei ani (3.200 lei anual) pentru a studia fizica la Paris. Aspiranții trebuie să fie absolvenți ai Facultății de științe din București.
- 20, Brăila.** La sinagogă are loc adunarea convocată de Comitetul Central pentru înlesnirea emigrărilor. Participă I. Abeles și S. Pineles, respectiv președintele și secretarul comitetului.
- 25.** Alianța Israelită a acordat pentru tinerii din România șase burse la Școala Agricolă de la Iaffa.
- 25.** Prin Decret Regal se acordă lui M. E. Cohen, comerciant și proprietar, decorația Cavaler al Ordinului „Coroana României”.
- 25.** Se publică dezbaterile la cererea de indigenat a dr. Carol Costiner. Petiționarul, care lucrase câțiva ani la Berlin în laboratorul Universității, sub conducerea lui A. W. Hofmann – creatorul coloranților sintetici – funcționa ca chimist la Pirotehnia Armatei și profesor la Școala de artificieri. Cererea este aprobată.

Martie

- 4, București.** Prin Decret Regal, David Friedman a fost decorat cu „Coroana României”, în gradul de Cavaler, pentru merite în propășirea economiei românești.

- 11.** Soldații evrei Michel Burăch, Liber Iosif, Corn Ițic și Pincu Iosib arată că au servit în timpul Războiului de Independență în Regimentul 14 Dorobanți, dar n-au fost incluși în tabelul celor naturalizați în bloc de către Corpurile Legiuitoare. Și asemenea cazuri nu sunt puține.
- 25.** Antoine Lévy, fostul mare rabin al Iașilor, a fost desemnat de profesorii liceului Charlemagne (Paris) să-i reprezinte la Congresul general al oamenilor de știință din Franța.
- 26, București.** S-a pus piatra fundamentală la sinagoga ce se clădește în curtea azilului „Elisabetheu”.

Aprilie

- 7.** Presa evreiască publică noi informații despre colonia Samarin, situată la 20 km de Haifa, pe un teren de 300 ha. Cei 70 de copii ai coloniștilor învață la Haifa.
- 18-19, Focșani.** Are loc Congresul organizațiilor de tineret „Atzilei B'NAI Israel”, fiind reprezentate secțiunile din: Adjud, Bârlad, Brăila, București, Focșani, Galați, Iași, Odobești, Piatra Neamț, Ploiești, Râmnicu-Sărat, inclusiv Comitetul Central din Galați constituit pentru a înlesni emigrarea. Congresul a realizat unificarea dintre organizațiile de tineret și Comitetul Central de la Galați. Presa a fost reprezentată prin „Neue Jüdische Zeitung” și „Stindardul”.
- 22, Fălticeni.** Din darea de seamă a comunității rezultă că în exercițiul 1882-1883 veniturile au fost destinate întreținerii spitalului evreiesc, unor acte de binefacere și salariilor deservenților de cult.
- 22, Ploiești.** Presa locală informează despre importanța fabricii de postavuri din lână autohtonă, creată de Michel Lazăr.
- 29.** Dr-ului Moritz Taubes i-a fost decernată „Coroana României” în gradul de Cavaler pentru serviciile aduse țării, cu prilejul răscumpărării rețelei de cale ferată.

Mai

- sau iunie, București.** În „Emanciparea” nr. 3 se publică articolul *Un răspuns d-lui prim-ministru I.C. Brătianu la discursurile d-sale de la Craiova și sala Ateneului în privința debutului publicistic al lui Dobrogeanu-Gherea sub pseudonimul Caius Grachus.*
- 8, București.** S-a pus piatra fundamentală a Templului Sefard; vechea sinagogă Kadoș-Șalom, clădită în 1846, se reclădește ca templu. Au vorbit rabinii Bensignor, Beck și Gaster.
- 10, Craiova.** O bandă de studenți și huligani au spart ferestrele magazineilor evreiești.
- 11, Pitești.** Vechiul cimitir fiind închis, s-a pus piatra fundamentală la construirea capelei unui cimitir nou.

13. Lazăr Schein anunță prin Monitorul Oficial că se va numi și va iscăli de acum înainte Lazăr Șăineanu.
- A apărut în Editura I. Steinberg din București, *Siderul*, text ebraic, însoțit de traducerea în limba română a dr. M. Gaster.
- În primăvară i-a apărut dr-ului M. Gaster *Literatură populară română*, lucrare de sinteză, originală prin metoda comparatistă și locul acordat folclorului în raport cu literatura cultă.

Iunie

- 24, *Suceava*. Iosef Diamand „antreprenor de birje și poștă”, încă din anul 1869, a fost decorat pentru modul cum a servit poșta, cu „Serviciul credincios” clasa I-a, de aur.
- Se semnalează apariția monografiei *Comunitatea din Piatra*, de Iosef Kaufman.

Iulie

- 1, *Slatina*. Comunitatea locală a inaugurat cimitirul, inițiind și lucrările de îngrădire. Terenul a fost acordat de primărie, care a dat și un sprijin material.
- 8, *Craiova*. La examenele elevilor școlii israelite-române, M. Stăureanu, profesor la liceul local și revizor școlar, menționează rezultatele deosebit de satisfăcătoare obținute la română, germană și ebraică.
- 8, *Ploiești*. Primarul orașului, Radu Stanian, elogiind rezultatele obținute de elevii școlii israelito-române „Luca Moise”, declară că vede în instruirea întregii populații calea sigură pentru stărpirea urii și vrajbei.

August

- 26, *Iasi*. „Prima societate fraternală pentru căutarea bolnavilor și înmormântarea decedaților” din Păcurari, cunoscută sub numele de „Fraterna” își publică primul bilanț după șapte ani de activitate.

Septembrie

2. Presa publică informații privind evreii care au slujit în armată în cursul Războiului de Independență dar n-au fost împământenți conform art. 7 din Constituție. Cazul fraților Friedman din Iași, unul medic, celălalt farmacist, decorați cu „Steaua României” și „Virtutea militară”, șefi ai spitalului ambulant al israeliților din Iași, care a funcționat la Turnu Măgurele, este unul din cele mai flagrante.
- 4-5, *Galați*. Are loc Adunarea generală a secțiilor care sprijină emigrarea, convocată de Comitetul Central pentru înlesnirea emigrării. Sunt reprezentate 19 secții din 18 orașe și târguri. Obiectul dezbaterii: colonia „Samarin”.
- 9, *București*. Evreu funcționar superior al Căilor Ferate Române, autor al unor lucrări de specialitate, este delegat la Conferința de la Kiev în vederea stabilirii relațiilor dintre C.F.R. și Căile Ferate Ruse.
23. Apare pentru prima dată în România a unei lucrări cu caracter juridic pe tema *Procedura civilă adnotată*, autor Adolphe Stern.

Octombrie

21, Fălticeni. I. Gertler a dat în folosință primul hotel al orașului.

Noiembrie

11, Săveni, jud. Dorohoi. N. Vițianu, evreu împământenit, obține prin concurs dreptul de a deschide prima farmacie în târg.

25. La expozițiile agricole și industriale din județele Suceava și Brăila sunt distinși numeroși evrei.

Decembrie

2, București. Printre conferențiarilor de la Ateneul Român se numără și dr. M. Gaster; el s-a ocupat de un subiect folcloristic *Apocrifele în literatura română*.

9, București. Se anunță apariția unui nou ziar în idiș, intitulat „Judith”, sub direcția scriitorului R.D. Broides.

15-17. Camera dezbate și votează legea comerțului ambulant, datorită căreia numeroși evrei negustori ambulanți nu-și vor mai putea exercita negoțul.

16, București. Dr. David Emanuel, profesor la Universitate, a fost însărcinat și cu predarea algebrei superioare, în cadrul Facultății de Științe.

16. În Senat are loc o dezbatere prilejuită de răscumpărarea târgului Ștefănești. Art. 7 din Constituție nu permite decât celor de origine română achiziționarea de pământ.

30. Colaboratorii români ai *Enciclopediei filologiei romanice* sunt J. V. Jarnik și dr. M. Gaster, ultimului revenindu-i articolul despre elemente străine în limba română, cât și o prezentare succintă a literaturii române.

București. Apare „Kol Rina”, în idiș. Caiet de cântece, cuplete, foiletoane etc.

Galați. Apare broșura *Central Comite der Erleichterung der auswanderung der Israeliten aus Rumanien. General-Versammlung einberufen am 4/16 und 5/17 sept. 1883 zu Galatz* (Adunarea Generală a Comitetului Central pentru facilitarea emigrării evreilor din România, convocată la 4 (16) și 5 (17) septembrie 1883 la Galați).

Galați. Apare „Die Wahrheit”, în idiș, editor Dov Beris Margulis.

Scăeni. Esra Penchas înființează fabrica de hârtie din localitate.

➤ Legea loteriei barează accesul evreilor în această activitate lucrativă.

1884**Ianuarie**

6, București. Se înființează „Societatea anonimă pentru exploatarea pădurilor și fierăstraierilor”, cu un capital de 10 milioane lei, finanțată de banca Marmorosch Blank.

6-15, Craiova. La spectacolul dat de trupa Goldfaden în ziua de 6 ianuarie a explodat o bombă.

6-8, Iași. Are loc al II-lea Congres economic, de la care evreii sunt excluși.

20. Gustav Mayer, filolog și folclorist, publică, în „Allgemeine Zeitung” din München, o recenzie elogioasă a cărții lui M. Gaster, *Literatura populară română*.

Martie

17/29. Legea comerțului ambulant interzice evreilor activitatea în acest domeniu, în care lucrau până atunci circa 5.000 de persoane active (de care depindeau alte 20.000 de neactivi – copii, soții, rude etc.).

-aprilie. În unele comune din Moldova au fost evacuați evreii din sate.

Aprilie

13, București. Sigmund Prager deschide o fabrică de pălării.

20. Dr. M. Gaster a fost numit membru al „Societății geografice române” și membru corespondent al societății „Handel Geverbverein”.

22, București. Apare ziarul „Dreptatea”, care are o atitudine corectă față de problema evreiască.

București. Societatea „Chevra Chedoșa” a evreilor sefarzi înființează un azil de bătrâni.

Mai

4, București. L. Calmann, profesor la școala căilor ferate române și funcționar, a făcut parte din delegația română la Conferința tarifelor din Viena.

11. S-au constituit mai multe comitete pentru ajutorarea negustorilor ambulanți rămași fără ocupație ca urmare a aplicării Legii comerțului ambulant. B. Menil, consulul Olandei la Galați, a lansat un apel similar pentru ajutorarea lor.

28, București. Dr. A. Stern și dr. M. Beck, primiți în audiență de rege și de ministrul de Externe D. Sturza, au expus situația grea a negustorilor ambulanți, cât și consecințele altor măsuri luate contra evreilor.

București. Haim Bedjerano, directorul școlii israelito-române este numit membru al binemeritanților italieni. Este numit și președinte al Societății pentru științe populare din Roma și i se decernează medalia cu grad de cavaler al societății „Areopagul”.

București. S-a înființat societatea literară și de cultură iudaică „Maimon”.

➤ Dr. K. Lippe publică la Iași studiul *Der Talmud Jude*.

Iunie

8. Noua lege privind corpul avocaților exclude evreii din barou.

Iulie

6, București. Școala israelito-română a fost frecventată de 510 elevi; 25 absolvenți al clasei a IV-a au fost înscriși în continuare în școli de stat.

19, Iași. Apare ziarul „Lupta”, sub conducerea lui Gh. Panu, care ia poziție contra antisemitismului.

20. De la începutul anului până la această dată au emigrat 1.097 familii evrei în America, Anglia, Palestina.

➤ La a 13-a adunare a societății „Anglo-Jewish Association”, președintele, baronul Henri de Worms, a arătat că în România nu se respectă prevederile Tratatului de la Berlin privind emanciparea evreilor.

August

3. La congresul Ligii Internaționale pentru Pace de la Berna, România a fost reprezentată de Ad. Stern și D. Armășescu.

5. Plecarea din Iași a unui al doilea „val” de emigranți, cuprinzând peste 2.000 de evrei, în majoritate meseriași, loviți de Legea contra comerțului ambulant.

Octombrie

19, **București**. Societatea pentru publicarea de cărți didactice pentru uzul școlilor israelito-române a pus sub tipar gramatica ebraică de L. Cassvan; s-au mai tipărit: *Vocabular de Pentateuch*, de M. Beck; *Istoria biblică*, de M. Gaster; *Abecedarul israelit*, de I. D. Bally.

20, **Bârlad**. Se înființează societatea culturală de tineret „Montefiori”.

Botoșani. Apare „Der idișe Wahter”, în idiș; informații variate și texte literare.

Decembrie

4, **Bârlad**. Trupa Goldfaden, sub conducerea lui Mogulescu și Finkel, dă o reprezentație în folosul societății „Speranța”.

13, **București**. Se naște pictorul Samuel Mütznier.

21, **București**. În cadrul societății „Maimonide”, dr. M. Gaster ține o conferință despre *Superstițiile evreilor în evul mediu*.

Brăila. S-a dat în funcțiune prima fabrică modernă de ciment, finanțată de Banca Marmorosch Blank.

➤ Art. 2 al Legii privind exercitarea ocupației de avocat interzicea evreilor naturalizați practicarea acestei profesii.

➤ În anul școlar 1882-1883, elevii evrei din școlile urbane erau în număr de 5.090 (2.350 băieți și 2.740 fete), față de 32.433 creștini (21.700 băieți și 10.723 fete). În școlile israelito-române, numărul elevilor este în creștere, la București fiind 510, la Iași 150 etc.

1885

Ianuarie

1, **Galați**. S-a redeschis spitalul israelit; pentru sprijinirea lui femeile evreice au constituit societatea „Caritas”.

25, **Botoșani**. Ia ființă societatea culturală „Ariel”.

29, **Galați**. Trupa Mogulescu și Finkel dă o reprezentație teatrală în folosul școlii israelito-române.

Brăila. Tinerii evrei au fost respinși de la recrutare „pentru a nu veni apoi să-și ceară drepturile”.

➤ Apare cartea lui H. Tiktin, *Studien zur rumänischen Philologie*.

➤ Dr. A. Vianu este înaintat medic de batalion clasa a II-a.

Februarie

8, 15, 22, **martie 1.** Ziarul „Fraternitatea” publică o serie de articole cu ocazia aniversării a 25 de ani de activitate a Alianței Israelite Universale.

27. Ziarul „Dreptul” publică o recenzie elogioasă a cărții lui A. Stern, *Procedura codului civil adnotat*.

➤ Haim Bedjerano, directorul școlii israelito-române, publică în „Buletinul de la institucion libre de esanonza” din Madrid un articol despre evreii spanioli din Orient.

Martie

15. Ziarul „Lupta” critică actele huliganice contra evreilor puse la cale de directorul fabricii „Letea”.

➤ „Societatea Presei”, recent înființată, nu primește membri evrei.

Aprilie

2. Căpitanul de administrație Naiman Herman a fost avansat maior.

3. Legea sanitară prevede interdicții la angajarea ca personal sanitar în servicii publice, a medicilor, sanitarilor, farmaciștilor ș.a.m.d. evrei. Legea din 1910 (decembrie 20) va întări toate aceste interdicții.

5. În „Revista pentru istorie, arheologie și filologie” apare articolul lui Lazăr Șăineanu *Elemente turcești în limba română*.

8. Ziarul „Românul” publică o scrisoare a lui C.A. Rosetti, care face elogiul lui C.D. Rosenthal ca pictor și patriot român.

12. Jacques Cohn, fost președinte al societății „Havaad Hen Wechesed”, a donat 200 mii lei așezămintelor evreiești sefarde și 90 mii lei coloniilor evreiești din Palestina.

19, **București.** Apare broșura lui E. Schwarzfeld, *Chestia școlilor israelite și a progresului israelit*.

Mai

3, **Craiova.** Trupa Mogulescu și Finkel prezintă spectacole teatrale.

5, **București.** apare ziarul săptămânal al tineretului evreu „Ecoul tinereții”.

31. Ludovic Calman, funcționar superior în Direcția Căilor Ferate, face parte din delegația română care a participat la Congresul Internațional din Elveția privind problema tarifelor.

Iași. Apare „Ecoul Tinerimei”, în limba română, de orientare asimilistă voalată.

➤ Începe prigoana contra evreilor de către autoritățile din Botoșani, Iași, Dorohoi, Neamț. În ciuda protestelor, nu se iau măsuri.

Iunie

- 7, **București**. Apare săptămânalul „Vocea libertății”, editat de M. Schwarzfeld. Ulterior, devine „Organul Evreilor pământeni”.
9. Ziarul „Lupta” califică ca act de intoleranță religioasă eliminarea unui elev evreu care a susținut că Moise e mai mare decât Cristos.
14. Apare cartea *Noțiuni elementare de istoria și geografia căilor ferate*, de L. Calmar.
14. Se înființează Casa de comerț „M. Schapira și Elmar”, la Constantinopol, pentru exportul produselor românești.
- 28, **București**. Sabina Bălteanu (Laxer), premiantă la clasa de declamație a Conservatorului, a fost angajată la Teatrul Național.
- București**. Congregația israeliților sefarzi intervine la Ministerul de Justiție pentru abrogarea jurământului „more judaico”.
- Galați**. Tribunalul respinge cererea unui pârât ca reclamantul evreu să depună jurământul „more judaico”.
- Iasi**. Apare primul Luah evreiesc. Va fi editat, an de an, până în zilele noastre, la București.
- Iasi**. La „Pomul Verde” se prezintă spectacole traduse în idiș din dramaturgia universală.

Iulie

5. Revista „România”, volumul XIV, publică un articol al lui Kr. Nyrap despre cărțile lui M. Gaster *Literatura populară română* și *Crestomație română*, apreciind că „ele au făcut să înainteze cu un mare pas înainte studiile române”.
30. O delegație de personalități din Anglia (Julian Goldschmidt, L. Rotschild, S. Simon) cere primului ministru englez, lord Salisbury, să intervină pentru acordarea de drepturi cetățenești evreilor din România și pentru încetarea persecuțiilor.
- Bârlad**. Școala și spitalul evreiesc din Bârlad au fost închise din lipsă de fonduri. Conform „Fraternității”, acestea se datorează dezinteresului evreilor pentru instituțiile lor și a conflictelor din conducerea comunităților.

August

7. Poliția strânge cu forța evrei din țară care au trăsături specifice și-i fotografiază pentru a alcătui un album ce va fi trimis lordului Salisbury ca să dovedească că „evreii din țară nu seamănă cu cei din țările civilizate”. Primul ministru român ordonă încetarea acestor fotografieri silite.
- 8-13. Comunitatea din Săveni-Dorohoi, a trimis un protest Ministerului de Interne, arătând persecuțiile la care sunt supuși evreii. Președintele comunității, M. Loebel, a fost arestat.
16. E. Schwarzfeld, în „Fraternitatea”, ia poziție față de zările care au pornit o campanie împotriva evreilor, acuzați că ar calomnia țara. Arată că în timp ce

guvernul dezmente știrile despre persecuția evreilor, administrația obligă pe evrei să dea mărturii contrare celor afirmate de evreii din Londra, pozează evrei cu trăsături specifice, ceea ce constituie ea însăși o persecuție. Protestează contra acestor fapte care blamează țara pe plan intern și extern.

20. Sătenii din Brusturoasa-Bacău, aflați în proces cu moșierul Comăneșteanu, au jefuit și alungat pe arendașul evreu și celelalte 25 de familii de evrei din comună.

29, Galați. Se inaugurează Templul local; participă și dr. M. Gaster.

București. Apare „Der Wanderer”, în idiș. Informații despre emigrări.

➤ Campanie de presă pornită în urma intervenției evreilor din Anglia.

➤ „Voința Națională” condamnă intervențiile evreiești din Anglia și afirmă că reprezentanța națională a acordat cetățenie evreilor asimilați cu națiunea română.

➤ „Telegraful” amenință că „dacă un guvern ar da drepturi evreilor, un măcel groaznic va mânji România”.

Octombrie

4, București. Academia Română tipărește broșura tendențioasă a lui I. Bujoreanu, *Evreii din România*.

18. Frații Elias au preluat fabrica de zahăr din Sascut, cu o capacitate de 800 tone anual.

19. Sunt expulzați din țară un grup de intelectuali evrei, luptători activi pentru apărarea drepturilor evreilor: E. Schwarzfild, Isac Auerbach, M. Gaster, M. Rosenfeld, I. Bettelheim, Iulius Schein, M. Rozenfeld, Michel Aziel. Motive: „calomnierea țării” și pregătirea unei plângeri la Conferința din Constantinopol.

Botoșani. Se înființează orfelinatul de muzică, condus de V. Fleury, cu 45 de elevi, majoritatea evrei.

➤ La spectacolele trupei Mogulescu și Finkel vin și mulți creștini.

Noiembrie

Turnu Severin. Apare „Luzero de la Pasensia”, în limba spaniolă, cu circulație și „dincolo de Dunăre”; preponderent culturală, cu informații succinte despre sărbători.

București. Apare „Die Idișe morgenpost”, în idiș. Emigraționist.

Botoșani. Apare „Die naie țait”, în idiș. Informații despre așezămintele evreiești „moderne”.

➤ Apare *Chestiunea evreilor*, de Simeon Labin din Botoșani.

➤ Breslele evreiești, diferite ca organizare de vechea lor structură (de astă dată acționând doar ca un fel de cvasi-sindicate moderne), erau în acest an în număr de 23, grupate pe meserii.

➤ La București, se înființează Alianța Antisemită, având printre membrii și pe C. Istrati, ministrul Instrucțiunii.

1886

Ianuarie

9, București. Se inaugurează Templul Spaniol și o bibliotecă populară, cu un fond inițial donat de Emanuel Farchy.

Februarie

1, București. Apare bilunar „Revista israelită”, seria a II-a, sub redacția lui M. Beck. În editorialul *Programa noastră*, evreii sunt îndemnați să fie cât mai folositori patriei, dovedind prin fapte dreptul la egalitate politică și civilă.

Martie

14, Botoșani. Se înființează societatea filantropică „Or Chadaș”.

15. La propunerea dr. M. Gaster, „Anglo-Jewish Association” aprobă o subvenție de 200.000 franci școlilor israelite din București, Bacău, Craiova, Iași și Botoșani.

30, București. J. Elias și H. Hornstein sunt aleși în consiliul de administrație al Societății de asigurări „Naționala”.

Botoșani. Apare „Național”, în idiș; publicație politică, literară, economică.

Aprilie

8, București. La comemorarea unui an de la moartea lui C. A. Rosetti se depune o coroană de flori din partea populației evreiești. A. Stern evocă meritele sale în lupta pentru emanciparea evreilor.

13, București. Adunarea generală a evreilor de rit spaniol alege ca reprezentanți ai lor pe: S. Halfon, dr. Cocciu, S. Ascher, M. Ascher, A. Elias, M. Algassi, M. Mircusch.

Iași. O comisie a comunității a stabilit cu măcelarii costul cărnii cașer, inclusiv taxa pentru comunitate (gabela), din venitul căreia să se întrețină așezămintele culturale și de asistență, plata salariaților; din 1885, gabela fusese desființată.

Mai

8, București. M. Brociner este avansat căpitan în rezervă în Corpul III Infanterie.

➤ Legea Camerelor de Comerț și Industrie îi exclude pe evreii de la luarea deciziilor aferente exercițiului curent în aceste instituții.

Iunie

15. În ambulanțele rurale, destinate a combate unele boli la sate, sunt încadrați 17 medici evreii de regiment; o parte din ei a făcut Războiul de Independență în ambulanța „Zion”.

22, București. Se constituie, din inițiativa lui M. Schwarzfild, Societatea istorică „I. Barasch”, care-și propune să adune materiale legate de istoria și psihologia poporului evreu din România (acte, documente, extrase din opere literare, istorice, copii după inscripții tombale, tradiții din bătrâni, culegeri de

fabule, povești, legende evreiești etc.). Președinte este ales M. Taubes, vicepreședinte L. Șăineanu.

August

Botoșani. În raportul dr. Felix asupra stării sanitare a jud. Botoșani, se arată necesitatea redeschiderii spitalului israelit deoarece spitalul Sf. Spiridon nu primește evrei, conform statutului său.

Galați. Apare „Galater Israelit”, în idiș. Reapare în 1888. Combate emigrările lipsite de organizare.

➤ Comisia pentru explorarea științifică a vechiului cimitir evreiesc din Capitală a găsit inscripții datând din 1716, precum și urmele unei vechi case mortuare (chel).

Septembrie

1. Au emigrat de la începutul anului 2.426 evrei din Iași, Roman, Bârlad, Vaslui, Huși, Piatra Neamț, spre America. 15 familii sărace din Iași au plecat pe jos.

7-9. La București are loc un Congres antisemit româno-european care îndemna deschis la violență contra evreilor.

15, București. Are loc la Ateneu congresul antisemiților, la care participă și invitați din străinătate. Ziarul *Oficios* „Voința națională” salută acest congres, în timp ce „Lupta” critică agitațiile antisemite.

Octombrie

17, București. Apare ziarul săptămânal „Înfrățirea”, director și proprietar I. Bernandi. În *Programa*, articolul redacțional, se arată că ziarul va combate calomniile ce se aduc populației evreiești și va lupta pentru înlăturarea nedreptăților și lipsei de drepturi a acestei populații.

București. Ia ființă Societatea muncitorilor tipografi „Gutenberg”, de orientare socialistă, la care participă și muncitori evrei.

București. Societatea istorică „I. Barasch” face apel la toți acei ce dețin arhive de la societăți desființate să le doneze Societății.

Noiembrie

8, București. „Cercul muzical” al evreilor dă un concert în sala Liedertafel.

15. Apare ediția a III-a a cărții lui M. Beck, *Învățarea religiei ebraice*.

28. „Lupta” critică guvernul pentru greutățile ce se fac evreilor pentru împământenire.

Bacău. Societatea „Iedut Israel”, pentru ajutorarea celor ce vor să emigreze, este alcătuită din meseriași.

Iași. Apare „Idișes Folksblat”, în idiș; probleme locale, pregătirea pentru muncile agricole din Eretz Israel.

➤ „Înfrățirea” critică actuala stare de lucruri din sânul comunităților evreiești, care cheltuiesc cea mai mare parte din venituri pentru cler și pentru întreținerea unor Talmud Tore.

Decembrie

11. Apare, în traducerea germană a lui A. Stern, piesa lui V. Alecsandri, *Ovidiu*.

14, Ploiești. În școala „Luca Moise”, cu 300 de elevi (100 români), se studiază ebraica și germana. Este o școală modernă, fără caracter confesional.

21, Iași. Se înființează o Școală pentru adulți, condusă de un grup de intelectuali evrei.

21. M. Kogălniceanu, într-o ședință a Camerei: „Să nu se batjocorească sentimentul patriotic al românului și în numele lui să se comită toate mișeliile și scandalurile. Rezultatul propagandei antisemite de la noi este un mijloc de ghiftuire a agenților poliției”.

București. 16 medici evrei intenționează să alcătuiască o societate de ajutor reciproc și de ridicare a nivelului profesional. 7 din ei sunt împământeniți.

Iași. S. Goldenthal, proprietarul fabricii de chibrituri din Bucium, a înființat și o fabrică de cartonaje.

București. Sub impulsul unor instituții similare din vestul Europei, dar mai ales a înjghebărilor și nucleelor de cercetare istoriografică românească, se dezvoltă Societatea istorică „I. Barasch” ale cărei Adunări Generale (ianuarie 1887, februarie 1888, aprilie 1889) împreună cu o seamă de rapoarte de cercetare și alte materiale vor fi publicate în cele trei numere de revistă intitulate: *Analele Societății istorice „I. Barasch”*, apărute între 1887 și 1889, când și-au încetat activitatea, atât Societatea, cât și publicația ei.

Iași. Apare *Chestiunea israelită*, de George Panu.

- Este revocat ordinul de expulzare a lui S. Labin, iar I. Brătianu, președintele guvernului, roagă pe tatăl lui Labin să dezmință zvonurile privind alte expulzări.
- În mai multe județe din Moldova a reînceput izgonirea evreilor din mediul rural.
- Legea comerțului cu produse de drogherie îi scoate pe evrei din această branșă.
- Legea pentru încurajarea industriei, deși cu efecte benefice și asupra întreprinzătorilor evrei, condiționa, totuși, ca la cinci ani după deschiderea întreprinderilor cu capital evreiesc, acestea să aibă 2/3 din angajații lor de origine română.

1887

Ianuarie

26. Revista „Respectul legii” combate propaganda antisemită a ziarului „Deșteptarea”.

Iași. Apare „Der idișe Volksfreund”, în idiș. Axat pe probleme emigraționiste; exprimă poziția organizațiilor „Asociația pentru ișuv Ereț Israel” și „Dorșe Țion”.

Februarie

- 1, București.** Are loc ședința Societății istorice „I. Barasch” în care M. Schwarzfeld prezintă o schiță a istoriei evreilor din România. Societatea numără 85 de membri și este sprijinită de numeroase societăți evreiești din țară. Se dă raportul asupra explorării cimitirului din București; Iacob Psantir prezintă două inscripții importante din cimitirele din Bacău și Botoșani; dr. M. Taubes a prezentat un studiu despre vechea poezie ebraică; L. Șăineanu a vorbit despre *Martiriu și devotament*.
- 1.** Trupa de teatru Mogulescu și Finkel și trupa Silberman dau spectacole în idiș la National Theater din New York.
- 28.** Legea monopolului tutunului îi exclude pe evrei din comerțul cu tutunul și din activitățile monopolului.
- București.** Apare „Purim Blat”, în idiș; de orientare socialistă.

Martie

- 15, București.** Pe listele electorale pentru Colegiul I Cameră, figurează ca alegători av. A. Stern, bancherul Jacques Elias, dr. I. Cocciu.
- 28.** În urma străduințelor dr. M. Beck, Ministerul de Interne dă dispoziții de a se confisca ilustrațiile „Jidanii luând sânge de la o copilă creștină”, puse în vânzare de către o asociație antisemită.

Aprilie

- 1.** Unii membri ai guvernului (D. Sturdza) iau poziție față de ieșirile antisemite ale unor deputați din Cameră.
- 5, Galați.** Are loc ședința Comitetului Central al Societății de Emigrare.
- 10, Iași.** Tribunalul a stabilit că evreii care nu au protecție străină și care au făcut armata, nu pot fi considerați străini, chiar dacă nu se bucură de toate drepturile politice.
- 15, Pitești.** Toți evreii din comunele rurale ale județului Argeș au primit ordin de evacuare.
- București.** Dr. M. Beck, în predica sa intitulată *Iudaismul nu piere*, rostită de Paști, a arătat că pentru păstrarea iudaismului este necesară răspândirea cunoștințelor despre iudaism și o mai mare preocupare pentru învățământul religios.
- București.** La o secție a poliției din Văcărești au fost arestați și bătuți 86 de evrei; proteste din partea unor ziare ca: „Războiul”, „Lupta”, „Epoca”.
- București.** Se pune piatra fundamentală a sinagogii din Mămulari, prin străduința societăților „Fraterna” și „Iacob Löbel”.

Mai

- 1.** Între 1885-1886 și 1886-1887, Corpurile Legiuitoare au aprobat indigentatul a circa 300 persoane, printre care un singur evreu.
- 15, București.** Dr. A. Stern a fost numit consul al Republicii Argentina în România.

24. Se votează legea pentru încurajarea industriei.

București. L. Calmar, șef de birou în Direcția Căilor Ferate și H. Goldstein, tatăl compozitorului Stan Golestan, șef de fanfară la Regimentul 20 Dorobanți, au primit medalia „Serviciu credincios”.

➤ Se semnează convenția dintre guvernul român și cel austro-ungar prin care, începând de la 1 ianuarie 1888, Austro-Ungaria nu mai acordă protecția sa decât cetățenilor ei. Vor fi afectați circa 70.000 sudiiți, majoritatea evrei.

Iunie

3, Botoșani. Un incendiu distruge 800 de case locuite de evrei, sinagoga și 4 case de rugăciune.

9, București. Se naște Rudolf Steiner (m. 31.8.1963), membru fondator al Operei Române și interpret a numeroase roluri de valoare.

15, București. „Revista Israelită” publică apelul către tineretul evreu al societății „Zion” ce apără interesele evreimii și valorile culturale ale iudaismului.

➤ Apar Analele Societății de istorie „I. Barasch” din cuprinsul cărora cităm: „Vechimea evreilor din Moldova și Valahia”, „Limba, port, obiceiuri”, „Regimul legilor și obiceiurilor”.

➤ Au fost organizate comitete de ajutorare a sinistraților din Botoșani; au fost deschise liste de subscripție. În S.U.A. s-a format un comitet condus de Peixotto, fostul consul la București. Baronul Hirsch donează 57 mii lei.

➤ Raoul Günsberg, directorul teatrului francez „Renașterea” din Petersburg, originar din România, a dat un spectacol în folosul sinistraților botoșăneni.

August

8, Roman. Spitalul și celelalte așezăminte evreiești sunt în delăsare datorită dezorganizării comunității.

22, Galați. Apare o nouă publicație evreiască bisăptămânală „Israelitul”.

23, București. Adunarea de constituire a „Alianței antiisraelite” sub președinția lui Ed. Gherghel. Se cere interzicerea ca evreii să practice comerț sau industrie, să ia în arendă moșii, să se căsătorească sub 25 de ani. După adunare, participanții au molestat evrei în Cișmigiu.

25. Directorul Școlii israelite spaniole, Bejerano, a fost arestat și eliberat în urma intervenției ambasadei otomane.

➤ Circulara Ministerului Instrucțiunii stabilește la 60 numărul maxim al elevilor dintr-o clasă, rămânând afară cei străini. Măsura lovește evreii, deoarece în clasa I-a se înscriu mai mult de 60 de copii.

Septembrie

3, București. Eforii sinagogilor au hotărât înființarea unei comunități bazată pe contribuții directe, cu desființarea gabelei. Se constituie o comisie pentru redactarea proiectului de statut.

12, 19 și 31 octombrie. I. H. Fior, reîntors în țară, deși expulzat, este condamnat la 15 zile închisoare și reexpulzare. Directorul închisorii, Ștefănescu Priboi, a fost destituit deoarece l-a trimis la judecată cu cătușe la mâini și picioare.

19, București. „Înfrățirea” publică apelul către locuitorii evrei de a adera la noua comunitate.

București. Orientalistul Iosif Halevy, fost profesor la Școala israelită spaniolă, a fost invitat de directorul Muzeului Imperial din Constantinopol pentru descifrarea unei inscripții feniciene.

➤ C. Dobrogeanu-Gherea începe în „Contemporanul” seria de articole polemice cu Titu Maiorescu.

➤ la ființă „Cercul muncitorilor” care militează pentru unirea tuturor muncitorilor, indiferent de religie.

Octombrie

3, București. Tineri evrei înființează o societate de gimnastică, tir și arme.

6, București. „Revista Israelită” publică apelul Comitetului provizoriu al comunității, prin care evreii sunt chemați să se înscrie pe listele sinagogilor pentru donații.

11. Publicațiile „Înfrățirea” și „Vocea Dreptății” fuzionează sub denumirea „Înfrățirea”.

17, București. Trupa de teatru israelită prezintă spectacole de trei ori pe săptămână în sala Jignița, în limba idiș.

20. În vitrina librăriei fraților Șaraga sunt expuse hrisoave vechi precum și o bogată colecție numismatică, pregătite pentru a fi donate Academiei Române.

28. Isidor Vermont a fost admis la Academia de Belle Arte din München, fiind printre cei 10 admiși din 70 de concurenți.

Galați. Se naște poetul Barbu Nemțeanu.

București. Se publică proiectul de statut al Societății cultului mozaic, care stabilește: scopul societății (înființarea și întreținerea de așezăminte de cult, sprijinirea învățământului, opere de binefacere), sistemul de administrație și conducere, alegerile, veniturile.

➤ Se propune crearea unei școli normale pentru pregătirea profesorilor de limbă ebraică, în vederea asigurării unui program unitar de studiu, evitându-se totodată practica de a se preda ebraica în jargon sau în nemțește.

Noiembrie

București. Apare „Haghibor”, în idiș; emigraționistă.

București. Societatea „Junimea medicală” deschide un ciclu de conferințe medico-științifice. Prima conferință a fost a doctorandului L. Helfant, despre *Patogenia și tratamentul diabetului zaharat*.

Iasi. Paulina Grossman este prima femeie care a obținut titlul universitar de asistentă în farmacie.

Decembrie

1. „The Jewish Chronicle” din Londra arată că situația evreilor din România nu s-a îmbunătățit, cu toată presiunea opiniei publice internaționale. Întrucât guvernul român a exclus elevii evrei din școlile publice, face apel la „Anglo-Jewish Association” să-și mărească sprijinul pentru înființarea de școli evreiești.

12, Craiova. Tinerimea israelită a hotărât reînființarea societății „Zion”.

12. Exploratorul Iuliu Popper întreprinde a doua călătorie în Țara de Foc, dând locurilor geografice denumiri românești.

București. După patru întruniri, delegații sinagogilor au căzut de acord asupra statutului comunității.

București. Apare *Alianța Universală antiisraelită. Statutele alianței universale anti-jidovesce și Regulamentul Societății din România.*

București. Apar *Analele Societății istorice „Iuliu Barasch”*, în limba română.

București. Cu ocazia nunții fiicei Cavalerului Demeter de Frank, directorul lui Banque de Roumanie, ceremonialul desfășurat în Templu a implicat și folosirea unui armoniu, la a cărui introducere s-au opus mulți; abia în 1892 se va consimți la introducerea unei impozante orgi.

București. Apare „Lumina”, în limba română, publicație de orientare socialistă.

București. I.D. Bally (Davicion) publică *Prescurtare de Istoria israeliților în epoca postbiblică, culeasă și prelucrată pentru usul elevilor israeliți din clasa a IV-a primară și din clasele secundare cursul inferior.*

➤ Ia ființă cercul „Lumina” care editează și un organ de presă propriu, „Der Veker”. După o lungă întrerupere, reapare în 1916.

➤ K. Lippe publică *Symptome der antisemitischen Geisteskrankheit.*

➤ Legea pentru încurajarea industriei naționale, care acorda o serie de avantaje marilor întreprinzători (ca impozite, tarife vamale, transporturi ș.a.), a fost prielnică și contribuției de muncă și capital evreiești.

În 1887 funcționau în România 34 de fabrici cu capital evreiesc. Din acestea: 8 fabrici în București, 8 în Iași, 6 în Botoșani, 4 în Ploiești și jud. Prahova, 3 în Galați, câte una în Moinești, Sascut, Tg. Jiu, Focșani, Brăila. Ex.: fabrica de zahăr din Sascut, moara sistematică din Botoșani, fabricile de bere din Iași și Galați, fabrici de frânghii Birman-București și Wachtel-Iași, fabrici de chibrituri în București și Iași, fabrica de sticlă Azuga, fabrica de articole de lemn și prima rafinărie de petrol din Moinești.

1888

Ianuarie

18. Curtea de Casație a respins recursul lui I. Fior, expulzat și revenit în țară, pe motiv că „împriecinatul” este în legătură cu „Alianța Israelită Universală”.

Februarie

15, Bacău. Comunitatea a reintrodus gabela.

27. Are loc în sala Barașeum a doua adunare generală a Societății istorice „I. Barasch”, în cadrul căreia M. Schwarzfild face o expunere privind istoria

evreilor din România, ocupându-se totodată de poziția și rolul „liuzilor”, ca străini aduși de boieri pentru valorificarea moșiilor.

București. A. Stern este ales președintele comitetului provizoriu al Comunității evreiești a Templului Coral.

Martie

-iunie. Se desfășoară puternice răscoale țărănești în Muntenia (martie-aprilie) și Moldova (aprilie-iunie).

Aprilie

9/21. Manifestul de solidaritate a „Cercului muncitorilor” din București cu țărănimea răsculată.

15. La comemorarea a 35 de ani de la moartea lui I. Barasch, organizată de Societatea istorică „I. Barasch”, a participat și o delegație a Ateneului Român. C. C. Arion a evocat memoria lui I. Barasch.

Mai

15. „Revista israelită” arată situația grea a comunităților din București, Botoșani, Galați, Fălțiceni, Bacău, Roman.

Iunie

1. Academia Română mulțumește fraților Șaraga pentru donația de manuscrise și documente.

15, Brăila. Apare revista ilustrată „Medicina populară”, sub redacția lui A. Grün.

București. M. Popescu, revizor, are aprecieri pozitive pentru procesul de învățământ din Școala „Carolina și Iacob Löbel” și Institutul de băieți „Ed. Ludwig”.

Iulie

16, București. Se pune piatra fundamentală a școlii de fete israelito-române în curtea Templului Coral.

24. Dr. M. Gaster, sosit în țară, este întâmpinat de un mare număr de evrei.

➤ Au fost revocate decretul de expulzare a dr. M. Gaster, I. Schein și I. Auerbach.

August

➤ Apare ziarul de atitudine democratică „Adevărul”.

Septembrie

1. Apare *Anuarul Societății istorice „I. Barasch”*, anul II, cu un bogat material istoric și folcloric.

6-8, Piatra Neamț. Are loc Congresul studenților, care respinge propunerea făcută de studenții ieșeni de a admite participarea studenților evrei. Tineretul evreu din Piatra Neamț a tipărit un manifest contra acestei măsuri.

15, Iași. Se deschide fabrica de mobilă și parchet a lui Tiktin, Finkelstein & Co, cu 100 lucrători.

Brăila. Se înființează societatea „Marpe Lenefș”, care își propune construirea unui azil.

Botoșani. Se deschide școala israelită cu 360 elevi și cea israelită din Dorohoi, cu 406 elevi.

Octombrie

15, București. Dr. A. Stern ține un curs de drept internațional la Școala liberă de științe politice și administrative.

Decembrie

15, Constanța. În consiliul orășenesc a fost ales și Moise Rosanis.

15. Apare broșura lui Titu Maiorescu în problema evreiască, cuprinzând discursul ținut în Cameră în septembrie 1879, în care își afirmă în continuare atitudinea democratică în această problemă.

27, Brăila. Se înființează societatea „Propășirea” sub conducerea lui L. Stein, care își propune instruirea membrilor prin conferințe.

27, Brăila. S-a format societatea „Ostașul” din rezerviști și soldați evrei din ultimul an de serviciu.

➤ Templul reformist din Iași, întemeiat de baronul Iacob de Neuschotz (1888) îl avea ca tânăr predicator pe J.I. Niemirower, aprig contestat de rabinul ortodox Faivel Taubes, din Iași, ca și de Haim Taubes, din Botoșani și de mulți alți exponenți ai tradiționalismului mozaic.

1889

Ianuarie

1. „Revista Israelită” arată rezultatele obținute în activitatea sa pentru îndreptarea stării de lucruri negative din comunitățile evreiești și cere sprijinul întregii evreimi pentru a-și continua activitatea.

15. Guvernul acceptă donația de 200 mii lei făcută Academiei Române de către Iacob Neuschotz.

Februarie

1, Buzău. Se înființează societatea „Junimea” a tinerilor evrei.

15. Comunitățile evreiești nu sunt recunoscute ca persoane juridice și ca atare nu pot primi donații.

26, Iași. Are loc o adunare în Sinagoga Mare. Se caută mijloace materiale pentru susținerea spitalului israelit și s-a format o comisie care să ceară guvernului recunoașterea comunității ca persoană juridică.

➤ Societatea istorică „I. Barasch” a primit de la diferiți donatori din Iași și Hârlău acte, documente în ebraică, română, germană din sec. XVIII și începutul sec. XIX.

Martie

2. Se înființează la Bârlad, Bacău, P. Neamț, Botoșani, Focșani, Vaslui, Râmnicu-Sărat, societățile rezerviștilor „Ostașul”, având drept scop ajutorarea rezerviștilor evrei concentrați.
- 2-18. În prezența delegatului Lojei 8 din Germania, al ordinului B'nai B'rith, I. Fenichel, s-au înființat lojile: din București, președinte fiind dr. Blumenfeld; din Brăila, președinte O. Silberstein; din Galați, președinte I. Brociner; din Ploiești, A. Rosenblüth; din Craiova, F. Lazăr; din Turnu Severin, M. Marcus. S-a constituit „Marea Lojă” districtuală „Zion 9”, cu președinte A. Stern, vicepreședinți dr. M. Beck și A. Blumenfeld. Ca scop: ajutorarea văduvelor, orfanilor și a celor nenorociți.
- 12, **București**. Oscar Neuschotz, editorul revistei „Das literarische Rumänien” a fost primit de rege.
- Fabricile „Concordia” Iași, tăbăcăria Rosenbaum și Gelber, fabrica de pielărie Eskenazi-Craiova, fabrica de pielărie Einhorn București, beneficiază de avantajele legii de încurajare a industriei naționale.

Aprilie

- 2, **Bacău**. În comuna Bogdănești, frații Weissgrün au înființat o fabrică de sticlă.

Mai

- 9, **Iași**. Tribunalul a admis în procesul Tiktin-Ziner să nu se presteze jurământul „more judaico”.
- 12, **Piatra Neamț**. Ia ființă societatea „Biker Cholem”.
- 13, **Pitești**. Se naște criticul Ion Trivale (Netzler), mort în noiembrie 1916.
14. Moare, la Viena, E. Winterhalder, participant la revoluția din 1848 din Muntenia, încetățenit odată cu C. Rosenthal, colaborator la „Pruncul Român” și secretar general în Ministerul de Finanțe.

Iunie

- 1, **București**. Societatea „Șomer Israel” ajută membrii în caz de boală cu medic și medicamente gratuite; se asigură și cheltuielile de înmormântare.

August

- 15, **Focșani**. Se pune piatra fundamentală pentru o nouă sinagogă.
15. Din Comitetul Național Român pentru expoziția internațională din Paris fac parte și: M. Blank, M. Mendl, Hillel – bancheri și J. Herdan, proprietar. Participă 22 firme evreiești.
- S-au înființat următoarele fabrici: la Bacău: de lumânări M. Ettinger, de săpun D. Daniil, de pielărie L. Brill; la București: fabrica de umbrele F. Birman; la București: Fabrica „Cometa” de sobe și mașini de bucătărie care beneficiază de avantajele legii de încurajare a industriei naționale.

Septembrie

2, Turnu Măgurele. Comunitatea, cu 30 familii, a construit o sinagogă.

12, Craiova. Se inaugurează Templul israelito-spaniol.

15, Ploiești. Are loc congresul studenților, de la care sunt excluși studenții evrei.

Octombrie

1. Produsele morii Abramovici și Freifeld din Botoșani au fost apreciate la expoziția din Paris, primind medalia de aur. Au mai primit medalii și mențiuni alte 13 firme evreiești din România pentru tipografie, papetărie, mobilă, marochinărie, ceramică, piei, produse din industria extractivă.

9, Iași. Cu ocazia vizitei regelui la spitalul israelit, o delegație i-a solicitat sprijinul pentru recunoașterea instituției ca persoană juridică.

16, București. Lazăr Șăineanu a început cursul de filologie ca suplinitor al lui B.P. Hașdeu, la Universitate.

Noiembrie

4, Botoșani. Se inaugurează sala de lectură a tineretului evreu.

15, Iași. Leon Juster a primit ordinul „Coroana României” în grad de cavaler.

15, București. Se organizează „Cercul muncitorilor”, de tendință socialistă, la care participă și evrei.

Decembrie

1, București. Se naște poetul A. Dominic.

București. Se constituie societatea filantropică „Malbisch Neurim”.

Iași. Ia ființă „Societatea științifică și literară” ce editează revista „Arhiva”, sub redacția lui H. Tiktin.

București. Tânărul publicist Max Kaufmann începe să publice la ziarul „Propășirea”. Din 1892 apare la Iași.

➤ Apare Constantin Gabrielescu, *Despre natura jurământului și Jurământul «More Judaica»*”.

1890**Ianuarie**

1. În manualul de geografie pentru clasa a II-a, la capitolul „Populație”, se afirmă că evreii sunt un element periculos pentru țară.

Februarie

15. Gh. Panu, în „Lupta”, subliniază lipsa de activitate a comisiilor de indigenat, mii de cereri stând nerezolvate cu anii.

Martie

17, Tg. Neamț. La insistențele lui M. I. Ipcar, stabilit în localitate, ia ființă Societatea „Cultura” care va stimula și înființarea unei prime școli laice.

Aprilie

- 1-3, București.** Are loc adunarea generală a societății „Zion”. Ca scop: reunirea evreilor în vederea dezvoltării și apărării caracterului intelectual și moral al iudaismului, încurajarea artei și științelor, ajutorarea celor nevoiași.
- 12, București.** J. M. Elias și H. Hornstein au fost realeși în consiliul de administrație al societății de asigurări „Naționala”.
- 15, București.** Își începe apariția săptămânalul „Egalitatea”. Creație a lui Mozes Schwarzfeld, el va supraviețui aproape 50 de ani (suprimat în 1940).
- 16.** „Revista israelită” arată modul tendențios în care sunt prezentate unele date privind situația și numărul evreilor cu scopul de a provoca ură și dezbinare în rândul populației.

Mai

- 1.** Pe baza dispozițiilor Ministerului de Interne, se înființează în câteva comunități epitropii alcătuite din 3 membri, sub controlul autorităților comunale.
- 11, București.** Adolf Stern este ales administrator al fabricii „Letea”.
- 16, București.** Se anunță înființarea „Asociației generale a evreilor pământeni”, care cuprinde numai evreii născuți în țară și cu serviciul militar efectuat. Președinte, dr. A. Vianu (tatăl esteticianului Tudor Vianu), căpitan în rezervă.
- Bacău.** Întreprinderea „Fereastră” cu vapor, fondată de A. Masa și M. Grünberg, beneficiază de avantajele legii de încurajare a industriei naționale.
- Botoșani.** Intră în funcție moara modernă a lui Aron Abramovici.
- Brăila.** „Egalitatea” arată rolul jucat de evrei în dezvoltarea economică a țării.
- București.** Jules Goldschmidt, funcționar la Banca României, este decorat cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler.
- Fălțiceni.** Consiliul sanitar aprobă planul de construire a spitalului israelit.
- Moise Rosanis, membru în consiliul comunal din Constanța și Leon Juster din Botoșani, au fost decorați cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler, iar I. Flittman din Focșani cu medalia „Serviciu credincios”.

Iunie

- 1, București.** Un grup de tineri evrei asimiliști a scos un manifest prin care combat crearea de comunități evreiești.
- 10, iulie 8.** Apare în patru numere din „Munca” studiul lui C. Dobrogeanu-Gherea, *Chestiunea țărănească*, semnat I. Vasiliu.
- 15, București.** Lazăr Șăineanu a fost numit profesor la catedra de „Istoria limbii române” a Facultății de Litere.
- București.** Apare „Înainte”, în limba română; combate antisemitismul.
- Iasi.** Rabinul F. Taubes a refuzat să presteze oficiile pentru jurământul „more judaico” și a fost amendat de Curtea de Apel.
- Apare în „Drapelul” un articol al lui S. Șaraga în care dovedește cu documente că jurământul „more judaico” nu are temei juridic.

Iulie

1. 20 de mii de copii evrei n-au fost școlarizați din lipsă de locuri.

15, **București**. Jacques Elias a fost decorat cu ordinul „Steaua României” în grad de cavalier.

15. Solomon Schechter, născut la Focșani, absolvent al înaltelor instituții iudaice de la Viena și Berlin, autorul lucrărilor *Avoth di rabi Nathan* și *Midraș hagadol*, a fost numit profesor de literatură ebraică la Universitatea din Cambridge.

București. Adunarea generală a Ordinului B'nai B'rith a decis traducerea în românește a *Istoriei universale a evreilor*, de Graetz.

București. Apare „Asimilarea”, în limba română. Militează pentru „dezvoltarea” etniei evreiești în masa celei majoritare.

București. Se publică în „Revista Israelită” statutele Comunității israelite de rit occidental. Scopul congregației este de a înființa și întreține așezăminte de cult, de învățământ și de caritate.

August

15, **Fălticeni**. S-a pus piatra fundamentală a unui nou spital israelit.

24, **Iași**. S-a înființat filiala „Asociației evreilor pământeni”.

29. „Adevărul” contestă afirmațiile Ministerului Învățământului că toți copiii de vârstă școlară ar fi cuprinși în școli (lipsește mai ales evreii).

București. Apare „Hațofe”, în idiș; tematică comunitară, critică față de mentorii colectivității evreiești.

➤ L. Negrescu, arhitect, a fost numit ajutorul șefului serviciului de arhitectură din Ministerul Cultelor și Învățământului.

Septembrie

12, **Botoșani**. S-a ținut congresul studenților, de la care au fost excluși studenții evrei. După congres, studenții s-au dedat la spargeri de geamuri la prăvăliile și casele evreiești, profanând sinagogi și bătând numeroși evrei pe străzi.

15. Se publică în „Revista israelită”, „Constituționalul” și „L'indépendance roumaine” protestul dr. M. Beck contra unui articol din „Lupta” în care este acuzat că ar fi rostit îndemnuri la ură contra românilor în predica de Roș Hașana.

București. A fost inaugurat un nou templu, de rit spaniol. Au participat ministrul Ghermani și prefectul Algiu.

Octombrie

12, **Bârlad**. A fost înființată societatea „Emigrarea” pentru ajutorarea evreilor săraci.

19, **Galați**. Vechea școală Talmud Tora a fost transformată într-o școală modernă, cu 180 elevi, director ebraistul I. Teller.

Tg. Ocna, Focșani. Au fost înființate filiale ale „Asociației evreilor pământeni”.

Noiembrie

1-9. Au loc numiri de medici evrei în serviciile sanitare: dr. A. Vereanu la Calafat; dr. I. Jurin și dr. Olivenbaum la Miletin și Coșula; dr. I. Zuhra la Ștefănești.

23. 35 studenți evrei studiază la diferite școli superioare din Paris. M. Diamantberger și A. Goldenberg au trecut cu succes doctoratul în medicină, Daniel Hirsch și Paul Sucher au fost admiși la Școala superioară de mine, D. Weissman a fost printre primii reușiți la concursul de admitere la Școala de arte și manufactură.

Iași. Din Iași pleacă săptămânal 20-30 evrei în America, câte 2-3 și din alte localități.

Iași. Dr. S. Grossman, autorul *Dicționarului german-român*, a fost ales membru al secției literare a „Societății științifice și literare”.

Decembrie

2, București. În prezența rabinului M. Beck și a primarului orașului, Pache Protopopescu, a fost inaugurată școala de fete „Fraternitatea Sion”; va avea 160 eleve.

15, Piatra Neamț. S-a reînființat secția „Asociației evreilor pământeni”, președinte dr. Stein.

21. În Camera Deputaților, M. Rosetti a cerut să se discute câte o cerere de indigenat înaintea fiecărei ședințe. Există 1.500 cereri de indigenat și 800 cereri de recunoaștere.

București. A luat ființă Societatea lucrătorilor tipografi „Albina”, cu muncitori creștini și evrei.

București. Ia ființă „Școala comercială practică”.

București. Inaugurarea Școlii de fete, a doua după cea din Ploiești (care funcționa încă din 1874). La 20 noiembrie 1878 se inaugurează o școală de fete pentru copilele israelite de rit spaniol, sprijinită de bancherul Nissim Halfon. La 12 mai 1891, se pune piatra fundamentală a unui nou local școlar.

București. În Camera Deputaților se discută despre așa-zisa „invazie a evreilor din Rusia”.

București. Societatea „Cultura”, condusă de A. Critz, a luat inițiativa construirii unei noi școli israelite.

Botoșani. Apare „Adio”, în limba română, publicația emigranților „pietoni”.

➤ Senatul a respins cererea de indigenat a lui L. Șăineanu, profesor la Universitatea din București.

➤ Jewish Colonization Association (I.C.A.) întreține între 1890 și 1912 un mare număr de școli elementare evreiești, dintre cele 82 existente.

În cursul anului au fost înființate următoarele întreprinderi mai importante: Fabrica de cherestea de la Sebeș Alba, de către Beierdorfer; Fabrica de uleiuri vegetale la Vaslui, de C. Zoller; Fabrica de cherestea de la Storojineț, de Isac Schafsteh; Fabrica de spirt de la Chișinău, de Moise Moghilevski; Fabrica de chibrituri din Iași, de S. Goldental; Moara Weinberger, la Satu Mare.

1891

Ianuarie

- 1, București.** „Egalitatea” reamintește: „Cea mai veche școală primară particulară israelită este Institutul E. Ludwig. Cursuri în germană, română și ebraică, conform programei oficiale”.
- 11, Ploiești-București.** La Școala liberă de științe politice și administrative predă medicina legală și ține conferințe despre igienă, fără a fi remunerat, doctorul Margulius, medic al căilor ferate. Cursanții din București ai aceleiași școli au proclamat ca membri onorifici și pe profesorii lor evrei: dr. A. Stern și dr. A. Vianu.
- 18, București.** La expoziția „Cercului Artistic” de la Ateneul Român, Isidor Vermont expune 16 lucrări.
- 19, București.** În ședința Senatului, raportorul noului proiect de lege modificatoare a Legii instrucțiunii publice propune o nouă redactare a art. 45 în termenii următori: „Școala primară are 4 clase; în numărul de 60 de școlari se admit cu preferință: fii de români, fii de indivizi supuși la recrutare, deși nu au calitatea de cetățeni români. Numai când nu s-ar completa numărul de 60 de elevi cu aceștia, se vor putea admite școlari aparținând la alte naționalități străine, plătind o taxă lunară de 2 lei”. Presa evreiască ia atitudine împotriva proiectului, deoarece el urmărește înlăturarea evreilor din școlile publice.
- 22.** Baronul Moritz Hirsch, aflând „cu durere și compătimire despre suferințele și neajunsurile evreilor ce locuiesc în Rusia și România”, creează o fundație pe care o înzestreaază cu un fond de 2.400.000 dolari. Obiectivul fundației este de a înlesni emigrarea în America a evreilor năpăstuiți.
- 16-22, Botoșani.** Notabilii obștii evreiești locale, nereușind să reorganizeze comunitatea, înființează societatea de asistență mutuală „Caritatea solidară”.
- Tg. Ocna.** Se înființează fabrica de lumânări a fraților M. și L. Broder.
- Tg. Ocna.** Secția „Stâncile” a „Asociației generale a israeliților pământeni” a creat o filială la Căiuți și are una în curs de organizare la Moinești.

Februarie

- 1.** D. A. Sturdza cere guvernului să ia măsuri ca evreii expulzați din Rusia să nu se poată așeza în țară.
- 3, București.** Ștefan Stâncă își susține teza de doctor în medicină, intitulată *Mediul social ca factor patologic* în fața comisiei Facultății de Medicină din București. Lucrarea tipărită în mai multe ediții a fost retipărită în 1956 de către Editura Academiei R.S.R. Este printre primele lucrări care relevă importanța factorilor sociali în apariția bolilor.
- 15 – august 2, Craiova, Focșani, Buzău, Pașcani, Roman, Bârlad.** Se înființează secții ale „Asociației evreilor pământeni”.
- 22, Râmnicu-Vâlcea.** S-a inaugurat primul cimitir evreiesc din oraș.

- 22, **București**. I.L. Weinberg, fruntaș al obștii și epitrop al Templului Coral, testează 20.000 fl. „pentru stipendierea a trei studenți și 2.000 fl. ca fond din a cărui dobândă Templul Coral să distribuie ajutoare bianual”.

Martie

- 1, **Galați**. Datorită lui M. Reischer se înființează la Londra o societate de navigație cu nave care circulă între Brăila, Galați, Tulcea, Constanța, Varna, Londra, Hull, Anvers și Rotterdam.
- 1, **Dorohoi**. Ia ființă societatea „Junimea israelito-română Cultura” având ca scop fondarea de școli israelite; după câteva săptămâni, ea reușește să deschidă o școală de adulți, la care cursurile se predau în română și ebraică.
1. Răspunzând unei interpelări, Președintele Consiliului de Miniștri, generalul Manu, se declară de acord cu oprirea „invaziei evreilor” și cu expulzarea celor fără protecție străină; declară, însă, că a fost surprins când în județul Neamț i s-a spus: „dacă sunt oameni buni, oameni cu meserii, pentru ce nu ne folosim de ei? Aci la noi este o fabrică în care este nevoie de lucrători și evreii sunt buni pentru asemenea lucrări”.
- 8, **Brăila**. Presa consemnează existența mai multor societăți de asistență, din care unele, ca „Snopul”, „Clubul comercial”, „Societatea pentru ajutorarea muncitorilor din port”, Societatea magazionerilor „Marpe Lenefes” (Azilul), „Don Isac Abarbanel”, „Lyra”, „Hilaria” etc., au deopotrivă membri evrei și creștini, împărțind ajutoarele fără deosebire de apartenență.
- 8-21, **București**. Dr. Lazăr Edeleanu prezintă la societatea de științe fizice o comunicare privind o nouă metodă de sinteză a acizilor aromatici nesaturați și despre acțiunea clorurei de sulf asupra anilinei, precum și a fenilhidrazinei asupra ureei. De asemeni, împreună cu dr. I. Istrati prezintă o comunicare despre acțiunea anhidridei acetice asupra glucozei.
- 15, **București**. Președintele Comunității evreiești de rit spaniol D. S. Halfon donează „Societății Geografice Române” suma de 500 lei „ca fond de premii pentru o operă geografică”.
15. Dr. M. Gaster, membru al „Societății Geografice Române” din 1885, trimite de la Londra o comunicare privind un manuscris geografic vechi. Comunicarea a fost citită de secretarul general al respectivei societăți, Gh. I. Lahovary.
22. Rabinul dr. M. Beck, predicator la Templul Coral, solicită, din inițiativa organizației „Zion”, rabinilor din provincie și celor din străinătate, părerea asupra oportunității menținerii jurământului „more judaico”, care jurământ, de altfel, datorită stăruinței și autorității morale a rabinului Brezis, a fost înlocuit la Ploiești cu o formulă simplă și solemnă.
26. Apar relatări despre decesul lui Armand Levy, prieten intim al lui C.A. Rosetti și cu care acesta a conlucrat la Paris încă din 1848. Ca militant pentru emanciparea evreilor din țările dunărene, întemeiază împreună cu dr. Iuliu Barasch (la 26 martie 1857), primul ziar al evreilor din Țara Românească intitulat „Israelitul Român”. Este silit să părăsească țara, dar revine în

România și scoate seria a II-a a „Israelitului Român” în 1868-1869; silit din nou să plece, mai revine pentru puțin timp ca reprezentant al „Alliance Universelle Israélite”, în 1875.

26. Se naște la Puiești, județul Tutova, Felix Aderca, scriitor prolific, exponent al structurilor moderne (roman, estetică).

Aprilie

9/12. Legea învățământului profesional stabilește că în școlile de arte, meserii și comerț evreii vor fi admiși doar ca „externi” și numai în proporție de 1/5: înscrierea lor se va face contra unei taxe anuale ridicate.

11, Iași. În „Contemporanul” apar epigramele mult gustate în epocă ale tipografului Giordano B. Goldner din Iași.

11, Iași. În „Arhiva Societății științifice și literare” din Iași – director A. D. Xenopol, editor H. Tikin – acesta din urmă este prezent cu o seamă de colaborări.

27, București. G. Costaforu ia din nou atitudine împotriva studenților bucureșteni care alungă în mod sistematic pe colegii lor evrei de la manifestațiile publice.

Mai

3, Iași. O bună parte din sumele subscrise pentru statuia de bronz a lui Vasile Alecsandri au fost donate de evrei.

3, Iași. Se înființează o societate de ajutor reciproc a lucrătorilor tinichigii denumită „Viitorul”.

10 – octombrie 4, Botoșani. Se sărbătorește a 70-a aniversare a lui Hilel Kahane, pedagog și scriitor, care a slujit școala și a îmbogățit literatura ebraică.

10, București. Cu prilejul aniversării a 24 de ani de la proclamarea independenței, sunt invitate la solemnitatea din București treisprezece societăți evreiești. Cu aceeași ocazie, apare la Leipzig marea operă a doctorului M. Gaster *Chrestomație română*, sub tipar încă din anul 1883, dar întârziată ca urmare a expulzării din țară a autorului în 1885. Organul clerului ortodox „Amvonul” relevă meritele dr. M. Gaster și valoarea lucrării.

11-14, București. Are loc adunarea generală a secțiilor „Asociației generale a evreilor pământeni”, la care iau parte 50 de delegații din București, Iași, Galați, Brăila, Craiova, Ploiești, Pitești, Focșani, Piatra Neamț, Bacău, Bârlad, Tecuci, Tg. Ocna, Căiuț, Podul Turcului etc. Adunarea generală alege ca președinte al noului consiliu pe dr. A. Vianu.

12, București. Are loc punerea pietrei fundamentale a noului local pentru școala primară de fete „Fundatia Nissim și Lea Halfon”, realizare a comunității sefarde.

Brăila, Galați. Pe scenele teatrelor locale se joacă, cu succes, comedia *Moftacroinadis sau antisemiții* de N.C. Bacalbașa.

Iunie

7, București. Societatea istorică „Iuliu Barasch” primește încă o serie de documente privind istoria evreilor din România, din partea fraților Șaraga și a lui Iosef Barasch și Aba Abraham.

- 19, **Iași**. Pentru împiedicarea pătrunderii în Moldova a evreilor alungați din Rusia țaristă, o companie de soldați este trimisă la Bivolari, pe Prut.
20. Camera Deputaților decide numirea unei comisii care să elaboreze și să prezinte la următoarea sesiune o serie de proiecte de lege discriminatorii față de evrei.
- 21, **București**. La concursul de la Școala de Belle-Arte se acordă lui N. Gropper medalia de bronz pentru bust antic. O medalie similară i s-a acordat și în anul precedent la concursul care a avut ca obiect istoria artelor.
- 21, **București**. Mauriciu Cohen, muzicolog, este desemnat ca delegat al Ministerului la examenele de la Conservatorul de Muzică.
- 28, **București**. Se acordă lui M. Gaster medalia Bene Merenti cl. I-a pentru lucrările *Literatura populară* și *Chrestomatie română*, vol. I și II.
- 28, **București, Iași**. C. Bacalbașa în *Munca* și Gheorghe Panu în „Lupta” protestează împotriva măsurilor care se iau contra evreilor, demascând caracterul șovin și demagogic al campaniei de presă antisemite.
28. În cursul lunii iunie, toate comunitățile și obștile evreiești din țară colectează fonduri pentru a acorda sprijin material evreilor din Rusia. În București s-a lansat în acest sens un apel.
- București**. Apare „Emanciparea”, în limba română, timp de un an; militează pentru drepturi cetățenești; este înlocuită de „Egalitatea”.

Iulie

- 2-5, **Iași**. Vestea morții lui Mihail Kogălniceanu a îndoliat obștea evreilor din România, dar mai ales pe cea din Iași, unde Librăria Șaraga, Tipografia Goldner și chioșcurile de ziare au arborat doliu. Printre delegațiile prezente la funeralii era și aceea a comunității din Botoșani. Delegatul obștei ieșene a reprezentat opt comunități; ele au depus coroane pe panglicile cărora scria: „Promotoriului Emancipării Evreilor, venerațiune și recunoștință”.
- 12, **Iași, Ștefănești, Ploiești, Pitești, R. Sărat**. Gazetele evreiești relevă persecuțiile la care sunt supuși evreii în mai toate orașele țării, exemplificând cu arestările de muncitori, profesioniști și negustori din orașele sus-menționate ca și din porturile dunărene.
- 12, **București**. Alegerea comisiei parlamentare pentru problema evreilor, propusă de deputatul Aslan, nu a fost aprobată de Cameră. Publicațiile „Războiul”, „Constituționalul” își exprimă acordul față de votul negativ al Camerei.
- 19, **București**. Dr. Ștefan Stăncă, militant socialist face apel către tinerii evrei de a colabora la întocmirea unei statistici a evreilor, pe profesii. Scopul: a restabili adevărul și „a contracara propaganda antisemită care judecă o populație de aproape 300.000 de oameni după rapacitatea a câțiva cămătari mizerabili, ignorându-se astfel mulțimea de muncitori, ciubotari, croitori, zidari, zugravi, curelari, tinichigii, ca și mizeria neagră a numeroși mici negustori”.
19. Costa-Foru combate în publicația „Bucarest” declarația lui Aslan că evreii sunt un pericol național. El evocă personalități ca: David Emanuel, dr.

Schachman, dr. Stein, Leon Feder, dr. Iscovescu și dr. Gaster, cu toți educați în școlile românești. Cere deschiderea largă a școlilor publice pentru evrei.

19. Papamihalopol, în publicația „Războiul”, combătând propaganda antisemită, arată că evreii au trebuit să activeze în comerț, deoarece aproape în toate celelalte profesii nu li s-a permis să lucreze.

20, București. Evrei distinși cu ordinul „Coroana României”: tipograful-litograf Elia Grassiani, bancherul și industriașul Jacques Elias și funcționarii superiori ai căilor ferate, inginerul Nathan Abramovici, H. Finkelstein și Ludovic Calmar.

20, București. Gheorghe Panu, în scrierea sa *Chestiunea evreiască*, consideră că ar fi o mare nedreptate să se confunde evreii exploatare cu zecile de mii de evrei care abia trăiesc de azi pe mâine. El reamintește că emanciparea politică a evreilor a făcut parte din programul revoluției de la 1848.

București, apoi Iași. Apare „Dus Folksblat”, în idiș; informații de interes curent politic, literar, comercial, senzational.

București. Ministrul de interne, Lascăr Catargiu, asigură delegația notabilităților evreiești din Capitală că nu se vor lua măsuri contra evreilor pământeni, dar, desigur, se va împiedica intrarea evreilor ruși.

August

2, București. Apare *Gramatica română* partea I-a și *Etimologia*, de H. Tikin.

2-16. La Solonț este izgonit din sat un locuitor evreu, care a satisfăcut serviciul militar la Arsenalul Armatei; la Balta se interzice șederea în comună a opt evrei, deși posedă autorizație de ședere în comună din 1888; în comuna Strâmba este izgonit un comerciant evreu deși posedă cuvenitele permise; în Plasa Vlădeni (Brăila) – aceeași situație; în comuna Banca (Tutova) sunt izgoniți doi evrei care posedă diplome de împământenire din 1879, precum și cărți de alegător; unui negustor evreu stabilit în Tulcea de șase ani i s-a dat un termen pentru încetarea exercitării comerțului. Situația evreilor este de asemenea îngrijorătoare la Chilia, ca urmare a exceselor antisemite; la Costești evreii au primit somații de a părăsi comuna. Informat de avocatul Benjamin Labin din Botoșani asupra situațiilor identice din județul Dorohoi, ministrul de interne Lascăr Catargiu ordonă o anchetă.

22, București. la ființă întreprinderea industrială de morărit „Jacques Schlessinger și D. Weisselberg”, cu un capital de 100.000 fr.

30. Presa relatează că în colonia palestiniană Roș Pina, fondată de evreii din Moinești, s-au plantat 80 de hectare de vie și s-au cumpărat din donația baronului Rotschild alte terenuri arabile. S-a mai inițiat creșterea viermilor de mătase, ca și edificarea unei construcții administrative; urmează construirea unei sinagogi și a unui pavilion pentru lucrători.

31, București. La Cercul muncitorilor, Ion Catina susține că este nedrept ca evreii să fie excluși de la acordarea cetățeniei numai pentru că sunt de altă religie. El arată că în România ei au luat parte la mișcarea de la 1848, iar în 1877 și-au vărsat sângele pentru patrie.

31, **Presa** publică un apel al 400 de români, în frunte cu Ion Catina, care cer împământenirea evreilor.

Craiova. Frații Samitca introduc pentru prima oară în țară inovația motoarelor la mașinile tipografice și litografice.

Septembrie

13, **Fălticeni.** Dr. Adolf Last traduce în limba germană năvela *O făclie de Paști*, de I.L. Caragiale. Traducătorul este și autorul unui studiu despre această năvelă, publicat în „Anuarul pentru israeliți”, nr. XIV pe anul 1891-1892.

Octombrie

11, **București.** Se anunță decesul lui Naftuli C. Popper în vârstă de 72 ani; defunctul a funcționat zeci de ani ca profesor de ebraică la școlile evreiești din București. A publicat o lucrare despre școlile israelito-române și a colaborat la presa evreiască, fiind activ pe tărâm obștesc. A fost tatăl exploratorului și geografului Iulius Popper.

Noiembrie

3, **Iasi.** Fruntașul socialist I. Nădejde consideră că emanciparea evreilor și acordarea votului universal vor determina progresul țării.

15, **București.** Apare un nou ziar politic „Drepturile poporului”, al cărui redactor P. Bucovineanu are o atitudine favorabilă cauzei evreiești.

22, **Bârlad.** Se anunță apariția broșurii rabinului A. Taubes, intitulată: *Este evreul periculos națiunii în mijlocul căreia trăiește?* Lucrarea reprezintă un răspuns dat agitatorului antisemit N. Ceaur-Aslan.

24, **Focșani.** Presa informează că din cei 210 tineri recruți chemați sub arme, 95 sunt evrei; au invocat supușenie străină patru evrei, doi români și un maghiar.

26, **București.** Asociația generală a israeliților pământeni înaintează un memoriu corpurilor legiuitoare cu referire la noul proiect de lege al instrucțiunii publice. Se protestează împotriva prevederilor care nu mai consideră obligatorie frecventarea învățământului primar de către copiii evrei.

Decembrie

25, **București.** C. Bosianu atrage atenția prin „Constituționalul” asupra nedreptății ce se pregătește prin proiectul de lege privind reorganizarea școlilor profesionale, care prevede frecventarea lor exclusiv de către copiii cetățenilor români.

Iasi. Ia ființă Școala Societății „Cultura”, în frunte cu un Comitet alcătuit din L. Daniel, H. Tiktin, N. Weisengrun.

➤ Apare: Caian, F. Dimitrie, *Chestiunea evreilor. Un mare pericol național.*

➤ Apare *Asociațiunea Generală a Israelitilor Pământeni. Consiliul Central. Memoriu prezentat Camerei Deputaților în contra art. 1 din proiectul de*

lege elaborat de către dl ministru P. Poni (ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice), București.

- Gh. Panu susține, într-o suită de articole din ziarul „Lupta” emanciparea evreilor. P. P. Carp se exprimă și el, prin viu grai și scris, în favoarea drepturilor legitime ale evreilor.

În cursul anului 1891 se nasc:

Ligeti, Ernő, romancier modern de limba maghiară, promotor al unei tematici urbane, decedat în 1944.

Sternberg, Iacob, născut la Lipcani, poet și om de teatru, exponent al culturii și teatrului idiș, regizor plin de fantezie; a conlucrat și cu „Trupa de la Vilna”; decedat în 1947 la Moscova.

Yonnel, Jean, născut la București; termină Conservatorul de artă dramatică la Paris; interpret ideal al eroilor dramaturgiei clasice, ajunge societar al Comediei Franceze și cadru didactic al Conservatorului parizian; decedat în 1968 la Paris.

Activitatea de asistență în favoarea spitalelor, școlilor, azilelor de bătrâni, a copiilor de vârstă școlară și pauperilor se desfășoară prin diverse societăți care organizează ca și în alți ani baluri, reprezentații teatrale, serate dansante și literar-muzicale. Acțiunile de acest fel au avut loc în cursul anului la: Botoșani, Buhuși, Dorohoi, Focșani, Galați, Iași, Moinești, Piatra Neamț, Tg. Neamț, Tg. Ocna, București, Brăila, Buzău, Pitești, Ploiești, Tg. Măgurele și Craiova.

1892

Ianuarie

10, București. Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice aduce mulțumiri publice persoanelor care au făcut donații pentru diverse școli și elevi pauperi. Printre donatorii citați se află și J. Elias, pentru școala din Săscut, Leon și Albert Daniil pentru școala din Buznea, precum și Samoilă Iosif pentru elevii din Târgoviște.

10, București. Ziarele „Adevărul” și „Românul” consemnează hotărârea alegătorilor evrei de a-și da voturile acelei grupări politice care să susțină cererile de a se acorda cetățenia română și fiilor evreilor cetățeni români.

20, Roman. Săche Alterescu, doctor în drept, este numit prin decret regal, Cavaler al Ordinului Coroana României.

24, Iași. Apare un nou ziar antisemit denumit „Strigătul” care se intitulează „organ apărător al românismului în contra exploatarei jidovești”, sub direcția maiorului Mladian.

25, București. Monitorul Oficial anunță înființarea Fabricii de tricotaje din lână „Jacobsohn&Herdan”, dotată cu 45 de mașini.

Februarie

5, Iași. Încetează din viață, la 71 de ani, Moise Eisig Finkelstein. Autor de beletristică în limba ebraică, și-a înscris numele între promotorii școlii moderne israelito-române, fiind încurajat în acțiunile sale de Gh. Asachi.

21, Tulcea. Se înființează o societate cu denumirea „Junimea filantropică israelită” al cărei scop este înfrățirea tineretului din localitate.

București. „Egalitatea” constată că dintre deputații aleși în Camera Deputaților în urma alegerilor din 1892, există numai un singur deputat apărător sincer al cauzei evreiești, și anume G. Costaforu, redactorul ziarului „București”.

Buzău. Importanța pe care obștea locală o acordă instruirii copiilor lipsiți de o școală modernă, a determinat pe reprezentanții a șase societăți din oraș, inclusiv secțiunea „Speranța” a Asociației Generale a Israeliților Pământeni, epitropia comunității ca și a sinagogii să hotărască reînființarea școlii israelito-române.

Tecuci. Dr. Leon Iardic este numit prin concurs medic șef al orașului, în urma avizului Consiliului Sanitar Superior.

➤ Ziarele publică rezultatul activității de asistență a 11 societăți din orașele Bacău, Botoșani (2), Brăila (2), București (2), Galați, Ploiești, Piatra Neamț și Roman. Fiind iarnă, unele asigură lemne, altele alimente. Sprijină pe elevi îmbrăcându-i sau pe orfani înzestrându-i. Cele mai multe societăți împart ajutoarele fără deosebire de naționalitate; de altfel la Piatra Neamț și Bacău activitatea este susținută și de neevrei. Dintre toate se distinge societatea creată de magazinarii din Portul Brăila, care în iarna 1891/1892 a împărțit ajutoare la 460 lucrători portuari, din care 245 creștini, 181 mozaici și 34 mahomedani.

Martie

4, București. Luând cuvântul în Camera Deputaților, C. Dobrescu-Argeș cere pentru copiii israeliților pământeni dreptul de a fi primiți în școli. În replică, A.C. Cuza se opune propunerii.

11, Viena. Încetează din viață Menahem H. Elias, fondatorul Casei de comerț „M.H. Elias”, membru de vază al comunității israeliților sefarzi. A clădit o școală pe care a întreținut-o. Prin testament a lăsat sume de bani comunităților evreiești în scopul ajutorării populației nevoiașе.

15, București. Are loc în sala „Lieblieh” o întrunire de protest a evreilor împotriva legii învățământului profesional și a celei privind învățământul primar, care în parte exclude din școli pe evrei și îi supun la taxe. Se votează o rezoluție de protest.

21. „Constituționalul” publică scrisoarea dr-ului M. Beck, pe atunci predicatorul Templului Coral, prin care acesta elogiază pe I.P.S.S. Mitropolitul Primat, datorită căruia curentul antisemit nu a putut prinde rădăcini în rândurile preoțimii ortodoxe a țării.

24, București. Ziarul „Universul” referindu-se la acordarea cetățeniei române menționează: „Să fim foarte circumspecți în ce privește împământenirea unor oameni de rasă, de moravuri, de limbă deosebită și dușmani nouă”.

București. Apare „Dus naie Folksblat”, în idiș (continuă „Dus Folksblat”).

➤ Un număr de peste 100 de studenți și elevi ai școlilor speciale protestează în scris contra deciziei luate de majoritatea studenților de a exclude din Asociația Studenților din București pe studenții evrei. Ei arată că este nedrept ca evreii care contribuie ca și ceilalți la îndatoririle publice, să fie îndepărtați tocmai din rândurile studenților care s-au manifestat împotriva șovinismului și pentru înfrățirea balcanică. Se menționează că deoarece o înțelegere cu colegii care s-au pronunțat pentru eliminarea evreilor nu este posibilă, se pun bazele Asociației Generale a Studenților din România, secțiunea București. Printre semnatori se numără și unii care ulterior au devenit figuri eminente ale intelectualității române, precum Em. Pantazi, Stanislav Cihoski, Neculai Vaschide, P. Negulescu, E. Macovei, G. Proca, dr. E. Arbore, I. Mamulea, Gh. Mironescu.

Aprilie

24, jud. Botoșani și Neamț. Conform unui ordin al Ministerului de Interne, prefectul județului Botoșani emite o circulară către primarii și subprefecții din județ prin care se dispune izgonirea din comune a tuturor evreilor care nu dovedesc că s-au născut în comunele respective. Pe baza acestui ordin, 600 de evrei, printre care mulți s-au născut în comunele respective și au satisfăcut serviciul militar, având ocupații permise de lege, primesc somații de a părăsi căminele lor. Somații similare primesc și evreii băștinași din județul Neamț.

București-Iași. În reviste de prestigiu apar, printre altele, articole și studii semnate de: Ronetti-Roman, căruia „Convorbiri literare” îi publică un fragment din poemul *Ivan*; Lazăr Șăineanu căruia „Revista Nouă” îi publică *Doi grămățici munteni*; Ștefan Crucianu publică tot acolo o nouă poezie; H. Tiktin tipărește în „Arhiva” conferința *Viața cuvântului, un studiu de ortoepie*; dr. Finkelstein publică tot în „Arhiva” un studiu despre *Reforma penitenciarelor și Tratatamentul septicemiei puerperale*.

Pașcani. la ființă o secție a Asociației Generale a Israeliților Pământeni denumită „Siretul”.

Mai

10, București. „Munca” publică un articol semnat de C. Vraja (pseudonimul lui Garabet Ibrăileanu) care se referă la broșura lui Panait Moșoiu *Chestia evreiască*. Autorul combate părerea lui Panait Moșoiu de a se da drepturi evreilor, argumentând cu faptul că după acordarea drepturilor politice, va apare o burghezie evreiască ce va face concurență burgheziei creștine.

15, Focșani. „Egalitatea” ia atitudine împotriva lui N. Voinov, deputat de Putna, fost ministru, care se revoltă din cauză că se primesc donații de la evrei pentru biserici și școli, „probabil neștiind că la Dorohoi catedrala s-a înălțat din venitul provenit de la tăierea rituală, însușit în acest scop de-a lungul a 22 de ani”.

22, Londra. Savantul S. Schachter, originar din Focșani, lector la Universitatea din Cambridge, obține titlul de „Master of Arts”.

23-25, Ploiești. Are loc Congresul Asociației Generale a Israelitilor Pământeni la care participă 24 de delegați. Obiectul principal al discuțiilor: câștigarea drepturilor politice pentru evrei. Sunt proiectele depuse de secția „Vulturul-Craiova”, de delegația din Iași, de M. Schwartzfeld, opt secțiuni, de delegația Buzăului, Bucureștiului și Bârladului, care propun a se cere pentru asociație recunoașterea calității de persoană juridică.

Congresul a ales o comisie care să concilieze diversele propuneri. În final, Congresul a decis: a) formularea unui memoriu asupra situației evreilor din țară prin care să se ceară îmbunătățirea poziției lor juridice; b) ținerea de întruniri publice pentru discutarea problemei israelite și depunerea de stăruințe pentru câștigarea opiniei publice în favoarea evreilor.

29, București. Ministrul de Interne dă ordin tuturor prefectilor din țară de a pune în vedere primarilor din comunele rurale ca să nu mai elibereze evreilor autorizații de stabilire în aceste comune.

Todireni (Botoșani). Prefectul județului (colonel Sturdza), cu ocazia unei inspecții în comună dă ordin primarului să izgonească pe toți evreii. Ordinul se execută imediat cu multă brutalitate.

Suceava. Ministrul de Interne Lascăr Catargiu ordonă telegrafic prefectului județului de a opri izgonirea din sate a evreilor care posedă autorizația de ședere în comunele rurale, cât și a evreilor care deși nu posedă autorizație sunt stabiliți în comunele respective înaintea ultimei legi a poliției rurale.

Roman. Comunitatea israelită cumpără o clădire cu instalații de baie, destinată membrilor comunității.

➤ Se acordă avantajele legii industriale întreprinderilor din: Dărmănești-Bacău – pentru fabricat cherestea, proprietar Ch. Rosen; Galați – pentru fabricat lumânări și săpun, proprietar I. Moesner & Co.

Iunie

1, Craiova. „Opiniunea” demască corupția autorităților locale care îi lasă sau îi izgonesc pe evrei în funcție de ceea ce pot obține de la ei.

16, Iași. În Monitorul Oficial apare decretul prin care bancherului Israel Gh. Daniel i se acordă ordinul Coroana României în gradul de ofițer.

24, București. În Comitetul Societății funcționarilor comerciali, prezidat de V.G. Morțun, printre cei 16 membri, patru sunt evrei.

București. Lazăr Șăineanu, profesor la Școala Normală Superioară, este decorat cu Medalia Bene Merenti cl. I-a de aur, pentru lucrările sale științifice.

Iulie

5, București. Dr. Iacob Felix este numit, printr-un ordin al Consiliului de Miniștri, director general al serviciului sanitar.

19, București. În ziarul „Timpul” apare un articol plin de calomnii la adresa evreilor. Se impută acestora că vor să devină stăpâni pe soarta țării, că aleargă cu petiții la guvernele străine, că românii sunt ponegriți în ziarele de limbi străine conduse de evrei, că îmbrățișează idei extremiste, dăunătoare ordinii de stat. În concluzie se cere expulzarea lor.

24, București. Ziarul „Timpul” denunță prezența ziariștilor evrei în presa românească, menționând pe Lupu Dichter, prim-redactor la „Constituționalul”, Armand Rubin și S. Johnson la „L'Indépendance Roumaine” (ambele ziare conservatoare), Simon Pauker, prim-redactor la „Lupta” și I. Husar la „Adevărul”.

București. În „Monitorul Oficial” din 26 iunie, apare un raport al inspectorului sanitar dr. Buicliu către Ministerul de Interne, prin care se cere să nu se mai acorde autorizații de exercitarea profesiei: diriginților și arendașilor de farmacii evrei, din cauza căroră farmaciștii români nu pot găsi de lucru. Se propune a li se acorda un ultim termen pentru lichidare.

August

9, București. Principalii acționari ai Societății pentru încălțăminte și furnituri militare, fostă „Gh. Mandrea și Manoach”, cu capital social de un milion lei, sunt casele Marmorosch Blank & Co și Halfon & Fiii.

14, București. Apare broșura *Sunt patrioți evreii din România*, de E. San-Cerbu, în care autorul răspunde cu energie unei broșuri antisemite scrisă de un anume Filip.

15, Iași, București. Redacția publicației „Propășirea”, creată la Iași, anunță încetarea apariției ei la Iași și reparația sub formă de revistă, la București. Cu această ocazie, redacția citează o pleiadă de tineri colaboratori care fac onoare ziaristicii și literaturii române; printre ei enumeră pe dr. Lebell, dr. Lippe, Guttman, Giordano, Ștefan Cruceanu etc.

18, București. Publicația „Voința Națională”, într-un articol cu caracter antisemit, își exprimă îngrijorarea că evreii, care pătrund din Rusia clandestin în țară, ar putea aduce holera, așa cum au adus și conjunctivita granuloasă.

Botoșani. Ia ființă o nouă secție a Asociației Israelitilor Pământeni, denumită „Moldova”.

Septembrie

10, București. Lazăr Șăineanu este numit profesor de limba germană la Liceul Sf. Sava.

Octombrie

16, Tulcea. Terminarea construirii unui templu cu 200 jețuri.

Noiembrie

1, București. „Timpul” replică „Voinței Naționale” la acuza că Take Ionescu a transformat serviciul de arhitectură al Ministerului Cultelor într-un serviciu evreiesc.

Iași. Congresul Partidului Național Liberal prevede: „se vor lua măsurile cele mai eficiente pentru a se opri invaziunea în România a elementului evreiesc, invaziune pe care o considerăm ca un pericol național”.

Decembrie

4, București. Social democrația română acceptă stăruințele lui Ion Catina de a trece în proiectul de program un punct prin care se cere modificarea art. 7 din Constituție pentru înlesnirea împământenirii evreilor.

4, București. Apare prima fasciculă din *Istoria evreilor*, de dr. H. Graetz.

25, București. „Revista Israelită”, sub conducerea dr. M. Beck, care a apărut timp de 7 ani, își încetează apariția din motive financiare. *Ultimul cuvânt* al revistei, adresat cititorilor, menționează că evreii nu au o datorie mai sacră decât să lupte pe căi legale pentru a fi puși pe picior de egalitate cu concetățenii lor și că nu sunt demni de această egalitate cei care cred că o pot obține fără sacrificii.

1892-1893. Turneul lui A. Goldfaden prin România. Repertoriul teatrului idiș din această perioadă cuprinde și o piesă (*Meșterul Manole*), aparținând reginei Elisabeta (Carmen Sylva).

➤ Văd lumina tiparului lucrările lui Lazăr Șăineanu: *O istorie a literaturii române* (în limba germană); *Istoria filologiei române*, prefăcută de B.P. Hasdeu.

În cursul anului se nasc:

- Alfred Hefter, ziarist, cu o bogată activitate la „Evenimentul” din Iași, urbea sa natală; decedat 1957.
- Academicianul S. Iagnov, distins gastroenterolog și hematolog, autor a numeroase lucrări de specialitate; decedat 1958.
- Jean Marcu, compozitor de muzică ușoară și șef de orchestră; decedat 1946.
- Nahum Zelevinski, ebraist, autor de manuale, organizator al învățământului limbii ebraice în cadrul organizației „Tarbut”; decedat 1942.
- Comunitățile evreiești întrețin 11 spitale cu 13 medici, din care unul român care este și medic primar de județ (Din raportul anual al drului I. Felix).
- Continuă activitatea diversificată de asistență: în favoarea spitalelor, azilelor de bătrâni, întreținerea școlilor, îmbrăcarea copiilor, distribuire de alimente și lemne la pauperi; ca și formele de întraajutorare mutuală. La Botoșani, meseriașii ciubotari au confecționat gratuit, din materiale donate, încălțăminte pentru 40 de elevi. Acțiunile nu au avut loc în 14 orașe din Moldova (Bacău, Botoșani, Buhuși, Dorohoi, Fălticeni, Focșani, Galați, Iași, Lespezi, Mihăileni, Panciu, Piatra Neamț, Roman, Tg. Ocna); din Muntenia (București, Brăila, Ploiești) și Tulcea.

În cursul anului iau ființă la:

- București - Casele de schimb: - Nachmiae și Finkels; - „Michail El. Nachmias”
- Galați - Hotel Continental, antreprenor Moritz Harnik.

1893

Ianuarie

- 1, București.** „Munca”, organul socialiștilor, face cunoscută propunerea lui I. Nădejde. Acesta declară în numele social-democrației că nu este nici anti-, nici filo-semit. Nu este de acord să se dea drept de vot evreilor, într-un sistem electoral censitar, fiindcă acesta ar favoriza burghezia, dar odată obținut sufragiul universal este pentru acordarea drepturilor politice pentru evrei.
- 24, București.** Secția „Centrul” a Asociației Generale a Israelitilor Pământenii cere luarea unei atitudini față de legea, discriminatorie pentru evrei, a instrucțiunii.
- 29, Focșani.** Noul comitet al comunității repune în funcțiune spitalul și școala; reia activitatea de asistență și asigură carne tăiată ritual.
- Suceava.** Se naște Max, cavaler de Anhauch, industriaș și notabil al obștii evreilor bucovineni.
- „Egalitatea” informează că proprietarii farmaciilor arendate evreilor primesc adrese oficiale prin care li se pune în vedere să folosească orice mijloace pentru denunțarea contractelor încheiate cu farmaciștii evrei și, în orice caz, să nu le mai reînnoiască.

Februarie

- 3, 6, 8, 10.** „Constituționalul” și „Egalitatea” cuprind numeroase articole, mențiuni la cronica parlamen-tară și informații despre dezbaterile la Legea învățământului profesional, inițiată de ministrul P. P. Carp. Susținători: G. Costaforu, V. G. Morțun; împotrivă: A. Stolojan, N. Ceaur-Aslan, I. Grădișteanu, N. Fleva.
- Ploiești.** la ființă Societatea filantropică „Junimea Israelită”.

Martie

- 14, București.** Miting de protest în sala „Lieblich” (str. Negru Vodă) împotriva restricțiilor impuse evreilor prin Legea instrucțiunii publice. Printre participanți: C. Mille, Anton Bacalbașa, G. Costaforu, V. G. Morțun.
- 19, București.** Președintele comunității sefarde, Halfon, este primit în audiență la rege în problema noii legi a instrucțiunii publice. Sfatul regelui este să se mărească numărul școlilor evreiești.
- 22, 29, 31, București, Pașcani, Roman, Iași.** Comunitățile și populația evreiască își afirmă deschis opoziția împotriva discriminărilor cuprinse în noua lege a învățământului. Studenții din București redactează un memoriu. La mitingul

de protest din Iași sunt prezenți și reprezentanți ai Partidului Socialist. La Pașcani și Roman au loc primele acțiuni (donații de teren, strângerea de fonduri, proiecte de construcții) pentru înființarea unor școli primare israelite.

- 31, București.** Ia ființă Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România. În program apare acordarea drepturilor politice și obținerea emancipării economice a evreilor. Primul Congres al partidului este împotriva antisemitismului și cere abrogarea tuturor legilor și măsurilor de excepție. Printre delegații din Iași se afla și studentul în medicină Littman-Ghelerter.
- Apare o lucrare despre *Etimologia cuvintelor turcești din glosariul A.T. Laurian – I.C. Masim* (1871), alcătuită de David Löbel. Acesta, născut la Iași, farmacist, s-a stabilit la Constantinopol, unde funcționa ca inspector în Ministerul Instrucțiunii Publice.
- În Adunarea Deputaților, la discuția Legii învățământului primar, A. C. Cuza protestează împotriva termenului „evreu pământean” și a gratuității învățământului pentru străini.

Aprilie

- 13, 14, 15, 21.** Consiliul de miniștri prezidat de Lascăr Catargiu, conservator, dispune expulzarea lui I. Hussar, secretar de redacție la „Adevărul”, născut în țară, precum și a lui Schulder de la „Dimineața” și „Adevărul”.
- 16, Brăila.** Congresul Asociației Generale a Israeliților Pământeni și-a ales un nou comitet central, președinte dr. Iaslovici, fost membru al ambulanței „Zion” (în războiul de independență). M. Schwarzfeld – directorul periodicului „Egalitatea” – este însărcinat să tipărească darea de seamă a Congresului și un istoric al asociației.
- 17.** Camera Deputaților votează indigenatul filologului Lazăr Șăineanu; ulterior, însă, Senatul îl va respinge.
- 23, Iași.** O nouă hotărâre ministerială de expulzare, împotriva lui Albert Honignam, prim redactor al ziarului local „Evenimentul”. Expulzatul criticase violent guvernul și avusese un conflict public cu A.C. Cuza.
- București.** Asociația Generală a Israeliților Pământeni, întrunită în cel de-al IV-lea congres, trimite regelui o telegramă de protest. După ce arată că asociația este alcătuită din militari în concediu, în rezervă sau miliție, deci parte integrantă din armata națională și ca atare din națiunea română, se ridică vehement împotriva excluderii evreilor din școli.
- București.** La Congresul medicilor s-a făcut și propunerea retragerii liberei practici medicilor evrei care nu sunt cetățeni români.
- Bârlad.** Rabinul A. Taubes atrage atenția asupra stării materiale catastrofale a comunității evreiești. De îndată ce gabela nu s-a mai putut încasa normal, în lipsa unor fonduri sigure, școlile, spitalele și asistența au încetat aproape să mai funcționeze, sau unde mai subzistă, au o existență precară.

Iași. Evreii împământeniți înaintează un memoriu Camerei Deputaților – în fapt un studiu de drept civil – prin care cer să beneficieze de naturalizarea capului familiei și soția și copiii, conform articolelor 7 și 9 din Constituție.

- Apare în Monitorul Oficial legea pentru organizarea învățământului profesional, care este public și gratuit pentru români. Admiterea străinilor, adică a evreilor, în învățământul profesional, chiar cu plată, diferă pentru fiecare categorie de școli.
- Evreii din mai multe orașe înaintează Corpurilor Legiuitoare o petiție colectivă prin care cer să se revină asupra acelor prevederi din legea învățământului primar, care în practică duc la excluderea copiilor evrei din școală.
- Legea sanitară votată de Senat prevede o serie de restricții pentru evrei. Astfel, medicii de plasă, de orașe nereședință de județ, de spitale, veterinarii, chimiștii și farmaciștii din spitale, pot fi angajați pe timp limitat, numai dacă nu se prezintă români sau străini cu drept de practică. Legea prevede restricții și pentru bolnavii evrei care au nevoie de asistență medicală, numărul bolnavilor străini internați neputând depăși procentajul de 10% din totalul paturilor de spital.

Mai

19, Iași. Se naște poetul și prozatorul H. Bonciu. Decedat la 27.IV.1950, în București.

23 – iunie 4. Intră în vigoare Noua Lege a învățământului primar, care prevedea că străinii, cu excepția celor din Dobrogea, nu mai beneficiază de gratuitate, ca românii, iar înscrierea lor în școală urma să se facă doar în limita locurilor libere. Art. 37 al legii i-a exclus cu totul pe evrei din școlile profesionale, ca și din cele de agricultură și silvicultură.

24. Legea școlară introduce taxe școlare exorbitante pentru masa elevilor evrei (15 franci în rural și 30 franci în urban). Drept consecință, în anul școlar 1899/1900, procentul de copii evrei nu va mai reprezenta decât 5,5% (mai puțin de jumătate față de anul de vârf de cu un deceniu în urmă).

25. Se naște la Galați compozitorul Ludovic Feldman.

31, Focșani. Nici în această comunitate nu se mai poate încasa gabela; în consecință școala, spitalul și celelalte așezăminte comunitare au rămas fără subvenții.

Bacău. Între cei ce au emigrat începând din primăvară, sunt și 20 de familii din localitate, care s-au îmbarcat pentru Palestina.

Liteni. „Evenimentul” relatează: prefectul județului a dizolvat consiliul comunal fiindcă a refuzat să adopte măsuri de izgonire a evreilor din comună.

Iunie

5, Buenos Aires. Moare subit, în împrejurări necunoscute, Iulius Popper, născut la București în 1857.

Iași. Se înființează o societate având ca scop emigrarea în Palestina; săptămânal scoate o broșură de propagandă.

➤ „Egalitatea” publică a doua scrisoare deschisă a directorului ei, M. Schwarzfeld, adresată profesorului universitar V.A. Urechia, istoric și om politic, în care combate alegațiile tendențioase ale acestuia, în special:

- afirmația că au fost împământențiți toți străinii care o meritau, indiferent de cult. În realitate, din cei 250.000 de evrei, numai câteva sute au primit naturalizarea

- afirmația că problema israelită e rezolvată prin art. 7 din Constituție, când de fapt el proclamă străini pe toți evreii din țară?

- afirmația că există în învățământ și în artele libere români de lege mozaică și care ar merita negreșit să fie alături și de multe ori înaintea oricăruia dintre români, când de fapt a fost încetățenit doar David Emanuel?

În schimb, autorul amintește că:

- în lucrări scrise de români, iubitori ai țării lor, precum Manole Costache Epureanu, I. Heliade Rădulescu, Ion Ghica, se arată că evreii au ocupat în Țările Române locurile goale din economie, ca atare nu în dauna românilor, ci spre folosul economiei Principatelor;

- din diverse hrisoave domnești rezultă că țara fiind puțin populată, în urma războaielor și răzmerițelor, s-au adus spre populare străini între care și evrei, acordându-li-se privilegii și avantaje.

Iulie

2, Roman, Odobești. Iau ființă secții locale ale organizației „Chowewe Zion”.

15, Giurgiu. Se decide ridicarea unui edificiu școlar evreiesc, care va fi inaugurat, însă, abia în 1897/98.

August

9, 23, București, Galați. Ministrul de interne Lascăr Catargi cere prefectului de Covurlui un raport asupra felului cum se administrează așezămintele comunității. În răspunsul semnat de J. B. Brociner se arată starea precară a instituțiilor și se cere revenirea asupra jurnalului Consiliului de Miniștri din 3 iunie 1862, cel care, practic, a dus în timp la dizolvarea comunităților.

Septembrie

16, Iași. „Gazeta Bucovinei” subliniază serviciile aduse răspândirii literaturii române de editorii Șaraga din Iași.

26, București. Se naște criticul și eseistul Aureliu Weiss.

Tecuci. Are loc punerea pietrei de fundație la clădirea noii sinagogi. Serviciul religios a fost oficiat de rabinul A. Taubes – Bârlad.

Moinești. Se pune piatra de temelie a clădirii școlii israelito-române.

Octombrie

22, Târgoviște. Ia ființă secția locală a Asociației generale a Israelitilor Pământeni.

26, Iași. Își deschide cursurile școala primară „Aurora” înființată de studenți evrei și români. Pe lângă materiile cerute de programa analitică a școlilor primare, se predau limbile: ebraică, franceză și germană.

În cursul lunii s-au încadrat în prevederile Legii pentru încurajarea industriei naționale:

- Craiova - fabrica de pielărie „A. Einhorn”
- Galați - fabrica de produse chimice și ambalaj „Albina”, proprietar Max Fischer et Co.
- Iași - Distileria de coniac „Wechsler”
- Sihăstria Secu - Fabrica de cherestea „Gherghel și Juster”
- București - Fabrica de mobile de fier „Frații Goldenberg”
- Fabrica de vase de metal, ing. J. I. Catz

Noiembrie

1, Roman. Se deschide școala israelită - română care în primul an va funcționa cu trei clase și opt cadre didactice.

București. În anuarul Universității, care apare sub îngrijirea rectorului ei, Titu Maiorescu, se menționează că legatul lăsat de Hillel pentru fondul de burse destinat specializării în străinătate, constituie cel mai vechi și mai mare fond.

12, 19, București. Ia ființă „Societatea pentru învățătura evreilor”, care își propune să acorde sprijin școlilor mici ale comunităților sărace. Din Consiliul Central al Societății fac parte dr. Adolf Stern, Moritz Blank, dr. M. Beck și alte personalități evreiești; secretarul general, I. D. Bally, cunoscut ebraist și cadru didactic, a avut o contribuție importantă la crearea societății. Ulterior se publică și Apelul societății care solicită sprijin spre a putea înființa școli primare „în toate unghiurile țării”, în condițiile în care legislația în vigoare a exclus practic copiii evrei din școlile statului.

26, Botoșani. Antreprenorul Moritz Waldman, construiește o linie ferată îngustă lungă de 16 km, pentru transportul pietrei sfărâmate necesare construcției șoselelor Huși-Drănceni și Huși-Fălciuc.

27, Huși, Vaslui. Monitorul Oficial publică rapoartele sanitare pe județe. Sunt menționate spitalele evreiești de la Huși (condus de dr. Almogen) și Vaslui. Băi de aburi evreiești funcționează în Vaslui și comunele Cădăiești, Negrești și Pungești.

Decembrie

6, Buzău. Încep cursurile școlii primare nou create.

17, Huși. Înfirmarea marelui filantrop creștin Ioan Mârza care a lăsat întreaga sa avere spitalului israelit din localitate.

24, Panciu. Începe funcționarea unei școli primare israelito-române.

Târgoviște. Ia ființă o școală israelită care se menține chiar și după 1895, când comunitatea locală este dezorganizată.

➤ Ștefan Antim republică *Chestia evreiască; studiu social*, București.

În cursul anului s-au născut:

- poetul D. Iacobescu, decedat la 20 de ani; în 1930 îi apare volumul *Quasi*, prefătat de Perpessicius;
- scriitorul Szonto György, decedat în 1961, autor al romanului *Stradivari*;
- pictorul Reuven Rubin, la Galați, mort în 1974; elev al lui Kollnick; studiază la Ierusalim; primul ambasador al Israelului în România;
- Ana Pauker, născută la Codăiești, cunoscută militanță comunistă.

Apar două studii folclorice semnate Mihail Canianu: *Deochiul și Faptul*, primele cercetări monografice consacrate descântecelor.

În luna noiembrie s-au încadrat în prevederile legii pentru încurajarea industriei naționale: Fabrica de parchet și calmuce „Filip Berman și fiii”, la București și Fabrica de cherestea „Michel Juster” la Filioara.

1894

Ianuarie

1, Iași. Secția locală B'nai Brith ia hotărârea înființării unor clase gimnaziale divizionare, cu mai multe secții.

4, Bacău. Se naște scriitoarea Sarina Cassvan Pas.

7, L. Catargi, ministru de Interne, reînnoiește circulara privind expulzarea evreilor din sate și târgușoare. Excepții: arendașii de moșii sau păduri, inclusiv servitorii lor; recruții și cei cu stagiul militar satisfăcut; angajații la munca câmpului, doar pe durata angajării.

22, Bacău. „Egalitatea” consemnează inaugurarea unui club de lectură organizat de intelectualitatea evreiască.

28, Roman. Apare săptămânalul în limba idiș „Der Volks Dolmedscher”.

30, Botoșani. Se deschid cursurile la noua școală de fete româno-israelită.

București. Societatea „Jacob Löbel” a ajutat în 25 de ani aproximativ 60 de studenți să-și facă studiile.

➤ În Cameră, 60 de deputați prezintă un proiect de lege prin care evreilor și străinilor le este interzisă activitatea de intermediar în porturile Brăila și Galați.

-februarie. C. Dobrogeanu-Gherea își încheie studiul dedicat lui George Coșbuc; primul fragment apare în „Evenimentul Literar”.

Februarie

2, Iași. la ființă societatea „Cultura” cu scopul școlarizării copiilor de evrei săraci.

18, Târgoviște și Fălțiceni. Se anunță înființarea secțiilor locale ale Asociației generale a israeliților pământeni, denumite „Negru Vodă”, respectiv „Dreptatea”.

22, București. Moare Wilhelm Schwarzfeld (n. 22.V.1856, la Iași); a publicat materiale privind trecutul evreilor români.

București. Se naște pictorul R. Iosif (Rosenbluth), decedat la 16 mai 1975.

Iași. Hayman Tiktin obține titlul de doctor, decernat de Facultatea de filosofie din Leipzig.

Martie

4, Vaslui. Ia ființă societatea „Lumina”, care își propune să construiască o școală.

26. Academia Română acordă premiul „I. Heliade Rădulescu” lui Lazăr Șăineanu pentru lucrarea *Basmelor române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*. Este primul evreu premiat de cea mai înaltă instituție științifică din țară.

Aprilie

17-19, Iași. Are loc congresul Asociației generale a Israelitilor Pământeni. Dintre hotărâri: editarea în limbile română și franceză a unui ziar, înscrierea membrilor în colegiile electorale comunale, ostașii evrei să protesteze împotriva legii expulzării de la sate etc.

20, Brăila. Se înființează Societatea de ajutor reciproc „Baron Edmund de Rothschild”, având ca scop principal asistarea membrilor bolnavi.

20-22, București. Al doilea congres al P.M.S.D.R. Printre revendicări: votul universal. Participă și C. Dobrogeanu-Gherea, St. Stâncă, S. Sanielevici, D. Rozenberg, A. Grossman, dr. L. Ghelerter ș.a.

Mai

6, Craiova. Se naște compozitorul Filip Lazăr (a murit în 1936, la Paris).

13, comunele Arinilor și Brusturoasa, jud. Bacău. Proteste ale țăranilor români împotriva expulzării evreilor.

13, Iași. S. I. Grossman, corespondentul ziarului „L'Indépendance Roumaine”, primește medalia „Bene Merenti” cl. I-a.

13, comuna Păunești, județul Putna. Înainte de expulzare evreii sunt bătuți la primărie.

20, Bacău. Informații în presă despre numărul și ocupația evreilor din cele 86 de comune ale județului de unde urmează a fi expulzați.

București. Gruparea „Expoziția artiștilor în viață” organizează după treisprezece ani de întrerupere salonul anual. Expun și: N. Vermont, Perez Mendel, Artur Mendel.

➤ Gustav Mendel, consul general al României la Anvers, e decorat cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler.

Iunie

11, București. În regulamentul primăriei aprobat prin decret se precizează că nu vor primi ajutoare decât cei de naționalitate română.

București. Gustav Weissman, sergent în Poliția Capitalei, primește medalia „Serviciu Credincios”.

- „Buletinul Statistic General” publică o statistică a firmelor comerciale pe anii 1884-1889 în procente:

Locul firmei	Români	Străini	Evrei
Comune urbane reședință de județ	41,7	14,9	43,4
Celelalte comune urbane	50,5	14,4	35,1
Total comune urbane	53,9	3,9	42,2
În mediul rural	71,9	3,9	24,2
Pe întreaga țară	55,7	10,0	34,3
În cifre absolute pe țară	19.885	2.651	12.479

Iulie

- 16, **Brăila**. Ia ființă Societatea de ajutor reciproc „Înfrățirea funcționarilor comerciali”.
- 22, **București**. Compania Juvelier dă reprezentații în limba idiș în grădina Jignița.
- 22, **Fălticeni**. Procentul meseriașilor evrei din oraș atinge 90%.
- 27, **București**. Înhumarea lui Benedetto Franchetti, evreu născut în Italia. A funcționat în învățământul muzical românesc unde a organizat o școală filarmonică.
- București, Galați, Brăila**. Ministerul Industriei și Comerțului extinde parțial sau acordă prevederile legii pentru încurajarea industriei naționale unor firme. București: Fabrica de sârmă și cuie „Rottenberg”, Fabrica de veste tricotate „Bösken și Horovitz”; Galați: Fabrica de lumânări de ceară „Iacob Babod”; Brăila: Fabrica de cherestea „L. Predingher”.
- Iasi**. Se naște Filip Horovitz, primul evreu care face studii superioare în domeniul istoriei. Se specializează în istoria antică.
- Iasi**. Societatea „Cultura” înființează un curs preparator pentru 180 de evrei săraci.

Septembrie

- 1, **Craiova**. Moare rabinul sefard Zechry Halevy după o activitate de 35 de ani.
2. Sunt decorați cu ordinele „Coroana României” sau „Steaua României”: Israil Haim Daniel (bancher), Leon Juster (proprietar rural), Fain M. și S. Goldenthal (avocați), Anselm Kapralik (funcționar bancar), M. Predingher (bancher).
- 14, **Podul Turcului**. În urma distrugerii târgului printr-o incendiere provocată nu li se permite celor 1.200 de evrei refugierea în satele din jur. Iau ființă Comitete de ajutorare.
- 16, **Cosmești, plasa Pașcani**. Se extind prevederile legii de încurajare a industriei naționale asupra fabricii de tâmplărie mecanică Grünberg, Simse și Rosenberg.
- 16, **Valea Seacă, jud. Bacău**. Prefectura dizolvă consiliul comunal care a refuzat expulzarea evreilor din sat.
- 23, **București**. 50% din cei 240 candidați primiți la Conservatorul de muzică și artă dramatică sunt evrei.

Bucecea, jud. Botoșani. 200 de comercianți și meseriași evrei sunt somați să părăsească localitatea, în ciuda stabilirii acolo de peste 15 ani.

Ploiești. la ființă, la inițiativa rabinului I. Brezis, societatea de ajutor „Ozer Șalom”.

Iași. Societatea „Cultura” inaugurează două școli primare cu 600 elevi. Pentru ocuparea locurilor de profesori s-a ținut concurs.

Octombrie

7, Podul Turcului. Rabinul Landau lansează un apel pentru ajutorarea concetățenilor săi.

7. Studenții ieșeni iau atitudine împotriva agitațiilor antisemite ale studenților bucureșteni.

21, Iași. la ființă societatea antisemită „Deșteptarea”.

21, Craiova. Moare Emanuel Gross, profesor și director la diferite școli israelito-române.

28, Iași. Leib Fisch furnizează Ministerului de război 10.000 de țesale.

Botoșani, Iași. Camerele de Comerț protestează împotriva excluderii evreilor de la Expoziția Cooperativelor din București.

București. Sunt admiși doi studenți evrei la Școala Națională de Poduri și Șosele.

București, Brăila, Galați. Richard Tonceanu și Jacques Last sunt numiți profesori de engleză la școli secundare.

București, Galați. Se acordă prevederile legii pentru încurajarea industriei naționale fabricilor de mașini „Albert Bauer” și „Albina” (Max Ascher).

Iași. Intră în funcțiune: Fabrica de frânhii „Wachtel”, Fabrica de săpun „Moscovici” (Tg. Frumos), Întreprinderea de apă gazoasă „Strul Antonier”.

Tg. Ocna. la ființă școala israelito-română

Noiembrie

4, Iași. Se naște Isac Ludo, gazetar, romancier, traducător (m. 23 mai 1973).

6, București. Inaugurarea școlii israelite de băieți, de rit sefard, modernizată cu sprijinul material al societății „Ahavath va hesed” („Împrumut de binefacere”).

25, București. Se publică statutul Societății de ajutor reciproc „Baron M. de Hirsch”, fondată în 1887.

11, decembrie 2, Galați, Iași. Au fost premiate la Expoziția Cooperativelor din București: Fabrica de mobile și tapițerie „Stern”, Fabrica de produse alimentare „Jacobsohn”; Fabrica de cartonaje și hârtie de țigări „Goldenberg”.

Galați. Intră în funcțiune o a doua școală israelito-română de băieți.

Iași. Intră în comitetul clubului muncitorilor din localitate Littman Ghelerter. Mai erau activi Max Vexler și Emil Fagure.

Moinești. la ființă secția „Muntele” a Asociației generale a israeliților pământeni.

com. Stănișești, jud. Tecuci. Se naște poetul Al. Terziman, ucis în pogromul de la Iași din iunie 1941.

Decembrie

4, București. O delegație de ziariști, în frunte cu: C. Mille („Lumea nouă”), I. Bacalbașa („Lupta”), P. Christodulo („Țara”) și Papamihalopol („Timpul”) i-a cerut ministrului Justiției Al. Marghiloman revenirea asupra deciziei expulzării ziaristului I. Husar.

16, Brăila. Comunitatea reînființează gabela.

22, Focșani. Se naște acad. dr. Oscar Sager, reprezentant de seamă al neurologiei; moare la 14 aprilie 1981.

26-27, Galați. Are loc conferința organizațiilor „Chowewe Zion” din Bacău, Bârlad, Botoșani, Brăila, Bucecea, Craiova, Focșani, Galați, Iași, Odobești, P. Neamț, Pitești, Ploiești, Podul Iloaiei, Râmnicul Sărat, Roman și Vaslui. Este ales președinte Samuel Pineles. Obiective: ținerea de conferințe, adunări de sume pentru achiziționarea de terenuri în Palestina.

București. Apare: Iuliu Barasch, *Itinerar în Cracovia, Galiția, Bucovina, Moldova și Muntenia în 1841-1842. Traducere și prefață de dr. E. Schwarzfeld.*

➤ Apare: Emmanuel Crezzulesco, *Studii literare și politice*, cu referiri injurioase la adresa evreilor.

1895

Ianuarie

5. „Lumea nouă”, organul P.S.D.M.R., argumentează necesitatea alianței dintre muncitorii români și străini pentru obținerea drepturilor lor politice.

11. Camera discută proiectul legii numelui care, pentru evrei, prevede interdicția schimbării lui.

20. L. Negreanu este numit, după indigenare, arhitect șef al Ministerului Cultelor.

Galați. Se extind prevederile legii de încurajare a industriei naționale asupra fabricii de cuie „Focșăneanu și Grümberg”.

Iași. „Egalitatea” relevă aportul economic al unor întreprinderi industriale evreiești.

➤ Expulzarea ziaristului I. Hussar, fost redactor al „Adevărului” e anulată de guvern.

Februarie

3, Iași. Apare săptămânalul „Die Jüdische Post”. Colaborează și S. Pineles.

10. la ființă societatea „Ezra Mizor” având ca scop emigrarea în Palestina. Secții la Botoșani, Brăila, Iași, Pașcani, Ploiești, Râmnicu-Sărat și Vaslui.

Martie

2, Iași. Se naște Eugen Relgis, umanist și pacifist cunoscut.

București. Solomon Halfon donează 20.000 lei Universității București.

➤ Atitudini antisemite în „Războiul”.

Aprilie

2-4, Galați. Are loc congresul Asociației Generale a Evreilor Pământeni. Între hotărâri: efectuarea unui recensământ al evreilor cu stagiul militar efectuat; înființarea de secții ale Asociației în toate localitățile; înaintarea către Parlament a unui memoriu privind situația evreilor.

4-5, București. Are loc cel de-al III-lea Congres al P.S.D.M.R. Printre delegați: A. Grosman, C. Dobrogeanu-Gherea, Emil Fagure, S. Blum, L. Ghelerter, Max Wexler.

5, Berlin. Moare, la 83 de ani, dr. Moritz Wertheimer.

9. B.P. Hasdeu declară într-o scrisoare trimisă lui L. Șăineanu poziția sa de antisemit.

29, Galați. Apare „Galațer Israelit”.

Odobești. Obștea locală hotărăște înființarea unei școli israelito-române; se achiziționează un local.

➤ „Universul” publică date cu privire la numărul locuitorilor țării. Numărul total al evreilor ar fi de 390.000 la o populație de 5.015.912 suflete.

Mai

1, București. Se inaugurează Școala israelito-română „Voința” în cartierul Moșilor.

Milișăuți-Suceava. Se naște scriitorul Ury Benador (m. 1971).

Iunie

21. „Monitorul Oficial” publică lista ofițerilor de rezervă a Corpului I Armată. Printre ei: Berger Herman, Daniel Naftali, Fein Mauriciu, Friedman Alfred, Halfon Alexandru, Posner Ludwig etc.

Iulie

Iași. Apare până în 1897 „Lumina”, organ al cercului de propagandă social-democrat. În 1895 numerele sunt scrise de Max Wexler, L. Ghelerter și Leon Ghelber.

August

4, Lespezi. S. Meyerhoff, proprietarul moșiei Sirețelul, a început construcția unei fabrici de sticlă.

26. „Universul” publică un articol despre „invazia evreilor” și cere măsuri drastice pentru stăvilirea ei.

București. Are loc inaugurarea Școlii israelito-române din str. Sevastopol.

Septembrie

1, Huși. H. Tiktin este numit profesor de germană și latină.

➤ Mauriciu Brociner e decorat cu ordinul „Coroana României” în grad de ofițer.

Octombrie

20, Roman. „Egalitatea” informează despre vizitele făcute de noul prefect la rabinul orașului și la președintele comunității, cărora le-a promis netolerarea abuzurilor.

- la ființă „Asociația generală a medicilor din România”, deschisă tuturor medicilor și farmaciștilor, indiferent de religie.

Noiembrie

8. la ființă „Alianța antisemită din România”.

24. L. Catargi, ministru de Interne, cere comunităților și societăților de binefacere evreiești să-și întocmească statutele și să le prezinte guvernului spre aprobare.

București. Moare artista dramatică Lea Vermont-Ventura, societară a Teatrului Național. Născută în 1854 la Moinești. A fost sora pictorului N. Vermont și mama artistei Marioara Ventura.

Odobești. Este deschisă o primă școală evreiască imediat după promulgarea Legii învățământului din 1893.

Decembrie

7, **Brăila.** Se deschid cursuri pentru adulți în localul Școlii israelito-române.

Pitești. Conducerea locală a Camerei de Comerț propune modificarea Legii camerelor de comerț în sensul primirii evreilor în organele lor de conducere.

București. Apare „Der Grager”, în idiș; mai târziu, la Tecuci, Dorohoi ș.a.

În cursul anului s-au născut:

Brăila: - M. H. Maxy, pictor avangardist, scenograf, cadru didactic universitar, fondatorul și directorul Muzeului de Artă al României, decedat la București, în 1971.

București: - Marcel Iancu, pictor, grafician, arhitect. Împreună cu Tristan Tzara și alții sunt inițiatori ai mișcării Dada (1916); între 1922-1928 realizează în peniță galeria de portrete ale unor intelectuali români. Se refugiază în 1941 în Israel. Decedat în 1984.

- Clara Haskill, pianistă remarcabilă, interpretă a lui Scarlatti și Mozart.

A cântat cu Enescu, Isaye și Casals. A decedat în 1960.

Iași: - B. Iosif, poet și prozator de limbă idiș.

- Maximilian Popper, medic, prof. univ., ftiziolog remarcabil. A murit în 1960.

În cursul anului au luat ființă: Fabrica de mașini agricole „Waldman” (Craiova), Fabrica de pâine „Geissler” (București), Distileria de rachiu și rom „Bämel Steiner” (Lugoj), Prima fabrică de tacâmuri de aluminiu „M. Mehler” (Cernăuți).

Au apărut: C. Dobrogeanu-Gherea, *Materialismul economic și literatura*; M. Schwarzfild, „*Basmul cu pantoful*” la evrei, la români și la alte popoare; Max Nordau, *Minciunile convenționale*, în traducerea lui Mihai Canianu.

1896

Ianuarie

12. Guvernul liberal anulează decretul de expulzare dat de conservatori împotriva ziaristului Albert Honigman, de la „Evenimentul” din Iași.
18. Reapare ziarul „Munca”. Din redacție face parte și B. Brănișteanu.
22. „Monitorul Oficial” publică decretele de decorare a corpului tehnic care a contribuit la edificarea podului de la Cernavodă, inaugurat la 14.9.1895. Printre aceștia: Benjamin Neuman-Enyei, de la Compania Fives-Lille, și Jules Silberberg, inginer al Societății Române de Construcții, originar din Iași.
- 26, **Botoșani**. Peste o sută de muncitori evrei s-au constituit într-o societate de emigrare.
- 30, **com. Cernei, jud. Arad**. Se naște pictorul Iosif Klein, exterminat în 1945 într-un lagăr.
31. Ministrul Lucrărilor Publice cere Societății Căilor Ferate să-i înainteze lista angajaților străini, cu mențiunea explicită „pentru eliminarea evreilor”.
- 31, **Iași**. „Lumina” publică „Proiectul de organizare al social-democrației române”, redactat de Mihail Văleanu (L. Ghelerter) și Iosif Gentile (Max Wexler), proiect prezentat la Congresul al III-lea al P.S.D.M.R. din 1895.

Februarie

- 1, **București, Iași**. Studenții evrei adresează o petiție Camerei Deputaților prin care cer revenirea la accesul general și gratuit în școala primară: difuzată în țară, petiția este semnată de mii de oameni. Într-o întrunire la Iași (5.2.1896), iau poziție împotriva discriminării în învățământ L. Ghelerter, C. Stere, dr. Taussig, I. Chinezu. Trimit telegrame de adeziune la petiție V. G. Morțun și dr. S. Stâncă.
2. Moare N. Beldiceanu, poet format la „Contemporanul”, prieten devotat al evreilor; ca arheolog a contribuit direct la studierea pietrelor sepulcrale din vechiul cimitir evreiesc al Iașilor.
5. Se depun la Camera 80 de petiții din partea comunităților israelite și o petiție a unui grup de studenți români, prin care se protestează împotriva impunerii evreilor la taxe școlare.
16. „Egalitatea” publică textul articolului 1 din Legea învățământului, așa cum a fost redactat și propus de V. G. Morțun: „Învățământul primar este obligatoriu și gratuit pentru toți locuitorii legalmente domiciliați în România. În caz de insuficiență de locuri se vor prefera copiii cetățenilor români”.
- 20, **Iași**. La întrunirea rezerviștilor evrei de la Clubul muncitoresc, se votează o moțiune împotriva taxelor școlare.

Martie

2. În librării au apărut: Theodor Herzl, *Statul Evreilor*, editat de Goldschlager, Botoșani și *Harta Palestinei*, editată de Filip Lazăr, Craiova.
- 8, **Galați**. Apar, în idiș, „Statutele noi ale Societății «Chowewe Sion»”.

- 16, București.** Concertează la Ateneu pianistul Theodor Fuchs, care avea să devină acompaniatorul maestrului George Enescu.
- 25, Galați.** Are loc „Adunarea generală a delegaților comunităților israelite”; sunt prezenți reprezentanții ai 19 comunități: 12 din Moldova, inclusiv Iași; 6 din Muntenia, fără București, și una din Dobrogea. Animatorul adunării, I. B. Brociner, a relevat drepturile de care se bucurau în trecut comunitățile, conform ofisului domnesc dat la București, în 1851. El a prezentat statutul comunităților care va fi înaintat guvernului în intenția de a-l transforma în Legea de organizare a comunităților. Materialele acestei Adunări au fost adunate în trei broșuri: I. Procese-verbale; II. Petiții; III. Memorii și documente.

Aprilie

- 1, Tecuci.** Se înființează „Prima societate filantropică a meseriașilor israeliți”.
- 4, Moinești.** Se naște Sami Rosenstock (Tristan Tzara), unul din întemeietorii curentului Dada (m. 1963).
- 17.** „Românul” publică primul articol din seria *Chestiunea israelită*, semnat de V. M. Kogălniceanu, prin care autorul cere guvernului să sprijine comunitățile evreiești. Va apărea și în broșură sub titlul *Chestiunea israelito-română*.
- 19.** M. Schwarzfild publică studiul *Evreii în literatura populară românească*.
- 19, Iași.** Apare săptămânalul de vineri, „Der Wäcker” (Deșteptătorul), organ în limba idiș al cercului social-democrat local „Lumina”. Redactori: dr. L. Ghelerter, L. Geller, Max Wexler, Zaidel Herman. Și-a încetat apariția cu numărul din 27 septembrie 1896.
- 26, Valea Arinilor (jud. Bacău).** Consiliul de Miniștri acordă fabricii de cherestea „Efraim și Aron L. Juster” privilegiile care decurg din Legea pentru încurajarea industriei naționale.

Mai

- 2, București.** Se deschide „Expoziția artiștilor independenți”. Printre autorii manifestului semnat cu acest prilej, alături de Șt. Luchian, C. Artachian și alții se află și numele lui N. Vermont. În expoziție, majoritatea lucrărilor îi aparțin ultimului.
- 3, București.** Societatea Zion B'nai B'rith înființează o policlinică pentru consultații și rețete gratuite. Pentru cei ce nu solicită gratuitatea, joia, se dau consultații cu plată. Cinci medici, în specialitățile interne, ginecologie, o.r.l., pediatrie și dermato-venerice și-au oferit serviciile gratuit.
- 17, Galați.** Pentru a documenta solicitarea recunoașterii comunităților și în general a emancipării evreilor, I. B. Brociner publică: *Memoriu și documente istorice despre comunitățile israelite*.

Iunie

- 24, Ploiești.** Adunarea tuturor sinagogilor și societăților culturale și de asistență a adoptat, după trei ședințe, proiectul de statut al Comunității propus de

epitropie. Prin statut se prevede întreținerea lăcașelor de cult (2), a școlilor (2), asigurarea asistenței pauperilor (materială, sanitară), lehzelor, văduvelor, orfanilor, elevilor. În caz de boală, incendiu, deces, emigrare sau strămutare se prevăd ajutoare speciale. De asemenea pensii pentru funcționarii comunității și pentru urmașii lor.

Iulie

1, Bacău. Comunitatea și-a întocmit o evidență statistică a locuitorilor evrei, pe profesii. Numărul familiilor – 1.651, numărul persoanelor – 7.924. Ocupațiile: meseriași 1.519, comercianți 555, din care 118 cârciumari, funcționari comerciali 402, muncitori 169, industriași 12.

4, Movilița-Mărășești. Judecătoria de pace recunoaște ca valabil dreptul de proprietate al lui Avram Cojocaru din comuna Movilița (județul Putna) – în vârstă de 60 de ani, născut și recrutat în aceeași comună – asupra pământului și imobilului din comună, dar nu poate anula ordinul de expulzare din comună, dat de Ministerul de Interne.

12, București, Iași. Sunt aleși ca membri ai Camerelor de Comerț bancherii M. Blank și Isac Leibovitz.

August

2, Botoșani. Societatea „Chevra Thilim”, înființată în 1877, pune piatra de temelie a unui azil de bătrâni și infirmi.

9, Piatra Neamț. Se înființează „Societatea studenților evrei”, care își propune: ajutorarea colegilor cu mijloace reduse, înființarea unei biblioteci, organizarea unei școli pentru adulți.

10, Buhuși. Moare rabinul Isac Friedman, înțelept și sfătuitor al evreilor din țară și de peste hotare.

11, Galați. Se inaugurează Templul meseriașilor de către Societatea de meseriași, fondată în 1875.

23. În județele Bacău, Suceava și Neamț reîncep izgonirile evreilor din sate. Acțiunea este denumită „goanele”; măsurile se extind și asupra evreilor pământeni.

Septembrie

30, Râmnicu Sărat. Ia ființă o școală israelito-română cu două clase (în anul următor se va extinde cu încă două).

30, Roman. Evidența statistică a Comunității evreiești constată prezența a 1.378 familii cuprinzând 6.138 de suflete. După profesii capii de familie se împart în: 479 profesii liberale, 345 meseriași, 55 comercianți. 1.003 plătesc patente, 254 fonciere. Au protecție străină 27, iar 1.351 sunt pământeni. Rezerviști – 140, sub drapel – 277. Copii care frecventează școlile israelito-române – 240, publice – 71, iar particulare – 318; 428 sunt în stare să-și plătească taxele.

30, Iași. Se naște Geri Spina, poet și publicist.

Iași. Apare „Der Wekker”, în idiș, de orientare socialistă.

Octombrie

4, Craiova. Comunitatea sefardă achiziționează biblioteca de 800 de volume care a aparținut fostului rabin Zechy Levy.

4, Dorohoi. Se inaugurează prima școală evreiască.

25. În editura „Socec” apare lucrarea lui Lupu Dichter *Știința dreptului sau nașterea și dezvoltarea istorică a statului român și a instituțiilor sale de drept*.

27, Galați. „Viitorul” din Brăila, consemnând debutul trupei israelite de operetă pe scena Teatrului cel Mare din Galați, își informează cititorii că trupa, de sub conducerea lui Juvelier și Treitler, „unica trupă israelită”, este una dintre cele mai bune. Se joacă: din repertoriul idiș *Blimele sau Mărgăritarul din Varșovia* și *Eroul armatei*, din cel național *Meșterul Manole*, din cel universal *Hamlet* și *Othello*.

Noiembrie

1, Moinești. Se inaugurează școala primară israelită de băieți a cărei construcție a început în 1894.

15, Turnu Severin. Inginerul A. Finkelstein din serviciul căilor ferate este decorat cu „Coroana României” în gradul de ofițer.

15, Galați. Comunitatea solicită Ministerului Instrucțiunii Publice autorizația pentru organizarea școlilor primare cu șase clase; ultimele două, pentru pregătirea practică a elevilor ce nu pot urma cursurile secundare.

27, Iași. Moare Benjamin Schwarzfeld, om de cultură, întemeietorul – la 1852 – a primei școli israelito-române, căreia i-a fost director. Este tatăl fraților Elias, Moses și Wilhelm Schwarzfeld.

28, Galați. Se naște pictorița Lola Schnierer Roth; moare la 2 aprilie 1981.

decembrie. Proiectul de lege privind învățământul secundar, special și superior prevede pentru români gratuitatea; străinii admiși, în limita locurilor ce vor rămâne disponibile, vor plăti taxe.

Decembrie

6. I. A. Candrea, care își completează studiile filologice la Paris, publică o gramatică a limbii române pentru uzul francezilor. De asemenea revizuieste manuscrisul lui W. Schwarzfeld, între timp decedat, *Gramatica română – studiu de morfologie*.

6. În anul școlar 1895-1896 școlile particulare au fost frecventate de 19.232 elevi și eleve, din care 9.966 evrei.

14. Banca Marmorosch-Blank supune guvernului proiectul liniei ferate Ploiești-Mânciu, menită a servi cele 40 de fabrici din Valea Teleajenului.

25, Iași. Notabilii obștii evreiești hotărăsc să-l promoveze pe rabinul dr. I. Niemirower, originar din oraș, predicator al comunității. La 28 decembrie, dr. I. Niemirower își ține predica inaugurală.

29. „Românul” relatează că proiectul de statut al „Sindicatului Presei” are practic în vedere excluderea evreilor, deoarece condiționează calitatea de membru de aceea de cetățean român.
29. **Iași.** Se aniversază 21 de ani de la fondarea Societății „Junimea Israelită”.
29. Societatea Geografică Română premiază dicționarele geografice ale județelor Dolj și Putna, elaborate de Mihail Canianu și A. I. Candrea, împreună cu alți colaboratori.
- Brăila.** Apare „Der Kompas”, în idiș; apoi la București; publicație sionistă.

În cursul anului se nasc: Șloime Bikel, eseist și istoric al literaturii și culturii idiș din România, decedat în 1970, la New York; Jean Mihail, unul din primii regizori de film, decedat în 1967.

1896-1900. În această perioadă au funcționat următoarele școli israelite de fete: Ploiești, din septembrie 1890; Brăila, deschisă în august 1897; Fălțiceni, din septembrie 1899; Galați, din iunie 1899; Piatra, din decembrie 1899; Moinești, din aprilie 1900.

1897

Ianuarie

3. Prin noile dispoziții, soldații evrei în termen nu mai pot fi avansați nici măcar la gradul de caporal.
6. **București.** Se naște Ernest Abason, profesor universitar de matematici la Politehnică.
11. **Iași.** Moare doctorul S. Stâncă, publicist și militant socialist; prin testament roagă ca instrumentarul său oftalmologic să fie dat Spitalului israelit din Iași.
12. **Focșani.** Apare săptămânalul „Drepturile”, organ al rezerviștilor evrei care revendică drepturi cetățenești. De la 8 martie al aceluiași an își continuă apariția la Galați sub denumirea „Pământeanul”.
15. **Iași.** V.M. Kogălniceanu, la o întrunire publică în favoarea votului universal, spune: „Se cere, încă de la 1848, votul universal și emanciparea evreilor. Este timpul să realizăm ambele chestiuni o dată, că nu înțeleg darea votului obștesc fără darea drepturilor la toți acei care se nasc în Patria Română, plătesc biruri și dau tributul sângelui către Țară”.
17. **București.** Presa constată că deși Comunitatea este oficial încă nerecunoscută, ea tutelează: patru școli, un spital și o policlinică, un azil, două cantine populare, societăți pentru ajutorarea copiilor și pauperilor.

Februarie

14. „Egalitatea” anunță apariția lucrărilor: Louise Biber, *Reflecții fugitive în chestia israelită*; Mateescu-Buzău, *Condiția juridică a străinilor în România*.
14. Ploșteanu, adică Moses Schwarzfild, afirmă în „Egalitatea”: „În curs de 18 ani nici măcar 100 de evrei nu au obținut naturalizarea, în timp ce în fiecare an mii de evrei au fost chemați sub drapel”.

21. Referindu-se la procedura expulzării, Gh. Mârzescu, ministrul Instrucțiunii Publice, care s-a declarat și împotriva taxelor școlare, declară: „Expulzarea este mai mult decât o nedreptate, este un act neomenesc”.

Martie

- 6, **Iași**. Secțiunea locală B'nai B'rith l-a sărbătorit pe dr. Karpel Lippe pentru patru decenii de practică medicală și o susținută activitate obștească, mai ales în domeniul învățământului.
- 8, **Galați**. Apare „Pământeanul”, organ al rezerviștilor evrei.
- 14, **Brăila**. Și-a început activitatea „Societatea română de asigurări generale”; din Consiliul de administrație prezidat de Dimitrie A. Sturdza fac parte și M. Blank, V. B. Mendel și Paul Rothenberg.
- 21, **Galați**. Samuel Pineles este ales ca membru în comitetul de organizare al primului congres mondial sionist.
- 21, **Craiova**. Apare broșura *Jubileu de 50 de ani de la fondarea tipografiei Samitca* (1846-1896).
- 23, **Iași**. Se naște în Păcurari pictorul Arnold Mendel Wechsler, un maestru al acuarelei. Va semna M. W. Arnold. A încetat din viață în 1946.
28. Vasile M. Kogălniceanu, împreună cu alți deputați, depune un proiect de lege pentru organizarea comunităților evreiești. Expunerea de motive relevă existența comunităților – atestată de hrisoave – încă din secolul XVII.

Aprilie

- 14-15, **Galați**. Societatea „Chowewe Sion” organizează o conferință pe țară în prezența a 200 de persoane. Sunt reprezentate secțiunile din Adjud, Bacău, Bârlad, Brăila, Buzău, Constanța, Craiova, Frumușica, Galați, Iași, Nămolosa, Pașcani, Piatra Neamț, Ploiești, Tecuci, Tulcea, Vaslui. Intervenții importante au S. Pineles, dr. K. Lippe, rabinul Șapira, H. Rosenbaum, H. Schein. Sunt aleși delegați la primul Congres sionist mondial de la Basel: dr. K. Lippe, S. Pineles și H. Rosenbaum. Se fac donații pentru colonizarea Palestinei.
- 14-16. Are loc cel de-al doilea congres al P.S.D.M.R. Dintre cei 75 de participanți îi amintim pe: C. Dobrogeanu-Gherea, E. Fagure, C. Graur – care conduce și secretariatul Congresului –, N. Grunberg, S. Edelstein, V. Goldman, A. Abeles, Moise Iancu, A. Weissman, L. Landman și M. Steinberg.

Mai

- 9, **București**. Primăria înmânează industriașilor Schwartz, Mendelsohn, L. Bernstein și A. Bressler, medaliile de aur acordate de juriul expoziției de la Nisa pentru articolele de îmbrăcăminte expuse.
12. Au fost decorați: bancherul Solomon Halfon, cu „Coroana României” în grad de comandant; S. Weiss, procurist al Băncii Marmorosch Blank, cu „Coroana României” în grad de cavalier.

12. Într-un interviu acordat lui „New York Herald”, primul ministru D. Sturdza declara: „Noi în România nu avem ură religioasă contra evreilor, dar invazia constantă a evreilor din Rusia este pentru noi o grea povară economică”.
16. Repetatelor controverse cu privire la regimul hahamilor, ministrul de Interne le pune capăt printr-o circulară în care stabilește condițiile de exercitare a profesiei: să posede diplomă, să aibă certificat de sănătate și de bună purtare, să se supună regulilor de igienă publică, să respecte întocmai prescripțiile tăierii rituale.

Iulie

- 1, **București**. Apare săptămânalul „Emanciparea”, organ al „Asociației generale a Israeliților Pământeni”, menit să sprijine lupta populației evreiești pentru drepturi cetățenești; își încetează apariția la 13 aprilie 1898.
18. „Emanciparea” analizează situația celor cu grade dintre cei 888 de militari participanți la Războiul de Independență care urmează a fi declarați cetățeni: 1 sublocotenent, 255 sergenți majori, 343 sergenți, 80 caporali, total 679, adică peste trei sferturi au grade.
- 20, **Brăila**. Apare „Controlul”, în limba română; organ al comunității locale.

August

15. Cererile de emigrare provenite din toată țara, înregistrate de Consiliul Central al Organizației Chowewe Zion au atins cifra de 10.000.
- 15, **Brăila, București**. Primesc ordinul „Coroana României”: armatorul B. Mendl, în grad de comandor; avocatul H. Brănișteanu, în grad de cavaler. La 29 august este decorat Marcu S. Popper, reprezentant general la București al Societății de asigurare „Dacia Română”.
- 21-23, **Basel**. Se desfășoară, în prezența a 200 de delegați, primul Congres mondial sionist. Din România sunt prezenți dr. K. Lippe (Iași), S. Pineles (Galați) și B. Margulies (București). Dr. K. Lippe este ales președinte onorific al Congresului. S. Pineles, ales vicepreședinte, prezintă Congresului referatul „Situația evreilor din România”. Congresul votează programul sionismului politic, hotărând ca prin acțiuni conjugate Palestina să devină „o patrie, asigurată din punct de vedere juridic”. Din comitetul de acțiune ales, cuprinzând 21 de membri, fac parte și K. Lippe și S. Pineles. De la tribuna primului Congres sionist, K. Lippe și-a început vorbirea astfel: „Sunt aproape 17 ani de când mi-a fost recomandat un domn, Lazăr Rokeah din Safed (Palestina), care a venit în România pentru a agita ideea creării de colonii agricole în Palestina. Până în prezent s-au format deja 28 de comitete în 27 de orașe ale țării și un comitet central la Galați. În Palestina au fost create primele două colonii române: Zihron Iacov și Roș Pina”.

Octombrie

- 26, **București**. Are loc congresul „Asociației Generale a Israeliților Pământeni”, fiind prezenți 52 de delegați provenind din aproape toate secțiunile. Congresul ia

poziție împotriva proiectelor de legi, inițiate de guvernul Sturdza, privind învățământul și recrutarea. Moțiunea adoptată spune: „Evreii pământeni sunt adânc jigniți de tendința guvernamentală de a-i confunda cu masa străinilor. Prin trecutul lor istoric, prin faptul că fac serviciul militar, că plătesc birurile, că nu aparțin nici unei alte țări, consideră că ei nu pot fi decât fiii țării și resping clasificarea lor ca străini”. Dr. L. Ghelerter, care a încheiat lucrările Congresului, a subliniat faptul că „Asociația a trecut de la politica de expectativă la o luptă mai hotărâtă pentru dobândirea drepturilor politice”.

Noiembrie

- 16, Brăila.** Apare, în mod neregulat, până în 1899, săptămânalul „Zion” care își propune propagarea ideilor sioniste.
- 24. În „Lumea Nouă”,** sub titlul *Ce vor antisemiții*, I. Nădejde semnează editorialul prin care, în numele Partidului Socialist, acuză ziarele „Epoca”, „Voința națională” și „Liberalul” că agită spiritele împotriva evreilor.
- 28. A. Focșaner,** bancher și industriaș, încetățenit, este numit director al sucursalelor județene ale Băncii Naționale de la Bacău și Piatra Neamț.
- 28, Iași.** Redacția dicționarului „Larousse” însărcinează pe Oswald Neuschotz să întocmească articolul despre România.

Decembrie

- 5, București.** Un grup de studenți publică un protest intitulat *Jos vandalii*. Ei doresc „să se știe că nu toată studențimea e șovinistă și antisemită.
- 14.** Este expulzat M. Botoșăneanu, directorul ziarului „Pământeanul” și, totodată, activ în organizarea filialelor locale ale „Asociației evreilor rezerviști”.
- 27, Giurgiu.** Se naște Tudor Vianu, filosof al culturii, estetician, decedat în 1964. Este fiul doctorului A. Weinberg (Alexandru Vianu), membru al Ambulanței Zion în războiul din 1877-1878.

În cursul anului apare: Canianu, Mihail și Candrea, Aureliu, *Dicționar geografic al județului Putna*. București, 1897 (Societatea Geografică Română). Despre evrei la paginile: 2, 4, 25, 29, 33, 53, 56, 68, 72, 78, 81, 83, 91, 93, 97, 99, 101, 107, 112, 113, 145, 158, 171, 174, 185, 191, 194, 196, 198, 200, 208, 210, 213, 215, 218, 222, 225, 230, 234, 236, 242, 251, 276, 278, 283, 292, 296, 305, 311, 311, 319, 324, 336, 344, 354, 360, 370, 374, 384, 401.

1898

Ianuarie

- 1.** Într-o alocuțiune, regele afirmă că „se bizuie deopotrivă pe virtuțile fiilor săi care au drepturi politice ca și pe ale acelor care nu le au încă”.
- 23.** Din însărcinarea lui „Jewish Colonization Association” (I.C.A.) și a baronesei de Hirsch a vizitat țara, timp de 12 zile, dr. Sonnenfeld, trimis al A.I.U.;

scopul vizitei sale este sprijinirea școlarizării copiilor evrei, prin crearea de noi școli.

Februarie

12. Presa informează despre atribuirea titlului de doctor în litere lui Solomon Schechter (născut lângă Focșani, în 1847) de către Universitatea Cambridge. La data aceea el reușește deja să restabilească conținutul unor vechi scrieri religioase, în bună măsură datorită cercetării manuscriselor abandonate provenite dintr-o străveche sinagogă din Cairo.
27. „Egalitatea” reproduce un articol din „Adevărul” semnat C. C. Bacalbașa, primul redactor al ziarului, care, printre altele, afirmă: „Legea care încheie pentru străini (adică evrei) școlile noastre naționale este cea mai mare greșeală politică pe care am făcut-o de 40 de ani încoace. Această greșeală avem s-o plătim într-o zi”.
28. *Galați*. Apare, bilingv, în română și idiș, „Ahawath Zion” (Dragostea de Sion), ca organ sionist. Colaborează frații Pineles. În numărul 12 se publică o scrisoare a lui Th. Herzl, care face aprecieri pozitive asupra publicației. Și-a încetat apariția la 28 august 1898.

Martie

13. *Craiova*. Apare o nouă publicație locală „Antisemitul”.
15. *Brăila*. La sfârșitul spectacolului trupei Juvelier cu piesa *Lupta pentru Sion*, studenții evrei i-au dat conducătorului trupei o coroană de stejar cu inscripția: „Iubitului nostru Juvelier, studenții sioniști”.
24. „Monitorul Oficial” publică „Legea învățământului secundar și superior”, al cărui paragraf discriminatoriu sună astfel: „Fiii de străini sunt primiți în școlile de diverse grade de învățământ dacă vor fi locuri disponibile, după ce se vor satisface cererile fiilor de români. Ei vor plăti atunci o taxă care se va fixa prin regulamente pentru fiecare școală și care se va vărsa la Casa Școalelor. Ministerul poate dispensa, în parte sau în total de plata acestor taxe, pe elevii merituosi și săraci”.

Aprilie

- 5-6. *Galați*. Are loc Conferința societăților Chowewe Sion, reprezentând 23 de localități și un număr de 42 de organizații. Președinte de onoare A.E. Gaster, tatăl filologului, președinte S. Pineles (Galați). Adunarea adoptă următoarea moțiune: „Adunarea delegaților declară că îmbrățișează hotărârile primului Congres de la Basel [...] cu privire la șekel, la cultura și propaganda sionistă... și decide a se continua plata terenurilor cumpărate în Palestina”.

Mai

1. *Iasi*. Apare de trei ori pe săptămână, până la 2 noiembrie 1899, „Der Judische Geist”, redactor Eliazar Rokeah.

- 3, **Iași, Craiova.** Cu ocazia comemorării Adunării de la Blaj (3 mai 1848), studenții din Iași și Craiova au devastat o sinagogă și au molestat evrei, informează cititorii „Universul”, „Timpul”, „Dreptatea” și „Lumea Nouă”.
- 21, **București.** La Barașeum are loc o adunare la care participă delegații principalelor societăți și sinagogi, reprezentanții presei evreiești, măcelari evrei, numeroși cetățeni. Adunarea, care se bucură și de adeziunea comunității sefarde, hotărăște reînființarea gabei.
- 29, **București.** Cei 2.000 de băieți și 2.000 de fete, de vârstă școlară evrei, au la dispoziție: băieții, trei școli cu 928 locuri, fetele, una cu 400.

Iunie

- 5, **Ploiești.** Apare (până la 11 iunie 1899) săptămânalul „Vocea Sionului”, organ al sioniștilor din România. Redactori: A. S. Gold și A. D. Rosen. Printre colaboratori: I. H. Elman, dr. M. Gaster, dr. K. Lippe, S. Pineles, A. Stern.
19. În vederea organizării unui Congres al institutorilor de limbă ebraică s-a alcătuit un comitet compus din: dr. K. Lippe și dr. Nacht - Iași, Lilel Kahane - Botoșani, Lazăr Cassvan - Brăila, Israel Cunovici - Bârlad, M. Braunstein Mibașan - Bacău și L. Goldenthal - Roman.
- 21, **București.** Școala primară sefardă de băieți, care se consideră continuatoarea celeia înființată la 1830, serbează trei decenii de la reorganizarea sa ca școală modernă.

Iulie

24. Ziarele „Epoca”, „Adevărul”, „Timpul” și „România” se referă la prezența evreilor în presă. Se afirmă că evreii au năvălit în redacții și se prezintă o listă din care rezultă totuși că numai doi – I. Dichter la „Constituționalul” și H. S. Streitman la „Liberalul” (guvernamental) – au funcții importante de prim-redactori. C. Bacalbașa („Adevărul”) este de părere că directorii și redactorii principali care scriu articolele politice trebuie să fie numai români.
30. „Monitorul Oficial” publică decizia Ministerului Cultelor și Instrucțiunii prin care aprobă – pentru studiul limbii ebraice și a religiei mozaice – doar următoarele cărți, toate întocmite de A. S. Gold: 1) Abecedar; 2) Noua metodă practică a deprinderii elementelor limbii ebraice; 3) Carte de cetire; 4) Cartea I-a a lui Moise, adică Geneza; 5) Ordinea rugăciunilor pe întreg anul. Măsura fiind considerată restrictivă și totodată o imixtiune (învățământul fiind particular), Ploceșeanu (M. Schwarzfild) ia atitudine prin presă. Se arată că printre cărțile interzise figurează și *Istoria evreilor* de D. Bally.

Iași. Apare „Darabana”, în limba română, redactată de adolescenți.

August

28. În cadrul celui de-al II-lea Congres Sionist Mondial s-a consemnat existența în România a 127 secții sioniste; Comitetul de acțiune, ales la Congres, numără printre membrii săi din România pe dr. K. Lippe, S. Pineles și I. H. Elmann.

-octombrie. Îndată după înapoierea de la al II-lea Congres Sionist Mondial delegații țin conferințe informând asupra lucrărilor și hotărârilor adoptate. Presa consemnează astfel de dări de seamă la Bacău, Brăila, București, Constanța, Cernăuți, Iași, Focșani și Vaslui.

Septembrie

18, Iași, București. Presa semnalează că în anul de învățământ 1898-1899, la Iași, unde evreii constituie majoritatea contribuabililor, s-au obținut din 250 de locuri de gimnaziu doar 10 pentru evrei; la București, nici un loc. În această situație – la București – un grup de studenți evrei își propun să înființeze un gimnaziu evreiesc gratuit, în care să se intre prin concurs. Comitetul școlii israelite-spaniole este dispus să pună la dispoziție localul.

23, Storojineț. Se naște Alfred Margul Sperber, poet de limbă germană; a tradus în germană și clasici ai poeziei române; decedat la București în 3 ianuarie 1967.

30, București. Max Azriel, care a donat cu câțiva ani în urmă societății „Cultura” 25.000 lei pentru construirea unei școli, a donat aceeași sumă pentru construcția unei școli comerciale.

Octombrie

2. „Egalitatea” demască caracterul diversionist al manifestului antisemit adresat țăranilor și difuzat, în 40.000 de exemplare, de Comitetul Național al studenților din Iași.

2, Iași, București, P. Neamț, Focșani. În orașele enumerate, în urma inițiativei unor studenți evrei, se fac pregătiri pentru organizarea primei clase a unui gimnaziu evreiesc. Înscriși: la Iași, 48 de cursanți, din care 16 gratuit; la București, 45 de elevi admiși din 52 prezenți la concurs.

16. Analizând situația copiilor evrei de vârstă școlară, a circa 36.000 în anul școlar 1897-1898, surse comunitare atestă că cifrele relevă următoarea situație cu totul deplorabilă: încadrați în școlile statului 3.089; în școlile comunităților 8.920; în școli confesionale (hedarim) 2.796; total 14.805; neșcolarizați 21.116.

22, București. Se naște Marcel Mihalovici, compozitor de muzică simfonică, vocal-sinfonică, de film și camerală. A fost membru fondator al Societății compozitorilor români.

23. „Egalitatea” anunță apariția lucrării memorialistice, semnată de L. Zuckerman, *Amintiri din trecut*, un istoric al Comunității bucureștene.

Noiembrie

6. „Egalitatea” publică informații privind discriminarea la care sunt supuși evreii dobrogeni, care de vreme ce până la 1877 fuseseră cetățeni turci, sunt de drept cetățeni români. Pe pașapoartele lor nu se face însă mențiunea cuvenită a cetățeniei, iar la alegerile pentru consiliile comunale, deși s-a introdus un sistem de vot pe naționalități, evreii nu au nici un candidat.

6. „Vocea Sionului” semnalează pericolul pe care îl reprezintă un comitet evreiesc de propagandă creștină, de rit protestant, care în acest scop și-a creat o societate „Am Olam” și editează o publicație „Berith Am”.
- 14, **Iasi**. Se naște poetul și eseistul Benjamin Wexler, cunoscut ca scriitor de avangardă sub numele de B. Fundoianu. În Franța semnează B. Fondaine. Este asasinat la Auschwitz (22 octombrie 1944).
- 22, **Ploiești**. Se naște poetul și romancierul Virgiliu Monda.
- 27, **București**. Comitetul regional București pentru „Învățătura israeliților pământeni” anunță deschiderea, începând din ianuarie 1899, a școlii de meserii cu secțiile fierărie (lăcătușerie), tinichigerie și tâmplărie.
- 27, **Berlin**. S-a constituit Societatea „România”, având ca scop cultivarea limbii române între tinerii români aflați acolo; președinte, Șimon Focșaner.

Decembrie

- 11, **Craiova**. La expoziția agricolă au fost medaliați Ralian și Ignat Samitca, F. Lazăr succesor, Schwartz, Gluckman și D. Braunștein.
- 20, **București**. Banca Marmorosch Blank își aniversează 25 de ani de existență.
25. „Vocea Sionului” publică Apelul reprezentanței Uniunii Universale a Femeilor Israelite din România, prin care se propune tuturor societăților feminine sioniste să conlucreze, unindu-se sub îndrumarea Comitetului Central „Chowewe Sion” din Galați.
- București**. Din îndemnul și cu sprijinul filantropului Max Azriel ia ființă „Cultura”, școală primară cu programa învățământului de stat. Aceasta a stat la originea Liceului „Cultura” care a dăinuit până la reforma învățământului din 1948.
- Tecuci**. Școala îndelung intenționată a fi pusă în funcțiune, devine fapt împlinit abia în anul școlar 1897-1898. La finele lui 1899 a fost însă desființată.
- Sulița, Bivolari**. În unul din cele dintâi târgușoare moldovene în care evreii s-au îndreptat spre o instrucție modernă, ia ființă o școală mixtă; școlari: 110 băieți și 30 fete.
- 1898-1910**. În Vechiul Regat se aflau 12 femei medic, prima fiind Roza Goldstein, licențiată în 1899.
- Continuă în întreaga țară acțiuni de asistență socială, de sprijinire a învățământului (a școlilor ca și a elevilor pauperi), a spitalelor etc. Fondurile se strâng cu prilejul manifestărilor artistice, culturale, prin baluri sau tombole. Ele au avut loc în cincisprezece localități din Moldova (Bacău, Botoșani, Căiuți, Crasna, Dorohoi, Fălticeni, Focșani, Galați, Iași, Ivești, Podul Turcului, Roman, Tecuci, Tg. Ocna și Vaslui), trei din Muntenia (București, Brăila și Râmnicu Sărat), două din Dobrogea (Măcin și Tulcea) și la Craiova.
- L. Zuckerman, în scrierea *Situația comunitară din București în anii 1831-1875* (București, 1898), oferă o suită de impresii și realități legate de conflictele intra-comunitare evreiești din răstimpul sfertului de veac descris.

➤ Se joacă pentru prima dată în România drama lui Iacob Gordin *Mirale Efros*.

În acest an văd lumina zilei: scriitorul și animatorul vieții culturale idișite Zelig Berdicever, născut la Bălți, decedat la Iași în 1937; militantul Mauriciu Encsel, născut la Girișul de Criș, asasinat de Siguranță la Timișoara la 22 iulie 1933; dramaturgul și criticul dramatic, director al ziarului „Rampa”, Scarlat Froda – decedat în 1964; ebraistul autor al primului dicționar bilingv ebraic-român, Mendel P. Mendel, născut la Piatra Neamț.

1899

Februarie

12. Se naște romancierul Isac Peltz, printre altele autor al lucrărilor antologice *Calea Văcărești* – fresca ghetoului bucureștean și *Foc în Hanul cu Tei* – tabloul diferențierilor sociale în mediul evreiesc.
25. B. Delavrancea interpelează guvernul în legătură cu expulzarea „unui șir de străini născuți și crescuți în țară”. Răspunzând, primul ministru D. Sturdza afirmă că acești evrei s-au făcut vinovați de „complot contra siguranței statului”.

Martie

31. „Monitorul Oficial” publică Legea învățământului profesional. Conform prevederilor ei, „fiii de străini pot fi primiți în limita locurilor disponibile, rămase după primirea românilor, urmând a plăti taxe. În nici un caz numărul lor nu poate depăși o cincime”.

Aprilie

- 9, *Babadag, Roșiori de Vede*. Creșterea interesului pentru sionism este și mai evident în micile comunități: prima are 55 de membri, a doua doar 20.
- 16, *Bacău*. Se anunță încetarea din viață a lui A. L. Löbel, născut în 1831, fondatorul și directorul ziarului „Presentul” (16 februarie 1876 – 19 martie 1878) și al „Calendarului pentru israeliți” 1877-1878.
- 16, *București*. Apare *Shylock și comentariile d-lui Hajdeu*, de Louise Biber.
- 19, *Galați*. Numărul mare de secțiuni sioniste create după congresele mondiale sioniste (1897, 1898) și funcționând alături de vechile organizații „Chowewe Sion” (singurele cu o conducere centralizată) a impus o acțiune de unificare a forțelor în jurul următoarelor foruri: 1. Societatea pentru înlesnirea emigrării”; 2. „Societatea de colonizare în afara Palestinei”; 3. Societatea „Chowewe Sion”, pentru colonizarea palestiniană.
- 20-22. Are loc al VI-lea Congres al P.S.D.M.R. marcat de părăsirea partidului de către elementele liberale. Printre cei care combat imediat această linie: C. Dobrogeanu-Gherea, ieșenii Max Vexler și dr. L. Ghelerter.
- 30, *București*. Cu 610 voturi din 641, bancherul Mauriciu Blank, din conducerea Băncii Marmorosch Blank, a fost ales membru al Camerei de Comerț.

Mai

- 16, Iași.** Devastări de prăvălii și locuințe, în zona centrală, mai ales în centrul evreiesc (str. Cucului, Eternitatea). Huliganii au întâmpinat la „Podul Roșu” rezistența evreilor care și-au organizat autoapărarea. Numeroși copii, femei și bărbați au fost maltratați, bătuți.
- 16.** Dr. A. Stern apreciază că excesele de la Iași sunt consecința activității unei organizații oculte intitulată „Marea Alianță Antisemită Română”.
- 21, București.** la ființă „Societatea națională antisemită”.
- 25, București.** Se naște Alexandru Sanielevici, remarcabil specialist în fizica particulelor, decedat la 21 decembrie 1969.
- 28, Iași.** Eugen Heroveanu semnează broșura *Spre anarhie*, în care ia atitudine fermă împotriva antisemitismului și a vandalismelor recente.

Iunie

- 6-7, Galați.** Se desfășoară Conferința Societăților sioniste din România în prezența a 60 de delegați reprezentând 50 de organizații din 30 de localități (19 din Moldova, 7 din Muntenia, câte două din Oltenia și Dobrogea). Nu sunt reprezentate, în mod deliberat, din cauza unui conflict, secțiunile din Iași și Tg. Frumos. Se votează noul statut. Comitetul ales pe anul 1899 cuprinde printre alții: Galați – S. Pineles, M. H. Schein, B. Gottesman ș.a.; Brăila – I. A. Ellman, I. Agent, I. Samuelly; Botoșani – rabin Landau; București – M. El. Nachmias; Craiova – Moscu I. Beligrădeanu; Focșani – Strelisker; Iași – H. Rosembaum și dr. K. Lippe; Piatra Neamț – B. Samsony; Pitești – dr. Albeanu; Ploiești – A. D. Rosen; Roman – I. Weiss.
- 18, Iași.** Apare până la 17 martie 1901 „Răsăritul” – noul organ oficial al sioniștilor din România. „Vocea Sionului” își încetează activitatea.
- 20.** Se pune piatra fundamentală la prima școală comercială evreiască din țară, pentru construcția căreia Max Azriel a donat o sumă foarte mare.
- 25, București.** „Jewish Colonization Association” a aprobat trimiterea la cursurile Școlii Normale de la Paris a unui număr de 9 elevi evrei din România, care vor fi apoi institutori la școlile evreiești din țară. Aceeași organizație a aprobat acordarea de subvenții școlilor profesionale evreiești din București, precum și școlilor evreiești din Bivolari, Dorohoi, Lespezi, Moinești, Odobești și Suceava.

Iulie

- 2, București.** Este decorat, cu ordinul „Coroana României” în grad de ofițer, Maximilian Schahman, medic primar la Spitalul Caritas, tatăl societății Comediei Franceze – Yonnel.
- 2.** Apare în limba română broșura *Autoemanciparea*, de dr. Leon Pinsker, cu o prefață de S. Pineles.
- 9, Iași.** Fuzionarea celor 19 secții sioniste locale și organizarea lor în numai 3 secții: feminină, tineret și maturi.

- 16, Bârlad.** Apare „Aurora Ționistă”, săptămânal, în paginile sale debutând bârlădeanul A. Axelrad și M. Rusu Roussou din Paris.
- 23, Galați.** Apare „Speranța”, în limba română; organ al societății „Speranța junimei” din localitate; problema învățământului pentru evrei.
- 23, Iași.** H. Tiktin, doctor în filosofie și filolog, este numit profesor de limba germană la Liceul internat din Iași.
- 28, Iași.** Apare ziarul „Die Jüdische Zukunft”, consacrat problemelor generale ale iudaismului.
- 30.** L. Șăineanu și H. Tiktin sunt îndepărtați din rândul colaboratorilor de la *Marele Dicționar al limbii române*, ca urmare a protestului câtorva profesori antisemiți ieșeni, înaintat directorului lucrării, C. Diaconovici.
- 30, Bârlad.** Un album, legat în catifea, cu inscripția „Martirului Alfred Dreyfus”, este trimis de un grup de tineri căpitanului Dreyfus cu ocazia ultimului său proces din 5 august.
- Basel.** Au fost realeși în conducerea Băncii Coloniale – ca reprezentanți ai organizațiilor sioniste din România: S. Pineles, I. B. Ellman și H. Rosenbaum.

August

- 13, Basel.** La cel de-al III-lea Congres sionist sunt aleși – în comitetul de acțiune – din partea României: dr. K. Lippe, S. Pineles și I. Stern. În alte comisii au mai fost aleși: dr. Niemirower, M. Schwarzfeld, dr. Moscovici, Ad. Rosenblut, I. Iosefovici, A. Câmpeanu, I. Schapira, A. Lindenberg și alții.
- 13, Brașov.** Se deschide un gimnaziu pentru copiii evrei cu limba de predare germana.
- 20, Iași.** Un nou procedeu de inoculare a animalelor cu virusul antirabic a fost descoperit de dr. I. Löbell, directorul Institutului antirabic din localitate.
- 20.** La Expoziția de la Paris sunt bine apreciate lucrările dr. P. Solomon, directorul Institutului de vaccinuri din Iași.
- Iași.** Apare „Propășirea”, în limba română; apoi la București; informații comunitare.

Septembrie

- 4, Iași, Bacău.** Sunt scutite de taxe vamale produsele importate de fabricile: Focșăneanu și Grumberg (Iași – cuie și sârmă); Finkelstein (Iași – mobilă); Frischhof (Bacău – produse și derivate din petrol).
- 4, Focșani.** Se deschide o școală comercială supreioară a Comunității Evreilor din localitate.
- 4, Galați.** Un număr de elevi creștini, care n-au putut intra în școlile statului, au fost înscrși la școala comercială evreiască.
- 26, Craiova.** Comunitatea sefardă a deschis o bibliotecă folosind fondul de carte – mai ales în ebraică – rămas de la defunctul rabin Zechry Halevy.
- 26, Bârlad.** La fiecare 2-3 zile emigrează 10-15 familii de evrei din acest oraș, în majoritate muncitori și meseriași.

Octombrie

11. „Inginerul Popper – originar din România – care a explorat Țara de Foc, și-a dovedit sentimentele sale pentru România prin faptul că a dat acolo, pretutindeni, nume românești satelor, apelor și munților”, scrie savantul Emil Racoviță în „Adevărul”. Și continuă: „...De altfel se știe că evreii emigrați din România în America continuă a vorbi românește și au popularizat acolo numele multor autori români...”.
- 17, **Brăila**. Comunitatea convoacă o întrunire la care se hotărăște reînființarea gabei, principala sursă de venituri pentru necesitățile de asistență și învățământ.
- 29, **Brăila**. Se înființează „Asociația exportatorilor și armatorilor brăileni” din care fac parte – în majoritate – evrei, care, nefiind cetățeni români, nu puteau fi membri ai Camerei de Comerț.
29. Numărul emigranților evrei din România care au debarcat în luna octombrie în portul New York este de 911, iar în primele zece luni din 1898 – 1.500, aflăm din raportul Societății de binefacere „United Hebrew Charities”.
- București**. Apare „Viitorul”; primul ziar sionist în limba română din Capitală. Combate valul de emigrări dezorganizate în America.

Noiembrie

- 5, **București**. La „Expoziția artiștilor în viață”, deschisă la Ateneul Român, lucrările pictorilor evrei Arthur Segal, Arthur Mendel Klang și ale sculptorului Carniol se bucură de aprecieri pozitive.
- 5, **Bacău**. Se organizează o școală practică de limba engleză și germană, care pregătește tinerii evrei pentru emigrare.
- 21, **Bârlad**. Are loc inaugurarea Spitalului israelit din localitate.
- 26, **Tulcea**. Din totalul de 2.854 evrei care au emigrat din România în 1898, 207 sunt din Tulcea.
26. Apare *Ovreiul* – roman de dr. V. Crasescu (St. Basarabeanu). „Lucrarea constituie un eveniment, cu toate lipsurile sale literare și a felului cum este prezentat evreul în roman”, scrie A. Steuerman.
29. Se împlinesc 25 de ani de când Moses Schwarzfild și-a început activitatea literară și publicistică în „Revista israelită” din Iași. „Egalitatea” scrie: „Lui i se datorește apariția în 1877 a *Anuarului pentru israeliți* din care, timp de 2 decenii, au apărut 19 volume... precum și lucrările: *Istoria evreilor din România*, *Evreii în literatura populară israelită*, *Studii și schițe folclorice*, și altele.

Decembrie

7. La Școala normală israelită din Paris se inaugurează un curs de istorie și literatură română, cu o atenție specială pentru istoria evreilor din România. Cursul este ținut de E. Schwarzfild.

10. La Expoziția universală de la Paris, în cadrul exponatelor prezentate de 20 de pictori și sculptori români, sunt expuse și lucrările artiștilor evrei: A. Segall, A. Mendel, M. Klang și Carniol.
- 23, **București**. Apare „Dorul Sionului”, un nou ziar sionist.
- 31, **București**. Apare ziarul „Alianța antisemită” sub direcția lui I. N. Iancovescu, fost deputat.
- Bârlad**. Apare „Aurora”, în limba română; sionistă.
- Iasi**. Apare „Die idische zukunft”, în idiș; cotidian sionist efemer.

În cursul anului s-au născut: Sandu Eliad, regizor al Teatrului de avangardă și promotor al colectivului de la Barașeum (1941-1944), decedat în 1973; Iosif Ross, grafician, prezent în presa de stânga, decedat în 1976; George Silviu, poet.

- În numeroase orașe și târguri continuă activitatea de asistență folosindu-se mijloace variate pentru strângerea fondurilor (baluri, serate dansante, colecte, concerte, reprezentații teatrale, conferințe, subscripții); peste 50 de societăți de asistență și comitete ale comunităților au acționat în 13 localități din Moldova, șapte din Muntenia și două din Oltenia. Asistența s-a îndreptat într-o sprijinirea spitalelor, azilelor de bătrâni, elevilor pauperi.
- Învățământul primar public este frecventat de 3.800 de evrei la un total de 68.000 de elevi în urban. Sunt înscriși în învățământul superior 342 de studenți dintr-un total de 3.840.
- Statisticile oficiale consemnează că în România locuiau la finele secolului 269.015 evrei (4,5%), față de circa 220.000 în 1878.

1900

Ianuarie

- 12, **București**. la ființă Societatea pentru exploatarea petrolului. Din consiliul de administrație fac parte bancherii Weissengrün și Reiss.
- 14, **Craiova**. Alegerile pentru noua epitropie a Comunității sefarde s-au ținut în prezența delegatului primăriei, fiind ulterior confirmate de primar.
14. 12 bacalaureați evrei reușesc la examenul de ofițer de rezervă.
- 14-16, **București, Constanța**. Grupuri de studenți și tineri întemeiază cercuri de lectură sioniste.
- 16, **București**. La școala Blatt are loc adunarea primului grup ce dorește să emigreze în Cipru.
16. C. Dissescu, ministrul Justiției, afirmă că „e cu totul pentru libertatea presei pentru români, dar nu pentru străini”.
- 18, **Iasi**. În Anatolia sunt instalate 38 de familii din Dobrogea. 20 de alte familii din Botoșani, P. Neamț și Fălticeni doresc să emigreze în același loc.
- 21, **Dorohoi**. „Egalitatea” relatează: „un evreu a furat o pâine iar polițistul care-l prinde, văzând sărăcia familiei acestuia, îi plătește pâinea și îi asigură, prin colectă, două pâini zilnic”.

București. Apar câteva numere din „Tribuna israelită”, în limba română.

București. Se deschide policlinica evreiască „Ajutorul”, cu pacienți indiferent de religie.

Galați. Ia naștere „Asociația generală pentru ajutorul reciproc al corpului didactic din școlile israelito-române” – pentru cazuri de boală sau bătrânețe.

Iasi. Societatea „Sinai” organizează în fiecare duminică cursuri de istoria evreilor; predă rabinul I. Niemirower.

Pașcani. Se naște ziaristul și publicistul Ion Felea, autor al micromonografiei și antologiei „Dr. L. Ghelerter”.

Ploiești. Ia ființă „Cercul literar al junimii israelite”.

Sascut. Obștea locală își întemeiază o comunitate.

➤ Dr. C. Istrati, ministrul Lucrărilor Publice, licențiază din motive de economie pe toți funcționarii evrei din administrația căilor ferate.

Februarie

13, București. Reprezentanții a 15 organizații sioniste și de ajutor reciproc s-au întrunit în localul policlinicii „Ajutorul” pentru organizarea asistenței pentru comercianții ambulanți.

17, Brăila. Firma cerealieră și de navlosire pe Dunăre „Mendl” și-a serbat 50 de ani de activitate. Are sucursale la Londra și Galați, flota este alcătuită din 2 vapoare remorcher-transportor, 20 de șleपुरi, plus 6 elevatoare.

18, Iași. „Evenimentul”: între 1894 și 1900, numărul locuitorilor evrei din oraș a crescut cu 6.187, adică de la 33.254 la 39.441.

23, Ploiești. „Universul”: în gara locală s-au strâns 200 de emigranți evrei din Muntenia plus 20 familii din oraș și emigrează via Hamburg; alte 17 familii pleacă spre Brăila pentru a se imbarca spre Cipru și Creta.

25, Iași, București. „Universul”: Comisia otomană a aprobat așezarea în vilaetul Koniah a 500 de familii din Iași. La București, 20 de evrei au cerut pașapoarte pentru America și Palestina; în 29 februarie, 48 de tineri pleacă spre America.

București. Cercul Studenților Sioniști proclamă pe prof. David Emanuel, președinte de onoare.

București. Patru societăți ce asigură funcționarea școlilor „Malbim”, „Moria”, „Reschit Daat” și „Voința” s-au asociat pentru a fabrica matzot, în scopul asigurării de fonduri.

Iași. „Răsăritul” publică lista instituțiilor evreiești din localitate cu bugetele lor anuale: 1. Spitalul israelit, 65.000 lei; 2. Soc. „Cultura”, 30.000; 3. Reuniunea femeilor israelite, 12.000; 4. Junimea nr. 1 și nr. 2, 8.000; 5. Azilul de bătrâni, 8.000; 6. Soc. „Fraterna-Păcurari”, 10.000; 7. Cimitirul israelit, 20.000; 8. Soc. Lehzelor, 6.000; 9. „P. B. Samoil”, 3.000; 10. „Talmud Tora”, 8.000; 11. Soc. Sioniste circa. 5.000; 12. Soc. pentru azime, 4.000; 13. Soc. pentru lemne, 4.000; 14. Soc. pentru îmbrăcarea elevilor săraci, 3.000; 15. Diverse societăți ale meseriașilor, 4.000; 16. 130 sinagogi

a 1.000 lei, 130.000. Total 320.000 lei (în unii din anii anteriori, fondurile se ridicaseră la 350.000 lei).

- Generalul Manu, ministru de Interne, semnează o circulară prin care autoritățile comunale sunt obligate să interzică comunităților evreiești să încaseze vreo taxă la tăierile rituale. Astfel este din nou obstrucționată gabela.

Martie

2-4, Tulcea. „Universul”: Au plecat în două transporturi către Constantinopol 225 evrei: 82 din Tulcea, 36 din Brăila, 36 din Tecuci, 28 din Focșani, 24 din Babadag și Măcin, 9 din Târgu Frumos.

7, Galați. „Adevărul”: Au sosit 67 de familii din Moldova în vederea emigrării în Anatolia. Urmează, după Paști, alte 1.300 de familii din Iași, Piatra Neamț, Bârlad și Buzău.

25, Craiova. Secțiunile sioniste s-au întrunit pentru a discuta problema emigrărilor. Moțiunea adoptată prevede: să se propage idealurile sioniste; să se sprijine emigrarea în anumite condiții; breslele locale să se preocupe de situația grea a muncitorilor evrei; să se ceară convocarea unei conferințe pe țară pentru adoptarea de măsuri în favoarea celor siliți la emigrare imediată.

28. „Universul” și „Egalitatea”: Rezultatele oficiale ale recensământului din 1899: a) după religie: ortodocși: 5.408.743 (91%); catolici 168.276 (2,8%); mozaici 269.015 (4,6%); b) după cetățenie: supuși români 5.469.036, supuși străini 171.063 (3,1%), fără supușenie 272.421 (5%).

29. „Universul” publică comunicatele Agenției turce „Servet”. Emigranții trebuie să accepte naționalitatea otomană, să se supună legilor și obiceiurilor țării.

Aprilie

6. „Monitorul Oficial” publică legea prin care se recunoaște sindicatul ziariștilor ca persoană morală. Din sindicat nu pot face parte decât ziariștii cu naționalitate română.

14. „Egalitatea”: prefectul de Szolnok (Ungaria) a dispus expulzarea evreilor veniți de la Focșani. Din cei 400, o parte s-au întors, alții au plecat în America.

15, Galați. 76 de familii din Focșani, sosite pentru emigrare în Anatolia, nu au primit aprobarea. 38 de familii se vor întoarce, celelalte vor pleca spre Cipru, Marsilia și alte destinații.

19, Bârlad. 70 de tineri, alcătuind societatea „Drumeții” pleacă spre Hamburg. Au primit ajutoare pentru emigrare.

30, Galați. Se formează un comitet de acțiune pentru înlesnirea emigrării. Pleacă la Paris pentru aceasta Adolf Solomon (București), S. Pineles (Galați) și dr. I. Niemirower (Iași), membri ai comitetului.

Iași. Se împlinește un secol de la înființarea primei societăți de ajutor reciproc „Fraterna” din Păcurari. Obiective: înfrățirea între membri, ajutorarea membrilor bolnavi, ajutoare bănești săptămânale pentru bolnavi, ajutor de înmormântare, ajutorarea familiilor membrilor decedați.

Piatra Neamț. Se naște dr. M.A. Halevy, rabin și istoric, editorul Anuarului de studii iudaice „Sinai”, decedat în 1973.

Piatra Neamț. Se naște graficianul și militantul Aurel Mărculescu, colaborator la „Clopotul”. A fost internat la Vapniarca. Decedat în 1947.

Mai

6. „Curierul româno-american” din New York: în trimestrul I/1900 au imigrat din România în S.U.A. 1.865 evrei. Se înființează „Comitetul de ajutor pentru evreii muritori de foame din România”.

10. Mișcarea de emigrare a luat proporții și s-au constituit grupuri locale astfel:
 • Bârlad 3, Botoșani 1, Brăila 1, București 5 (230 membri din cei 246 ai Societății croitorilor), Buzău, Craiova, Dorohoi, Focșani, Galați, Hârlău, Iași, Pașcani, Ploiești, Râmnicu Sărat, Roman, Turnu Măgurele, Tg. Neamț, Tg. Ocna câte unul. Grupurile sunt „pedestre” și conțin și meseriași români. Generalul Algiu, prefectul poliției Capitalei, sfătuiește ca grupurile să aștepte până ce emigrarea va fi organizată.

12, **București.** G.I. Sucher, conferențiar la Facultatea de Științe, căruia i s-a refuzat indigenatul și a fost scos de la catedră, este numit de generalul Lahovary (ministru de Război) suplinitor la catedra sa de calcul diferențial și integral.

Iunie

1, **Iași.** „Universul”: Consecință a emigrării, populația orașului e în scădere, comerțul în stagnare.

2, **Moinești.** Comunitatea, sprijinită de I.C.A., înființează o școală de fete; directoare va fi Mina Cusiner.

2-9, **Slatina, Focșani.** Se interzice tăierea rituală, ceea ce duce la desființarea gabei cu consecința că la Focșani s-au închis școlile și instituțiile de binefacere.

9-16. I. Astruc, delegat I.C.A., vizitează localitățile cu școli subvenționate de organizații evreiești (Alliance Universelle Israelite, Baronul de Hirsch). Găsește situații materiale grele și alocă subvenții la Bivolari, Craiova, Focșani, Hârlău, Iași, Mihăileni, Odobești, Panciu, Pașcani, Piatra Neamț, Ploiești, Podul Iloaiei, Roman, Sulița și Tg. Frumos.

20. C. Mille își exprimă dezacordul față de politica guvernamentală în „problema evreiască”. Condamnă brutalitățile poliției, atășarea presei antisemite.

30, **București.** Universitatea a acordat premiile Hillel pentru 6 absolvenți, printre care și lui Alexandru Ionescu Sadi.

30, **Piatra Neamț.** Apare unicul număr din „Biblioteca israelită”, scris în întregime de Iosef Kaufman, autorul monografiilor dedicate comunităților din Piatra Neamț și Roman.

București. Apare numărul festiv „Marpe Lenefesh”, la jubileul Societății cu același nume.

➤ „Adevărul”: A început în toată țara înscrierea în societatea de emigrare „Under the british flag”, cu destinația Canada.

- „Egalitatea”: Izgoniri ale evreilor din satele județelor Bacău, Roman și Vaslui.
- „Le Temps” susține că emigrarea este cauzată de antisemitism și de măsurile abuzive ale autorităților.
- „Universul”: Trei întrebări la care răspunde ziarul: 1. Este emigrarea determinată de șicanele ce se fac evreilor? – Deși datorită curentului antisemit, traiul a devenit mai greu, cauza de bază e criza economică. 2. E bine ca evreii să emigreze? – Nu, vor avea deziluzii, acum în America e criză și surplus de brațe de muncă. 3. Fac bine autoritățile că împiedică emigrarea pe jos? – Nu, să fie lăsați să emigreze cum vor, cei care emigrează pe jos au avantajul că pot fi ajutați de coreligionari.
- Se intensifică emigrarea. *Bacău*: s-a organizat un al doilea grup, după plecarea „celor 400”; *Bârlad*: ia ființă un grup pentru Canada; *Botoșani*: 2 grupuri au plecat, alte 2 în așteptare; *Brăila*: 80 pedestri au plecat, s-au mai format 3 grupuri; *Bucecea*: vor pleca 25; *București*: un grup pentru S.U.A., alte două (225 familii) pentru Canada; *Buhuși*: au plecat 30; *Căiuți*: 13 persoane; *Constanța*: s-a format primul grup; *Craiova*: două grupuri, unul pentru Canada; *Dorohoi*: s-a format primul grup; *Fălticeni*: au plecat 100, se formează grupurile 2 și 3; *Focșani*: s-au format alte trei grupuri, 100 familii pentru Canada; *Galați*: plecați peste 200, alții în pregătire; *Huși*: 40; *Iași*: plecate două grupuri, cinci în așteptare, 10 medici, 18 farmaciști pentru Transvaal, Congo, Canada; *Moinești*: plecați 30; *Pașcani*: 50 familii plecate în Canada; *Piatra Neamț*: 50 familii pentru Australia, alte șase grupuri formate; *Pitești*: un grup; *Ploiești*: 4 grupuri; *Podul Iloaiei*: 60 familii plecate; *Râmnicu Sărat*: 29 pedestri, alții în pregătire, inclusiv 50 fete; *Ștefănești*: plecați 150; *Tecuci*: în formare un grup; *Târgu Frumos*: plecați 40; *Vaslui*: plecați 40 elevi și funcționari.

Julie

- 7, *București, Ploiești, Tg. Ocna*. Evreica R. König a obținut titlul de doctor, alături de primele două doctorițe evreice: Rosa Lupu la Ploiești și A. Segall la Tg. Ocna.
- 7, 14, *Podu Iloaiei, județele Vaslui, Tutova și Constanța*. Devastări după întruniri antisemite. La sesizarea evreilor, Ministerul de Interne dispune oprirea măsurilor abuzive.
- 17, 21. Primul ministru cere poliției Capitalei să dea instrucțiuni pentru reprimarea „exceselor de stradă”. Se dispune să nu mai fie izgoșiți evreii din sate.
- 19, *Botoșani*. Se naște Alexandru Graur, lingvist, viitor academician.
- 130 emigranți opriți la Mihăileni s-au reîntors la Iași cu sprijinul comunităților și autorităților.
- 250 emigranți plecați spre Cipru au fost opriți la Pireu, cazați într-o magazie unde 18 au murit iar 30 sunt bolnavi.
- Numărul total al emigranților până la începerea reîntoarcerilor este de minimum 30.000. Totalul emigranților reîntorși în țară este de 2.710.

August

- 11, 18.** Numeroși evrei obțin medalii la Expoziția Universală de la Paris, astfel: a) pentru produse alimentare de origine vegetală, șapte medalii de aur: Jacques M. Elias, Samuel Costiner, Bernard Juster ș.a.; 11 medalii de argint: Samoil Arie, I. Beligrădeanu, Ronetti Roman; trei medalii de bronz; b) produse agricole nealimentare 1 aur, 1 argint; c) educație și învățământ: trei argint: Ralian și Ignat Samitca; bronz: Jean Feder, N. Mischonznicky, Carniol fiul etc.; d) pentru alimente mari, premii, medalii de aur, argint și bronz 12 expozanți.
- 11.** „Frankfurter Zeitung”: guvernul canadian, care împiedică pătrunderea grupelor de emigranți din România, aprobă așezarea a 350 în zone agrare.
- 13-16.** Are loc al IV-lea Congres Mondial Sionist la Londra. Delegați români prezenți: dr. K. Lippe (Iași), S. Pineles (Galați), L. H. Ellman, dr. Moscovici (Brăila), dr. Flachs (Bârlad), S. Klinger (București).
- 18, Panciu.** Se hotărăște înființarea unei școli și reînființarea gabei.
- 50 de tineri evrei solicită președintelui Consiliului de Miniștri pământ în Dobrogea pentru a se așeza acolo ca-agricultori.
 - Unii dintre coloniștii evrei din Anatolia se întorc.
 - P.P. Carp declară că nu are de gând să acorde drepturi politice evreilor.

Septembrie

- 1.** Se întâmpină greutăți la înscrierea în gimnaziile publice.
- 7, Tecuci.** „Ecoul Moldovei” afirmă că prefectul județului, Cincu, a dispus urmărirea cu înverșunare a învățătorilor antisemiți, pentru a-i feri pe școlari de influența lor nefastă.
- București.** Apare „Macabeul”, în limba română, de orientare sionistă.
- Răcăciuni, jud. Bacău.** Se naște romancierul Isaia Răcăciuni.
- Nu sunt admiși evrei în școlile comerciale de gradul I și II din Craiova.

Octombrie

- 6.** Leon Bercovici a obținut pentru expoziția panamericană din 1901 concesiunea construirii „unui sat românesc”.
- 8, București.** Într-o ședință ad-hoc, I. Astruc, delegatul A.I.U., dă citire marelui proiect de emigrare a evreilor-români în Argentina. Se prevede transportarea a 100 de persoane pe săptămână.
- 15, Moinești.** Doi elevi au plecat la școala agricolă a Alianței (A.I.U.) de la Smyrna.
- 20, București.** Dr. H. Grünberg-Sache, directorul școlii „Cultura”, a luat inițiativa fundării unei societăți a institutorilor și profesorilor, în vederea menținerii nivelului profesional și a apărării lui, ca și pentru întrajutorare.
- 22, Iași.** Societățile evreiești l-au sărbătorit pe dr. Karl Lippe cu ocazia împlinirii a 70 de ani.

Noiembrie

- 10, București.** Se inaugurează un curs de engleză cu 550 cursanți la Școala pentru adulții evrei, dornici să emigreze.

22, Ploiești. Comemorarea lui Luca Moise, filantrop comunitar. Comunitatea locală administrează 6 sinagogi, 2 școli primare, baia și cimitirul în condiții bune.

➤ „Egalitatea”: 1. Prof. univ. C. Rădulescu-Motru spune că guvernul nu are și nici nu se gândește să vină cu o soluție la problema evreiască. 2. T. Rosetti, fost prim ministru, crede că evreii moldoveni nu sunt persecutați, ci sunt loviți de criză. 3. Take Ionescu, Emil M. Porumbaru, G. Panu, P. Missir, V. Lacăr, recunosc că pentru 10-20 ani este exclusă o soluție în problema evreiască.

În acest an, marcat în istoria evreilor din România de „emigrările pedestre”, au fost editate de către emigranți multe „foi volante-apel”, respectiv publicații ocazionale, cu unul sau două numere. Din cele aproximativ 100, au fost identificate 52:

- Bârlad: între aprilie și iulie apar 7: „Dați ajutor”, „Rămas bun”, „Drumeții”, „Trăiască România”, „Jidovul rățacitor”, „Emigranții”, „Bas-Ami”, „Femeia”;
- Botoșani: între iunie și iulie apar 4: „Dorul”, „Pedestri”, „Adio”, „Înfrățirea”;
- Brăila: în mai și iunie două numere din „Lacrimi de despărțire”;
- București: între mai și iunie apar 7: „Emigrantul”, „Der Auswanderer”, „Emigranții pedestri”, „Pietonii”, „Pedestri bucureșteni”, „Apel”, „Vocea Canadei”;
- Buhuși: în iulie apare „Emigranții buhușeni”;
- Buzău: în iunie apar „Rămas bun” și „Spre o viață nouă”;
- Constanța: în luna iunie apare „Plecăm”;
- Craiova: în mai și iunie apare „Apel către coreligionarii din localitate” și „Plecăm”;
- Dorohoi: în iunie apare „Apel al celui de-al doilea grup de emigranți pedestri”;
- Focșani: în mai apare „Circulară”;
- Galați: în primăvară-vară apar „Ecoul emigranților” și „Rămas bun”;
- Iași: între mai și iulie apar 4: „Frați evrei”, „Drumeții din Iași”, „Societatea Pribegilor Lew-Echod” și „Primirea drumeților la Iași și Podul Iloaiei”;
- Panciu: în iunie apare „Apelul drumeților comercianți și meseriași”;
- Piatra Neamț: între mai și iulie apar 12: „Adio România”, „Apel al unui grup de emigranți pe jos”, „Biblioteca Israelită”, „Bistrița”, „Steaua Israelită”, „Ecoul Pribegilor”, „Rămas bun”, „Vocea Pribegilor”, „Frați Evrei” etc.;
- Ploiești: în iulie apare „Manifest”;
- Râmnicu Sărat: în iunie apare „Vocea Pășitorului Râmnician”;
- Roman: în iunie apar „Emigranții Romanului”, „Strigăt de disperare” și „Foaia Emigrantului”;
- Vaslui: în iunie apare „Speranța”.

➤ Într-un an de criză economică vădită, reflectată și de valul emigrărilor, manifestările în scopuri de asistență sunt organizate de peste 60 de instituții locale, înjghebate ad-hoc pentru a-i ajuta pe emigranți. Instituțiile caritabile de mai lungă durată sunt însă într-un oarecare regres.

1901

Ianuarie

9. Ziarele reproduc declarațiile făcute de P. P. Carp presei vieneze; din textul lor ambiguu se poate reține că: este în curs de elaborare o lege a cultelor, în cadrul căreia se vor rezolva și problemele cultului, școlilor, comunităților și instituțiilor de binefacere evreiești; manifestări antisemite există, dar informațiile privind persecuțiile sunt exagerate; curente de opinie, situația din țară nu permit acordarea deplinei egalități.

13-18, *Iași*. Ziarul antisemit „Apărarea Națională” se pronunță împotriva acordării titlului de „personalitate morală și juridică” comunităților evreiești. În același scop, „Alianța antisemită” hotărăște să organizeze întruniri publice.

Februarie

9. „Egalitatea” publică extrase din statistica meseriașilor. În mediul urban: meseriași români (ortodocși, cetățeni) – 26.703, meseriași evrei – 7.883, supuși străini – 13.163; în mediul rural: meseriași români (ortodocși, cetățeni) – 68.557, meseriași evrei – 3.770, supuși străini – 6.527. Ziarul atrage atenția că evreii sunt numeroși între croitori, tâmplari, zugravi, tinichigii, iar în Moldova sunt numeroși și între cizmari, zidari.

16, *Tg. Ocna*. Se înființează prima secțiune sionistă.

Martie

12, *Iași*. Se reprezintă la Teatrul Național drama *Manasse*, scrisă de Ronetti-Roman.

Aprilie

16. Relevând starea sanitară, dr. Babeș conchide că mortalitatea evreilor e mai scăzută datorită preceptelor de igienă de sorginte religioasă.

Mai

4. „Egalitatea” publică o scrisoare a lui Th. Herzl, care regretă sciziunea produsă la adunarea sionistă de la Galați.

13, *București*. „Adevărul” publică date ale recensământului din decembrie 1899. În Capitală erau 282.071 de locuitori, din care 186.623 români, 43.318 evrei, iar restul de 52.130 străini, din care 38.600 erau austro-ungari.

25, *București*. În adunarea generală, pe țară, a organizației B'nai B'rith, se hotărăște: organizarea unor cursuri de istorie și literatură iudaică; înființarea unui institut de infirmiere; ajutorarea șomerilor și a soțiilor ai căror soți au emigrat; înființarea unei școli agricole la Iași.

Iunie

9. „Cronica Română”, dorind a elucida problema numărului evreilor din țară, publică, după M.O., din 27 decembrie 1900, datele totalizatoare: în orașe – 195.419, în mediul rural – 73.596, deci un total de 269.015 persoane.

22, Iași. La școlile secundare, evreii au dat, procentual, cel mai mare număr de promovați.

Iulie

27, Iași. S. Reinhorn, arendaș, trimis în Canada pentru a cunoaște modul de viață al celor colonizați acolo, declară că fiecare emigrant de peste 18 ani a căpătat 44 de fâlcii de teren arabil, oi, câte o vacă și un car american la 4 oameni. Au arat în comun, punând cartofi; în primăvară vor însămânța păioase.

August

- 9, Iași.** Se votează statutele societății „Iacob de Neuschoitz”, care-și propune înființarea unei școli de arte și meserii.
- 29.** Monitorul Oficial publică legea pentru învățământul profesional. Art. 3 și 53 precizează că acesta este gratuit pentru fiii de români; în limita locurilor disponibile, străinii pot fi primiți, plătind taxă – ei nu pot fi bursieri, iar numărul lor, în orice caz, nu poate depăși o cincime din totalul elevilor.

Septembrie

- 1, Sculeni, jud. Iași.** Unui grup de 15-16 familii, Alianța Israelită le-a arendat un teren arabil, pe care îl lucrează singuri.
- 7.** „Egalitatea” publică predica rostită de dr. M. Beck, în care se arată că cei 600 de membri virtuali ai Comunității Evreilor din București se pot organiza singuri, reprezentând o forță menită să facă orice comunitate viabilă.
- 22, București.** O delegație de notabili evrei a strâns mii de semnături pe o petiție prin care cer Ministerului de Interne punerea în vigoare a Legii din 1851, privind organizarea Comunității din București.

Octombrie

- 12, 21, 23, Brăila, Iași.** Din inițiativa Alianței Israelite (Paris), a comunității din Frankfurt pe Main și a lui Claude Montefiore, au loc discuții la Brăila cu bancherii P. Chatiner și I. Goldenberg, iar la Iași, în cadrul organizației B'nai B'rith, în vederea înființării unor case de economii și împrumut pentru mici meseriași și mici comercianți.

Noiembrie

- 3.** „Adevărul” reproduce un studiu al lui G. Flaișlen, membru al Curții de Apel despre articolul 7 din Constituție. Autorul consideră că, dată fiind interdicția străinilor de a avea proprietăți rurale, exploatarea acestora nu s-a făcut într-un regim de concurență, ceea ce a dus la risipă și degradare.
- 9.** Ministrul de Război stabilește că un rabin poate fi scutit de recrutare dacă este angajat de o comunitate cu minimum 50 de familii.
- 25, Mihăileni, jud. Dorohoi.** Cu ajutor I.C.A. s-a pus în funcțiune noul local de școală evreiască pentru băieți; se dorește și înființarea unei școli de fete.
- 30, București.** S-a inaugurat școala de fete „Baroneasa Clara Hirsch”, cu 6 clase și 170 de eleve, pe același teren cu școala de meserii „Ciocanul”.

Decembrie

7. Ministerul de Interne își propune să considere pe evreii ce locuiesc la sate ca definitiv stabiliți acolo.
- 14, *București*. Apare săptămânalul „Degel Mahne Iehuda”, în idiș; literar și de orientare sionistă. Își încetează apariția la 02.08.1902.
- 14, *Craiova*. Take Ionescu dezmințe afirmația lansată de liberali după care conservatorii, aflați la putere, vor acorda drepturi evreilor.
- 25, *Bârlad*. Un grup de tineri înființează organizația sionistă locală.
- 25-27, *Iași*. Se desfășoară Congresul Comunităților Israelite cu 45 de delegați, președinte I. B. Brociner. Se adoptă statutul comunităților cu 12 puncte; se proiectează alcătuirea „Uniunii Comunităților Israelite din România”; se condamnă jurământul „More Judaico”; se cere guvernului recunoașterea dreptului pentru comunități de a alege hahamii și de a percepe taxe cu scopul întreținerii instituțiilor comunitare; se acordă sprijin școlii de agricultură din Iași; se recomandă meseriașilor organizarea de asociații pe profesii; se aduc mulțumiri societăților filantropice; se cere îmbunătățirea programelor școlare; sionismul este considerat singurul mijloc de salvare a iudaismului; se hotărăște convocarea unui congres al institutorilor evrei. Acest vast program va fi doar parțial realizat.
- 26-30, *Basel*. Are loc al V-lea Congres Mondial Sionist, cu participarea unei delegații din România.

1902**Ianuarie**

- 3-26. Delegații la cel de-al V-lea Congres Mondial Sionist susțin, în țară, dări de seamă cu privire la rezoluțiile adoptate de acest for.
- 6, *București*. Are loc înmormântarea rabinului comunității sefarde, Matatia A. Sarmani, care a slujit obștea timp de 32 de ani.
- 11, *Tulcea*. Comunitatea obține o modificare a regulamentului de funcționare a abatorului, prin care se reglementează tăierile rituale și se poate încasa gabela.
11. Al. Macedonski, în „Forța morală”, cu ocazia reapariției culegerii *Cilibi Moise*, de M. Schwarzfeld, afirmă: „Această carte este absolut prețioasă, Cilibi Moise poate să stea alături cu cei mai mari cugetători antici și moderni. Dacă ar fi trăit în Franța, ar fi fost onorat ca Montaigne, ca La Bruyère și alții”.
- 15, *București*. Organizația „B'nei Zion David” deschide un club de lectură.
- 18-25, *București*. Procopie Dumitru, primarul Capitalei, dispune ca 25% din pâinea confiscată de la brutării să fie distribuită populației evreiești sărace.
- 25, *București*. Moare Iacob Psantir (n. I. 1820) la azilul Elisabeteu. A fost primul cronicar al evreilor din România care, dorind a respinge afirmația răuvoitoare că evreii ar fi «vagabonzi», cercetează și strânge dovezi – pietre de mormânt, documente, scrieri istorice – privind vechimea evreilor în România.

- 25, **București.** O fetiță de șase ani din familia Moscuna se afirmă ca un geniu interpretativ al pianului. În cariera sa muzicală se va numi Clara Haskill.
- 25, **București.** Proiectul de organizare a corpului avocaților elaborat de Barou prevede ca secretarii să fie români sau naturalizați.
- 26, **București.** Se pun bazele „Uniunii societăților sioniste din Capitală”, la care aderă inițial 9 din cele 18 societăți existente.

Februarie

- 1, **Galați.** Comitetul Central Sionist informează în scris toate secțiunile din țară asupra lucrărilor și hotărârilor celui de-al V-lea Congres Mondial Sionist.
- 1, **Iași.** Administrația orașului anunță că scăderea veniturilor comunei este consecința emigrării evreilor.
1. Ministerul de Război dispune ca unitățile militare să înlesnească practicarea religiei oricare ar fi ea; „evreilor să li se permită să fie prezenți în sinagogi sâmbăta între 8-11 a.m.”.
- 2, **București.** Se deschide un „Toynbee Hall” în sediul societății „B’nei Zion David”.
- 3, **București.** la ființă secția sionistă „Seerith-Israel”, care-și propune să-și desfășoare activitatea exclusiv în limba ebraică.
- 3, **București.** Un grup de rezerviști creează societatea „Ezra”.
- 8-10, 15, 17, **București, Botoșani, Focșani, Ploiești.** Iau ființă noi secțiuni sioniste locale.
- 14, **Dorohoi.** Se naște Ion Călugăru (Beno Croitoru), romancier și eseist. În *Copilăria unui netrebnic* evocă târgul locuit de evrei. Moare la 22.11.1956.
- 15, **Craiova.** Au apărut în Editura Ralian și Ignat Samitca: *Pentateuhul* – traducere de A. S. Gold și *Meghilat Ester*, text ebraic și traducere.
15. I.C.A. a acordat împrumuturi pentru construirea unor școli la Hârlău, Herța, Huși. Un particular a donat 6.000 lei pentru școala de fete din Mihăileni.
18. C. Mille, în Camera Deputaților, se referă la condiția nedreaptă, pusă meseriașului „străin”, de a-și putea exercita meșteșugul doar dacă și țara lui acordă acest drept românilor.
- 22, **București.** Cursul gratuit de ebraică de pe lângă școala „Moria” este atât de solicitat, încât se va mai deschide unul în paralel.
- 22, **București.** Se inaugurează activitatea unei noi secțiuni B’nei B’rith, denumită „Lumina”.
- 22, **Dorohoi.** Societatea „Dorul Sionului” deschide o școală de adulți; se predau ebraica, franceza, germana, matematici etc.
- 25, **Iași.** Moare dr. H. Herzenberg, medic primar al Spitalului israelit, director al școlilor evreiești.

Martie

1. Apare *Les juifs en Roumanie*, de Bernard Lazare.
- 3, **București.** Meseriașii întruniți la templul „Baron Hirsch” deschid seria întrunirilor de protest împotriva legii meseriilor; se cere sprijinul fruntașilor evrei.

5. Se publică legea meseriilor. Străinii trebuie să dovedească că în țara lor românii se bucură de „dreptul de reciprocitate”; pentru a se constitui într-o corporație, 50% din meseriași trebuie să aibă drepturi politice; ofertele românilor făcute întreprinderilor vor fi preferate chiar dacă sunt cu 5% mai scumpe. Toate prevederile lovesc în meseriașii evrei.
- 5-22. Întruniri și proteste la Ploiești, Iași, București, Buzău, Brăila, organizate de meseriașii evrei.
15. Apelul Comitetului Central al Societăților Sioniste. Se anunță crearea K.K.L., „Fondul național destinat cumpărării de terenuri în Palestina”.
20. A. Stern este primit de rege, căruia îi relatează situația creată prin legea meseriilor. Se promite atenuarea regulamentului de aplicare.
22. Se anunță cele 12 fabrici mari de pielărie care beneficiază de avantajele legii industriale: la Iași, Moritz Gelber, la Pitești Schick și Poneth ș.a.m.d.
- 26-29, *Mărășești, Rădești*. Primarul dispune ca cele 14 familii de evrei să părăsească comuna în maximum 10 zile.
- 29, *București*. Trei societăți sioniste (Bar Kochba, Esra și Iehuda Macabeul) deschid un club și o sală de lectură în Hanul cu Tei.

Aprilie

- 5, *Brăila*. Epitropia școlii „Frații Schwartzmann” câștigă recursul la Curtea de Casație împotriva impunerii la plata „foncierei”. Aceasta înseamnă totodată recunoașterea ei ca instituție publică.
- 5, *București*. Prof. David Emanuel este comandor al ordinului „Coroana României”.
- 5-26. În presa străină se recunoaște caracterul antisemit al legii meseriilor.
- 10, *Podul Iloaiei*. la ființă organizația sionistă „Macabeul”.
- 14, *Brăila*. Comitetul de organizare al meseriașilor hotărăște alocarea unui fond de ajutor pentru șomeri și pentru cei ce vor să emigreze.
- 23-24, *Focșani*. Conferința societăților sioniste. Participă 99 delegați din țară.
- 26, *Iași*. la ființă secția sionistă „Tickwas Israel”.

Mai

- 1, *București*. Un grup de intelectuali români, potrivnici prejudecăților rasiale, întemeiază o societate care propune drept modalitate de acțiune concretă asimilarea evreilor prin căsătorii mixte.
- 4-9. Vizita în România a scriitorului Bernard Lazare, care în urma unor agitații antisemite a fost nevoit să-și scurteze sejurul. După întoarcerea sa în Franța, Bernard Lazare a stigmatizat, în gazete, atitudinea autorităților române față de problema evreiască din România.
- 5, *București*. Se inaugurează noul local al școlii de fete „Instrucțiunea”.
- 10, *București*. Prof. Victor Babeș citează aprobator poziția savantului evreu german dr. Weigert, care a renunțat să ocupe o catedră universitară la Berlin pentru că i se condiționa să treacă la creștinism.

- 11, București.** Se constituie societatea sionistă a tinerilor meseriași „Dr. Pinsker”.
- 12, Bârlad.** Intelectuali evrei întemeiază societatea sionistă „Bernard Lazare”.
- 15, București.** Moare dr. Abraham Bally (n. în București, 1845), participant activ la Războiul din 1877, medic al orașului Călărași.
- 17, Focșani.** Tribunalul adoptă formula jurământului propusă de rabinul dr. Nacht.
- 17, Galați.** Se anunță scindarea Comitetului Central al organizațiilor sioniste.
- 19.** Monitorul Oficial publică un comunicat guvernamental prin care dezmințe relatările presei despre manifestațiile antisemite, acuzându-l pe Bernard Lazare că a atârnat evreimea împotriva populației românești.
- 23, București.** Decizia Consiliului comunal de a se angaja numai funcționari români la primărie.
- 24, Brăila.** Apare în idiș, cu caractere latine, *Makel Noam* de Wolf Zbarjer-Ehrenkranz.
- 24, Pitești.** Iacob Blank, corespondentul „Universului”, demisionează în semn de protest împotriva unui articol în care sunt calomniate evreii.
- 31, București.** Se anunță că Moise N. Halfon donează bibliotecii Fundației Universitare Carol I 35 de cărți printre care *Talmudul*, alte codice religioase, inclusiv codul lui Maimonide și al lui Abraham de Buton, unele tipărite la Amsterdam la începutul secolului al XVIII-lea.
- 31, București.** Se anunță că Senatul universitar nu recunoaște „Asociația culturală a studenților evrei din Capitală”.
- 31, Craiova.** Apare, în traducerea lui Horia Carp, prima fasciculă a primului volum elaborat de H. Graetz, intitulat *Momente din istoria evreilor*.
- 31, Viena.** Moare Adolf Weinberg, fiul lui I. L. Weinberg, fondator al primei școli israelite, iar împreună cu A. Aschen al revistei „Israelitului Român” și al Templului Coral.

Iunie

- 7, Brăila, București.** Evrei premiați la expozițiile agricole și industriale.
- 7, București.** Apare ultimul nr. (al XIX-lea) din *Anuarul pentru israeliți*.
- 7, București.** la ființă noua secție sionistă „Kol Zimros Zion”.
- 7, Montreal (Canada).** Emigranții din România au organizat o școală primară cu 400 elevi. Se predă și limba română.
- 9, Brăila.** S-a pus piatra fundamentală a școlii israelite de fete.
- 14, București.** la ființă societatea „Victoria” pentru copiii săraci.
- 14, București.** „Voința Națională” publică date privind numărul evreilor sub drapel, pe toate corpurile de armată. Total 1.564 în serviciu permanent și 1.375 cu schimbul, adică 2.939 militari (4,5% din totalul militarilor).
- 14.** Lazăr Șăineanu publică în „Memoires de la Société de Linguistique de Paris”, vol. XII, *Essais sur le judes-allemand*, apărut anterior și în „Anuarul pentru Israeliți”.
- 16, Iași.** Au loc manifestații antisemite.
- 24, Hârlău.** S-a pus piatra de temelie a școlii primare româno-israelite.

27, **Iasi**. Studenții evrei protestează împotriva manifestațiilor antisemite ale colegilor lor creștini.

Iulie

1, **Preuțești, jud. Suceava**. 11 oameni au năvălit în magazia lui David Lazarovici maltratându-l.

5, **Iasi**. Se înființează o secție sionistă feminină.

5-7, **Freiburg**. 4 societăți ale studenților evrei (Unitas, Ivria, Société Sioniste des étudiants, Eretz-Israel) din România hotărăsc să coopereze și adoptă programul sionist formulat de Herzl de la Basel.

15, 26. Dr. M. Gaster este primit în audiență de suveran. Regele l-a autorizat să comunice aprecierea sa favorabilă despre mișcarea sionistă. Expulzarea sa fusese revocată în 1887.

19, **Iasi**. Apare *Meine fünfundumi-zwanzigjährige zionistische Agitation*, de dr. Karl Lippe.

19. Curtea de Casație, secția a II-a, stabilește jurisprudența: „evreii nu sunt străini decât dacă s-ar dovedi că sunt supuși vreunei protecții străine”.

24, **Drăgășani, jud. Putna**. Comerciantul Ițic Goldenberg, stabilit de 36 de ani în comună, este maltratată și gonit împreună cu soția și 7 copii – al 8-lea era în armată.

August

2, **București**. Ia ființă societatea de binefacere „Ajutorul”.

2, **Constanța**. Se deschide școala israelito-română de băieți, cu doar două clase.

2, 9, 16, **Adjud, Bucecea, Plopana, Giurgiu**. Se constituie societăți sioniste.

2. Apare știrea că evreul Aurel Candrea a obținut titlul de doctor în litere la Paris; urmează să țină la Școala de limbi orientale un curs despre originile limbii române.

2. D. A. Sturdza, prim ministru, dă un interviu antisemit în „Frankfurter Zeitung”.

8, **București**. Se naște Sașa Pană, poet și prozator, propagandist și teoretician al avangardismului, decedat în 1984.

8. Se dă publicității scrisoarea-circulară adresată de John Hay, secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine din Statele Unite, țărilor semnatare ale Tratatului de la Berlin. Se analizează: fenomenul migraționist al evreilor din România și cauzele acestuia; presiunea legislativă față de evrei; neexecutarea art. 44 al Tratatului de la Berlin ș.a.

9, **Bacău**. S-a găsit înzidită în peretele casei mortuare din cimitir o piatră funerară datată 22 mai 1704.

9, **Botoșani**. Studenții naționaliști botoșeneni semnează un manifest prin care cer românilor să nu sprijine Comitetul mixt româno-evreu constituit în favoarea sinistraților din Burdujeni.

15, **Ploiești**. Evreii sefarzi și așkenazi își aleg un comitet comun pentru conducerea comunității locale.

- 23, Ciurnești, com. Zlătinoasa, jud. Botoșani.** „Dorobanțul” publică știrea: Michel sin Bercu, de 56 de ani, țaran născut și căsătorit aici, cu serviciul militar satisfăcut, tată a 4 copii, a fost izgonit din sat. 40 consăteni cer rămânerea lui în sat.
- 24, Bârlad.** Se naște Martin Bercovici, inginer, academician, cu contribuție esențială la planurile de electrificare a țării. Decedat în București la 19 ianuarie 1971.

Septembrie

- 6.** „Egalitatea” și „Frankfurter Zeitung” publică date statistice privind meseriașii evrei din România.
- 7, Mera, jud. Putna.** Se naște poetul și publicistul Camil Baltazar, decedat în București la 27 septembrie 1977.
- 13.** Ecouri în presă despre nota secretarului de stat al S.U.A. Hay, adresată puterilor semnatare ale Tratatului de la Berlin (1878) prin care se cere ca România să renunțe la discriminarea impusă evreilor.
- 14, Iași.** A murit bancherul Israel Haim Daniel, născut în 1812; banca Daniel a fost întemeiată de familia sa în 1790.
- 14, Iași.** Se naște pictorul George Iuster, acuarelist de mare finețe; a murit în București, în 1968.
- 20, Brăila.** Rabinul refuză să ia jurământul „More Judaico”, așa că judecătorul de pace hotărăște ca în viitor să fie prestat pe Biblie, în pretoriu.
- 21, Iași.** Sinagoga Mare, renovată, se redă în folosință.
- 27, Tecuci.** Ministerul aprobă deschiderea unui heder denumit „Azil confesional” cu 50-60 elevi.
- 27.** Curtea de Casație, secția I-a, anunță că descendenții celor naturalizați, dacă s-au născut înainte de naturalizarea tatălui, trebuie să-și ceară singuri naturalizarea.
- 28, București.** A. Stern relatează emoționanta despărțire de un grup de 100 de emigranți care s-a autointitulat „Desperații”.
- Craiova.** Apare revista de cultură „Lumea Israelită”; își încetează apariția în septembrie 1905; redactor S. Grosman; editori frații Samitca.

Octombrie

- 1, Craiova.** A fost înhumat Isac Avram Benvenisti, mare filantrop, veteran al Revoluției de la 1848.
- 4.** Se anunță că 43 de studenți italieni din 60 au renunțat să viziteze țara, din cauza antisemitismului manifestat de conducerea studențimii române.
- 13, București.** Se inaugurează școala profesională de fete „Filip și Rașela Focșăneanu”.
- 15, București.** Se înființează cercul sionist „Rabin Malbim”.
- 18, Paris.** Evreica Marioara Ventura, din România, a fost admisă la Conservatorul de artă dramatică.

27. S-a pus piatra de mormânt la căpătâiul „cronicarului” Iacob Psantir.

29, *Viena*. La Conferința sionistă participă dr. K. Lippe.

București. Ia ființă, în cartierul Grivița, societatea de ajutor mutual „Emil Zola”.

➤ Delegația română la Congresul studențesc de la Veneția respinge moțiunea prin care „toți studenții, din orice țară, au a face parte din secția națională a acelei țări, cu aceleași drepturi și datorii ca și a celorlalți studenți”.

➤ „Egalitatea” publică date privind școlarizarea tinerilor evrei. În țară proporția este de 5%; în universități de 10%; în ciclul secundar 7,5%; în învățământul primar urban, sub 6% - deși proporția lor în rândul populației urbane e de 25%.

Noiembrie

3, *Brăila*. Se redeschide clubul secției sioniste reorganizate „Max Nordau”.

8. A. D. Xenopol își publică teoriile antisemite în „La Renaissance latine”.

8, *Londra*. Ziarele relatează că: Sir Marcus Samuel, lord primar, în semn de protest împotriva discriminării evreilor în România, nu-l invită la un banchet pe Catargiu, ministrul României.

27, *Căiuți, jud. Bacău*. Se publică informația că din 40 de familii evreiești a plecat încă una în S.U.A.; în total au plecat în ultimii 3 ani 38 de persoane din această comună.

29. „Egalitatea” publică date demografice: în 1877 erau 216.304 evrei; în 1894, 243.223; în 1899, 269.015.

1903

Ianuarie

5, *Slatina*. Alegerea noilor epitropi ai comunității israelite; împreună cu organizația „Chowewe Zion” vor construi o sinagogă.

5-6, *Galați*. Are loc ședința plenară a comitetului Federației Sioniste din România.

6, *București*. Ia ființă societatea „B'nei Israel B'nei Zion” a evreilor de rit spaniol, cu președinte M. D. Algazi.

7-28. Au fost aprobate 22 de indigenate: ing. Em. Samitca, dr. S. Rapaport, Leon și Samuel Costiner etc.

10, *București*. Se anunță ciclul de conferințe inaugurat de M. Schwarzfeld despre „Trecutul evreilor în Principatele Române”.

12-24, *București, Giurgiu, Roman, Brăila, Galați, T. Severin, Craiova, Bârlad, Hârlău, R. Sărat, Fălticeni, comunele Frumușica și Mihăileni*. Au loc acțiuni culturale, seri literare, conferințe, manifestări artistice destinate strănerii de fonduri pentru „Fondul Național” și înscrierea în „Cartea de aur” a unor organizații sau personalități ale vieții evreiești.

14, *Buhuși*. Cu ocazia nașterii unui urmaș al rabinului din localitate, evreii au pus la casele lor steaguri.

31, Bacău. Spectacole ale companiei Lieblich: „Bas Ieruşalaim”, „Gabriel” şi „Hadasa”.

Bucureşti. „Egalitatea” anunţă: cu sprijinul Alianţei Israelite Universale au luat fiinţă bănci de credit şi economie pentru sprijinirea micilor meseriaşi şi comercianţi.

Bucureşti. Expoziţia pictorului N. Vermont în „Pasajul român”.

Bucureşti. În presă apare lista societăţilor sioniste ce au depus liste nominale de subscripţie pentru „Fondul Naţional”.

Bucureşti. Se înfiinţează societatea „Or Chadaş” pentru reconstruirea templului croitorilor (str. Mămulari).

Iaşi. Presa evreiască relatează că I. Niemirower a acceptat proiectul lui M. Schwarzfeld, consideră necesară organizarea şi recunoaşterea comunităţilor, cere gabela şi o taxă directă pentru bogaţi; rezolvarea problemei rabinatului şi a unui colegiu rabinic pentru cele 118 sinagogi din Iaşi.

Februarie

23, Tecuci. „Vocea Tutovei” publică date referitoare la emigrările evreilor din judeţ:

	bărbaţi	femei	copii
1899	22	38	23
1900	159	74	168
1901	18	24	47
1902	7	9	11
total	206	145	249

28, Bucureşti. În „Convorbiri literare” apare un istoric asupra chestiunii israelite din România.

Bucureşti. Se publică statistica medicului şef al Capitalei: în 1901 şi 1902, din 8.091 născuţi, 1.146 sunt evrei, iar din 6.476 decedaţi, 696 sunt evrei; excedentul natural este de 450.

Galaţi. Şedinţa Comitetului Federaţiei Sioniste. Participă somităţi evreieşti: S. Pineles, dr. I. Niemirower, Horia Carp etc. S-a propus crearea unei şcoli primare model cu unica limbă de predare ebraică; intervenţii pentru predarea religiei mozaice şi a limbii ebraice elevilor şcolilor secundare.

Iaşi. Statistică pe perioada 1893-1901: născuţi 14.973 evrei, decedaţi 8.839, respectiv în 9 ani un excedent de 6.134.

Martie

1, Bucureşti. Se aprobă indigenatul lui Ronetti-Roman la cererea lui P. Carp.

7-21, Turnu Severin, Roman, comuna Plopana, jud. Tutova, Focşani, Bucureşti, Piteşti. Societăţile „Astra”, „Viitorul”, „Cremieux”, „Ahavas Zion”, „Or Tikva”, „Chowewe Zion Iehuda”, „Chowewe Zion David”, „Bar Kochba”, „Nobe” au organizat serate artistice, manifestaţii de Purim, piese de teatru, toate pentru colectarea de fonduri pentru Fondul Naţional.

9, Brăila. „Cronica israelită” publică biografia dr. Sotek. Cofondator al organizației Kadima, membru în comitetul școlar al societății „Sacra”, delegat la Congresul comunității din Galați, membru al comitetului Federației Sioniștilor; s-a ocupat de literatura iudeo-germană – idiș.

9, București. Apare noua lege a industriei cu modificări defavorabile pentru evrei.

12, Brăila. Se alege un comitet provizoriu al Asociației Evreilor Pământeni.

23, București. V. Kogălniceanu cere emanciparea graduală a evreilor pământeni.

29, București. În presa evreiască se relatează despre apariția, cu aprobarea ministerului, a unor cărți de citire pentru clasa a IV-a primară cu caracter antisemit.

Craiova. „Cronica israelită” publică un articol despre activitatea lui Ignat Samitca, președintele Comunității israelite de rit sefard.

București. Apare: *Istoria diplomatică a chestiunii israelite în România.*

București. Senatul universitar respinge cererea de funcționare a societății studenților de medicină evrei; aprobă admiterea lor ca membri în societatea studenților români dacă vor fi votați de $\frac{3}{4}$ din membrii prezenți.

București. Uniunea Industriașilor din România a ales noul comitet de administrație; doi evrei: Jacques Catz și M. Sapira.

Aprilie

6-8, Brăila. Congresul israeliților pământeni, sub conducerea lui Jacques Catz; participă 80 delegați.

7-11, Iași. Dr. K. Lippe deschide Congresul Federației Sioniste din România, cu 74 delegați; pe ordinea de zi, raportul asupra activității comitetului federației, situația în mișcarea sionistă, contribuția evreilor la Fondul Național etc. Noul comitet: S. Pineles președinte; dr. I. Nacht, M. Brociner, dr. K. Lippe președinți de onoare etc.

9-10, Iași. Comisia culturală a Comitetului Federației Sioniste (M. Schwarzfild, dr. K. Lippe, dr. I. Niemirower, dr. Nacht, dr. Rabinovici) a alcătuit și discutat anteproiectul de program pentru predarea limbii ebraice în școlile israelite; minim două ore pe zi limba și istoria evreilor.

10, Iași. Se constituie un comitet al funcționarilor comerciali evrei.

11, București. Apare Buletinul Uniunii Comunităților Israelite din România. Cuprinde moțiunile votate la Congresul Comunităților din 1901, bilanțul activității Uniunilor pe 1902, diferite documente istorice, articole etc.

27, București. În „Adevărul” se publică poziția lui Take Ionescu cu privire la chestiunea evreiască. Legat de numărul evreilor din România: „eu văd o ușurare pentru toate părțile în faptul că o parte din ei emigrează; nu voim să forțăm emigrarea, dar sunt pentru ca un anumit procent dintre dâșșii să părăsească de bună voie țara. Căci, de-altfel, ce ar putea să le ajute? Să-i obișnuim cu agricultura? Educația în acest scop ar cere generații și succesul la urmă ar fi dubios. Cererea evreilor de a fi naturalizați în masă e imposibil s-o îndeplinim și anume din simple motive politice. Gândiți-vă ce poziție și

situație ocupă evreii în Moldova. Tot comerțul, meseriile, industria sunt în mâinile lor. Dacă ar mai căpăta și drepturile politice ale românilor, evreii ar fi singurii reprezentanți parlamentari și comunali în Moldova”.

29. Prin decret regal s-a aprobat „Regulamentul pentru eliberarea certificatelor de rabin cu dreptul de scutire de serviciu militar”. Este anexată lista a 362 sinagogi și 231 case de rugăciune.

București. David Emanuel a fost ales președinte al Societății de Științe.

București. „Universul” scrie despre masacre în Chișinău sub pretext de omor ritual.

Focșani. Se anunță reorganizarea Societății rezerviștilor pământeni „Drapelul”.

Mai

1, **București.** Vasile Lascăr, ministru de interne, declară că în mai multe județe țărănimea este instigată împotriva evreilor de elemente antisemite.

2, **București.** Presa democrată ia poziție în legătură cu agitațiile antisemite.

2, **București.** În presa străină a apărut o declarație a lui P. P. Carp în legătură cu „chestia evreiască”.

8, **București.** „Lumea israelită” publică sub semnătura lui M. Schwarzfild articolul despre *Situația culturală a evreilor din România*: o relatare amănunțită cu privire la preocupările și eforturile evreilor pentru dezvoltarea învățământului și culturii evreiești.

8-9. Se publică apelul Federației Sioniștilor din România pentru sprijinirea victimelor exceselor antisemite de la Chișinău.

11, **Iași.** Conform unei știri publicate în „Universul”: evreii au părăsit orașul ori s-au baricadat în case și magazine de frica întrunirii Comitetului Național Studențesc.

București. Declarația lui Dim. A. Sturza: „în chestiunea evreiască sperăm o viitoare rezolvare, de la continua și liniștita apropiere a celor două naționalități”.

Iunie

2, **Iași.** Se constituie comitetul Societății „Cultura”; în conducere dr. I. Niemirower, dr. Steuerman, Ed. Lobel, dr. Margulius.

6, **Constanța.** S-a pus piatra fundamentală a Sinagogii Spaniole.

13, **București.** A apărut *Dibrei haiamin lebnei Israel* (Istoria evreilor), vol. III, de la moartea lui Maimonide până la alungarea evreilor din Spania, de M. Braunstein-Mibașan.

19. Se naște, la Piatra Neamț, Victor Brauner, reprezentant al avangardismului în pictură, decedat în 1966, la Paris.

20, **Bârlad.** Rabinul dr. Rabinovici a fost condamnat la o amendă pentru refuz de prestare a jurământului „More Judaico”; amenda a fost apoi anulată.

27, **București.** „Egalitatea” publică date statistice oficiale cu privire la mișcarea populației din România pe 25 de ani (1873-1897): s-au născut 4.900.000 și au murit 3.600.000 persoane, excedent 1.300.000; la evrei: 230.000 născuți, 136.000 decedați, excedent de 94.000.

București. Școala de meserii „Ciocanul”, frecventată de 120 elevi, a dat primii absolvenți ai secțiilor de fierărie, tinichigerie, tâmplărie.

Galați. Comitetul Federației Sioniste recomandă introducerea cursurilor de ebraică în școlile publice; a aprobat traducerea și difuzarea a 1.000 exemplare din lucrarea *Sionismul*, de Max Nordau, în traducerea lui Horia Carp.

Iulie

1, Moinești. Se deschide clubul de lectură al organizației „Tinerimea dr. Herzl”, dotat cu o bibliotecă deschisă zilnic.

6, Focșani. S-a pus piatra fundamentală a școlii israelite de băieți „Baron Hirsch” cu contribuție I.C.A.

8, Iași. Presa evreiască anunță obținerea pentru prima oară a titlului de licențiat al Facultății de Științe din Iași de către un evreu (Al. Silberstein).

18, București. A apărut traducerea lucrării *Istoria și literatura poporului israelit de la căderea Templului al II-lea până în zilele noastre*, de Th. Reinach.

25, București. A fost transmis tuturor școlilor israelite din țară proiectul de program pentru studiul limbii ebraice.

26, Roman. Comunitatea israelită organizează o manifestație literar-artistică în folosul unor acțiuni de asistență.

27, Cracovia. Delegația de rabini, condusă de dr. I. Niemirower, participă la Congresul rabinilor ortodocși. Printre problemele discutate – chestiunea așa-zisului omor ritual.

București. Se publică statistica școlilor evreiești din capitală. Sunt 16, din care 13 cu localuri proprii sau în curs de construire; 7 primare de băieți, 4 de fete; un azil confesional „Thora we Zion”; „Gimnaziul evreiesc”; școli speciale: Școala comercială „Asiel” a Soc. „Cultura”, gr. I, gr. II în formare, Școala de meserii „Ciocanul”, Școala profesională de fete „Filip și Rașela Focșăneanu”.

București, Galați. „Egalitatea” publică rezultatele colectelor în favoarea victimelor de la Chișinău.

Moinești. Organizația „Tinerimea Th. Herzl” prezintă piesa „Masacrul”, prelucrată de Leon Leventer, după o nuvelă de A. Zemlinsky.

August

9, București. Apare *Almanahul israelit ilustrat*. Publică dr. I. Niemirower, M. Schwarzfeld, A. Steuerman, Const. Graur etc. Articole: *Evreii în România cu date și tablouri statistice; Tabloul comunităților din întreaga țară; Societăți de gimnastică evreiești; Despre Eretz; Evreii în economia țării; Instituții și societăți filantropice evreiești; Evrei celebri* etc.

11. „Lumea israelită” publică articolul: *Congresul din Basel este un izvor de noi speranțe; de la acest congres, sionismul nu va mai fi un deziderat.*

24-25, București. „Adevărul” informează că mișcarea sionistă este recunoscută de Guvernul liberal.

30, București. Inaugurarea Sinagogii Mari, reclădită.

31, Galați. S. Pineles a făcut o expunere asupra lucrărilor Congresului al VI-lea sionist de la Basel.

București. Lista definitivă a delegaților din România la Congresul al VI-lea sionist de la Basel: dr. K. Lippe, S. Pineles, dr. I. Niemirower, dr. Nacht, dna Nacht, M. Schwarzfeld, Horia Carp, dr. Halfon, dr. Moscovici, dr. Kaufman, dr. Kohen, dr. Braun, dr. M. Blumberg, L. Lebensohn, dr. M. Gaster, arh. Sternlieb, plus alte personalități stabilite în străinătate.

București. „Asociația didactică israelită”, condusă de dr. M. Beck, adresează un memoriu prin care se propune și se acceptă ulterior înființarea unui fond de pensii al profesorilor evrei.

Craiova. În editura „R. și I. Samitca” apare lucrarea *Nethlev Emuna*, de A. S. Gold, curs gradat de istorie a evreilor și de religie mozaică (în două părți) pentru uzul școlilor israelite.

Septembrie

1, București. Se redeschid cursurile Institutului „A. G. Goldenberg” (fost „Ludwig”); se predau limbile ebraică, germană.

3, Iași. Dr. K. Lippe conferențiază despre emigrarea evreilor și mișcarea sionistă.

5, Suceava. Dr. K. Lippe a vizitat orașele din Bucovina, unde a vorbit despre lucrările Congresului sionist de la Basel.

5-12, București. Opt fete au fost trimise de I.C.A. la Paris pentru a urma Școala Normală a Alianței Israelite Universale; ele vor deveni cadre didactice.

12, București. Prof. David Emanuel este ales președinte al secției fizico-chimice, iar L. Edeleanu membru în secția chimică, în cadrul Expoziției Asociației Științifice.

12, Iași. Din date statistice publicate de Camera de comerț rezultă aportul evreilor în dezvoltarea economică din unele județe. În Iași: din 20 de fabrici, 13 sunt evreiești: țesătorii, mori, fabrici de spirt, de bere, de mobilă, tăbăcării, turnătorii etc.; în Neamț: din 36 de fabrici, 16 sunt evreiești: de cherestea, postav etc.

Iași. A luat ființă Societatea Corpului Didactic Israelit: ca președinți de onoare dr. K. Lippe și dr. I. Niemirower; președinte activ prof. Schreiber.

Octombrie

2, București. L. Mendelsohn, student al Conservatorului, este primul evreu angajat violonist în orchestra Teatrului Național din București.

17, Bivolari. Moare Haim Tahil, în vârstă de 114 ani, cel mai bătrân evreu din țară.

30. Federația Sioniștilor din România difuzează un manifest prin care cere organizațiilor aderarea la deciziile Congresului de la Basel; ca ziua de Hanuka să fie sărbătorită ca „Şekeltag”; intervenții la Ministerul Instrucțiunii Publice ca să se distribuie în școli cartea didactică de învățare a limbii ebraice *Sufa Haia*.

31, Galați. Are loc inaugurarea noului local al Societății B'nai B'rith, odată cu aniversarea a 30 de ani de existență a organizației în țară.

Brăila. M. Rippel, exportator de produse de pescărie, primește de la „Internationale Kuronte-Ausstellung”, „Marea medalie de aur” și semnul de onoare al Expoziției, însoțit de diploma respectivă.

Noiembrie

2, Galați. Se inaugurează spitalul israelit. Clădirea are două etaje, 48 de paturi, sală de operații.

14, Rm. Sărat. Apare broșura *Comerțul, industria și starea economică a județului Rm. Sărat*: se menționează 1.716 evrei la 13.500 suflete (1,3%); meseriași: 200 evrei din 835 (circa 24%).

16-19, București. Apare un nou ziar antisemit „Ecoule României”. „Țara” ia atitudine împotriva publicației.

22, București. În Cameră s-a discutat indigenatul lui Michel Daniel, licențiat al Facultății de Drept din Iași, doctor în drept al Facultății din Paris, ofițer în rezervă, cu tată și bunic naturalizați; indigenatul a fost respins. În „Adevărul”: „noi nu putem conchide la altceva decât că majoritatea este pur și simplu antisemită”.

23, Brăila. Inaugurarea școlii israelite de fete „Zion, Clara Baroneasă de Hirsch”, construită din inițiativa soc. B. B. Peixotto.

Cernăuți. Deputați români, ruteni, evrei protestează împotriva articolului antisemit „Românii și evreii” apărut în „Bukoviner Jurnal”.

➤ Cinci tineri evrei pleacă la Yaffa pentru a urma cursurile școlii agricole „Mikwe Israel”.

Decembrie

17, Brăila. Se naște Ilarie Voronca, poet și prozator avangardist de limbă română și franceză; decedat la 5 aprilie 1946.

24, București. Este fondată „Uniunea femeilor israelite”.

26, București. Prof. univ. David Emanuel este numit în comisia pentru examenul de capacitate la matematică pentru institutori și membru în comisia pentru examinarea manualelor școlare.

➤ Apare „Almanahul israelit ilustrat” pe anul 5664 (1903-1904) în editura ziarului „Cronica israelită”, Institutul de arte grafice „M. Eminescu”, București.

Se nasc în acest an:

➤ dr. Iuliu Ghelerter, fiul dr. L. Ghelerter, prof. univ., șeful catedrei de Istoria medicinei, decedat în 1967.

➤ Haia Lifschitz, militantă revoluționară; moare în 1929, după 44 de zile de grevă a foamei.

➤ Iso Schapiro, idișist, director al Teatrului Evreiesc din Iași, regizor; participant la războiul civil din Spania, partizan în grupul „Carpați” din Valea Prahovei; decedat în 1981.

1904

Ianuarie

- 1, București.** Apare „Curierul Zionului”, cu o rubrică în idiș scrisă cu caractere latine. Colaboratori: I. Brănișteanu, E. F. Braunstein, H. Libanon (L. Feraru), dr. Schottek.
- 2, București.** Senatul Universitar dispune primirea studenților evrei în societăți studențești.
- 4.** Conform unor date publicate, în România există 11 spitale israelite cu 289 paturi.
- 6-7, Galați, Iași, Brăila.** Organizațiile „Max Nordau” și „Macabi” au organizat conferințe, întruniri de protest împotriva atentatului de la Paris contra lui M. Nordau.
- 6-7, București.** B'nei B'rith alege noul comitet al organizației: dr. A. Stern, dr. A. Blumenfeld, B. Brănișteanu, dr. H. Erdreich etc.
- 18, București.** Curtea de Apel, secția I-a, a hotărât că evreii nu pot fi obligați să depună jurământul „More Judaico” în sinagogi, ci numai în fața instanței judecătorești, în prezența unui rabin.
- 18, București.** Inaugurarea azilului „Regina Elisabeta”; personalități evreiești au făcut donații.
- 23, Iași.** 28 de ani de existență a Școlii israelito-române din Podul Roș.
- 24-25, București.** H. Tiktin, H. Sanielevici, I. Augenstrich și I. Aureliu Candrea reușesc la examenul de capacitate (limba germană) de la Universitatea din București.
- 25.** A apărut *Istoria evreilor*, vol. I și II, de H. Graetz, în traducerea lui Horia Carp; va apare și vol. III la Craiova.
- 30.** Moare publicistul și prozatorul K. Emil Franzos, născut în 1844 la Cernăuți. A scris jurnalul de călătorie *De la Don la Dunăre*.
- Bacău.** 25 de ani de la înființarea primei societăți „Fraterna”; se hotărăște înființarea unei sinagogi cu același nume.
- București.** Banca Marmorosch-Blank încurajează exportul de mărfuri din România.
- București.** Ia ființă un „Toynbee Hall” și în Capitala țării.
- București.** Sunt publicate date statistice pentru 1903: născuți 1.070, decedați 620, excedent 450 evrei. Evreii au deținut în 1903 31% din totalul proprietăților funciare urbane; valoarea celor 9.000 de proprietăți, case cu locurile lor, depășește 113 milioane lei.
- București.** „Asociația didactică israelită” dezbate noul program de învățământ.
- Craiova.** A luat ființă Societatea culturală „Mizmor”; în program: organizarea unui club de lectură, cicluri de conferințe, manifestări culturale artistice.
- „Egalitatea” se pronunță împotriva hederului ca formă de învățământ.

Februarie

- 1, București.** Se relatează despre predica rabinului Schor, confesorul garnizoanei, în fața soldaților evrei din Regimentul 6 „Mihai Viteazul”, cu privire la îndatoririle lor ca ostași.

- 2, Ploiești.** Editori evrei: H. Steinberg, Leon Alcalay, frații Samitca sunt felicitati de Ministerul Instrucțiunii Publice pentru donațiile de cărți făcute bibliotecii Liceului „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești.
- 4, Găiești.** Comunitatea israelită, alcătuită din 22 familii, a amenajat o sinagogă și a deschis o școală.
- 16-17, București.** Senatul aprobă indigenatul lui Ignat Samitca și a prof. dr. L. Edeleanu, doctor în chimie, specialist în industria petrolieră.
- 17-20, Piatra Neamț, Roman, Adjud, Tg. Ocna.** Conferințe în sinagogi și școli; au luat ființă noi organizații evreiești, organizații de femei etc.
- 20, Iași.** Se aprobă proiectul de statut al spitalului, persoană juridică.
- Brăila.** Intelectuali evrei au adresat o scrisoare rabinului A. Taubes prin care îi mulțumesc pentru contribuția sa în lupta împotriva aplicării jurământului „More Judaico”.
- Botoșani, București.** Alianța Israelită Universală acordă subvenții pentru construcția de noi școli israelite și ajutorarea unor familii sărace.
- București.** Apare ziarul „Adevărul de dimineată” care își schimbă apoi numele în „Dimineata”, ziar cu atitudine democratică, suprimat de guvernul Goga-Cuza la 30 decembrie 1937.
- București.** Conform unor date publicate, școlile particulare din Capitală, majoritatea evreiești, sunt frecventate de 3.765 evrei. La stat, din 24.101 elevi înscriși, doar 1.644 sunt evrei.
- București.** H. Bejarano, directorul Școlii israelite spaniole, este elogiat de dr. A. Polido, decanul Facultății de Medicină din Madrid, pentru sprijinul acordat în efectuarea lucrărilor la *Los judios espanioles y au idioma castellano*.
- București.** Un comerciant evreu din Capitală pleacă în Japonia cu o mare cantitate de cămăși cu motive naționale.
- Iași.** Societatea corpului didactic israelit „Sinai” organizează reprezentații teatrale, seri culturale pentru cultivarea și răspândirea literaturii evreiești.
- Turneul trupei „B. Leonescu” prin țară cu piesa *Manasse*, de Ronetti-Roman.

Martie

- 4, București.** „Egalitatea” în articolul „Logică și patimă” combate tezele lucrării *La Roumanie et les juifs* de Verax și recenzia lui A. D. Xenopol. Ideea principală a cărții era că evreii sunt veniți de dată recentă și ca atare nu sunt autohtoni.
- 13, Bacău, București.** Conform unor informații diverse, întreprinderi industriale cu capital evreiesc beneficiază de unele avantaje ale legii industriale: fabrica de sticlărie și geamuri din Solonț, fabrica de uleiuri vegetale și lacuri „Vulturi”, fabrica de tăbăcărie, fabrica de articole de voiaj etc.
- 13, Constanța.** Spectacol cu piesa *Manasse* de Ronetti-Roman, dat de trupa Al. B. Leonescu în beneficiul templului de rit spaniol.
- 14-18, București.** După o statistică a Camerei de Comerț, în Capitală există 3.190 meseriași evrei (16%).
- 16.** „Monitorul Oficial” publică *Regulamentul școlilor elementare de meserii*.

- 19 - aprilie 2.** Se publică date statistice întocmite de Ministerul de Interne la 1 ianuarie 1904: 262.348 evrei în țară, din care 209.447 în mediu urban și 52.901 în mediu rural; 3,5% din totalul populației, 18,8% la orașe și 1,1% la sate.
- 21, Iași.** Spectacol cu piesa *Kol Nidre*, cu trupa Segalescu, în folosul Societății de asistență socială „Steaua”.
- 29, București.** Concert la Ateneul Român în folosul școlilor „Cultura”, dat de F. Renter și Th. Fuchs. Participă și regina.
- Brăila.** Trupa israelită de operetă a teatrului „Lieblich” prezintă în sala teatrului „Rally” piesa *Eroul armatei*.
- București.** Ana Roth expune țesături la expoziția „Tinerimea artistică”.
- București.** Apare lucrarea ing. Jacques Catz, *Orientațiunea economiei naționale pe baze științifice*.
- București.** Asociația pentru înaintarea și răspândirea științelor acordă o mențiune onorifică și medalia de colaborator pictorului B. Abramsohn.
- Buzău.** Tribunalul absolvă rabinul I. Breizis de la plata unei amenzi de 200 lei pentru refuzul de a participa la jurământul „More Judaico”.
- Galați, Brăila.** Societățile „Junimea meseriașilor”, „Dr. Max Nordau”, „Handwerker” etc. au organizat manifestații cultural-artistice de Pesah.
- Iași.** Emil Socor, student la drept, combate pe prof. A. C. Cuza în timpul unei prelegeri despre teoria raselor.

Aprilie

- 11, București.** Asociația didactică din Capitală a ales o comisie de cinci profesori pentru alcătuirea programului de predare a limbii ebraice: dr. M. Beck, H. Bejarano, I. D. Bally etc.
- 15, Iași.** 20 de ani de la înființarea societății „Fraterna-Păcurari”, prima societate de asistență din Iași.
- 16 - mai 17.** Dr. I. Niemirower, rabinul comunității din Iași, vizitează, la inițiativa Alianței Israelite Universale, 18 comunități evreiești din Germania, unde și ține conferințe despre: Evreii în Orient, Antisemitismul în Orient, Cultura și literatura la unii orientali, Ocupațiile evreilor din România și Balcani, Evreii în Rusia, Istoria culturală a evreilor în România etc.
- 23, București.** A. E. Gaster, președintele societății „Sacra”, tatăl dr. M. Gaster, este sărbătorit cu ocazia împlinirii a 70 de ani.
- 25, Iași.** Se constituie un comitet în frunte cu dr. K. Lippe ce își propune să se ocupe de îmbunătățirea stării materiale a rabinilor din localitate.
- 26, București.** Constantin Mille critică poziția primului ministru D. Sturza în chestiunea evreiască.
- 28, Brăila.** Armatori evrei invitați la consfătuirea de la primăria orașului în legătură cu pregătirile pentru vizita în localitate a familiei regale.
- 30 - mai 2.** Dr. Ad. Stern, dr. M. Beck, dr. I. Niemirower, A. S. Goldenthal sunt declarați membrii corespondenți ai „Societății pentru statistica evreiască” din Berlin.

30, Brăila. „Asociația comercianților de cereale” a desemnat patru comercianți evrei din Brăila și Galați să o reprezinte la Congresul Asociației comercianților din Germania.

Brăila. Spectacol al trupei de operetă „Lieblich” cu piesa *Sulamita*, de Goldfaden, cu ocazia a 25 de ani de la prima reprezentare.

Galați. Doi evrei sunt izgoniți dintr-o comună, deși locuiau acolo de 22, respectiv 27 ani, iar copiii lor satisfăceau stagiul militar.

Piatra Neamț. Societatea meseriașilor evrei „Schlewis Achim” a deschis o bibliotecă; organizează săptămânal manifestări culturale, conferințe pentru educarea națională a tineretului evreu.

➤ „Egalitatea” prezintă pe prof. dr. Karl Grünberg de la Universitatea din Viena, originar din România; a publicat studii originale despre România, printre care și cu privire la problema țărănească; colaborări cu Gr. Antipa și alți intelectuali.

Mai

2. „Curierul Zionului” publică biografia rabinului Mayer Leibisch Malbim.

7, Panciu. „Egalitatea” informează despre activitatea organizațiilor sioniste: „Haschahar”, „Poale Zion”, „Benoth Zion” și „Athim”; alegerea delegaților pentru conferința sioniștilor de la Galați.

14, București. „Egalitatea” informează că în aprilie au emigrat din țară 491 evrei cu sprijinul I.C.A.

16-17, Galați. A 8-a Conferință sionistă; prezenți 52 de delegați din 24 orașe: M. Schwarzfeld, S. Pineles, dr. A. Stern, dr. Nacht, M. Algazi, Jacques Kaufman etc. Există 135 organizații, din care 19 de femei, cu 9.000 membri. Se susține publicarea unei istorii a poporului evreu, convocarea unui congres al profesorilor de ebraică etc. Alegerea conducerii Federației.

18, București. Apare o știre despre Casa Marmorosch-Blank care este printre instituțiile ce acordă subvenții anuale societății „Liga culturală”.

18 - iunie 6. Conferința sionistă de la Galați în atenția presei.

25, Podul Iloaiei. Spiru Haret, ministrul instrucțiunii publice, împreună cu prefectul județului Iași au inspectat Școala israelită.

27, București. Se joacă piesa *Manasse*, de Ronetti-Roman, cu trupa din Iași.

28. Evrei emigrați din România înființează la Cleveland (S.U.A.) „Clubul român pentru literatură și cultură română”.

Brăila. Comunitatea israelită, școlile primare participă ca invitați la primirea oficială a familiei regale în localitate.

Brăila. Cu prilejul aniversării a 30 de ani de activitate a organizației B'nai B'rith, secția Peixotto, se inaugurează un nou local cu bibliotecă, sală de lectură și de ședințe.

București. Ziarele anunță că va apărea *Dibre Haiamim leb'nei Israel*, vol. III, în ebraică, de Braunștein-Mebașan, institutor la Piatra Neamț.

București. Eforia spitalului Caritas publică bilanțul pentru un an: 310 bolnavi internați, din care 30 neevrei, 66 din provincie, 6.466 consultații, din care 2.156 neevrei, asistență ambulatorie pentru 9.647 pacienți, 180 operații deosebite. 9 medici lucrează benevol.

București. „Egalitatea” publică în mai multe numere nemulțumirile împotriva unor legi ce lovesc populația evreiască - legea burselor, legea de organizare a comunelor rurale, legea licențelor băuturilor spirtoase.

București. La Expoziția din Târgul Moșilor au fost decernate 15 medalii unor firme evreiești, din care una de aur, 11 de argint și una de bronz.

Galați. Ministrul comerțului se pronunță la Congresul Camerelor de Comerț în favoarea participării străinilor în activitatea comercială.

Galați. O delegație a Societății evreilor pământeni, secția „Dorobanțul”, purtând drapelul secției, este prezentată regelui.

Iunie

3. „Monitorul Oficial” publică *Regulamentul pentru școlile de adulți*; străinii sunt admiși în limita a 20% din locuri.

4. **Iași.** Conform unor date publicate 1.900 patentari evrei - din care argintari 13, croitori 170, cârciumari 198, fierari 22, cizmari 126 etc. - activează în localitate.

6. **București.** Punerea pietrei fundamentale a sinagogii „Rabin Malbim”.

11. **București.** Gazetele guvernamentale „Voința” și „Secolul” se pronunță împotriva mișcării sioniste din țară, afirmând că datorită acestei mișcări evreii nu au dreptul de a pretinde cetățenia română. M. Schwarzfeld protestează împotriva acestor susțineri.

18. Șaptesprezece veterani evrei din Războiul de Independență sunt împroprietăriți în Dobrogea.

21. **București.** Punerea pietrei fundamentale a școlii „Moria”.

24 - iulie 3. Moare dr. Th. Herzl. Comitetul Federației Sioniste a recomandat doliu de 30 de zile.

25. Apare la Iași, în traducerea lui M. Rusu, *Cântece din gheto*, de Moris Rosenfeld, poet de limbă idiș.

29. **București.** Se constituie Societatea funcționarilor comerciali evrei din Capitală.

Bacău, Moinești. Comunitățile au înființat case de împrumut cu ajutorul Alianței Israelite Universale.

București. H. Bejarano, directorul Școlii israelito-spaniole, este numit membru corespondent al Academiei Regale din Spania.

București. Se constituie un comitet al școlilor evreiești din Capitală; președinte rabin dr. Beck, vicepreședinte Filip A. Focșăneanu; este primul pas pentru reorganizarea comunității israelite din Capitală.

București. Se publică situația natalității populației evreiești: o descreștere în ultimii trei ani, de la 8.994 nașteri în 1901, la 8.696 în 1902 și 8.221 în 1903; descreșterea este mai ales la orașe și continuă de când au început emigrările. Față de 1897, cu 8.608 nașteri la orașe, în 1902 sunt 6.702, iar în 1903,

6.114, cu 2.494 mai puțin. Excedent în 1903: 89.639 persoane, din care evreii reprezintă 3.873, adică 4%.

Buzău. Comunitatea, cu sprijinul primăriei, construiește un local nou pentru școala israelită pe locul unei sinagogi.

Tg. Frumos. Comunitatea construiește un nou local de școală cu sprijinul I.C.A.

➤ În perioada 6 aprilie – 20 iunie au plecat din țară 1.220 evrei cu sprijinul societății I.C.A.

Iulie

1, București. Apare publicația lunară „Palestina”, de orientare sionistă.

6-9. Evreii iau parte la solemnitățile organizate cu prilejul aniversării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare.

8-9, Iași. Se constituie „Asociația generală a ziariștilor din Moldova”; vicepreședinte Max Kaufman, corespondentul ziarului „Adevărul”.

9, București. „Egalitatea” ia atitudine împotriva unor discriminări din partea Senatului Universității din București în acordarea burselor din fondul Hillel.

9, Tulcea. Conform unei știri, numărul evreilor a crescut aici de la 285 în 1880, la 1.253 în 1903.

18, Focșani. Are loc, la Palatul comunal, alegerea noilor epitropi ai comunității.

21, Galați. Comitetul Federației Sioniste din România a lansat un apel pentru sprijinirea familiei dr. Th. Herzl, lipsită de mijloace. Un comitet din Viena crează fondul „Donație națională a poporului evreu pentru copiii dr. Herzl”.

23, Târgoviște. H. Sanielevici, licențiat în litere, reușit la examenul de capacitate, este numit profesor de limba germană la gimnaziul din localitate.

23-30. Evrei, personalități financiare, industriași, avocați, comercianți din Capitală și provincie, au fost distinși pentru activitatea lor, cu înalte ordine ale României: Jacques Elias, Sal. Rosenthal, avocat al Primăriei Craiova, Teodor Mendl, Nathan Abramovici, Herman Hornștein, Herman Brănișteanu, Heinrich Birman, Jean Feder.

23 - august 6, Cernăuți-Suceava. Trei membri evrei sunt aleși în Dieta Bucovinei: dr. Beno Straucher, membru al Parlamentului austriac, președintele Partidului Evreiesc, președintele comunității israelite, dr. I. Weinfeld, Suceava, W. Titinger, din conducerea Camerei de Comerț din Cernăuți, vicepreședinte al Partidului Evreiesc.

24, Roman. Apare gazeta „Haor” în limba ebraică.

30, Galați. Ing. N. Abramovici, șef de divizie C.F.R., este mandatat să studieze pe teren executarea unei lucrări privind transportul feroviar în România.

31. Apare, în editura H. Steinberg, *Paradoxe sociologice*, de Max Nordau, în traducerea lui B. Marian.

București, Iași, Galați. Apare un singur număr din publicația „Dr. Herzl”, cu ocazia decesului acestuia, cuprinzând articole semnate de personalități ale vieții evreiești: K. Lippe, I. Niemirower etc.

București. Profesorul și compozitorul M. Cohen-Lânaru este decorat cu medalia „Răspłata muncii” cl. a II-a.

Roman. Asociația „Corporația meseriilor unite” sfințește drapelul asociației la biserica Precista Mare, apoi la Sinagoga Mare.

➤ Direcția generală a poștelor stabilește că posturile de factor poștal urban, cantonier sau om de serviciu se vor atribui numai românilor sau celor împământeniți.

August

2. Conform ziarului „Universul”: „Israelitul care s-a născut în România, unde a locuit și locuiește și care s-a supus legilor române, îndeplinind și serviciul militar, este pământean român și legile române au a i se aplica”.

13. S. Pineles, K. Lippe și dr. Moskovitz participă la ședința Marelui Comitet de acțiune de la Viena, organism de îndrumare a mișcării sioniste.

15, **Râmnicu Sărat.** Ministerul Instrucțiunii Publice mulțumește unor evrei pentru sumele donate comunelor rurale din județ pentru construirea de noi localuri de școală.

20-27. 26 evrei sunt distinși cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler (peintre ei: rabinul A. Taubes, compozitorul Cohen-Lânaru etc.).

25, **Galați.** Comercianții din localitate înființează Societatea de ajutor reciproc și solidaritate „Progresul”.

26, **București.** A fost renovată și inaugurată Sinagoga Rusă din str. Sticlari.

28, **Galați.** la ființă „Uniunea meseriașilor evrei”, pentru apărarea drepturilor acestora.

Septembrie

Botoșani. Se difuzează gratuit în sate ziarul antisemit „Anunțătorul”, tipărit la Giurgiu.

Octombrie

3, **Iasi.** La manifestațiile prilejuite de vizita regelui Carol I și a principelui Ferdinand participă și personalități evreiești. O delegație a ridicat problema indigenatelor, organizarea și recunoașterea comunităților israelite etc.

17 - **noiembrie 7, Brăila, Roman, Iasi.** Cu sprijinul B'nai B'rith se deschid cantine pe lângă școlile israelite.

22, **Iasi.** Solemnitatea punerii pietrei fundamentale a clădirii școlii Talmud-Tora (str. Socola).

23 - **decembrie 25.** „L'Industrie Roumaine” nr. 1-6 publică rezultatele unei anchete privind industria mare. Sunt nominalizate 53 întreprinderi evreiești: 4 dinainte de 1850, una din anii 60 ai secolului XIX, 2 din anii 70, 4 din anii 80, 13 din anii 90, 25 înființate până în 1900, iar 4 după 1900.

23, **București.** În noul comitet al Uniunii Generale a Industriașilor sunt aleși și J. Catz, M. Schapira etc.

29. La Salonul de toamnă de la Paris expun S. Mützner și N. Gropeanu.

30, **Galați.** Apare primul număr al ziarului evreiesc „Drepturile”.

31, **Hârlău.** Se inaugurează un nou local de școală cu sprijinul I.C.A.

București. Ana Florin și L. Edeleanu participă în juriul Expoziției agrare din Capitală. A. Löbel prezintă un studiu privind insectele dăunătoare în agricultură.

București. Se inaugurează localul școlii „Reșith Daath” cu sprijinul I.C.A.

Ploiești. Vernisajul expoziției pictorului Iosef Iser cu 85 tablouri.

Noiembrie

12, București. „Egalitatea” combate afirmațiile ziarului „Voința Națională” cu privire la exploatarea țăranilor din Moldova de către comerțanții evrei de la sate.

30, București. „Observatorul”, organ național-liberal, consemnează activitatea lui M. Blank în conducerea Băncii Marmorosch-Blank, competența lui în domeniul financiar.

Craiova. Serată muzical-literară organizată de Societatea „Mizmor” care, la 25.12. își inaugurează sala de concerte simfonice.

Decembrie

3, Craiova. Ia ființă societatea literară „B’nei Israel”.

3-10, Tecuci, Neamț, Bacău, Tutova. Evreii primesc somații de a părăsi satele în care locuiesc. În urma unor intervenții, Ministerul de Interne a oprit evacuarea.

22, București. Demisia guvernului condus de D. A. Sturza și formarea unui guvern conservator condus de Gh. Cantacuzino. Evreii își pun speranțe în noul guvern.

24, 25, București. „Asociația petroliștilor” din România și-a ales noul comitet din care fac parte și evrei.

27, Turnu Severin. S-a inaugurat localul școlii construit cu ajutorul I.C.A.

31, Iași. Rabinul dr. I. Niemirower a susținut necesitatea creării unui curs de religie și istoria evreilor pentru elevii evrei ai școlilor secundare.

București. L. Edeleanu, M. Schapira, G. Olivenbaum, M. Zentler, M. Sterling, H. Hornstein, M. Blank fac parte din componența unor comisii economice oficiale.

Iași. Apare *Paria*, de Eugen Heroveanu, primul roman scris favorabil de un neevreu despre evrei.

Iași. I. Finkelstein și L. Geller, industriași evrei, au fost distinși cu ordinul „Coroana României” în grad de cavalier.

➤ După evidența I.C.A. au emigrat din România în acest an 2.503 persoane, din care 654 bărbați, 982 femei și 867 copii.

1905

Ianuarie

1, București. „Cronica israelită” serbează 4 ani de existență; are 3.000 abonați evrei și 1.600 neevrei.

2, Galați. Societatea „Junimea” a meseriașilor israeliți sărbătorește 10 ani de existență.

- 14, Brăila.** la ființă o societate de gimnastică pentru tineret, din inițiativa „Societății funcționarilor comerciali”.
- 14-17, Galați.** „Universul” publică o convorbire cu S. Pineles, președintele Comitetului Federației Sioniștilor din România, despre viitorul congres sionist.
- 15, București.** Conform unei informații din „Cronica israelită”: în 6 ani (1899-1904) au emigrat din România peste 9.000 de meseriași evrei.
- 16-21, Iași.** Manifestări împotriva evreilor la întrunirea organizației locale a Partidului Conservator.
- 19, București.** Moare dr. Iacob Felix, membru al Academiei Române, colaborator al dr. Al. Davilla, medic șef al Bucureștiului, director al serviciului sanitar, cadru didactic universitar.
- 21-28, București.** Trei diplome acordate unor evrei la Expoziția agricolă: I. Kaufman (Dorohoi) pentru creșterea oilor de rasă, I. Klepner (Iași) pentru făină de calitate superioară și M. Daniel pentru produse extrase din carierele din Dobrogea.
- 27-29, București.** Se extinde Banca Marmorosch-Blank, cu capital de 8 milioane lei. O casă de bancă „Marmorosch” a existat din 1848.
- 28, Tg. Frumos.** Decesul rabinului L. Frisch, talmudist de renume; doliu 30 de zile.
- București.** Societatea „Bezalel Toeles Hamachiv” sărbătorește 30 de ani de activitate; alegerea noului comitet.
- Buhuși.** Un comitet format din evrei și neevrei, sub conducerea primarului, organizează acțiuni de strângeri de fonduri pentru îmbrăcarea copiilor săraci.
- Craiova.** A luat ființă Societatea „Iehoșua”, cu program de asistență socială.
- Craiova.** Societatea „Mizmor” organizează acțiuni cultural-distractive pentru strângerea de fonduri destinate Fondului Național.
- Galați.** A apărut *Istoricul teatrului evreiesc*, în traducerea lui I. Feier.
- Galați.** Societatea meseriașilor israeliți, înființată în 1874, alege un nou comitet.
- Galați.** Spectacole ale unei trupe americane evreiești.
- Sibiu.** Conferința Partidului Național Român; alegerea unui nou comitet, programul de luptă politică: se cere „respectarea legii despre egala înfrățire a naționalităților”.

Februarie

- 4, București.** M. Schwarzfild publică *Evreii în România în 1904*.
- 5-7, București.** La Teatrul Național se joacă piesa *Manasse*, cu C. Nottara; participă și regina.
- 18, București.** O circulară a Ministerului de Război reînnoiește ordinul care oprește înrolarea tinerilor evrei ca voluntari în armată.
- 25, București.** Se crează Societatea literar-artistică „Apollon”.
- 25-26, București.** Din inițiativa B’nai B’rith ia ființă Societatea populară cooperativă de economii și avansuri București.
- București.** la ființă societatea de asistență „Uniunea femeilor israelite”.

București. Scriitorul Ronetti-Roman e primit de rege și regină, cărora le oferă câte un exemplar din drama *Manasse*.

Galați. Din inițiativa B'nai B'rith se organizează o Casă de economie și împrumut.

➤ *Istoricul și starea cultelor în România*, editată de Casa Bisericii. La capitolul *Cultul evreiesc în România*, se menționează existența a 363 sinagogi cu 300 rabini și 240 case de rugăciune cu 190 rabini.

Martie

4, Galați, Brăila. Comisia secțiilor Galați și Brăila a Asociației Israelitilor Pământeni a întocmit un memoriu cu privire la acordarea drepturilor politice evreilor din țară.

5, București. Apare primul număr din a doua serie a „României Muncitoare”, cu mulți colaboratori evrei.

11, Ștefănești. S-a dat în folosință Școala israelito-română „Francisc Montefiore”.

12, Iași. H. Rosenbaum declară că la Congresul sionist următor se va hotărî asupra viitorului stat național evreu: Uganda sau Palestina.

13 - iunie 1, București. Se deschide expoziția Societății „Tinerimea artistică”; expune N. Vermont, 18 tablouri; Iser, 3 acuarele și pastel.

18, Găiești. Conform unei informații, Comunitatea, înființată de 3 ani, dispune de fonduri pentru asigurarea școlii și a celorlalte instituții comunitare.

23, București. S-a votat în Senat indigenatul lui Ronetti-Roman.

25, București. Ia ființă „Biroul tehnic pentru construcții de mori și instalații industriale”, proprietari Blum și Pauker.

25, București. Regele Carol, într-un interviu, se referă la problema evreiască. Se exprimă favorabil evreilor.

București. Decorarea lui Ronetti-Roman cu medalia „Bene Merenti”, cl. I în aur, pentru merite literare.

București. Familia regală vizitează atelierul de broderii al Anei Roth.

București. L. Edeleanu este numit director tehnic al Societății „Vega” pentru rafinarea petrolului.

București. Ministerul Instrucțiunii Publice aprobă lucrarea *Istoria evreilor pe scurt*, în ebraică, de M. Braunștein-Mebașan, cu o prefață de rabin dr. I. Nacht; are și un vocabular ebraic-român.

București. „Voința Națională” continuă campania împotriva evreilor.

Galați. Apare foaia volantă „Purim” a Societății „Francisc Montefiore”.

➤ A. P. Wexler este cooptat în noul Consiliu de administrație al întreprinderii „Fabricile române unite de băuturi gazoase și acid carbonic lichid”.

Aprilie

1-13, București. Se publică date ale Direcției de statistică a Ministerului de Finanțe: 21.000 patentari evrei la 62.000 români și 13.700 patentari străini; la oraș, 14.000 din 42.000 (33%).

- 18-20, Galați.** Consfătuire sionistă cu participarea lui S. Pineles, dr. I. Niemirower etc.; rezoluție: „sioniștii din România rămân neclintii în vederile și aspirațiile lor față de Sion”.
- 22, București.** Spiru Haret în *Chestia țărănească* afirmă că „există un trust al arendașilor evrei în vederea stoarcerii țăranului”.
- 22, Botoșani.** În unele comune autoritățile izgonesc evreii.
- 22-28, Tulcea.** Joseph A. Bergman este numit secretar al Consiliului județean.
- 28, București.** Senatul a votat indigenatul lui Clement Blumenfeld (viitorul Scrutator de la ziarele „Adevărul” și „Dimineața”).
- București.** Asociația generală a israeliților pământeni a înaintat Camerei un memoriu cu peste 1.000 semnături, prin care se cer drepturi politice pentru evreii pământeni.
- București.** S. Sanielevici obține o bursă din fondul Hillel și reușește să-și ia o nouă licență și doctoratul în matematici la Sorbona.

Mai

- 5, Galați.** Profanări de morminte în cimitirul israelit vechi.
- 13, București.** Regele donează 500 lei pentru construcția școlii „Moria”.
- Iași.** Deschiderea cercului de lectură „Or Zion” în prezența a 400 persoane, printre care și dr. I. Niemirower.
- Iași.** În cadrul Cercului ziariștilor și literaților activează și evrei, ca dr. A. Steurman, C. Blumenfeld, V. Scânteie etc.
- Conform unor date statistice publicate, sunt 5.859 evrei supuși străini, iar sub protecție română, 256.488 evrei.

Iunie

- 1, București.** „Tribuna sionistă” publică un articol cu următoarele concluzii: singura soluție emigrarea, formarea unui stat evreu.
- 7, București.** Rabinul dr. I. Niemirower cere anularea jurământului „More Judaico”.
- 10, București.** Cinci fabricanți evrei primesc diplome de onoare, medalii de aur, argint și bronz la expoziția de la Târgul Moșilor.
- 15-12, București.** Societatea Junimea studioasă medicală sărbătorește 25 de ani de la înființare.
- 17, Roman.** Societatea „Chevra Chedoșa” construiește un azil de bătrâni.
- 24, Botoșani, București.** Scarlat Albrecht, directorul școlii din Botoșani, s-a întors la post după ce a absolvit cursuri universitare de pedagogie teoretică și practică la Viena.
- Botoșani.** „Lumea israelită” prezintă monografia *Reorganizarea școlilor israelite*, de S. Albrecht. Autorul propune un program pentru școlile israelite și concepția sa în problema învățământului.
- București.** Date statistice: numărul elevilor evrei în școlile particulare este de: 17.000, adică 56% din total (ortodocși 25%, catolici 10%, protestanți 5%). Profesorii evrei reprezintă numai 18,5% (439).

Iulie

- 8, București.** Școlile israelite de băieți și fete au încheiat anul școlar cu 1.300 elevi absolvenți din 1.900 înscriși.
- 8-11, București-Craiova.** S-au înscris noi firme cu capital evreiesc: Sigmund Prager, Carol Prager, Moise Fain, I. R. Moscuna, Jacques Sabetay, L. și M. Sabetay.
- 10, Iași.** A decedat, la 79 de ani, Herșcu Goldner, tipograf, librar, printre primii tipografi ai operelor lui I. Creangă. Singurul evreu decorat cu medalia de aur „Serviciul Credincios”, cl. I.
- 14-20, Basel.** Are loc cel de al VII-lea Congres Mondial Sionist cu delegați din 22 de țări. Din România: dr. I. Niemirower, S. Pineles, dr. Moscovici, H. Rosenbaum. Președintele Congresului este ales Max Nordau și asistent M. M. Ușiskin. Se aprobă ca unicul teritoriu de colonizare să fie Palestina.
- 15, București.** Rabinii dr. M. Beck, Taubes și Schor sunt distinși cu Ordinul „Coroana României”.
- Constanța.** În lucrarea *Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei*, de dr. în drept Ion Roman, se menționează: 4.380 evrei, adică 1% din totalul populației. Ca proprietari de pământ ei posedă 1.973 ha.
- Ploiești.** Spectacol cu piesa *Evreul român sau Dorul de patrie*, comedie în 4 acte de A. Goldenberg.

August

- 21, Brăila.** Manifestație culturală în parcul Bally organizată de „Uniunea culturală a studenților universitari evrei din București”: muzică, declamații, spectacol cu piesa *Evreii*, de Eugen Ciricov.
- 26, București.** Date statistice publicate de Ministerul Domeniilor: născuți, 8.137 evrei; decedați, 4.336; excedent, 3.801, respectiv, 46%; la alte religii: ortodocși, 38%, catolici, 31% etc.
- București.** „Egalitatea” reproduce din „Expres” punctul de vedere în problema evreiască. În concluzie: „evreii săraci din România și țăranii români formează la un loc masa de fii vitregi ai țării, ei au una și aceeași chestiune de rezolvat”.

Septembrie

- 1, București.** Presa evreiască salută hotărârea Congresului de la Basel ca statul național evreu să fie Palestina.
- 4.** Ministerul Domeniilor adjucecă definitiv spre exploatare unele păduri; printre beneficiari, unii evrei: Leon Lazarovici, dr. Goldenberg, A. Weintraub, Ițic Suler.
- 6, Cernăuți.** Se constituie un partid evreiesc ce sprijină Partidul Național Român.
- 8-22, București.** Se constituie Comisia centrală pentru participarea cultului israelit la Expoziția națională din 1906. Se întocmesc monografiile ale comunităților cu aspecte ale vieții economice și socio-culturale; apel către meseriași pentru a participa cu diferite produse.

- 9, București.** Se anunță un concurs pentru lucrarea cu tema *Istoria evreilor din România în perioada 1866-1906*. Principalele capitole: un istoric al prezenței evreilor în România, participarea evreilor la dezvoltarea țării din punct de vedere economic, social, cultural; legislația cu privire la evrei, comunitățile evreiești și instituțiile comunitare și rolul lor în viața evreiască; societăți evreiești și activitatea lor, personalități evreiești în economie, știință, literatură și artă.
- 15, Galați.** Apare bilunar, până în 10.7.1906, „Steaua Sionului”, editat de Cercul sionist „Francisc Montefiore”. În program: apărarea intereselor generale evreiești, programul sionist, atragerea meseriașilor în mișcare; colaboratori: S. Pineles, dr. Sotek etc.
- 16, București.** Cu sprijinul I.C.A., în nouă luni, au plecat din România în America 2.470 evrei.
- 23, Iași.** Din inițiativa lui M. Rusu ia ființă un cerc idișist; în program, studiul limbii și literaturii idișiste.
- 29, Botoșani.** În presa evreiască apare corespondența lui B. Lăzăreanu privind delegația comunității primită de rege.
- 30, Focșani.** Comunitatea locală convoacă din nou Congresul Comunităților Israelite din România pentru luna octombrie, solicitând participarea și trimiterea de delegați.
- București.** Cu sprijin I.C.A. pleacă din România 6 elevi și 4 eleve la Școala pedagogică a „Alianței Israelite Universale” din Paris, și 6 elevi la Școala agricolă din Iaffo.
- Iași.** La Teatrul Național se repetă piesa *Cilibi Moise*, de S. Dragomir.
- Se dau publicității date statistice: între 1899-1904 au părăsit țara 42.900 evrei, ceea ce a dus la scăderea nașterilor; între 1901 și 1904 scăderea este de 857.

Octombrie

- 3, Dorohoi, Botoșani.** Conducători ai comunității sunt invitați la dejunul oferit în cinstea regelui.
- 21, Roman.** Primarul dizolvă ilegal comitetul comunității și numește o comisie interimară. Ministerul de Interne anulează hotărârea primăriei și dispune reinstalarea vechiului comitet, primarul neavând drept de amestec în treburile comunității.
- 26-27, Focșani.** Se deschide Congresul Comunităților Israelite, cu 35 delegați. Printre participanți, rabinii dr. I. Niemirower, dr. Beck. Se va elabora un proiect de lege pentru organizarea comunităților, recunoașterea lor ca persoană juridică etc.
- București.** „Tribuna Sionistă” informează despre Conferința sionistă din Capitală. A. Rosenbaum apelează la evrei să se grupeze în jurul ideii naționale; conferința s-a pronunțat în favoarea luptei populației evreiești din țară pentru obținerea de drepturi politice.

Noiembrie

- 1, Dorohoi.** Apare „Revista Tinerimii”, publicație lunară. În primul număr, poezii de Carol Drimer, O. Segall, Wexler, schițe în idiș, schițe din ebraică; își încetează apariția la 15.02.1906.
- 3, Galați.** „Steaua Sionului” adresează un apel pentru sprijinirea mișcării sioniste.
- 13, București.** Personalități evreiești aduc mulțumiri guvernului român pentru atitudinea umanitară față de evreii refugiați din Rusia.
- 18, București.** Recunoașterea comunităților evreiești ca persoane juridice în viziunea unor personalități: G. Panu, Al. Djuvara, B. Misir, E. Porumbaru, Vasile Lascăr.
- Brăila.** Apare Buletinul organizației „Macabei dr. Th. Herzl”. Articolul de fond se ocupă de mișcarea sionistă din țară.
- Vernisajul expoziției pictorului evreu Gropeanu la Paris.

Decembrie

- 16, Iași-Galați.** Asociația studenților evrei din Iași convoacă studenții evrei la un congres studențesc la Galați pentru 25-26 decembrie, la aceeași dată cu Conferința sionistă pe țară.
- 25-26, Galați.** Are loc a IX-a Conferință sionistă din România cu delegați din 26 orașe. Noul comitet executiv alege ca președinte pe M. Rosenbaum.

În cursul anului se nasc:

- Moni Ghelerter, regizor; își începe cariera pe scena „Barașeum”-ului, continuă la Teatrul Național din București; decedat în 1979.
- Horia Maicu, arhitect, cadru didactic universitar, proiectantul Sălii Palatului și al complexului Teatrul Național - Hotel Intercontinental; decedat în 1975.
- Beno Popliker, artist și dramaturg; însușind mai întâi viața din ghetourile Transnistriei, devine unul din întemeietorii Teatrului Evreiesc de Stat din București, unde interpretează și regizează repertoriu clasic și modern, mai ales personajele și textele lui Șalom Alehem; decedat în 1984.

1906

Ianuarie

- 13, Botoșani.** V. Cantacuzino a dispus prefectului, care a evacuat evreii din sate, să acorde autorizații de revenire pe baza actelor pe care aceștia le posedă.
- 15.** Au părăsit țara, prin punctul Predeal, 43 de familii evreiești, cu destinația America de Nord (Montreal, Philadelphia, New York, San Francisco).
- 19, Galați.** A avut loc serbarea pentru instalarea noilor demnitari ai Lojii B'nai B'rith; a luat parte și dr. Adolf Stern din București.
- 20, București.** Societatea „Bet Achudas Ochim”, din București, fondată în 1905, cu sediul în Sinagoga Malbim și al cărei scop este ajutorarea coreligionarilor

lipsiți de mijloace – trecători prin Capitală – precum și clădirea unui azil unde acești trecători vor găsi adăpost și întreținere zilnică, „are deja la activul ei multe acte de binefacere”, se arată într-un prim bilanț.

21, Iași. Se publică următoarele date: „În Moldova sunt 1.083 arendași: 542 români, 399 evrei, 124 străini și 18 români asociați cu evrei”.

30. Un număr de 35 de familii israelite au părăsit Bucureștiul emigrând în America, iar a doua zi, alte șapte familii, refugiați ruși, au plecat în aceeași direcție.

Februarie

3, București. Președintele Comunității israelite a Templului Coral din Capitală a fost autorizat de rege să primească – pentru Spitalul „Caritas” din București, Azilul pentru bătrâni „Elisabetheu”, Școala de băieți „Iacob și Carolina Loebel” și Școala de fete „Zion” – legatul lui Marcu Littman, constând în mari sume de bani.

4, Chișinău. Preot român ucis de huligani pentru că a scăpat pe evrei de la măcel.

6. Au părăsit țara, prin punctul Predeal, alte 13 familii evreiești, care s-au îndreptat spre Argentina.

9, București. Societatea „Ghemiluth Chassidim” serbează a 50-a aniversare a existenței sale la București. Societatea acordă împrumuturi fără dobândă.

11. Se publică informația că de la 1 octombrie 1904 până la 30 septembrie 1905 au debarcat la New York 100.338 evrei, dintre care 72.324 au rămas în oraș. 77.564 provin din Rusia, 17.562 din Austria, 3.882 din România ș.a.

17, Moinești. A avut loc o întrunire convocată de un grup de Poale-sioniști. S-a decis înființarea unui club de educație.

18, Podu Iloaiei. S-a reorganizat Societatea „Tinerimea sionistă dr. Th. Herzl”.

18. Au plecat din Iași spre America de Sud 180 de evrei.

22, București. Are loc inaugurarea seratelor literare muzicale organizate de „Uniunea culturală a studenților universitari evrei” în localul școlii „Moria”.

22, Iași. Dr. I. Niemirower a fost ales președinte al instituției „Toynbee-Hall” din Iași, creată din inițiativa lui H. Rosenbaum.

25, București. Societatea „Fraterna” din Capitală, fondată în 1858, publică bilanțul pe 1905 al Societății și al templului aferent.

25, Craiova. Apare „Bilanțul Societății «Asistența Publică» din Craiova” (înființată în 1900, pe timpul emigrărilor).

Martie

10. A. Catargiu, secretar al Legației Române din Londra, a conferențiat la Camera de Comerț din Londra despre Expoziția jubiliară din România. A urmat o discuție în care a fost atinsă și situația evreilor din țară.

12, București. Are loc Adunarea generală a membrilor secției sioniste „Rabi Akiba” din Capitală; s-au licitat, prin tragere la sorți, acțiuni ale Băncii coloniale evreiești.

- 17, București.** Răspunsul Direcțiilor școlilor israelite din Capitală la interogatoriul Ministerului Instrucțiunii Publice relativ la învățământul particular. Într-o foaie volantă se arată că discriminarea școlilor particulare, filantropice, de celelalte și a institutorilor români față de cei „străini” au efecte pernicioase.
- 17.** Lui David Horn, director general al Societății „Lotru”, i s-a conferit ordinul „Coroana României”, grad de cavaler, pentru merite câștigate în domeniul industriei lemnului.
- 24, Iași.** Refugiații evrei-ruși sunt expulzați.

Aprilie

- 1, București.** A apărut primul număr din „Institutul Evreu”, revistă școlară, sub conducerea Comitetului presei din „Uniunea Culturală a evreilor din România”, cuprinzând articole scrise de diverși membri ai corpului didactic evrei din țară.
- 1, București.** Uniunea Domnișoarelor Israelite din București a ținut Adunarea generală. S-a ales comitetul anual pe 1906-1907.
- 7, Brăila.** L. Stark, spirit întreprinzător, a reușit să înființeze o nouă industrie, pentru punerea în valoare a lemnului de fag.
- 7, București.** Comitetul federal al sioniștilor din România a decis întocmirea unui memoriu asupra mișcării sioniste, care să fie prezentat regelui, la jubileul de 40 de ani.
- 14, Brăila.** Apare „Tânărul evreu”, revistă literară. Primul număr conține versuri și proză de dr. A. Steuerman, dr. I. Niemirower, H. Pekelman, Marcus etc.
- 14.** Societatea Cooperativa de Economie și Avansuri din București a prezentat raportul și bilanțul adunării generale.
- 23, Galați.** Apare „Sionistul” – o nouă publicație, bilunară, ca organ oficial al Federației sioniste din România.
- 23-24, Brăila.** Are loc, în sala Peleş, Congresul Corpului didactic israelit organizat de „Uniunea culturală a evreilor din România”.
- 26.** Tipografia „H. Goldner”, condusă de Berman și Max Goldner, își serbează 50 de ani de existență.
- 29, București.** O contribuție la dezvoltarea industriei în România o aduce și firma „Ioho&Co” (firmă evreiască), care înființează fabricile de arome de fructe din Capitală.
- 29.** Numărul emigranților israeliți care au debarcat la New York în cursul lunii martie 1906 a fost de 13.736 ruși, 1.492 austrieci, 1.103 unguri, 326 români, 63 englezi, 49 germani și 13 turci.

Mai

- 2.** Apare o lege care prevede ca în școlile de arte și meserii străinii (evreii, în speță) să plătească o taxă de 50 de franci și să fie înscriși doar în proporție de 1/5 din numărul total al locurilor rămase vacante după admiterea românilor.
- 5, Focșani.** Fondarea Casei de ajutor și pensii a Comunității evreiești.

- 10, **București.** Cu prilejul recepțiilor de la Palat a fost primită o delegație a sinagogilor evreiești din Capitală, în frunte cu prim rabinul Haim Schor.
12. Sunt anunțate condițiile de admitere la Școala normală din Paris a Alianței Israelite Universale; concurează și elevi din România.
- 14, **Piatra Neamț.** A apărut „Schekelul”, publicație ocazională.
26. A apărut *Monografia Comunității israelite din Brăila*, de Em. Nissim.

Iunie

- 10, **București.** Numiri de evrei în conducerea Băncii Agricole.
16. A apărut: *Istoria Comunității cultului israelit din Ploiești, de la 1690-1906*, lucrare închinată Expoziției generale române din București.
- 19, **Craiova.** A 25-a aniversare a Societății „Egalitatea”.
- 23, **București.** La Expoziția jubiliară din Parcul Carol, regele și regina au vizitat pavilionul casei W. Stadecker, unde au fost întâmpinați de șeful casei și de doi fii ai lui. În acest pavilion erau expuse mașini agricole.

Iulie

14. Comercianți și industriași evrei din România care participă la Expoziția jubiliară în număr mare, primesc diverse medalii.
- 21, **Constanța.** În localitate, s-a înființat o societate de tineri sub numele de „Juna”, care își propune să ajute emigranții care pleacă în Palestina.
- 21, **Tg. Frumos.** S-a pus piatra fundamentală a Școlii de fete a comunității.
- 25, **București.** A avut loc Adunarea generală extraordinară a Societății „Thora Zion” al cărei scop este întreținerea școlii sale de băieți.
- 28, **București.** Se dă știrea că emigranții evrei din România au fost trimiși în Statele Unite și Canada prin I.C.A., al cărui reprezentant în România era Adolf Solomon.

August

- 2, **Craiova.** Frații Rozențweig și I. Păunescu au înființat la Craiova o mare fabrică de gramofone și produse tehnice.
- 4, **Craiova.** Cunoscutul proprietar al magazinului cu mașini de cusut și case de bani din Craiova, M. Segall, a înființat la Constanța, în urma a numeroase cereri, o sucursală cu produsele magazinului său.
4. A apărut *Personalitatea învățătorului în școală*, de Scarlat Albrecht, directorul Școlii de băieți „Hillel Kahane” din Botoșani.
- 5, **București.** Cea mai veche școală israelită de băieți (director A. L. Goldenberg, succesor al lui Ludwig), autorizată și fondată în 1864, publică un bilanț.
- 5-6, **București.** Se reprezintă pentru prima oară opera *Şabes Koideş* în patru acte, pusă în scenă de artistul Sigmund Feinmann, care e și autorul operei.
7. S. Schor, prim rabin al Capitalei, a primit din partea mai multor rabini din Rusia și din Palestina o circulară, prin care este invitat să ia inițiativa ca toți evreii din țară să se strângă la sinagogi, după 12 ore de post, spre a asista la un recviem pentru victimele pierite în Rusia în timpul masacrelor.

- 11, **București.** „Patriotul” laudă pe evreii din Dudești, care prin curătenia și simplitatea moravurilor sunt un exemplu pentru toți locuitorii.
11. Comitetul central al Asociației Corpului didactic israelit a decis să-și fixeze sediul la Brăila, „locul nașterii sale”.
- 11, **București.** Emanoil Libros, proprietar procurist al Societății de asigurare „Naționala”, a primit ordinul „Coroana României”, gradul de ofițer. E. Libros este și cel care s-a ocupat cu zel de Gimnaziul evreiesc din București.
- 11, **București.** A apărut *Istoria evreilor: din timpurile cele mai vechi până la răscoala lui Barkohba*, de M. Braunștein-Mebașan, în ebraică.
- 15, **București.** Sub denumirea de „Societatea datoriilor sfinte pentru înzestrare” s-a format, sub auspiciile comunității evreiești, o societate al cărei scop este de a înzestra copiii săraci, fără deosebire de naționalitate și sex.
- 20, **București.** La Expoziția jubiliară, pavilionul fabricii de metalurgie și mobilă din bronz „Sigmund Hornstein&Co” este admirat ca arhitectură ca și pentru exponatele sale.
- 27, **București.** Heinrich Rosenbaum, președintele Federației sioniste din România, propune o Uniune a institutorilor evrei din toate țările.
27. În „Jewish Chronicle” apare o dare de seamă minuțioasă asupra formării Clubului Palestinian de la Londra, cu un program de activitate practică în Palestina. Președintele și fondatorul acestui Club este H. Rosenbaum, din România.

Septembrie

- 15, **București.** Congresul jubiliar al secției institutorilor este menționat de presă: „La acest Congres, ținut la București, s-a remarcat institutoarea israelită Mina Cusiner, directoarea școlii «Clara, baroneasă de Hirsch» din București”.
- 21, **București.** Institutul „Vatra Luminoasă”, fondat de M. S. Regina, e un adăpost egal pentru orbii evrei, ca și pentru creștini.
- București.** „Voința Națională” publică un articol al lui N. Panaitescu în care se arată că meseriașii evrei n-au dislocat pe autohtoni, au umplut doar un gol, aducând foloase țării.

Octombrie

- 6, **Botoșani.** Bilanțul comunității israelite în perioada 1 aprilie 1905 – 1 aprilie 1906.
- 6, **Iasi.** Un grup de tineri au pus bazele unui „Cerc de gimnastică și tir” numit „Tinerimea”.
- 13, **București.** „Evenimentul” publică un articol al lui P. Bujor care critică aspru discursul inaugural antisemit ținut de A. C. Cuza la Universitate, precum și atitudinea lui de fals naționalism.
- 15, **București.** În ultima ședință, Comitetul Federației sioniste a decis dizolvarea următoarelor secții, pentru lipsă de activitate: Sulina, Tg. Ocna, Vaslui, Podu

Turcului, Panciu, Roman, Răducăneni, Murgeni, Pitești, Ploiești, Puești, Dorohoi, Fălticeni, Huși, Mihăileni, București, Băcești, Bucecea, Dorohoi.

- Manifestațiile antisemite se extind în orașe ca Bârlad, Focșani, Iași, Bacău.
- O amplă campanie de presă împotriva evreilor.

Noiembrie

3. De la 1 ianuarie până la 30 iunie 1906 au emigrat din România 1.347 evrei, dintre care: 419 bărbați, 534 femei și 394 copii. Cea mai mare parte dintre bărbați (308) au fost de meserie croitori.
- 3, **Iași**. Se reamintește că V. Alecsandri, în Cameră, se pronunța, la 1886, pentru respectarea străinilor utili țării și care „au adus prosperitate și progres”.
4. Din procesul-verbal al ședinței Asociației Corpului Didactic evreu reiese că Asociația număra în total 123 membrii, dintre care 63 la București și 60 la Moinești.
- 12, **Craiova**. A avut loc aniversarea celui de-al treilea an de existență a Societății „Mizmor”.
24. După o statistică întocmită de Ministerul de Interne, de la ianuarie 1905 până la 1 noiembrie 1906, au intrat în țară 3.822 evrei din Rusia. Au ieșit 2.796 și au rămas, încă, în țară 1.026.

Decembrie

1. Comitetul Federației sioniștilor din România a stabilit: Conferința anuală a societăților sioniste din țară să aibă loc la București în zilele de 25-27 decembrie 1906.
- 2, **București**. „România Muncitoare” arată că deși există cadre didactice necesare, copiii străinilor sunt excluși din școli.
- 15, **sat Plopeni, jud. Botoșani**. „Moldova de Sus” arată că în unele comune sătenii cer neizgonirea evreilor.
15. Băncile din Brăila, Ploiești, București și Iași primesc depozite de acțiuni ale Băncii Coloniale Israelite și ale Anglo-Palestiniene Company.
- 22, **București**. La Cercul cultural al Corpului didactic israelit, A. Axelrad a ținut o conferință despre „Psihologia institutorului evreu”.
- 23, **Craiova**. Mare manifestare antisemită; un grup de studenți, conduși de prof. I. Gherghel, molestează enoriașii evrei, adunați la sinagogă pentru a prăznu sârbătoarea de Hanuca.
24. Apare *Dibre haiamim libnei* (*Istoria evreilor*, lucrată pe scurt în patru volume) de M. Braunștein-Mebașan. Pentru sprijinirea acestei lucrări, A.I.U. din Paris a decis să cumpere un număr de exemplare, favoare ce se acordă operelor apreciate ca folositoare științei iudaice.
- 25, **București**. Apare „Curierul Israelit”, organ săptămânal pentru apărare intereselor evreiești. Va fi una dintre cele mai importante și longevive gazete.
- 29, **Moinești**. A apărut *Poporul Cărții*, de rabin dr. I. Nacht.
- 30, **București**. Prezentarea piesei *Manasse* la Teatrul Național București, fără incidente și bucurându-se de un mare succes.

31, Galați. Elevi de liceu sunt arestați pentru că pregăteau o manifestație contra trupei de artiști evrei.

Sunt înființate: Societatea Română pentru industria bumbacului, București. Administrator delegat, I. Kaufman; Fabrica de oglinzi, proprietar Ilie Mendelsohn.

➤ Moara Botoșani are ca proprietari pe frații Spoheim, iar ca arendași pe Lupu Cohn, Isac Rabinovici și I. Moscovici.

➤ Fabrica de făină și arpacaș, Slobozia-Bălți, are ca proprietar pe Ițic Ioffe.

1907

Ianuarie

1, Botoșani. Înființarea unui cerc pedagogic pentru institutorii evrei.

5. Memoriile reginei cuprind pagini despre iudaism, în legătură cu evocarea prietenului casei, dr. Wied, a filologului Barnays ș.a. Referindu-se la Barnays, arată că acesta aprecia religia mozaică ca fiind independentă de închipuiri nefirești și afirmă că religia creștină își are originea în cea mozaică.

6, Iași. Manifestări culturale ale organizațiilor evreiești. La balul studenților evrei își dă concursul artista Agata Bârsescu.

6, Craiova. Sărbătorirea a 25 de ani de existență a Sinagogii „Beth El”.

6, Galați. Apelul Comitetului Federației Sioniștilor din România cu sediul în Galați pentru declanșarea acțiunii de strângere a fondurilor.

10. Legea privind dreptul la pensie și ajutor, pentru meseriașii civili din serviciul armatei, nu face nici o discriminare de religie și naționalitate.

19, Bârlad. Manifestații antisemite organizate de elevii liceului.

19. În revista „Convorbiri”, profesorul M. Dragomirescu combate articolele șovine ale lui N. Iorga, arătând că „străinii” nu trebuie să fie înconjurați de ură, ci de o concurență cinstită.

19. Ziarul „Prezentul” ia atitudine contra campaniei șovine dusă de „Neamul Românesc”.

22, Bârlad. Ministerul Instrucțiunii dispune o anchetă asupra dezordinilor antisemite.

24, Iași. Sărbătorirea zilei de 24 ianuarie, cu care ocazie au rostit cuvântări, la școlile evreiești, dr. Lippe și dr. Niemirower.

26, Focșani. Din inițiativa lui I. Ordnung a luat ființă Societatea sionistă de doamne și domnișoare „B’noth Zion David Volfsohn”.

Februarie

3. În „Săptămâna”, G. Panu, înfierează excesele antisemite, „mijloc ieftin de manifestare a naționalismului”.

3. Spiru Haret, în broșura *Școala naționalistă*, arată că evreii, spre deosebire de alți străini, își însușesc limba română.
- 9, **Iasi**. La Toynbee-Hall, creat în 1906, continuă ședințele de dezbateri culturale în fiecare sâmbătă.
- 15, **București**. „Monitorul Oficial” publică Premiile Expoziției jubiliare. Un număr impresionant de premii au fost acordate întreprinzătorilor evrei.
- 23, **București**. Brevete de invenție au obținut, printre alții: Lazăr Wolf, Bernard Brand, Solomon Schachter, Al. Juster, Iacob Sulzer.
- 28, **Iasi**. Societatea I.C.A. a trimis noi fonduri pentru a ajuta emigrarea evreilor din România.
- Iasi**. D. C. Dinescu a dispus ca elevii liceelor să fie opriți a frecventa cursurile profesorului universitar A. C. Cuza care propagă teze antisemite.

Martie

2. În urma recomandării Comisariatului General al Expoziției jubiliare, s-au conferit: „Coroana României”, grad de ofițer, pentru Jacques Catz și Adolf Solomon, mari industriași, și rabinul Schor. „Coroana României”, în grad de cavaler, lui Gabriel Diechter, șef al Biroului presei la Expoziție; dr. Bauberger, medicul și reprezentantul Societății de Salvare; H. Steinberg, constructorul și inginerul Grotei fermecate.
- 3, **Iasi**. Senatul Universității din Iași s-a pronunțat contra manifestației studențești antisemite de la Teatrul Național cu prilejul reprezentării dramei *Manasse*.
- 6, **Iasi**. Într-un manifest al studenților evrei se atrage atenția asupra turnurii primejdioase a mișcărilor țărănești.
- 8, **București**. Dr. Cantacuzino, la întrunirea studențească, deplânge starea țăranimii, arătând că arendașii, indiferent de rasă, sunt speculanți neomenoși ai țăranimii.
- 9, **Iasi**. În articolul dr. Niemirower, *Ochire asupra istoriei Comunității israelite din Iași*, se face un scurt istoric al organizațiilor sociale existente în perioada 1866-1907.
9. T. Alexandrescu, în „Votul universal”, critică partidele politice pentru că n-au creat raporturi omenești între proprietari și țărani și arată că nu Fischer este vinovat de revolta țăranilor, ci „starea economică a satului”.
- 10, **Buzău**. Acte de violență: au fost devastate Școala israelită și Sinagoga meseriașilor din oraș.
- 10, **Iasi**. Arendașul Feldman din Sirca admite toate cererile țărănești. E ovaționat de țărani și purtat pe brațe.
- 16, **Iasi, București**. Un grup de studenți români lansează un manifest contra devastărilor săvârșite în casele evreilor.
- 16, **Râmnicu Sărat**. Sinagoga din oraș a fost devastată.
16. „Adevărul” arată că situația din țară, datorită agitațiilor antisemite, este în plină anarhie.

- 20, **Iași**. Un mare număr de familii evreiești, care se refugiaseră la Cernăuți, s-au reîntors la căminele lor.
- 30, **jud. Neamț**. Țăranii din unele comune recheamă evreii fugiți de teama răscloalelor.
- Maltratări de evrei, devastări de sinagogi, izgoniri ș.a.m.d. au avut loc în timpul Răscoalei țărănești în următoarele localități: Alexandria, Baria, Băcești, Bădeni, Bălănești, Bălteni, Bâra, Bârlad, Bivolari, Blegești, Borzești, Botoșani, Brăila, Brâncoveni, Broscăuțim Bucecea, București (11 martie), Budești, Buhuși, Buzău, Cârliși, Codăești, Costești, Cotnari etc.
- Spiru Haret redactează o broșură în care înfierează trustul arendășesc al fraților Fischer, „exploatareii țărănilor români”. Difuzată la sate, această scriere a contribuit și ea la agitarea spiritelor celor răsculați. Un mare curent antievreiesc, declanșat încă din 1906, a pregătit climatul necesar pentru diversiunea antisemită la care au apelat unii politicieni și agitatori în timpul Răscoalei țărănești.

Aprilie

- 7, **Craiova**. „Monitorul”, reluând o știre din „Adevărul”, informează despre difuzarea unor calendare ale Ligii antisemite, care incită pe țărani la răscoale contra evreilor.
20. Ministerul Instrucțiunii a dispus ca directorii de școli să supravegheze elevii, luând măsuri contra propagandei antisemite în școli.
21. Statele Unite oferă evreilor din România, care vor să emigreze, terenuri agricole.
- 22, **com. Brâncoveni, jud. Romanați**. „Neamul Românesc” informează că arendașii evrei de pe moșia Brâncoveanu au dăruit pluguri sâtenilor.
- 27, **Iași**. Comitetul de asistență acordă ajutoare evreilor victime ale devastărilor din Botoșani, Negrești, Panciu.
27. Sumele primite de „Alianța Israelită” din Viena pentru ajutorarea victimelor devastărilor din România se ridică la zeci de mii de coroane.

Mai

- 4, **Iași**. Stabilirea sediului Comisiei Centrale române de ajutorare a victimelor devastărilor.
4. Sumele pentru ajutorarea victimelor devastărilor din România, colectate în Europa și America, inclusiv banii ce se află în posesia comitetelor din țară, urcă la o jumătate de milion de lei.
- 11, **Iași**. Donații făcute de M. Wachtel din Iași pentru victimele Răscoalei țărănești.
11. Inginerul Mircea, fost șef al Serviciului industriei, propune ca în raportul de 2/3 români din personalul din industrie, să fie cuprinși și evrei pământeni.
- 12, **Burdujeni**. Ia ființă o comisie pentru ajutorarea victimelor devastărilor din timpul Răscoalei.

Iunie

- 1, Iași.** Preluarea de către Loja B'nai B'rith a unor servicii ale secției de emigrare.
- 15, Iași.** Dr. Lippe combate părerea lui D. Sturza că sionismul este periculos pentru țară, arătând că sionismul nu este un partid politic și că sioniștii sunt buni patrioți ai țării în care locuiesc.
- 22, București.** Constituirea societății „Uniunea Israelită” din București. Are ca scop clădirea unui „cămin umanitar și cultural”.
- 22.** S-a constituit primul grup de emigranți meseriași și mici agricultori care au putut aduce dovezi că au făcut agricultură. Vor fi trimiși în Canada, prin I.C.A., și încadrați în munci agricole.
- iulie, Galați.** Congresul socialist dezbate problema evreiască și adoptă, în urma raportului susținut de N. D. Cocea, o seamă de moțiuni în favoarea evreilor.

Iulie

- 3.** N. D. Cocea și Spătaru susțin, la Congresul socialist, drepturile proletariatului evreiesc.
- 14.** N. D. Cocea susține, la Congresul socialist, încetățenirea evreilor din România.
- 27, București.** Sosirea unei delegații din America având drept misiune studierea cauzelor emigrației evreiești din această țară.
- Ștefănești.** Conferința ținută la secția sionistă „Libanon”. Inspectorul Federației sioniste, M. Schwarzfeld, a explicat importanța și activitatea instituțiilor sioniste.
- Apare *Istoricul școlii israelito-române de băieți din Piatra Neamț*, de Em. Iacoby.

August

- 4.** „Adevărul” publică scrisoarea unui preot care afirmă că țăranii preferă pe negustorul evreu, „față chiar de negustorul român”.
- 17.** Din raportul oficial asupra mișcării populației României din 1906, rezultă că în cursul acestui an au emigrat din țară 3.185 evrei.
- 31, București.** Printr-o circulară, ministrul Spiru Haret cere preoților și învățătorilor să promoveze o politică de armonie între toți locuitorii.
- 31, Londra.** Inaugurarea sinagogii „Dr. Gaster Romania Synagogue”.

Octombrie

- 5, Craiova.** Recunoașterea Comunității israelite de rit spaniol din Craiova ca persoană juridică și morală. Regele a semnat decretul prin care Comitetul israelit de rit spaniol este autorizat să funcționeze.
- 5.** În urma Congresului petrolierilor ținut în Capitală, cercuri competente vorbesc cu entuziasm despre primii inițiatori și fondatori evrei ai industriei petrolifere române.
- 13, București.** Combaterea în Capitală a propagandei făcută mai ales în rândul evreilor de către misionari catolici și protestanți.
- 20, Iași.** Colonelul Mărășescu, acuzat de maltratarea unor evrei, este achitat.

Decembrie

28. Societatea „Româno-americană” preferă să renunțe la avantajele legii de încurajarea investiției, decât să concedieze personalul „străin”.
- 25, 26, *Galați*. Conferința a X-a a sioniștilor din România.
- Alianța Israelită Universală a lansat o subscripție – la care au participat comunități evreiești din Franța, Anglia, Alsacia-Lorena, Germania, Italia, Luxemburg, Suedia și Elveția – pentru ajutorarea evreilor români care au avut de suferit de pe urma Răscoalei țăranilor.
 - După expulzările unor evrei celebri, în 1895, au urmat expulzările din 1907 care au prenumerat, printre victime, pe Barbu Lăzăreanu, Moreno Nissim Levy (tatăl marelui sociolog L. Moreno), ziaristul Paukerow (Pauker) ș.a.
 - După o statistică rezultă că numărul arendașilor evrei era de 472, dintr-un total de 3.332, arendașii evrei deținând 18,87% din totalul suprafețelor arendate. Doar 28 de evrei exploatau moșii de peste 4.000 ha.
 - În primele luni ale anului, în zeci de comune evreii sunt evacuați. După unele evaluări, circa 10.000 de evrei din comune rurale, dar și din unele orașele, au pornit în bejenie, parte din ei emigrând, alții reîntorcându-se, după Răscoală, la casele lor.
 - Se fac diverse proiecte de acordare de locuri de colonizare pentru evreii prizoniți din România și Rusia. Autoritatea de emigrare a guvernului american propune, în acest scop, regiunea Maryland de lângă Baltimore.

1908

Ianuarie

- 7, *Iasi*. Încetarea din viață a lui Ronetti-Roman, în vârstă de 55 de ani.
10. Moare, la New York, cel pe al cărui mormânt din „Washington Cemetery” este încrustat „Avram Goldfaden – părintele Teatrului Evreiesc”. Născut la 12 iulie 1840, în gubernia Volinia din Rusia, a trăit în România mai mulți ani, unde a creat primul teatru profesionist de limbă idiș, la Iași, în grădina numită „Pomul Verde”.
- 15, *București*. A reapărut vechea „Revistă Israelită” (dintre anii 1885-1892) sub conducerea dr. Beck.
- 25, *Iași*. În ședința „Toynbee-hall”-ului, dr. Niemirower a vorbit despre Ronetti-Roman.
- 25, *Brăila*. S-a fondat un „Cerc cultural-sionist de tineri”.

Februarie

- 9, *Iași*. La ședința de la „Toynbee hall” a Cercului de lectură a vorbit dr. Niemirower despre „teritoriile istorice evreiești”.
- 15, *București*. Aurel Candrea, în colaborare cu Ovid Densușianu și Th. Speranția au publicat primul volum din *Graiul Nostru*.

- 15, **București.** La requiemul de la Templul Coral dedicat creatorului moisdismului au fost de față mulți intelectuali, comercianți, industriași, bancheri, studenți, elevi. Au participat și Al. Davila, directorul Teatrului Național, însoțit de actori ș.a.
- 15, **Pitești.** Alegerea noului comitet al Comunității israelite care și-a propus reconstruirea sinagogii.
- 22, **București.** Cronica lui Th. Speranția la expoziția de la Ateneu a lui Gropeanu relevă: „Pictorul Gropeanu are două note dominante: nota psihologică și coloritul”.
- 22, **București.** Societatea „Reschit Daath” a hotărât, în adunarea generală, de a da școlii sale de băieți numele de „Ronetti-Roman”.
- 24, **București.** A avut loc, în Templul societății „Fraterna”, a 50-a aniversare a existenței sale.
- 29, **Dorohoi.** Șeful Regimentului 26 a cerut, într-un raport către Ministerul de Război, desființarea cimitirului vechi evreiesc deoarece se afla în vecinătatea regimentului. Nu s-a aprobat.

Martie

- 7, **București.** Pompiliu Eliade – succesor al lui Al. Davila la Direcția Teatrelor – scrie în „Viitorul”: „...până acum nu avem decât trei piese: pe inegalata «Mama» a d-lui Minulescu, desigur pe «Vlaicu Vodă» al lui Alex. Davila și capul d'operă «Manasse» de Ronetti-Roman”.
- 14, **București.** Ministerul Instrucțiunii Publice a aprobat, prin Ord. nr. 10210, manualul ebraic de M. Braunștein-Mebașan, constând din: un abecedar ebraic cl. I-a și o carte de citire pentru cl. a II-a, sub numele de *Hamore*, pentru uzul școlilor primare israelite din țară.
- 15, **București.** S-a reprezentat la Teatrul Liebligh (Jignița) piesa *Nebunii din amor*, în beneficiul școlii „Thoras Zion”.
- 21, **București.** Fabricarea de mațot se face și în acest an de către Comitetul Central al Școlilor. Beneficiul este destinat școlilor evreiești.
- 22, **București.** Comunitatea Templului Coral a lansat un apel prin care se aduce la cunoștința generală că s-a înființat o bibliotecă populară israelită, alcătuită din cărți ce privesc literatura iudaică și universală.
- 30, **Buzău.** Sub președinția unui consilier comunal au fost aleși conducătorii Comunității israelite din Buzău. Acțiuni de acest fel se repetă, în cursul anului, în câteva zeci de localități.

Aprilie

3. Alegerea noului comitet al Comunității din Panciu.
- 18, **Iași.** Consiliul permanent al instrucțiunii publice a retras doctorului Ghelerter autorizația de director al școlilor Societății „Cultura” din Iași, pe motiv că a scris o scrisoare considerată injurioasă pentru țară, care a apărut într-un ziar din America. De altă parte, Ministerul Instrucției a publicat în „Monitorul

- Oficial” o decizie ministerială în care pedepsește comitetul Societății „Cultura” cu avertisment public pe motiv că inspectorul școlar ar fi constatat abateri grave de la datorie din partea doctorului Ghelerter.
- 18, Iași.** Dr. Niemirower a vorbit de Pesah în Beth Schlome, despre „Alianța Israelită Universală”, în Beth Iacob despre „Primejdia școlilor misiunilor”, în sinagoga Kahane despre „Jurământul More Judaico”.
- 18.** În „The Reform Advocate” din Chicago, nr. 6, a apărut traducerea, în engleză, a nuvelei *Idealul*, de dr. A. Steuerman.
- 19, Roman.** Marcarea existenței Comunității israelite care datează de peste 100 de ani. Jubileul se poate dovedi prin unele hrisoave ce se găsesc în arhiva Comunității.
- 25.** În „Analele Academiei Române”, tom XXX, Memoriile Secțiunii literare și în broșură aparte, a apărut o valoroasă lucrare sub titlul *Contribuțiuni la stabilirea originii ebraice a unor cuvinte românești*.
- 27, București.** O mișcare pentru înființarea Comunității israelite din Capitală face progrese și evrei din toate straturile societății se raliază acestei idei. Se reamintește existența neîntreruptă a Comunității sefarde locale, încă din veacul precedent.

Mai

- 3, Huși.** Dând curs dorinței exprimate de prefectul dr. Lupu, evreii din localitate s-au constituit într-o comunitate, alegându-și comitetul.
- 9, București.** Buletinul Consiliului Reprezentanților, seria a 3-a, nr. 6, publică darea de seamă pe 1907 a activității Comunității de rit spaniol, comunitate cu o existență neîntreruptă de decenii în Capitală.
- 9, Galați.** Punerea pietrei fundamentale a școlii de băieți și a școlii de fete.
- 9, Ploiești.** Alegerea epitropilor Comunității evreiești. Contribuția ajutorului de primar Petre Ciuta la stingerea divergențelor din sânul Comunității.
- 21, București.** A avut loc la sediul Societății „Aurora” de gimnastică, scrimă și lectură, serbarea solemnă a primirii și ținutirii drapelului societății.
- 30, București.** La serbările gimnaștilor federali, Societatea de gimnastică „Aurora” s-a prezentat cu 30 de gimnaști, sub conducerea lui Paul Berlescu, membru în Comitetul Federal.
- 30.** Apare noul regulament al școlilor secundare. Art. 19 plasează evreii între „alte categorii de elevi”. Art. 24A fixează taxele școlare: 50 lei pe an pentru elevii de curs inferior și 80 lei pentru cei de curs superior. Fiii „străinilor” vor plăti 60 lei și, respectiv, 90 lei.

Iunie

- 18, Ploiești.** Filantropul Baruch Cahane trimite spre publicare în ziarul „Egalitatea” o scrisoare în care arată că în Ploiești a fost rezidită recent cu sprijinul său o veche sinagogă, care acum cuprinde 500 locuri.

- 19, **Buhuși**. Seminarul rabinic este inspectat de Lascar Veniamin, inspectorul școlilor particulare din țară, care s-a declarat mulțumit de răspunsurile elevilor examinați la limba română.

Iulie

- 4, **București**. Premiul „Josef Halfon” este acordat de Consiliul Facultății de Științe lui G. Nichifor, licențiat în științe matematice cu „Magna cum laude”.
- 11, **București**. Cea mai veche școală israelită din Capitală – Institutul de băieți „A. L. Goldenberg S-sor Ludwig” – își serbează jubileul.
- 11, **Iași**. Vizita lui Siegelstein, reprezentant al Alianței Israelite Universale.
- 18, **Focșani**. Comunitatea israelită a fost autorizată să primească legatul lăsat de defunctul Aron Filderman din Panciu, din al cărui venit să se întrețină spitalul local.
- 18, **Iași**. Dr. Siegelstein a predat dr-ului Lippe un frumos dar din partea organizațiilor evreiești din New York.
- 25, **Ploiești**. A apărut statutul și regulamentul Templului Coral al Comunității israelite (fosta Sinagogă Mare), aprobate de primăria locală.

August

- 15, **Constanța**. Guvernul a autorizat Comunitatea israelită de rit spaniol să organizeze o loterie din ale cărei venituri să fie construit un templu.
- 15, **Galați**. Școala comercială a Comunității israelite a dat cele mai frumoase rezultate în cei 10 ani de existență. În acest an școlar, din 60 elevi prezentați la examenul de stat au reușit 55, rezultat demn de remarcat.
- 29, **București**. Cercul sionist „Idealul” al tinerimii evreiești continuă cu regularitate ședințele sale culturale în localul școlii „Moria”.
- 31, **Iași**. S-a înființat o Societate pentru studiul limbii ebraice. La inaugurare au asistat și vorbit dr. Lippe și dr. Nacht.
- 31, **Tecuci**. A avut loc inaugurarea noului templu.

Septembrie

- 5, **București**. Societatea „Moria”, care întreține o școală primară, a hotărât înființarea în acest an școlar a clasei I gimnaziale, în vederea cuprinderii marelui număr de elevi neprimiți în școlile secundare publice.
- 5, **Pitești**. Aplanarea conflictelor intracomunitare și redeschiderea școlii israelite din localitate.
15. În „Convorbiri Critice”, M. Dragomirescu, profesor universitar, citează ca „un model de proză” articolele din presă ale lui Rodion.
19. Frații Fischer, arendași, își concentrează afacerile în Austria, ca urmare a campaniei duse împotriva lor în România.

Octombrie

- 4, **Iași**. Solemnitatea jubiliară a orfelinatului „Neuschatz” care a împlinit 40 de ani de existență.

- 11, Ploiești.** S-a stins din viață rabinul Jehuda Arie Brezis al Ploieștilor, care a păstorit comunitatea locală timp de 42 de ani.
- 17, București.** Redeschiderea școlii de meserii „Ciocanul”. În acest scop s-a format un comitet, din membrii Comunității Templului și ai Lojei B’nai B’rith.
- 17, Herța.** La o întrunire se deplânge situația evreilor din localitate: Comunitatea este dezorganizată, școala nu s-a putut deschide, neînțelegeri și în rândul clerului. Se militează pentru reorganizarea Comunității.
- 24, București.** A apărut primul număr al unui nou săptămânal, „Neamul evreesc”.
- 24, București.** Institutul de învățământ (băieți) „Margulies”, fondat în 1903, autorizat de Ministerul Instrucțiunii Publice, funcționează cu 4 clase primare, în care se predau limbile română, germană, ebraică și engleză.
- 24, Iași.** Din inițiativa lui W. Dinermann, un număr de fruntași evrei au hotărât înființarea unui gimnaziu evreiesc, pentru care se va cere autorizarea unui local anume închiriat.
- 24, Iași.** „Liberalul” din Iași, de altfel cunoscut pentru antisemitismul său, aduce totuși elogii binemeritate lui B. Nemțeanu, „un tânăr ale cărei lucrări literare sunt foarte bine apreciate”.
- 24.** Academia Franceză a acordat un premiu de 1.400 fr. lui Lazăr Șăineanu, pentru cartea intitulată *L'Argot ancien (1455-1850)*.
- 25, Roman.** În adunarea generală a secțiunii sioniste „H. Rosenbaum”, s-a stabilit programul de activitate.
- 31, Galați.** Reprezentațiile trupei evreiești de operetă continuă cu mult succes. Sunt mult aplaudați artiștii: Pincu Friedman, I. Askensohn, Betty Segal și Etinger.

Noiembrie

- 14, Iași.** Încetarea din viață a lui Moritz Gelber, sprijinitor al tuturor instituțiilor de asistență evreiești din localitate.
- 21, Iași.** Ca urmare a unor discuții contradictorii avute cu Max Nordau, cu privire la Palestina, dr. Lippe publică o *Confesiune de credință sionistă*, în care își exprimă opiniile sale.

Decembrie

- 5, București.** După o ședere de patru săptămâni în Capitală, în care timp savantul talmudist a câștigat inimile unui imens număr de coreligionari, fascinați de erudiția sa, Rabin Baruch, din Ițcani, s-a reîntors acasă.
- 5, Piatra Neamț.** În urma unui apel lansat de un comitet de inițiativă, compus din D. Kahane, D. Samsony, Abr. Zissu, M. Z. Katz, M. Segal și Samuel Similovici, s-a organizat o secție sionistă de tineret sub denumirea de „Zeire Zion”.
- 6, Botoșani.** A apărut darea de seamă și bilanțul de venituri și cheltuieli a Comunității israelite din Botoșani pe anul 1907-1908.
- 6, București.** Activități cultural-artistice cu ocazia sărbătorilor de Hanuca. S-a organizat un serviciu divin cu predică la Sinagoga Mare, la care a vorbit dr. Alperin, arătând importanța națională a serbării și îndemnând la activitate și

- ofrande în scopuri sioniste. Asemenea prăznuii au avut loc în toate sinagogile din țară.
- 7, **Focșani.** Secțiunile „Chowewe Zion”, „Iehuda”, „B`noth Zion”, „D. Wollfsohn”, „Zeire Israel dr. Th. Herzl” au organizat o mare serbare de Hanuca, precum și o expoziție de obiecte aduse de la Școala de arte și meserii „Bezalel” din Ierusalim.
- 7, **Tg. Ocna.** Inaugurarea școlii israelito-române din localitate.
- 12, **Bacău.** Comunitatea israelită, după ani de activitate armonioasă și rodnică, în care așezămintele filantropice și-au desfășurat cu succes activitatea, s-a scindat intempestiv în două „tabere”, fiecare cu rabinul său.
- 12, **București.** Cu ocazia jubileului împăratului Franz Iosef, a fost decorat cu ordinul Coroana de Fier cl. a III-a Jules Goldschmidt, directorul Băncii Comerciale Române din București.
- 12, **Focșani.** Societatea „Fraterna” și-a serbat jubileul de 30 ani. Au participat peste 150 de membri, delegați din toate societățile evreiești.
- 14, **Iași.** Inaugurarea ambulatorului Spitalului israelit, clădit pe terenul dăruit de M. Schnurer și cu bani colectați prin subscripție.
- 19, **Buzău.** Comunității din Buzău i s-a acordat de către I.C.A. un împrumut pentru construirea unei școli israelite.
- 21, **Iași.** S-a deschis azilul de bătrâni, fundația familiei Daniel.
- 25, **București.** La Teatrul Lieblich începe stagiunea trupei de teatru israelite cu *Frumoasa Miriam*, operetă în 4 acte, de I. Gordin.
25. Apare o mică tipăritură despre „istoria” dezbinării comunității din Bacău.
- 26, **Iași.** Numărul festiv al gazetei vieneze „Illustrierte Zeitung” cuprinde un tablou al supușilor austrieci mai de vază din străinătate. Printre ei figurează și dr. Lippe.
- 27, **Huși.** S-a înființat „Cercul cultural israelit” din localitate. A fost ales un comitet.
- 31, **Galați.** Mulți tineri au fundat, în localul Federației sioniste, o școală de studii sioniste.
- București.** Un demers public al Comitetului de asistență al israeliților germani de pe lângă Oficiul imperial al afacerilor străine, în favoarea evreilor români, deși nu a fost sprijinit de oficialitățile imperiale a produs totuși la București reacții violente față de „Imixtiunea evreilor din afară” în favoarea coreligionarilor lor.
- Iași.** Înființarea unei policlinici moderne pe lângă spitalul israelit din localitate.

1909

Ianuarie

- 2, **București.** Societatea de gimnastică, scrimă și lectură „Aurora” și-a publicat darea de seamă pe anii 1907 și 1908, împlinind doi ani de existență. -

- 9, **București**. A fost deschisă Biblioteca populară „Saniel Marcus” de pe lângă „Templul Coral”. În timp, va deveni un așezământ reputat de cultură.
10. Apare extras din broșura *Două măsuri*, de Ronetti-Roman, cu ocazia împlinirii unui an de la moartea autorului.
- 11/24. Congres al Partidului Național Liberal, la care I. I. C. Brătianu este ales președinte, burghezia financiară și industrială devenind preponderentă în partid. Presa evreiască comentează evenimentele și-și exprimă speranța în contribuția liberalilor la viitoarea emancipare deplină a israeliților.
- 15, **București**. A avut loc ședința generală a Cercului medical al medicilor evrei, cu care ocazie a fost ales noul comitet al cercului, avându-l în frunte pe dr. Westtfried.
- 16, **București**. Societatea „Jacob Löbel” pentru subvenționarea studenților evrei din București a dat publicității cel de-al 6-lea raport general (perioada 1 octombrie 1902 – 30 septembrie 1908).
- 30, **Buhuși**. Din inițiativa și sub conducerea rabinului Roller a fost înființat un preseminar rabinic, pentru care a fost obținută și aprobarea Ministerului Instrucțiunii Publice.

Februarie

- 3, **Paris**. Narcisse Leven, președinte al A.I.U., din Paris, adresează un important Memoriu lui Stephen Pichon, ministrul francez al afacerilor străine, asupra situației juridice și economice precare a evreilor români.
6. S. Sanielevici, în urma obținerii licenței în matematică și a unui concurs susținut în fața comisiei Universității din București, a câpătat o bursă din fondul Hillel.
- 13, **Ploiești**. Deschiderea unui gimnaziu particular al Comunității.
- 15, **Târgoviște**. Cantorul B. Helsingher, absolvent al Conservatorului din Iași, a dat un concert de muzică religioasă în localul Școlii israelite.
- 20, **Galați**. Bilanțul activității Epitropiei israelite privind dispensarul Comunității evreilor din localitate. La mai puțin de un an de activitate, dispensarul a dat 5.000 de consultații gratuite evreilor săraci.
- 20, **Buhuși**. Pe lângă seminarul rabinic înființat și condus de rabinul Ben Zion Roller, a mai fost înființat în localitate un al doilea seminar rabinic, condus de rabinul Mendel Friedman.
27. Rabinii dr. Beck și dr. Niemirower au intervenit pe lângă Ministerul de Interne ca, în proiectul de lege privind repausul săptămânal, evreii să poată opta pentru ziua de sâmbătă.

Martie

- 1, **Pitești**. În localul școlii israelite a avut loc alegerea comitetului pentru administrarea instituțiilor religioase și culturale, pentru o perioadă de trei ani.
- 9, **Brăila**. „Fraterna israelită” din localitate a organizat prima șezătoare literară în localul Comunității israelite.

- 12, **Iași.** Asociația generală a studenților universitari evrei – secția Iași – a organizat o reușită manifestare culturală.
- 14, **Galați.** S-a înființat o societate filantropică a tineretului israelit „Viitorul”.
- 14, **Ploiești.** Pe scena Teatrului „Cooperativa” o trupă israelită din Austria a dat o reprezentație cu opera *Cununie în glumă*.
14. Chestiunea evreiască: „Evreii nu subjugă și nu vor să stăpânească pe nimeni, trebuie să li se creeze condiții de a exista, de a se cultiva” (din presa liberală).
14. Se exprimă speranța că din fondul alocat pentru despăgubirea victimelor Războaielor din 1907 vor fi despăgubiți și evreii.
14. Un fost antisemit – lămurit acum de demagogia acestui curent – declară că se înscrie sub steagul umanitar.
14. Lewy Segall, fruntaș sionist, declară că sionismul este un ideal de fraternitate, orice sionist este și un cetățean al țării de baștină.
- 15, **Galați.** S-a sfințit drapelul Societății „Baron Mauriciu de Hirsch” (secția Galați).
15. Prima Societate „Fraterna Israelită”, fondată la Iași, la 15 aprilie 1879, anunță noul comitet provizoriu.
- 17, **București.** A murit, la București, Max Honigman, profesor de muzică (66 de ani), părintele ziariștilor Albert Honigman și Emil D. Fagure.
- 25, **Iași.** Soldaților evrei din Garnizoana Iași li s-au dat câte șase zile permisie pentru sărbători (Pesah).
- 26, **București.** Din inițiativa dr. Beck și a d-nei Roza Staadecker, a fost convocată o întrunire având drept scop înființarea Societății interconfesionale pentru ajutorarea femeilor fără sprijin.
- 28, **București.** Gh. N. Constantinescu anunță că va scrie o serie de articole cu privire la nașterea și evoluția antisemitismului în România.
- 28, **Botoșani.** Din inițiativa „Tinerimii israelite din Botoșani” s-a înființat Societatea filantropică „Or Chaim” sau „Lumina Vieții”.

Aprilie

- 3, **București.** Generalul Năsturel recunoaște meritele evreilor în progresul țării.
- 3, **București.** Se publică știrea că pentru prima oară se răsplătesc meritele și munca a doi institutori evrei de la Școala „Iacob și Carolina Löbel”, acordându-li-se medalia „Răspătă muncii” cl. a II-a. Numele institutorilor distinși este Manuel și Carol Dulberger.
- 3, **Galați.** Membrele Comunității israelite din localitate sprijină activ Spitalul israelit prin colecte și donații.
- 3, **Galați.** Se apreciază ca fructuoasă activitatea Comunității israelite din localitate. S-au construit, fiind aproape terminate, două școli: una de băieți și una de fete.
10. Înființarea unei școli primare israelite la Tg. Lespezi. Se dă publicității știrea că Ministerul Instrucției Publice a autorizat deschiderea în localitate a unei școli

primare particulare israelite, în care se va preda și limba ebraică. Primele două clase vor fi mixte, iar a treia și a patra, de băieți. Limba de predare va fi limba română.

- 14, **București.** I. L. Caragiale își exprimă dezacordul față de „exaltarea prejudecăților funeste”. În „Universul”, deplânge influențele nefaste asupra tineretului, exercitate de „o seamă de oameni” ostili evreilor.
- 17, **Brăila.** Instalarea noului comitet al Lojei Peixotto.
17. Poetul Alexandru Macedonski face publică opinia sa în chestiunea evreiască. În publicația „Biruința”, semnează articolul *Proces vechi și mereu nou* în care abordează chestiunea evreiască. Consideră că cei care sunt împotriva evreilor sunt fanatici religioși sau îi disprețuiesc pe evrei pentru că aceștia trăiesc în condiții precare, condiții în care au fost siliți să trăiască tot de către creștini.
17. Problema evreiască în dezbaterăa unei întruniri socialiste. N. D. Cocea, în conferința de la „România muncitoare”, cere desființarea legilor excepționale și susține că poporul evreu și român au interese comune în lupta contra exploatării.
19. Intelectuali de vază susțin în Parlament că apărătorii români ai cauzei evreiești o „fac din convingere și nu pentru căpătuială, așa cum insinuează antisemiții”.
- 23, **Galați.** Alegerea Comitetului de conducere a societății „Baron Mauriciu de Hirsch”.
24. Cu ocazia prezenței în țară a Kronprințului Germaniei, locotenent-colonelului Mauriciu Brociner, casier al Casei Regale și secretar al reginei, i s-a acordat de către împăratul Germaniei Ordinul Coroanei cu grad de comandor.
- 26, **București.** A avut loc obișnuita ședință a cercului sionist cu caracter cultural „Idealul”.
- Craiova.** A fost înființată, cu participarea unor muzicieni evrei, o societate muzicală literară „Lira”.

Mai

- 1, **Brăila.** Acțiune de asistență socială la Brăila. Consulul austro-ungar donează bani pentru îmbrăcarea elevilor evrei săraci.
- 3, **București.** Comunitatea Templului Coral a invitat în scris pe reprezentanții mai multor sinagogi să participe la o adunare de protest la adresa rabinului Schor care și-a autoatribuit titlul de Prim Rabin.
- 7, **Buzău.** A fost pusă piatra fundamentală a sinagogii meseriașilor din localitate.
- 8, **București.** Comunitatea Templului Coral a lansat o chemare în vederea unei consfătuiri a reprezentanților sinagogilor din Capitală pentru decernarea titlului de Prim Rabin.
- 8, **București.** După câteva ședințe premergătoare, în care a fost dezbătută problema asistenței cerșetorilor evrei în București, un grup de fruntași ai vieții evreiești

au ales comitetul „Societății de Asistență Generală a Israelitilor din București”. Are ca președinte de onoare pe dr. M. Minovici.

8, Buhuși. Seminarul rabinic „Beth Israel”, înființat din inițiativa rabinilor Mendel Friedman și David Twersky, din august 1908, a căpătat autorizația Ministerului Instrucțiunii Publice.

8. În cadrul pregătirilor pentru Conferința Sionistă de la Galați, în orașe din țară au fost aleși delegați după cum urmează: 1. La București, secția „Rabi Akiba”, a desemnat ca delegați pe Horia Carp și pe Samuel Streitman, iar ca supleanți pe dr. Isac Leon și S. M. Ghelerter; cercul „Idealul” a ales pe A. Goldenberg și Aron Schwartz. 2. La Bacău, secția „Tikwas Zion” a ales ca delegați, pe Silberhertz și I. Glasmann. 3. La Focșani, secția „Chowewe Zion Iehuda” a ales ca delegați pe dr. Nacht, I. Koffler și Paul Chivu, iar secția „Zeirei Israel” pe Baruch Zosmer și Willy Mintzer.

15, București. Dare de seamă anuală a Comunității Israelite a Templului Coral din București.

15. Alegerea delegaților la Conferința Sionistă de la Galați. La Iași, din partea Secțiilor unite: dr. Lippe și dr. I. Niemirower; din partea Cercului de lectură, dr. Fruhling Schwartz; din partea secției domnișoarelor, S. Lazăr, din partea secției „Or Zion”, W. Goldestein și I. Frisch; din partea secției „Tichwas Zion”, Jacques Calmanovici și Ira Keișch; din partea secției „Or Zion”, Lascăr Scharaga și W. Goldstein. La Galați, din partea secțiilor „Sam Pineles”, S. Leibovici și I. Goldenthal, iar ca supleanți Konrad Goldstein și B. Zeiling; din partea secției domnișoarelor „Idealul”, Hanriette Cahane și Raschelle Șmilovici. La Hirău, din partea secției dr. Niemirower, ca delegați, dr. Niemirower și Ad. Mihăilescu; secția „Abarbanel”, Simon Rosen și A. Aronzohn. La Botoșani secția „Basel-Zion”, dr. B. Wolberg. La Adjud, secția „Ezra”, Leib Schnitzer și A. W. Mendelsohn. La Roman secția „H. Rosembaum”, S. Solomon și Noel Bring. La Ploiești secția „Bnoth-Zion”, Ben Jehuda și P. Goldring, secția „Haticwa”, H. Kernbach și M. Moscovici. La Nămolosa secția „Doresch L'Zion”, Sol și R. Klein. La Piatra Neamț secția „Zeirei Zion”, B. Samsony și A. L. Zissu. La Tecuci secția „Ierusalim”, Jonas Rosenberg și Bernhardt Kohn. La Panciu societatea „Hatchva” (de curând înființată), a ales ca delegați, pe rabinul Kofler – președintele noii societăți și pe Marcu Weissmann – vicepreședintele.

15, București. La Ateneul Român s-a deschis, în cadrul unei solemnități, expoziția de pictură, sculptură și arhitectură a unor pictori evrei: Geiger Herminer, Heynemann Carlos, Mendel Arthur, Mutzner Samy, Reichenberg Lucia, Mendel Arthur.

15, Tg. Neamț. Construirea unei impozante școli evreiești cu o capacitate corespunzătoare pentru 300 de elevi, subvenționată, în mod filantropic, exclusiv de Arnold Weinrauch.

- 17-18, Galați.** Conferința (Congresul XI) sionistă.
- 21, Iași.** Societatea „Fraterna Israelită” din Iași-Păcurari și-a sărbătorit a 35-a aniversare a existenței sale. Cu această ocazie a fost inaugurat și noul imobil cumpărat, care urmează a fi transformat în spital.
- 21, Pitești.** La inițiativa secțiunii sioniste „Francisc Montefiore” a avut loc o conferință la care invitații dr. Niemirower și dr. Isac Leon au vorbit despre Congresul de la Galați și situația din mișcarea sionistă internațională.
- 22, București.** Organizarea unei colonii școlare de vară cu două serii de copii de către Loja B'nai B'rith.
- 22-29, Iași.** Trupa israelită, sub conducerea lui Adolf Segal, I. Așkenazy și Elisa Weintraub, susține un spectacol în localul grădinii „Pomul Verde” din localitate.
- 24, Buzău.** A fost pusă piatra fundamentală a clădirii templului, în curtea școlii din localitate.
- 24, Pitești.** La templul din localitate a avut loc un concert religios oferit de cantorul Mayer Silberberg din Odesa.
- 27.** A fost înființată la New York „Alianța evreilor români din America”. Președinte de onoare a fost ales rectorul seminarului teologic evreiesc din New York, prof. dr. Solomon Sechter, originar din Focșani.
- 29.** C. Racovski, în „Le Courrière Européen”, consideră că prigonirea evreilor din țară și menținerea lor în situația de heimatloși se datorează oligarhiei române.
- 30, București.** În sala bibliotecii populare „Saniel Marcus” a avut loc o conferință organizată de secția sionistă „Rabi Akiba”. A vorbit despre Congresul de la Galați, dr. Isac Leon.
- 31, Focșani.** Secțiunea sionistă „Zeirei Israel dr. Herzl” și-a sărbătorit cea de a patra aniversare a existenței sale.
- 31, Ploiești.** Gimnaziul din localitate are aprobarea ministerului și a dobândit tutela unei noi societăți. În Sinagoga meseriașilor din localitate are loc ședința de înființare a societății „Cultura”, societate a cărei principală preocupare va fi de a se îngriji de funcționarea gimnaziului.
- Conferința sionistă de la Galați, din zilele de 17 și 18 mai, a marcat o creștere a interesului populației evreiești din România pentru sionism și o înviorare a activității sioniste. În mai multe orașe au avut loc întruniri în care au fost prezentate dări de seamă de către cei aleși ca delegați la conferință. La Brăila, în ziua de 19 mai, în cadrul unei întruniri ținută în localul școlii de fete, au vorbit dr. Moscowitz și dr. Niemirower. La Ploiești, în ziua de 21 mai, la ședința organizată de Secția de domnișoare „Benoth Zion”, Ben Jehuda. La Panciu, în ziua de 23 mai, au fost puse bazele unei secțiuni sioniste ce va purta denumirea „B'nei Zion”. La Focșani, în ziua de 24 mai, în cadrul adunării generale a secțiunii „Zeirei Israel” au vorbit Baruch Zosmer, Willi Mintzer și Ben David. La Huși, ca expresie a sporirii

interesului pentru mișcarea sionistă, un grup de tineri entuziaști în frunte cu H. Barasch, S. Goldner, S. Ghinsberg și L. Feldman au luat inițiativa înființării unui cerc sionist. În Iași (în 31 mai), delegații secțiunii „Tikvat Zion” au prezentat câte o dare de seamă asupra lucrărilor Conferinței, iar la 6 iunie, la Galați, cu ocazia prezentării dării de seamă cu privire la lucrările Conferinței, a fost ales și noul comitet al secțiunilor unite „Samuel Pineles”.

Iunie

- 6, Iași.** Întrunire sionistă la care delegați la Conferința sionist de la Galați au prezentat dări de seamă asupra lucrărilor Conferinței. Au vorbit dr. Lippe, dr. Fruhling, Wilhelm Goldstein, N. Schwartz, S. Lazăr și dr. I. Niemirower.
- 6.** Se publică răspunsurile la ancheta întreprinsă de „Noua revistă română” pe tema situației evreilor: în general răspunsuri favorabile evreilor și de bună schimbare de orientare față de ei.
- 14, Dorohoi.** Solemnitatea punerii pietrei fundamentale a clădirii școlii israelite de băieți și fete, care urmează a fi ridicată pe terenul cumpărat de către comunitate.
- 19, București.** Monarhul României, regele Carol I, a acordat decorația ordinul „Coroana României”, în grad de cavaler, doctorului Pierre Solomon.
- 19, București.** Titrați din București au înființat un cerc cu denumirea „Unirea”.
- 19, București.** Uniunea Israeliților Români lansează un apel către cei care au subscris acțiuni pentru clădirea unui cămin umanitar și cultural.
- 21, Iași.** Punerea pietrei fundamentale a școlii de băieți Talmud Tora.
- 21, Roman.** O clădire pentru școala israelită de băieți: a fost pusă piatra fundamentală.

Iulie

- 3.** Recviemuri în memoria dr. Th. Herzl la: București, Bârlad, Bivolari, Adjud ș.a.
- 10, Botoșani.** Evreii locuiesc cu precădere în două cartiere: Tg. Nou și Tg. Vechi. După decesul rabinului H. Taubes, din Tg. Nou, enoriașii au cerut un alt rabin, dar cei din Tg. Vechi au considerat că rabinul lor poate să asiste și pe ceilalți. Au rezultat „ciocniri” între cele două tabere.
- 10.** La o întrunire publică, frunțași antisemiți pe de o parte învinuiesc pe evrei că sunt neasimilabili, iar pe de altă parte cer excluderea evreilor din școlile publice.
- 26, Galați.** Aniversarea a 35 de ani de existență a Societății de binefacere a meseriașilor israeliți.

August

- 1, București.** Se redeschide școala de meserii „Ciocanul” din București, cuprinzând trei secții: mecanică, lăcătușerie de artă și tinichigerie de artă.
- 14, Ploiești.** Fiul răposatului Rabin Brezis, care studiază teologia la Seminarul din Paris și urmează a-i succede tatălui său, a sosit în localitate.

- 15, **București.** A fost inaugurată Sinagoga Mare (Templul Nou), care a beneficiat de lucrări de construcții și renovare.
- 16, **Focșani.** La școala israelito-română de fete are loc conferința Asociației tinerilor intelectuali din România.
16. În ciuda propagandei antisemite, piesa *Manasse* continuă a avea „priză” la public, fiind prezentată pe scenele teatrelor de vară. Astfel, piesa a fost jucată și în grădina „Ambasador” din București, beneficiind de concursul maestrului Nottara.
- 29, **Bacău.** A avut loc prima audiere muzicală a cercului „Mizmor”, în localul școlii „F. Klein”.

Septembrie

- 3, **Iasi.** Curatorul azilului „I. Ch. Daniel” a organizat o solemnitate în amintirea marelui filantrop.
- 3, **Brăila.** Are loc alegerea comitetului a nou înființata Societate de binefacere „Baron Henry de Rotschild” din localitate.
- 17, **Iasi.** S-a format o Asociație artistică cu denumirea „Menorah”, care își propune a difuza prin mijloace grafice „tot ceea ce înseamnă iudaismul modern”.

Octombrie

- 4, **București.** În sala bibliotecii „Saniel Marcus” au loc și ședințele cercului sionist „Idealul”.
- 4, **Buzău.** Crearea unei societăți „Junimea israelită”, având ca scop dezvoltarea culturii muzicale.
- 4, **Iasi.** În localitate a luat ființă un „Turn Verein Evreesc” sub denumirea „Harpha – Cerc sportiv, muzical și literar”. Are 120 membri.
4. Aniversarea a 20 de ani de funcționare a cantinei școlare „Ghedale și Malca Brayer” din București.
4. „Din durerile neamului” – ziar condus de un grec și un bulgar: instigă contra evreilor.
- 8, **Galați.** Anuarul Școlii comerciale superioare din Galați pe 1908/1909, publicat de directorul școlii I. G. Munteanu, relevă că în cei 11 ani de existență, școala a fost frecventată de 1.158 elevi, din care 1.013, adică 88%, au fost români și 145, adică 12%, au fost evrei și străini.
9. „Hilfsverein der deutschen Juden” a hotărât a subvenționa în anul școlar 1909-1910 școlile „Cultura” și „Reschit Daat Ronetti-Roman”, precum și Școala de meserii „Ciocanul”, căreia pe lângă subvenția anuală îi va acorda și sprijinul prin trimiterea de profesori germani de înaltă calificare.
9. Opinia profesorului Simionescu exprimată la deschiderea Universității: înfierează manifestările zgomotoase și violente și cere studenților antisemiți să învețe înainte de a face politică.

10. Se publică, în conformitate cu prevederile statutare, o a doua convocare a membrilor activi ai „Asociației Generale a Corpului Didactic Israelit din România”.
- 29, **Iași**. În „Opinia”, profesorul P. Bujor demască „antisemitismul grosolan” al lui A. C. Cuza.
- 31, **Iași**. Este criticat N. Iorga pentru naționalismul unilateral, potrivit căruia evreul este vinovat de toate relele.
31. Bilanțul Societății de gimnastică. În România există doar două societăți evreiești cu acest scop, „Aurora” (București) și „Prima societate sportivă” (Brăila).
- Iași**. Lupu Dichter, redactor la „Cronica Israelită”, este numit secretar de redacție la ziarele liberale „Viitorul” și „Voința Națională”, care, din păcate, cochetează cu antisemitismul cuzist.

Noiembrie

- 7, **București**. Cercul cultural al absolvenților de școli superioare „Th. Herzl” a avut o primă adunare.
- 12, **Focșani**. Constituirea „Asociației tineretului intelectual evreu din România” care are ca scop „tipărirea și răspândirea de cărți ieftine pentru popor”. Au participat reprezentanți din Iași, Ploiești etc.
- 13, **Berlin**. La congresul de stomatologie de la Berlin, la care au participat 2 000 de dentiști din toată lumea, România a fost reprezentată de dr. Lempart și dr. Krainic, ca delegați ai Ministerului Instrucției Publice.
- 15, **Pitești**. Inaugurarea Școlii israelite a Comunității evreiești.
- 20, **București**. Societatea „Cultura” a prezentat în cadrul unei adunări generale cea de a XVII-a dare de seamă și bilanțul general pe exercițiul 16 august 1908 – 15 august 1909.
- 20, **Iași**. Având în vedere meritele dovedite de defunctul filantrop Iacob von Neuschatz, comitetul societății filantropice „Caritatea” a decis ca societatea să poarte în viitor denumirea de „Caritatea, secția Iacob von Neuschatz”.
- 21, **București**. Presa evreiască relevă că ideea înființării comunității evreiești în Capitală se agită de mult, dar „scepticismul, blazarea, interesele personale divergente, împiedică concretizarea ei spre paguba colectivității”.
21. Gazetele arată că în fața taxelor exorbitante care se cer elevilor evrei în școlile statului, devine iminent ca în centrele populate cu evrei: Botoșani, Iași, Galați ș.a., să fie cel mai urgent înființate gimnazii și licee evreiești autorizate.
- 26, **Brăila**. Congresul institutorilor evrei din țară. Au prezidat Al. Z. Nestorianu și Scarlat Albrecht. Lucrările congresului au fost deschise de Nestorianu care a vorbit despre importanța asociației institutorilor evrei. Au urmat la cuvânt: M. Braunștein, care pledează pentru înjghebarea unei reviste ebraice, în special pentru institutorii de limbă ebraică, și I. L. Bercovici care vorbește despre necesitatea întăririi Asociației institutorilor. Scarlat Albrecht a

prezentat un raport asupra organizării asociației. Al. Z. Nestoreanu a prezentat gestiunea financiară. Congresul a aprobat gestiunea financiară și a descărcat Consiliul Central. S-a ales noul Consiliu Central: Al. Z. Nestoreanu (Brăila), Scarlat Albrecht (Botoșani), H. Goldenberg (Galați), Regina Schwarz (Brăila), H. Nacht (Brăila), I. D. Bally (București) și S. I. Wiclas (Brăila). Consiliul Central a delegat pe Al. Z. Nestorianu cu casieria asociației iar pe Scarlat Albrecht cu secretariatul general.

Buhuși. După o oarecare perioadă de frământări și disensiuni, se relatează că a fost instaurată o atmosferă de înțelegere și colaborare în cadrul comunității israelite din localitate.

Decembrie

4, Bârlad. Se anunță că începând din luna noiembrie 1909, comitetul școlar al Școlii primare de fete „Baroneasa de Hirsch” a înființat o școală de fete de nivel secundar cu trei clase.

4. Albert Misrachi a fost numit director general al Societății de asigurări „Generală”, în locul lui Ioseph Kahane, demisionat.

4. Noua lege sanitară cuprinde restricții privind acordarea dreptului de liberă practică pentru evreii cu diplome obținute în străinătate.

11. Colonii evreiești în Palestina. Reproducând informațiile cuprinse într-un referat al consiliului administrativ al Societății „I.C.A.” cu privire la dezvoltarea agriculturii în Palestina, este menționată și colonia Richon Zion cu coloniști din România.

11. Profesorul dr. V. Babeș, în „Noua revistă română”, critică prevederea din proiectul legii sanitare care urmărește interzicerea liberei practici de medic pentru evrei. V. Babeș demască această „măsură strâmbă și neumană”.

25, Hamburg. Congresul sionist internațional. Federația sionistă din România este reprezentată de 11 delegați aleși în ședințe ale secțiilor din țară: Heinrich Schein, dr. Helfant, dr. Niemirower, dr. Nacht, M. Schwartzfeld, dr. Steiner, J. Glasman, M. Duff, Ira Keiș, dr. Moscowitz și S. Pineles. Pe lângă aceștia, care activează în țară, au mai fost aleși sioniști români care domiciliază în străinătate. Participarea mișcării sioniste din România nu este exprimată numai prin prezența delegaților ei, ci mai ales prin rolul activ al acestora în desfășurarea lucrărilor. În principal, delegații mișcării din țară își afirmă simpatia și sprijinul pentru comitetul de acțiune al mișcării sioniste internaționale, care a inițiat și a organizat Congresul de la Hamburg. Delegații din țară, dr. Niemirower, M. Schwartzfeld și dr. Moscowitz, au fost aleși în Comitetul executiv al Congresului, iar Samuel Pineles între consilierii prezidiului Congresului. Dr. Nacht și M. Duff au ținut elocvente cuvântări.

27 – ianuarie 8, 1910. La sugestia Asociației filantropice „B’nai B’rith” s-a constituit la București Uniunea Evreilor Pământeni (U.E.P.), care își propune „obținerea cetățeniei românești pentru toți evreii țării”. Din primul comitet central fac parte: A. Stern – președinte, I. Brociner, M. Gaster, S. Halfon, I.

Sterian, dr. Erdreich, I. Hussar, J. Katz (înlocuit apoi de S. Labin) – secretar general.

Apar: Statutele Societății israelite de meseriași din Galați (fondată în 1875). N.B.: Primul statut, datând din 1896, se prezintă sub formă de manuscris și are diverse corecturi în creion.

Focșani, Galați. Apar primele cercuri ale organizației „Asociația Generală A Elevilor Zioniști” (A.G.A.E.Z.).

- Într-o gazetă ostilă evreilor se arată că nici un partid politic n-a creat un curent social favorabil evreilor. Au fost totuși și oameni politici care au luptat în acest sens: Costa-Foru, Epureanu, Boerescu; încă pledează din când în când în favoarea evreilor un: Bădărău, George Panu, Take Ionescu ș.a.
- Poetul Alexandru Macedonski face publică opinia sa în chestiunea evreiască. El ia poziție contra antisemitismului și arată aportul evreilor în toate domeniile.
- În cursul anului 1909 apar: Manolescu I. M., *L'evolution de la classe moyenne en Roumanie*; Antiin Ștefan - Wechsler H., *Fundamentul chestiunii sociale din România*, București, Imprimeria ziarului „La Roumanie”.

1910

Ianuarie

17, București. Marele Rabin Haim Bejerano, care a slujit 32 de ani în cadrul Comunității sefarde din localitate, fiind Prim Rabin și director al școlii, a fost sărbătorit la Templul Spaniol cu ocazia plecării sale definitive din țară, în Turcia.

31/februarie 13 – februarie 3/16. Congresul de reconstituire a Partidului Social Democrat din România (P.S.D.R.) și al sindicatelor adoptă programul (revedicări general-democratice, cu vot universal, legislație muncitorească, drept de asociere și de grevă, drepturi egale pentru femei, ziua de muncă de 8 ore, contract de muncă, salarii egale pentru femei și bărbați) și statutul partidului.

Februarie

6. Gh. Panu avertizează asupra pericolului pe care-l prezintă propaganda antisemită a lui N. Iorga și A. C. Cuza.

9, Buhuși. La Seminarul rabinic „Beth-Israeli”, condus de Marele Rabin Friedman, învață 60 de elevi împărțiți în 5 clase. Ei provin din toate colțurile țării; 30 sunt bursieri.

20. N. Iorga, în Parlament, cere ca presa să fie scrisă numai de români. În ripostă, alți parlamentari arată că Iorga și Cuza sunt germenii anarhici și nu presa.

21, București. Ședința culturală a Societății „Cercul Tinerilor Evrei”.

Mai

15, Iași. Directorul prefecturii și profesorul Codreanu au transformat instituțiile universitare în oficii de propagandă antisemită, susțin câțiva profesori universitari.

15. Gazeta „Neamul românesc pentru popor” a lui N. Iorga cheamă pe țărani la boicotarea negustorului evreu.
- 22, **Iași**. Bilanțul comitetului „Azilului de bătrâni” din Iași pe 1909 – primul an de existență a azilului.
- 22, **Roman**. S-a pus piatra de temelie a sinagogii pe locul celei ruinate.
22. „Cultura noastră” combate afirmația că evreii n-ar fi receptivi față de cultura română. Se arată contribuția evreilor în diverse domenii culturale.

Iunie

1. Încercând să atenueze interesul pentru problema evreiască al opiniei publice internaționale, A. D. Xenopol declară că evreii din România nu sunt la fel de evoluți ca cei occidentali. A. C. Sturdza, la rândul său, își exprimă mirarea față de „interesul evreilor occidentali pentru rămășițele kazarilor mozaizați și înapoiați din România”.
- 19, **București**. În editura ziarului „Critica” apare un studiu analitic însoțit de comentarii privind *Petiția* adresată de evreii pământeni Corpurilor Legiuitoare.

Iulie

- 10, **Buzău**. Comunitatea a intrat într-o nouă fază de când se aplică statutul întocmit cu sprijinul primarului Nicu Constantinescu, alegerea epitropilor fiind garantată prin vot secret.
- 25, **Galați**. Președintele Comunității, recent reales, B. Gottesman, se află la conducerea Comunității de 12 ani.

August

30. „Revista Democrației Române”, scoțând în evidență acțiunile emancipaționiste juste ale evreilor, arată că rezolvarea problemei evreiești stagnează și se intensifică mișcărilor antisemite, încurajate de guvern.

Noiembrie

- 21, **București**. Presa independentă combate afirmațiile antisemite, că evreii n-ar contribui la acțiuni filantropice, arătându-se că deși au de sprijinit propriile lor instituții, sprijină și acțiunile filantropice românești.
21. Apare broșura *Chestia evreiască*, de Alex. Iacovide, în care se combate politica de izolare față de evrei și se arată că evreii și-au avut aportul lor în toate domeniile.
- București**. Iau ființă: Liceul comercial și gimnaziul teoretic „Cultura”, Școala de fete „Focșăneanu”, Școala de fete „Dora Litman” ș.a.
- N. Iorga și A. C. Cuza creează Partidul Naționalist Democrat, cu un rol deosebit în vehicularea ideilor antisemite.
- Are loc reconstituirea Partidului Social Democrat din România. Abia în 1915, acest partid se va defini programatic și prin cele prevăzute la punctul 10, în care se cere acordarea de „depline drepturi pentru evreii indigeni, adică drepturi civile și politice, egale cu cetățenii români”.

- În cursul anului au apărut: Popovici, Aurel C., *Naționalism sau Democrație. O critică a civilizațiunii moderne*; Dichter, Lupu, *Chestiunea evreiască. Caracterul și soluția ei*, Iași; *Dreptate. Chestia evreilor din România, de un grup de evrei pământeni*, București, „Speranța”, Inst. Arte Grafice; *Petiția evreilor pământeni adresată Corpurilor Legiuitoare*.

1911

Ianuarie

- 14, București.** Consiliul reprezentanților comunităților israeliților de rit spaniol publică darea de seamă pe ianuarie 1909 – iunie 1910.
- 14, Iași.** Comitetele școlare unite împreună cu Asociația corpului didactic israelit au adresat câte un memoriu Ministerului Instrucțiunii Publice în chestiunea anteproiectului elaborat de fostul ministru Spiru Haret.
- 20, Târgoviște.** Adunarea generală a enoriașilor evrei din localitate a ales un comitet al comunității.
- 21, Iași.** Curtea Secția a II-a de Iași a declarat abolit jurământul „More Judaico”.
- 23, București.** Societatea Fraterna „Dr. Barasch”, fondată în 1872, serbează a 40-a aniversare a existenței sale.
- 27, București.** Spiru C. Haret și dr. I. Istrati critică studenții antisemiți care au împiedicat-o pe artista evreică Rozes să joace la Teatrul Național.

Februarie

- 1, București.** Consiliul de administrație al Societății „Căminul cultural și umanitar al israeliților români” s-a întrunit și a hotărât ținerea adunării generale în ziua de duminică, 27 februarie.
- 11, Piatra Neamț.** Samsony junior a donat biblioteca decedatului său tată, reputatul B. Samsony, ca fond de bază al bibliotecii populare recent fondate.
- 11, Botoșani.** Sunt 30 de societăți de binefacere – credit, economice, lectură etc. – sprijinite cu fonduri evreiești. Societatea de binefacere „Lumina vieții”, fondată în decembrie 1908, a subvenționat la început azilul de infirmi de pe lângă Spitalul israelit, ai cărui pensionari primeau de la societate îmbrăcăminte și alimentele necesare.
- 18, București.** Adunarea generală a „Uniunii Femeilor Israelite”.
- 18, București.** Societatea „Ghemilat Chassadim” a sărbătorit a 55-a aniversare a existenței sale.
- 18.** P. Carp, într-un interviu acordat ziarului „Figaro”, recunoaște că obligațiile luate față de evrei prin Tratatul de la Berlin n-au fost respectate.
- 21, București.** Societatea „Ezra Bezaroht” serbează a 40-a aniversare de la înființare.
- 25.** Până la promulgarea unei legi a învățământului privat, Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii a hotărât să se susțină examen pentru atestarea provizorie a învățătorilor și a institutorilor de limbă ebraică în școlile israelite, aziluri confesionale și școli primare.

27, **București**. Societatea „Căminul cultural și umanitar al israeliților români” s-a întrunit în adunare generală.

Martie

11, **București**. S-a întrunit Marele Consiliu al Comunității israeliților de rit spaniol, sub președinția lui I. S. Halfon, spre a alege pe rabinul Comunității.

20, **București**. Prin Decret-regal, apărut în „Monitorul Oficial”, Comunitatea israelită a Templului Coral din București a fost autorizată să accepte donația ce i s-a făcut de Max Asiel, rentier.

Aprilie

1, **Brăila**. H. L. Scheffer a donat 40.000 lei și terenul necesar pentru gimnaziul evreiesc pe care comunitatea a proiectat a-l înființa.

1, **Tg. Neamț**. Arnold Weinrauch a clădit cu bani proprii o școală israelită primară pe care a și dotat-o complet. Are loc festivitatea de inaugurare.

15. P. Carp este criticat în Senat pentru a fi ridicat problema evreiască, de natură internă, într-un interviu acordat unui ziar străin.

17, **Ploiești**. A avut loc, cu deosebită solemnitate, punerea pietrei fundamentale a Templului Coral.

24, **Focșani**. A avut loc alegerea noului comitet al Epitropiei comunității pentru cinci ani.

Mai

6, **București**. Predica dr. I. Niemirower la instalarea sa ca Șef Rabin al Comunității sefarde.

20, **Tecuci**. S-a decis clădirea unei școli israelite.

Iunie

3, **Brăila**. Consiliul comunal a admis să vândă Comunității israelite terenul cerut pentru extinderea cimitirului.

3, **Focșani**. Societatea sionistă „Zeirei Israel dr. TH. Herzl” își serbează 6 ani de existență.

10, **București**. Punerea pietrei fundamentale a noului local al școlii comerciale „Cultura”.

24, **Tg. Neamț**. Darea de seamă despre activitatea Comunității israelite pe perioada octombrie 1910 – iunie 1911.

Iulie

1, **București**. Din inițiativa cantorului Alberto della Pergola a fost fondată Societatea corală israelito-spaniolă.

1, **Fălticeni**. Se reamintește trecutul comunității într-o festivitate ad-hoc. Evreii din localitate constituie populația covârșitoare a târgului încă din primii ani de la întemeiere. Recensământul din 1820 indică 329 de dajnici evrei, toți supuși austrieci.

10, **Craiova**. S-a votat bugetul de venituri și cheltuieli a Comunității israelite de rit occidental pentru anul curent.

14, Iași. S-a pus piatra fundamentală a cantinei „Isac și Amalia Gelzer”.

15, Iași. Are loc inaugurarea clădirii donată de Moritz Wachtel pentru un gimnaziu evreiesc.

15. S-a deschis colonia de vacanță a elevilor israeliți din București, prin îngrijirea Lojilor „B’nai B’rith”.

22, Iași. Ministerul a aprobat pentru anul școlar 1911/1912 funcționarea gimnaziului „Moritz și Beti Wachtel”, sub conducerea lui A. Steuerman. Corpul didactic cuprinde profesori secundari de la școlile statului, recrutați dintre elementele cele mai dotate.

August

10, Pașcani. Are loc inaugurarea localului noii școli israelito-române.

Octombrie

2. Are loc inaugurarea gimnaziului evreiesc din Brăila, înființat de Comunitate.

Decembrie

17, Iași. S-a ținut o ședință de „Toynbee-Hall”, la care A. L. Zissu din Piatra Neamț a ținut o conferință de deschiderea unui curs de istoria literaturii ebraice.

27, Ploiești. Are loc inaugurarea „Bibliotecii populare evreiești”.

- U.E.P. dă publicității textul intitulat „Memoriul rezerviștilor români de confesiune mozaică, adresat M. S. Regele”.
- U.E.P. organizează un serviciu de contencios juridic pentru a-i ajuta pe evrei împotriva arbitrarului administrației.
- I. J. Niemirower se mută la București, angajat fiind ca rabin al Comunității sefarde locale și director al școlii din cadrul acesteia, devenind și predicator de orientare modernă la „Cahal Grande”, pe postul rămas vacant după plecarea rabinului H. M. Bejerano în Turcia. După 1919, I. J. Niemirower devine Șef Rabinul U.C.E. din Vechiul Regat, apoi Șef Rabin al F.U.C.E. din România și Șef Rabin al cultului mozaic și reprezentant al acestuia în Senatul român.

În cursul anului apar: J. B. Brociner, *Chestiunea evreiască așa cum este ea rezolvată*; idem, *Drepturile evreilor dobrogeni*; A. Ellman, *O voce din Dobrogea*; *Cuza Vodă și Mihail Kogălniceanu în chestia evreiască* (cu prilejul dezvelirii monumentelor lor la Iași).

1912

Ianuarie

1, Vaslui. Întrunire a evreilor pământeni.

13, Iași. Biblioteca „Zion” a publicat în broșură conferința lui M. Nordau, *Iudaismul în secolele XIX și XX*, prezentată la al IX-lea Congres sionist, la Hamburg.

- 13, **Buzău**. Loja „Viitorul” își serbează a 38-a aniversare.
13. La aniversarea a 50 de ani de viață a lui C. Mille se relevă curajul acestuia pentru apărarea cauzei evreilor.
- 15, **București**. Trupa Segalescu a dat o reprezentație la Teatrul Lieblieh (Jignița), cu opera *Regina din Saba*. În seara de 24 ianuarie s-a reprezentat piesa *Timpurile Mesiei*, de Goldfaden.
- 20, **București**. Într-o convorbire cu dr. I. Niemirower, principele Ferdinand dezaprobă intoleranța religioasă.
- 20, **București**. La Primăria Capitalei s-au împărțit lemne de foc pentru săraci din fondul lăsat în acest scop de maiorul Maiman-Hecht, care a decedat. Prin testament se prevede că jumătate din săracii ajutați să fie evrei și jumătate români.
- 20, **Vaslui**. În înțelegere cu directorul gimnaziului de stat, s-a înființat, din inițiativa președintelui comunității, un curs de limba ebraică și de religie mozaică pentru elevii evrei din clasele I-III.
20. Evreilor dobrogeni li se aplică aceleași criterii de încetățenire ca și altor naționalități, afirmă gazetele.
20. La cererea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice s-a instituit o comisie formată din dr. Beck – președinte, dr. Niemirower, dr. Nacht, rabinul Landau, dr. Brezis și I. D. Bally pentru a se întocmi un program analitic de predare a limbii ebraice și a religiei mozaice.
20. O măsură dăunătoare pentru școlile israelito-române: circulara prin care se interzice folosirea sălilor școlilor pentru serbări, baluri și întruniri.
20. Uniunea Evreilor Pământeni a intervenit pentru suprimarea măsurii arbitrară luate de minister care obligă pe profesorii de limba ebraică, ce aveau autorizație de predare, să dea un nou examen.
27. Regele mulțumește pentru urările de bine transmise de Uniunea Evreilor Pământeni.
27. Ziarele democratice salută achitarea lui Em. Socor în procesul de calomnie intentat de A. C. Cuza. Plagiatul acestuia din urmă a fost dovedit de pârât.

Februarie

- 3, **București**. Cercul „Idealul” a ținut o ședință literară la biblioteca „Saniel Marcus”, iar cercul „Ber Bino” o ședință literară la școala „Lumina”.
- 3, **Iasi**. A. L. Zissu, Gropper și S. Lazăr au constituit un cerc literar evreiesc.
3. A. C. Cuza refuză judecata unui juriu de specialitate pentru a examina acuzațiile de plagiat.
3. Costa-Foru combate antisemitismul declanșat de procesul Cuza– Em. Socor.
3. Dezbateri în Cameră privind legislația de indigenare. S-au propus unele facilități care să grăbească acordarea indigenatelor.
3. Discuții în Cameră privitoare la capitalul „străin” în industrie.
3. Într-un articol semnat de C. Bacalbașa în „Lumea economică” se arată importanța capitalului zis „străin” pentru o țară în curs de dezvoltare.

3. Legea pentru încurajarea industriei limitează numărul străinilor ce pot fi angajați. Evreii sunt considerați străini.
- 10, **București.** O mulțime apreciată la 2.000 de persoane a participat la înmormântarea filantropului Filip A. Focșăneanu. Discursul funebru a fost rostit de dr. I. Niemirower. Într-un necrolog, Mina Cusiner relevă calitățile de organizator puse de defunct în slujba școlii pe care a înființat-o, asigurându-i bunăstarea materială și prestigiul acordat corpului didactic.
- 17, **București.** Adunarea generală a membrilor „Cercului medical” a ales un comitet alcătuit din dr. Leo Ettinger – președinte, dr. Rubin Segal – vicepreședinte.
- 17, **București.** A. Magder a fost primit în audiență de ministrul C. Arion, căruia i-a înmănat, în numele „Uniunii generale a corpului didactic israelit”, un memoriu cuprinzând doleanțe ale școlilor și institutorilor afiliați.
- 17, **București.** Cu ocazia dezbaterii legii pentru încurajarea industriei naționale, ministrul Nenițescu a declarat că – conform art. 4 – supușii români, cât și cei ce renunță la supușenia străină, se consideră români în ce privește dispozițiile legii.
24. A. Teodorescu, în „Lupta economică” cere reglementarea și nu desființarea comerțului ambulant practicat, îndeosebi, de evrei.
24. Dr. Istrati pledează pentru înfrățirea tineretului evreu cu cel român.
24. Mai multe persoane din România au făcut donații Societății „Mensa academica judaica” din Viena, la a cărei cantină iau prânzul zilnic 50 de studenți, dintre care unii din România.
24. Se apreciază favorabil includerea evreilor în procentul de 75% români prevăzut de legea industrializării, precum și încurajarea participării capitalului străin.
26. A avut loc adunarea generală a Societății de ajutor reciproc „Dr. I. Barasch”. S-au decernat medalii fondatorilor societății, s-a adoptat noul statut.

Martie

- 2, **București.** Ținând seama că în prezent există o „Asociație generală a corpului didactic”, sub conducerea lui Al. Z. Nestoreanu și Scarlat Albrecht, o altă „Asociație a corpului didactic” la Iași, și că mai există și o a treia Asociație, este necesară fuzionarea tuturor acestora într-o singură Asociație care să reprezinte întregul corp didactic israelit.
2. Actorul Cârjă a cerut acordul lui A. C. Cuza pentru a interpreta rolul lui Manasse, la Iași. Având permisiunea acestuia, actorul a primit și autorizația Comitetului Teatrelor.
- 2, **București.** „Biruința”, referindu-se la memoriul Uniunii Evreilor Pământeni adresat regelui, este de părere că acordarea de drepturi evreilor va ridica România la nivelul țărilor civilizate.
2. Într-o scrisoare, tatăl regelui Carol se arată îngrijorat de situația evreilor din România și speră că fiul său va lua măsuri corespunzătoare.

2. În vederea unei temeinice reorganizări a școlilor israelito-române, „Uniunea generală a corpului didactic israelit” adresează Ministerului Instrucțiunii Publice un memoriu cuprinzând următoarele cereri: lărgirea cooperării institutorilor de limbă română; să se organizeze reuniuni la care să se țină conferințe și institutori din școlile israelito-române; să se asigure un fond de pensii; să se elibereze certificate pe bază de examen și la școlile evreiești; să se aprobe un program în limba și cultura ebraică; să se instituie un consiliul compus din reprezentanți ai școlilor israelito-române.
2. Se amintește că o lege din 1878 dădea drepturi evreilor de a fi alegători comunali. Legea a fost abrogată, fiind considerată anticonstituțională, și de atunci evreii nu se mai bucură de acest drept.
- 9, **București**. A fost deschisă expoziția pictorului „impresionist” M. Mutzner și se bucură de succes.
- 9, **București**. Mihail Sturdza, în răspunsul dat la memoriul Uniunii Evreilor Pământeni, îi învinuiește pe evrei „c-au adus țara la asuprire economică și politică”. U.E.P. combate aceste afirmații.
- 16, **București**. Delegații Comunității evreiești de rit spaniol, dr. I. Niemirower și I. M. Cohen, au fost primiți de Mitropolitul Primat.
- 16, **București**. Reprezentanța Uniunii Evreilor Pământeni a adresat Ministerului Instrucțiunii Publice un memoriu, arătând că proiectul de lege prin care se admit elevi în școlile medii în limita locurilor disponibile, după satisfacerea cererilor românilor și contra unor taxe apreciable, este vexatoriu.
- 16, **Panciu**. Secretariatul comitetului central al Organizației pentru limba și cultura ebraică, cu sediul la Panciu, anunță lansarea unui Apel către cunoscătorii limbii ebraice să sprijine răspândirea ei în rândul populației evreiești.
16. „Egalitatea” combate părerile lui Horia Carp, publicate în „Curierul Israelit”, privind nivelul nesatisfăcător al presei israelite.
16. „România muncitoare” condamnă atitudinea lui C. Stere față de problema evreiască.
- 30, **București**. Reprezentanța U.E.P. a hotărât să înființeze, pe lângă arhiva ei, o secție istorică în care să se păstreze toate documentele privind istoria evreilor din România.
- 30 **Iași**. „Evenimentul”, organul Partidului Conservator din Iași, are aprecieri bune despre piesa *Manasse*.
- 30, **Iași**. Judecătoria Oculului I Iași și ambele Curți de Apel au condamnat la amenzi pe rabinul S. Taubes fiindcă acesta a refuzat să îndeplinească formele religioase pentru prestarea jurământului „More Judaico”.
- 30, **Iași**. Studenți antisemiți se opun admiterii în spitale a medicilor evrei.
30. A murit dr. I. Seidmann, cel care a înființat primul gimnaziu evreiesc în Capitală și a fost mai mulți ani directorul acestuia.
30. Horia Carp a acceptat sarcina ca, în perioada aprilie-iunie, să viziteze comunitățile evreiești din țară pentru a arăta în largi adunări scopul Uniunii Evreilor Pământeni.

30. „Noua revistă română” pledează pentru adevăratul naționalism, dezbărat de antisemitism, singurul care e în folosul întregii societăți.

Aprilie

- 6, **București.** Curtea de Casație a casat sentința de condamnare a rabinilor I. Niemirower și Taubes pentru refuzul de a asista la jurământul „More Judaico”.
6. La Congresul Comisiunii internaționale de petrol, oameni de știință evrei din România, L. Edeleanu și Eisenmann, au prezentat lucrări care s-au bucurat de succes și au formulat propuneri care au fost acceptate în unanimitate.
6. Mihail Sadoveanu are cuvinte de laudă pentru exploratorul inginer Popper.
- 13, **București.** Date comparative privind falimentele arată că numărul falimentelor evreiești este relativ mic.
13. Într-un articol de I. Nădejde, apărut în „Dimineța”, se critică legea pașapoartelor, care va îngreuna deplasarea negustorilor evrei peste graniță.
27. Aurel Hecht-Candrea a ținut o conferință la „Societatea filologică” despre păstoriți, în care a expus teze originale privind evoluția civilizației românești.
27. Poetul D. Anghel cere revocarea ordinului de expulzare a scriitorului evreu Clarnet.

Mai

- 4, **Bacău.** Ia ființă biblioteca secției „Chowewe Zion Ed. Rothschild”.
- 4, **Bacău.** Societatea de ajutor reciproc „Agudas Habonim” a sărbătorit a 21-a aniversare.
4. În ziarul „România muncitoare”, dr. Rakovski califică antisemitismul drept o rușine a timpului și cere muncitorilor să nu admită în rândurile lor ura de rasă.
4. Revocarea expulzării publicistului Clarnet.
- 11, **Bacău.** Karl Wolfschaut, originar din Bacău a absolvit școala rabinică și a luat titlul de doctor în filosofie la Facultatea din Praga.
- 18, **București.** La inaugurarea școlii „Cultura”, delegatul ministerului, Meissner, cere intensificarea activității pentru o apropiere mai mare între locuitorii țării.
- 18, **București.** La Salonul oficial deschis recent expun printre alții și Arthur Mendel și Lucia Rechnberg.
25. Cauzele tulburărilor din 1907 au fost economice și nu antisemite. Manifestările au fost mai evidente în Muntenia, contra arendașilor români, remarcă ziarele la cinci ani după consumarea evenimentelor.

Iunie

- 1, **Iasi.** Protest contra interzicerii ținerii unei întruniri a meseriașilor evrei și contra brutalităților săvârșite de poliție pentru a împiedica respectiva întrunire.
1. Se cer îmbunătățiri la legea meseriilor, astfel ca evreii să fie considerați egali cu românii la obținerea de comenzi de lucrări.

I. N. Băilescu, în „Universul”, arată rolul important al evreilor în transformarea economică a țării.

15, **Brăila**. Trupa israelită, sub conducerea lui Segal și Schilling, încep să prezinte spectacole în grădina „Luvru”.

22, **Iași**. Trupa Segal și Iosif Etinger dă reprezentații în grădina „Tanasache”.

29, **Bârlad**. În timp ce se reprezenta drama *Manasse*, cu Nottara în rolul principal, în grădina „Gabor”, un grup de huligani au aruncat cu pietre.

Iulie

6, **Iași**. În comitetul sindical al medicilor, nou ales, care îl are ca președinte pe dr. Manicatide, fac parte și: dr. Apotheker – secretar general, dr. Burstin – membru, dr. Akerman – secretar de ședință.

13. Comunitatea evreiască din Brăila organizează o colonie școlară la Tg. Ocna.

20. Matei Rusu (Feinsilber), literat originar din Iași și stabilit la Paris, a precizat că drama *Un soir de Paques*, reprezentată la Paris, este preluată după nuvela lui I. L. Caragiale.

27, **București**. Școala primară de fete „Instrucțiunea” a fost frecventată de 400 de elevi și funcționează în condiții bune, într-un local corespunzător. Se predau, în afara limbii române și limbile ebraică, germană și franceză.

27. S. Labin a publicat un articol în care atrage atenția asupra stării culturale alarmante a populației evreiești. A scăzut numărul de elevi și studenți evrei.

August

10, **Vaslui**. La cinematograful „Gaumont” s-a reprezentat, în folosul bibliotecii secției sioniste „Idealul”, filmul *Ieșirea evreilor din Egipt*.

17, **Bacău**. A încetat din viață Léwy Mendelsohn, un cunosător de seamă al literaturii ebraice.

17, **Iași**. Adolf Magder, președintele Uniunii Generale a Corpului Didactic israelito-român din Iași, a intervenit pe lângă ministrul de război Argetoianu pentru a include în dispozițiile privitoare la concentrarea corpului didactic din școlile publice, la manevre, și personalul didactic al școlilor israelito-române.

17. În urma unei consfătuiri, s-au pus bazele „Uniunii studenților evreo-români din țară și străinătate”.

24. S. Goldfarb, președintele comitetului școlii „Instrucțiunea” a desăvârșit organizarea pedagogică a acestei instituții, anexându-i un curs frobelian, pe care l-a pus sub conducerea unei absolvente a seminarului pedagogic din Berlin.

31. „Curierul israelit” susține, în continuare, că starea culturală a evreilor din țară s-a înrăutățit, contrar părerilor lui Schwarzfeld și ale ziarului „Egalitatea”, care afirmă că nivelul de cultură al coreligionarilor este înfloritor.

Septembrie

7, **București**. Datorită caracterului din ce în ce mai antisemit al manifestărilor „Ligii culturale”, numărul evreilor care participă la acțiunile ei este în scădere.

- 21, București.** La Teatrul Jignița s-a reprezentat piesa *Neguțatorul din Veneția* de W. Shakespeare, având în rolul principal pe Albert Segalescu.
- 21, Buzău.** Deoarece la liceul local au putut intra puțini elevi evrei, s-a hotărât înființarea primei clase de învățământ secundar la școala israelită susținută cu concursul material al comunității.
- 26 – octombrie 9.** Izbucnește primul război balcanic între Alianța Balcanică (Bulgaria, Serbia, Grecia, Muntenegru) și Imperiul Otoman. România se declară neutră, cu anumite rezerve. Războiul s-a încheiat cu victoria coaliției antiotomane (17/30 mai 1913).
- 28, București.** La prima ședință a Congresului institutorilor publici, Marcu Koritzer, președintele Asociației corpului didactic israelit, mulțumește pentru invitarea și a institutorilor evrei la acest congres.
- 28, Dorohoi.** S-a deschis o școală israelită în care învață 600 de elevi.
- 28, Vaslui.** S-a constituit un comitet provizoriu pentru înființarea unui cerc de cultură, care va purta numele „Junimea”.
- 28.** La sinagoga „Gaster”, A. E. Gaster a ținut o cuvântare, arătând daunele pe care le aduce acțiunea protestantă care convertește atât evrei tineri, cât și maturi.
- 28.** „Curierul Israelit” face unele insinuări privind corectitudinea lui M. Schwarzfild care, cu un an în urmă, a fost denunțat Parchetului că și-a însușit averea Societății istorice „Iuliu Barasch”. Acuza nu a fost dovedită.

Octombrie

- 5, Săveni.** I. Astruc, reprezentantul I.C.A. în România, a vizitat împreună cu Iacob Engler, președintele comunității, școala israelito-română.
- 5.** În Bucovina se face simțită și în acest început de an școlar tendința de a educa copiii în spirit tradițional. Deși școlile statului nu sunt închise pentru copiii evrei, părinții își trimit copiii în școli evreiești.
- 12, București.** A apărut cartea de citire (Hazoreia) de A. S. Gold, continuare a abecedarului *Lison ha-Zahor*. Manualul se bazează pe metode de învățare a limbii ebraice ca limbă vie.
- 12, Dorohoi.** Trupa israelită de operetă, sub conducerea lui I. Gluckmann, a dat câteva reprezentații în localitate.
- 13.** Încep ostilitățile între coaliția Bulgaria, Serbia, Grecia, și Turcia, pentru împărțirea Macedoniei. După trei săptămâni, Poarta otomană este învinsă. Va cere armistițiu la 3 decembrie 1912, dar războiul va fi reluat, prin venirea la putere a lui Enver Pașa. Turcii vor capitula în curând la Adrianopol. Pacea semnată la Londra (30 mai 1913) va consacra abandonarea de către Turcia a întregii sale părți europene – cu excepția unei mici părți din Tracia. Nemulțumirile provocate de împărțirea Macedoniei au declanșat al doilea război balcanic: grecii, sârbii și românii contra bulgarilor. Armata română trece Dunărea la 14 iulie 1913 și înaintează spre Sofia. Cadrlaterul este ocupat de români. După numai două săptămâni, bulgarii cer pace consimțind la noua împărțire a Macedoniei în favoarea sârbilor și grecilor și la cedarea

Cadrilaterului în favoarea României. Pacea se încheie la București, la 10 august 1913. Evreii din Cadrilater se bucură de un statut civico-politic special, în asemănare cu cei dobrogeni.

19, București. Din inițiativa Lojilor „B'nai B'rith” din Capitală, s-a constituit Societatea anonimă „Armonia”, pentru clădirea unei săli de spectacole și întruniri.

19, București. Dr. I. Niemirower arată că Universitatea populară nou creată își are adânci tradiții în religia mozaică și în cultura evreiască. Scopul acestei instituții este popularizarea și democratizarea culturii.

19, București. La școala „Moria”, A. E. Gaster, președintele Societății „Moria”, a primit o medalie de aur ca răsplată pentru 12 ani de muncă neîntreruptă pentru bunul mers al școlii, cât și pentru cei 58 de ani dedicați binelui obștesc.

Noiembrie

2, București. Asociația Corpului didactic israelit din Capitală a ținut o adunare generală la care o comisie a depus un raport prin care se aprobă aderarea la Adunarea generală a corpului didactic israelit din țară, Asociația din Capitală urmând a exista în continuare ca o organizație locală.

16, București. Alberto della Pergola, cantorul Templului spaniol din Capitală, a dat un concert la Ateneu.

16, Buhuși. I. Astruc a vizitat școala israelită din localitate și și-a exprimat mulțumirea pentru cele constatate.

16, Craiova. La Teatrul Național din Craiova urma să se dea o reprezentație cu concursul actorului Al. B. Leonescu. Datorită agitației provocate de ziarul antisemit „Apărarea Națională”, reprezentația nu a avut loc.

30, București. Ia ființă Societatea „Tinerimea filantropică”.

30. Serbări școlare de Hanuca la Focșani, Pitești, Buzău, Dorohoi, Tg. Neamț ș.a.

Decembrie

7, București. Consiliul profesoral al Facultății de Litere din București a admis în unanimitate ca profesor de filologie romanică pe I. A. Candrea.

10, București. S-a alcătuit în Capitală un grup de tineri evrei care se intitulează „Grupul tinerilor români fără drepturi”.

14, Brăila. S-a înființat un cerc literar, artistic și muzical, cu numele „Cultura”.

17. U.E.P. prezintă regelui, Guvernului și Parlamentului un memoriu în care se exprimă solidaritatea evreilor cu interesele poporului român, voința lor de a se înrola sub drapel la prima chemare.

26, Ploiești. Societatea de binefacere „Chesed șel Emeth” și-a serbat al 18-lea an al existenței sale.

➤ În preajma izbucnirii războaielor balcanice, problema situației populației evreiești revine în actualitatea politică. Evreii revigorează curentul emancipaționist, iar oamenii politici progresiști se gândesc la iminența unor reforme – agrară, electorală etc., printre care și modificarea statutului civic al israeliților români.

- În presa evreiască apar sub semnătura lui Horia Carp ș.a. o seamă de articole în care se cere egalitate de tratament pentru evreii înrolați în armată, precum și drepturi civice pentru toți coreligionarii – articole întâmpinate cu ostilitate de oficiioasele liberale și conservatoare; vor continua și în anul următor.
- „Jewish Colonisation Association” (I.C.A.) a ajutat școlile evreiești din România în 1911 cu sume din care s-au construit 29 clădiri și au fost subvenționate 40 de școli în care învață 9.250 elevi.
- Statisticile consemnează că la o populație totală de 7.900.000, populația evreiască din România numără 239.967 persoane (3,3%).

1913

Ianuarie

- 4, **Bârlad**. Trupa israelită Segalescu și Segal a dat o reprezentație teatrală cu opereta *Timpurile Mesiei*.
- 4, **București**. Începe sezonul de ședințe săptămânale la Toynbee-hall.
4. Moartea lui Spiru Haret – impresia produsă în rândul populației evreiești.
- 11, **București**. Asociația didactică din Capitală și-a început activitatea sub președinția lui H. Iacob, inginer și profesor la Gimnaziul evreiesc. S-a hotărât o conlucrare cu celelalte două asociații didactice israelite și s-a constituit un Consiliu central interimar cu membrii din Capitală și din provincie.
- 11, **Iasi**. Asociația studenților evrei a convocat o întrunire pentru a înainta un memoriu Senatului universitar în vederea admiterii studenților evrei la alegerile ce urmează să aibă loc la Centrul universitar.
11. Conjoint Jewish Committee trimite ministrului Afacerilor Străine al Marii Britanii, Sir Eduard Brey, o scrisoare prin care cere ca Anglia să condiționeze sprijinul acordat României – în ce privește interesele ei în Balcani – de respectarea art. 44 privind evreii, din Tratatul de la Berlin.
11. Gazetele evreiești publică scrisoarea adresată de David L. Alexander și Claude G. Montefiore ministrului englez de externe, în privința ameliorării situației civico-politice a evreilor din România.
14. Levis Marshall, președinte al American Jewish Committee îl sezisează pe președintele Statelor Unite, W. H. Taft, și la 28 martie pe noul președinte W. Wilson, asupra necesității condiționării unor interese românești în războiul balcanic de o anumită atitudine pozitivă a României în soluționarea revendicărilor civico-politice evreiești din această țară.
- 25, **Constanța**. Noul templu israelit din localitate, terminat în 1912 și recepționat acum patru luni, este amenințat cu prăbușirea. O anchetă urmează să elucideze cauzele.

Februarie

- 1, **București**. Institutul „A. L. Goldenberg”, fost „Ed. Ludwig”, la al 50-lea an al existenței sale, cu care ocazie direcțiunea școlii publică un istoric exhaustiv.

1. Consiliul Central al Societății generale a corpului didactic israelit din România, ca răspuns la adresa 16512 din 20 decembrie 1912, a întocmit un memoriu privitor la învățământul particular. Se arată: „Dacă statul ar putea și ar voi să primească copiii noștri în școlile publice, am fi foarte mulțumiți, închizând aceste școli” (particulare).
- 2, **Iasi**. La ședința de Toynbee-hall a fost susținută conferința lui A. L. Zissu despre poezia lui Ch. N. Bialik.
- 8, **Galați**. Secția sionistă „Sam. Pineles” ține regulat, în fiecare sâmbătă seara, ședințe culturale.
- 10, **Brăila**. Secțiunea locală a U.E.P. a ținut o întrunire publică. Au asistat și dr. H. Erdraich, I. Hussar și S. Latner din București. Pe o formulă asemănătoare s-au desfășurat întruniri U.E.P. și în numeroase alte orașe.
- 10, **București**. În *Buletinul Consiliului reprezentanților* se publică darea de seamă pe perioada 1 iulie 1911 – 30 iunie 1912 a Comunității de rit spaniol. Adunarea generală declară că au trecut patru ani de când Comunitatea este unită sub o singură conducere.
- 10, **Craiova**. A avut loc adunarea generală ordinară a membrilor secțiunii locale a U.E.P. S-a ales noul comitet.
- 10, **Focșani**. Tineretul evreiesc a început să activeze intens în mișcarea sionistă. Secțiunile sioniste din localitate au organizat un festival consacrat în întregime poetului ebraist Bialik și poetului idișist Morris Rosenfeld.
- 10, **Huși**. A avut loc adunarea generală a secțiunii locale a U.E.P., la ordinea de zi fiind raportul delegatului care va lua parte la Congres.
- 10, **Iasi**. Întrunire convocată de U.E.P.
- 11, **București**. Asociația Generală a Corpului didactic israelit din România, Consiliul central interimar, constată un număr de peste 230 adeziuni de la acest for.
- 21, **Săveni**. A avut loc o întrunire a comitetului U.E.P. în care s-a decis a se lansa lista de subscripție pentru flota națională.
- 22, **București**. Reprezentanța U.E.P. a depus la Banca Națională un prim vărsământ rezultat din colectele făcute până acum de către comitetele locale din provincie.
- 22, **Focșani**. Majoritatea comitetului local ales al U.E.P. o formează sioniștii.
- 22, **Iasi**. În cadrul activității U.E.P. din localitate, studenții au ținut o întrunire la Sinagoga Mare.
- 23, **Adjud**. A avut loc o întrunire publică cu scopul de a se organiza în localitate o secțiune a U.E.P.
- 24, **Roman**. A avut loc o adunare generală a secțiunii locale a U.E.P.
- 24, **Tulcea**. A fost ales noul comitet al Epitropiei Comunității israelite.
24. Grupul tinerilor evrei pământeni continuă prodigioasa sa activitate de propagandă pentru răspândirea ideii U.E.P. în masele largi.

- În cursul lunii sunt trimise o seamă de scrisori privind sprijinul necesar pentru cauza politică a evreilor din România: N. Leven (președinte al A.I.U.) către ministrul de externe al Franței; Adolf Stern (președinte al U.E.R.) către N. Leven; N. Leven către L. Luzzatti ș.a.

Martie

- 2, **Piatra Neamț.** Se deschide prima expoziție a obiectelor Școlii de artă și meserii „Bezalel” din Ierusalim, în localul bibliotecii „S. Samsoni”.
 - 3, **București.** Cercul sionist „Idealul” a început o serie de ședințe culturale de propagandă sionistă.
 - 3, **Ploiești.** Întrunire sionistă la care a asistat un public numeros, convocată de tineretul ploieștean evreiesc dornic de a reînvia în localitate mișcarea sionistă.
 - 10, **București.** Consiliul Central interimar al Asociației generale a corpului didactic israelit a ales ca organ de presă al asociației ziarul „Curierul israelit”, care va publica de aici înainte toate informațiile referitoare la organizație.
 - 10, **Craiova.** La întrunirea socialistă, dr. Racovsky a abordat pe larg chestiunea evreiască. Este de părere că trebuie acordate drepturi politice tuturor evreilor pământeni din România.
 - 10, **Galați.** S-a redeschis biblioteca „Ivria”, cu cărți în limbile ebraică, franceză, germană, română, jargon etc., toate cu subiect evreiesc.
 - 10, **Apel pentru subscripții în favoarea victimelor războiului din Balcani,** adresat coreligionarilor de pretutindeni de către Marele Rabin al Turciei, Haim Nachum, iar în România de B. Schönfeld, în calitate de președinte al Societății de ajutor reciproc „Bezalel Toeles Hamachov”, secondat de întregul comitet al societății.
 - 13, **București.** Moartea lui Solomon Halfon, unul dintre primii bancheri evrei din Capitală.
 - 17, **București.** „Considerabila dezvoltare pe care tinde s-o ia U.E.P. comportă și participarea largă a sioniștilor la activitatea pe care o desfășoară această organizațiune”, declară un fruntaș evreu.
 - 17, **București.** În urma recomandării ministrului de Industrie și Comerț, regele a conferit medalia „Meritul comercial și industrial” cl. I-a și unor evrei: Max Sterling, director la Banca Generală, Mihail Daniel, industriaș din Brăila, Jean Bally, comerciant din București etc.
 - 17, **Galați.** Cu ocazia sărbătorii de Purim, secțiunea „Sam. Pineles” și biblioteca „Ivria” au organizat un festival cu care ocazie S. Pineles a ținut conferința *Sunt evreii un popor?* Prăznuirea Purimului a avut loc în toate localitățile cu evrei mai mult sau mai puțin numeroși.
- Ad. Stern, președintele U.E.P., face un turneu prin Europa occidentală în scopul de a atrage atenția marilor organizații evreiești și unor personalități politice asupra soartei civico-politice a coreligionarilor săi din țară. El îi va întâlni pe Luigi Luzzatti, fost premier în Italia, Narcisse Leven, în Franța ș.a. Luzzatti

a angajat o întreagă campanie de presă în Italia etc. în sprijinul coreligionarilor săi din România, iar N. Leven îl capacitează pe însuși Clemenceau, în acest sens. Ca de obicei, presa antisemită și chiar cea guvernamentală a înfierat aceste demersuri, în timp ce presa evreiască, prin pana lui H. Carp ș.a., le-a popularizat pe larg.

- Luigi Luzzatti, N. Leven, A. Stern, Cl. Montefiore se exprimă, cu prilejul negocierilor bulgaro-române, în privința unor inițiative externe în favoarea drepturilor evreilor din Dobrogea și restul României.

Aprilie

5, **București.** În urma intervenției dr. M. Beck, președintele Comitetului central al școlilor israelite, Ministerul Instrucțiunii Publice a aprobat ca elevii școlilor primare israelite din Capitală care vor depune examenele de curs primar în sesiunea iunie, să fie scutiți pe jumătate de plata taxelor ce ar urma să depună conform regulamentului.

5, **București.** Societatea filantropică și de ajutor reciproc „Dr. Iuliu Barasch” a comemorat 50 de ani de la moartea dr. Iuliu Barasch. Solemnitatea a avut loc la Sinagoga Mare.

5, **Galați.** Comunitatea israelită de aici este una dintre cele mai vechi și mai organizate din țară, se apreciază cu ocazia jubileului său.

Mai

3. Cursurile popularei Toynbee-hall de sub direcțiunea dr. I. Niemirower, sub patronajul Comunității spaniole și Societății „Progresul”, nu vor mai avea loc în sezonul estival.

31, **București.** Dr. C. Istrati a vizitat școala „Cultura” de sub conducerea dr. Brauberger și a rămas mulțumit de cele constatate.

31, **București.** A cincea dare de seamă a Societății de binefacere „Uniunea femeilor israelite” prezintă bilanțul general (martie 1911 – martie 1913).

- Seria scrisorilor lui A. Stern către N. Leven, ale lui E. Grey către E. de Rothschild, N. Leven către A. Stern – toate pe tema emancipării evreilor români – continuă.

Iunie

14, **București.** Societatea „Dr. Iuliu Barasch” devine persoană juridică fiind recunoscută de Casa centrală a meseriilor.

27, **București.** Are loc, în sala bibliotecii „Saniel Marcus”, o consfătuire convocată de Reprezentanța U.E.P. Au luat parte peste patruzeci de președinți de societăți din Capitală. Menționăm: societățile cooperative „București”, „Căminul cultural și umanitar”, „Renașterea”, „Vulturul” ș.a.; societățile de ajutor reciproc: „Fraterna”, „Iuliu Barasch”, „Ezra Bezaroht”, „Marpe Lene-fesch”, „Bezalel Toeles Hamachov”, „Aesculap”, „Universala”, „Viitorul”, „Unire și progres”, „Societatea cizmarilor - Independența”, „Salvarea”, „Sanitas”, „Salve”, „Hygea”, „Caritatea – Chesed șel Emeth”, „Haavoeth

Haemeth", „Societatea voiajorilor comerciali din România", „Hygeea reconstituită – Emil Zola", „Fraternitatea", „Hebroth M'othe Hamitha", „Vieața", „Ajutorul", „Societatea birjarilor", „Propășirea", „Încurajarea", „Bunăvoința", „Unirea", „Amintirea", „Înfrățirea", „Viața Nouă", „Viitorul comerțului", „Ronetti-Roman", „Mângâierea", „Prosperitatea", „Asistența", „Societatea telalilor", „Sănătatea", „Umanitas", „Perseverența" ș.a.

Iulie

➤ Decret de mobilizare pentru campania din Bulgaria. U.E.P. publică un manifest plin de înflăcărare patriotică. Mii de voluntari evrei ca și coreligionarii lor supuși legii militare, totalizând peste 25.000 de ostași, s-au prezentat sub drapel. Toate gazetele reflectă pozitiv acest fapt ca și numeroasele subscripții de ajutor pentru front care au urmat. Autoritățile exprimă multe păreri favorabile emancipării evreilor mobilizați. Se fac chiar promisiuni solemne care au rămas, însă, literă moartă după campania victorioasă din Bulgaria.

August

10. Tratatul final semnat de Conferința de Pace de la București nu cuprinde nici o dispoziție referitoare la recunoașterea deplină a drepturilor civico-politice pentru evreii din România, inclusiv a celor din Cadrilater. Acest fapt denotă un eșec al întregii acțiuni anterioare duse de organizațiile occidentale evreiești și chiar de unele cabinete ale țărilor influente, care însă după încheierea ostilităților nu s-au mai angajat, ca înainte vreme, în treburile oriental-balcanice ale Europei.

Septembrie

30. La New York are loc un important miting organizat de nou creată American Jewish Emancipation Committee, prezidat de Champ Clark, președintele Camerei Deputaților din S.U.A. (A.R.J.E.C.) cuprinzând mari personalități americane și europene care cer guvernului de la București deplina egalitate în drepturi pentru evreii români.

Octombrie

1. „The New York Times" scrie într-un articol: „Vocea națiunii (americane – n.n.) se ridică pentru a protesta împotriva prostului tratament aplicat evreilor români".

Noiembrie

3-4/16-17, **București**. U.E.P. convoacă un Congres extraordinar care a hotărât să adreseze regelui și Parlamentului un nou *Memoriu*, în care sunt amintite toate vexațiunile la care sunt supuși evreii țării, inclusiv cei care au dovedit prin fapte peremptorii patriotism. Se cere soluționarea integrală a „chestiunii evreiești". Drept consecință, partidele și grupurile naționalist-extremiste și au reluat agitația lor antievreiască.

- 8 și 30, București.** Liga pentru unitatea culturală a românilor (Liga Culturală) organizează o întrunire la Iași pentru a protesta împotriva oricărei intenții de acordare a naturalizării evreilor, cerând ca „articolul 7 al Constituției să rămână intangibil”. Aceeași Ligă organizează la București, la 30 noiembrie, un Congres în care se protestează împotriva oricărui demers extern sau intern pentru emanciparea evreilor.
- 20.** Scrisoarea A.I.U. către American Romanian Jewish Emancipation Committee prin care – dată fiind situația internă din România – cea dintâi evită să participe la o proiectată reuniune la Berlin consacrată evreilor români.
- 27, Iași.** Evreii în școlile comunitare din Iași, în ultimii cinci ani: în școlile primare – 3.070, în învățământul comercial – 344, în cel secundar – 1.064; total – 4.478.

Decembrie

- 1, București.** Înființarea Societății „Asistența”, cu scopul ajutorării românilor și evreilor săraci în caz de boală.

Brăila. În anul 1913, Ambulatoriul din Brăila a acordat consultații și medicamente la peste 2.000 de bolnavi – fără deosebire de naționalitate; s-au acordat consultații și locuitorilor din comunele îndepărtate de Brăila.

- Statistica studenților din București în anul școlar 1912-1913: total general 3.277, din care 3.075 români și 232 necetățeni (evrei).
- Apare Brociner, J. B., *Chestiunea evreiască și evreii sub drapel*, București, Tipografia Mauriciu Kolber. (Din publicațiunile Ordinului S.I.R./Societatea Israelitilor Români/nr. 9).
- În cursul anului Parlamentul votează 158 de naturalizări individuale, ceea ce reprezintă un record având în vedere că, între 1879 și 1911, numărul total al celor naturalizați nu a depășit cifra de 200.
- Problema emancipării evreilor nu a fost pusă în discuție la Conferința de Pace de la București, iar promisiunea în acest sens a lui Take Ionescu n-a fost respectată.
- Pentru a ne face o idee despre varietatea și multitudinea așezămintelor evreiești existente în România dinaintea primului război mondial, reproducem o listă-inventar cuprinzând doar instituțiile de acest fel din Capitala țării la 1913: *Instituții*: Comitetul central al școlilor, Loja I.O.B. „Noua fraternitate”, Oficiul pentru procurare de lucru, Coloniile școlare, Fondațiunile Lojei „Noua fraternitate”, Fondul „Mueth Chiten – dr. A. Blumenfeld”, Cursuri de confirmățiune și asupra iudaismului, Loja „Lumina”, Fondul prim-ajutor al Lojei „Lumina”, Cursurile serale ale Lojei „Lumina”, Comitetul local al Uniunii Evreilor Pământeni, Asociația corpului didactic israelit din Capitală. *Temple și sinagogi*: Templul Coral, Sinagoga Mare, Templele comunității spaniole, Templul „Fraterna”, Templul „Baron de Hirsch”, Beth Hamidrash Vechi, Templul „Unirea-Acdes Koideș”, numit al croitorilor, Templul comunității „Voința”, Sinagoga „Gaster”, Sinagoga „Rabin Malbim”,

Sinagoga rabinului Schor, Sinagoga „Or Chadoș”, numită rusească, Templul „Podul Mogoșoaiei”, Sinagoga „A. B. Zissu”, Sinagoga „Rabin Spielmann”, numită „Craiover Ruv”, Sinagoga „Eisig Ilie”, Sinagoga „Achudes Israel”, Sinagoga rusească „Beth El”, Sinagoga „Chesed șel Emeth”, Sinagoga Cizmarilor, Sinagoga din Fundătura Griviței, Sinagoga Tinichigiilor, Sinagoga „Poalei Zedek”, Sinagoga „Mațmiach Ieșie”, Sinagoga Croitorilor patroni, Sinagoga azilului pentru bătrâni „Elisabetheu”, Sinagoga școlii „Moria”, Sinagoga „Reschith Daath”, Sinagoga școlii „Instrucțiunea”, Sinagoga școlii „T. Malbim”, Sinagoga rabinului Schonfeld, Sinagoga rabinului Heilpern, Sinagoga Societății „Lumina”, Sinagoga „Școalelor Unite”. *Aziluri*: Azilul de bătrâni „Elisabetheu”, Azilul comunității spaniole, Ospitalitatea Malbim. *Orfelinate*: Orfelinatul „Löbel și Sarah Berkowitz”. *Școli secundare*: Școlile Societății „Cultura”, numite „Max Aziel”, Gimnaziul evreiesc, Școala de meserii „Ciocanul”. *Manifestații culturale*: ședințele culturale ale Lojii „Noua fraternitate”, activitatea culturală a cercului „Libertatea”, Toynbee-hall-ul Comunității israelite spaniole, conferințele Societății „Șaron”, manifestații culturale sioniste. *Biblioteci*: „Saniel Marcus”, „Libertatea”, „M. Z. Segall”. *Societăți sioniste*: Comisiunea regională de propagandă, „Chowewe Zion David”, „Idealul”, „Avodath Zion”, „Hasmonaea”, „Hebronia”, Teatrul evreiesc, presa evreiască. *Societăți cooperative*: „București”, „Căminul cultural și umanitar”, „Renașterea”, „Vulturul”. *Societăți de ajutor reciproc*: „Fraterna”, „Iuliu Barasch”, „Ezra Bezaroht”, „Marpe Lenefesch”, „Bezalel Toeles Hamachov”, „Aesculap”, „Universala”, „Viitorul”, „Unire și progres”, Societatea cizmarilor „Independența”, „Salvarea”, „Sanitas”, „Salve”, „Hygeea”, „Caritatea-Chesed șel Emeth”, „Haavoeth Haemeth”, Societatea voiajorilor comerciali din România, „Hygeea reconstituită”, „Emil Zola”, „Fraternitatea”, „Hebroth Nothe Hamitho”, „Vieața”, „Ajutorul”, Societatea birjarilor, „Propășirea”, „Încurajarea” și „Bunăvoința”, „Unirea”, „Amintirea”, „Înfrățirea”, „Viața Nouă”, „Viitorul Comerțului”, „Ronetti-Roman”, „Mângâierea Agenților Comerciali”, „Prosperitatea”, „Asistența”, Societatea telalilor comercianți și ambulanți, „Sănătatea Rofe Cholim”, „Umanitas”, „Perseverența”. În total, în 1913, erau în Capitală 189 de organizații și instituții. După scopul pe care îl urmăresc, acestea se divid în: 5 socio-culturale, 4 cu scopuri didactice, 4 cu scopuri școlare, 2 comunități religioase recunoscute de stat, 2 societăți Sacre de înmormântare, 1 spital, 2 Loji „B’nai B’rith”, 35 temple și sinagogi, 3 aziluri, 1 orfelinat, 2 gimnazii, 1 școală comercială inferioară cu o clasă superioară, 1 școală profesională de fete, 2 cursuri complementare profesionale de fete, 1 școală de meserii, 8 școli primare de băieți, 1 școală cu grădiniță de copii, 4 cantine școlare, 2 societăți pentru sprijinirea studenților, 5 societăți filantropice propriu-zise, 3 societăți pentru ajutorarea lăuzelor, 1 societate pentru acordarea de împrumuturi fără dobânzi, 5 societăți pentru ajutorarea elevilor săraci cu haine și rechizite.

școlare, 2 societăți pentru inițierea și întreținerea băieților săraci, 1 societate pentru înzestrarea fetelor sărace, 7 cercuri culturale, 1 cerc medical, 3 societăți studențești, 1 club profesional, 1 societate de gimnastică, 1 Toynbee-hall, 2 biblioteci, 5 societăți sioniste, 9 publicații evreiești, 4 societăți cooperative, 1 societate dramatică (Teatru evreiesc).

1914

Ianuarie

5, **Galați**. Ședință plenară a Comitetului Federației Sioniștilor.

17. Apar două cărți critice la adresa evreilor: G. Teișanu, *Cele două chestiuni: țărăneasca și ovreiască*; G. Bogdan-Duică, *Românii și evrei*.

Februarie

3, **București**. S-a inaugurat seria de conferințe literare și științifice organizate de cercul literar sionist „Șaron” (în sala bibliotecii „Saniel Marcus”).

Martie

7. Realegerea comitetului Societății de binefacere „Ezra Bezaroht” din București; președinte – S. Farchy.

Aprilie

7-9. Congresul corpului didactic israelit s-a desfășurat sub președinția dr. M. Beck. Dezbateri despre foloasele muncii tuturor cadrelor didactice israelite în vederea ridicării stării morale și materiale a institutorilor.

12, **Silistra**. „Dimineața” relatează despre solemnitatea inaugurării templului israelit spaniol complet renovat.

25, **Călărași**. Fonduri strânse pentru construirea unui templu și a unei școli.

25-27. Filmul *Viața evreiască în Palestina* a rulat cu mare succes în Capitală.

27, **București**. Adunarea generală a Comunității spaniole, sub președinția lui Iosef Cohen Lânaru.

28. Scrisoarea lui Clemenceau către Marghiloman, fost ministru conservator, în care cel dintâi invită România „să reglementeze, în sfârșit, chestiunea evreiască”, fiind în interesul țării să se dea acestei populații un statut legal.

➤ Schimb de scrisori între Luigi Luzzatti și I.I.C. Brătianu pe tema situației evreilor din România. Cel din urmă susține că îi este imposibil „să complice cu chestiunea evreiască, elaborarea actualei reforme constituționale”.

Mai

11. Punerea pietrei fundamentale a unei școli israelito-române la Podu Iloaiei.

Iunie

8, **București**. Din raportul prezentat Adunării Generale a Societății azilului „Elisabetheu” rezultă că noua și impozanta clădire a azilului a fost susținută prin donații și ofrande.

8, **Craiova**. Inaugurarea localului Societății meseriașilor israeliți.

- 15, **București.** Punerea pietrei fundamentale la Pavilionul pentru copii al Spitalului „Caritas”.
- 20, **Bacău.** Biblioteca „Tikvat Zion”, reorganizată și înzestrată cu publicații românești și străine, a fost deschisă publicului larg.
- 20, **București.** Colonie școlară la Telega (Prahova), organizată de Loja „Noua Fraternitate” a ordinului I.O.B.B.
- 20, **București.** Jubileu la 25 de ani ai Societății „Malbiș Neurim” fondată în 1889, pentru îmbrăcarea copiilor săraci, fără deosebire de naționalitate și sex.
- 22, **Brăila.** Serbare de sfârșit de an la Gimnaziul israelit.
- 22, **București.** Serbarea de încheiere a anului școlar la școala „Moria”; director A. E. Gaster.
- 25, **București.** Serbare de sfârșit de an școlar a școlii profesionale de fete „Filip și Rașela Focșăneanu”.
- 27, **Iași.** Rezultate bune obținute de elevii gimnaziului „Moritz și Betty Wachtel” în fața profesorilor universitari Ch. Drouhet și Petre Bogdan. Au depus examen cei 135 de elevi ai celor 4 clase ale gimnaziului și toți au fost declarați promovați.
28. Atentatul de Sarajevo, în care arhiducele Franz Ferdinand de Habsburg, moștenitorul tronului Austro-Ungariei, și soția sa au căzut sub gloanțele unui naționalist sârb, are mare ecou și în rândul evreilor.

Iulie

7. Profesoarelor Lucia Max și I. Schapira din Ploiești, li s-a acordat „Răsplata muncii”, cl. I, pentru învățământ.
27. Spirite atâtea contra evreilor de „Neamul Românesc” care asigură „că ungurii și evreii de la Pesta au declanșat primul război mondial, fără pereche de mare și hâd: ei l-au voit, ei l-au atârnat, ei l-au adus. Asupra lor trebuie să cadă blestemele tuturor celor ce vor muri”.

August

- 29, **Focșani.** Școala comercială a Comunității israelite la trei ani de la înființare.

Septembrie

- 18 / octombrie 1. Se încheie o Convenție secretă ruso-română, prin care Rusia se angajează să garanteze și să apere integritatea teritorială a României și recunoașterea drepturilor acesteia asupra teritoriilor din Austro-Ungaria locuite de români, în schimbul unei neutralități binevoitoare a României („Acordul Sazonov-Diamandi”).
- 19, **Iași.** Față de afluența mare de elevi, gimnaziul „Wachtel” a înființat anul acesta două clase I. E probabil să se înființeze și un curs pentru elevii clasei a VI-a secundare, neprimiți la Liceul Național.

Octombrie

- 3, **Buzău.** Epitropia Comunității israelite a luat inițiativa înființării unui gimnaziu evreiesc. Profesorii au fost aleși dintre cele mai bune cadre ale școlii publice.

31, Iași. La Gimnaziul „Moritz și Betty Wachtel” s-au înscris în acest an 225 elevi, dintre care 10 creștini.

Noiembrie

19, Iași. S-a instituit un comitet central pentru ajutorarea familiilor celor concentrați.

Decembrie

11, Iași. Societatea „Fraterna israelită” organizează conferințe ale dr. L. Ghelerter pe teme de medicină populară.

13, Iași. Apare „Kadimah”, revistă de cultură idiș.

21. Pentru ajutorarea refugiaților din Bucovina, au venit la Burdujeni delegați ai societăților „B'nai B'rith” din Iași (M. Schachter), Roman (Isidor Burg și W.L. Schwartz) și din Vaslui (Aba Schneersohn).

25-27, Galați. Societatea „Pineles-Kadimah Nordau” a organizat serate literar-artistice în onoarea delegaților Conferinței organizației sioniste.

25-27, București. La Conferința anuală ordinară a U.E.P., desfășurată în sala Bibliotecii „Saniel Marcus”, au participat 79 persoane: 37 din Capitală (membri ai Reprezentanței și delegați) și 42 delegați din provincie. Cuvântul de deschidere a fost rostit de dr. Adolf Stern, președintele Reprezentanței.

➤ Epoca „Licht”: primul curent de literatură modernă idiș din România. Revista lunară „Licht” – prima tribună a unei literaturi autentice idiș în România. Printre colaboratori: I. Groper, S. Lazar (Lascăr Șaraga), M. Rabinovici, B. Fundoianu, G. Spina, Brunea-Fox și Aharon Matatiahua Fridman (fiul și urmașul prezumtiv al rabinului hasid din Adjud, intelectual raționalist cu întinse cunoștințe iudaice, decedat în 1917).

➤ Este creată Uniunea studenților sioniști „Hașmonea”. Se publică un manifest privind orientarea generală a asociației și publicației ei „Hașmonea”. În 1919 se va elabora și difuza o primă declarație de principii. În 1930 se va reafirma această Declarație și vor fi elaborate Statutele Societății studenților universitari sioniști.

➤ La ființă Comitetul internațional pentru apărarea libertății religioase (inițial urma să poarte denumirea de Comitet internațional în favoarea evreilor din România) în frunte cu Luigi Luzzatti, care trimite guvernului român o seamă de apeluri (purtând semnături dintre cele mai prestigioase din întreaga Europă) în favoarea emancipării evreilor români, pentru a nu mai fi considerați „străini fără protecție străină”.

➤ **În cursul anului apar:** Ben Chelkivah, *Unica soluție în chestia evreiască. Vae victis*, București, „Avântul”; Carp, Horia, *Răspuns insinuărilor d-lui Bogdan-Duică*, București; Popper, Propertiu I., *Chestia Manasse*, Iași; Critzman, Emil I., *Un jubiliar și jubileul școlii primare „Iacob și Carolina Löbel”, 1873/74-1913/14*, București.

- **În cursul anului:** luări de poziție, repetate, în favoarea evreilor din România lipsiți de drepturi civico-politice: American Romanian Jewish Emancipation Committee formulează diverse proteste; A.I.U., mai ales după venirea ca premier a lui I.I.C. Brătianu, fiul lui Ionel Brătianu – cunoscut pentru ostilitatea sa față de emanciparea evreilor – face diverse intervenții; personalități ca: Luigi Luzzatti, G. Clemenceau ș.a. dau interviuri, publică proteste etc.
- În numai două decenii (1894-1914) au emigrat din România circa 90.000 de evrei, o treime din întreaga populație evreo-română.
- Se publică un document statistic cu cifra evreilor naturalizați între 1879 și 1913: circa 2.000.

1914-1916. Nici Antanta, nici Tripla Alianță nu au reușit să zdruncine neutralitatea României, care va dura doi ani și aceasta în ciuda unor promisiuni de extindere teritorială făcute când din partea rușilor, când a Germaniei și Austriei.

1915

Ianuarie

- 16.** Reprezentanța U.E.P. – A. Stern, președinte, S. Labin secretar – îi mulțumește lui C. Mille, printr-o scrisoare de felicitare, pentru apărarea consecventă a cauzei evreilor români.
- 16, București.** Se dau extrase statistice publicate de dr. Lazăr Mayersohn, privind participarea evreilor la campania din 1913: 56 medici au fost mobilizați; dr. Solomon Herman a murit de holeră în campania din Bulgaria; marea majoritate a medicilor evrei au îngrijit holerici, și numai câțiva au fost recompensați cu ordinul „Virtutea Militară” și „Coroana României” și prea puțini cu „Meritul sanitar”.
- 24, București.** Adunarea generală a Societății „Sacra”.
- 25, Tecuci.** Alegerea noii epitropii a Comunității evreiești.

Februarie

- 20.** Noua lege referitoare la serviciul sanitar al armatei prevede o îmbunătățire a situației medicilor evrei din armată, dar nu în măsură să creeze pentru ei un statut identic cu al colegilor lor români.

Martie

- 1, București.** Adunarea generală de dare de seamă și alegeri a Societății de ajutor reciproc „Dr. Iuliu Barasch”.
- 20.** Legea cu privire la controlul străinilor – al cărei proiect a fost depus la Cameră în ianuarie 1915 și cuprindea în articolele 7 și 9 măsuri abuzive contra evreilor, fapt denunțat de un șir de memorii ale U.E.P. – este promulgată și condiționează o seamă de evacuări, expulzări, arestări și hărțuiri.

- 22, **București**. Adunare generală de dare de seamă și alegerea noului comitet la Societatea „Marpe Lenefș”.
28. Apare *Memoriul* U.E.R. privind legea pentru controlul străinilor, adresat Ministerului de Interne.

Aprilie

- 24, **București**. Darea de seamă a Societății „Uniunea femeilor israelite” (martie 1913 – martie 1915).
- 24 și mai 1, **București**. Înființarea unui oficiu pentru procurarea de lucru (O.P.L.) șomerilor evrei. Inițiativa aparține dr. R. Bauberger, președintele Societății „Noua Fraternitate”. Oficiul este menit să asigure de lucru meseriașilor și altor profesioniști.
- 26, **București**. Aniversarea a 35 de ani de existență a Societății „Junimea studioasă medicală”.
- 29, **Roman**. Solemnitatea depunerii jurământului rezerviștilor concentrați la Regimentul 54 Infanterie.

Mai

1. Câteva zeci de evrei sunt medaliați cu „Meritul comercial și industrial”.
- 8, **București**. Societatea culturală „Șaron” s-a adresat, printr-o circulară, principalelor societăți evreiești din Capitală pentru ajutorarea evreilor din Israel.
- 15, **Tecuci**. Înființarea Societății filantropice „Cultura”, ce are ca scop întreținerea clerului israelit din localitate, a unei școli israelito-române și ajutorarea celor săraci și bolnavi.
- 23-29, **Bârlad**. Întrunire sionistă organizată de secția „Junimea sionistă”.
- 28, **Buhuși**. Reorganizarea secției sioniste „Or Zion”.

Iunie

- 5, **București**. Comisii constituite de Comitetul Societății „Șaron”, conform noului statut.
- 7, **București**. Dare de seamă pe anul 1913-1914 a „Societății pentru întreținerea școlilor unite”.
- 7, **Galați**. Întrunire sionistă organizată de cercul „Dr. Th. Herzl”.
- 12, **București**. Decesul lui Nisim Alfandari, membru fruntaș al Comunității israelite spaniole, fost președinte al Societății „Chesed We'emeth”.
12. Evrei aleși în comitetul Asociației liberalilor „Cercul de Ilfov”.
- 18, **Vaslui**. Întrunire publică convocată de secția U.E.P.
19. Se publică: *Unele date privind populația evreiască din Piatra Neamț în anul 1859, Condica jidovilor pământeni din Târgul Piatra*.
- 21, **Focșani**. Întrunire a societăților sioniste.
- 21-28, **București**. Serbări de sfârșit de an la școlile israelite.
- 26, **București**. Dascăli evrei decorați cu medalia „Răsplata muncii”.
- 26, **Câmpina**. Întrunire publică convocată de Secția U.E.P. S-a votat o moțiune de protest și de blamare a goanelor de la graniță și a bănuielilor neîntemeiate față de evrei.

26, iulie 10, august 7, București. „Căminul cultural și umanitar”, societate pe acțiuni înființată în 1909, având ca obiectiv construirea unui teatru, organizează câteva reuniuni cu acționarii.

28, București. Prima ședință literară organizată de Societatea filantropică culturală „M. Z. Segall”. Societatea urmărește propagarea culturii în rândul tineretului, prin înființarea unei biblioteci, organizarea de conferințe și șezători literare, precum și procurarea de îmbrăcăminte și rechizite școlare unor elevi săraci din școlile israelite.

Iulie

4. Continuă măsurile împotriva evreilor din localitățile de graniță. Reprezentanța U.E.P. a adresat câte o petiție regelui și primului ministru.

10, București. Bilanțul Societății „Chowewe Zion David”. În decursul unei activități neîntrerupte de mai multe decenii, Societatea a contribuit la dezvoltarea mișcării sioniste.

10, București. Concurs literar instituit de Societatea culturală „Șaron”.

10, Dorohoi. Constituirea noului comitet al secției U.E.P., președinte dr. Axler.

24, Berești. Înființarea unei secții a U.E.P.

24, Mihăileni. S-a înființat o bibliotecă evreiască „Cultura”. Poetul idișist I. Groper (originar din localitate) a contribuit la dotarea ei cu cărți evreiești din biblioteca proprie.

26, Botoșani. Întrunire publică sionistă și U.E.P.-istă la Sinagoga Mare; Ira Keis a vorbit despre „Compatibilitatea dintre sionism și mișcarea Uniunii”.

August

21, București. Veteranul Solomon Rozen a fost înmormântat cu onoruri militare. A luat parte la Războiul de Independență.

21-28. Apare articolul *Amintiri* de Emil I. Kritzman. Referiri la evreii participanți la Războiul de Independență.

28, Iași. Fuzionarea cercurilor sioniste „Tschwath Zion” și „Or Zion dr. Max Nordau”.

Septembrie

20, București. Societatea filantropică „Speranța” a serbat un deceniu de existență.

Octombrie

30, Dorohoi. Constituirea unui cerc cultural sionist.

Noiembrie

6, Brăila. Bilanțul financiar al Comunității israelite (1 august 1914 – 31 iulie 1915). Comunitatea întreține școlile primare: „Abraham și David Schwartzmann”, frecventată de 303 elevi; „Zion Clara Baroneasă de Hirsch”, frecventată de 231 elevi, precum și gimnaziul comunității „H.L. și Netty Scheffer”, cu 125 elevi. De asemenea, subvenționează Societatea israelită de gimnastică.

20, Focșani. Constituirea biroului regional de propagandă sionistă.

Decembrie

18, București. Alegerea Comitetului Asociației generale a studenților evrei.

18, Craiova. Șezătoare organizată de Secția U.E.P.

25, București. Festivalul cercului studențesc „Hașmonea”.

➤ Federația Unionistă, animată de realizarea idealului național al Unirii Transilvaniei cu România, își înmulțește mitingurile. La încheierea uneia dintre întruniri, la 11 octombrie, un marș pornit spre palatul regal este oprit de către un cordon de militari care a tras în mulțime. Singura victimă a fost Haim Silberstein, un tânăr evreu de 18 ani, aflat printre manifestanți. Incidentul acesta a grăbit și el hotărârea fermă a unor partizani ai intrării în război alături de Antantă.

În cursul anului apar lucrările: Carp, Horia, *Gânduri fărâmate*, București, Editura Societății culturale „Șaron”; Colescu, Leonida, *La population de Religion mosaïque en Roumanie. Etude statistique* (Populația de religie mozaică în România. Studiu statistic), București; Critzman, Emil I., *Ronetti-Roman. Amintiri – Opera lui*, București.

1916

Ianuarie

5. Loja „B’nai B’rith” sărbătorește pe dr. Burstin, activist obștesc.

6-7. Are loc Congresul U.E.P., în cadrul căruia se aprobă moțiuni cu privire la încetățenire, la organizarea unei colecte pentru fondul de acțiune, la intensificarea organizării și cuprinderii în U.E.P. a întregii populații evreiești.

19, Iași. Banchet în onoarea lui Max Wechsler la aniversarea a 10 ani de președinție a organizației Înfrățirea funcționarilor comerciali din Iași (mai toți evrei).

27, Iași. Librarii Elias și Nathan Șaraga au fost condamnați de Curtea Marțială la 6 luni închisoare și 1.500 lei amendă pentru „ofensă adusă familiei domnitoare și tulburarea păcii”.

Februarie

2, Iași. U.E.P. cere Primăriei Iași să fixeze un preț maxim pentru carnea cașer.

23, Iași. U.E.P. Iași și Templul Neuschatz trimit telegrame de condoleanțe la moartea reginei Elisabeta.

Aprilie

➤ C.C. al U.E.P. cheamă obștea evreiască să subscrie la împrumutul național lansat de guvern în vederea susținerii cheltuielilor de război. În efortul material pentru front s-au mai angajat: un comitet special al Uniunii femeilor israelite, Comitetul federal al sioniștilor, Societatea „Sacra”, Lojile „B’nai B’rith”, Conducerea diverselor spitale israelite ș.a.

9-15, Iași. Ziarele semnalează afirmarea scriitorului Ion Pribeagu.

Mai

29, Iași. Regina Maria vizitează împreună cu principele Maternitatea israelită și Spitalul israelit.

August

4/17, București. Se semnează Tratatul de alianță între România, de o parte, și Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia, pe de altă parte. Printre condițiile intrării României în război de partea Antantei se stipula și satisfacerea dezideratului unirii cu România a teritoriilor românești din Austro-Ungaria.

14/27. România declară război Austro-Ungariei.

15/28. Armata română trece Carpații în Transilvania. Încep operațiunile militare.

15/28. Feldmareșalul von Mackensen este numit comandant suprem al armatei germano-bulgaro-turce din nord-vestul Bulgariei.

15/28. U.E.P. lansează un apel către populația evreiască de sprijinire a efortului general de război. 25.000 de evrei sunt înrolați în armată și iau parte la campania dusă în iarna 1916-1917.

16/29. Trupele române în Brașov.

17/30. Germania declară război României.

18/31 – august 19/septembrie 1. Trupele bulgare atacă elementele înaintate ale armatei române din Dobrogea.

19/septembrie 1 – 24/septembrie 6. Bătălia de la Turtucaia. Armata română, rău condusă și slab sprijinită din spate și din flancuri, este înfrântă și nevoită să se predea. „Dezastrul de la Turtucaia” a costat armata română mii de morți și 25.000 de prizonieri și a avut un efect moral negativ. Pe front s-au aflat și ostași evrei.

19/septembrie 1. Bulgaria și Turcia declară război României.

22/septembrie 4 – 26/septembrie 8. Bătălia de la Bazargic. Trupele ruso-române se retrag, iar orașul este ocupat de armatele germano-bulgaro-turce.

23/septembrie 5. Trupele române din grupul „Cerna”, comandate de generalul Ion Dragalina, intră în Orșova, ținând sub control calea Dunării, folosită de inamic pentru aprovizionarea armatelor germano-bulgare care operau pe frontul sudic.

26/septembrie 8. Trupele române evacuează Silistra, serios amenințată după pierderea „capului de pod” de la Turtucaia.

27/septembrie 9. Bătălia de la Șelimbăr. Trupele române învingătoare împing frontul până la Rășinari și Orlat.

28. România declară război Puterilor Centrale, angajându-se în august-septembrie în campania din Transilvania, unde a obținut unele succese. Au participat și ostași evrei.

➤ Începând cu mobilizarea unui număr considerabil de evrei, un regim de excepție a fost aplicat împotriva celor de acasă: strămutări, expulzări, hărțuiri – mai ales în localitățile de graniță și după refugierile celor din Muntenia ocupată

în Moldova. Evreii erau acuzați la tot pasul de trădare, relații cu dușmanul german, cu inamicii, în general. Evreilor le era chiar interzis de a mai vorbi și scrie în idiș (asimilat de oficialități cu germana).

Septembrie

1/14. Armatele ruso-române din Dobrogea încep retragerea spre linia Rasova-Cobadin-Tuzla.

1/14 – 9/22. Bătălia de la Merișor-Petroșani. Sub presiunea puternicei ofensive germano-austro-ungare, trupele române sunt nevoite să se retragă pe linia de frontieră.

3/16 – 8/21. Bătălia de pe linia Rasova-Cobadin-Topraisar-Tuzla. Puternica ofensivă germano-bulgaro-turcă, condusă de feldmareșalul von Mackensen, respinsă de trupele româno-ruse.

12/25. Bucureștii sunt bombardați de aviația inamică.

12/25. Puternică contraofensivă a armatei române din sectorul Jiului, care se soldează cu reocuparea orașului Petroșani.

13/26 – 15/28. Bătălia de la Sibiu, prima mare bătălie de pe frontul de nord. Sub puternica presiune a ofensivei germano-austro-ungare, condusă de generalul von Falkenhayn, armata română este nevoită să se retragă.

16/29 – 20/octombrie 3. Bătălia de la Praid-Sovata. Ultima acțiune ofensivă a armatei române de pe frontul din Transilvania.

18/octombrie 1 – septembrie 20/octombrie 3. Bătălia de la Petroșani. Armata română se retrage pe linia de frontieră.

18/octombrie 1 – septembrie 22/octombrie 5. Încercarea de contraofensivă română în Dobrogea („Manevra de la Flămânda”), condusă de generalul Alexandru Averescu. După un succes inițial, acțiunea este oprită, iar trupele mutate pe frontul din Carpați, unde ofensiva germano-austro-ungară devenea amenințătoare.

20/octombrie 3. Sub presiunea puternicei ofensive generale germano-austro-ungare, începute la 13/26 septembrie, armata română din Transilvania începe retragerea generală.

24, Iași. Epitropia Templului Neuschatz apelează la toți epitropii sinagogilor din Iași ca de Iom Kipur, în loc de lumânări și ofrande să se dea bani pentru o cantină organizată de U.E.P. care va servi familiile mobilizaților.

28/octombrie 11 – octombrie 14/27. Prima bătălie de la Oituz. Trupele române, comandate de generalul Eremia Grigorescu, rezistă eroic, oprind înaintarea armatei germano-austro-ungare (9/22 octombrie) și, printr-o singură contraofensivă, restabilește linia frontului pe înălțimile de pe linia de frontieră. Sunt prezenți și numeroși ostași evrei.

30/octombrie 13 – octombrie 10/23. Bătălia de la Predeal. Armata germano-austro-ungară încearcă să străpungă frontul spre Valea Prahovei, dar nu reușește.

30/octombrie 13 – noiembrie 15/28. Ofensiva germano-austro-ungară în regiunea Câmpulungului, la Dragoslavele.

- A doua zi după decretarea mobilizării, Comitetul Central al U.E.P. a lansat un *Apel* în care se cerea evreilor supunerea energiei lor de gândire și muncă, a puterii lor de jertfe în folosul țării pentru a dobândi cât mai repede izbânda poporului românesc care „după ce își va fi îndeplinit visul cel de veacuri, va pecetlui și actul de dreptate prin recunoașterea evreilor ca români egali în drepturi și datorii”.
- Au mai fost lansate apeluri de sprijinire a efortului de luptă de pe fronturi și a construcției de susținere, de către: U.E.P. Iași, Comunitatea sefardă din Capitală, Comitetul federal sionist.

Octombrie

- 1/14.** Armata română de nord (Armata a IV-a), comandată de generalul Constantin Prezan, termină retragerea și ocupă poziții pe crestele Carpaților Orientali.
- 2.** Comitetul de ajutorare al U.E.P. lansează un apel tuturor evreilor, organizațiilor și așezămintelor din București, pentru sprijinirea, prin donații diverse, familiilor celor mobilizați.
- 3/16.** Sosirea misiunii militare franceze, în frunte cu generalul Henri Mathias Berthelot.
- 3/16 – noiembrie 14/27.** Putenică ofensivă germano-austro-ungară pe văile Oltului și Topologului. Trupele inamice ocupă Râmnicu Vâlcea (12/25 noiembrie) și Curtea de Argeș (14/27 noiembrie).
- Consiliul de Miniștri îi numește în Comitetul Central al „Familiei Luptătorilor” pe dr. Beck și H.G. Brayer, președinte al organizației „Sacre”.

Noiembrie

- 14.** Îndemnul la emigrare. Conform unei circulare ministeriale, evreii din România pot obține ușor pașaport de emigrare.
- 23 / decembrie 6.** Ocuparea Capitalei. În scurt timp germanii și-au instalat aici administrația militară. Regele, guvernul și Parlamentul se refugiază la Iași.

Decembrie

- 9, Iași.** Moritz Wachtel, ca de altfel și guvernul român și I.C.A, face un apel către școlile israelite pentru a-și deschide cursurile.
- 23, Iași.** Moritz Wachtel, episcopul Spitalului israelit din Iași, comunică acordarea unei sume în plus pentru cei 300 răniți aflați în acest spital.
- Descoperit de autoritățile de ocupație procurând unor prizonieri români din lagărele germane diferite ajutoare sau ajutându-i să evadeze, Herman Kornhauser, din Târgoviște, a fost condamnat la moarte și executat. A fost decorat post-mortem cu „Virtutea Militară”.
- Efectivele armatei române după mobilizare au cuprins 23.000 de evrei, adică 10% din totalul de 230.000 cât număra atunci populația israelită din Vechiul Regat. Ostașii evrei au făcut parte din toate genurile de armă – de la infanterie la aviație. Pentru diferite acte de bravură au primit ordine, decorații etc.

- Petiția U.E.R., adresată Camerei Deputaților, prin care se cere „reexaminarea chestiunii evreiești”.
- U.E.P. are în toată țara 87 de filiale (asociații) totalizând 12.000 membri. Trimite sesizări, în chestiunea evreilor-români, la o seamă de cancelarii occidentale (Franța, Anglia, Italia ș.a.) solicitând intervenții favorabile emancipării pe lângă guvernul român.

1916-1918. O seamă de ordine ale Marelui Cartier General, ale Marilor Unități sau unităților în subordine, prevedeau „precauții” deosebite față de evreii din armată, considerați prezumtiv ca „nesiguri” și „infideli”. În consecință, erau fie marginalizați de administrația militară, fie, dimpotrivă, trimiși în prima linie a frontului, unde contrar așteptărilor unor comandanți, se dovedeau apti de adevărate acte de bravură. Ceea ce nu împiedica excesele și abuzurile cu caracter personal, izvorâte din suspiciunea de spionaj și trădare a unor comandanți la adresa evreilor.

1916-1919. Lista combatanților evrei, decorați în timpul Marelui Război, și citarea lor în Ordine de zi a fost publicată în „Monitorul Oficial” din acest răstimp.

1916-1920. Semn al recunoștinței pentru participarea evreilor la Războiul de Întregire stau cele peste 800 de decorații conferite ca și diversele monumente comemorative (pietre tombale, obeliscuri ș.a.) ridicate în amintirea celor 882 morți căzuți în lupte. Dintre cei 825 decorați, 220 erau medici și sanitari. Bilanțul general mai cuprinde: 740 răniți, 3.043 dispăruți, 449 prizonieri.

1917

Mai

14, Iași. A murit, de tifos exantematic, cunoscutul medic ieșean H. Burstin.

14. Este asasinat Max Vecsler, unul dintre teoreticienii mișcării socialiste române.

Iulie

1, București. la ființă orfelinatul întreținut de Comunitatea evreilor din București.

August

3. U.E.P., prin comitetul său de ajutor, anunță că sunt peste o mie de orfani de război evrei, cei mai mulți „în stare cumplită”.

4. Ordin al Marelui Stat Major cu nr. 4184, în care se spune: „La începerea atacului să fie trimiși toți evreii în prima linie de atac”.

Octombrie

14. Senatorul român D. Drăghicescu are o convorbire cu J. Bigart (secretar al C.C. al A.I.U.) în care arată că guvernul român va soluționa deplin, după război, problema naturalizării evreilor.

Noiembrie

17. În declarația făcută ziarului „The Morning Post”, regele Ferdinand I arată: „Am ajuns de mult la convingerea și sunt mulțumit să constat că nu m-am înșelat,

că toți locuitorii de pe pământul românesc, fără deosebire de rasă și origine, sunt animați de aceleași sentimente înalte de fraternitate”.

- Au loc intense schimburi de scrisori între fruntași ai evreimii europene și G. Clemenceau, premierul francez, pe tema emancipării politice a evreilor români. Această corespondență continuă și în ianuarie, martie, iunie 1918.

Decembrie

7. Aron Schuller, din Bacău, a înființat cantine la București, apoi, evacuat la Bacău, a continuat să deschidă cantine pentru sărmani. I s-a acordat distincția „Regina Maria”.
- **Primăvara.** În plin efort de război, dar cu perspectiva victoriei și sub înrăurirea schimbărilor din Rusia, la 6 aprilie 1917, regele Ferdinand promite o serie de reforme, dar fără prevederi în problema evreilor. Acest ultim aspect este sesizat în Occident și produce anumite reacții, cu efect de feed back în țară. U.E.R. încearcă în mai 1917 să repună pe tapet problema emancipării. Este trimis, în acest sens, un memoriu Parlamentului.
- Fuga a 300 de recruți evrei, care s-au refugiat la Odessa, pentru a se înregimenta în armata rusă condusă de generalisimul Kerenski. Acești tineri, influențați de propaganda revoluționară, voiau astfel să protesteze împotriva atitudinii unor foruri militare și politice din România față de combatanții evrei de pe front sau față de coreligionarii lor din spatele frontului.

1918

Ianuarie

- 5/18 – februarie 22. Se publică decrete individuale prin care se acordă, sub rezerva modificării de către Corpurile Legiuitoare, împământinirea cu dispensă de stagi, unor evrei aflați sub drapel.
30. Saniei Labin (reprezentant U.E.R.) trimite lui J. Bigart un Memoriu cuprinzând un proiect de lege referitor la emanciparea deplină a evreilor din România. Textul Memoriului va fi publicat în februarie.

Martie

5. Se înaintează prin decret regal 23 de evrei la grad de ofițer de armată.

Aprilie

9. Prin înalt decret nr. 830 este decorat cu ordinul „Mihai Viteazul” aviatorul evreu, sublocotenentul Marcel Drăgușanu, pentru vitejia și avântul cu care s-a oferit de bună voie să execute diferite acțiuni aeriene periculoase, inclusiv doborârea de avioane inamice la 13 septembrie și 5 octombrie 1917.

Iunie

3. Declarația făcută de Alexandru Marghiloman, premier român, unei delegații a U.E.R. Se fac promisiuni pentru o reglementare definitivă a chestiunii evreiești.

28. Senatul ascultă raportul comisiei de petiționari care recomandă ca memoriul U.E.P. relativ la încetățenirea evreilor să fie luat în seamă conform dispozițiilor Tratatului de Pace.

Iași. C.C. al U.E.P. – aflat la Iași – înaintează corpurilor legiuitoare și primului ministru câte un memoriu prin care stăruie ca încetățenirea să fie făcută în bloc, fără formalități birocratice.

Iulie

19-24. Apare „Legea pentru împământenirea străinilor născuți în România”, zisă Legea Marghiloman.

August

18. În pofida decretului guvernamental privind dreptul minorităților de a se folosi în învățământul de stat și de limba maternă, evreii nu și-au putut exprima acest drept decât în școlile lor particulare.

27. J. Bigart îi scrie lui A. Stern că Legea Marghiloman „este viciată, în esența sa”.

Septembrie

10. Poliția română, prin biroul său de supraveghere a străinilor, emite ordine confidențiale de aplicare selectivă a Legii Marghiloman.

14. Scrisoare U.E.R. către Ministerul Instrucțiunii și Cultelor prin care se cere ca, în perspectiva aplicării Legii Marghiloman, elevii evrei să nu fie excluși din școli pe „temeiuri confesionale”. Răspunsul la această scrisoare, primit la 23 septembrie, este negativ.

Octombrie

2. Ministerul Cultelor și Învățământului aprobă școli evreiești la Chișinău (existente), Soroca și Bincani, nou înființate.

14, **Cernăuți.** Delegați ai diferitelor partide evreiești s-au întrunit într-o consfătuire pregătitoare, în vederea convocării unui Consiliu Național care se va pronunța în favoarea unirii Bucovinei cu România.

18. Articol programatic și de bilanț cu prilejul reapariției ziarului „Curierul Israelit” după război: retrospectivă din anii conflagrației.

Noiembrie

8. „Societatea evreilor români”, cu sediul în Elveția, trimite premierului francez Clemenceau un apel disperat privind măsurile necesare evitării unor acțiuni antievreiești la Iași. În tot cursul lunii noiembrie, schimb intens de telegrame între notabili occidentali și consulatele unor țări în România pentru evitarea unei atari eventualități.

11, **București.** După plecarea din Capitală a trupelor de ocupație, bande de vagabonzi au început să-i terorizeze pe evrei și erau pe punctul de a pregăti un pogrom, dejucat însă prin măsurile excepționale de autoapărare luate în cartierele evreiești mai populate.

- 11-13.** Au loc tulburări la Brăila, unde au fost jefuite și devastate zeci de prăvălii și case evreiești. Memoriile depuse de U.E.P. pentru recuperarea pagubelor au rămas fără nici un efect.
- 22-25, Cluj și decembrie 15, Timișoara.** Au loc adunări cu participarea mai multor mii de evrei, în care se revendică asigurarea drepturilor minoritare.
- Apare „Apelul” publicat de U.E.R. în preajma intrării trupelor aliate în Capitala României.
 - Se constituie, la Cluj, Federația Națională a Evreilor din Ardeal, afiliată, în 1920, la Organizația Mondială Sionistă.

Decembrie

1. Evreii din fosta provincie austro-ungară decid să adere la actul de la Alba Iulia.
 1. Se publică integral rezoluția privind naționalitățile, din actul unirii de la Alba Iulia.
 2. Memoriu adresat de U.E.R. regelui României privind suferințele populației evreiești, mobilizate și civile, în timpul campaniei din 1916. Un extras din acest Memoriu este tipărit și se referă în detaliu la persecuțiile și vexațiunile suportate de populația civilă. Sunt evaluate pagubele suferite.
 12. Moare J.B. Brociner (n. 1846, Iași). Fruntaș comunitar, om de afaceri, publicist, cercetător al trecutului evreilor din România. Francmason, titularul celui mai înalt grad (33) în Marele Orient al Franței.
 22. Evreii din Galați votează o moțiune de mulțumire către reprezentanții puterilor aliate care lasă să se întrevadă „reconstituirea statului iudeu”.
 25. Scrisoare a baronului E. de Rothschild către Victor Antonescu privind urgența emancipării totale și definitive a evreilor din România. V. Antonescu răspunde prin scrisoarea datată ianuarie 4, 1919, că un decret-lege în acest sens este pe punctul de a fi emis.
 30. Prin Decretul-lege 3902 denumit „Brătianu” se acordă cetățenie română unor categorii de evrei. Pe baza acestui decret, care prevedea proceduri anevoioase, în decursul timpului nu s-au putut judeca decât 2-3.000 de cereri de încetățenire.
- Iași.** Memoriul Șef Rabinului dr. L. Rabinovici, cu privire la starea mizeră a evreilor din țară, dar mai ales din Iași, pentru care cere măsuri de asistență.
- Crearea Consiliului național Evreiesc din Bucovina. Exista încă înaintea formării Imperiului Habsburgic, pentru luări de măsuri de protecție a populației evreiești contra pogromurilor și a elementelor reacționare antisemite. Consiliul a colaborat cu Consiliul Național Român pentru instaurarea noii administrații, pentru unirea Bucovinei cu România. El a fost respectat pe tot teritoriul Bucovinei. Consiliul Național Evreiesc cerea să se garanteze evreilor drepturile politice, egalitate cetățenească și drepturi de minoritate națională neîngrădite.
 - După izgonirea ocupantului de pe întreg teritoriul românesc, a fost declanșată, mai ales împotriva evreilor, o anumită campanie privind colaboraționismul lor în serviciile administrative și comerciale din Capitală și alte orașe. În fapt, numărul evreilor obligați să colaboreze cu ocupantul era infim față de al

neevreilor creștini. Este de semnalat însă numărul mare de evrei, inclusiv notabilități, gazetari etc. care din țară sau străinătate susțineau efortul Antantei împotriva Puterilor Centrale.

- **Iau ființă:** Fabrica de lumânări, Satu Mare, proprietari frații Herman, Alexandru și Hugo Schwartz; Fabrica de piele și tălpi, Botoșani, proprietar Isac Rosenwald; S.P.I.C., S.A.R., București, sub denumirea „Bitumen”, proprietar I. Guttman; „Arabin”, atelier de cremă de ghetă, București, înființat de M. Weissman; Fabrica de cherestea, Piatra Neamț, proprietari David Davidovici și David Beral; „Furnica”, societate pentru prelucrarea lemnului, Cernăuți, proprietari Traian Protopopescu și M. Sindler; Fabrica de cherestea Borșa-Maramureș, proprietar Fruchter Mendelovici.
- **Ia ființă, la Cernăuți, organizația „Hașomer Hațair”,** apoi se extinde în Basarabia, între 1922 și 1923, și imediat după aceea în Vechiul Regat (Iași, București, Roman, Bacău). După fuzionarea cu A.T.S. se creează 5 secțiuni și în Transilvania. După numai un deceniu, „Hașomer Hațair” numără 56 secțiuni cu peste 4.500 membri, din care jumătate în 26 de localități din Vechiul Regat. „Hașomer Hațair” se afirmă ca principala organizație a mișcării tineretului haluțian de stânga (orientare din care mai făceau parte și organizații ca „Gordonia” și „Dror”), cu scopuri sioniste și colectivist-kibuțiste.
- **Ia ființă, în Transilvania, Uniunea Națională Evreiască,** devenită ulterior un sprijin pentru Partidul Evreiesc din România. Și-a asumat și rolul de organizație sionistă a acestei provincii, intrate în România Mare. Unul din conducătorii de seamă ai U.N.E.T. a fost sionistul „en titre” dr. Haim Weissburg (1892-1959). Emigrează în 1925, în Palestina.
- **În cursul anului apar:** Brociner, J.B., *Chestiunea Israelitilor Români. Starea lor politică și de drept și soluțiunea dată prin Tratatul de Pace din București*, București; Petreanu, Iosif, *Chestiunea evreiască din România. Intervenția străină*, București; idem, *Chestiunea israelită din punctul de vedere social și economic*, Buc.; idem, *Antisemitismul oficial. Chestiunea evreiască din România*, Buc.; broșura *Uniunea Evreilor Pământeni: opt ani de activitate*.

1919

Ianuarie

2. Gh. Murgoci, în „Neamul Românesc”, subliniază atitudinea patriotică a ing. Elias Moscovici, care, aflând de intrarea României în Războiul de Reîntregire, se întoarce din Argentina și participă la întreaga campanie.
3. Take Ionescu, într-un interviu acordat ziarului „Le Temps”, afirmă: „Evreii născuți în România, care n-au fost supuși unei protecțiuni străine, trebuie să devină de drept cetățeni români”.
- 4, **București.** Societatea „Sacra” a ales locuri de onoare în cimitir pentru evreii căzuți în războiul din 1916-1918.
- 11, **București.** În sala Ateneului are loc concertul violonistului Emil Cobilovici.

13. U.E.R. protestează împotriva Decretului-lege „Brătianu” care, la adăpostul unor formalități lungi și complicate pe care le presupune, obstacolează, în fapt, realizarea unei emancipări totale a evreilor.
- 20, **București.** La Teatrul Dacia, trupa Kanner-Goldenberg prezintă ca premieră opereta *Dus pîntală id.*
22. Saniei Labin cere, într-o scrisoare către J. Bigart, ca soluționarea problemei evreilor din România să fie înscrisă în tratatele ce vor fi elaborate la Conferința de Pace de la Paris.
23. Apare ziarul „Mântuirea”, cu obiectiv principal: lupta pentru recunoașterea naționalității evreiești din România.
23. Apare „Lumea evree”, revistă bilunară social-politică și literară.
- 25, **București.** Înființarea cercului de tineret „Macabi”.
25. Lui Löbel I. Marcel, sublocotenent din Regimentul 1 Grăniceri, i se decernează „Coroana României” cu spade în grad de cavalier, cu panglica „Virtutea Militară” pentru curajul cu care a condus plutonul în timpul luptelor.
25. Scrisoare trimisă de Saniei Labin, C.C. al A.I.U., privind acuzele nedrepte aduse evreilor români că în timpul războiului au pactizat cu germanii. Guvernul Brătianu nu întreprinde nimic pentru a curma aceste acuze și instigările la care duc, în consecință.
- 26, **București.** Societatea „Eretz Israel” (1789 membri) organizează cursuri de limba ebraică, sprijină emigrarea și reclădirea căminului național.
26. Se anunță apariția volumului de versuri *Lădița cu necazuri*, de A. Axelrad-Luca.
- 27, **București.** Sala Mozart. Concertul tenorului Alberto della Pergola.
- 31, **București.** Se încheie Școala primară de fete „Fundatiunea Nissim și Lea Halfon” – înființată în 1878 de către Comunitatea israelită de rit spaniol, cu o capacitate de 100 de locuri și 11 învățători, unde au funcționat Isac Davicion (Isac David Bally), autor de manuale de limbă ebraică, la religie, și A.L. Ivela la muzică.
- Diferite sentințe judecătorești pronunțate la Botoșani, București ș.a. sunt făcute în disprețul Decretului-lege din 29 decembrie 1918. Dovadă că sunt desconsiderate practic până și prevederile acestuia privind emanciparea unor evrei „cu acte în regulă”.
- W. Filderman, vicepreședinte al U.E.R., consideră Decretul-lege din 29 decembrie 1918, numit „Brătianu”, drept „provizoriu, insuficient, vexatoriu, antidemocratic și retrograd”. Critici de acest fel apar și în diverse organe de presă din străinătate, precum și în organul sionist „Israel”.
- ian.-februarie.** Notabili evrei din străinătate solicită contacte cu I.I.C. Brătianu pentru a denunța Decretul-lege din 29 decembrie 1918 ce-i poartă numele.

Februarie

- 3, **București.** Societățile „Fraterna”, „Gemilath Hassidim”, „Ospitalitatea Malbim” depun activități de ajutor social (deschiderea unei cantine).

6. E. de Rothschild îl primește pe I.I.C. Brătianu și-i expune opinia sa în chestiunea evreilor din România.
- 9, **București**. Mauriciu Blank este ales președinte al primului comitet al Bursei.
- 9, **Cernăuți**. Alegerea Consiliului național al evreilor din Bucovina, președinte dr. Mayer Ebner.
- 11, **București**. În sala Ateneului, prof. Iosif Paschill, organistul Templului Coral, dă, împreună cu basul G. Folescu, un concert de lieduri și muzică de cameră.
13. Reapare „Hatikwah”, organ sionist.
- 16, **Iași**. La propunerea arhimandritului Silvestru Iosipescu, consiliul Facultății de Litere și Filosofie autorizează predarea limbilor semitice într-un curs liber, în cadrul Universității din localitate.
20. Memoriul A.I.U. adresat Conferinței de Pace de la Paris. Se cere încetățenirea tuturor evreilor născuți sau rezidenți în România.
- 21, **București**. Organizația „Noua Fraternitate” a înființat un oficiu de plasare pentru evrei.
21. „Asociația generală a presei” și-a ales comitetul de conducere, din care fac parte și ziariști evrei: H. Streittman (vicepreședinte), Simon Pauker, B. Marian, V.I. Husar (membri).
22. Antim Ștefan publică *P.P. Carp* (portret), în editura „Samitca”, Craiova. În cursul anului mai publică *Chestia evreiască*, *Chestia feminină*, *Chestia țărăneasă*.
- 26, **București**. Se arată că din cauza procedurii greoaie și costisitoare cerută de lege, din 45.000 de evrei, numai 632 depun actele prevăzute de Decretul-lege pentru „încetățenirea străinilor”; la Iași, din 30.000 de evrei, depun numai 20.
- febr.-martie**. Note ale Ministerului de Externe francez privind insuficiențele Decretului-lege „Brătianu”.

Martie

- 3, **București**. Comitetul populației evreiești din Transilvania, reunit la București, acceptă fără rezerve Declarația de la Alba Iulia, subscie la programul și la stipulațiile privind libertatea națională.
- 8, **Buzău**. Inspectoratul școlar județean constată că Gimnaziul israelit, cu 6 clase și 100 elevi, întâmpină greutăți materiale în întreținerea școlii și plata corpului didactic.
- 11, **Iași**. „Uniunea femeilor sioniste” organizează în fiecare sâmbătă activități culturale.
- 18, **București**. Comitetul populației evreiești din Transilvania, acceptă fără rezerve Declarația de la Alba Iulia.
21. Scrisoare a A.I.U. către marile puteri delegate la Conferința de Pace. Sunt anexate documente privind situația evreilor din România.
- 28, **Brăila**. Se anunță inaugurarea unui „Cămin Sionist”.

30, București. Se constituie o orchestră simfonică, sub conducerea lui Cohen Lănuș.

Aprilie

8. Scrisoare a „Delegațiilor evreiești de pe lângă Conferința de Pace” (organ constituit ad-hoc și reprezentând evreimea mondială) prin care se anunță începerea activității acestui organism.

11. Moțiunea Comisiei centrale a Organizației Sioniste din România către Conferința de Pace. Se reafirmă crezul sionist și se cere, în același timp, ocrotirea „autonomiei personale absolute pentru evreii care vor continua să trăiască în țările lor de rezidență”.

12, București. În sala Mozart are loc recitalul de vioară susținut de Ludovic Feldman.

20. „Comitetul delegaților pentru drepturile evreilor”, constituit la Paris pe lângă Conferința de Pace, delegă din partea evreilor români: în Comisia politică, pe rabin dr. I. Niemirower; în Comisia presei, pe Enric Braunștein; în Comisia de reconstrucție, pe Filip Rosenștein.

25. Presa evreiască evidențiază decorarea lui Davidescu Lazăr, locotenent în Regimentul 2 Vânători, cu „Steaua României” cu spade în grad de cavaler cu panglica „Virtutea Militară”, și a lui Avram I., sublocotenent în Regimentul 13 Artilerie, cu „Coroana României” cu spade în grad de cavaler, „pentru bravură în timpul crâncenelor atacuri de la Mărășești din iulie 1917”.

26, București. La Ateneu, recital de pian Clara Haskil.

Mai

1, Cernăuți. Apare săptămânalul idiș „Die Freiheit”, organ al Partidului Poale Zion, partid muncitoresc socialist evreiesc din Bucovina.

7. În sinagogile și templele din Cernăuți, Câmpulung și alte orașe bucovinene au avut loc servicii divine prin care s-a exprimat adeziunea populației evreiești la unirea cu România.

10. Este făcut cunoscut Memorandum-ul și Expunerea de motive a Comitetului delegaților evreiești, adresat Conferinței de Pace de la Paris, prin care sunt formulate condițiile asigurării protecției minorităților naționale în tratatele ce urmează a fi semnate cu statele recent create.

16, București. Consiliul de Miniștri examinează problema încetățenirii evreilor. Ministrul de Interne, Gh. Mărzescu, declară: „...trebuie ușurate formalitățile de îndeplinit de către populația evreiască pentru obținerea cetățeniei române, încât să nu se mai ridice vreo obiecție”, iar I. Gh. Duca, ministrul Instrucțiunii Publice, subliniază: „...s-a ajuns acolo de unde trebuie pomit”.

19. Cel mai vechi periodic evreiesc, „Egalitatea”, menționează principalele publicații evreiești care apar în țară: „Mântuirea” (zilnic), „Curierul Israelit” (săptămânal), „Neamul evreiesc” (săptămânal), „Hatikwah” și „Lumea evree” (bilunare).

- 22, București.** Un nou Decret-lege cu privire la „încetățenirea evreilor” prevede că „locuitorii evrei ai Vechiului Regat, majori, născuți în țară sau întâmplător în străinătate din părinți stabiliți în țară, care n-au fost supuși unui stat străin, sunt cetățeni români și se vor bucura de toate drepturile cetățenești, dacă vor manifesta această dorință, făcând declarație că sunt născuți în România și că nu s-au bucurat de nici o protecție străină”. Noul decret modifică procedura Decretului-lege din decembrie 1918, reducând formalitățile; simpla declarație în fața instanțelor judecătorești este suficientă pentru obținerea drepturilor cetățenești.
- 23, București.** Constituirea asociației „Junimea studioasă medicală” de către studenții evrei de la Facultatea de Medicină.
- 23-26, București.** Are loc Conferința națională a mișcării muncitorești din România întregită. Darea de seamă prezentată Conferinței a fost susținută de secretarul Partidului Socialist din România, Ilie Moscovici. În prezidiu se află dr. L. Ghelerter (vicepreședinte al Conferinței), iar în Comisia de validare, Ilie Moscovici și L. Ghelerter. Conferința a adoptat programul unic al mișcării muncitorești și a votat programul electoral, ambele documente vădind o poziție consecventă, democratică, în rezolvarea problemei naționale. Între cei 75 de delegați, se aflau și evreii: David Fabian (București), dr. L. Ghelerter și L. Geller (Iași), Al. Dobrogeanu-Gherea (Ploiești), I. Melicsohn (Huși), dr. I. Pistiner (Bucovina). Comitetul executiv a fost, printre alții, reprezentat și de: I. Moscovici și Simondi Segal; Comisia generală a sindicatelor: Paul Marc; redacția „Socialismul”: Șerban Voinea; Mișcarea Tineretului Muncitoresc: M. Blumenfeld.
- 25.** Chemarea Asociației „Macabi” către părinți și profesori pentru o mai bună pregătire fizică a tineretului evreu.
- 25.** Memoriul Consiliului evreiesc din Bucovina, prezentat ministrului Ion Nistor, protestează împotriva manifestărilor antisemite, a destituirii jandarmilor evrei, anulării brevetelor debitanților evrei, a prigonirii evreilor din satele Bucovinei.
- 28.** Decretul 2885 abrogă Decretul precedent privind naturalizarea evreilor, simplifică proceduri, dar îngreunează probele de verificare.
- 29, București.** A încetat din viață poetul Barbu Nemțeanu (Beniamin Deutsch), născut în octombrie 1877, la Galați.
- 29, București.** În sinagogi au loc Te-Deum-uri pentru comemorarea ostașilor evrei căzuți în război; la Templul Coral participă reprezentanți ai Curții Regale și ai Ministerului de Război.
- 29, București.** În vederea ajutorării populației evreiești, ia ființă „Joint Distribution Committee”, secția pentru România.
- 30, București.** Ședința comună a „Joint Distribution Committee” cu „Comitetul central de ajutorare” pentru stabilirea planului de ajutorare a populației evreiești.

31. A decedat Israel Berger, autor al unor lucrări religioase, fost rabin la Iași, Buzău, București.

Iunie

- 1, **București**. Festival muzical organizat de dirijorul Haim Schwartzman, sub patronajul organizației sioniste „Iabne”.
- 2, **Paris**. Memorandum asupra problemei evreiești din România prezentat Conferinței de Pace, de către Comitetul pentru apărarea evreilor din România. Textul, ce urmează a fi inclus în viitorul Tratat de Pace cu România, prevede nu doar emanciparea evreilor români, ci și „drepturile de minoritate”. Memorandum-ul este însoțit de o expunere de motive și 4 Anexe.
- 16, **București**. Academia Română alege ca membru de onoare pe filologul evreu H. Tiktin.
- 16, **București**. Membrii misiunii americane, reprezentând organizațiile sioniste din S.U.A., participă la o ședință a „Organizațiilor israelite unite” din București, la care s-a propus înființarea unei școli israelite de agricultură la Iași, propunere susținută de misiunea americană.
16. Medici evrei încetățeniți, din mai multe orașe, participanți la Războiul din 1916-1918, cer să li se acorde grade de ofițeri în rezervă, corespunzătoare cu pregătirea și anii de stagiu.
16. U.E.P., într-o declarație cu privire la Decretul-lege din 22 mai, privind „încetățenirea evreilor”, subliniază că acesta nu rezolvă în întregime problema evreiască, datorită unor prevederi ca: eliminarea de la beneficiul legii a celor respinși în baza precedentului Decret-lege din decembrie 1918, abrogat; timpul prea scurt pentru prezentarea declarațiilor de opțiune.
26. Apare revista lunară de limbă ebraică „Iesurum”, sub conducerea rabinului Reicher, pentru răspândirea gândirii și culturii ebraice, aprobată de G. Mărzescu, ministru de Interne, care a apreciat apariția ei ca o „inițiativă fericită”.
- 26, **București**. Academia Română premiază pe Al. A. Candrea cu premiul „Eliade Rădulescu”, pentru lucrarea *Psaltirea scheiană comparată cu celelalte psaltiri slavonești din veacurile XVI și XVII* și pe H. Sanielevici cu premiul „Adamake”, pentru opera *Icoane fugare*, tipărită înainte de război.
26. Apare, la București, revista „Pagini sociale și literare”, sub conducerea lui Andrei Braniște și I. Peltz și, la Craiova, revista „Zorile”, sub direcția poetului B. Luca.
- În perioada ianuarie-iunie au avut loc adunări și activități ale organizațiilor sioniste: „Avoidas Sion”, „Bezalel Toeles Hamachon”, din București; „Har Sion”, din Craiova; cercul „Hatikwah”, din Iași.

Iulie

- 3, **București**. În colecția „Menorah”, condusă de poetul A. Axelrad, se publică *Evrei celebri și Sinagoga Magna a Reprezentanților lui Israel*, de dr. I. Niemirower.

- 5, **Bârlad**. Reapare revista națională evreiască „Bar Kochba”.
6. Într-o scrisoare adresată de delegatul român la Conferința de Pace de la Paris președintelui american Wilson, se arată că „nu mai există în România o chestiune evreiască”, problema naturalizării fiind soluționată.
8. O misiune evreo-americană, condusă de locotenentul James Becker, vizitează în Moldova – Piatra Neamț, Fălticeni etc. – școli, spitale, sinagogi; s-a interesat de situația populației evreiești în vederea ajutorării ei.
10. Se reorganizează comitetul organizației „B’nai B’rith” din România: dr. Adolf Stern – președinte, dr. M. Beck – prim vicepreședinte, dr. I. Niemirower – vicepreședinte.
19. Dr. M. Thenen, rabin al Comunității evreilor din Craiova, într-o „Chemare către rabinii din țară”, propune alegerea unui „Sfat al rabinilor” (la Focșani sau la București), pentru îndrumarea activității și apărarea drepturilor clerului evreiesc.
- 27, **București**. Absolvenții Școlii comerciale evreiești „Cultura” cer Ministerului Instrucțiunii Publice echivalarea studiilor în condițiile acordate școlilor comerciale catolice și evanghelice.
- 27, **București**. Cercurile culturale de tineret „Galileea”, „Basel Sion”, „Stindardul Sionului”, „Iehuda Halevy”, „Hatalmid”, „Tikvet Israel” se reunesc în „Uniunea federală a tineretului sionist” (președinte L.A. Mizrachi).

August

- 1, **New York**. Apare primul număr al revistei bilunare „The New Roumania” („România nouă”), sub conducerea lui Dron Moldovan, directorul companiei de export româno-american, și Leon Feraru, născut la Brăila, profesor de romanistică la Universitatea Columbia din New York; revista militează pentru dezvoltarea relațiilor dintre S.U.A. și România.
12. Take Ionescu declară ziarului evreiesc „Uj Kelet” din Cluj: „Noi nu avem nimic împotriva procesului de organizare a evreimii, dacă ei doresc pot să trăiască ca o minoritate națională, este o chestiune în care noi nu ne amestecăm; aceasta este și poziția guvernului și nu numai o părere personală”. Cu privire la mișcarea sionistă: „eu personal cred că poporul evreu este capabil să înființeze un stat propriu, este capabil și pentru munca agricolă”.
- 22, **București**. Apel al „Comisiei centrale sioniste” din București către comitetele școlare evreiești, să acorde un interes sporit învățării limbii ebraice.
- 30, **Iasi**. Trupa de teatru Kanner prezintă spectacolul *Cei doi Kune-leml*.
- 31, **Cernăuți**. „Uniunea școlilor din Bucovina” a organizat un curs de educatoare pentru grădinițele de copii, unde se predau ebraica, pedagogia și igiena copilului.

Septembrie

- 1-8, **București**. Are loc primul Congres sionist de după război, cu delegați ai tuturor organizațiilor din țară. Principalele hotărâri: elaborarea proiectului de

statut al Organizației sioniste din România, înființarea unui seminar rabinic și pedagogic, editarea unui dicționar ebraic, sprijin pentru constituirea Comunității israelite din Capitală.

8, București. Vernisajul expoziției pictorului Reuven Rubin.

10. Tratatul de Pace de la Saint Germain en Laye, între Puterile Aliate și asociate și Austria; cuprinde un articol 60 – referitor la minorități – pe care România refuză să-l semneze până la 9 decembrie 1919, recunoaște frontierele României și stipulează, printre altele, și egalitatea de drepturi civile și politice pentru toți evreii din toate provinciile României.

11. Sediul Federației Sioniste din România se mută de la Galați la București; sunt create cinci departamente: organizatoric, condus de ing. dr. Kanner; palestinian, condus de ing. Gottlieb; cultural, condus de rabin dr. I. Niemirower; financiar, condus de A. Bernhard; de tineret, condus de I. Herșcovici.

13. Comitetul pentru apărarea evreilor din România adresează o scrisoare lui G. Clemenceau, pentru a-i cere să-și folosească toată influența ca România să semneze prevederile Tratatului de Pace referitoare la protecția minorităților.

17, Brăila. la ființă clubul evreiesc „Egalitatea”, condus de dr. Sotec-Liteanu, cu scopul de a educa populația evreiască în lumina noilor drepturi ce-i revin, odată cu acordarea cetățeniei.

20, București. U.E.P. anunță organizarea unui contencios care să sprijine populația evreiască pentru procurarea actelor cerute de Decretul-lege privind încetățenirea evreilor și introducerea lor la instanțele judecătorești.

20, București. Inaugurarea căminului cultural al U.E.P.

21, București. Sunt scutite de taxe vamale toate coletele de îmbrăcăminte și alimente aduse în țară de „Joint distribution Committee”.

21, Paris. Debutează la „Comédie Française” Marioara Ventura, fiica artistei Lea Ventura, născută Vermont.

25. Evreii din Transilvania au subscris de la începutul anului suma de 60.000 coroane pentru „Fondul Național Evreiesc” (K.K.L.).

27. Se instalează noul guvern, condus de generalul Artur Văitoianu.

27. Delegația evreilor basarabeni, condusă de rabinul I.L. Țirelson, a prezentat primului ministru A. Văitoianu, ministrului de Război I. Rășcanu și ministrului fără portofoliu M. Pherekyde, doleanțele populației evreiești din Basarabia.

28. U.E.P. cere Ministerului de Interne luarea de măsuri pentru curmarea exceselor huliganice care au loc împotriva evreilor în diverse orașe, inclusiv în trenuri.

28. U.E.P. îndeamnă alegătorii evrei să-și anuleze voturile la alegerile parlamentare, deoarece nici un partid politic nu se preocupă de dezideratele populației evreiești, respectiv: acordarea personalității juridice comunităților evreiești, recunoașterea școlilor evreiești, subvenționarea instituțiilor de cult, dreptul evreilor de a fi încadrați în învățământ, magistratură, armată etc., de a fi candidați în alegerile comunale și parlamentare.

Octombrie

2. Rabinul din Vijnița s-a alăturat Organizației sioniste și cere evreilor din Transilvania și Maramureș să sprijine mișcarea sionistă.
7. Din inițiativa Societății titraților evrei „Unirea”, se formează o nouă Universitate populară, sub conducerea profesorului Enric Sanielevici.
7. Guvernul francez a acordat medaliile „Instruction publique” și „Officier d'Académie” unor ziaști din România, printre care și evreilor: Constantin Graur, I. Rosenthal, dr. A. Berkovitz.
7. Rabin dr. S. Grünberg din Focșani a fost numit docent la Seminarul rabinic din Berlin; este a treia personalitate rabinică din România promovată în învățământul superior din străinătate, după rabinii dr. Schächter și dr. Gaster.
- 16, **Bucovina**. Partidul Național Evreiesc se abține de la alegerile generale.
16. A luat ființă Asociația Națională a Evreilor din Maramureș, cu sediul la Sighet.
16. Presa informează despre apariția lucrării *Dr. I. Barasch*, de Moses Schwarzfild, în editura „Libertatea”, București, completată cu o antologie și bibliografie.
18. La Ateneul Român, vernisajul expoziției pictorului N. Vermont, apreciată elogios de N. Tonitza.
- 26, **București**. Sub președinția lui A.E. Gaster, 200 de reprezentanți ai societăților și instituțiilor evreiești, ai sinagogilor din Capitală au hotărât înființarea Comunității israelite.
- 26, **Cernăuți**. Deschiderea celei de-a șaptea conferințe sioniste din Bucovina. Participă delegați ai organizațiilor din Transilvania și Basarabia. Consfătuirea este prezidată de dr. Mayer Ebner.
- 26, **Craiova**. Societatea meseriașilor evrei, înființată în 1893, sărbătorește 26 de ani de la înființare.
- 28, **București**. Se constituie Societatea româno-palestiniană de comerț și industrie, cu un capital inițial de 9 milioane lei.

Noiembrie

- 13, **Cernăuți**. Se organizează un birou de emigrare a evreilor în Israel.
15. Consiliul Suprem reclamă guvernului român, printre altele, și semnarea neîntârziată a Tratatului cu Austria și a Tratatului Minorităților, cuprinzând și acele „articole evreiești” (10 și 11 din Proiectul din iulie 1919). Guvernul român cere însă suprimarea pasajelor referitoare la Tratatul de la Berlin, precum și a „articolelor evreiești”. Comisia Marilor State acceptă înlocuirea articolelor 10 și 11 cu un nou articol care să proclame explicit drept cetățeni români pe toți evreii din România.
- 16, **București**. Au loc alegeri pentru Comisia provizorie a Comunității evreiești; participă 119 delegați ai sinagogilor, societăților și instituțiilor evreiești. Printre cei aleși: av. M. Weissman, E. Berkovitz, A. Bernhard ș.a.
16. Organizația „Poale Zion” din România își precizează poziția în mișcarea sionistă. Programul minimal prevede: emigrarea, reclădirea statului național

evreu, autonomie națională; iar ca program maximal: transformarea socialistă a societății.

- 20, **București**. Redeschiderea Școlii de meserii „Ciocanul”, aparținând Comunității.
23. U.E.P. protestează împotriva afișului „Bestiile roșii” care, deși îndreptat împotriva guvernului revoluționar maghiar, constituia totodată o incitare la uciderea evreilor. Afișul, tipărit la tipografia ziarului „Viitorul”, răspândit în întreaga țară de către poliție, contribuie la provocarea la acțiuni huliganice, antisemite, în diverse orașe: Iași, Piatra Neamț, Aiud etc.
23. În alegerile parlamentare sunt aleși, în Transilvania, dintre evrei, doi senatori: Isidor Marcu și Aurel Isac, și un deputat, Lazăr Iacob; în Basarabia, doi deputați: David Eiden și Melich Melichson; ca independent, prof. David Emanuel, iar pe listele socialiste: Al. Dobrogeanu-Gherea și Ilie Moscovici.
- În perioada mai-noiembrie au fost reorganizate comunitățile israelite în opt orașe și s-au ales noi comitete (Podu Iloaiei, Fălticeni, Adjud, Bârlad, Brăila, Cluj, Iași, București).

Decembrie

1. Ziarele anunță decesul lui Mordehai Segalescu, considerat decanul scenei evreiești din România.
- 5, **București**. Sub egida Comunității Templului Coral funcționează următoarele școli: primară de băieți „Iacob și Carolina Löbel”, primară de fete „Fraternitatea Sion”, Gimnaziul Evreiesc „Emanoil Libros”, Gimnaziul și Școala comercială „Cultura”, Școala profesională de fete „Focșăneanu”; directorul școlilor, rabin dr. M. Beck.
9. Textul Tratatului minorităților este semnat de delegatul României, după ce, în prealabil, I.I.C. Brătianu refuzase să-l semneze. Tratatul prevede, la articolul 7, că guvernul român recunoaște cetățenia română „evreilor locuind pe întreg teritoriul României și care nu se bucură de nici o altă naționalitate”.
10. Sunt aleși delegați la Congresul mondial sionist din ianuarie 1920: dr. I. Niemirower, dr. I. Nacht, H. Schein, L. Margulis, I. Kanner, ing. Gottlieb.
- 16, **București**. Comitetul templului „Podul Mogoșoaia” și al Societății „Cultura Grivița” propun comitetelor sinagogilor din țară să se pună plăci comemorative în sinagogi cu numele eroilor căzuți în Războiul din 1916-1918.
28. Conte Saint Aulaire, ambasadorul Franței la București, îl primește pe Isaac Astruc, delegat al A.I.U. în România, asigurându-l de sprijin total pentru emanciparea evreilor de aici. El înfierează totodată persecuțiile cărora evreii locali le-au căzut victime în ultimul timp.

În cursul anului: iau ființă numeroase societăți comerciale, industriale și bancare cu participare de capital, conducere și muncă evreiască:

Arad: Moara „Braun Adolf Micalaca”;

- Bacău: S.A. „Banca Centrală din Bacău”, cu un capital social de 1 milion lei (printre depunători: S. Filderman, M. Filderman ș.a.);
- Botoșani: B. Moschowitz SINC Casă de bancă, import, export, comision, cu un capital social de 2,9 milioane lei;
- București: S.A. „Clădirea Românească”, pentru construcții și vânzări clădiri și terenuri, capital social 60 milioane lei (printre acționari Banca Marmorosch-Blank – 4 milioane lei etc.); patru societăți financiar-bancare: Banca Cerealiștilor, cu un capital social de 15 milioane lei; S.A. de operațiuni financiare București, pentru înființare și finanțare de întreprinderi financiare, comerciale, industriale, capital social 10 milioane lei, administrator-delegat A. Berkowitz; S.A.R. „Unirea Comercială”, București, pentru dezvoltarea comerțului cu Orientul, capital social 18 milioane lei (acționari: Banca Marmorosch-Blank, E. Halfon etc.); Societatea generală de agentură și comision București; două întreprinderi textile: S.A. „Echipamentul”, industrie și comerț de îmbrăcăminte, încălțăminte și pielărie, capital social 4 milioane lei; S.A. „Postavul”, pentru industria postavului, capital social 10 milioane lei; cinci întreprinderi alimentare: SINC Fabrica de conserve și produse alimentare „Flora”; S.A. „Podgoria” pentru comerț cu vinuri și alte produse alcoolice; S.A. „Mercur” pentru industrie și comerț produse alimentare; S.A. „Frigul, fabrică de gheață” (cu participarea Băncii Marmorosch-Blank, Banca Moldova etc.).
- Buzău: S.A. „Banca Mercur” – Buzău.
- Galați: S.A. „Anglo-română pentru industrie” – Galați, pentru industria tablei, sârmei, cuielor, niturilor, cu un capital social de 10 milioane lei, administrator-delegat M. Auschnit;
- Hotin: Fabrica de ulei Securenii-Hotin, frații Halfon;
- Iași: Banca „Dacia” pentru sprijinirea dezvoltării comerțului industriei, agriculturii și întreprinderilor de tot felul, capital social 3 milioane lei; S.A. Fabrica de pâine „Dacia”-Iași, capital social 2,2 milioane lei; Cooperativa de consum „Înfrățirea”-Iași, capital social 100 mii lei;
- Roman: „Moară pentru măcinat cereale și derivate”, C. Rorlich.
- Apar lucrările:** Carp, Horia, *Din vremuri de urgie*; L. Vero, *Scene bucureștene*; B. Nemțeanu, traduce Heinrich Heine, *Melodii ebraice*.
- Artă:** pictorului S. Sanielevici, decedat la Iași, în timpul războiului, i se expun lucrările la expoziția Societății „Grafia”.
- Presă:** periodice: „Der Morgen”, idiș, Chișinău; „Der Palestinen Monath Blatt”, română și idiș, București; „Dus besaraber Leben”, idiș, Chișinău.
- Teatru:** Se joacă pentru prima oară în România o piesă de Șalom Alehem. Turneul lui Mișa Fișzohn în România, prezentând un repertoriu variat cu o trupă de actori recrutați în țară. În Transilvania, joacă trupa Stramer, include în repertoriu scene și cântece hasidice.

- La ființă, la București, din inițiativa rabinului Haim S. Schor, Comunitatea ortodoxă, numărând circa 200 de membri.
 - Dr. Chaim Weiszburg (1892-1959), avocat clujean, militează după 1919 pentru ideea sionistă, pentru un ziar sionist („Uj Kelet”), pentru școli ebraice (Tarbut) și Alya. (În 1925 se stabilește în Palestina).
 - La Cluj ia ființă Uniunea Națională a evreilor din Transilvania și Banat, cu un program de revendicări pentru păstrarea specificului etnic al minorității evreiești în cadrul României Mari și nu altcum. U.N.E.T. își afirmă cu pregnanță simpatiile ei pentru sionism. În fruntea U.N.E.T. se află dr. T. Fischer, apoi dr. I. Fischer, E. Vermes și C. Reiter. În 1930, biroul central al U.N.E.T. va fi mutat din Cluj la Timișoara. La Cluj ia ființă, în schimb, secția Partidului Evreiesc.
 - După război, ecoul în operele literare al comportamentului brav al unor personaje evreiești poate fi regăsit în scrieri ale lui Horia Carp, Liviu Rebreanu ș.a. *Numele-Dispărut*, a celui dintâi, sau *Ițic Ștrul, dezertor*, a celui din urmă, sunt dintre cele mai relevante în acest sens.
 - Timișoara. Alexander Marmorek (1865-1923), fost notabil evreu în capitale europene, ajuns în Banat, militează pentru sionism. Alături de Ranai, Glasner, Eisler, Weiszburg ș.a., el va lupta pentru asigurarea drepturilor minoritare ale evreilor și crearea în Palestina a Statului Evreiesc.
 - După 1919 activează în Transilvania organizații sioniste de tineret, asociații sportive evreiești ș.a. De pildă: „Haghibor” și „Bar Kohba”, la Cluj și Satu Mare; „Samson”, la Sighetul Marmăției; „Hakoah”, la Arad ș.a.m.d.
- Sionism:** După 1919, Federația Sionistă este prezidată de Adolphe Berhardt; tonul, în această etapă, îl dau centristii; sioniștii socialiști sunt regrupați în partidele „Teirei Zira” și „Poale Zion”, care fuzionează.

Tiparul executat la
S.C. ROMCARTEXIM S.A.
Tel.: 211.30.16; Fax: 211.27.52
București

ISBN 973-8056-30-6

ISBN 973-8056-31-4